

Yazarı Bilinmeyen Bir Tıp Kitabı

Risâle fi't-Tıb

(Giriş – Notlar – Çeviriyazılı Metin – Soz Varlığı)

Hazırlayan:

Doç. Dr. Fatih Kaya

Editör: Doç. Dr. Kürşat Efe

DWJAA

Yazarı Bilinmeyen Bir Tıp Kitabı

Risâle fi't-Tıb

(Giriş – Notlar – Çeviriyazılı Metin – Soz Varlığı)

Hazırlayan:

Doç. Dr. Fatih Kaya

Editör: Doç. Dr. Kürşat Efe

Yazarı Bilinmeyen Bir Tıp Kitabı

Risâle fi't-Tıb

(Giriş – Notlar – Çeviriyazılı Metin – Soz Varlığı)

Hazırlayan: Fatih KAYA

Genel Yayın Yönetmeni: Berkan Balpetek

Editör: Doç Dr. Kürşat EFE

Kapak ve Sayfa Tasarımı: Duvar Design

Baskı: Aralık 2024

Yayıncı Sertifika No: 49837

ISBN: 978-625-5530-97-4

© Duvar Yayınları

853 Sokak No:13 P.10 Kemeraltı-Konak/İzmir

Tel: 0 232 484 88 68

www.duvar yayinlari.com

duvarkitabevi@gmail.com

ÖN SÖZ

Türkçenin tarihî metinleri hem telif edildikleri dönemin dil özellikleri hem de barındırdıkları söz varlıkları açısından büyük değere sahiptir. Tarihî metinler üzerine bugüne kadar birçok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalarda metinlerin yazıldıkları dönemle ilgili dil özellikleri ortaya konmuş, kelime hazineleri tespit edilmiştir. Bu metinler içerisinde tarihî tıp metinleri ihtiva ettikleri söz varlıkları bakımından başta dalciler ve leksikologlar olmak üzere tıp bilimleri, zooloji, botanik, farmakoloji vb. bilim dallarının ilgisine mazhar olmuşlardır.

Osmanlı sahasında 14. yüzyılda büyük gelişme kaydeden tıp bilimi ile ilgili bu dönemde orijinal veya çeviri eser olmak üzere pek çok kitap kaleme alınmıştır. Bu yüzyıldan başlayarak Osmanlı sahasında tıp bilimi ile ilgili, hekimlere yol gösteren, hastalıkların tedavisi, şifalı bitkiler, şifalı terkipler ve benzeri konuları ihtiva edern yüzlerce eser vücuda getirilmiştir. Bu eserlerden biri de müellifi ve yazılış tarihi belli olmayıp dil özelliklerinden yola çıkarak tahminen 16 veya 17. yüzyılda yazıldığını düşündüğümüz, çalışmamıza konu olan Risâle fi't-Tıb adlı eserdir. Aslında eser içerisinde eserin adı ile ilgili de herhangi bir kayıt yoktur. Fakat zahriye sayfasındaki “risâle fi't-tıb” ibaresinden dolayı biz de esere bu ismi vermeyi uygun bulduk.

Çalışmamız “Giriş, Notlar, Çeviriyazılı Metin, Söz Varlığı” bölümlerinden oluşmaktadır. Giriş bölümünde incelediğimiz eser ile ilgili genel bilgilere yer verdik. Eserin müellifi ile ilgili herhangi bir kayıt olmadığı için müellif hakkında herhangi bir bilgi veremedik. Ayrıca eserin yazılış tarihi ve yazıldığı yer ile ilgili de herhangi bir bilgiye rastlayamadığımız için bu hususlarla ilgili de bilgi veremedik. Ancak eserin müellifi ve yazıldığı yer ile ilgili metin içerisinde rastladığımız bazı ipuçlarından hareketle bir takım tahminlerde bulunduk ve bunları giriş bölümünde belirttik.

Çalışmamızın “notlar” bölümünde metinde karşılaştığımız bazı yazım özellikleri ile bölge ağızlarının özelliklerini gösteren bir takım örneklere yer verdik.

“Çeviriyazılı Metin” bölümünde eserin elimizde bulunan iki nüshasının karşılaştırılması ile oluşturduğumuz transkripsiyonlu metni yer almaktadır. Bu bölümde metni oluştururken bilisel çalışmalarda kullanılan transkripsiyon işaretlerini kullandık. Ayrıca eserin elimizde bulunan iki nüshasını karşılaştırarak her iki nüsha arasındaki farklılıkları dipnotlar halinde ortaya koyduk.

Çalışmanın “Söz Varlığı” bölümünde de eserde geçen bütün kelime, kelime grubu ve terimlerin anlamlarını, metin içerisinde geçtikleri yerleri, kelimeler alıntı kelime ise bu kelimelerin kaynak dillerini ortaya koyduk.

Bu çalışmayı yapmama kaynaklık eden, işlediğim metni hiçbir karşılık beklemeden bana ulaştıran merhum Prof. Dr. Necmettin Yılmaz’a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum ve bu kitabı kendisine armağan ediyorum.

Doç. Dr. Fatih Kaya

Bolu / 2024

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	I
İÇİNDEKİLER	III
GİRİŞ	1
Risâle fi't-Tıbb	2
Eserin Nüshaları	2
A Nüshası	2
B Nüshası	3
Eserin İçeriği	3
Eser Üzerine Yapılmış Çalışmalar	5
Çalışmanın İçeriği ve Hazırlanışı	8
NOTLAR	9
ÇEVİRİYAZILI METİN	15
SÖZ VARLIĞI	155
KAYNAKÇA	366
KISALTMALAR	369

GİRİŞ

Bilindiği gibi Osmanlılarda tıp ilmi 14. yüzyılda büyük bir gelişme kaydetmiştir. Bu yüzyılda gerek çeviri, gerekse telif bekçok eserin vücuda getirildiği görülmektedir.

Anadolu'da yazılmış ilk Türkçe tıp eseri yazılış tarihi kesin olmamakla birlikte 13. yüzyılın başlarında kaleme alınan Tuhfe-i Mübârizî olmasına rağmen, tıp dilinin Türkçeleşmesi bu topraklarda 14. yüzyılın sonralına doğru başlamıştır. Ancak, tıp eserlerinin millî dil ile yazılmasının Avrupa'da 16. yüzyılda, yani bizden yaklaşık iki yüz yıl sonra başlaması dilimiz açısından gurur verici bir tablodur (Bayat 2010: 280).

Tarihi bilinen ilk çeviri tıp eseri, Aydınöğlu Umur Bey'in (1340-1348) isteğiyle kaleme alınan Müfredât-ı İbn-i Baytar Tercümesi'dir. Bu eser, 13. yüzyılda yaşamış olan ünlü bitki bilimci İbnü'l-Baytar'ın Kitâbü'l-Câmi' fi'l-Edviyeti'l-Müfredede adlı eserinden, kısaltılarak yapılmış bir tercüme niteliğindedir (Adivar 1970: 13).

Türkçe telif niteliğinde kaleme alınan ve yazılış tarihi bilinen ilk eser İshak bin Murâd'ın Edviye-i Müfredede adlı eseridir. 1390 yılında Gerede yöresinde yazıldığı bilinen eserin yazarı hakkında fazla bir bilgi yoktur (Önler 1990: 1). Eserin adına elde bulunun nüshalarının hiçbirinde rastlanmamıştır. Esere Edviye-i müfredede ismi kitabın başlangıç kısmındaki şu bilgidan dolayı verilmiştir: “ammâ ba'du müsevvid-i beyâz ve ahkâr-ı ibâd İshak bin Murâd aslaha'l-lâhu şânehu diledi ki bu ellerde bulunur ve dahi Türkî dilinde adı bilinür **edviye-i müfredede**yi cem idüp bu beyâz içinde sevâda getüre” (Canpolat, Önler 2007: 11).

14. yüzyılda yazılan diğere bir tıp eseri de Kâmilü's-Sinâ'a adlı eserdir. Eser, 384 (994) yılında ölen Ali bin el-Mecûsî'nin Kâmilü's-Sinâ'atü't-Tıbbiyye ya da Kitabü'l-Melikî adıyla kaleme aldığı meşhur kitabıdır (Adivar 1982: 20). Batıda Liber Regiuz adıyla bilinen eser iki ciltten oluşmakta, her iki cilt de makale adı verilen on bölüme ayrılmaktadır (Böler 2010: 14).

Bu dönemde yetişmiş önemli tıp alimlerinden biri de Celâlüddin Hızır (Hacı Paşa)'dır. Hacı Paşa'nın, daha önce Arapça yazmış olduğu iki eserini özetleyerek kaleme aldığı Müntahab-ı Şifâ adlı eseri 14. yüzyılın önemli tıp eserleri arasındadır. Hacı Paşa daha sonra bunun çok ayrıntılı ve öğrenilmesi güç olduğunu düşünerek ikinci kez Türkçe özetini yapmış ve adını Teshilü's-Şifâ koymuştur (Yelten 1993: 8).

Anadolu'da Türk tıbbi ile ilgili meydana getirilmiş bu ilk eserlerden başka yine bu yüzyılda kaleme alınmış olan Ahmedî'nin Tervîhü'l-Ervâh'ı, Hekim Bereket'in Tuhfe-i Mübârizî ve Hülâsa'sı, 15. yüzyılda yazılan İbn-i Şerîf'in Yadigâr'ı, Hekim Eşref bin Muhammed'in Hazâinü's-Sa'âdet'i, Akşemseddin'in Maddetü'l-Hayât'ı ile Amasyalı Sabuncuoğlu Şerefeddin'in Akrabadin Tercümsei, Cerrahiye-i İlhaniye ve Mücerrebname adlı eserleri Anadolu Türk tıbbının sayabileceğimiz önemli yadigârlarıdır (Yelten 1993: 8-9-10-11).

Tercüme ve telif niteliğinde meydana getirilen tıp eserlerinin terminolojisi çoğunlukla Arapça ve Farsça olmakla birlikte gerek doğu ve gerekse batı kaynaklı başka

dillerden de beslenmişti. Böyle olunca Anadolu sahasında bir de tıp terminolojisinin daha kolay anlaşılmasını sağlamaya yönelik, sayıları çok olsa da, lûgat çalışmaları olmuştur.

Anadolu’da Osmanlı döneminde meydana getirilen tıp sözlüğü niteliğindeki ilk eser, 1634 yılında vefat eden Kaysûnî-zâde Medyen b. Abdurrahman tarafından kaleme alınan Kâmusu’l-Etibbâ ve Nâmusu’l-Etibbâ adlı Arapça eserdir. Bu eser Mehmed b. Ahmed. b. İbrahim El-Edirnevî tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Söz konusu bu çeviri Anadolu’da meydana getirilmiş Türkçe ilk tıp sözlüğüdür (İhsanoğlu 1998: 420).

Başka bir tıp sözlüğü ise 1615 yılında Derviş Siyahî Lârendevî tarafından kaleme alınan Lûgat-ı Müşkilât-ı Eczâ adlı eserdir. Lârendevî eserini, Mısır başta olmak üzere birçok memleket gezerek, tıp âlimlerine, konuyla ilgili bilgi sahibi olan kişilere danışarak, tıp ve ecza alanında yazılmış birçok kitaptan da faydalanıp, anlamı bilinmeyen yabancı kökenli ilaç isimlerinin Türkçe karşılıklarını ve faydalarını öğrenerek ve sağlamasını yaparak yaklaşık on yılda tamamlamıştır. Eserde, Arapça, Farsça, Grekçe, Hintçe, Süryanice, Ermenice, İbranice şifalı bitki ve bitki köklerinin, şifalı taşlar ve killerin, çeşitli hayvan adlarının, birçok cevherin, çeşitli aşların, terkiplerin, macunların ve birçok tıbbî terimin Türkçe karşılıkları verilmiş, kimi zaman da buldukları yerler, hangi hastalıklara iyi geldikleri ve nasıl kullanıldıkları hakkında açıklamalar yapılmıştır (Murad 2009: 11).

18. yüzyılın ikinci yarısında Ebulfeyz Mustafa Efendi tarafından kaleme alınan Risâle-i Feyyiye fî Lügâti’l-Müfredâti’t-Tıbbiyye adlı eser Osmanlı sahasında yazılmış bir diğer tıp sözlüğüdür. Eserde 3041 madde başı kelimenin anlamları verilerek, ilaç olarak kullanılmış bitki, maden hayvan adlarıyla hayvansal ürünler ve bazı tıp terimleri açıklanmıştır. Kelimelerin karşılıkları verilirken hangi dile ait oldukları da belirtilerek Türkçe ve diğer bazı dillerdeki karşılıkları verilmiştir (Doğan 2012: 6).¹

Risâle Fi’t-Tıb:

Çalışmamıza konu olan ve Şehid Ali Paşa Kütüphanesi’nde kayıtlı bulunan nüshasının başında tahminimizce nüshanın müstensihi tarafından Risâle Fi’t-Tıb şeklinde kayıt küşülen bu eserin müellifi, yazıldığı yer ve yazılış tarihi ile ilgili herhangi kesin bir kayıt yoktur. Eser üzerine Büşra Seda Yılmaz tarafından yapılmış yüksek lisans tezinde, eserdeki “*Ümîzdür ki mü’ellifini ve muharriri Mir Sâlih bin Havâbin’i hayır du’âdan ferâmûş kılmayalar.*” ifadesinden hareketle, eserin Mir Salih bin Havabin adında bir şahıs tarafından yazıldığı görüşüne varılmış olsa bile bizce bu ifade bir kesinlik arz etmemektedir (Yılmaz 2021: 7). Zira ifadeye dikkat edilecek olursa Mir Salih adlı kişinin nüshanın müstensihi olduğu kanaati daha güçlü bir şekilde görülmektedir. Söz konusu ifadede “mü’ellifini” kelimesi eseri telif eden asıl müellifi, “muharriri Mir Sâlih bin Havâbin’i” ifadesi ise eseri istinsah eden Mir Salih’i ifade etmektedir. Eseri istinsah eden Mir Sâlih de muhtemelen eline geçen bu eserin kime ait olduğunu bilmiyordu. Fakat kendisinden önce müellifine bir dua etmeyi de ihmal etmemiştir. Osmanlı Tıbbi Bilimler

¹ Osmanlı döneminde tıp ilmi ile ilgili yazılmış eserler ve bu konularda yapılmış çalışmalarla ilgili açıklamaları Lisânü’l-Etibba (Tabiplerin Dili) adlı kitaptan alınmıştır (Kaya 2019: 11).

Literatürü Tarihi adlı esere atıfta bulunarak burada Risâle Fi't-Tıbb adlı eserin Salih bin Nasrullah'a ait olduğu kaydının bulunduğunu belirten Yılmaz, söz konusu kaydın bu eserin neresinde geçtiği ile ilgili herhangi bir bilgi paylaşmamaktadır (Yılmaz 2021: 7).

Eserin nerede ve kim tarafından kaleme alındığı ile ilgili aslında satır aralarında ipuçları bulunmaktadır. Özellikle eserin yazıldığı bölge ile ilgili pek çok ipucuna rastlamaktayız. Söz gelimi eserde geçen “istiridye kabı” (117/8 – B54b/9), “deñiz şuyın koyup” (127/10 – B58b/15) ifadelerinden eserin denize yakın bir bölgede yazılmış olma ihtimalini doğuruyor. Ayrıca eserde geçen ve bölge ağızlarının özelliklerini barındıran “dörpileyüp (202/15) {Burdur, Antakya}”, “kılğın (112/19) {Burdur, Denizli}”, “bekerliginüñ (B88a/5) {Arsılköy/İçel}”, “umşunmağ (119/16) {Denizli}” gibi kelimelerin kullanıldığı yöreler eserin Güney Anadolu yörelerinden birinde yazılmış olduğuna dair ipuçları vermektedir.

Eserin kim tarafından yazıldığı ile ilgili de basur hastalığının tedavisi ile ilgili bölümde gebere otunun faydaları sıralanırken bir özelliği ile ilgili de şöyle bir kayıt vardır:

“Gebere otunuñ havāşşı bî-haddür. Cümleden biri budur ki; bevāsırı olan kimesne yatsu namāzi vaqtinde gebere otı biten yire vara. Atası anası adın ve kendi adın diye kim meşelā sen yā gebere, Ya‘kūb begüñ ve hātunı Zühre hātünüñ oğlı Muhammed Çelebi’nüñ bevāsırısın, diye gide ve yine seher vaqtinde gele, eyde kim “Sen yā gebere, Ya‘kūb begüñ ve hātunı Zühre hātünüñ oğlı Muhammed Çelebi’nüñ bevāsırısın diyüp qopara, yabana ata. Ammā eliyle qoparup ata. Demür âletle qoparmaya belki eliyle de qoparmaya, bir gayrı nesne ile qopara, yirinden ayra. Ol adamuñ bevāsırı maħv ola.”

Bu tarz bir eserde, bir tedavi yöntemi anlatırken, şahıs isimleri kullanmak gerektiğinde hiç şüphesi müellifin aklına en önce kendisinin, babasının veya annesinin, yani birinci derecedeki yakınlarının isimlerini kullanma düşüncesi gelecektir. Bu düşünceden hareketle eserin müellifinin adı geçen Muhammed Çelebi'nin olma ihtimali bir hayli yüksektir. Kaynaklarda Muhammed Çelebi adıyla araştırma yaptığımızda Ahi Muhammed Çelebi adındaki ünlü tıp bilgini karşımıza çıkmaktadır. Fakat Ahi Muhammed Çelebi'nin eserleri arasında böyle bir kitaba rastlanmamaktadır. Bu durum Muhammed Çelebi adında başka bir şahsın olabileceğini ortaya koymaktadır. Ancak yine de bu ifade bir kesinlik arz etmemektedir.

Eserin Nüshaları:

A Nüshası:

Çalışmamızın esasını oluşturan ve nüsha karşılaştırmada A harfi ile kodladığımız bu nüsha tarafımıza Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesinde öğretim üyesi iken vefat eden merhum Prof. Dr. Necmettin Yılmaz tarafından verilmiştir. Necmettin Yılmaz, bir dostunun özel kütüphanesinde bulunan bu eserin bir fotokopisinin bu dostu eliyle kendisine gönderildiğini belirterek söz konusu bu fotokopiyi okumam için tarafımıza ulaştırmıştır. Uzun yıllar yaşadığı böbrek rahatsızlığına iyi gelebileceğini düşündüğü bir tedavi yönteminin olup olmadığını merak ettiği için benden yardım isteyen

merhum Yılmaz için yaptığım ön incelemede maalesef rahatsızlığına yarar sağlayacak bir bilgiye ulaşamadık. Kendisine Allah'tan rahmet diliyorum.

Bu nüsha sözünü ettiğimiz gibi fotokopi ile elde edilmiş bir kopya olduğu için klasik numaralandırma yöntemini bunda uygulayamadık. İkişer sayfadan oluşan yapraklar şeklinde değil tek tek sayfalar hâlinde olduğu için 1A, 1B biçiminde değil, 1, 2, 3 gibi sıralı numaralar şeklinde numaralandırdık. Toplamda 250 sayfadan oluşan bu nüshada nüshanın başında ve ortasında farklı noktalarda eksik sayfalar olduğu gibi bazı sayfalarda da silintilerden dolayı eksik satırlar bulunmaktadır. Söz konusu bu eksiklikleri çeviriyazı metin içerisinde ilgili yerlerde dipnotlarla belirttik. Ayrıca bu eksikliklerin birçoğunu B nüshasından tamamladık.

Her bir sayfanın 19 satırdan oluştuğu bu nüshada özellikle baş kısımlarda satır sayısının 21'e kadar çıktığı da görülmektedir. Yazı türü olarak bu nüshada harekesiz bozuk bir nesih yazı kullanılmış olup çok sayıda yazım hatasının olduğu da göze çarpmaktadır. Bu yazım hatalarını ilgili yerlerde dipnotlarla belirttik. Nüshada harekesiz bir yazı kullanılmış olmakla birlikte bazı kelimelerde hareke kullanıldığını görmekteyiz. Eserin sekseninci bâbının sonlarından yüz ikinci bâbının sonlarına kadar olan kısım eksiktir. Söz konusu bu eksikler B nüshasından tamamlanmıştır.

B Nüshası:

Şehid Ali Paşa kütüphanesi 2038 numarası ile kayıtlı bu nüsha 114 yapraktan oluşan eserin 2b numaralı yaprağında 16 satır, 114a yaprağında 15 satır bulunmakta, geriye kalan yapraklar 21 satırdan oluşmaktadır. Harekesiz nesih hatla yazılmıştır. Metin içerisinde bab başlıkları ve dikkat çekilmek istenen bazı kelimeler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Harekesiz yazı ile yazılan nüshada bazı kelimeler benzer yazılışlı başka kelimelerle karıştırılmaması için hareke ile yazılmıştır. Nüshanın son bölümlerinde ciddi eksiklikler bulunduğu tespit edilmiştir. Eserin yüz yedinci bâbı ile yüz on altıncı bâbı arasındaki kısmı bu nüshada eksiktir.

Eserin İçeriği:

Eserin mukaddimesinde baktığımızda müellif eserine Cenab-ı Allah'a hamd ve Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'e salat ve selam ile başlamaktadır. Daha sonra tıp ilminin bilinmesi gereken şerif ve latif bir ilim olduğunu ifade eden müellif, herkes tarafından tam olarak öğrenilemeyecek olup az da olsa insanların imkânı nisbetinde kendilerine yetecek kadar gerekli tıbbî bilgileri öğrenmelerinin çok önemli ve gerekli olduğunu dile getirmiştir. Bu açıklamadan sonra tıp yazmalarının hemen hepsinde olduğu gibi müellif bu ilmin önemini ayet ve hadislerden alıntılar yaparak anlatmaya çalışmıştır.

Genel olarak esere baktığımızda, eserin ihtiva ettiği özellikler bakımından Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi dönemlerinde yazılan tıp kitaplarıyla paralellik arz ettiği görülmektedir. Eserin müellifi kendisinden önceki tıp eserlerinden örnek almış olsa gerek, kendi eserini de diğerlerinde olduğu gibi planlamış, hastalıkları vücudun baş kısmındaki hastalıklardan başlayıp ayağa doğru inerek ele almış, önce hastalıkların belirtilerini ve teşhis yöntemlerini izah etmiş, ardından tedavi yöntemlerini açıklamıştır.

İncelediğimiz eserde sadece hastalıklar ve bunların tedavi yöntemleri ile ilgili bilgi verilmemiştir, günlük hayatta gerekli olan pek çok konuda yararlı ve pratik bilgiler verilmiştir. Yüzüncü bâba kadar genellikle hastalıklarla ilgili bilgiler verilen eserde bu bâbdan sonra, bit ve pirelerden kurtulmanın çareleri, kıyafetlerde oluşan lekelerin çıkarılma yolları, saç ve sakal boyama yöntemleri, ferahlatıcı şerbet tarifleri, özellikle atlar ile ilgili olmak üzere hayvan hastalıkları, iyi at seçimi ile ilgili bilgiler, atların özellikleri, alkol bağımlılığından kurtulmanın yolları, vücudun muhtelif bölgelerinin seğirmesinin anlamları ve cinsel yaşam konularında türlü bilgiler verilmiştir.

Eser Üzerine Yapılmış Çalışmalar:

Risâle Fi't-Tıbb adlı eser üzerine Büşra Seda Yılmaz tarafından yapılan bir yüksek lisans tezi dışında herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Şehid Ali Paşa Kütüphanesi 2038 numrada kayıtlı nüsha üzerine yapılmış olan bu çalışmada Yılmaz nüshayı latinize ederek Türk tıp literatürüne katkı sağlamayı amaçlamıştır (Yılmaz 2021: 5). Giriş, inceleme, çevirimetin, sonuç ve sözlük bölümlerinden oluşan bu çalışmayı bölüm bölüm ele alıp değerlendirmek yararlı olacaktır.

Çalışmanın giriş bölümünde ilk çağlardan başlayarak tıp biliminin geçirdiği tarihi süreçten bahsedilmiş, devamında ise İslam dünyasında tıp biliminin başlangıcı ve gelişmesinden söz edildikten sonra Osmanlı tıbbının esası olan hıtlar nazariyesi konusuna değinilmiştir (Yılmaz 2021: 3). Yılmaz çalışmasının konusu, önemi, amacı ve yönteminden bahsettikten sonra giriş bölümünü tamamlamıştır.

İnceleme bölümüne eserin müellifi olarak değerlendirilen Mir Sâlih b. Havabin adlı kişi ile ilgili bilgilerle başlamaktadır. Devamında eserin mukaddime bölümünden alıntılarla içerik bilgilerine yer verilmiş, ardından ele alınan nüshanın fiziksel özelliklerine değinilmiştir. Bundan sonra da Risâle Fi't-Tıbb'ın bab adı verilen bölümlerinin içeriği teker teker ele alınmıştır. Eserin bölümleri ile ilgili detaylı açıklamalar tamamlandıktan sonra eserde yer alan hastalıklar ve bunların teşhis ve tedavi yöntemlerine değinildikten sonra eserde yer alan sosyal hayata dair veriler sunulmuş, son olarak da eserin kaleme alınışı sırasında yararlanıldığı düşünülen kaynaklar ortaya konmuştur (Yılmaz 2021: 58).

Çevirimetin bölümünde eserin latinize çevirisi verilmiştir. Bu bölümde metin latin harflerine aktarılmış olup “ñ” işareti dışında herhangi bir transkripsiyon işareti kullanılmamıştır. Metnin çevirinde pek çok kelimenin okunamadığı, okunamayan bu kelimelerin dipnotlar şeklinde orijinal yazılışlarının verildiği göze çarpmaktadır. Araştırmacı gürânde “karışık” (B24a/4), bezr “yağ” (B29b/3), nuqre “gümüş” (B89a/11), filori “gümüş para” (B70b/2) gibi kelimeleri bu kadar açık bir nesih yazı ile yazılmış bir nüshada maalesef kullandığı sözlüklerin yetersizliği nedeniyle okuyamadığı anlaşılmaktadır.

Metnin çevirisinde birçok kelime ve kelime grubunun da yanlış okunduğu gözlemlenmektedir. Yanlış okunan bu kelimelere yanlış okundukları için herhangi bir anlam verilemediğinden sözlüğe de alınmamıştır. Yanlış okunduğunu tespit edip kendi oluşturduğumuz metinde doğru okunuşlarını verdiğimiz kelimeleri tablo hâlinde şu şekilde gösterebiliriz:

<u>Yanlış Okunuş</u>	<u>Doğru Okunuş</u>	<u>Kelimenin Geçtiği Yer</u>
çenârek	hîyârek “yılancık hastalığı”	(B21a/1)
zerdevâ	tezerv “sülün”	(B33b/18)
kişre	kişre “kitre sakızı”	(B36a/7)
mürki	mezdegî “mastaki sakızı”	(B59b/9)
müretteb	muraṭṭıb “nemli”	(B68a/10)
cayırsarsa	çayırdursa “kırık kemik sesi”	(B73b/18)
ekser	egser “çivi”	(B81b/14)
cüzâm	cerrâh “cerrah”	(B83a/12)
kozlayup	kuzlayup “kuzulayıp, yavrulayıp”	(B83b/17)
yamyal kurdı	bambal kurdı “bambal böceği”	(B83b/19)
merk-i mefâcân	merg-i müfâcât “ani ölüm”	(B85b/7)
mevîzün	mevîzek “frenk asması”	(B91b/7)
eriyince	eriyenece “eriyene kadar”	(B101b/18)
muhabbit	muḥbeṭ “az kalma”	(B105b/11)
san‘at	semt “semt, civar”	(B108b/15)
kekirmegi	gegirmegi “geğirmek”	(B24a/8)
dâcîn	vidâceyn “vidaceyn damarı”	(B65b/3)
ser dutardur	serd ve terdür “katı ve nemlidir”	(B98b/17)
hortumlu	hıṭımlı “cüsseli”	(B112a/8)
mürvârid-i nâsefte	mervârîd-i nâ-sufte “delinmemiş inci”	(B28a/4)
rakkı sabunla	ırâķı şabunla “ıraq sabunu”	(B109b/1)
badnus	bed-nüvis “horoz”	(B56a/17)
çevzinmesine	çevrünmesine “dönmesine”	(B76b/7)
fâdâniye	fāvâniya “ayı gülü”	(B93b/2)
halefû’l-lâzen	ḥulfû’l-üzñ “kulak ardındaki damar”	(B104b/18)
kavak	fevâķ “hıçkırık”	(B21b/19)
kitâl-ı edviye	ķattâl edviye “öldürücü ilaçlar”	(B/Bâb 84)

sagıld-	şağald- “iyileştirmek”	(B16b/20)
subh u şâm	şabah ve aḥşam	(B95b/14)
taksagan	şaḫsağan	(B50b/11)
tohmekân	tuḥmugân “semizotu”	(B31a/20)
yek	yeg “iyi”	(B104a/11)
yekrek	yegrek “daha iyi”	(B17a/4)
yugalar	boğalar	(B13b/19)

Çalışmanın “Sözlük” bölümünde anlamı bilinmeyen kelime, kelime grubu ve bazı tıp terimlerinin anlamları verilmekle yetinilmiş, kelime, kelime grubu ve terimlerin metin içerisinde geçtiği yerler belirtilmemiştir. Bu durum sözlükten istifade edebilmeyi zorlaştırmaktadır. Diğer taraftan bazı kelime veya kelime gruplarının anlamları sözlükte yanlış verilirken, pek çok kelime veya kelime grubu da anlamları bulunamamış olacak ki sözlüğe alınmamıştır. Söz gelimi Eski Türkçe döneminden beri kullanılan gelmiş olan “tam” anlamındaki “çaḫ” kelimesi, Farsça “yarık” anlamındaki “çâk” kelimesi ile karıştırılarak yanlış anlam verilmiştir (Yılmaz: 214). Yine “tilki hayası otu” anlamındaki “ḫuṣyetü’ş-şa’leb” kelime grubunda geçen ve “tilki” anlamındaki “şa’leb” kelimesi bir içecek türü yapımında kullanılan “salep” zannedilerek bu kelime grubunun anlamı “salep çiçeği” olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca “iyileştirmek” anlamında kullanılan “şağalt-” fiili hem “sagıld-” biçiminde yanlış okunmuş hemde “sağılmak” şeklinde yanlış bir anlam verilmiştir.

Yukarıda sözünü ettiğimiz gibi bu çalışmanın sözlük bölümüne anlamı bulunamamış olsa gerek, pek çok kelime sözlüğe alınmamıştır. Aşağıda anlamlarıyla ve metinde geçtikleri yerlerle birlikte ayrı ayrı vereceğimiz bu kelimeler bazıları okunamadığı için anlamı verilmemiş olup çoğunun ise okunduğu hâlde anlamı verilmemiştir. Bu kelimeleri şu şekilde sıralayabiliriz:

ḫazż “haz” (B2b/7), neñdür “neyin var” (B2b/52), mādde “madde” (B21a/6), aşu “aşı toprağı” (B16a/13), merhem-i rüsül (B20a/15), ma’ cün-ı nigün (B24a/2), fevh ḫamarı “fevh damarı” (B27b/1), cımbıstra “cimbız” (B27b/20), mürvārid-i nāsefte (mervārid-i nāsuftu) “delinmemiş inci” (B28a/4), şarāb-ı ḫummās “kuzukulağı şerbeti” (B31a/19), hamîre-i benefşe “menekşe hamuru” (B32a/12), sū’u’l-kıyye “alaca hastalığı” (B40a/11), sufūf “toz hâlindeki ilaçlar” (B47a/20), söğülme “söğülme, kebab” (B52a/17), becîd “çok fazla” (B39b/19), emleh (emlec) “amlacotu” (B52b/13), üsfenger “sünger” (B62a/13), habrūmân “nar tanesi” (B63b/18), müzevvere “etsiz bir tür çorba” (B48a/4), şerākī “kurdeşen” (B66a/3), şâhtere-i müdebbere “bir tür şahtere” (B69a/12), eflâh tuzı “eflak tuzu” (B70b/10), beyñi “beyin” (B73a/13), merhem-i ehok (merhem-i âhek) “kireç merhemi” (B77b/14), şiyâf-ı mâşiyâ “solucan otu” (B87a/13), murd “mersin” (B88a/6), üşig “donmuş kısım” (B168b/15), ka’âb (ki’âb) “atlarda görülen bir eklem hastalığı” (B112a/14), yagrı (yağır) “atlarda semerden dolayı oluşan yara” (B36b/16), sâyatın

(şâkeyn) “iki topuk üzerinde bulunan damarlar” (B57b/20), zamîre “veba günlerinde ortaya çıkan kabarcık ve şişlik yangısı veya acısı” (B72a/18), urun yavşanı “yavşan otu” (B46a/6), bād “rüzgâr” (B41b/4).

Sonuç bölümünde içerikle ilgili tespit edilen bazı hususlar özetlenerek çalışma tamamlanmıştır.

Çalışmanın İçeriği ve Hazırlanışı:

Yazarı bilinmeyen Risâle fi't-Tıbb adlı tıp risalesi üzerine yapmış olduğumuz bu çalışmaya öncelikle metnin transkripsiyonlu çevirisi ile başladık. İki nüshayı karşılaştırarak kurduğumuz metinde nüsha farklarını ve nüshalardaki eksikleri dipnotlarla gösterdik. Nüshaların her birini A ve B harfleri ile kodladık. Fotokopi şeklinde elimize ulaşan nüshaya A, Şehid Ali Paşa Kütüphanesi'nden elde ettiğimiz nüshaya da B harfi ile kodladık. Çalışmamızda A nüshasını esas aldık. Bunun nedenlerinden biri A nüshasının B nüshasına göre daha az ekşiğinin bulunması diğeri de A nüshasında B nüshasına göre daha karakteristik dil ve imla özelliklerinin bulunmasıdır. Ancak A nüshasında B nüshasına göre çok fazla müstensihden kaynaklı yazım hatasının bulunduğunu söylemek yerinde olacaktır. Bu nedenle A nüshasında bu yazım hatalarından dolayı bazı kelimeleri okuyamadık. Okuyamadığımız bu kelimeler B nüshasında da eksik bulunan kısımlarda olduğu için karşılaştırma yolu ile de doğru okunuşlarını tespit edemedik. Buna rağmen biz cümlenin bağlamından hareketle bir okuma denemesi yaparak sanına bir soru işareti koyup okuma denemesi yaptığımızı belirttik.

Metni oluştururken eserden istifadeyi kolaylaştırmak amacıyla güncel Türkçenin yazım ve noktalama kurallarına riayet ettik. Bölüm başlıklarını büyük ve koyu puntolu harflerle vurguladık.

Metni oluşturduktan sonra eserin söz varlığını ortaya koymak amacıyla metnin dizinini oluşturduk. Eserde geçen bütün kelime, kelime grubu ve terimleri alfabetik sıraya göre dizerek bunların anlamlarını ve metinde geçtikleri sayfa ve satır numaralarını verdik. Alınma kelimelerin de köken dillerini kısaltmalarla gösterdik. Böylelikle çalışmamızın esasını oluşturan “metin” ve “söz varlığı” bölümlerini tamamlamış olduk. Ele aldığımız bu eser Eski Anadolu Türkçesi ve Klasik Osmanlı Türkçesi dil özelliklerini barındıran bir eserdir. Eski Anadolu Türkçesi ve Klasik Osmanlı Türkçesi eserlerinin dil özellikleri üzerine pek çok çalışma yapılmış ve bu dönemlerin standart dil özellikleri eksiksiz bir biçimde ortaya konmuştur. Bu nedenle biz bu eser üzerine ayrıyeten bir dil incelemesi yapma ihtiyacı duymadık. Zaten tarihî tıp metinlerini önemli kılan özellikleri, dil özelliklerinden çok barındırdıkları söz varlığıdır. Dolayısıyla biz bu eserin söz varlığını ortaya koyduk. Fakat yine de eserde karşılaştığımız, standart dil ve imla özelliklerine göre farklılık arz eden özellikleri çalışmamızın “notlar” bölümünde maddeler hâlinde ortaya koyduk.

NOTLAR

1. Genel bir kullanım olmamakla birlikte metnimizin A nüshasında bir kelimedede “-An” sıfat-fiil ekinin ünsüzünün “kef” harfi ile yazıldığı tespit edilmiştir.
Ör: *oturañda* (وتورنده) *boğazına gele* (128/9).
2. İncelediğimiz metnin B nüshasında bir örnekte zamir n’sinin “kef” harfi ile yazıldığı görülmektedir.
Ör: *boğaziña* (B58b/15).
3. A ve B nüshalarının her ikisinde de ilgi hâli ekinin son ünsüzünün “nun” harfi ile yazıldığı örneklerle bulunmaktadır.
Ör: *Eger dilkünün* (دلکونن) *etin yiseler cüzzâm ve fâlic ve lağve’i giderür* (B85a/20), *siñirlü yaprağın* (پیراغن) *toğumın* (B47a/4), ‘*avratın* (عورتن) *uyluğına aša kosalar* (117/14), ‘*avratın* (عورتن) *boynına ašalar* (B55a/19), *šovuğ vuran* ‘*uzvın* (عضوين) *rengi* (30/4), *yüzün* (يوزن) *nışfin veyâ tamâmin kablar* (27/11).
4. Hem A hem de B nüshasında “-Ip” zarf fiil ekinin ünsüzünün “p” harfi ile yazıldığına dair pek çok örnek bulunmaktadır.
Ör: *ikişer dirhem saħk idüp* (ایدوپ) (B28a/7), *cezb idüp* (ایدوپ) (B29a/2), *suyın içüp* (ایچوپ) (B64b/13).
5. A nüshasında bir kelimedede teklik ikinci şahıs iyelik ekinin son ünsüzünün “nun” harfi ile yazıldığı görülmektedir.
Ör: *taħammül itdüğün* (اندوکن) *ğadar* (127/11).
6. Metinde, Eski Anadolu Türkçesi dönemi özelliklerinden olan ilgi hâli eki ünlüsünün yuvarlak olması durumuna aykırı olan düz ünlülü örnekler tespit edilmiştir. Bu durum, incelediğimiz eserin Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesine geçiş döneminde kaleme alındığını göstermektedir.
Ör: *burun içinde olan zaħmetleriñ* (زحمتلریك) ‘*ilâcın bildürür* (21/21), *bunlarıñ* (بونلریك) *her biri südde fethine eyüdür* (44/4), *bunlarıñ* (بونلریك) *her biri yeñi öksürüğe* ‘*ilâcdur* (78/18), *eger ayu ödiniñ* (أودینیك) *eyüsin ezüp icürseler müfiddür* (97/6), *ısıtmalarıñ* (استملریك) ‘*ilâcın bildürür* (136/7), *çigeriñ* (چگیرك) *ve tağalıñ* (طلاغك) *süddesin açar* (216/2), *bu çiçeklerin* (چچکلرین) *kanğısınınuñ yabrağın murâd iderse* (225//18).
7. İncelediğimiz eserde önses “d”nin bazı kelimelerde A ile B nüshası arasında farklılıklar bulunmaktadır. Bazı kelimelerde A nüshasında bu ses “ط” harfi ile yazılmışken B nüshasında “د” harfi ile yazılmıştır.
Ör:

<i>tura</i> (6/10)	<i>dura</i> (B7b/14)
<i>tutsa</i> (13/13)	<i>dutsa</i> (B10b/1)

tuta (34/20) *duta* (B19a/2)
tutmağ (63/19) *dutmağ* (B30b/3)

8. Metnimizde “c” sesinin yazımı ile ilgili de ilgi çekici örneklere rastlanmıştır. İncelediğimiz metnin A nüshasında pek çok örnekte bu ses “ج” harfi ile gösterilmesi gerekirken “چ” harfi ile gösterilmiştir.
Ör: *oçağda* (اوچقه) *ķaynadalar* (92/17), *giçede* (كچيه ده) ve *gündüzde* (99/6), *güneşde oturiçağ* (اوتورچق) *ħalāş bula* (143/12), *ħammāndan çıķıçağ* (چيچق) *içeler* (135/15), *ısıçağ* (اسچق) *dutalar* (124/12), *ılıçağ* (الچق) *şuyla ķarışdura* (235/19), *taħammül ideçek* (ايدہ چك) *deñlü otura* (25/1), *cerrāħa* (چزاحه) göstereler (B70a/17).
9. Bir önceki maddede belirtilen özelliğın aksine olarak yine A nüshasında “ç” sesi “ج” harfi ile gösterilmesi gerekiyorken “چ” harfi ile gösterilmiştir.
Ör: *ac* (آج) *ķarnına* (43/13), *aclığdan* (آچلقدن) ve *şusuzlığdan* (69/19), *üc* (اوج) *dirhem* (70/15), *icdükden* (ايچدكدن) *şoñra* (76/1), *ķacan* (قچن) *öksürük vaşaf olsa* (79/14), *keci* (كچي) *boynuzu ķurusı* (98/2), *ic* (ايچ) *agrısına nāfi‘dür* (98/11), *bucuğ* (بوجوق) *direm* (103/7), *hic* (هيچ) *dermān olmasa* (57/18), *şırca* (صرجه) *zarfa koyup* (131/3), *bir nice gün gecüp* (كجوب) *mādde istifrāğ olduğdansoñra* (132/9), *adamı gec* (كچ) *ķocaldur* (179/15), *vardıķca* (واردقجه) *yayılır* (145/7), *ucuğın* (اوجوغن) *gidere* (143/11), *bir avuc* (اوج) *tuz* (148/3), *adam sacını* (ساجنی) *yandurup* (159/12), *irin ve cirk* (جرك) ve *şu aķa* (164/14), *‘aynıyla fuciya* (فوجييه) *doldurasın* (170/19), *birķac* (برقچ) *gün* (16/13).
10. İncelediğimiz metnin A nüshasında “p” sesinin “پ” harfi ile gösterilmesi gerekirken “ب” harfi ile gösterildiğine dair pek çok örneğre rastlanmıştır.
Ör: *şakāķulı bāk* (باك) *ideler* (174/17), *bögürtlen yabrağın* (بيراغن) *dögüp* (18/18), *kebāb bāresini* (بارسنی) *çiyneye* (96/18), *yağlı birinc* (برنج) *çorbası* (161/19), *baça* (باچه) *yimek* (99/19), *tobrağ* (طبراق) *içine göme* (29/11), *çam saķızınıñ berverdesi* (برورده سی) *ki ġāyet aķ ola* (145/12), *ol kişi‘i ‘ömren bire* (بره) *ışılmaya* (166/11), *aķ nefti benbe* (بنبه) *ile sürüp* (235/15), *tobuğına* (ظبوغه) *değın şoķa* (99/2).
11. Bir önceki maddede belirtilen yazım özelliğının tam aksine A nüshasında “b” sesinin “ب” harfi ile gösterilmesi gerekirken “پ” harfi ile gösterildiğine dair bazı örneklere rastlanmıştır.
Ör: *ağzın perkidüp* (پرکيدوب) *kenārın ħamırlaya* (23/19), *ķaracaların perk* (پرک) *bağlayalar* (101/17), *peyān* (پيان) *dibin ķaynadup* (140/8), *peyān* (پيان) *köki her gün ķaynadup* (42/13).
12. Metnimizin B nüshasında yazılışı benzer olan bazı kelimelerin yazımında okurken ķarıştirılmaması için hareke kullanılmıştır.
Ör: “egir (آکز)” kelimesi “eger” ile ķarışmaması için harekeli yazılmıştır (B31a/10).

“evvel (أول)” kelimesi “ol” ile karışmaması için “vav” harfi üzerine şedde konmuştur (B31/b/16).

13. İncelediğimiz metnin A nüshasında ünsüz yumuşaması olayına aykırı örnekler rastlanmıştır.
Ör: avuçın “avucunu” (117/9), bağırsağı “bağırsağı” (164/10), meflüça “mefluca” (127/19).
14. Eserde ünsüz yumuşamasına aykırı örneklerin bulunmasının yanı sıra standart Türkçede ünsüz yumuşaması olmayan durumlara aykırı olarak ünsüz yumuşamasının olduğu durumlara da rastlanıyor. A nüshasında “acıķur” (138/6) şeklinde olan kelimenin B nüshasında “acığur” şeklinde “ķ” sesinin yumuşadığı görülmektedir (B64a/2).
15. Arapça kökenli “kelb” kelimesinin son sesinin metnimizin A nüshasında “پ” harfi ile yazılmıştır (167/4).
16. A nüshasında bir kelimde şart kipi ekinin son kelen teklik 2. Şahıs ekinin son sesi “ك” ile değil “ن” ile yazılmıştır.
Ör: gidermek (استرسن) istersen (166/10).
17. A nüshasında ses olaylarından ünsüz uyumuna aykırı örnekler rastlanmıştır.
Ör: kükrkci “kürķçü” (161/12), gökcek “gökçek” (28/10), aķçalık “beyazlık” (16/5), aķca “aķça” (102/18).
18. Hem A nüshasında hem de B nüshasında bazı eklerin ünlülerinin yuvarlak ünlülü olduğunu gösteren yazım özellikleri görülmektedir. A nüshasında “kitāblarumuzda” (كابلرومزه) kelimesindeki çokluk 1. şahıs iyelik ekinin ünlüsü “vav” harfi ile yazılmıştır (120/16).
Yine B nüshasında “itmişüz” (اتمشوز) kelimesinde çokluk 1. şahıs ekinin ünlüsü “vav” harfi ile yazılmıştır (B56a/3).
A nüshasında “gerekdür” (كردن) kelimesi harekeli yazılmış olup “-dür” bildirme ekinin ünlüsü de “ötre” işareti ile gösterilmiştir (126/13).
B nüshasında “giderüp” (كده رُب) kelimesinde “-üp” zarf-fiil ekinin ünlüsü “ötre” işaretiyle gösterilmiştir (B44b/4).
19. B nüshasında “siñegini” (سكاكنى) kelimesindeki ve “gegirmegi” (ككرمكى) kelimesinin ilk hecesinde bulunan “e” ünlüsünün “elif” harfi ile yazıldığı görülmektedir. *at siñegini tutup* (B64b/19).
20. B nüshasında “limoni” (ليمون) kelimesinde yükleme hâli eki “esre” işareti ile gösterilmiştir. *her kim limonı kara behaķa dürtsele gidere* (B66b/5).

21. Farsça kökenli olan ve yazılışı “كل” şeklinde olması gereken “gül” kelimesinin A nüshasında “كول” şe/klinde yazıldığı görülmektedir (162/18).
22. “un” kelimesi eserin A nüshasında “اون” şeklinde B nüshasında ise “اوك” şeklinde yazılmıştır.
23. Metnimizde tespit ettiğimiz bazı kelime ve kelime gruplarında Trakya, Güney Batı Anadolu ve Güney Anadolu yöre ağızlarının izlerini görmekteyiz. Özellikle Güney Anodulu yöresi özelliklerinin ağır bastığı kelimelerin yoğunlukta olması bu eserin o bölgede yazıldığı ihtimalini güçlendirmektedir. Söz konusu kelime ve kelime gruplarını şu şekilde ele alabiliriz:

azarağ [Silifke, Susurluk] “azıcık, biraz, birazcık” (190/2),
beker [Arslanköy/İçel] “bekâr” (B88a/5),
çağ [Seferihisar/İzmir, Burhaniye/Balıkesir] “ta, işte, en son, ancak” (B87/a/21),
çigil [Afyon/Dinar] “çoğunlukla elde görülen siğil” (190/9),
çölmek [Bolvadin, Senirkent, Yalvaç, Acıpayam, Tavas...] (82/7),
çörmik [Niğde/Bor] “kaphıca” (195/17),
dörpüleyüp [< dörpü: Burdur, Antakya] (203/15),
dügil- [Yenice/Muğla] “dügümlenmek” (38/10),
dükeli/dügeli [Çanakkale/Lapseki] “her, hep” (206/12),
dülbend [Antakya/Hatay] “tülbent” (55/12),
esbab [Emirdağ/Afyon, Sütçüler/Isparta, Turgutlu/Manisa] “çamaşır, giysi” (188/13),
kabara [Samsun/Vezirköprü] “atın ön bacaklarında görülen şişkinlik” (241/16),
kıcıldatsa [Niğde/Bor, Amasya/Merzifon] “gıcırdatsa” (222/14),
kılğın [Göhlisar/Burdur, Acıpayan/Denizli] “ılğın ağacı” (112/19),
öyle [< öylen: Silifke/İçel] “öğle zamanı” (67/8),
tut [Afşin, Silifke, İçel] “dut” (237/8),
umsun- [Çal/Denizli, Ermenek/Konya, Adana, Pınarbaşı/Kayseri, Bor/Niğde] “istemek, dilemek” (119/16),
yap yap [Çanakkale/Lapseki] “yavaş yavaş” (199/19),
yarındası [Ermenek/Konya, Anamur/Mersin] “öbür gün, yarından sonra” (243/3),

yayağ [Hasanoğlan/Ankara, Bor/Niğde] “yayan, yürüyerek” (31/7),
yuvalağ [Bolvadin/Afyon, Őarkikaraađađ/Isparta] “yuvarlak” (151/14-
15),
zor [Bozdoğan/Aydın] “Saygınlık, değer, kıymet” (B95a/15),

ÇEVİRİYAZILI METİN

Bismi'l-lâhi'r-raḥmāni'r-raḥīm

²Elḥamdüli'l-lâhi rabbi'l-‘âlemîn, ve’salātu ve’s-selāmu ‘alā nebiyyihî! Muḥammedin ve ³‘âlihi ve şaḥbihi ecma‘in. Zü'l-efhām ḥuzûrına ḥafî ve pûşide buyurılmaya ⁴ki ḥadd-i zâtında ‘ilm-i tîb bilinmesi lâzım şerîf ve laṭîf ‘ilimdür. Tekmîli külliyetle mümkün ⁵olmazsa bârî cüz’iyyetle herkes bi-ḳadri'l-imbân kendüye kifâyet miḳdârı ele ⁶getürmesine gûşîş eylemek ehemmi-mühimmâtıdır. Zirâ beden tendürüstlüğü ni‘met-i ⁷‘üzmâdur. Her bâr ki beden dürüst olmayup muḳim olmasa lezzet-i dünyâdan ⁸behre ve ‘ömr-i nâzenîninden zerre şafâ aḥz idemeyüp cümle evḳâtı ah ⁹vahile geçüp rûzgârı berbâd olmasına iştibâh yoḳdur. Binâ’en ‘alâ hâzâ ¹⁰kütüb-i mu‘tebereden her kimesne ifâde idecek deñli ‘ameli âsân müfid ü muḥtaşar ¹¹‘ilâclar intiḥâb olunup ‘âmm u ḥâş sūd-mend olmaḳ için lisân-ı Türkî ¹²üzere tertîb olındı. Egerçi ḥazret-i Mûsâ ‘aleyhi’s-selāmuñ ḥavâşş-ı ¹³eşyâya iltifâtı olmaduğundan bir ḥikâye başt olunup derc olındı. ¹⁴Ümîzdür ki mü’ellifini ve muḥarriri Mîr Sâliḥ bin Ḥavâbin’i ḥayır du‘âdan ferâmûş ¹⁵kılmayalar. Ḥaberde gelmişdür kim Mûsâ peygamber ‘aleyhi’s-salavātu ve’s-selām ḥazreti ¹⁶tendürüst gezerken ḳazâ’en bir gün ḥasta oldu. Cümle eḥibbâsi eyitdiler kim (B2/a) size mu‘âlece gerekdür. Ḥazret-i Mûsâ ‘aleyhi’s-selām eyitdi. Ḥâşâ ve kellâ baña bu ḥasteligi ²ḥaḳ subḥâne (A1) ve te‘âlâ celle celâlühü virdi. Yine şifâsın ol virür didi. Muşır ²oldı. Ol ešnâda peyk-i rabb-i celil, ya‘ni ḥazret-i Cebra’îl vaḥy ³getürdi. Eyitdi, yâ kelîm ḥaḳ subḥâne² ve te‘âlâ saña selam idüp ⁴buyurdu “ابطل حکمتی بتوکلک علی من ادع المنافع فی هذه) (العقاقیر ⁵” Dimek olur kim: “Yâ Mûsâ! Benüm ḥikmetlerümü bâṭıl mı itmek ⁶istersin baña tevekkül eylemekle. Pes imdi bu ‘aḳâḳîrlere menfa‘atler ⁷kim virmişimdür.” diyü ḥiṭâb eyledi. Sen hemân mu‘âlece birle ⁸muḳayyed ol, tâ şifâ bulasın. Bura tevekkül yiri degüldür. Ḥikmet bâṭıl ⁹olmaḳ iḳtiżâ ider. Zirâ ‘ilm-i tîb beyhüde olmamışdır. Nitekim ¹⁰faḥr-i ‘âlem şalla’l-lâhu ‘aleyhi ve sellem buyurur: “(العلم علمان علم 11 الايدان ثم علم الايان)” Şöyle ma‘lûm ola ki: ‘İlm-i tîb ḥayli ¹²şerîf ‘ilimdür. Ḥaḳḳâ ki beden dürüst olmayıcaḳ şafâ ile ne ¹³tâ‘at ve ne zindegânide ḥalâvet müyesserdür ve yine ḥazret-i ¹⁴risâlet ‘aleyhi’s-selām³ buyurmuşdur: (تداوا فان الذي انزل 15 انزل الدواء وفي دواية اخرى ما انزل ابعدمن داء) (الا انزل 16 له دواء الا السام). Dimek olur ki bedenîñüzde olan ‘illetlere ¹⁷dermân eyleñüz ki⁴ her derde bunca devâlar virilmişdür. Hiç ¹⁸derd yoḳdur ki ḥaḳ te‘âlâ⁵ aña devâ virmemiş ola. İllâ mevte ¹⁹ilâc yoḳdur. Eṭṭibbānuñ lâzımesidür ki bir marîz üzerine (2) vardıḳda ḥande-rû göstere. Her çend ölmelü daḫı olursa yüzün gözün ²devürmeye. Ḥâṭıruñ ḥoş ũt. Öyle bir ḥavf idecek ḥâl yoḳdur, ³diyü teselli eyleye. Ve her ne maḳûle ‘ilâc itmeli ise ta‘rif idüp ⁴hemân bunı isti‘mâl itdügüñ gibi şifâ müyesserdür, diyü mizâcına ḥoş ⁵gelür cevâblar viresin. Ye’s gelür ḥareket itmeyesin. Ḥazret-i resül ⁶‘aleyhi’s-selām ḥasta şormada ‘azîm (B2/b) şevâblar buyurmuşlardur⁶. Bir kimse ⁷ḥasta sormağa varsa şeyṭân ‘aleyhi’l-la‘ne maḥzûn ⁸ve ğamnâk olur. A‘vânı ve enşârı neñdür didükde, ümmet-i muḥammedüñ ⁹biri ḥasta şormağa vardı. Allâhu te‘âlānuñ aña virdüğü şevâb ḥasenâta ¹⁰irişmekden melülüm diyü cevâb virür ve ḳâ‘ide budur ki ḥasta yanına ¹¹vardıḳda dizi

¹ “nebiyyihî” A’da yok.

² Bu kelime B’de yok.

³ B’de “‘aleyhi’s-selām

ve’s-selām

⁴ B’de “kim”

⁵ “te‘âlâ” B’de yok.

⁶ B’de “buyurmuşdur”

berāberinde otur ve yüzine çok bakma. Gāhice güler yüzle ¹²bağa. Yüzün ekşitmeye ve dört yanına nazar itmeye ve ne yeñi ton geye ve ne kirlü ¹³tonla vara. Hastanuñ hazzı olacak söz söyleye ve çok otur(maya) ¹⁴ve hasta yanında olanlara lāzımdur ki murādınca hareket ideler. İncitmeyeler. ¹⁵Hıoş tıtal ve dutanda rıfqla ve merhāmetle tıtal ve's-selām.

va'l-lāhu a' lem bi's-şavāb.

Bāb, baş ağrısına müte' allik ve başda bit ve sirke def' inbildürür 1

Bāb māliḥulyā ' ilācın bildürür 2

Bāb şar' a müte' allik ' ilāclar bildürür 3

Bāb dīvānelere müte' allik ' ilācı bildürür 4

Bāb serāsime ve sevdāya müte' allik ' ilācı bildürür 5

Bāb nisyānıñ ' ilācı bildürür 6

(3)

Bāb başda olan buḥārı ve çıbanları ve hāleti bildürür 7

Bāb ru' āf ki aña burun kāmı dirler 8

Bāb burun içinde olan zaḥmetleri bildürür 9

Bāb diş ağrısı ' ilācın bildürür 10

Bāb diş eti muḥkem olması ' ilācın bildürür 11

Bāb diş ağarmasın bildürür 12

Bāb yüzde olan cıḡıtuñ def' olacak ' ilācın bildürür 13

Bāb adamuñ yüzi müvecceḥ olup mücellā ve muşaffā olmasın bildürür 14

Bāb yüzine güneş zarar itmesinüñ devāsın bildürür 15

Bāb sovuḡ durmuş a' zānuñ ve yayan yürimek vaḡtinde gönül bulanma devāsın bildürür 16

Bāb aḡız ve dil ve duḡaḡ zaḥmetin ve ağrısınıñ 17

Bāb dil zaḥmetlerinüñ ve ba' zı aḡız koḡusınıñ devāsın bildürür 18

19 Bāb ḥunāḡa ve sā' ir boḡaz ağrısına ve diş oyulması ve çeñenüñ kaşılmasın devāsın bildürür

20 Bāb-ı boḡazda sülük olmış şaḡaḡı ve yılan ve çiyān girse anuñ her cihetle ' ilācın bildürür

- Bāb eñse siñirleri ağrısın şuşalık devāsın bildürür 21
- Bāb ħanāzır çıbanlar ki boyunda olur, anlaruñ ‘ ilācın bildürür 22
- Bāb-ı gögs ağrısınñ aqsāmıyla mu‘ ālecesin bildürür 23
- Bāb inçkırık ve kırluğan devāsın bildürür 24
- Bāb zāku’n-nefes ‘ ilācın bildürür 25
- Bāb öyken ve ciger ağrısın ve südde ‘ ilācın bildürür 26
- Bāb āvāz açılmaq ‘ ilācın bildürür 27
- Bāb mi‘ de ağrısın ve kuvvet-i za‘ fin bildürür 28
- Bāb ta‘ ām ħazm olmasın ve olinmamasın beyān ider 29
- Bāb kuşmağı ve kuşmağı künhiyle bildürür 30
- Bāb göz ağrıların ve sāyir aĥvālin beyān ider 31
- Bāb uyumaq uyumamaq aĥvālin beyān ider 32
- Bāb kulaq ağrısına ve sāyir sağırlıgamünāsib ‘ ilācın bildürür 33
- Bāb yürek ağrısın ‘ ilācın bildürür 34
- Bāb yürek oynamaq devāsın bildürür 35
- Bāb yürece kuvvet viren ve za‘ if ħastalarıñ ‘ ilācın bildürür 36

(4)

- Bāb yürece feraĥ viren devā’ bildürür 37
- Bāb ħaşy zā’ il olıcaq ‘ ilācı bildürür 38
- Bāb ‘ aqıl ziyāde olmasın bildürür 39
- Bāb zātu’l-cenb ve sāyir muĥālif şancuları beyān ider 40
- Bāb yaraĥān kim şarılıqdur, anı bildürür 41
- Bāb öksürüğü tafşiliyle bildürür 42
- Bāb nāzile künhiyle bildürür 43
- Bāb zükām istiskā dağı bildürür 45
- Bāb talağı külliyyetle bildürür 46
- Bāb kuluncı ‘ ilācın bildürür 47
- Bāb müshil şerbetleri beyān ider 48

- Bāb abzıñ  ilācın bildürür 49
- Bāb arında olan urdlar devāsın bildürür 50
- Bāb arında olan oğulcanı bildürür 51
- Bāb tatar urdınuñ mu alecesin bildürür 52
- Bāb göbege müte allı ağrılar ve uları bildürür 53
- Bāb ic ağrısın ve arın ağrısın devāsın bildürür 54
- Bāb avıda olan a ađvālin bildürür 55
- Bāb sidik tıtulmasın ve sidik tırtmasın ve bel sovuğluğın bildürür 56
- Bāb zekerde olan emrāzı beyān ider 57
- Bāb bevāşır ve mi de renclerin beyān ider 58
- Bāb hāmile avratlara müte allı ve toğurmak, ışır olmak ve südler bildürür
- 59
- Bāb süst endām olan kimselerüñ mu ālece bildürür 60
- Bāb ua zā'ıl olmanuñ devāsın bildürür 61
- Bāb bel ađrısınuñ devāsın bildürür 62
- Bāb kötürüm olanlaruñ  ilācın bildürür 63
- Bāb nirīsüñ ve ayak ve sāyir veca larıñ devāsın bildürür 64
- Bāb veca -ı mafāşıl ve yelleriñ sızılaruñ bildürür 65
- Bāb ıru'n-nisā'ya nirīse müte allı  ilācın bildürür 66
- Bāb semirmenüñ ve arılıđuñ mu alecesin bildürür 67
- Bāb semirmenüñ ve arılıđuñ mu alecesin bildürür 68
- Bāb ısıtmalaruñ envā ın bildürür 69

(B5/b)

- Bāb 70, cüzām marazınuñ  ilācın bildürür. 59
- Bāb 71, behaı ve urd eeni ve bara devāların bildürür. 59
- Bāb 72, sigilin asāmıyla olan devāların bildürür. 60
- Bāb 73, gıcık ve iek ve ızamı ilācların bildürür. 61
- Bāb 74, uyuz ve kel baş ve frenk zametin bildürür. 63

- Bāb 75, demregü 'ilâcların bildürür. 64
- Bāb 76, hūza ki yinür çıbandur, anı bildürür. 65
- Bāb 77, cerāhate müte'allik devāları bildürür. Eski ve yeñi. 66
- Bāb 78, gövdeye batan demreni ve dikenini bildürür. 68
- Bāb 79, def' -i şafrāyı bildürür. 69
- Bāb 80, def' -i sevdāyı bildürür. 69
- Bāb 81, balgam 'ilâcların bildürür. 70
- Bāb 82, et kesilmesinüñ ve berelenmesinüñ devāsın bildürür. 71
- Bāb 83, od yanuğınüñ devāsın bildürür. 71
- Bāb 84, kıttāl edviye ve afyon ve sıçan otı yiyenlerüñ devāsın bildürür. 71
- Bāb 85, kuduz tılamanuñ 'ilâcın bildürür. 72
- Bāb 86, yılan ve 'akreb ve aru şokduğınüñ 'ilâcıdur. 73
- Bāb 87, saç ve şağal dökilmesin, aña dā'u's-şa'leb dirler, ve koñağı ve kıll bitmesini bildürür. 74

(B6/a)

- Bāb 88, saç ve şağal boyamasınüñ aqsāmıyla 'ilâcın bildürür. 75
- Bāb 89, kan tükürmegi ve kan kuşmağı bildürür. 75
- Bāb 90, iç harâretinüñ devāsın bildürür. 76
- Bāb 91, tã'ün ve kabarcık ve yanı kara devāsın bildürür. 76
- Bāb 92, ümmü's-şıbyân, uçukdur ki anuñ devāsın bildürür. 78
- Bāb 93, oğlancıkların taşra çıkdüğün ve nazır degdüğün bildürür.
- Bāb 94, çıbanların aqsâmın ve sâ'ir şışlerüñ devāsın bildürür. 79
- Bāb 95, fâlic ve sekte devāsın bildürür. 79
- Bāb 96, lağveyi ve ra'se 'ilâcın bildürür. 80
- Bāb 97, teşennüce ki siñir çekilmekdür anuñ 'ilâcın bildürür. 80
- Bāb 98, yağlar çıkarmasınüñ şan'atın bildürür. 80
- Bāb 99, ısrıgu ki 'ilâcın bildürür. 81
- Bāb 100, dilcik ve çıban ve boğaz düşmesin bildürür ki toğuzuncı bābda zıkr olınmışdur. 81

Bāb 101, ‘avratlar hāmīle olup olmamasınıñ ‘ilācın bildürür. 82

Bāb 102, siñek ve qarınca ve çekirge ve pire ve bit ve sıçan ve yağmur def olmasını bildürür. 83

Bāb 103, süciden kesilmesiniñ devāsın bildürür. 84

Bāb 104, yüksek yirden veyā atdan düşmek ‘ilācın bildürür. 84

Bāb 105, bağlu olanları ve muķavviyātı bildürür. 85

Bāb 106, terlemek def in ve ota girmek devāsın bildürür. 86

Bāb 107, ba‘zı müferrih ma‘cūnları beyān ider. 87

Bāb 108, kaftandan leke çıķmasını ve şaķal boyamasın bildürür. 93

(B6/b)

Bāb 109, kāk ide‘-i ihtikānı bildürür. 93

Bāb 110, kāk ide‘-i şāfı bildürür. 93

Bāb 111, veremi ve zaķmetleri bildürür ve murdār oluşmağı.

Bāb 112, sıracanıñ devāsın bildürür. 95

Bāb 113, şovuk geķmenüñ ‘ilācın bildürür. 96

Bāb 114, mekān ve mesken ve şular ve libāslar ve cimā‘ı bildürür. 96

Bāb 115, ba‘zı müfid eşribeleri bildürür. 97

Bāb 116, müfredāt edviyeler bildürür. 101

Bāb 117, hastelik ne sebebdendür, anı beyān ider. 102

Bāb 118, bahārın ve yazın ve güzün ne isti‘ māl itmek gerek. 102

Bāb 119, mu‘ālece tedbirin bildürür. 102

Bāb 120, kan almaķ aķvāllerin bildürür. 106

Bāb 121, buķrān tedbirin bildürür. 108

Bāb 122, ba‘zı kārüre ve hastanıñ eyü ve yavuzın bildürür. 108

Bāb 123, eşribeler bişürmegi bildürür. 109

Bāb 124, edviyelerden yağ nevehile çıķduđın bildürür. 110

Bāb 125, kākūs, ađırbaşmađa dirler, anı bildürür. 111

Bāb 126, koķa kişiler nevehile ‘amel itmesin beyān ider. 111

Bâb 127, merhem düzmek semtin bildürür. 112

Bâb 128, ihtilâc-nâme ki segir-nâme dür, anı beyân ider. 112

Bâb 129, câmeşüy ‘amelin bildürür. 112

Bâb 130, muhtaşar baytar-nâmedür. 117

(B7/a)BÂB-I EVVEL

Baş ağrısın ve dimâğ ve şaķīka ağrısınun ‘ilâcın bildürür: ²Eger mersîn yaprağın şarâbla kaynadup katı ağırın başa vursalar gidere. Eger ³göl şuyın baş ağrısına sürseler gidere ve harâretin katı ide. Eger kabaķ yağın ⁴ve zanbaķ yağın başa sürseler def‘ ide. Eger buhârdan olan baş ağrısına deñiz ⁵şuyıyla gül şuyın sürseler nâfi‘ dür. Eger yâsemen yağın şafrâdan ve sevdâdan ⁶olan baş ağrısına sürseler gidere ve koķusı dağı kezâlik hübdür. Ammâ mahrür- ⁷u’l-mizâc kimesnelerün başın ağırdur. Eger na‘ nâ şuyın başa süre müfiddür. Eger ⁸benefşe yağın şafrâdan olan baş ağrısına süre müfiddür. Eger koruķ ⁹şuyın issiden olan baş ağrısına sürseler hübdür. Eger marul şuyın ⁽⁵⁾ sirke ile¹ karışdurup süre şafrâdan olan veca‘ı giderür. Eger enisün ²burnına tütüzdürse² başın ağrısına nâfi‘ dür. Eger baş ağrısı ³alından cânibe olsa kan çokluğındandır. ‘İlâci kan almaķdur ya hacâ(mat) ⁴itmekdür. Fi’l-hâl sâkin olur ve afyon-ı mışrı koķulaya. Eger dâ’im başı ⁵ağrıyan kimse⁴ bir avuc çörek otın döğüp çig balıla yoğurup ⁶andan hâmmâma varup bir issi yirde oturup bir destmâlile başı⁵ şaķaķlarından⁶ ⁷muķkem bağlaya, ba‘ de bu meshûķ çörek otın depesine süre tamâm ⁸terleyenece otura. Ammâ evvel pâk tıraşın ola. Andan sürine. Bi-‘avni’l-lâh ⁹ne deñlü eskiden başı ağrısı olsa⁷ gide. Eger gelincik çiçeğiniñ dibin her kim ¹⁰çiynese ne deñlü nâzilesi var ise⁸ çeküp endüre ve meşâyihden menķüldür ki ¹¹kaçan başuñuz ağrısı veyâ bir üşümek dimâğınuz [‘]arız olsa hâmmâma ¹²varup iki ayaklarıñuzı kurna içine issi şü koyup baturasız ¹³ve ovasız. Topuķdan aşığasın ve yukarısın başda ne deñlü zahmet ¹⁴olursa aşığa (B7/b) indürüp tahlil ider. Eger gelincik çiçeğiniñ şuyın ¹⁵burnına tamzursa dimâğında olan balğamı endürüp ve hem çirklı ¹⁶cerâhatleri pâk ide⁹. Tâze duta. Ammâ bir tamla kâfidür. Eger bir kimseniñ ¹⁷başında balğam çok olsa ‘aķırkarhayı şaķız veyâ zift ile çiyneye. ¹⁸Balğamı indüre. Geñzi ve dimâğı pâk ide. Ve şeker ile bâdem yimek dimâğa ¹⁹ğâyet kuvvet virüp baş ağrısın giderür¹⁰. Eger baş ağrısı şafrâdan ⁽⁶⁾ olsa¹¹ başı pek issi ola. ‘İlâci budur ki: Ketân bezin gül yağıyla ²ışladup ağrıyan yerine vura. Veyâhüd şabanına benefşe yağıyla tuz ³süre. Veyâ nilüfer koķulayalar ve şafrâ def‘ idici nesnelere yiyeler. ⁴Eger kafadan yaña başı ağrısı¹² balğamdandır. Terengübün turb ⁵şuyıyla içüp kay‘ itmek gerekdür. Ve soñra turaķ otı şuyın içe tâ ki¹³ ⁶baķiyyesin kuşa ammâ ceħd idüp issi şü içinde oturup ⁷kuşa ve eger iyâric-i fayķarâ ile ğargara itse derhâl baş ağrısı sâkin ola¹⁴. ⁸Eger başınıñ¹⁵ tұлunları

¹ B’de “sirkeyle”

² B’de “tütüzdüre”

³ “baş” A’da yok.

⁴ B’de “kimesne”

⁵ B’de “başını”

⁶ “şaķaķlarından” A’da

yok.

⁷ “olsa” A’da yok.

⁸ B’de “varsa”

⁹ B’de “üdüp”

¹⁰ B’de “giderür”

¹¹ B’de “ağırssa”

¹² B’de “ağırursa”

¹³ “içe tâ ki” ifadesi A’da

yok.

¹⁴ “ola” A’da yok.

¹⁵ “B’de “başını”

ağrısı geyik veyā at derisin tütüze, tütününe 9tura¹. Veca^c sâkin ola. Eger gelincik çiçeğin havanda döğüp zeyt yağına 10kata, üç gün tura, andan sonra depesine ura. Ayrıuk baş ağrısı görmeye. 11Her kim gelincik çiçeğünüñ şuyın alup sirkeye kıtsa, sürse, baş 12ve şaķıķa ağrısın gidere. Cālīnūs⁷ dan eyle naql olundu ki²: Baş 13ağrısı issi veyā şovuķdan hâsıl olur. Ammā kıandan olanuñ ‘alāyimi 14oldur ki; başı ve şaķıķaları ağırur ve issi olur, gözlerin açamaz ve kol 15tamarları³ tiz atar. Kāfadan kıan ve eñsesinden hācāmat ideler. Şarāb-ı 16nilüfer ya temr-i hindī ya şarāb-ı benefşe ya şarāb-ı ‘unnāb ya erik şarābı içeler. 17Veyā on beş dirhem⁴ şaru helile havanda muhķem döğeler, yüz kırķ dirhem⁵ 18erik şuyıyla şol kıadar ova⁶. Tā kuvveti ol şuya çıķa (B8/a) andan süzüp 19on beş dirhem⁷ terengübün ezüp içeler. Andan şıgır yoğurdın bir bezden (7) süzüp alnına bağlayalar. Ve şafrādan olanuñ dağı ‘ilācı budur. Ammā 2şovuķdan olanuñ ‘ilācı⁸ budur ki başı kıatı ağırur ve gözleri yaşarur³ ve zukkām olur. Evvelemirde kıafadan kıan alalar. Ammā hābb-ı bisyār ile ve- 4yā hābb-ı kūķiyā ile dimāđı arıdalar. Veyā kenevirden beş dirhem⁹ ve acıbādem 5içi on dirhem¹⁰ çekirdeği çıķmıř kıızıl üzüm bunları yigirmi dirhem¹¹ şuyla 6kıaynada. Tā ki bir bağşı kıala andan süzeler, içeler. Ve dağı papadya yağın başına 7süre¹². Def^c ola. Eger buhārdan olan baş ağrısına devā: Evvelā hāmmāma girüp¹³ 8ılıcaķ şu dökine. Hāmmāndan çıķıcaķ gül yağın, bādem yağın sürüne ammā 9evlāsı oldur ki iki rafadan yumurta içe ve iki kıadeh şulıca 10şarāb içe, ta^c dīl-i mizāc ide. Ve dağı döğün vurmağın bildürür. Şöyle ma^c lūm 11ola ki: ‘Aşķ baş ağrısına dađ vurıcaķ depesine vuralar ve mafşalda olan 12zarblara ‘ilāc fā⁷ ide etmeye. Dađ yaķalar. Eger afyonı saħķ idüp gül yağıyla 13kıarışdurup başına sürse ağrısın gide¹⁴. Her kim gül şuyından bir eyi yudum yuda, andan başına sürüne ağrısı gide.¹⁵ Eger çörek otın şarb 14sirkele bir gice yaturup şabāh olduķda saħķ idüp burnına tamlada 15eski baş ağrıların ve laķvesin gidere. Ammā kıır olmaya. Şerbet 16maħallerinde ola ki nef^c i tiz ire. Eger marsama yabrağın üşdürüp 17tulunına ve alnına yapışdursa ağrısı gide. Eger şandalı ısıcakdan zuhūr 18iden baş ağrısına sürse eyüdü. Ve eger¹⁶ taş üzere güllāb ile¹⁷ ezüp 19sürseler mücerrebdür. Eger tađ üzümün ki mevżec dirler anı döğüp zeyt (8) yağına kıatup başına sürseler veca^c in sâkin ide. Eger saclu olan 2başa sürseler ‘ömren bit ve sirke kıomayup kıra. Eger tatlu bādem yağın¹⁸ başa 3sürseler ağrısın gide¹⁹. (B8/b) Eger hēķim, şabır issidür ve kıurıdur ammā sirkeyle 4ve gül yağıyla ezüp başa sürseler derdın gide. Eger baş ardından 5ağrısa ğāyet ğuşşadan yāhūd çok yürimededen olur. ‘İlācı oldur ki şabāh 6ve aħşam ustuhudūs ma^c cūnın yiye. Ağrısın gidere. Mücerrebdür. Eger baş 7ağrısına bir dāne yumurdanuñ şarusın giderüp ağını bir pāre bez üzerine 8döküp birez döğülmış ğünlük, yumurda ađınıñ üzerine eküp alnına 9yapışdura. Ağrısın gidere. Ğāyet²⁰ mücerrebdür. Eger bir kimsenüñ başı üşüğen 10olsa ışınmasa bir miķdār şalgām alup kıabını şoyup birez şuyla 11vāfir kıaynadup muħarrā bişdüķden sonra muhķem ezeler. Melhem ğibi ola. Evde 12başına süre, üzerine üstübi yapışdura. Bir ğün bir gece dura. Andan 13hāmmāma varup yıķana. Mücerrebdür.

1 B’de “dura”
2 B’de “olınur ki”
3 B’de “tamarı”
4 B’de “direm”
5 B’de “direm”
6 B’de “ovalar”
7 B’de “direm”
8 B’de “alāyimi”

9 B’de “direm”
10 B’de “direm”
11 B’de “direm”
12 B’de “sürüne”
13 B’de “gire”
14 B’de “sâkin ide”
15 “Her kim gül şuyından bir eyi yudum yuda,

andan başına sürüne ağrısı gide.” ifadesi A’da yok.
16 “ve eger” A’da yok.
17 B’de “güllābla”
18 “yağın” A’da yok.
19 B’de “gidere”
20 “ğāyet” A’da yok.

İKİNCİ BÂB

Mâlihulyâya müte^c allık olan ¹⁴mu^c âleceleri bildürür: Eger bir kimesne sevdâli olsa, bir iki def^a tavuğ ¹⁵yağın ısıdıp başına sürse gâyet müfiddür. Birkaç def^a ide. Eger ¹⁶kağak yağın burnına sürse veyâ şamzursa mâlihulyâsın gidere. ¹⁷Ve hem cüz⁷î şarâb sirkeye katıp sürseler def⁻ i maraz ola. Eger gül yağın ¹⁸bir kimesne başına sürse ısıcağla ^caklı ve fehmi ziyâde ola. Ve sersâm ¹⁹ve sevdâya nefⁱ ola. Eger mâlihulyâdan eger¹ kan galebe idüp kanı kara ⁽⁹⁾ olursa baş şamarından kan alalar ve her gün şahterec, ya şarâb-ı ²limonla² içeler ve gıdâsına mayhoş enâr şuyı veyâ biraz³ ³ekşice nesne idhâl idüp yedürel ve muhâlif gâliz veyâ ⁴kurı veyâ tuzlı nesne yimeye, yaramazdur, perhîz ide ve tîzce ⁴tîzce ⁵geyire kim dimâgı ter ola, ve müferrihâtla gönlünü tefrih ide⁵. Ammâ hâlî-ı kelâm⁶ itdükde ⁶maḥbûh efitmün içürmek gerekdür. Eger⁷ kağak yağın burnına⁸ veyâ kulaqlarınun⁹ ⁷içine şamzursa dimâg yâbisliğin gidere, hoş ide. Buña tenkiye-i ⁸dimâg dirler. Ammâ buhâr defⁱ için ba^c de^t-ta^c am ^(B9/a) emrüd yimek gâyet ⁹eyüdü. Zirâ buhârı başına çıkmaga kımaz. Mâlihulyâ didükleri bir buhâr- ¹⁰dur ki bulut güneşi nice kablarsa bu dağı şöyle kablar. ^cAklı ¹¹perâkende eyler ve olmaz fikirlere düşürüp ne gerekse söyler. ¹²Ibtidâ zuhûr itdükde kafa şamarından kan alalar ve iyâric-i faykarâ ile ¹³dimâgı tenkiye ideler veyâ maḥbûh efitmün vireler. Gâyetde müfiddür ¹⁴ve hammâmnda başın dikine tıraş idüp kağak yağına kız südin qarışdurup¹⁰ ¹⁵bolca sürteler. Ya bal pâlûzesin yedürel. Oğlak etiyle müzevvere yidürel, ¹⁶bir hâlî oda(ya) koyalar. Bir kimse yanına girmeye ve söyletmeyeler ve bâdem yağıyla ¹⁷şeker pâlûzesin yedürel. Qarşu cubuğla kırqudalar. Latîf ¹⁸âvâz ile yanında okıyalar. Ve saz çalalar. Eger harîk-i esved kim karaca ⁽¹⁰⁾ otdur, mercimekle bişürüp çorbâsın içürel. şudâ^c a ve mâlihulyâya ²ve fâlice ve laḳveye ve mecnûnlar ve maşşallar ağrısına müfiddür. Eger kurı ³kişnici döğüp ta^c am üzerine eküp yiseler buhârı def⁻ ola. Eger kırk ⁴sekiz dirhem¹¹ yaş kişnic şuyın içseler ne^c üzü bi^l-lâh adamı helâk ider. ⁵Eger ta^c am yidükden sonra üzerine emrüd yiseler buhârı def⁻ ider ve ishâli ⁶kaḥ^c idüp kalbi kavî ider ve ferah getürür. Qatı issi şu içmek veşt¹² olur ⁷kuluncı hâl ider ve yelleri tağıdur ve dağı uçuk dutsa ve mâlihulyâya ⁸müfiddür ve fikir itmegi def⁻ itdürmek gerekdür ve muşâhabet meşğul olmağ¹³ ⁹gerekdür. Eger bucuğ dirhem¹⁴ lâcüverd içeler¹⁵, mâlihulyâya müfiddür. Eger yedi ¹⁰gün olanaca her kim iki direm¹⁶ besfâyc, bir üsküre hıyarşenbe şuyıyla ¹¹içseler mâlihulyâya ve mizâc zahmetine be-gâyet müfiddür¹⁷ ve sevdâyî ¹²teşvişleri redd ide. Yedi vezn efitmün ola. Eger süglin etini ¹³biryân eyleseler. Üc gün ^cale^t-tevâlî issi issi yiseler vesvese ¹⁴ve hayâlleri gidere. Cümle kuşlar etinden bu efdâldür. Zirâ ^caklı ve ¹⁵fehmi ziyâde ider. Eger fehm iderseñ şöyle bilesin kim, ^(B9/b) sirâcü¹⁶l-kuḥrub, ya^c ni yerbû^c u^ş-şanemdür ki Süleymân peygamber ağacı dirler. Zirâ ¹⁷Süleymân nebî ^caleyhi^s-selâmuñ kendü yidüğü kablar bu ağacdân idi, ¹⁸anuñicün inse ve cinne hükmi iderdi ve İskender-i zü^l-karneyn ⁽¹¹⁾ maşriğa ve mağribe hükmi itdüğü üzerinde getürdüğü cihetden dirler. ²Bu bir kökdür. Yir altında adam şüretinde biter. Cemîⁱ endâmı âdem endâmı¹⁸ üzeredir.

1 “eger” A’da yok.

2 B’de “şarâb-ı limon ile”

3 B’de “bir”

4 “tîzce” A’da yok.

5 “ide” A’da yok.

6 “hâlî-ı kelâm” A’da yok.

7 “eger” A’da yok.

8 “burnına” A’da yok.

9 B’de “kulaqları”

10 B’de “karışduralar”

11 B’de “direm”

12 “veşt” A’da yok.

13 B’de “kılmak”

14 B’de “direm”

15 B’de “içseler”

16 “direm” A’da yok.

17 B’de “müfid ola”

18 “âdem endâmı” ifadesi A’da yok.

³irkekli ve dişili olur. Ayağı üzere biter. Yabrağı yir üzerinde olur. ⁴Hemān it burnı yabrağına beñzer¹ ve kızılca yemişi olur. Rāyihası ⁵bal rāyihasına beñzer. Bağlarda ve tağlarda biter. Çıkarmanuñ vakti ⁶şol evkâtdur² kim mirrih hamel burcında yahūd cedy burcuñ ⁷yigirmi dördüncü derecesinde ola ve dahı ay mirrihe muķārın ola. ⁸Ya ikisi burcda ola. Çıkarmanuñ³ tariķi budur ki düşenbe, gün toğarken, ⁹ol köki⁴ kazalar. Dört yanın mu^callaķ koyalar. Birkaç gün acıgımış it getürelər. ¹⁰Bir ipüñ ucını ol köke ve bir ucını kelb boynına bağlayalar. Uzaķ ¹¹yire varup o kelbi çağıralar. Çekinüp ol otı kopara. Ol ešnāda ¹²bir ^cazım şayha ide. Ol kelb helāk ola. Bu köküñ⁵ haddden ziyāde hāşiyeti ¹³vardur. Cümleden mālihulyāya ve şar^c a ve aķsām-ı şafrāvī ¹⁴fikirlere ve kılunca ve laķveye ve cüzzām rencine ve ^caķıl perişānlığına ve nisyāna ¹⁵müfiddür. Eger⁶ ol kökden birez tütüzdürseler cinden ve şeytāndan eşer ¹⁶ķalmaya, berişān ola. Eger ^caķıl perişān olup herze ve hezeyān söyleyene ¹⁷ve fāsīd efkāra mübtelā olan kimesnelere tütüzdürseler ol zahmetlerden ¹⁸hālāş ola. Eger bunuñ bir ^cuzvın ya küllisin adam derisine kabluyup ⁽¹²⁾ ya boynında veyā bāzūsında götürseler, şuya ğarķ olmaya ²ve oda yanmaya ve yıldırım urmaya ve oķ kār itmeye ve kılıc kesmeye ³ve uğrıdan ve hārāmiden emīn ola. Egerçi hāşşasına nihāyet ⁴yoķdur, lākin ihtişār olındı.

Hekīm eydür: Bunuñ ^calāmeti ^(B10/a) oldur ki ⁵gice olduķda ağacınñ kabağı od gibi ışılar. Eger korusa ⁶ışıldamaz. Eger ışıladup bir beze şara kosalar ışılaya. Hekīm eydür: ⁷Gece ile⁷ evüñ bir bucağına kosalar ol vaktide⁸ karañulıķda ateş ⁸gibi şu^c le vire. Eger turunc ağacı kabın bal ile murabba^c idüp ⁹issi mizāclu kimseler yise kılbine⁹ fereh virdüğinden mā^c adā hafaķāna ¹⁰ve şafrādan hāşıl teşvişlere nāfi^c dür. Ammā kā^c ide oldur ki üstine ¹¹ve altına yemek yemeyeler, kemdür.

ÜÇÜNCÜ¹⁰ BĀB

Şara^c a müte^callik ^cilācları ¹²bildürür: Eger tavşan mayısın sirkeyle üç gün içse şara^c dan ¹³mā^c adā çok nesneye müfiddür. Ayu kanın dahı¹¹ yalasa tamām nefⁱ vardur. ¹⁴Eger kurd gözi götürseler bu marāzdan emīn olalar. Eger legleg zilin ¹⁵uçuk dutan kimesne içse ucuğı zā^c il ola ve sinā³-i mekkī içmek ¹⁶dahı eyüdür. Eger hünzīr ödin içse def^c-i marāz ide. Eger gerek büyük ¹⁷ve gerek küçük ādem olsun şara^c ı duttuğı vakt bir yıldızsız ¹⁸igne³ i başı ucına şancalar, yire gire, belürsüz ola ve bir eyle igne³ i de ⁽¹³⁾ ayağı ucına şancalar. Yire gire, belürsüz ola. Andan ol maşrū^c olan ²kişinüñ üzerine yaturken bir eşek palanın uzunluğına koyalar. ³Üzerinde üç kerre bu yañadan o yañaya adlayup geceler ki altı kerre olur. ⁴Andan soñra ol adlayan kişi üzerine çıka, üç kerre böyle ⁵çağıra ve eyide kim: “Beni yılan şoķdı. Dermānın buldum ve tīmār ⁶eyledüm. Kefāretin virdüm.” diye. Eşidenler: “Mübārek ola keffāretin.” diye- ⁷ler. Muķaddemā birķac kimesnelere ta^c līm etmek gerekdür kim böyle cevāb vireler. ⁸Eger şara^c a mübtelā olan kimesnelər biraz ^cākırķarhā ve biraz afyon¹² ⁹ve birez usūhūdūs ve birez besfāyic dögüp eleyeler ve birez mevīzi ¹⁰tayaķla¹³ yoğuralar. Tutmazdan evvel bir kōz kadar yiyeler. Ol haftada ¹¹emīn ola. Eger şıçanı maşrū^c uñ boynına taķsalar şara^c ı ¹²gide. Eger uçuk dutan kimseye

¹ Kelime harekeli.

² B’de “vaktidür”

³ “çıkarmanuñ” B’de yok.

⁴ “köki” A’da yok.

⁵ Harekeli.

⁶ “eger” A’da yok.

⁷ “ile” A’da yok.

⁸ “vaktide” B’de yok.

⁹ “kılbine” A’da yok.

¹⁰ Harekeli.

¹¹ “dahı” A’da yok.

¹² Elif harfi yok.

¹³ B’de “tayağla

iblis tırnağın yaqub tütsisine ¹³tursa müfiddür. Eger bir kimse ¹i (B10/b) uçuk tutsa² yigirmi yıl mürür itse ¹⁴ilâc kabûl itmez. Ammâ şu kadar vardır kim teraqqî itmez. Birez noqşan bu- ¹⁵lur ‘ilâc sebebiyle. Ammâ bu ‘illet balgamdan qopar ve ol sâkin oldığı ¹⁶eve kerefis qomayalar. Zirâ kerefis şara¹ depredicidür ve bu ‘illet ¹⁷ekşer sevdâya hılî qarışmaqdan olur ve buña dâ’im gāv-zebân şuyın ve müferrih şeyler ¹⁸ve devâ’ü’l-misk vireler ve maşrû‘ dimâğına yaramaz qoqlar zararlıdır.

(14) Maşrû‘ unñ ‘alâyimi oldur ki: Dili şaru ola ve dili altındaki olan tamarlar yaşıl ²ola ve mâlihulyâ ‘alâmetlerinden hâlî olmaya. Evvelâ maşrû‘a gerekdür, issiden ³ve şovukdan kendüyi hıfz eyleye. Şu kenârında yele qarşu oturmaya ve yüksek ⁴yirden baqmaya ve dağı hammâmda çok oturmaya ve at segirtmeye ve galîz ta‘âm ⁵yimeye ve tatlu nesnelere çok yimeye ve fülful ve hardal ve bunuñ gibi şeyden, zararlıdır. ⁶Ve her ikin üç günde bir bucuq mişkal iyâric-i faykara vireler. Maqbûh ⁷eftimün ve tiryâk-i erba‘a ve mişirtîtüs (mişirtîtüs) ve tiryâk-i ekber vireler. ⁸Eger qarlanquc yavrusın alup qursağın yaralar. İçinde iki ⁹taşcuğaz çıkar. Birisi şaru alaca ve biri turunc renk alacası ¹⁰çok olanı alalar. Ammâ yire qomayalar. Bir päre buzağı derisine qablayup ¹¹ol ucuğı olan kimsenün boynına veyâ kulağına bağlaya. Bi-izni’l-lâh şifâ³ ¹²müyesser ola. Eger eşegün sağ ayağı tırnağın yüzük düzdürüp maşrû‘ olan ¹³barmâğına geçürse ol ‘illet andan zâ’il ola.

DÖRDÜNCİ BÂB

Divânelere ¹⁴müte‘allik ‘ilâci beyân ider⁴: Eger ayu kanın divâneye içürseler, eyü ola. Eger ‘üdu’- ¹⁵ş-şalîbî’i yumuşaq döğüp tütsi itseler, halâş bula. Hüdhüd ibigin ¹⁶tütsi kılsalar şifâ bula⁵. Eger bir kimsenün ay evvelinde veyâ ahirinde divâneligi ¹⁷ziyâde olup ‘aqlın aldursa kızıl şarımşağıñ kabuğın tütsi itseler ol ¹⁸‘illet zâ’il ola.

BEŞİNCİ BÂB

Sersemliğı ve sevdâyî olanlara (B11/a) münâsib mu‘âlece- (15) leri bildürür: Eger kabaq yağın başa sürse sersemliğı giderür ve baş ²ağrısın def’ ider. Eger sevdâyî olsa ‘alâyimi oldur ki: Muttaşıl fikirde ve ³ğuşşada ola ve beñzi tonuq ola ve revnağı olmaya ve qaralığa mâ’il ola. ⁴O maqûle kimseye ‘ilâc ehemmi mühimmâtdandır ve şol ‘alâmetler ki bildürdük, ⁵qaçan bir kimesnede⁶ zâhir olsa veyâ yüzi ve gözi egilse veyâ bir ‘uzvı ⁶ziyâde segirse qorqudur ki teşennüc ola ve hem yüzi ve gözi kızıl ola. ⁷Eger gözden yaş çok aqa, aydınlıqdan incine, yahtemil sersâm ola ve muttaşıl ⁸baş çevrümek ve tiz tiz ağırlıq başmaq ve güşşalanmaq ve tül⁷ ⁹ve dırâz fikirler itmek ‘alâmet-i mâlihulyâdur ve gözine ba‘zî hayâlât görünmek ¹⁰sevdâyâ işaretdür ve göze şu inmek havf vardır. Ammâ kim altı giciyicek ¹¹buğâr-ı mi‘de olmuş olur. Şu inmek qorqusı gider. Eger beden ¹²süst ve havâs künd olup cemî‘ endâmları segirse sekte muqaddemesi ¹³ola ve sevdâdan olan şara‘unñ ‘alâyimi yüzünñ rengi şaruğa mâ’il ¹⁴kara ola ve gözleri içerü batmış ola⁸. ‘İlâc kara helile ve eftimün ve gâriqün ¹⁵ve ustuhudüs ile şerbet virüp bâdem yağın ısıdup başına süreler ¹⁶ve hem dimâğını habb-ı iyâricle ve habb-ı şabır ile ter ideler

¹ B’de “kimesne’i”

² B’de “dutsa”

³ “şifâ” A’da yok.

⁴ B’de “bildürür”

⁵ B’de “şifâ bula”

⁶ B’de “kimesede”

⁷ B’de “dür”

⁸ “içerü batmış ola”

ifadesi A’da yok.

ki başı mādde ʿ-i sevdādan ¹⁷arıda. Ziyānsızdur. Terkīb budur: Eftimūn dirhem¹ 2, gārīkun dirhem² 2, be- ¹⁸sfāyic dirhem³ 1, kızmış şarāb dirhem⁴ 1, ustuhūdūs dirhem⁵ 1; bu mecmūʿın döğüp ⁽¹⁶⁾elekden geçürüp rāziyāne şuyıla yoğurup ḥablar⁶ ideler ve yudalar⁷. Bu cümle bir şerbetdür. ²Eger sersāmuñ dāʿim ṭabīʿatı şāfla ve ḥukne ʿ-ı mutavassıt ile telyin eyleyüp ³kabz olmağa qomayalar. Ellerin ve ayakların tuzla ve kepek ile ayak ⁴taşla sürüp ovalar ve issi şuya qoyalar. Ammā āgāh ol ki sevdāya ⁵gāyetle nāfiʿdür. Bir aqçalıq eftimūn ki iki avuc tulusı olur. Bir aqçalıq ⁶bādem yağıyla ^(B11/b)muḥkem ovalar. Quruluğı gide. Andan bir çanaq süd oçaqda⁸ ⁷qaynadalar ve bir iki tamlı sirke sepeler⁹. Ol süd kesile. Ol kesilen ⁸südi alup¹⁰ bir çömleğe qoyup şabāḥdan ikindüye dek ışlada¹¹. Andan ⁹muḥkem qaynadup baʿde bir astardan bu eftimūnı şıqalar tura. Şabāḥ ¹⁰ac qarnına birez ol südden ki kesilmişdür¹², bir arı qaba¹³ idḥāl idüp ¹¹ısıcakla vāfir içe, tā tamām olanaca bu üslüb üzere ʿ içe. Sevdāsi ¹²gide. Aḥyānen bu minvāl üzere itmek cāʿizdür. Ziyāde¹⁴ nefʿi vardır. Bir kimsenüñ sevdāsi ¹³olsa evvel birkaç gün bu maʿnāʿi içürelen. Enīsün, rāziyāne, qurı üzüm, ¹⁴incir ve tatlı beyān köki bu cümle ʿi qatı qaynadalar ve süzeler. On beş gün ¹⁵şabāḥ erteden ol mağlābuñ şuyından içe ve ḥuşk nesnelere- ¹⁶den berhiz ide. Peynir gibi ve keçi eti ve yoğurt¹⁵ ve ekşi nesnelere yimeyeler. Baʿde ¹⁷müşhil vireler. Meşelā bir dirhem¹⁶ nāzik¹⁷ saḥḥ olmuş lācūverd ve bir dirhem¹⁸ ¹⁸maḥmūde, iki dirhem¹⁹ mezdegi²⁰. Bu cümlesin havanda saḥḥ idüp ılıcaq ⁽¹⁷⁾şuyıla bir defʿada içeler. Eger az ʿamel iderise peynir şuyına şeker qoyup²¹ ²ardınca içeler. Nice kerre²² böyle ideler. Eger mizācı berk ise ve murād üzere ʿamel ³itmedise bir dirhem maḥmūdiye²³ ziyāde ide. Andan içe. Eger mizācında qan galebe kılsa ⁴gözi tamarları kıvıllı olup marāzı müştedd olsa baş tamarından qan alalar. Eger ⁵şafra ve sevdā gālib olsa bu ikisin defʿitmege müşhil içe. Maḥmūde bir denk, ⁶türbūd bir dirhem²⁴, mezdegi²⁵ bir dirhem²⁶, lācūverd bir dirhem²⁷. Cümlesi bir şerbetdür. Eger muṭlaq²⁸ ⁷şafra ve sevdā ve balgamı gidermek murād iderse, bir dirhem²⁹ maḥmūde, iki dirhem³⁰ ⁸kök şaḥm-ı ḥanzal, dört dirhem³¹ mezdegi³² saḥḥ idüp cümlesin şuyıla ⁹ḥamır idüp noḥud deñli³³ ḥablar idüp tamām birden yuda ve anlardan āsān ¹⁰bir şerbet daḥı budur. Bir dirhem³⁴ türbūd, üç dirhem³⁵ maḥmūde, bucuq mişkal lācūverd saḥḥ ¹¹idüp cümlesin şuyıla içeler. Eger pek qurı isterlerse maḥmūdesin ^(B12/a)¹² ziyāde ide. Ammā şerbetden muqaddem birkaç gün ḥammāma varup andan içe. Zirā ḥılṭ ¹³iderimiş. Çıqması āsān olur. Bil ki sersām bir ʿilletdür ki dimāguñ berdesinde³⁶ ¹⁴olur. ʿAlāyimi oldur ki³⁷: ḥalt-ı kelām ider ve bu ʿillete ibtidā kafa tamarından ¹⁵qan alalar ve eger ʿillet müştedd olursa qan almayalar. Meger alnuñ tamarından ¹⁶qan alalar ve başın tıraş idüp gül yağın sirkeyle çalkalayalar. Tā kim āmuḥte

¹ Bʿde “direm”

² Bʿde “direm”

³ Bʿde “direm”

⁴ Bʿde “direm”

⁵ Bʿde “direm”

⁶ Bu kelime harekeli.

⁷ “ve yudalar” ifadesi Aʿda yok.

⁸ Bʿde “oçaqda”

⁹ Bu kelime harekeli.

¹⁰ Bu kelime harekeli.

¹¹ Bu kelime harekeli.

¹² Bʿde “birez ol şudan ki südden kesilmişdür”

¹³ Bu kelime harekeli.

¹⁴ “ziyāde” Aʿda yok.

¹⁵ Bʿde “yoğurd”

¹⁶ Bʿde “direm”

¹⁷ Bʿde “pāk”

¹⁸ Bʿde “direm”

¹⁹ Bʿde “direm”

²⁰ Bʿde “maştakī”

²¹ Bʿde “qatup”

²² Bʿde “bir niçe kerre”

²³ Bʿde “maḥmūde”

²⁴ Bʿde “direm”

²⁵ Bʿde “maştakī”

²⁶ Bʿde “direm”

²⁷ Bʿde “direm”

²⁸ “muṭlaq” Bʿde yok.

²⁹ Bʿde “direm”

³⁰ Bʿde “direm”

³¹ Bʿde “direm”

³² Bʿde “maştakī”

³³ Bʿde “deñli”

³⁴ Bʿde “direm”

³⁵ Bʿde “direm”

³⁶ Bʿde “perdesinde”

³⁷ Bʿde “kim”

17ola. Andan başına sürteler ve kabağ yağı ve benefşe yağı sürteler. Ve şabâhın 18şarâb-ı nîlüfer veyâ şarâb-ı benefşe içürelere. Ammâ kepek ve tuz ve hatmi kaynadup 19ve her vakitte ayakların yuyalar. Andan bâdem yağın sürteler. Müfid ola. (18) Ammâ şafrâdan ise laţif ğidâlar yiyüp ğalîz ta'âmdan perhîz ideler 2ve kârâñuda1 koyalar. Kimse anuñla söyleşmeye ve söyleçek ağacla kor- 3kudalar. Tâ kim mükâleme eylemeye ve yanında hûb nefes ile saz çalalar. Ammâ 4mayhoş enâr şuyıla acı bâdem yağın vireler. Ammâ şafrâdan olanuñ 5c alâyimi budur ki: Beñzi şarudur2 ve dilinüñ üsti par dutar ve uykusuz 6olur ve gözlerine yaş gelür ve başını aşığa dutar ve demeyenece başın kılduramaz. 7İlacı evvel didüğümüzdür ammâ hoşluğa döndüğünde isfanâk müzevveresin 8koruk şuyıyla veyâ ekşi enâr şuyıyla vireler.

ALTINCI BÂB

Nisyânüñ 9mu' âleçelerin bildürür. Eger kiremid3 yağın eñsesine sürse, nisyânı 10gidere ve zeyrek ola. Eger hühdüd gözün nisyânı olan üzerinde götüre 11zekâsı ziyâde ola. Eger süre 3-i fâtiha'ı bir şırça çanağa şeker ile4 yazup 12ve gül şuyıyla ezüp içse nisyânı gidere. Eger bir mişkâl kemmüni 13şuda ısladup her gün içeler, balgamı gidere ve hıfzı ziyâde ola ve zihni 14pâk ide ve nisyânı gidere. Ta'âm hażm idüp içseler taħlile vire 15ve ısıtmaya müfid ola5. Ammâ mişkâlden ziyâde itseler baş ağırdur. Eger daħı 16ziyâde isti' mâl itseler cüzzâm ve behaķ ve baraş getürür. Ğaflet olunmaya.

17YEDİNCİ (B12/b) BÂB

Başda olan çıbanları ve buħarı bildürür: Eger mersin 18yağın başda olan çıbana vursalar6 müfiddür. Eger böğürtlen yabrağın 19dögüp başda olan çıbana sürseler gidere. Eger başda olan buħarı (19) defc itmek için bir baħş gül ve bir baħş benefşe ve bir baħş nîlüfer ve hatmi 2toħumı ve birez arpa unı ve bir miķdâr gül yağı, bu cümlesin cemc idüp andan 3dögüp elekden geçürüp gülâb ile7 yoğurup başına yaķu idüp ol 4miķdâr koyalar kim yaķu üstinden kıpa. Arpa8 unı tekrâr gül şuyıyla yoğurup 5başına yaķalar. Eyü ola. Eger başda ve boyunda sıvilcükler bildürür. Ekşer ol 6oğlancıklarda çok olur. Ammâ büyük adamda ki ola9 kıfa tamarından kıan alalar 7ve rafadan yumurda yiye. Ğalîz ta'âmdan ictinâb ide. Eger başda buħâr 8olsa tabi' atı telyîn üzere tutmak gerek. Tâ buħarı başa çıķmakdan 9men'c ide ve şeker ile10 keşnic ve bezr-i kıatünâ yimek gerek ve ta'âm üstine 10bir dâne elma11 veyâ ayva veyâ emrüt12 yiyeler ve her ne ta'âm yirse 11birez keşnic kıatup yiyeler. Elin ve ayağın ovalar ve ayakların tuz 12ile13 ve köpük ile issi şuyula yuyalar ve ayak taşıyla süreler, bir iki sâ'at14 issi şu içinde tutalar, geçe. Gice15 atrâfil-i 13şagîr yiyeler ve hem göğercin yavrısın çok yimeyeler ve kebâbın 14yimeyeler. Zirâ kıanı iħrâķ ider. Cüzzâma ulaşdurur. Eger dimâği kıurı 15olan kimse16 başın muħkem kıazıdup güneşe kıarşu ve oda kıarşu başına 16bâdem yağın eliyle süre ve vâfir oda kıarşu bâdem yağın sürmede 17ihmâl itmeyeler. Ziyâde nâfi' dür. Eger c avrat ise burnına kıamzurular.

1 B'de "kârâñu evde"

2 B'de "şararur"

3 Bu kelime harekeyle yazılmış.

4 "ile" B'de yok.

5 B'de "ola"

6 B'de "vursa"

7 B'de "gülâbla"

8 "arpa" B'de yok.

9 "ki ola" ifadesi A'da yok.

10 B'de "şekerle"

11 "elma" A'da yok.

12 B'de "emrüt"

13 B'de "tuzla"

14 "issi şuyula yuyalar ve ayak taşıyla süreler, bir iki sâ'at" ifadesi A'da yok.

15 "gice" A'da yok.

16 B'de "kimesne"

Eger 18mālihulyāsı olan ba‘de’t-tırāş tavuğ yağın üç dört kere başına 19sürse gāyet müfiddür¹. Mücerrebdür.

SEKİZİNCİ BĀB

Ru‘āf kim burun (20) qanıdır, anuñ mu‘ālecelerin beyān ider: Eger gögercin qanın burnına 2tamzursa qanın sākin ide. Eger bağ çubuğın yaqup (B13/a) 3kūlini bir qamış ile burnına pūfkürse² sākin ola ve dağı şarb 4sirke’i bir çanağa qoyup zekerin ol sirke içine qoyup birez tuta 5sākin ola. Eger mazīyayı yumuşaq dögüp burnına pūfkürse³ qanı dura⁴. 6Eger yumurta dögüp bir qamışla burnına pūfkürseler qanı sākin 7ola⁵. Eger⁶ at başınuñ kemügin buğūr ide, sākin (ola)⁷. Eger kız oğlan qasugından kıl alup buğūr ide, sākin ola.⁸ ‘Ömren dağı burnı qanamaya. Eger 8gelincik çiçeğin dögüp şuyın alup alınına sürse qanı def’ ola. 9Eger bir kimsenüñ burnınuñ qanı diñmese ol ağan qanı alup qurudalar ve oda⁹ 10yaqalar. Şöyle kim, qabqara ola. Yumşadup o küli maşara içine girü ol 11qanı durmayan burnı içine pūfküreler. Qanı dura veyā penbeden fitil 12idüp şarb sirkeyle ışladup evvel gelen qana bulaya veyā elenmiş 13çirişe bulaya. Yine ol şarb sirkeye baturup burnına şoqa, ol 14qan tura. Eger incir ağacı tozin qazıyup burnına üfürseler 15dura. Eger qayın ağacınıñ qabın şoqsalar, ağan¹⁰ qan dura. Eger buğday 16dögüp şarb sirkeyle başı¹¹ tebesine yaqu itseler, qanın sākin ola. 17Eger kemmüni yumuşaq dögüp maşaraya qoyup burnınuñ¹² içine üfür- 18seler qanın sākin ide¹³. Eger qan gelen delikten ağan qanı alup bir yire 19qaqılmış qazuğı yirinden çıkaralar, ol qanı ol qazuğın (21) yir içindeki ucına sürseler, yirinden taşra duran ucın 2girü ol delige¹⁴ şoqsalar ol qanlı uci taşra qala, ammā ol 3ağan qan durmasına niyyet eyleyeler, sākin ola. Eger bu resmle 4durmaz ise¹⁵, ol qazuğı yirden yuqarı¹⁶ olan yanına ol qanı 5süreler ol qanlı yanını tırmaq¹⁷ niyyetle ol çıkardukları 6delik içine qoyalar, qanı dura. Eger hınzir didükleri maħlūkin¹⁸ 7qanıdan üstübiyle ya penbe ile alup şaklasalar burnı qanı 8diñmeyin ol penbe’i puğūr itse veyā ol penbe’ ile burnını 9tıkasa elbetde ol qan tura. ‘Acib mücerrebdür. Eger (B13/b) at mıhını 10burnı qanı durmayan¹⁹ kimsenüñ niyyetine burnından gelen qana 11mıhuñ ucını bulaşdurup²⁰ qapu eşiğünüñ ic yanına qaqsalar 12ol qan tura²¹. Eger bir kimse bu isimleri bir kağıda yazup alınınıñ 13üzereine aşalar, fi’l-hāl sākin ola. (حمر حمير حبيرين) Eger 14bir kimsenüñ burnınuñ qanı diñmese, kāfūr qoqulasa, fi’l-hāl sākin 15ola. Eger marşama yabrağın burnı deligine şoqsalar veyā dögüp 16deligine ve üzereine sürseler qanı diñe. Eger at fişkısnı sirkeyle 17ışladup alınına baqlasalar eyü ola. Eger keskin esrāri 18yoğurup alınına baqlasalar ve hem buğūr itsele def’ ola. Gāyet 19nāzik idüp burnınuñ delüğine şoqsalar

1 B’de “müfid ola”

2 B’de “pūfküre”

3 B’de “pūfküreler”

4 B’de “sākin ola”

5 “Eger yumurta dögüp

bir qamışla burnına

pūfkürseler qanı sākin

ola.” İfadesi B’de yok.

6 “eger” A’da yok.

7 B’de “def’ ola”

8 “Eger kız oğlan

qasugından kıl alup buğūr

ide, sākin ola.” ifadesi

A’da yok.

9 “ve oda” ifadesi A’da

yok.

10 “ağan” A’da yok.

11 “başı” B’de yok.

12 B’de “burnı”

13 B’de “qanı sākin ide”

14 B’de “delüğe”

15 B’de “durmazsa”

16 B’de “yuqarı”

17 B’de “tırmaq”

18 B’de “depeledükleri

vaktin”

19 B’de “burnı qanayan”

20 B’de “bulaşdura”

21 B’de “dura”

eyü ola. Eger her kim ²⁰bu eşkali bir çöple burnunuñ xanı ile¹ alnına yaza, bi-emri'l-lâh
²¹dura.

TOKUZUNCİ BÂB

Burun (22) içinde olan zaħmetleriñ ‘ilâcın bildürür: Eger benefşe yağın burnı ²içi kuruyan kimsenüñ burnına sürse, müfid² ola. Eger gelincik ³çiçeginüñ şuyın burnına sürseler, burnı içinde olan ‘illetleri ⁴giderür. Eger çörek otın şuyla döğse, bir beze koyup koķulasa, ⁵burnından şovuk yaş gelen kimsenüñ yaşın kese. Eger ekşi enârüñ ⁶çekirdegin balıla bişürüp burunda olan çıbanlara sürse ⁷hüb ola. Eger kiremid yağın geñzi dutulana tamzursa, açıla. Eger ⁸başdan buruna ‘illet gelse, burnı şiş ve kızıl olur ve issi olur. Anuñ ⁹evvel burnından xan alalar. Şarâb-ı nîlüfer veyâ şarâb-ı ‘unnâb içüreler. ¹⁰Et virmeyeler. Rafadan yumurta içe. Andan burnı ucından üzüm ¹¹dânesi gibi yumurlana. Eger deşildiyse, el irişürse çekilür. At ¹²kılıyla ya ibrişimle perk boğa³, kendü kendüye düşe. Eger burun içinde ¹³sigil olsa, aña bevâsır-ı enf dirler bir ‘illetdür, dimâğdan iner. ¹⁴maħal olur ki ziyâde ağırur. ‘İlâci oldur ki: Evvel tenkiye-i dimâğ ide. ¹⁵İyâric ile ya ħabb-ı bisyâr ile (B14/a) andan perhîz ideler. Tuzlu ġaliz ¹⁶ve xurı ta‘âmlardan ve tiryâk ezüp bir fitile sürüp burnına ¹⁷şoķalar ve baġlayalar. Bir gün ġura⁴. Andan fitili çıkaralar. Üc dört ¹⁸def a böyle ideler, deşile. Yirine jengâr merhemiyile isfenger vuralar ve daħı ¹⁹isfengeri yakup⁵ şeker ile merhem ideler. Günde iki kerre degşüreler⁶. Eger⁷ gün gören⁸ yirde ise ²⁰piz⁹ ile deleler, yirine bir nâzik fitil şoķalar. Zeyt ile âlüde ²¹ola. Ba^cde çıkarup bir merhem ideler. Günde iki fitil şoķalar. Zeyt (23) ve merhem-i muķl uralar. Eger oñulmazsa çengel ile çeküp şındı ile¹⁰ ²dibinden kesüp yirine zâc ekeler, cerâħat baġladuķda anı merhemle bitüreler.

3ONUNCİ BÂB

Diş ağrısınıñ devâsın bildürür: Eger ħardâl-ı ebyazı balıla¹¹ ⁴dögüp, yogurup, ġayet katı¹² ide, andan noħud deñlüsün alup, ağzın dişe ⁵vire, devâ ola. Cınar yabraġın sirkeyle bişürüp ol sirke’i ağızda ⁶dutsa, nef^c ide. Eger ‘âķırķarġa’ı döġüp sirke ile karışdurup ⁷diş etine mażmaza ide, eyü ola. Eger biberi ağrıyan dişe sürseler ⁸eyü ide. Eger kim siñirli yabraġuñ dibin çiyneyeler, fâ³ide ide. Eger ağrıyan ⁹dişi taġlasalar, sıħħat bula. Eger na^c nâ¹³ çiyneyeler, diş ağrısın gidere. Eger ¹⁰yâķüt degürseler, eyü ola. Eger veca^c olan dişe elmâs degürseler ¹¹ya şaġaldur veyâ çıkar¹⁴. Eger fındık ağacını yakup şuyın penbe ile ¹²ısıcakla ağrıyan dişe sürseler tamâm doġraya çıķa. Ammâ ictinâb ¹³idüp ġayrı dişe doķundurmaya kim zarar ide. Eger diş sızlasa ¹⁴perg-i mürt¹⁵ dirhem 10, ‘âķırķarġa dirhem 5, yanmış şab dirhem 5, çülnâr dirhem 3, ¹⁵bunları döġüp şabâħ ve aħşam süreler¹⁶, eyü ola. Bir kimsenüñ dişi ¹⁶ağrısa, ‘ilâc aña budur ki; bir küçük yeñi çölmege vâfir yağluca çoraġı ¹⁷pâreleyüp nişfına deġin doldura ammâ çöregi ufaķ doġraya ve bu ¹⁸çöregüñ üzerine şarb sirkeyle koķya. Çölmeġi doldura. Andan ağzın

¹ B’de “burnından aķan kanyıla”

² “müfid” A’da yok.

³ B’de “boġalar”

⁴ B’de “dura”

⁵ “yakup” A’da yok.

⁶ A’da yok.

⁷ A’da yok.

⁸ B’de “görür”

⁹ B’de “bîz”

¹⁰ B’de “şınduyla”

¹¹ B’de “balla”

¹² “ķatı” A’da yok.

¹³ “na^c nâ” A’da yok.

¹⁴ B’de “çıķarur”

¹⁵ B’de “berg-i mürt”

¹⁶ S sesi sad ile yazılmış.

¹⁹perkidüp kenārın hamırlaya. Andan ocağa koyup kaynada. Tā sirkenüñ ²⁰nıñsı (B14/b) kıla. Dağı gice ile ayaza kıya. Üzerine kıara şablu¹ bıçaq kıya. ²¹Bırkaç gün, hergün² ağzına alup duta. Şofıra yabana dōke. Mücerrebdür. Ammā ba' zı (24) dıñ ağrısı şovukdan ve ba' zısı issiden hañt ider. Tecrübe ide göre. Aña göre ^{2c} amel ide ve hem dıñı berkişdüre. Zırā fā'ideden hālī degüldür. Ammā dıñ ağrıları ³hakkında kitāblarda yazırlar kim; cemī' mu'ālecelerden dağlamak yegdür. Hükemā hüküm ider- ⁴ler kim anuñ māddesi dıñüñ gizindendir. Evvelā çuvaldızı kızdurup dıñin etrafın hamır ile berkide, şöyle ki³ cuvaldızuñ harāreti ⁵ğayr dıñe te'şir itmeye. Andan ol cuvaldızı bir kıamış içine ⁶geçürüp ol ağrıyan dıñüñ delüğine şoka. Bir iki def' a ide. Sākin ⁷ola. Eger kıoz pāresin bir çubuğa berkidüp ol kıoz⁴ kıor için kıız- ⁸durup ağrıyan dıñı dağlayup fā'idesin müşāhede ide. Ammā bırkaç kerre ⁹ide. Eger kendir tohumın döğüp kıatranla hañt edüp kıurđı ¹⁰olan dıñe buñür ide. Kıurdın dōke. Eger bir pāre beze kıatran sürüp ¹¹dıñine yabırdırsa ağrısın gidere. Eger bir kımsenüñ dıñı ağrısa ¹²et yimeye. Yaramazdur ve dıñı çıkarmak murād idinse 'ākırkırhā biraz anı ¹³şarāb sirkesinden ıkladasın. Tā hamır gibi ola. Zaħmetlü dıñ ¹⁴üzerine kıoyalar. Fi'l-hāl çıkara. Eger 'ākıķ göyündürüp ağrıyan dıñ ¹⁵dibine kıosalar veca'ın ve sıkladasın giderüp muħkem ide. Eger sarımsağı bışürüp⁵ ¹⁶ağrıyan dıñe sürseler, giderür⁶. Eger kim mi' de-nüvāz yaprağın döğüp ağrıyan dıñe sürseler gidere.⁷ Eger bir pāre afyonı ağrıyan dıñ ¹⁷üzerine kıosalar veca'ın sākin ide. Eger hañmi yabrağı kökin ¹⁸alup ağrıyan dıñe sürseler⁸ kıurđı var ise⁹ kıırup ağrısın ¹⁹gidere. Eger iki dirhem¹⁰ zencebıl ve iki dirhem¹¹ eflāk tuzın muħkem saħķ ²⁰idüp elekden geçürüp andan hamāmā varup başın muħkem¹² tıraş ide ve dōkine. ²¹Berdāht ide ve bir bezle başınuñ çevresin (B15/a) bağlaya, bir issi hañvet yire (25) varup kıır olan eczāları başına eke, taħammül ideçek deñlü otura, andan ^{2y}ıkıanup çıkasın¹³. Beş altı ay dıñ ağrısın görmeyesin¹⁴. Her altı ayda bir kerre¹⁵ ³böyle ide. Mücerrebdür. Eger bir kımsenüñ dıñı ağrısa, zeytün tuz ile şu içinde ⁴vāfirce kıaynada. Andan ısıcaķla mażmaza ide. Ağrısı sākin ola. Mücerrebdür. ⁵Eger boğa dikenin kıaynadup şuyıla mażmaza itse dıñ ağrısın giderür. ⁶Eger tüt ağacı yabrağın ve kıayın (yabrağın) şuyıla kıaynadup mażmaza itsele ⁷ağrısı sākin ola¹⁶. Eger noħudı ıkladup şuyın ağızda dutsalar¹⁷ ⁸dıñ ağrısın gidere. Eger dār-ı fülfuli sirkeyle ıkladup süzse¹⁸ ve ağzında ⁹dutsa ağrısın gidere. Eger zurunbātı dā'im ağzında dutsa dıñ ¹⁰ağrısın gidere. Eger çörek otun sirkeyle bışürüp mażmaza itsele ¹¹ağrıyan dıñe müfiddür ve dağı diblerin berk ider, mücerrebdür. Eger bal mumına ¹²bir pāre vāfirce tuz kıatup eliyle yoğura. Tekrār tekrār tuz kıatup yine ¹³yođura. Andan ıñlayup ol ağrıyan dıñlerüñ üzerine yapırdura. ¹⁴Tā ağrısı geçinceye dek¹⁹ dura. Mücerrebdür. Eger bir bütün kıaranfil başını ¹⁵sehl çiyneyüp ol ağrıyan dıñe şokşalar ağrısı dura. ¹⁶Eger dıñe kıurd düşse, ol kıurd²⁰ ğāyetle ince olur. Biraz zırñiħle ¹⁷mumu yoğuralar. Bir fitil düzeler ve bir çanağa şu kıoyalar. Andan ol ¹⁸fitili yaķalar. Ol çanađ²¹ üzerine egile, ağzın

¹ B'de "şaplu"

² B'de "her şabāh"

³ "çuvaldızı kızdurup dıñin etrafın hamır ile berkide, şöyle ki" ifadesi A'da yok.

⁴ "kıoz" B'de yok.

⁵ "bışürüp" A'da yok.

⁶ B'de "eyü ola"

⁷ "Eger kim mi' de-nüvāz yaprağın döğüp ağrıyan dıñe sürseler gidere." ifadesi A'da yok.

⁸ B'de "sürse"

⁹ B'de "varsā"

¹⁰ B'de "direm"

¹¹ B'de "direm"

¹² "muħkem" A'da yok.

¹³ B'de "yıkayup çıkı"

¹⁴ B'de "görmeye"

¹⁵ "kerre" A'da yok.

¹⁶ B'de "ağrısın sākin ide"

¹⁷ B'de "tutsalar"

¹⁸ B'de "süzüp",

¹⁹ B'de "geçenece"

²⁰ "kıurd" A'da yok.

²¹ B'de "çanađuñ"

aça, tütünü dişüñ ¹⁹ķurdına ire. Ol ķurd dökile. Eger böğürtlen dikenin şuyyla ²⁰ķaynadup dişü ağrıyan maźmaźa itse ķanamasın gidere ve etini ²¹muħkem ide. Eger bir kimsenüñ dişü ağrısına bu şekli yazup bir ķulla- ⁽²⁶⁾ nılmamış at na¹ l¹ mıñıyyla ķarşusına bir direge veyā taħtaya ķaķa. Evvel mimine ²ķaķa, sākin olmazsa ³aynına ķaķa. Elbetde² sākin olur. Şekil budur ³ya şem³ ün.

ON BİRİNCİ BĀB

Diş eti muħkem olmasın bildürür: Eger tuz ile ⁴sirke³i idhāl idüp eti yiyilen diş ^(B15/B) gāh gāh sürseler eyü ola. Eger bir kimsenüñ ⁵dişü eti yiyilse, ⁶ilāc ķan aldura ve yāhūd müşhil içürelere veyā ⁶hacāmat ide ve tatluyimekten perhiz ide. Eger tarħūnı ağızında ⁷tutsa³ diş dibinden aķan ķanı gidere. Eger diş dibleri ķanasa ⁸ve şancusa kafadan ķan ala veyā hacāmat ide veyā safrā³ ı ishāl ⁹eylese ve çınar⁴ ve mersin yemiş sirkede veyā şuda ķaynadup ¹⁰maźmaźa itmekdür ve dişü gül yağın sürmekdür. ¹¹İlac; balģam ğalib ¹¹işe müşhil vire. Tuzlu zeytünü ķaynadup maźmaźa ide ve dişüñ ¹²dibine tiryāk-i farūķ süre ve issi ekmek ve issi yumurta şarusı yimekdür. ¹³Eger bir kişinüñ dişü çürümüş olsa ve ağızı ķoksa mürd yabrağın ¹⁴veyā incir yabrağın bir kaç def a çiynese şabāħ vaķtinde ve hem bir miķdārı ¹⁵ağızında dutsa, ba⁶ de tükürse, rāyiħası ve çevresi hoş ¹⁶ola. Eger peygamber çiçeğın ķoparup kökünü yumuşak döge⁵. Ağızı veyā etleri ¹⁷çürümüş beş on güne dek yatduğı vaķtin ağızına eke, eyü ola. Eger ¹⁸diş etleri çürise ve ķanasa ve ķoksa, sebebi nāziledür⁶. Ammā ¹⁹ķokmanuñ sebebi içeri sağ olmamanuñ ²⁰alāyimidür. Eger maşķakı döğüp ²⁰diş etlerine yapışdura. Yatduğı vaķtin eyü ola.

ON İKİNCİ BĀB

Diş ağartmasın bildürür. Eger şırca³ ¹⁷döğüp dişü sürse, ⁽²⁷⁾ kirin alup bāk⁸ ola. Eger deñiz köpüğın dişü sürse, cilā vire. Eger ²fincān pāresin muħkem döğüp dişü sürse, ağızda olan kiri ³alup cilā vire. Eger ķurbağanuñ ic yağını dişü degürseler ⁴fı¹-hāl çıkara. Ammā yaban ķurbağası gerekdür. Eger bir kimse diş çıkarmak ⁵dilese gerekdür ki ol gün dişü⁹ şu doķundurmaya. Ğāyet hāzer ide. Eger ⁶taķāzā iderse ķalemle içe veyā arķası üzerine yata ağızına¹⁰ lüleyle dökeler. ⁷Eger nar ķabuğın¹¹ ve deñiz köpüğın ve çörek otın muħkem ķaynada¹², şuyyla ⁸dişlerine sürse ağardup cilā vire.

ON ÜÇÜNCÜ BĀB

Yüzde çıkan ⁹çıbanlar ve bādişnāmuñ ¹⁰ilācın bildürür: Eger yüzde çıkan sivilcüklerle ¹⁰adam ^(B16/a) şehvetin sürseler gidere. Eger bādişnāmuñ zühürüne sebep¹³ ¹¹ķan fesādındandır. Yüzün¹⁴ nişfin veyā¹⁵ tamāmin ķablar. Kırmızı olur, giderek ¹²cüzzāma döndürür. ¹³İlacı; evvel burnından üç yirden ķan alalar ve hacāmat ¹³ideler. Çok ķan aķıdalar ve zırniħ ve ħardal ve şaytarac ve kızıl boya ¹⁴vezinde berāber ola. Bunlar döğeler erinmemiş acı yağıyla ķarışduralar. ¹⁵Evvel yüzün ılıcak tuzlu şuyyla yuya ve sile. Andan bu merhemi ķına ¹⁶gibi sürte ammā gözün çevresine sürmeyeler ki zarar ide.

¹ “na¹ lı” B’de yok.

² “dal”ın üzerinde şedde var.

³ B’de “dutsa”

⁴ B’de “cülñār”

⁵ B’de “döğeler”

⁶ B’de “nāziledendür”

⁷ B’de “şırca³ ı”

⁸ B’de “pāk”

⁹ “dişe” A’da yok.

¹⁰ “ağızına” A’da yok.

¹¹ B’de “enār ķabın”

¹² B’de “ķaynada”

¹³ B’de “Eger yüzde bādişnām zühür itse, sebep”

¹⁴ B’de “yüzün”

¹⁵ B’de “ya”

Gece¹ yatd- ¹⁷uqda qoparalar. Andan merhem-i kâfûrî sürteler veyâ sirke merhemi sürteler. ¹⁸Eger gitmezse dört dâne sülük yapışdura, qanın çeker ve yağla ¹⁹unı ve nohud ve benefşe ve kızıl gül ve nilüfer ve arpa unı veyâ yaş turunc ²⁰qabı, bunları döğeler ve qoruş suyuyla ve sirkeyle qarışdura², gece³ oldu- ²¹qda sürteler. Şac ve şaçalın kepek şuyı⁴ ile yuya ve gecelerde⁵ atrafil (²⁸) veyâ ayâric yiyeler. Dimâğı tenkıye ideler. Birkaç gün şifâ bula. Eger yüzde ²ve gözde nâşür olsa, bir ‘ illetdür kim başdan inen nişânı oldur ki yüzi ³şancular⁶ ve kızıl olur ve issi olur. ‘ İläci evvel qafadan faşd ve hacâmat ⁴ideler. Yüzine şu degürmeyeler. Deve beyniyle aşu ve kil-i ermeni’i südle ⁵ezüp süreler. Deve yühin şaralar. Eger gitmezse havlân-ı hindî’-i ezeler. ⁶Eger bulunmazsa bedeli şabru’s-sukûtrî⁷ ezüp südle sürteler. Çok ⁷olur kim bir yire cem’ olur, baş virür,deşilür. Nef andadur. Boğaza ⁸inüp zahmet virmez.

ON DÖRDÜNCİ BÂB

Adamuñ yüzi güzel olmak ve ⁹şâf ve mücellâ olmasın bildürür: Eger zerâvend-i tavilden bucuq dirhem⁸ şerbetle ¹⁰içeler yüzi gökcek eyler. Turuncı şekerle yiseler, hûbdur. Beñzi kızıl ider. ¹¹Biber yimek beñze humret vire⁹. Zağferân yimek rengi şâf ve mücellâ ider. ¹²Ammâ bir mişkâlden ziyâde içmeyeler. Gâyet müferrihdür. Semiz tavuq eti ¹³ve çorbası beñze humret virdüğünden mâ’ adâ gıdâ’-i lañıfdür¹⁰. Bedene ¹⁴nef’-i tammı (^{316/b}) vardır ve dârçin yimek yüzün¹¹ şarullığın ve çirkinliğin¹² ¹⁵giderüp humret ve leñâfet virür. Eger kim güneyik çiçegin vaqitle¹³ devşürüp ¹⁶ve kaynadup şuyıyla yıkasalar¹⁴ veyâ el yüz yusalar, renk a’ lâ ve mücellâ ¹⁷ve şâf olduğundan mâ’ adâ hükkâm ve sâ’ir enâm ‘aynına şîrîn ¹⁸görine. Eger¹⁵ keşür yabrağın kaynadup şuyın gövdesine sürse, ¹⁹huşûnetin giderür¹⁶. Germ ve nerm ider. Eger bâdrencüye ki oğul otıdur, ²⁰ammâ bir kısmı turunc gibi qoçar. Anuñ kökinden veyâ yabrağından veyâ tohumından ²¹qurıdup bir beze bağlasalar, üzerine ibrişim şarsalar, andan (²⁹) cebinden götürseler, halk içinde gâyet mañbüb görine. Ferahlığı gitmeye ²mâdem ki bilesince ola. Eger dâr-ı fülful isti’ mâl ideler, yüzi nurlandurup ³hüb ider ve kâbilî dâ’im yise beñze humret vire¹⁷. Rengin hüb ider¹⁸ ⁴ve geç qocalda ve qavî beden ola ve hıfzı ziyâde ola. Eger hüsn-i yüsuf ⁵dögüp güllâbıla yüze sürseler¹⁹ be-gâyet humret virüp mücellâ ide.

ON BEŞİNCİ BÂB

Adamuñ yüzine güneş zarar itmesin²⁰ bildürür: Eger²¹ adam ⁷yüzine yumurda²² ağı sürseler²³ qurıyanaca yüzinde dursa, ne qadar yol ⁸yürise güneş te ³şîr itmeye veyâhüd bezr-i qañnâ lu’ âbın süre, ‘ömren güneş ⁹zarar virmeye. Eger bir kişi pîr olup melül olsa güneyik çiçegin ¹⁰devşürüp bir şişeye qoya ağızın muhkem perkide. Andan qarınca ini

1 B’de “gice”

2 B’de “qarışduralar”

3 B’de “gice”

4 “şuyı” A’de yok.

5 B’de “gicelerde”

6 B’de “şancur”

7 B’de “şabr-ı uskûtrî”

8 B’de “direm”

9 B’de “vire”

10 B’de “ğidâ-yı lañıfdür”

11 B’de “yüzün”

12 B’de “çirkin”

13 B’de “vaqtiyle”

14 B’de “yıqatsalar”

15 “eger” A’da yok.

16 B’de “giderür”

17 B’de “virür”

18 B’de “ide”

19 B’de “süreler”

20 B’de “itmemesin”

21 B’de “eger” yerine

“yola giden adam” ifadesi var.

22 B’de “yumurta”

23 B’de “sürse”

üzerinde ¹¹olan tobrağ içine göme. Ammā karıncası çok ola. Bir iki ay dura, ¹²çıkaralar. Ol çiçek şu ola, ol şuyı göze çekeler. Şol oğlan- ¹³lıkda nice görürse öyle göre.

ON ALTINCI BÂB

Şovuk vurmış ^{14a}zânûñ ve yayan yürümeden yorulmasınıñ ¹ ve gemide göñli bulananañ devāsın ¹⁵bildürür: Eger şalgamı bişürüp şovuk vurmamış yire ısıcağla vursalar ¹⁶şagalda bir kimesne yolda şovuğa uğrayup menzile varduğda tîzye ¹⁷kendüyesin issiye vurmaya ve issi yire girmeye ve od kenârına varmaya (^{B17/a}) ve eger ¹⁸varursa tîzcek şovuğa çıkmaya ve ata binicek vaqitde od kenârına ¹⁹varmaya. Eger bir kişünñ ayağı üşise, şalgamı şuyla kaynadup ayağını ²⁰içine kıya. Bir zamân dura eyü ola. Eger şamanla bile² kaynadalar, ‘acâyib müfid ²¹ola. Şalgam ele girmezse saman kifâyet ider. Bu bâbda şalgamla samandan (³⁰) yigrek nesne³ yokdur ve şovuk almış ayağı qar üzere yürüderler. Qatı müfiddür ²ve buzlu şu içine kımak bu ikisi cemî‘ nesnelerden eyüdür. Ayağı qar ³içine kımak, üşümesin ve zararın giderür. Zinhâr ateş kenârına ⁴varmaya. Eger şovuk vuran ‘uzvun⁴ rengi bir dürlü dağı olursa hacâmat ⁵ideler. İssi şu içine kıyalar. Tâ kıan ağa gide ve eger çevürmege başlasa⁵ ⁶hiç ‘ilâc fâ’ide itmez. Hemân cerrâh ol çürükleri⁶ üyürtleyüp merhem birle ⁷oñalda. Eger yayağ yürüyen kişünñ budları veyâ oturaqları⁷ yürümekden ⁸zahmet itse şovuk şu vurular ve açuğ kıyalar. Tâ havanañ şovu- ⁹kluğı ol yire dege ve her sâ’at bir pâre bezi güllâbıla ısladalar, üzerine ¹⁰kıyalar, mücerredür. Eger gemide olan kimsenün kıuşmağı⁸ vâkı‘ olsa, men^c ¹¹itmeye. Tâ kendü dükenenece kıuşa. Eger hâdden ziyâde olursa ¹²ayva şarâbın veyâ enâr şarâbın içe. Eger bu kızır olman eşribe ile ¹³kesmezse⁹ kıoruk şuyıyla mercimek bişürüp kıye kim mi’de ağzını ¹⁴berk ide ve gülbekker dağı eyüdür ve her kim iki dirhem¹⁰ kâbilî ve iki dirhem¹¹ ¹⁵keşnec kıye, üşümeği gidere ve her kim deve kıanın eline ve ayağına ¹⁶sürse kışın üşümeğe ve yazın ayağı kıokmaya. Eger ‘üdu’ - ¹⁷l-kahrı yumuşak döğüp andan zeyt yağı kıatup şovuk ¹⁸vurmış a’zâya issi hâmmâmda süre ve terlede. Qatı nâfi‘dür.

19ON YEDİNCİ BÂB

Ağız, dil ve tudağ ağrısınıñ devāsın bildürür: Eger ²⁰her kim demür dikenî şahk idüp balıla kıarışdurup ağzı ²¹ağrıyan kimesne ağzında dutsa, zâ’il ola. Eger yanmış adam kıılın (³¹) balıla yoğurup ağzında dutsa, zâ’il ola, nef^c ide. Eger böğürtlen ²yabrağın çiyeneseler ağız kıokusın gidere, nâfi‘dür. Eger gice turb ³ıyüüp yatsa ağız kıokusın (^{B17/b}) eyü ide ve mi’de ²i kıavî ide ve balgamı def^c ⁴ide. Eger maştakî çiyneyüp ağzında tutsa ağzınıñ râyihâsın ⁵hüb ola¹². Eger¹³ dil yarılrsa dimâğa yubüset olmağdan dilde kıırılık ⁶hâşıl olur. Andan yarılır. Yimekden men^c ider ve ekşi ve tuzlu nesne ⁷yimekden perhîz ide. ‘İlâc budur ki bezr-i kıatünâyı döğüp ağzında ⁸tuta. Cev-âb içe ve dilini kıyâr şuyıyla ovalar. Ol kıyâr şuyıyla¹⁴ kim kıaçan kıyâr keseler, ⁹üzere şü gelür, anuñla ovalar. Andan benefşe yağın süreler, müfiddür. ¹⁰Eger dılcık olmasınıñ¹⁵ sebebini murâd idersen başınıñ inen ahlâtdandır. ¹¹Alâyimi dil kıızıl olup dişlerün kıakâtı olmamağdur ve issi kıatı

¹ B’de “yorulmanuñ”

² “bile” A’da yok.

³ “nesne” A’da yok.

⁴ B’de “uzvuñ”

⁵ B’de “başladısa”

⁶ B’de “çürüklerin”

⁷ B’de “oturağ yirleri”

⁸ Yanlış yazılmış.

⁹ Yanlış yazılmış.

¹⁰ B’de “direm”

¹¹ B’de “direm”

¹² B’de “ola”

¹³ “eger” A’da yok.

¹⁴ “şuyıyla ovalar. Ol

kıyâr şuyıyla” ibaresi

A’da yok.

¹⁵ B’de “olmanuñ”

¹²hoş gelmekdür. Evvel bedeni tenkiye ideler. Müshil ile ve issi ¹³şuyıla mażmaża eylemekdür. Andan süd ile biraz şeker¹ ve sirkeyle ¹⁴ve gül yağıyla dili hüb ovalar. Şaru helile, dil altında bir yu- ¹⁵mrı katı nesne zühüritse bādem gibi, kâ' ide budur. Evvel kan ¹⁶ala ve müshil içe. Zağter ve kışır-ı enār katun tuzluğu, ya'ni ¹⁷zirişk, bunları şahk idüp üzerine başalar ve issi otlar ¹⁸ıvurmağdur. Nüşadır ve zāc gibi. Eger bu otlar gidermez ise andan ¹⁹yaralar, irinin çıkaralar ve eger mizāc issi olursa bu şerbeti içüre- ²⁰ler ve huşiyetü's-şac' leb² şuyı ve ekşi enār şuyı ve sumāk şuyı ve kızıl ²¹gül ve nar kabı ve mersin ve gezmāzū ve harnüb, bunları kaynadup ⁽³²⁾ şuyıla mażmaża ideler ve kāsni şuyın içeler ve gülnārı yumuşak dögeler, ekeler. ²Bir nev' c' ilāc dağı³ budur ki gülnārı sekiz dirhem⁴, şeb-i yemeni dört dirhem⁵, zağferān ³iki dirhem⁶, kāfūr bir dirhem⁷, nüşadır bir dirhem⁸ dögeler, eleyeler, üzerine ekeler. ⁴Def' ola.

ON DOĞUZUNCI BĀB

Hunāka ve sā'ir boğaz ağrısına ve diş o- ⁵yulması ve çeñe kaşılması devāsın bildürür: Eger bir kimsenün boğazı⁹ ⁶şiş olsa ekşi tut şarābi ile ġarāgara ide, müfiddür. Siñir- ⁷üce otın şuyın ile ġarāgara itseler, süddeden olan boğaz ⁸ağrısına ve şişe nāfi' dür. Eger tatlı bādem yağın boğazı ağrıyan kişiye ^(B18/a) ⁹ta'ām ile yidürseler veyā içürseler eyüdür. Eger boğazda kurd ¹⁰olsa ısırğan dikenı yabrağın dögüp şuyın ısıcağla ġarāgara ¹¹itseler, gidere. Eger kaşnı'ı balıla karışdurup damağına sürseler, ¹²şişin gidere. Eger hunāk olan kimse zifti balıla yalasa eyüdür. ¹³Eger zūfāyi bişmiş incir ile hunāka yağı itseler eyüdür. ¹⁴Eger bir pāre tuz ve bir pāre şab dögüp damāğ¹⁰ şişine vursalar, müfid ola. ¹⁵Eger balı boğaza ġarāgara kılsalar, şovukdan olan hunāka eyüdür. ¹⁶Eger biberi dögüp balıla damağa sürseler, hüb ola. Eger bir kimse ¹⁷hunāk olsa, göreler, eger kan ġālib ise, dil altındaki¹¹ tamarından ¹⁸kan alalar ve baldırdan hacāmat ideler ve la'ük zamānila ġarāgara ¹⁹ideler. Eger boğaz rış olsa ekşi enār kabın bir miğdār alalar, ²⁰havanda muhkem¹² mushik¹³ ideler ve elekden geçürüp bir miğdār ²¹şarb sirke alup ocağda kaynadup andan nār kabın karışduralar ⁽³³⁾ ve bir cevz dağı dögüp idhāl ideler. Başınıñ ibigine ve andan ayaklarına ²vuralar. Bir sā'at dura, hālāş ola, mücerredür. Ammā balğamdan olursa, ³alāmeti ağzında tuzlu ve tatsız¹⁴ olur ve az¹⁵ şuşamak ve az ağrımağdur. c' ilāc ⁴oldur ki evvel belüricek tizcek baş tamarından kan alalar. Mercimek ⁵kaynadup tut şarābiyla güllāb idhāl idüp ol günden ikinci ⁶güne varanaca ġarāgara ide. İki üç gün ġidā virmeyüp¹⁶ şarāb-ı benefşe ⁷ve şarāb-ı icās ve şarāb-ı tut ve nılüfer vireler veyāhüd nılüfer ⁸şarābın ayva lu'ābiyla ve arpa cüllābiyla ve benefşe şarābi ve tatlı bādem ⁹yağın içüreler ve şuşayıcak şeker şerbeti veyā lisān-ı şevr şuyın içe¹⁷ ¹⁰ve kağı hıl' ġālib ise ishāl ideler. Ekşilerden perhiz ideler. ¹¹Üc günden soñra kepek hariresin bādem yağıyla ve şeker ile içüreler. ¹²Birkac gündensoñra kim¹⁸ ta'ām yutmak āsān ola, ısfanağ veyā rişte ¹³müzevveresin ya nīm-birişt yumurta vireler, yiye. Eger eñsesinden cizmeden kurı ¹⁴hacāmat şişe ile çekerlerse yarmak āsān olur. Eger şiş içere- ¹⁵üsinden ^(B18/b) deşilürse cüllābila ve gül yağıyla ġarāgara eyleye ve hunākadan ¹⁶tabi' atı kabz üzere

¹ B'de "şekerle"

² B'de "huşsetü's-şac' leb"

³ "dağı" A'da yok.

⁴ B'de "direm"

⁵ B'de "direm"

⁶ B'de "direm"

⁷ B'de "direm"

⁸ B'de "direm"

⁹ B'de "boğazında"

¹⁰ "dimāğ" A'da yok.

¹¹ B'de "altındağı"

¹² "muhkem" B'de yok.

¹³ B'de "mushik"

¹⁴ "ve tatsız" A'da yok.

¹⁵ "ve az" A'da yok.

¹⁶ B'de "virmeyeler"

¹⁷ B'de "içeler"

¹⁸ B'de "ki"

olmağa kıomayalar. Bil ki řāfla ve ĥuķne 3-i leyyine ile 17ya mutavassış ile dā'im telyin¹ üzere olmak gerekdür. Ayakların tuz birle yuyup 18taşla ovmaķ gerekdür. Her ne kim iķerse ġarġara eyleye ammā alıcaķ ola ve boġazda 19riř olsa anuñ da 1 ilācı böyle² ve dağı eger boġaz aġrısına 1 ilāc birez 20tut řarābın it necsiyle ġarġara ide veyā aġzında duta, ezildüķce şuyın 21yuda, mücerrebdür. Eger boġazı düře³, veyā dilķik olsa bir miķdār nişasta (34) sirkeyle kıarışdurup, bişürüp ıřıcaķla bir bez üzerine⁴ yayup boġazına 2baġlaya. Mücerrebdür, gidere⁵ ve bir nev⁶ i dağı budur ki: Niřasta'yı sirkeyle bişürüp 3üstübi üzerine yaya⁶ ve bir döġülmüř cevzi üzerine eke, ılıcaķla alnından 4tā percemine varanaca depesine yapışdura. Bir, iki, üç def^c a ide. Ol marāž 5zā'il ola. Eger ķeñe kıaşılsa, bir miķdār yalıncak ĥurma ķekirdeġin⁷ 6çıķarup ve bir miķdār mersin yabraġın kırup, döġüp, elekden geķürüp, 7bir kıaşık kıuyruķ yaġı alup ĥurma'yı havanda döġüp, mersin 8ve kıuyruķ yaġın bile kıarışdurup, andan bir pāre üstübi üzerine yayalar, 9ķeñesine ve eñsesine müĥkem şaralar. Aĥřama deġin dura. Aĥřam 10birin dağı ideler, mücerrebdür. Ammā ekşiler ve muĥālif ta'āmlar yimeye ve řov- 11uķdan řaķına ve ĥammāma ġirüp řovuġa 12çıķarsa helāk olur. Pa- 12padya yaġı eyüdü. ıřıcaķla ġāĥ ġāĥ eñsesine ve ķeñesine ve başına süre 13ve bir bez ile deve yüñin baġlaya, muĥařřal her ne ise ıřıcaķ duta ve kıatı 14terleyüp řovuġa 15çıķmaķdan ĥazer eyleye⁸ ve pek issiden dağı řaķına. 15Kıavl-i eřaĥĥ budur: Eger bir kimsenüñ boġazına řiř inse, ĥatmi aġacın 16alup ufaķ toġrayalar. Bir cölmeġe kıoyalar. Bir⁹ cüz'i mercimek bile kıoyalar, 17kıaynadup andan 18çıķarup süzeler. Birer kıaşık ol şudan üç kez 18boġazına ġarġara ide. Ĥüb ola. Eger ķeñe kıaşılsa (B19/a) veyā 19topuġı 19kıķsa sebebi ġāyet kıatı ışıtmadan vāķi^c olur. Zırā ķeñe¹⁰ ařaġa 20düşer, yumulmaz, aġrur. 1 ilācı oldur ki; iki barmaġla ķeñesin düz tuta¹¹ 21barmaķlar bile¹² dürüst kıaldura, yirine vara. Bir bez ile baġlaya ve eger topuķ (35) 22kıķsa yaġla řıġayalar. Yiri 23ķuķurise¹³ 24taġanı ol 25ķuķura iti vire. Bir kışi 26yaġına berk yabışup kıuvvetle¹⁴ duta¹⁵, öķcesin ařaġa bařa, ĥırd idüp yirine 3vara. Eger bir kimsenüñ ĥunāķı olsa, ya'ni boġazı aġrısı, mercimek bişürüp 4ıřıcaķla şuyın tekrār tekrār ġarġara itse, ĥunāķa eyüdü. Eger boġaza 5řiř inse üç dāne ekři enār ġöbeġin beř dāne māzū ile bir cevz, 6bir pāre Eflāk tuzı, başka başka döġeler ve kıurıca üstübi^c i birez 7yaġ içinde kıaynadup¹⁶ andan ol üstübinüñ yaġın řıķalar ve bu ed- 8viyeleri üzerine döķeler¹⁷, dağı üstine ol cevzi ekeler¹⁸. Ba' de ıřıcaķla 9başına kıablayalar. Bir ġün bir ġice dura, mücerrebdür. Eger boġaz düşse 10bir dāne cevz döġüp yumurta şarusıyla kıarışdurup ıřıcaķ idüp 11depesine¹⁹ yaķu ideler, gide. 1 ilāc-ı diġer: Bir cevz-i bevva kıadar lāden saĥķ 12idüp bir kıaşık zeyt yaġınıñ iķine kıoyasın, ocaķda eriyer. 13ıřıcaķla başına yaķu idesin²⁰. Boġazı düşene eyü ola²¹.

YİġİRMİNCİ BĀB

14Boġazda sülük olmasın ve řiķāķ 1 ilācın bildürür²². Eger yılan 15ve ciyān ġirse, anuñ her vecihle devāsın bildürür. Eger boġazda sülük 16olsa kıaşranı ba' de t-tırāř tebesine sürseler fi'l-ĥāl düşer, 17mücerrebdür. Meger kim mi' deye inmiş ola ve eger mi' deye inmiş

1 "telyin" A'da yok.

2 B'de "böyledür"

3 B'de "boġazı düşse"

4 B'de "üzere"

5 B'de "gide"

6 "yaya" A'da yok.

7 "ķekirdeġin" B'de yok.

8 B'de "ide"

9 "bir" A'da yok.

10 B'de "ciger"

11 B'de "duta"

12 B'de "barmaķlarile"

13 B'de "yiri kim

ķuķurdur"

14 "kıuvvetle" B'de yok.

15 "duta" A'da yok.

16 B'de "kıaynadalar"

17 B'de "ekeler"

18 B'de "eke"

19 B'de "tepesine"

20 B'de "ideler"

21 B'de "eyüdü"

22 "bildürür" B'de yok.

ise¹ şo-¹⁸ğulcan düşür(ür) otlar isti' māl ideler, düşe. Eger kim boğaza sülük¹⁹yapışsa bir diş şarımşağı döğüp sirkeyle qarışdurup boğaza²⁰ğargara itse veyāhūd içse, hālāş bula. Eger burunda⁽³⁶⁾ veyā tudağında şikāk olsa, sebebi dimāğ yubüsetindendür. Nişānı oldur kim² tudaqlarun ve burnun kenarı yarılu³ vaqt olur ki²қанar. 'İlāc; (B19/b) burundan қан alalar ve ҳacāmat ideler ve eger қан қара ise³çok aқıdalar. Beş dirhem⁴ jive'yi tükürükle öldüreler ve tereyağın⁴ve қаз yağın ve tavuқ yağın aқ mumla eridüp havana қoyalar. Ölmüş⁵jive'yi dāhil idüp muhkem sahq idüp birbirine qarışduralar. 'Ilıcaқ kepek şuyıyla eger burundan ve eger tudaқdan yuyalar. Ol⁷yağlu otları ısıcaқla bir niçe kerre sürteler, hoş ola ve eger⁸onuñla gitmez ise böğürtlenün yabrağın döğeler. Aşma yabrağın⁹çubuğla⁵ bile yaқup külin alalar ve ol ikisin birbiriyle qarışdura⁶.¹⁰Merhem gibi ola ve gice vura. Şabāha dek dura. Eger yarıqları büyük¹¹olursa қurş-ı bezr-i benc süreler, qarışdurup⁷ sirkeyle yuyalar. Pāk olunca¹²andan merhem-i kāfūrī ya merhem-i muқl veyā sirke merhemi süre. Her günde iki¹³kerre, hoş ola. Eger boğaza sülük yapısa, ya yılan ya kertenkele¹⁴girse, sebebi; şu içerken olur. Yāhūd uyurken olur. Mi' deyi rencide¹⁵ider. 'İlāc oldur ki; hārdalı döğeler, sirkeyle alışduralar, ğargara¹⁶ideler. Eger görünürse çekeler, çıkaralar ve eger mi' deye yeterse¹⁷bir denk hābb-ı nīl, ayva, enīsün döğeler, sūd ile içeler. ¹⁸Eger yılan girse, ol kişi'yi başı aşağı, қазanıyla sūd қaynadalar. ¹⁹Başınıñ altına қoyalar. Tā kim buğı ağızına ve burnına gire. Ol²⁰buğıyla gele, çıқа. Ammā ağızını açuқ duta ve dağı şarb şarāb²¹ve çürük elma yedüre ve қarnını berk bağılaya⁸. Biraz⁽³⁷⁾ yürüder. Gerek gerekmez қuşduralar. Ğıdāyla gelüp çıқмақ vardur ve eger²çıқmaz ise turb tohumın turaқ oti, beyān köki, bunları қaynadalar ve süze-³ler tuz ve bal қatalar. Hammāma varup ılıcaқ şuyyla yuyalar. Süst⁴olacağı yaқın bunları içe. Andan çalkayalar ve қuşduralar. ⁵Yılan 'acele⁹ çıқа ve қarnında yılan olan kimse¹⁰ iki yüz dirhem¹¹ bezr⁶içüreler ve çalkayalar. Gele çıқа. Eger şarımşağı¹²yise, sülüğü düşürür. ⁷Her қaçan boğazda sülük dursa, 'alāyimi oldur ki; tükürüğü⁸қанla qarışuқ ola. 'İlāc (B20/a) oldur ki; paқlanun¹³ içindeki қurdı⁹yumuşaq döge ve eleye ve şarb sirkeyle hāl eyleye ve anuñla ğargara¹⁴ ide. Fi'-¹⁰l-hāl sülük çıқа. Eger bir kimsenun ağızına yılan girse şıdır ödin¹¹şoğan şuyıyla içüreler. Pāre pāre olup çıқа.

YIGIRMI BİRINCI BĀB

¹²Eñse siñirleri¹⁵ ve süstlik devāsın bildürür: Eger siñirler ağırsa¹³turaқ oti eyüdü ve dağı aқ şusen yabrağı eyüdü ve bağı yağı¹⁴eyüdü ve hem yılan yağı siñirler süstliğine eyüdü ve bu marazda ot¹⁵içmekden şaқınalar¹⁶. Қатı yaramazdur. Eger hatmi'yi ördek yağıyla veyā¹⁶қаз yağıyla siñir ağırsına sürseler hoş ola ve belesān yağı siñir¹⁷ ağırsına sürseler ğāyet müfiddür. Ammā ekşilerden berhiz ideler. ¹⁸Ğāyet kemdür ve yoğurd ve beynir ve қuru et kezālik ve papadya yağı siñirleri¹⁹yumuşaq ider ve nīlüfer ve benefşe yağı hūbdur ve eger mıknātīs elde⁽³⁸⁾ tutsalar siñirleri bozulmasına nāfi' dür. Bādem yağı da eyüdü. Eger²eñsede veyā ğayrı yirde ur olsa eger yumuşaq etlü yirde ise

¹ B' de "olsa"

² "tudağında şikāk olsa, sebebi dimāğ yubüsetindendür. Nişānı oldur kim" ifadesi A' da yok.

³ B' de "yarılır"

⁴ B' de "direm"

⁵ B' de "çubuğıyla"

⁶ B' de "qarışduralar"

⁷ B' de "qarşu"

⁸ B' de "bağılayalar"

⁹ B' de "gele"

¹⁰ B' de "kimesneye"

¹¹ B' de "direm"

¹² B' de "sarımşaq"

¹³ B' de "baқlanun"

¹⁴ "ğargara" B' de yok.

¹⁵ B' de "siñiri"

¹⁶ B' de "şaqına"

¹⁷ B' de "siñirler"

³bir anca kınnâbla dibinden berk bağlayalar. Andan dört şaş ideler. Derisin ⁴şoyalar. Ammâ eger başı aķ olursa anı yarmayalar. Bütün çıkaralar. Yirine ⁵şag tuz koyalar. Qan çok gelürse hün-bende koyalar ve eski ⁶penbe dolduralar. Tâ qan sâkin olunca andan acup merhem-i ⁷Mıřı ya merhem-i rüsül ile bitüreler. Bir dürlü ‘ilac dağı budur: Üc ⁸yirden biz ile deleler. Tiz fitil şokalar. Üzerine fil¹ kemügi iligin ⁹vuralar ki beyne’n-nâs murdârilik dimekle ma‘ rüfdu. Ol ilik ol² ¹⁰şâflaruñ dibin açar. Ammâ delikler birbirine yakın gerek ve her kaçan³ açılır, ¹¹çengel ile ol deri içindeki özi çıkaralar. Eger içinde päre qalursa ¹²isfengerden fitil idüp üzerine zincâr merhemi sürüp koyalar. Yuyup ¹³bâk⁴ ide ve ekşer şiryân tamarı qurbünde olsa⁵ şâyed, tşaşq dibine ¹⁴yaqın tamarâ ĥatâ ider. Bedel tiryâkıyla çıkaralar. Ammâ ekşer bendükçeler ¹⁵üzerinde olur. Üstâda (B20/b) nesne ĥâ³il olmaz. Eger eñse siñirleri ağrısı ¹⁶defne ağacı yabrağın zeyt yağıyla qaynadup siñirlere süreler⁶. Ĥüb ¹⁷ovalar, müfiddür.

YİGİRMİ İKİNCİ BÂB

Ĥanâzîr çıbanları ki boyununda ¹⁸ve eñsesinde⁷ olur, anlaruñ devâsın bildürür: Eger ĥatmi toğumin döğüp ¹⁹ĥanâzîrlere üzerine sürseler, oñalda ve hem kündüs döğüp qaz veyâ ördek ²⁰yađına qatup ĥanâzîre süreler⁸, müfiddür. Eger kıızıl inek südin ala, beş (39) altı batmân ola, qaynada. Tâ kim bir batmân qala. Ol ĥanâzîr ki aña toñuz başı ²dirler. Anuñ üzerine vuralar. Derĥâl gide. Ammâ ol kıızıl inekde beñ ³olmaya. Eger siñirlüce yabrağın tuzla ĥanâzîr çıbanına vursalar, nâfi‘ dü⁹. ⁴Eger¹⁰ başda ve eñsede bâş-bert olsa mâddesi göyünmiş ĥıltdu. ⁵Niřanı oldur ki gice şulanur, gündüz kurur¹¹. ‘İlacı ol; kafadan qan ⁶alalar. Ya eñseden ĥacâmat ide(le)r ve kil-i ermeni ve şaru şabır ve qına ve kükürd ⁷her birinden üçer dirhem¹² alup saĥq ideler. Gül yağıyla ve mülüĥiye yabrađın¹³ ⁸dögeler. Merhem gibi ola. Birbirine qatalar. Ol yaş yirlerin bellüt küli ⁹şuyıyla yuyalar. Andan sürteler. Bir gice dura. Bir niçe def a böyle ¹⁰ide¹⁴. Eyü ola. Eger boğazda dügilür, cevz ve fındıq deñlü olur, vaqt ¹¹olur qozlar ‘ilac, bir päre bezi üç qat idüp deleler. Ol ĥanâzîr ¹²üzerine koyalar. Ya ĥamır ile veyâ çiriş ile dört yanın yapışdura ¹³ve tiryâk toğuralar. Bir gün tura, andan bezi gidere. Dögün gibi qabqara ¹⁴olur. Ol ĥanâzîrüñ üzerine murdâriligi ekşi ĥamırla alışdurup ¹⁵üzerine uralar¹⁵. Tâ kim qopa ve qurş zırnıĥ ekeler. Yedi günde acılır ¹⁶ve çevre yanına eski penbe tođuralar¹⁶. Yumurta gibi çıkar. Hemân merhem ¹⁷düzüp bitüreler.

Eger bir kimsede bâdişnâm olsa, ‘ azîm ‘ illetdür, ¹⁸başdan yüze iner, çıkan çıkan olur ve kıızıl olur. Yüzüñ rengi boz- ¹⁹dur¹⁷. ‘İlacı qan alalar. Veyâ iyâric-i fayqara ile tenkiye ideler. (B21/a) Ġalîz ta‘ âmlar (40) yimeye ve isfidac ve büre ve ĥiyârek, bunları ic yağıyla saĥq ²idüp gice sürteler ve arpa³ı qaynadup süreler. Ilıcaq arpa şuyıyla ³yüzün yuya. Ĥayli nâfi‘ dü⁹.

Eger bir kişide beyzâ vâkı‘ olsa anı bildürür ⁴kim beyzâ bir marazdur kim dimâđından¹⁸ iner, qulaq ardına dökülür, yumurta gibi ⁵olur, sancur ve ısıtması olur. Teni

¹ B’de “pil”

² “ol” A’da yok.

³ B’de “her kaçan ki”

⁴ B’de “pâk”

⁵ “olsa” B’de yok.

⁶ B’de “sürtüp”

⁷ B’de “eñsede”

⁸ B’de “sürseler”

⁹ B’de “nâfi‘ ola”

¹⁰ “eger” A’da yok.

¹¹ B’de “quru olur”

¹² B’de “direm”

¹³ B’de “yaprağıyla”

¹⁴ B’de “ideler”

¹⁵ B’de “vuralar”

¹⁶ B’de “dolduralar”

¹⁷ B’de “bozar”

¹⁸ B’de “dimâğdan”

renginde olur. Gövdesi yanar. Evvel 6kafa tamarından kan alalar. Ba' de muhallil yağular vuralar. Şişe çekeler. Birkaç kerre 7ve hem açmasında ta' cİL itmeyeler. Tā kim māddesi feth ola. Andan şoñra alından 8tutalar, bir neşter ile açalar. Çok da aqıtımayalar. Merhem-i selikün birle fitil 9vuralar. Dā'imā gıdāsı rafadan yumurta veyā yağlı birinc şorbası ola ve eger 10boğazūñ taşra yüzine mādde dökülse anuñ dañı 'ilācı böyledür: Yağularla 11tolup deşile. Lākin oğlancıklara çok ola ata anasında tuta 12gelür. Yaqu urup1 açmasına ivmeyeler. Şāyed içi dolu kan ola. Ammā ba' zı 13çıban için2 bir bütün delinmedük māzūyı tonı içinde şaklasa ayruq 14çıban çıkarmaya.

YİGİRMİ ÜÇÜNCÜ BĀB

Gögüs ağrısınuñ 'ilācın bildürür: 15Eger bir kimsenüñ gögsi ağrısı mersin şarābın içe, gıde ve fındık yağı 16gögüs ağrısına eyüdü ve kızıl üzüm yimek ve zūfā ve isfanāh ve 'unnāb 17şarābı eyüdü. Eger yüzerlik tohumundan bir bucuq3 mişkal bütün ağzında 18tutsa, bir miqdār andan yudsa, gögüsde olan mādde'i ve irini giderür ve bal 19şerbeti dañı eyüdü, içe. Eger gögüsde balgām olsa, dārçin yimek giderür (41) ve sināmeki4 gögüs hasteligine5 ve huşunetine eyüdü ve incir yimek hübdür. Boqrāt 2hekīm eydür: Çügündüri bişürüp yise gögsin yumuşak duta, içerüde olan6 3safra ve balgāmı giderür. Ammā çok yimeye ki kulunc tevellüd ider. Tatlu bādem mu' tedildür. 4Gögsi yumuşadur ve öksürüğü giderür. Adamı semirdür. Turaq (B21/b) otı issidür 5ve kurudur. Dört dirhem7 andan ve iki dirhem8 enisün isti' māl ide. Gögüs ağrısına 6nāfi'dür. Anuñ şuyı kay7 itdürür. Şeker issidür ve terdür, gögsi yumuşadur, eyüdü. 7Ve şalgām gögsi mülāyim ider. Kabaq kezālik. Eger bir kimse kuru kuru öksürse 8ve gögsi ağrısı deve örgüci yağın kurudup dögüp birkaç gün yiye, eyü 9ola ve dañı zebib, ya'ni kuru üzüm, gögüs ağrısına eyüdü ve bālūde9 hayli 10muvāfikdur.

YİGİRMİ DÖRDÜNCÜ BĀB

İncıırık 'ilācın ve kurluğan devāsın 11bildürür: Eger bir kimesnede10 incıırık olsa rāvend eyüdü ve zerāvend-i tavil 12şuyı icse nāfi'dür ve şarāb-ı nilüfer de11 hübdür. Eger sezāb tohumun 13dögüp her gün bir dirhem12 veyā iki dirhem13 balıla ya sikencübün ile içse 14incıırığı gidere. Eger bir kimsede14 kurluğan olsa, 'alāyimi oldur ki; tırnaqları 15icinde olur. Qatı ağırur ve ziyāde sancur. Gāh olur ki bedenin kızdurur, şoñra 16tırnağı çıkarur. 'İlācı kan almak ve müşhil içmek gerek ve evvel belüricek bezr-i 17kañunā lu' ābın sirkeyle ya yaş māzūyla sirke vuralar veyā barmağı kan 18içine veyā şovuk şu icine şokalar, anuñla gitmezse münfetiḥ nesnelere 19vuralar. Eger bir kimse fevāk olsa, ya'ni incıırık olsa, sebebi ac (42) veyā çok yimekten veyā istifragdan veyā şovuk şudan olur. Na'ne15 ma'cūnın 2yimek gerek16 ve bādem yağıyla şeker içmek gerekdür ve enisün şuyıyla gül-engübün 3ezüp içe ammā laḥif gıdālar yiye. Eger hastelik āhirinde olsa muḥāḥardur. 4rūhuñ bedenden müfāraqata işaretdür. Eger turaq otın bişürüp şuyın 5içseler,

1 B'de "vurup"

2 "içün" A'da yok.

3 B'de "buçuk"

4 B'de "sinā'-i mekkī"

5 B'de "hastalığına"

6 "olan" A'da yok.

7 B'de "direm"

8 B'de "direm"

9 B'de "pālūde"

10 B'de "kimsede"

11 "de" A'da yok.

12 B'de "direm"

13 B'de "direm"

14 "B'de "kimesnede"

15 B'de "na' nā"

16 B'de "gerekdür"

meçkırığı gidere, sākin ide. Ammā müdāvemēt itmeyeler¹. Göze ve hem ⁶menīye zararı vardır. Na‘ne’i maṣṭakī bile içeler², a‘ lādur.

YİĞİRMİ BEŞİNCİ 7BĀB

Żıyķu’n-nefes ‘ilācın bildürür: Eger çaylak kanın birez misk ⁸ve birez güllābila içseler, żıyķu’n-nefese ‘ilācdur. Eger sezābı kırıdup ⁹ve turaķ otıyla³ (B22/a) bişürüp içseler nāfi‘dür ve her gün on dirhem⁴ şeker ¹⁰ve ılıcaķ şuyıla çarışdurup içseler eyüdü. Eger eşek südin şabāh şabāh ¹¹içse żıyķu’n-nefese eyüdü. Egerçi żıyķu’n-nefes haṭmi ve kırı üzüm ¹²ve incir ve bersiyāvuşān ve egir ve kök şūsen dibi ve benefşe ve rāziyāne ¹³ve peyān⁵ köki her gün kaynadup ve süzüp şekerle veyā balıla ¹⁴memzūc idüp bu eczālar ki saħķ idüp⁶ bir yire çarışmışdur, her ¹⁵şabāh bir miķdār dāhıl idüp içe ve andan müshil ile balgamı gidere ¹⁶ve her gün benefşe ile şarāb-ı zūfā içmek gerek ve şuşayıcak şu yerine ¹⁷bal şuyın ya cüllāb şuyın ve ķabuğı⁷ şoyulmuş, kaynamış haṭmi şuyın ¹⁸içmek. Eger yubūsetden veyā sevdādan olursa şekerle cev-āb ve şarāb-ı rummān-ı hūlv ¹⁹ve lisānu’ş-sevr şuyı⁸ şarāb-ı nīlüfer içeler ve sevdāyı ishāl ideler ve eger şiş de⁹ olursa (43) şişini¹⁰ gidermege ‘ilāc oluna ve bu marāzlu kimesne ekşilerden ²ve tuzlu nesnelere perhiz eyleye şöyle ma‘lūm ola: Bu żıyķu’n-nefes ³didükleri bir ğalıż balgamdur, ķatı yüriyende şoluķlar, nefes almaz olur ammā ⁴öksürüğü var ise¹¹ ‘ilāc ķābil olur. Şarāb-ı zūfā ve şarāb-ı benefşe ⁵içmek gerekdür. Arpa unın bādem südiyle haşhaş ile şeker ile yiye. ⁶Üc günde bir hāmmāma gire. Boynına bādem yağın sūrteler ve kızıl inek südin¹² ⁷şağduğı gibi yire ķomayup içe eger za‘if degil ise heft mīve vire-⁸ler. Tā icābet ide. Hālāş ola. Eger bāliĝ olmadıķ oĝlan südüĝin żıyķ-⁹u’n-nefes olana içürseler, müfid ola. Eger otuz güne dek her gün on iki ¹⁰nebāt şekerin dōĝüp ılıcaķ şuyıla içseler¹³ zaħmetine fā’ide ola¹⁴, mücerrebdür¹⁵. ¹¹Eger kemmūni dōĝüp sirkeyle ve şuyıla çarışdura şabāhla iceler¹⁶, küllī ¹²fā’ide ide. Eger yılan yaşıduğı kökünü kaynadup ma‘cūn ideler, bir bādem ¹³deñlü ac ķarnına yise żıyķu’n-nefese (B22/b) ve öksürüğü olana müfiddür¹⁷ ¹⁴ve şifādur. Eger sirke ²-i ısıcaķla icse¹⁸ müfiddür. Eger her şabāh iki dirhem¹⁹ ¹⁵burçaķ tohumın ağızda dutup ışladup yudsa ammā çiynese yudsa²⁰ nef’i ziyādedür. ¹⁶Eger boĝa dikeninüñ özeĝin dōĝüp şuyın çıķarup gül şuyıyla ¹⁷içseler mücerrebdür. Ğaflet olınmaya.

YİĞİRMİ ALTINCI BĀB

Öyken veca‘ların²¹ ¹⁸ve süddenüñ aħvālin bildürür: Eger mersīn şarābın içse, öyken ¹⁹aĝrısına ve öksürüğe eyüdü. Eger iki dirhem²² ĝarīķını dōĝüp (44) şuyıla öyken aĝrısına fā’ide ²-i tāmımı vardır ve lisān-ı şevr öyken aĝrısın giderür. ²Eger bal şerbetle iceler, sirkeyle murabbā²³ olmış gebere yimişi cigerüñ süddesin ³giderür ve südde’i açar ve dārcīn daħı cigerüñ süddesin açar ve rāziyāne ⁴ve sikencübīn ve zencebīl bunlarıñ²⁴

1 B’de “itmeye”

2 B’de “içseler”

3 B’de “ķurı turaķ otıyla”

4 B’de “direm”

5 B’de “beyān”

6 B’de “olup”

7 B’de “ķabrı”

8 “lisānu’ş-sevr şuyı”

A’da yok.

9 “de” A’da yok.

10 B’de “şişi”

11 B’de “varsa”

12 “südin” A’da yok.

13 B’de “içse”

14 B’de “ide”

15 “mücerrebdür” A’da

yok.

16 B’de “içseler”

17 “müfiddür” B’de yok.

18 B’de “içseler”

19 B’de “direm”

20 “ammā çiynese yudsa” ifadesi A’da yok.

21 B’de “ve ciger”

22 B’de “direm”

23 B’de “murabbā’”

24 “kef” harfinden önce

“ya” yarfi var.

herbiri südde fethine eyüdü ve fındık⁵yimek ve bâdem yimek eyüdür. Eger mersin şuyıla ıslatsalar üç gün ıtırâ⁶andan ol şuyı içe, südde⁷i men⁸ide ve başda çıban varsa gidere⁷ve gözün şuyın gidere, nürin ziyâde ide ve mi⁹de¹⁰i ve çigeri kavî ider ve uzak⁸ısıtmaya fâ¹¹ide ide ve çara nohüd şuyı süddeye eyüdür, içeler. Eger⁹tâze kerefisi bişürüp yiyeler¹ ve böyle dağı yiseler südde için eyüdür.

10YİGİRMİ YEDİNCİ BÂB

Âvâz açılmasın ve boğaz tıtilmasın ve gökçek olmasın¹¹bildürür: Eger kelem tohumun bir miqdâr alup çiyense ve şuyın yudsa¹²boğulmuş âvâzı açâ ve bişmiş şoganı nişasta ile yise âvâzı¹³açâ ve öksürüğü gidere ve eger âvâzı harâretten veyâ yubüsetden¹⁴tıtilur ise²arpa şuyı ve benefşe ve şarâb-ı nîlüfer ve şarâb-ı¹⁵hulv ve¹ırk-ı süsen şuyıyla ve bezr-i kaftünâ ve ayva çekirdeği lu⁶âbın¹⁶içüreler. Ğıdâsı nîm-birişt yumurta ve isfanah ve rişte¹⁷ve semiz et ve tavuk çorbası tatlu bâdem yağıyla ve kere yağı şekerle yiye ve eger bürüdetten³ olursa veyâ balğamdan olursa şarâb-ı zûfâ bal¹⁸şuyı vireler ve balğamı olan ziyku¹n- nefes didügümüze¹ ilâc (B23/a) buña dağı¹⁹eyüdür, içüreler ve çuru üzüm⁴ ve bal ve köknâr içi yiye⁵, balğamı ishâl (45) ideler ve haykırmadan ve dağı tuzdan ve tütünden şakınalar ve boğaz boğulmasın⁶ ilâc; harâretten ve yubüsetden olan¹ ilâcdur ve âvâzı tıtilan kimesne³ekşi ve tuzlı nesnelere ve tozdan⁷, tütünden ve haykırmakdan ihtirâz ide⁸. Eger kerefis şuyın nuşâdırla memzûc⁹ idüp ğarğara ide, âvâzı açıla. Eger âvâz açılmağ için birez ketân tohumun, döğülmüş ola, birez cegirdeği çıkmış⁶kızıl üzüm ve birez köknâr içi ki¹⁰ kavrulmuş ola, balıla ma¹cün ideler, ac çarnına⁷ bir kaşık yiyeler. Boğulmuş âvâz açıla. Eger ac çarnına bişmiş keşür yiyeler¹¹,⁸âvâzı şâf ide. Eger bir kimsenün âvâzı dutılmış olsa açmağ için⁹ beş dirhem¹² havlincân, beş dirhem¹³ dârcîn, on dirhem¹⁴ enisün, cümlesin¹⁰ muhkem döğüp şuyula çaynadup¹⁵ andan sonra küfi alınmış balıla¹⁶ çarışdurup¹⁷ bir niçe gün şabâh ac çarnına içe, mücerredür.

YİGİRMİ SEKİZİNCİ BÂB

Mi¹de ağırsın¹² ve kuvvet-i za¹f ilâcın bildürür¹⁸: Eger na¹ne²i¹⁹ sirkeyle döğüp mi¹de üzerine²⁰ vursalar, ağırsın gidere ve dağı dârcîn yimek eyüdür. Eger oğul otunuñ¹⁴ baş yabrağın döğüp za¹f-ı mi¹dere vursalar kavî ide. Şarâb-ı limon¹⁵ mi¹dere kuvvet virür. Gül şuyı, gerek içsün gerek yalasun mi¹dere kuvvet¹⁶virür. Ammâ içmesi evlâdur. Eger ıslâh-ı mi¹dere murâd olunursa sebep ya keşret-i¹⁷ harâret veyâ ğalebe²-i bürüdetdür. Alâyimi; kuşmak ve mi¹dere ta¹âm gezinmek¹⁸ ve mi¹de issi olmağ¹ ilâcî koruk şarâbı ve şarâb-ı tuffâh ve şarâb-ı hindibâ ve şarâb-ı¹⁹ limon ve şarâb-ı verd-i tarî gül şuyıyla eze içe. Ğıdâlarda koruk aşı⁽⁴⁶⁾ ve nârdin aşı ve şümâk ve zîrbâc ve elma ve emrüt²¹ ve ayva ve kâsnî² gülâbla döğüp² sirke katup vurmağ gerek veyâ bürüdet ğâlib ola, alâyimi;

1 B'de "yiseler"

2 B'de "tırılırsa"

3 "ve tavuk çorbası tatlu bâdem yağıyla ve kere yağı şekerle yiye ve eger bürüdetten" ifadesi A'da yok.

4 B'de "kuru üzüm"

5 B'de "yiyeler"

6 B'de "boğulmağ"

7 B'de "tozdan"

8 B'de "ideler"

9 B'de "mahrûc"

10 B'de "kim"

11 B'de "yise"

12 B'de "direm"

13 B'de "direm"

14 B'de "direm"

15 B'de "çaynada"

16 B'de "balla"

17 B'de "çarışdura"

18 "bildürür" A'da yok.

19 B'de "na'nâyı"

20 B'de "üzere"

21 B'de "emrüd"

çok gegirmek- 3dür ve ta'âm gec hâzm olmağdur ve az şu içmekdür ve ta'âm mi' dede (B23/b) ekşimekdür 4ve eger yel varsa mi' de kurulamağdur ve ağrı bir yire derilmeyüp hareket 5eylemekdür ve inçkırıkdur¹. Devâsı: İssi² ma' cünlar ve saşız ve 'üd ve enisün ve rāziyāne 6ile gülbeşeker ve³ gül-engübün yiye. Ya şarāb-ı uşul ya turunc kabı şarābın içmekdür. 7Ġdāsı ya ferāric veyā tavuğ veyā⁴ serce veyā gögercin yavrisın ya oğlağ 8etin biryān idüp kavursa eyüdü ve saşız ve fülful ve zencebil ve қaranfil birle⁵ 9yimekdür ve mi' de üzerine birez enisün ve қarı gül ve 'üd döğüp zeyt 10yağıyla қarışdurup ısıcağla vuralar. Şovuk şudan şakına⁶ ve rāziyāne' i 11қaynadup şu yirine içmekdür ve şovuk nesnelerden perhiz itmekdür. Ya 12şafra gālib olmağdandır. 'Alāyimi⁷; dili yarılıp ve ağız acı olmağdur ve göñli 13dönmekdür ve қuşmağ şafra dandır veyā sevdā galebe olmağdandır. 'Alāyimi⁸; 14hāzm zebün olmağ ve iştihā kavī olmağ ve қuşmağdur. 'İlāci; şafra 9¹⁵ve sevdāyı müşhil birle¹⁰ gidermekdür ve hāretden olan veca' a didüğümüz ted- 16biri itmekdür. Ya balğamı gālib olmağdur ve 'alāyimi¹¹; iştihā za' if olmağdur 17ve göñül dönmekdür ve ekşi ekşi gegirmekdür ve қuşıcağ balğam қuşmağdur ve beñzi 18ağlığa mā'il olmağdur. 'İlāci bürüdetden olan ağrıya didüğümüz nesneleri 19eylemekdür ve rāziyāne ve kerefis toğumın ve turunc 7kabı¹² ve қarı gül ve fülful ve saşız (47) ve 'üd ve zencebil şarābı, bunları terkib idüp issi şuyla içmek 2ya gice yimekdür. Cümle şovukluğdan ve balğamdan ve yilden olan marazlara ve sanculara 3bu 'ilāci itmek gerekdür ve eger mi' de ağrısı mi' dede fāsıd ta'âm қalmağdan 4olursa issi şuyla tizcek қuşmağ gerekdür. Şoñra mizāca göre¹³ 5tedbır eylemekdür. Her kim turb toğumu yiye¹⁴, mi' desi kavī ola ve dağı muhtelif 6yilleri mi' desinden sürüp gidere ve hem hākim Bokrāt eydür: Her kim sarımsağı 7çok yise, mi' desin kavī, pāk eyleye¹⁵ ve el ve ayak ditremesin gidere 8ve fālice (B24/a) ve süst endāma menfa'at ide. Eger mi' de za' fina zencebil 9perverdesin yise tamām mertebe қuvvet bula ve ma' cün-ı nigün dağı müfiddür. 10Ammā evveli budur ki mi' de 'i istifragla pāk ideler ve dağı bu marazda ekşi 11veyā gāliz ta'āmlar yimeyeler ve lañif ve gūrānde gıdalar yiyeler. Üzerine 12bir iki қadeh şarāb-ı reyhān içeler. Eger bir kimsene¹⁶ za' f-ı mi' de hāşıl 13eyleyüp yedüğü ta'âm hāzm itmeyüp gerü қuşsa gerekdür ki қarı dö- 14gülmüş na' ne¹⁷ ve döğülmüş қaranfil bu ikisin şorbaya қatup birқac 15gün bu tarz üzere isti' māl ideler, mücerredür. Na' ne¹⁸ yimek za' f-ı 16mi' de 'i giderür ve eger yimege saçup yise hāzımı kavī eyler. Ekşi 17gegirmegi giderür. Eger mi' deye қuşmağdan za' f sārı¹⁹ olursa bir pāre 18bezi gül şuyına ışladup mi' de üzere қomağ gerek ve ayva şarābı 19қuşmağı men' ider ve şusuzluğı gidere²⁰. Mi' deye қuvvet virür. Göñül (48) bulanmasın zā'il ider. Mi' de fāsıd olmaz. Şumāk mi' deye t̄bā' at virür. 2İştihā getirür ve ol bulanmağ kim şafra dandır, anı sākın ider.

YİGİRMİ 3TOĞUZUNCU BĀB

Та'ām hāzm olinup olinmamasın²¹ beyān ider: Eger oğul otuñ 4yaş yabrağın çiynese ta'âm hāzm itdürür ve dārcin hāzm-ı ta'âm 5idicidür ve saşız çiynek ve

1 B'de "inçkırmağdur"

2 "issi" A'da yok.

3 B'de "veyā"

4 B'de "ya"

5 "birle" A'da yok.

6 B'de "şakınalar"

7 B'de "alāmeti"

8 B'de "alāmeti"

9 B'de "şafraıy"

10 "birle" A'da yok.

11 B'de "alāmeti"

12 "қabı" A'da yok.

13 "göre" B'de yok.

14 B'de "yise"

15 B'de "pāk idüp kavī

eyleye"

16 B'de "kimesne"

17 B'de "na' nā"

18 B'de "na' nā"

19 B'de "tārı"

20 B'de "giderür"

21 B'de "olup olmamasın"

na' ne¹ çiyemek ta'āma iştiḥā getirür ve ḥazm itdürür. Tarḥūn çiyemek² ve ağızda dutmak iştiḥāya bā' isdir. ⁶Şöyle ki; tuḥme aña dirler ki; mi' de fāsīd ola ta'āmdan. Eger ⁷kuşmak ve ishāl ve 'atş daḥi ḡalebe iderse, issi şuyla kay' ⁸itmek gerekdür ve ol gün yimemek gerekdür ve gece şarāb-ı verd-i tarī ve şarāb-ı ⁹rummānın içeler ve ekşi kâbız yimişler yidürmek gerek ve karnına bābūnec ¹⁰yağın süreler ve na' ne³ ve kerefis ve tarḥūn yidüreler ve ḥazma ¹¹uykudan eyüsi yokdur. Bokrāt ḥekīm eydür: Her kim tuzi ¹²ac karnına yise mi' desini kavī eyleye ve balgamı gidere. İmtilā olup ¹³ta'āmi siñirmesine 'azīm menfa'at ide (B24/b) ve āvāzını daḥi açā. Eger dār-ı fülfuli ¹⁴dögüp ta'āma şaçup yise⁴ zārüretin def' ide, gidere ve hem serī' ¹⁵ü'l-ḥazm ola. Ḥaşâyise nihāyet yokdur. Eger na' ne⁵ ta'āma şaçup ¹⁶yiseler mi' de⁵ daḥi açup ḥazmı ziyāde ide. Eger efsentini ki aña pelīn dirler ¹⁷kaynadup üç şabāḥ icseler iştiḥāyi kavī ider ve yaraḳāna ve mi' de ¹⁸ağrısına fā'ide ider. Eger dār-ı fülfuli yimege şaçup yise tiz ḥazm idüp⁶ ¹⁹ve gögsi ḥıldan pāk ider ve levni tāze ve ter⁷ ider ve sevdāyi āsān- (49) lıḡıla cıḳara ve göz qararmasın gidere. Eger ḥavlıncāni yimege şaçup ²yise şovuk mi' deye ve cigere eyüdür ve mi' de² ve cigeri kavī ider ³ve ḳalbi kavī idüp efkār-ı fāsīde² gidere ve çok işemege fā'ide aña bedel ⁴dārcındür. Eger za' ferāni yimege şaçup yiseler vechi feraḥ ve ḳalbi ⁵kavī ve ḥazmı serī' ide ve göz perdesin gidere ve başāra ḳuvvet ⁶ve cilā vire ve südde² açā. Ammā çok da müdāvemem itmeyeler. Eger heyza ⁷ve ishāl eylemek murād ise bil ki çok yimekten olur. Zīrā ⁸mi' denüñ ḳuvveti eksilür. Ta'ām ekşer ishāl olur ve yüregi geçer. ⁹Gīdāsi budur ki; ferārici söḡülme eyleye. Nīm-puḥt olduḡı gibi. ¹⁰Tekrār ışıcaḳ şuyla ḳaynadalar, mersīn toḡumın ve doḡranmış ayva ¹¹ve yumurta ḳatup ḡayet⁸ bişdükte birinci ḳavırup⁹ içine biraḡalar. Maşḳakī ¹²ve dārcīn ḳatalar. Andan yiyeler. Ammā icdüḡi şarāb-ı na' ne¹⁰ şarāb-ı ayva ¹³şarāb-ı mersīn ola ve ba' zılar eydür: Bir mişḳāl ḳurş-ı güherpāre² ¹⁴dögüp rafadan yumurta ile şabāḥ içse ishālīn ḳat' ide.

OTUZ- 15UNCİ BĀB

Ḳuşmaḡı ve ḳuşmamaḡı bildürür: Eger bir kimsenüñ ḡaşeyāni olsa, ¹⁶ya' ni göñli bulanup ḳuşar olsa baḳla yimek nāfi' dūr. Ḡaşeyāni ¹⁷def' ider. Eger ekşi elmayı ve tatlu elmayı dögüp şuyın içseler ḡaşeyāni ¹⁸giderür ve balgamī ekşi ve tatlu elmayı, şafrā'ı ekşi elma yiye. Eger bir ḳişi dā'im ¹⁹kuşar olsa, mi' desinde ta'ām durmaya. Aña ḥükemā setri mi' de dirler. (50) 'İlāci: şumākı kemmūnla yumuşaḳ dögüp şovuk (B25/a) şu ile içe. Ḳuşmaḡın ²gidere. Eger ḳuşmak murād idinse, turb toḡumın dögüp ³şuyıla içe veyā bal şerbetle¹¹ veyāḥūd süd ile ice. Nedenlū ⁴mi' desi perk¹² ise ḳuşdura ve kay' itmek isteyen bal ile turb ⁵yise, üzerine ılıcaḳ şu icse kay' ide. Eger ḳuşmak murād idinse ⁶bir miḳdār südi¹³ ocaḳda bişürüp¹⁴ ve bir ḳaşıḳ muḥkem dögülmiş çörek ⁷otn ḳatup cümlesin içe¹⁵. Şabāḥın ac karnına birez¹⁶ eḡletüp göñli ⁸bulanup pāre pāre balgamlar ḳuşa, 'azīm fā'ide bula. Ammā südi ⁹ılıcaḳ içe. Eger turb toḡumın südle veyā sirkeyle vāfir içe ¹⁰ve birez dura, fi'l-ḥāl kay' ide. Ammā ac karnına içe. Ḥammāmda içmek ¹¹efzaldür. Eger turaḳ

¹ B' de "na' nā"

² "çiyemek ta'āma iştiḥā getirür ve ḥazm itdürür. Tarḥūn çiyemek" ibaresi A' da yok.

³ B' de "na' nā"

⁴ B' de "yiseler"

⁵ B' de "na' nā'ı"

⁶ B' de "ider"

⁷ "ve ter" A' da yok.

⁸ "ḡāyet" A' da yok.

⁹ B' de "ḳarup"

¹⁰ B' de "na' nā"

¹¹ B' de "şerbetiyle"

¹² B' de "berk"

¹³ "südi" A' da yok.

¹⁴ B' de "bişüre"

¹⁵ "içe" A' da yok.

¹⁶ B' de "bir zamān"

otın kara üzümle kaynadup şuyın hammâmda ¹²vâfir içse, kay' ide. Hayli fâ'idesi vardır¹. Ammâ on yıllık behağa ¹³nef' ide. Eger bir kimesne istifrâğdan sonra birez şovuk suya ¹⁴sirke katup anuñla ağzın yüzün ve burnın yuya ki buhârı ¹⁵başa çıkmağa komaya ve eger katı kuşmağ² dilese, gözleri ¹⁶üzerine gülâbla ter olmuş panbuğ bağlaya ve qolın bağlaya ve ¹⁷ve istifrâğdan sonra elma şarâbi ve³ gül şarâbi güllâbla içmek eyüdür ¹⁸ve ba'zılar kuşdukdan sonra gülbeşekeri vâfir maştakî birle qarışdurup ¹⁹yiye. Çok menfa'at müşâhede ide. Eger balğamî mizâclı ve bârid mizâclı (⁵¹) kimseler riyâzetden ve ta'âmdan evvel kay' ideler ve issi mizâclı ta'âmdan ²ve şarâbdan sonra kay' ideler. Eger turbı havanda dögüp şuyın hammâmda ³ol turb şuyından bir kadeh içe, kay' ide. Ağızdan gelen şuyı ve balğamı ⁴kaţ' ide⁴. Eger yimek yiyüp kay' murâd idinse⁵, tuzsuz erişte gibi⁶ ve sirkersiz ⁵yaş yiyüp ılıcağ şu içüp kay' ide ve eger turbı ta'âmdan sonra⁷ yiseler, ⁶ta'âmı hażm ide ve eger evvel yiseler, ta'âmı yaqar, yelmeşik idüp ⁷kay' itmek getürür. Eger istifrâğdan sonra eyü, laţif gıdâlar yiye. Bir iki ⁸gün ferrüc-ı kebîr yiye. Eksilerden ve bârid şeylerden ictinâb gerekdür. (^{B25/b}) Her ⁹kim kay' itmek murâd itse⁸ istifrâğa sebeb olur⁹ şeylerle ve tuzsuz ¹⁰şeyle¹⁰ vâfir gıdâlanup ve vâfirce¹¹ ılıcağ şu içüp kay' idüp şafâ ¹¹ide.

OTUZ BİRİNCİ BÂB

Göz ağrısınıñ aksâmına 'ilâci bildürür: Eger ¹²şumâkı gül şuyıyla ezüp göze cekseler, göz ağrısın giderür. Eger kızıl ¹³ağac yabrağın yaş iken bir nice¹² kez gözine sürse eyü ola. Eger ¹⁴kerefis ile benefşe'î dögüp gözi ağrıyan kişi üzerine vursa şifâ bula. ¹⁵Eger bakla'ı yumuşağ dögüp harîrden gecürüp göze çekse şu inmek ¹⁶mâddesin def' ide. Eger sûretü'l-münâfikûn ağrıyan göz üzerine kıra'at ¹⁷olinsa¹³ şifâ bula. Eger kâşnı'ı balla qarışdurup göze çekse göze ¹⁸inen şuyı men' ide. Eger hardalı balla¹⁴ ve şuyıla memzûc idüp göze ¹⁹çekseler ağını gidere. Eger kişnic şuyın gül şuyına katup göze çekseler, ²⁰gözde olan veca'ın¹⁵ giderür. Eger gendene yabrağın ve çiçeğin dögüp şişmiş (⁵²) göze sürseler, şişin¹⁶ gidere. Eger kırlanguc beynisin alup balla göze ²çekseler aqlığın gidere. Eger şumâkı birez şuyıla kaynadsalar tâ kuvveti ³suya çıka andan ol şudan gözine kan olan sürse¹⁷, kanın ⁴gidere. Eger şüsen dögüp şuyın bir bezden şıqup berâberi gül ⁵şuyı idhâl idüp aq gelmiş göze şıqalar, def' ola, mücerredür. ⁶Eger qarâsiyün¹⁸ şuyın göze çekseler, aqın giderür¹⁹. Gerek eski ve gerek yeñi. ⁷Eger keklik otın berâber misk ile deliksüz inci dögüp göze ⁸çekseler, gözde olan ağı giderür²⁰. Eger şıgırın boyunuzun yüzük ⁹idüp taqıma, göze aq düşdise gidere. Eger buhür-ı meryemi ¹⁰göze çekseler za'if olmuş göz nürin ziyâde eyleye. Eger yüzerligi ¹¹balıla ya şarâbla ya²¹ tavuğ ödiyle şahq idüp göze çekeler, nürin ¹²ziyâde eyleye. Başarın kavî ide. Eger keklik²² ödin süd ile ¹³kaynadup sağ göze çeke, gece'î gündüz gibi göre. Eger ebem ¹⁴gümecinün budaqların çiyneyeler²³, azçık²⁴ şuyıla göze tamzursa- ¹⁵lar (^{B26a}) gözün nâşır etin gidere. Eger göz yumurlanup taşra gelse ¹⁶anı zâ'il ide. Eger nergis şuyın gözde qarâñısı olan göze ¹⁷çekse

¹ B'de "fâ'ide ide"

² B'de "kuşmağ"

³ B'de "veyâ"

⁴ "ide" A'da yok.

⁵ B'de "idinürse"

⁶ "gibi" A'da yok.

⁷ "şoñra" A'da yok.

⁸ B'de "iderse"

⁹ B'de "istif itdürücü"

¹⁰ B'de "erişteyle"

¹¹ B'de "vâfir"

¹² B'de "niçe"

¹³ B'de "itse"

¹⁴ B'de "balıla"

¹⁵ B'de "veca'ın"

¹⁶ B'de "şişmesin"

¹⁷ B'de "tamzursa"

¹⁸ "ferâsiyün" olmalı.

¹⁹ B'de "gidere"

²⁰ B'de "gidere"

²¹ B'de "veyâ"

²² Hatalı yazım.

²³ B'de "çiyneşeler"

²⁴ B'de "azacık"

eyüdü. Eger zifti göyündürüp gözün tütünine tutsa ¹⁸gözden gelen yaşı keser ve nişasta gözden gelen yaşı keser¹. Eger ¹⁹yarasa kanın göze çekseler veyâ sürseler, yaşarmasın giderür. ²⁰Eger göz ağrısı güneşde yürimekten olsa², afyon-ı mışrî (⁵³) koqlaya ve sahk idüp gözünün derisine³ süre ve eger güneşde ²⁰oturmadan ağrıdıysa ‘ilacı şalgamlı yiyecek yimekdür. Eger göze ³ağ düşse veyâ kara şu inse ya tonuğ olsa gerekdür ki⁴ çaylak ⁴beynini penbeye alup şaklaya vaqt-i hâcetde bir kaşık içinde ezüp ⁵şuyın ol göze tanzursalar⁵ bir niçe kez eylese⁶ şifâ bula. ⁶Eger⁷ ayunuñ kanın göze çekseler kabağda kıl varsa gidere. Eger ⁷tavşan kanın göze çekseler kabağda⁸ kıl bitürmeye ve râziyâne ⁸şuyın kaynadalar, bal gibi ola, andan göze çekseler⁹, görmesin ziyâde ⁹ide râziyâne yimek ve şuyın göze çekmek gözi göregen idüp ¹⁰şâf ide. Eger hâmbalı göze çekeler, nûrın artura. Eger zencebil göze ¹¹çekse başarin ziyâde ider. Ammâ müdâvemet itmeyeler, zarardur. Eger ¹²dârçin döğüp elekden geçürüp göze çekse, zülmetin giderür. ¹³Eger şekeri göze çekeler, zülmetin giderür, cilâ vire. Eger hayy-ı ‘âlem ¹⁴yabrağın döğüp gözde olan çibana vursalar, gidere. Eger it üzümü ¹⁵yabrağın bişürüp gözde olan it dirsegine vursalar tamâm nef’ ola. ¹⁶Eger göz ağrısıcün çeşmezen¹⁰ muhkem döğüp ve elekden geçürüp ¹⁷güllâbla qarışdurasın, melhem gibi ola, yeñi panbuğla üzerine basasın¹¹, ¹⁸hoş ola, mücerredür¹². Eger bir kimsenün gözi evvel ağrıyanda kavlı-i hükemâ budur ki; yumurta’ı ¹⁹kız oğlan südiyle qarışdurup üzerine penbe ile uralar, sâkin ola¹³ ²⁰ve gözi ağrıduğı gibi ılıcağ şuyula yumağ gerekdür ki dimâğı tamâm arına ve göz (⁵⁴) ağrısı hoş olmayanaca hammâma girmeye. Eger er¹⁴ eger ‘avrat (^{B26/b}) cimâ’ dan berhiz ²ideler, gâyet muzırdur ve gözi yuyıcağ gül şuyıyla yuya, dimişlerdür. ³Göz ağrımağdan göze ağı¹⁵ düşdise, dimâğı kan almağla ve müşhil ile ⁴tenkiye itmek gerekdür. Ta olan devâlar te’sir ide. Eger göze düşen ağı ⁵yufka ise bu ‘ilâclar câ’izdür. Eger kalın olursa zahmet ⁶çekilmeye. Eger kanlı göz ağrısına ‘ilâcdur: Kıırım diyârında bir ‘âlim ⁷kişi, gözsüz oldum, diyü ağlardı. Bu ‘ilacı itti. Ertesi sağ ⁸oldı. Mücerredür. Eger terkib budur: Üc dirhem¹⁶ eyü kızıl nohudı azacığ ⁹ocağda kızduralar, kavuralar, ba’ de ince elekden eleyeler ve üç dirhem¹⁷ ¹⁰kâmil olmuş¹⁸ yüzerlik tohumın azacığ kavuralar, döğüp ve elekden ¹¹geçürüp bu ikisin birbirine dâhil idüp gül şuyıyla muhkem yoğuralar. ¹²İki pâre penbe üzerine sürüp ve gözün yumup kabağı üzerine ¹³yapışdura. Bir bez ile bağlaya. Giceyle yatup şabâhla gidere. ¹⁴Eger bir kerre etmekle olmaz ise bir niçe def’a ide, mücerredür. Tıb kitabında ¹⁵hükemâ böyle tahtir itmişlerdür ki göz ağrısınun sebebi kan galebesindendür. ¹⁶Alâmet; göz qararmağdur¹⁹ ve şişmek ve tamarlar tolu olmağdur ve hem çiban çok ¹⁷olmağ ve kabağları birbirine yapışmağ ve sancmağdur. ‘İlacı kafadan ¹⁸kan almağdur²⁰ ve eñsesinden ve baldırından hacâmat itmekdür. Sağ gözi ¹⁹ağrısı sağ tarafından kolından, şol gözi ağrısı şol tarafından ²⁰kan alalar veyâ safrâ gâlib olursa ‘alâmeti gözi²¹ kızıl olmağdur. Şarulığa (⁵⁵) mâ’il ola ve issi olup sanca ve kabağları birbirine yapışa. Aña ‘ilac ²safrâyı ishâl itmekdür veyâ balğam gâlib olmağdur. ‘Alâmeti

1 “ve nişasta gözden gelen yaşı keser” ibaresi A’da yok.

2 B’de “oldısa”

3 B’de “devrine”

4 B’de “kim”

5 B’de “tamzuralar”

6 B’de “eyleye”

7 “eger” A’da yok.

8 “kabağda” B’de yok.

9 B’de “çekeler”

10 B’de “çeşmegen”

11 B’de “yayasın”

12 “mücerredür” A’da

yok.

13 “sâkin ola” A’da yok.

14 “eger er” A’da yok.

15 “ağı” A’da yok.

16 B’de “direm”

17 B’de “direm”

18 “olmuş” A’da yok.

19 B’de “qararmağ”

20 B’de “almağ”

21 B’de “göz”

gözün rengi ak³ olup kapaıklar¹ birbirine yapışmağdır ve ağrı az ola. Bunuñ ‘ilacı balğam⁴ ishāl itmekdür ve gözi² ağrıyan kimse³ tütünden ve yilden ve aydınlıktan ve ak⁵ nesneye bakmağdan şaķınmağdır⁴ ve issi yimekten ve ta‘ām yiyüp yatmağdan⁶ ve ta‘āmı çok yimekten ve ğalız ğıdālardan, (B27/a) şoğan ve sarımsak ve mercimek⁷ ve tuzlu et ve ekşi nesnelere ve başa yağ sürmekten ve çok⁸ uyumadan⁵ ve ağlamağdan⁶ ve cimā‘ dan ve çok kalkmağdan perhiz ideler. Zırā bunuñ⁹ ğibiler sağılıkda⁷ dağı ziyāndur ve dā‘im ta‘bī‘ī şāfla ve hıķne ile ki leyyine¹⁰ ile telyin eylemekdür ve kabz olmağa komayalar⁸ ve göz ağrısına yaşıduğı¹¹ yüksek ideler ve arķası üzerine yatmaya. Ağrıyan göze ya siyāh ve-¹²yā gök dülbendi bağılayalar ve karañu yirde oturalar⁹, her ğiçe gülbeşeker ma‘cūnı¹³ yiye. Benefşe katup yimek evlādur ve şarāb-ı nilüfer ve şarāb-ı benefşe¹⁴ cimek gerek. Ğıdāsı kapaık ve erişte¹⁰ yiye ve et yimeye. Meger genc şey³ eti ola, ¹⁵anı da kūt ve kuvvet olmağ için yiye veya ferāric çorbası yiye¹⁶ ve nīm-birişt yumurta yiye cā‘izdür. Eger gözde it dirseğı olsa¹⁷ üzüm yabrağın bişürüp vura. Çok fā‘ide ide ve şoğan şuyın¹⁸ gözine çeke, şebkürlüğün gidere. Reyhān çok tutulsa nūrı¹⁹ rüşen eyleye. Eger atūñ beynin¹¹ balla¹² karışdurup za‘if göze⁽⁵⁶⁾ çekseler kuvvetli olur¹³. Nür lana ve istihāza ‘avratuñ kanın göze² çekseler ağını gidere. Gözde kıl bitse hüdhüd kanın göze¹⁴ cekse³ ayruķ kıl bitmeye. Eger ba‘zı göz ağrısı kim issiden olur¹⁵, bir nice⁴ def‘a tāze tāze şıgır etin verseler hāretein ve kanın ve ağrısının gidere¹⁶. Eyü ola. ⁵Şovuğdan veya yelden ağrımış göze bal koysalar, kanın ve şişin⁶ ve ağrısının gidere. Eger tāze toğan oğlanuñ murdarlığın kurudup⁷ döğüp elekden geçürüp, göze sürme çeker gibi çeke, gözde ağrı gide¹⁷, ⁸şihhat bula. Eger göze zārb dokınsa, kan talsa, evvel kafadan kan ala-⁹lar. Mumı buz ile alışdurup göz miķdārı yaşı ideler. Isıcak idüp¹⁰ bir niçe def‘a göze uralar, eyüdür ve nebāt şekerin döğüp göze¹¹ ekeler. Birkaç def‘a tā kim kanın arıda. Bil ki remed göz ağrısıdır. Bu bir ‘illetdür ki ¹²başdan iner, (B27/b) gözi kablar ve sancar ve kabağı şişer, yukarı kaldur-¹³mağı sevmez. Fevh tamarından kan alalar ya me‘ku‘l-‘ayndan ya kifālden¹⁴ ve üç gündensōñra bu devāyı ideler. Yüzerlik tohumın ‘unnāb ile¹⁵ döğeler ve şirec yağıyla döğüp birbirine katalar. Andan penbeye sürüp¹⁶ issidürüp¹⁸ ğice vuralar. Şabāha dek dura. Şarāb-ı nilüfer veya¹⁷ şarāb-ı ‘unnāb veya şarāb-ı benefşe içireler. Et yimekten ve kūrı et yimekten¹⁸ ve süciden ve yoğurddan perhiz ideler. Gözine mülkiyye veya tütüyā¹⁹ koyalar. Birkaç gün şifā bula. Eger nāğāh göz açık iken çöb düşse⁽⁵⁷⁾ ya ağac veya barmağ veya daş¹⁹ dokınsa aña tūrķa dirler kim gözi fi‘l-hāl kan tolar. ²⁰Ol sā‘at bir ğorosi boğazlayup kanını isıcakla göze tāmzursalar²⁰, andan bu ³zıkr olan edviyeler ki yüzerlik tohumı ve noħud unı, ‘unnāb ve nilüfer ve benefşe, ⁴bunları döğüp afyon ve kāsni‘-i şuyıyla ezeler. Cümlesin bir yire karışdurup⁵ yumurta şarusıyla ılıcak idüp penbe üzerine yayup göze vuralar. Ammā ⁶gül yağında²¹ memzüc ideler. Şöyle kim kan çok olursa baş tamarından kan alalar, ⁷şifā ola. Eger göze kan düşdüğinden su‘āl olunur ise²², sebebi kandan ve²³ sancudan ve katı baş ağrısından ve ‘ırķu‘ş-şakıķa

1 B’de “kapaıklar”

2 “ve gözi” A’da yok.

3 B’de “kimesne”

4 “şaķınmağdır” B’de yok.

5 B’de “uyumağdan”

6 “ve ağlamağdan” A’da yok.

7 B’de “sağılığında”

8 B’de “komaya”

9 B’de “otura”

10 B’de “rişte”

11 B’de “beynisin”

12 B’de “balıla”

13 B’de “ola”

14 B’de “gözine”

15 B’de “ola”

16 B’de “giderüp”

17 B’de “gözde ağrıyı gidere”

18 B’de “isidüp”

19 B’de “taş”

20 B’de “tāmzuralar”

21 “yağında” A’da yok.

22 B’de “olunursa”

23 “ve” A’da yok.

ağrısından olur. Tiz 9timār olmazsa yaramazdur. Evvel emirde şakağların dağlayalar. Andan timār 10ideler. Şoñra ılıcağ räziyâne¹ şuyıla² yuyalar ve eliyle sürseler³ cā' izdür ve eger 11yufka olursa yarasa kanın tamzura veyāhūd ' anzarūt ve deñiz 12köpügi ve nebāt şekeri saħk idüp ahyānen gözine ekeler. Ammā kıl biten gözün 13sebebi⁴ dimāğdan ğaliz dem kabağa⁵ dökülmeden olur. Evvel mertebe ħabb-ı kũ- 14küyā' ile tenkıye³-i dimāğ itmekdür⁶. Andan kapağın düzüp cinbistre ile ol 15kılıları çekeler⁷. Bu terkib ideler. Şabr-ı uskütrī ve keçī ödin ve gögercin 16kanın sürteler. Olmazsa⁸ (B28/a) çuvaldız ile kıl yirini tağlayalar. Eger bir gözde 17kıl bitse kılın yolup ' avratlar kullandığı şaru topuzuñ yumrısıyla 18kılın kopduğı yiri başalar, dağı çıkmaya. Eger göze kara şu inse hic 19dermān olmasa bu eczaları saħk idüp ve elekden geçürüp (58) yigirmi gün miğdār⁹ göze ekeler. Ğāyet mücerrebdür. Şeker-i nebāt bir dirhem¹⁰ mervārīd-i nā- 2sufte bir dirhem¹¹, tütüyā³-i hindī bir dirhem¹², deñiz köpügi bir dirhem¹³, sümüklü böcek 3kabi bir dirhem¹⁴, ħınzir dişi bir dirhem¹⁵. Gözde perde vāki^c olsa anı gidermek 4içün bālāda zıkr olınan eczālardan ikişer dirhem¹⁶ saħk idüp tamām 5elekden geçürüp sürme gibi idüp gözine çeke. Yigirmi yıllık perde olsa 6giderür, mücerrebdür.

OTUZ İKİNCİ BĀB

Uyumağ ve uyumamağ aħvālin bildürür: Eger 7benefşe yağın sürünseler¹⁷ uyku getüre ve gül yağı ve şuyı uyku getürür. 8Her kim niyyet idüp ' amme süresin okusa uykusı gele. Eger ħaşħaş 9kabin döğüp şuyı yoğurup toluñlarına sürse uyuya. Eger 10toyuñ yüregini bir beze bağlayup ğāyet uykusı olan adamuñ 11boynına bağlasalar uyumaz ola. Eger engeç gözün adam götürse uykusı gide. 12Eger kurdun sağ gözünü bilesince şaklasa uykusı gelmeye. Eger 13şol gözünü götürse uykusı gele. Eger dilkü yağın alınma sürse 14uykusı sakin ola. Eger bülbülün tüyin veyā baş üzerinde götürse 15uykusı gide. Eger ayğır artuğı şuyın iceler¹⁸, uykusı gide. Eger¹⁹ baykuş 16öliecek bir gözi açık kalur ve bir gözi kapanuğ kalur kim şuya birağıcağ 17bir gözi batar ve bir gözi batmaz. Ol batmayı adam götürse hergiz uyumaya 18ve ol batanı götürse ğāyet uyugañ ola. Eger köpek başını²⁰ 19horlayan adam başı altına kosalar horlamaya. Eger marulı ħastanuñ (59) yaşıduğı altına kosalar ve andan marul şuyıyla ħastanuñ yüzün 2yusalur²¹ rahat olup uyuya ve her kim şığıruñ kavuğın karnına kosa 3hiç uyumaya.

(B28/b) OTUZ ÜÇÜNCÜ BĀB

Kulağ ağrısına ve şağırlığa münāsib devālar 4bildürür: Eger bāpūnec yağın kulağ ağrısına tamzursalar eyüdüdür.²² Eger gül yağın ılıcağ idüp kulağa²³ tamzursa issiden olan ağrıya 5müfiddür. Eger tereyağın kulağa tamzursa veca' in sakin ide. Eger turağ 6otını sevdādan zühür iden kulağ ağrısına döğüp şıkalur, müfiddür. 7Eger örümcegi gül yağıyla

1 "räziyâne" A'da yok.

2 B'de "şuyıyla"

3 B'de "sürerlerse"

4 B'de "sebebin bildürür"

5 B'de "kapağa"

6 B'de "itmek gerekdür"

7 B'de "çeker"

8 B'de "olmaz ise"

9 B'de "miğdārı"

10 B'de "direm"

11 B'de "direm"

12 B'de "direm"

13 B'de "direm"

14 B'de "direm"

15 B'de "direm"

16 B'de "direm"

17 B'de "sürünse"

18 B'de "içseler"

19 B'de "dağı"

20 B'de "başın"

21 B'de "yusa"

22 "Eger bāpūnec yağın

kulağ ağrısına

tamzursalar eyüdüdür."

cümlesi A'da yok.

23 B'de "kulağına"

bişürüp kulağına tırmazsa be-gāyet eyüdü. ⁸Eger siñirlüce yabrağın irilerini döğüp kulağına¹ tırmazsa ağrısın gidere. ⁹Eger kabağ şuyın issiden olan kulağ ağrısına tırmazsa gidere². Eger keçi südin ¹⁰şovuk şuyyla kulağ ağrısına tırmazsalar gidere³. Eger köhne zeyt yağın ağrıyan ¹¹kulağa tırmazsalar⁴, gidere⁵. Eger süre³-i fātiha bir pāk kāseye yazup gül yağıyla ¹²yusalar ağrıyan kulağa tırmazsalar bi-izni'l-lāh veca³ın sākin ide. Eger inciri ¹³hırdal ile saħk idüp⁶ ısıcağ⁷ südle qarışdurup kulağa tırmazsa ¹⁴gürüldüsün gidere. Eger sirke buħārına kulağın tırsa çıñladısın ¹⁵gidere. Eger kulağ gürüldüsine ve hem çıñladısına acı bādem yağın tırmazsa⁸ ¹⁶eyü ide. Eger afyonı südle ezüp kulağ gürüldüsine bir niçe tımla tırmazsa ¹⁷sākin ide. Eger turb şuyın keçi ödiyle qarışdurup şovukdan tıtilan kulağa ¹⁸tırmazsa⁹ eyü ola. Eger gelincik çiçeğin dibin kaynadup şuyın alalar, kulağa ¹⁹tırmazsalar¹⁰, gāyet müfiddür¹¹. Kulağı¹² açā. Eger bir kulağ gec işitse, sirke ⁽⁶⁰⁾ buħārına tıta, eyüdü¹³. Eger ferāsiyün yabrağın döğüp şuyın alup kulağa ²tırmazsa açıla. Eger şāhin ödin turb şuyıyla kulağına¹⁴ tırmazsa ³şağırlığın def^c ide. Eger kurduñ yağın eridüp şağır kulağa tırmazsa ⁴eyü ola. Eger çoçuñ ödüni isidüp şağır kulağa tırmazsa eyü ola.¹⁵ Eger sarımsağı¹⁶ döğüp şuyın koyun ödiyle ^(B29/a) kaynadup andan kulağa ⁵tırmazsa açıla. Eger gelincik çiçeğin şuyın alup ağ günlüğü döğüp ⁶katalar, merhem gibi ola. Kulağ üstine koyalar. İçinde irini cezb idüp ⁷veca^c ın def^c, sākin¹⁷ ide. Eger sirke³ i ısıcağ idüp kulağa tırmazsa ⁸eyü ola. Eger ekşi enār çekirdeğin balla bişürüp kulağda olan¹⁸ çıbana ⁹vursa¹⁹ müfiddür. Eger it üzümü yabrağını tızla döğüp kulağ dibinde ¹⁰çıkan çıbana sürseler eyü ola. Eger haṭmi³ i kulağ ardında olan çıbana ¹¹vursalar ola. Eger kulağdan kan aqar olsa ve şağır olsa koruk ¹²şuyın aq²⁰ balla qarışdurup kulağa vursalar, şifā bula²¹. Eger kulağ tıtulsa, ¹³tavşan yağın bir penbe ile fitil idüp ucın yandurup dibin ¹⁴kulağına şokalar bir sā³ at tıra, ziyāde tırmaya, andan aq şogan ¹⁵şuyın tırmazsa²² eyüdü. Eger şovukdan kulağ ağrısı, ya çıñlasa veyā ¹⁶gürüldese şarāb-ı ustuhdūs ve şarāb-ı benefşe ya gülbeşeker yāhūd ¹⁷ıtırıl-i şağır yidüreler. Perhiz idüp et yimeye. Eger kulağa acı bādem ¹⁸yağın ısıcağla tırmazsalar, eyüdü. Ammā tabi^c atı dā³ im telyin eyleye²³. Bu- ¹⁹nuñla olmazsa ishāl ile balgamdan tenkiye ideler. Eger kulağdan irin ⁽⁶¹⁾ aqar olsa, üç dirhem²⁴ cüllāb, bir dirhem²⁵ tatlı bādem yağı birbirine katup ²eski penbe ile tırmazsa²⁶ ve yine ol penbe³ i kulağı üzerine koyalar, eyü ³ola. Eger kulağ içinde yaş olup irin geldise, kāfūr merhemi vurular, eyü ola. ⁴Eger kulağ tıtulsa ve daħı sancısı ve ağrısı, deñiz şuyın kaynadup²⁷ ⁵andan tıtilmaduğ bardağ içine koya, kulağı²⁸ ol bardağ ağzına tıta²⁹, ⁶buğı içerü gide, eyü ola. Eger atıñ tersini tāze iken, ya³ ni birağduğı gibi alup ⁷şağır kulağa şoka, bir niçe def^c a ide, şağırlığın gidere. Turb şuyın ⁸koyun ödiyle qarışdurup kulağa tırmazsa, eyü ide. Eger şu degürmiş ise ⁹cezb ^(B29/b) idüp çıkara. Eger kulağ ağrısıcün şaқsağan beynin balla qarışdurup ¹⁰işitmez kulağa koysalar,

1 B'de "kulağa"

2 B'de "gide"

3 B'de "gide"

4 B'de "tırmazsa"

5 B'de "gide"

6 "saħk idüp" B'de yok.

7 "ısıcağ" A'da yok.

8 B'de "tırmazsalar"

9 B'de "tırmazsalar"

10 B'de "tırmazsalar"

11 B'de "müfid olup"

12 B'de "kulağın"

13 B'de "eyü ola"

14 B'de "kulağa"

15 "Eger çoçuñ ödüni

isidüp şağır kulağa

tırmazsa eyü ola."

cümlesi A'da yok.

16 B'de "sarımsağı"

17 "sākin" B'de yok.

18 B'de "kulağdaki"

19 B'de "vursalar"

20 "aq" A'da yok.

21 B'de "ola"

22 B'de "tırmazmağ"

23 B'de "eyleyeler"

24 B'de "direm"

25 B'de "direm"

26 B'de "tırmazsalar"

27 B'de "kaynada"

28 B'de "kulağın"

29 "tıta" B'de yok.

işiddüre¹. Eger kulağ sancsa buzağı südügin t̄amzursalar eyü ola.² Eger kulağ ağrısı ‘illetin şorarsan, ¹¹pek şovuğdan veyā yilden olur. Evvel iyāric-i faykārā ile tenkiye³-i dimāğ ¹²ideler. Ammā, şol kim issiden veyā yilden³ ola, başı⁴ ağırlandı⁵ ve kulağı gürüldeye⁶, aña ‘ilac ¹³bir denk ferfiyün ve bucuğ dirhem çünd-bi-düster ve şabr-ı şukūtrī bir dirhem ¹⁴ve maştakī bir dirhem, bunları döğüp şıgır ödiyle şahğ ideler ve acı bādem yağın ¹⁵katup kulağa t̄amzursa⁷, eyü olur. Eger⁸ başı ağrıyup şancsa, içinde ¹⁶irin ve kanlı şu akar olsa ve çirkin koğar olsa, ‘ilacı yedi dirhem ¹⁷sirke ve sekiz dirhem bal ve iki dirhem jengār, evvel sirke ile balı kaynadalar. Bu ¹⁸jengārı üzerine koyalar. Yap yap qarışduralar. Tā kim kızıl ola. Andan ¹⁹fitili eski⁹ penbe ile idüp üzerine sürteler. Kulağına şoğalar. Günde ⁽⁶²⁾iki kere degşüreler. Tā kim ol su ve¹⁰ irin gide, eyü ola. Eger kulağda kurd olsa ²şeftālū yabrağın döğeler, şuyın alalar. Şabr-ı uskūtrī, maħmūde ve sirke ³idhāl ideler. Birez şahğ ideler. Andan kulağına t̄amzuralar. Ol kurdları ⁴helāk ide¹¹. Eger kulağ şovuğdan¹² veyā yilden ağrı olsa, sebebi ⁵ħammāmda şu girmekden veyā şuda oynamağdan olur veyā terlemek şoñra¹³ ⁶yil almağdan olur. Nişanı oldur ki: Ağrur ve sancar ve içi gürülde. ‘İlacı; evvel ⁷kafa tamarından kan¹⁴ almağdur ve bezr bardağın ocağa koyar. Ağzın berkide ammā ⁸odı mülāyim ola. Tamām ısıtduğdan şoñra kulağı taħammül idecek deñlü olıcağ ⁹ağzın açup üzerine tutup dura. Tā ki buğı kulağına gire. Andan ¹⁰başın örtüp terleye, eyü ola. Ammā şovuğdan ħazer eyleye ve eger katı ¹¹zahmet idüp ağırursa, şeftālū çekirdeği içi ve acı bādem bir döğeler ¹²zeyt yağıyla ^(B30/a)kaynadup süre, kulağa t̄amzuralar, eyü ola. Eger kulağ ¹³tutulup işitmez olsa, şaru şu gelse, sebebi; şovuğdan veyā yilden ¹⁴olur. ‘İlacı; koyun ödin turb şuyın birbirine idhāl idüp ¹⁵kulağa t̄amzursa, açar. Veyā ħūd reyħān toħumın döğüp bādem yağıyla ¹⁶kulağa¹⁵ t̄amzursalar¹⁶ eyü ola. Eger taze işitmez kulağ olsa, iki dirhem¹⁷ ¹⁷çoğan yise nāfi¹⁷ ola. Eger çokdan tutulmuş olsa ki bir yıl gicişmemiş ¹⁸olsa ola¹⁸, turağ otın rāziyāne ile bir ağzı tar kaba koysalar ve ¹⁹süciyle veyā zeyt yağıyla veyā şu ile ol kabı taldura ve ħamır ile ⁽⁶³⁾perkide¹⁹. Şöyle kim; buğı çıkmaya ve ocağda kaynadalar. Tā ol koyılan şuyıñ ²yarusı kala. Andan oddan indüre. Ol ħamır²⁰ orta yirinden bir delik dele²¹. İgne ³ile şöyle kim; buğı çıka. Hemān kulağın ol ısıcağ buğı üzerine tuta. ⁴Tā kim ol buğ kulağı içine vara. Andan kulağın büriyüp bir zamān ⁵yine nedeñlü işitmez ise açıla. Eger bir kerre olmaz ise, iki üç def a ⁶ide²². İnşa⁷ a’l-lāhu te’ ālā açıla. Eger kulağına kurd veyā kulağa giren²³ girse zahmet virse şeftālū ⁷yabrağın döğüp şuyın kulağına t̄amzursa, ol canavarı öldüre. Eger kulağ ⁸ağzına qarīb yire²⁴ gelürse ve görünür ise, cifte ile veyā çengelle çeküp alalar. ⁹Eger kulağa giren görünür ise üşenmeyüp kulağın yağla taldura²⁵ ¹⁰ve ol bir yanında kağalar, gelür. Kulağ ağzına iner. Kulağın çekeler görünür²⁶. ¹¹Çengel ile veyā cifte ile çeküp çıkaralar. Ĥalāş ola. Eger kulağ ¹²ağrısına evüñ ħaşırın kaldurup evi süpürse andan

1 B’de “işidür ola”

2 “Eger kulağ sancsa buzağı südügin t̄amzursalar eyü ola.” cümlesi A’da yok.

3 “veyā yilden” ibaresi A’da yok.

4 “başı” A’da yok.

5 B’de “ağrılanur”

6 B’de “gürülde”

7 B’de “t̄amzuralar”

8 B’de “ammā”

9 “eski” A’da yok.

10 “su ve” ibaresi A’da yok.

11 B’de “ol kurd helāk ola”

12 B’de “şudan”

13 B’de “şoñında”

14 “kan” A’da yok.

15 B’de “kulağına”

16 B’de “t̄amzuralar”

17 B’de “direm”

18 B’de “bir yıl geçmiş ola”

19 B’de “berkide”

20 B’de “ħamıruñ”

21 B’de “deleler”

22 B’de “ideler”

23 “veyā kulağa giren” ibaresi A’da yok.

24 “yire” A’da yok.

25 B’de “talduralar”

26 B’de “görünürse”

süpürdi' i ¹³elekden geçürüp andan bir çanağa koyup üzerine muhkem issi şu kıoya ¹⁴ve kıulağı ol issi şuyun buğına tuta, eyüdü. Eger kıatranı kıulağına tütsi ¹⁵eylese içindeki kıurdarı çıkara. Eger tırna telini işitmez kıulağa şo- ¹⁶kısalar sağırılığın gidere. Eger kıulağ (B30/b) rencine ve işitmedüğine ağı şoğanı ¹⁷bişürüp içinde olan sıvrice yüregın alup bezır yağına baturup ¹⁸kıulağına şoqa¹ ammā kıatı issi olmaya, müfıddür. Her bār kı kıulağa ' ilāc āhırında ısıcağ ¹⁹tutmağ² gerekdür ve bırkaç gün bır nesneye şarup bağlaya. Zırā kı ' ilācdan şoñra (64) ağığ tutmağ gāyet yaramazdur. Bā-ħuşuş şovuk gün ola. Eger ²kıulağ sağırılığına şoğanun dördüncü kıatınun icine bır mıkdār ³zeyt yağı kıatup ocağda külli kıor üzerine kıoya. Bu zeyt yağı ⁴yap yap kıaynada. Şoğan bışınce andan çıkıarup bırazcığ³ ilıcağ ola. ⁵Andan bır bıçağı kıulağın delüğüne dutup demürı ucından yaña tøkeler, ⁶tā kım beş altı tamlā kıulağınun delüğüne tamlada. Andan bağlayup şarınup ⁷yata, şifā bula.

OTUZ DÖRDÜNCÜ BĀB

Yürek ağrısına münāsib marāzların ⁸' ilācın bildürür: Eger bır kımsenun yüregı ağrısıa bır noħud deñlü berş yıye. Eger ⁹mu' tādı⁴ ise hem yıye ve hem yüregı ağrısıa üzerine yağı eyleye. Ağrısı ¹⁰zā' il ola ve tiryākiye müfid degüldür. Zırā kım tabı' at olmuşdur kı ve hem eger mu' tād degül ¹¹ise bır noħud deñlü berş yıye külli nef' ider. Ammā şovukdan perhız ¹²ide⁵ egır yemek ve bādem yımek eyüdü. Eger yürek ağrısı kım ısıcağdan olmaya ¹³fındığ yımek eyüdü, gıderür⁶. Eger göbek burusı zühür iderse sebebi bağırsaq ¹⁴içre yıl eglenmekden olur. Nışānı oldur kı kıur kıur ider ve sancur. Raħatlığ ¹⁵virmez. ' İlācı; evvel ħuķne ideler. Şovuk gıdā vırmeyeler. Ĥazer ide⁷. Nım-bır- ¹⁶işt yumurta ve kıalye ve keşür ve şalgām şorbāsın issi edvıyeler bırle ¹⁷yıyeler ve şu yırine şarāb-ı benefşe içe. Kerefis ve rāziyāne toħumı ve enısün ¹⁸ve egır ve maştakı ve günlük ve dārcın ve cevz-i bevva dögüp gülbeşekerle veyā ¹⁹gül-engübın bırle kıarışdurup yıye. Eger şafirā dökülürse ve kıatı sancur⁸ (65) ve şuyı çokluk içerse şovuk gıdālar vıreler. Bezr-i kıatünā, reyħān ²toħumı ve lisānu' ş-sevr toħumı bu zıkr olınan (B31/a) eczāları şuyıla ışladup ³andan süzeler. Şekerle şu yırine içeler. Kāmıl⁹ şarāb-ı nılüfer dağı a' lādur ⁴ve kıarş tebāşır idħāl itseler, nāfi' ola¹⁰. Eger bır kımsenun içi ağrısıa ve beñzi ⁵ve gözi şaru olsa böğürtlen dıbin şuyıla kıaynada ve içe. Bır niçe kerre ⁶ide, şifā bula ve¹¹ turb toħumın yıye, kıarın ağrısın gidere. Her kım turağ ⁷otı yıye veyāħüd şuyın içse kıarın ağrısın gidere ve gül-engübını rāziyāne ⁸ile vāfir kıaynadalar. ısıcağla iceler, nāfi' ola. Eger gül-engübını yıye, yürece ⁹kıuvvet vıre ve içi şāf eyleye. Ağac kıavunun ekşisi şovukdur, yürek tıtremesine ¹⁰eyüdü ve yürek yıline bır mıkdār rāziyāne ve enısün dögüp şuyıla ¹¹kıaynadalar ve şovudup bırez şeker kıatalar. Şabāħ şabāħ bırkaç kerre iceler. Ĥaylı ¹²fā' ide ide. Eger rāziyāne ve zencebıl ve egır vezinde berāber ola, dögüp ¹³balla ma' cün idüp yıye yürek ağrısına ve sancuya ırişıncedür, mücerredür.

¹⁴OTUZ BEŞİNCİ BĀB

Ĥafaķān kım yürek oynamasıdur, anun devāsın bildürür: ¹⁵Eger oğul otınun yabrağın inen yımek ve kıoķulamağ ve şuyın içmek, yürek ¹⁶oynamasın gidere¹² ve

¹ "şoqa" A' da yok.

² B' de "dutmağ"

³ B' de "bırezcığ"

⁴ B' de "mıķnāfişi"

⁵ B' de "ıder"

⁶ "gıderür" A' da yok.

⁷ B' de "ıder"

⁸ B' de "sancursa"

⁹ B' de "fi'l-cümle"

¹⁰ B' de "müfıddür"

¹¹ B' de "her kım"

¹² B' de "gıderür"

zurunbāt sevdādan olan hafaķāna müfiddür. İki dirhem¹ 17burcaķ tohumın alup şabāh şabāh ağzında dutsa ve şuyın icse dökündükde² 18ahirinde yudsa hafaķānı gidere ve gül şuyın icse hafaķānı gidere³. 19Eger ‘uşfür tohumın yumuşaķ döğüp balla ezüp⁴ yalasa hafaķāna eyüdü (66) ve kemmün issi ve kıridur. Hafaķānı zā’ il ider ve hafaķānuñ maddesi yürek 2za’ findandır. ‘Alāmeti; şuşamaķ ve ķabz ve göğüs issi olmaķ ve ğuşşalanmaķ⁵ ve şovuk³ hava hoş gelmekdür ve nefes şık şık olmaķdur. ‘İlācı şarāb-ı hummās ve şarāb-ı 4tuffāh ve şarāb-ı nilüfer ve şarāb-ı verd ve țarī ve şarāb-ı rummān ve gül şuyı ve 5tuħmugān içmekdür ve gök benefşe ve söğüt yabrağı ve çınar⁶ ve mersin⁶ ve güllāb ve kāfür ve emrüd koķulamaķ eyüdü. (B31/b) Ğidālardan enār ve koŗuk ve elma aşı⁷ ve ayva ve emrüd yiseler ve gögsine güllābla bezr-i ķatūnā lu’ ābın vura⁷ ve aķar⁸ şular kenārında otura. Tā ki ķalb feraħ bula. Ğuşşa zā’ il ola. Eger ķan⁹ ğālib olursa çıkaralar. Sür’atle icüreler ve eger bürüdet ğālib olmaķdan¹⁰ olursa ‘alāmeti issi nesnelere hoş olmaķdur ve beñzi ħarāb olmaķdur. 11Öyle olursa ‘alāmeti issi nesnelere hoş olmaķdur ve beñzi ħarāb¹² olmaķdur.⁸ ‘İlācı misklü şarāb-ı tuffāh ve ħarīre ve şarāb-ı ‘ūd ve lisānu’ş-sevr¹³ şuyıyla reyħān tohumın ve ķaranfül şuyıyla birez za’ ferān ezüp¹⁴ içüreler ve tiryāk-ı fārūķdan bir dirhem⁹ yedüreler. Misk ve ‘ūd ve ‘anber¹⁵ ve turunc yabrağın ve nergis koķulamaķ eyüdü ve ğidālardan tavuķ¹⁶ kavurması ve dārcin ve ķaranfül ve za’ ferān ve fustuķ ve bal yidüreler¹⁷ ve gök süsen¹⁰ yağın ve yāsemen yağı müşgle¹¹ ve za’ ferān birle süreler ve eger¹⁸ balğam ğālib olursa ma’ cūn-ı misk vireler ve ħuķne eyleyeler. Ammā ķatı ishāl¹⁹ yaramazdur. Hemān tabī’atı telyin üzere tutmaķ gerekdür. Behmen şuyın (67) yürek oynar kimseye içürseler yürek oynamasın gidere, gerek issiden² ve gerek şovukdan olsun behmen şuyı kaynadup ol kıızıl şuyı açla³ ve toķla beş güne dek şuşadıķca içse yürek oynamasın ve ic¹² ağrısın kim ķanlı ola, giderür ve eyü ider ve böyle naķl iderler kim yürek⁵ oynaması ğāyet ħarāretten veyā bek koŗmaķdan ya ğuşşelenmekden olur. 6Evvel bāsiliķ tamarından ķan alalar. Bir dirhem¹³ rāvend-i çini ve buçuķ dirhem¹⁴ hereze 7döğeler. Uñ gibi ola ve bir üsküre zerdālū şuyı ezeler, şeker ķatalar. 8Şabāh icüreler. Öyleye dek ta’ām yimeye. Ğidāsı mercimek ve gāh gāh⁹ ferāric ķalyesi koŗuķ şuyıyla ekşi enār şuyı birle vireler ve içmege¹⁰ şandal şarābı ya elma şarābı ya reyħān şarābı vireler ve kıızıl gül beş dirhem¹⁵ 11aķ şandal on dirhem¹⁶ ve bir miķdār kil-i ermeni bu cümle’i döğeler ve bezr-i ķatūnāyı¹² gül şuyıyla çalkayalar. Bunları idħāl ideler. (B32/a) Bir beze süreler. Yüregi üzere¹³ vurular, derdine devā’³ ola ve devā’-i¹⁷ misk daħı müfiddür ve ekşi enārıla taτlu¹⁴ enārı karşıdurup yimek hafaķāna eyüdü.

OTUZ ALTINCI BĀB

Yürece kuvvet¹⁵ virenleri ve za’ if ħastalaruñ ‘ilācın bildürür: Eger yüregi kuvvet bulmaķ¹⁶ murād itse¹⁸, benefşe perverdesi yiye, müfiddür ve taτlu elmanuñ ķabın¹⁷ şoyalar, dört pāre ideler ve içinüñ eşigin pāk ideler. Andan şuya¹⁸ koyalar. Andan şekeri şerbet idüp anuñla kaynadalar. Tā kıvāma gelenece, andan¹⁹ misk ķatalar, isti’ māl ideler.

1 B’de “direm”

2 “döğündükde” A’da yok.

3 B’de “giderür”

4 B’de “ac ķarına”

5 B’de “ğuşşelenmek”

6 B’de “ħıyār”

7 B’de “vurular”

8 Bu cümle istinsah hatası olarak tekrar etmiştir.

9 B’de “direm”

10 B’de “şüşen”

11 B’de “miskle”

12 “ic” B’de yok.

13 B’de “direm”

14 B’de “direm”

15 B’de “direm”

16 B’de “direm”

17 “ola ve devā’-i” ibaresi

A’da yok.

18 B’de “murādise”

Tamām mertebe yürece kuvvet vire. Gül-engübîn (68) de yürece kuvvet¹ virür. Ayva şarābı ve ‘ūd ve ‘anber koçulamaç eyüdür. Hekim eydür; ²her kim şüre’-i fātiḥa’-ı bir pāk zarfa yazup ve pāk şuyula ezüp içse, ³müfid ola. Eger kalbinde inçilābı veyā bir derdi olsa, cümleye kāfidür. Eger ⁴bir ḥasta gāyetle za‘if ola, ağzında bir nesne yimege kudreti olmasa, bir semüz ⁵tavuğı bişürüp bir miqdār aşığdan ḥuḳne idesin. Ammā çoç koymayasın ⁶ve ba‘zılar içine ḥamire’-i benefşe dāḥil² idesin, dimişler. Bil kim misk nāfi‘ ve mübārek ⁷nesnedür. Ḥayli fā’idesi vardur ve hem kalbi kavī ider ve bahādır ider ve ḥavfi ⁸zā’il ider. Eger³ ma‘cūna katup yiseler, bu zikr olınan menāfi‘i müšāhede itmek muḳarrerdür ⁹ve uğunmağı ve ḥavfi sākıṭ olmağı giderür. Eger ḥasta gāyet za‘if olsa ¹⁰ferāric çorbası ve etüñ karacasın noḥud deñlü ḥurde toğrayalar ¹¹ve birez sağız ve ‘ūd ve şandal döğüp dāḥil ideler. Ammā bir yeñi çölmege ¹²koçuyup ağzın arpa ḥamırıyla şıvayup andan od üzerine koçya ve ¹³karşu çalkayalar. Tamām et koçusı çıkup bişince andan çıkarp ¹⁴muḥkem şıçup şuyın alalar. Ol ḥastaya içürelere ve mizācına münāsib ¹⁵rāyihalar koçlaya. Her kaçan kim şayrunuñ uşşı gitse yüzine şovuk ¹⁶şu sepmek gerekdür ve hoş rāyihalar (B32b) koçuladalar ve şarāb-ı verd ü tarī ¹⁷ve şarāb-ı tuffāḥ ve gāv-zebān şuyı içürelere ve ferāric çorbasını ve gül ¹⁸şuyın içürelere. Bu mādde’i⁴ kaçan kim tabi‘at def’ eylemek dilese men’ eylemek ¹⁹gerekdür. Meger ki ḥadden geçe, tamām za‘if eyleye ve eger ishāl çoç olursa (69) şarāb-ı tuffāḥ ve şarāb-ı sefercel ve şarāb-ı ribās ve gülbeşeker vireler ve ²karına gül ve mersin ve cülnār ve ayva ezüp vuralar. Eṭrāfin ve bāzuların ³ovalar ve nārdenk ve şumāk aşu yedürelere eger müşhil ile kan giderse ⁴şarāb-ı şandal ve şarābu’l-ḥumār ve şarāb-ı lisānu’l-ḥamel katalar. Eger kim çoç ⁵derlese mizācın şovuk duta⁵. Gövdesine mersin yabrağın ya döğülmüş ⁶gül goncasin⁶ azacık şuyıla⁷ şacalar ve cāmelerin kāfūr ve gül ⁷şuyıyla buḥūrlayalar ve eger çoç kay’ iderse şarāb-ı ḥışrim ki na‘ne⁸ ile bişmiş ola ve mā’u’r-rummānın vireler ve bağı kökin çiyneye, şuyın ⁹yuda ya maştakī ya fıstık kaçuğın çiyneye ve eṭrāfin bağlayalar. İssi şuya ¹⁰koçyalar. Kabzı var ise temür hindī şuyın vireler. Eger kan kuşarsa ¹¹şerbetler⁹ kil-i ermeni bir dirhem¹⁰ ve döğülmüş cülnār bir dirhem¹¹ katup vireler. Eger ¹²burnı kanasa yüzün ve elin ve ayağın şovuk şuyıla uyular ve gül şuyıyla ¹³kāfūr koçuladalar ve burnına eşek tezeği koçyalar. Alnına nılüfer yabrağın ¹⁴veyā taze çınar kaçın veyā karbuç¹² kaçın vura¹³ ve gül şuyıyla şandal vireler. ¹⁵Eṭrāfinı bağlayalar. Ḥayāsın çekeler. Burnına döğülmüş māzū vuralar. Yağı ¹⁶alınmış ayran içürelere. Karbuç¹⁴ ve çınar¹⁵ çoç yidürelere. Kızıl nesneye ¹⁷baçdurmayalar ve eger şayrunuñ uykuşu gelmese burnına benefşe ¹⁸yağın sürteler ve yab yab¹⁶ ovalar. Yanında pek söylemeyeler. Meger ki ¹⁹akarşu āvāzı ola, gerekdür ki cümle şayruları acliğdan ve şusızlığdan (70) ve yalñuzlığdan¹⁷ ve uyaniçlığdan ve guşşadan şaklayalar ve meşrebince ḥareket ideler. Enfa‘ ²ise (B33/a) ve muzır olanı etmeyeler. Zikir ve tilāvet ister ise ḥāzır ideler. ³Eger saz murād idinürse muḥālefet itmeyeler. Eger keşret ve eger tenhāliç isterse, ⁴kezāliç.

¹ “kuvvet” A’da yok.

² “dāḥil” A’da yok.

³ “eger” A’da yok.

⁴ “bu mādde’i” ibaresi

A’da yok.

⁵ B’de “dutalar”

⁶ B’de “gönçasın”

⁷ B’de “şöyle”

⁸ B’de “na’ nā”

⁹ B’de “şarāblardan”

¹⁰ B’de “direm”

¹¹ B’de “direm”

¹² B’de “karpuç”

¹³ B’de “vuralar”

¹⁴ B’de “karpuç”

¹⁵ B’de “ḥıyār”

¹⁶ B’de “yap yap”

¹⁷ “ve yalñuzlıçdan” A’da yok.

OTUZ YEDİNCİ BÂB

Yürece¹ feraḥ virenleri bildürür: Eger yürece feraḥ virenler⁵ nidügin bilmek murād ise bunlardur ki zıkr olunur. Turunc ve zurunbât⁶ ve lisānu's-sevr şuyı ve şandal, bu cümle ḳalbe feraḥ virür ve ḥavfı giderür. ⁷Eger² pūzinek ḳurusın döğüp şekerle yise ḳaygusun ve göñül ḫarlıgın⁸ giderüp şādlık getirür³. Bādrencū iki dürlüdür. Birisi oğul otudur⁹ ve birinüñ rāyihāsı turunc rāyihāsına beñzer. Eger⁴ andan ac ḳarnına yiseler mi' de¹⁰ şovukluğına ve yürek za' fina ve ağrısına müfiddür ve ğalız ta' āmları¹¹ ḫāzm itdürür ve yıl ağrısın⁵ ve yillerin dağıdur. Daḫı bağırsaqlardaki¹² zaḫmetleri giderüp fā'ide ider ve sevdāyī teşvişleri giderür ve¹³ balğamdan olan ḫafaḳāna nāfi' dür ve dimāğı ḳavī ider ve ağır başduğına¹⁴ daḫı eyüdür ve toḫumından bucuḳ mişḳāl yiseler küllī feraḥ vire ve feraḫda¹⁵ bedeli ibrüşimdür. Ammā za' ferān ḳalbe feraḥ virür. Bir dirhem⁶ dek, eger üç¹⁶ dirhem⁷ yiseler helāk ider ve eger yemege şaçup yiseler ḳalb ḳavī ide ve rūḫa¹⁷ feraḥ vire ve ta' āmı ḫāzm ide ve göze cilā vire. Eger çok yiseler göz¹⁸ ḳarardur ve çok ziyāde ider. Eger bildircin etin yimeḳ ḳalbūñ ḳasāvetin¹⁹ giderür ve çok yiyiceḳ teşennüc ider. Yaramazdur ve ba' zılar derler kim⁽⁷¹⁾ etin yimeḳ ğuşşa'ı def' ider. Eger ḳişnic şuyıyla bişürseler zararın gidere. ²Eger ta' āma na' nā eküp yiseler, feraḥ getirür ve gegirmegi⁸ def' ider, ḫāzımdur. Eger⁹ yāḳūt beş kısım olur. Kıızıl ve gök ve şarı⁴ ve beyāz ve keḫlī, her ḳaḅıısı olursa olsun, ḫāşşası birdür. Yüzin⁵ ḳaşından götürseler, ḳalbi ḳavī ider ve rūḫı tāze idüp feraḥ bağışlar⁶ ve tā' ūna nef' i vardur. Eger lisānu's-sevri şarābla bişürüp¹⁰ ve içseler⁷ rūḫa feraḥ virür ve ḳalbe ḳuvvet virüp şafā bağışlar ve balğamı ve sevdāyī⁸ zaḫmetleri (B33/b) dāfi' dür ve hem sevdādan olan zaḫmetlere ve uyuza eyüdür⁹ ve dimāğıñ süddelerin açar ve inḳırırıḳa ve uğunmağā müfiddür, gidere¹¹.

¹⁰OTUZ SEKİZİNCİ BÂB

Ĝaşy, ya' ni' aḳlı zā' il olmasın bildürür. Eger ḳoyun¹¹ ḳıḳığın sirkeyle yaḳu eylese, 'aḳlı zā' il olana eyüdür. Eger yarpuz şuyın¹² sirkeyle ḳarışdurup 'aḳlı zā' il olmışken burnına ḫamzursalar, 'aḳlı¹³ gele. Eger nārenc ḳoḳulasalar ḳalbi ḳavī ide ve ḳabuğında daḫı bu ḫāşşa¹⁴ muḳarrerdür ve uğunmağı giderür. Eger gül şuyın¹² birez içeler¹³, issiden olan¹⁵ uğunmağı ve yürek oynamağı zā' il ider.

OTUZ TOḲUZUNCİ BÂB

'Aḳıl ziyāde¹⁶ olmasın bildürür: Eger dārçine müdāvemet itseler 'aḳıl ziyāde ide. Eger¹⁷ helīle ḳatup yiseler ziyāde müfiddür. Ṭāvuk beyni¹⁴ ve eti 'aḳlı ziyāde¹⁸ ider. Bā-ḫuşuş kim yumurtlamış ola. İbn-i Sīnā eydür: Gül yağı 'aḳlı ve fehmi¹⁹ ziyāde ider. Eger ılıcaḳla başa sürseler eyüdür. Zencebīl ve günlük yimeḳ⁽⁷²⁾ adamıñ ezberin arturur ve müdāvemet itse zihnin açar ve ḫardal daḫı eyüdür. ²Nergisi çok ḳoḳulasa 'aḳlın ve fehmin ḳavī ide. Her kim hüdhüdün beynin³ ve burnın ve ḫırnağın başda¹⁵ götürse 'aḳlın

1 "yürece" A'da yok.

2 "eger" A'da yok.

3 B'de "getüre"

4 "eger" A'da yok.

5 B'de "ağrıların"

6 B'de "direm"

7 B'de "direm"

8 Bu kelimenin

yazılışında "kef"

harfinden sonra "e"

ünlüsünü göstermek için

"elif" harfi kullanılmıştır.

9 B'de "yāḳūt"

10 B'de "bişürseler"

11 B'de "giderür"

12 B'de "şuyından"

13 B'de "içseler"

14 B'de "beynisi"

15 B'de "başında"

ve fehmin ve uşşın ziyāde ⁴ide ve kāmīl ide¹. Eger aq turb tohumın alup bala qatup kaynadsa köpügi ⁵çıkanaca, andan yine kaynada², andan ayaza qoya, bir niçe def³ a içe, zihnin ziyāde ve qavī³ ⁶ve bāk ide. Eger bir kimesne benefşe yise beynin qavī eyleye. Eger emlec murabbāsi ⁷yise zihni ziyāde ide ve belādur zihnūñ fesādın giderür. Zeyrek eyler. ⁸Buqūq dirhem⁴ belādur içeler⁵, be-gāyet hıfzı ziyāde ider. Eger tezerv etin ⁹biryān idüp üç gün issi issi yiseler ‘aqlı ve fehmi ziyāde ide ve hem ¹⁰vesvāsı ve hayālātı giderür⁶ ve cümle tıyūr etinden hūbrekdür. Eger su^c d kim ¹¹topalaqdır, yumuşaq döğüp gāh gāh ta‘āma⁷ eküp yiseler, ya ma‘cūn içerine⁸ qatup ¹²yiseler ‘aqlı ziyāde ider. (B34/a) Egerçi havāşşı çokdur, ammā ziyāde dağı ¹³yimeye kim qanı söyündürüp cüzām rencine mübtelā itmeye. Eger ¹⁴günlükden bir mişkal alup şuda ısladup her gün ice, balgamı gidere⁹ ¹⁵ve fehmi ziyāde ider ve göğüsde olan yaşlıgını giderüp¹⁰ zihnini ¹⁶arturup pāk ide. Hafākāna fā‘ide ide ve mi‘de‘i qavī ide ve ta‘āmı ¹⁷hazm ide. Yilleri tağıda. Isıtmaya fā‘ide ide. Ammā bir mişkalden ¹⁸ziyāde yise başın ağırdur ve zararı vardur. Eger günlügi çok ¹⁹yiseler baraş ve behaq ve yaraqān ve cüzām tevellüd ider. Eger hühdüdüñ (73) gözün nisyānı olan boynına taqsa nisyānı gide. Genc tavuğuñ eti zihni ²ve ‘aqlı ziyāde ider. Āvāzı açar ve hıffet-i ‘aqlı olana müfiddür. Eger rāvend-i çinī ³kābilīyle isti‘māl itse, dimāgi be-gāyet arıda. Zihni ziyāde ide ve balgamdan ve şovukdan ⁴olan baş ağrısına eyüdü. Üşmiş kişilere ve fālice dağı eyüdü ve balgamdan belde ⁵olan qulunca ve dimāguñ şovuk zahmetlerine ve eski ısıtmaya be-gāyet müfiddür. Ammā ⁶ısıtmanuñ evvelinde isti‘māl itmeyeler ve hāya yarılmasına ve taqak şişine ve baş ⁷ağrısına eyüdü. Ammā tıbb-ı nebīde buyurur: Dört nesne fehme ve zihne zarar ⁸ider. Birisi guşşalanmaq, ikinci eñsesi üzerine yatmaq, üçüncü ekşi yimek, ⁹dördüncü çok yimek. Bir kimesne yanı üzerine yaturken cimā‘ itse ¹⁰gāyet¹¹ çirkindür. Zirā muhālif marazlar tevellüd ider. Egerçi tizye gör- ¹¹inmezse elbetde pırlıkde görünür. Gaflet olunmaya.

KIRKINCI BĀB

Sancu ¹²ve zātu‘l-cenb devāların bildürür: Eger mersīn yabrağın halka eyleyüp ¹³serce barmağına geçürse zātu‘l-cenb gide. Eger baqla otın bādem yağıyla ¹⁴harre ide içe, zātu‘l-cenb gide. Eger tereyağın bala qatup yise, zāt- ¹⁵u‘l-cenb gide. Eger pekmezi¹² tavaya qoyup kaynada, bir niçe yumurta‘ı ¹⁶şıyup andan qaşıkla çalkaya ve bekmezüñ içine döke¹³, qaygana gibi bişe. ¹⁷Andan çıkarup üstübi üzerine bitevi qoyup ısıcaqla ol sancu olan ¹⁸yirüñ üzerine qayganası aşğa, üstübi yuqaru (B34/b) qaplayup muhkem bağlayalar¹⁴. ¹⁹bir gün bir gice tura. Eger def^c oldisa hoş ve eger gitmedise tekrār (74) ide ve eger sancu ol yirden gayrı yire vardisa zıkr olıduğı gibi ol ²qaygana‘ı bişürüp yine üzerine qablaya. Bir niçe kerre böyle ide. Halāş ³bula ve ayu ödi zātu‘l-cenbe eyüdü ve tiryāk-ı fārūq yimek müfiddür. ⁴Eger sancu için bir ekmeği bıçaqla iki päre idüp ocaqda kızdura, ⁵ağzın bir kızmış etmegüñ yarusın şarāba bırağa, dura, andan ısıcaqla ol ⁶sancunuñ üzerine qoyup bağlaya. Bir zamān şoñra öbür nişfin, kezālik ⁷böyle ide, şıfa

¹ B’de “ide”

² “andan yine kaynada” ibaresi A’da yok.

³ “ve qavī” A’da yok.

⁴ B’de “direm”

⁵ B’de “içseler”

⁶ B’de “giderür”

⁷ “ta‘āma” A’da yok.

⁸ B’de “içre”

⁹ B’de “giderür”

¹⁰ “¹⁵ve fehmi ziyāde ider

ve göğüsde olan yaşlıgını

giderüp” ibaresi B’de yok.

¹¹ B’de “gāyetle”

¹² B’de “bekmezi”

¹³ “döke” A’da yok.

¹⁴ B’de “bağlaya”

bula¹. Bil ki zātu'l-cenb issi veremdür ki gögüs içinde ⁸ve gögse yakın eyegüler altında olur. Sebebi şafrādur ve kıandan olur ve balğamdan ⁹ve sevdādan az olur ve 'alāmeti gövde pek kızmaç ve nefes taralmak ¹⁰ve sancaraç gelmek ve kabza şalup taħallüf² olmak ve evvel çurı öksürmek, ¹¹soñra kanla ve irinle öksürmekdür. Ammā zātu'r-re³e dirler issi veremdür ki ¹²öykende olur. Sebebi; kan veyā tuzlu balğamdur. 'Alāmeti; gövde³ çatı kızmaçdur ¹³ve gögüs ağrımaç ve ağrı gögüsden dönüp arçaya çıkmakçdur ve yata-¹⁴mamakçdur. Bu iki marazlaruñ 'ilācı müşhil dutmak olmaz. Müşkil marazlardur. ¹⁵'İlācı ağrıyan tarafından kifāl tamarından kan almaçdur ve huķne ile telyin ¹⁶eylemekçdür ve gögsini bādem yağıyla mum-ı rūgan idüp dā'im sürmekçdür. ¹⁷Şarāblardan benefşe şarābı ve nilüfer şarābı ve 'unnāb şarābı ve şarāb-ı ¹⁸rummān-ı hulv ve haṭmi ve peyān dibi ve ayva çekirdegi ve lisānu's-sevr şuyı ¹⁹içinde beyān dibi, ışlanmış ola, lu'ābin çıkarup nebāt şekeriyle ⁽⁷⁵⁾ içürel ve bu marazlarda çatı ishāl olmak çaramazdur. Şarāb-ı haşhāş ²ve şarāb-ı ās ve şarāb-ı şandal birle ishāl tutmak gerekçdür ve ğidālardan ³evvel bir nice gün şekerle arpa şuyıyla bādem harīresin ve isfanaḥ ⁴müzevveresin virmek gerek. Ğidāsına ve şerbetine dā'im bādem yağı kıata. ^(B35/a) ⁵Yidi gündensöñra kuvveti eksük olursa ferāric çorbası vireler. ⁶Harāreti tamām gidenece ve nīm-puḥt yumurta 'ı ve ferāric vireler ve tatlu ⁷şulu hāmmāma koyalar. Ammā henüresi (?) mu' tedil ola ve şovukdan ğāyetle ⁸şakınalar. Ammā bil ki sancu bir 'illetçdür kim ruṭubetden olur. Şağ ⁹yañadan tevellüd ider. Her kanķısında olursa ol mertebe bāsiliķden ¹⁰kan alalar ve berş yiyeler ve yumuşak huķne ideler. Ğidāsı kepek harresi ¹¹bādem yağıyla yiye ve ısıcaç şarāb-ı benefşe içe. Eger sancu için kemmüni ¹²şuyıla kaynadalar, ayaza koyalar, ğāhī kaşıķla içeler, sancusı ¹³sākin ola. Eger sancu için kemmüni ve aķ günlük ve dārcini döğüp ¹⁴andan şuyıla kaynadup içeler ve tavşan etini ve yağını kıavurma ¹⁵idüp yiyeler. Ya şorbasin içeler. Zātu'l-cenbe ve zātu'r-reyeye ¹⁶müfiddür. Ammā tavşan yiyecek boğazlayup iki üç gün aşı koyalar. ¹⁷Andan yiye. Zira kim mi' deye ğāyet müfiddür. Tiz hażm olur.

KIRK BİRİNCİ ¹⁸BĀB

Yaraķān ki şarulıķdur, anuñ devāların bildürür: Eger buḥür-ı meryem şuyın ¹⁹içse nāfi' çdür. Ammā üç mişkālden ziyāde içmeyeler. Bal şerbetiyle içeler ⁽⁷⁶⁾ ve hem icdükden soñra örtünüp başduralar. Tā kim derleye. Eger kaşnı 'ı çurı ²incir ile yiseler yaraķān gidere. Hıyārşenbe 'i bişmiş kıızıl üzüm şuyıyla ³içeler, yaraķāni giderür⁴. Eger yedi dāne çörek otın alup bir sā' at ⁴ avrat südinde işladup⁵ andan süzüp burnına tamzursa⁶ ğāyet ⁵eyüçdür. Eger it üzümün boynına taķsa nāfi' çdür ve hem götüren kimseye ⁶it ürümeye. Keklik beynin⁷ şarb şarābla ice. Zā'il ola. Eger bāliğ ⁷olmaduķ oğlan südüğün icürseler eyüçdür veyāḥüd kendü ⁸südüğün içe. Eger bir elmanuñ içini oyalar, günlük birle çolduralar ⁹ve ışlanmış üstübi ile elmayı şaralar. Ocağa gömüp bişürel. Yaraķāni ¹⁰olan kimse⁸ hāmmāma varup derleye. Çıķduğı gibi fi'l-hāl ol elma 'ı ¹¹yiye, döşegine ^(B35/b) girüp vāfir örtünüp yata, şifā bula⁹ ve yatıcaç ¹²vaktin ayağını pāk veyāḥüd tabanına kıatran ve başına kıatran sürüp ¹³dura. Bildügi deñlü ocağa karşı kızduralar. Bu marazı giderür. Bu maraz ¹⁴şāhibi şovukdan ğāyet şakınmak gerekçdür. Espāb ziyāde giye. Kendüni ¹⁵ısıcaç kıta ve şuyına altun kıoyup ice ve her dem noḥud şuyın içe. ¹⁶Eger bir

¹ B'de "ola"

² B'de "muḥtelif"

³ "gövde" A'da yok.

⁴ B'de "gidere"

⁵ B'de "işlada"

⁶ B'de "tamzursalar"

⁷ B'de "beynisin"

⁸ B'de "kimesneye"

⁹ B'de "ola"

pāk yeşil çanağa kırk dâne nohud koyup ıslada, ammā heb ¹⁷büyük aq nohud ola ve içine bir niçe kılonı kıya ve dağı labada kökünden bir şarça¹ ¹⁸barmaq deñli kesüp ufağ toğraya ammā yere kıomaya. Üzerine bir kıara ¹⁹şablı bıçağ kıya. Şabāhla yire kıomadın içe, şifā bula², mücerredür. (77) Eger şarılığ için kıaz ödin tamām yudsa şifā bula³, mücerredür⁴ ve bir niçe ²diri balığı şuya kıoyup vāfir baqasın. Ol mertebe ki balıqlar şab şarı ola ve helāk olalar. Andan ol⁵ balıqları bir büyük ³şuya birağasın, şifā bula⁶. Bil ki yaraqān-ı aşfar ve yaraqān-ı esved şafrā ⁴ve sevdā çoqluğundan olur veyā tabī⁶ atı buhrān eylemekdür. Aña ‘ilāc-ı aql ⁵kışt-ı aql-ı hindibā ve sikencübün-i sükker ve sikencübün büzüri ve mā⁷u⁷r-rummānīn ⁶ve mā⁷u⁷ş-şa⁶rā içürmek gerekdür ve eger tabī⁶ atı kıabz olursa şarāb-ı ⁷içseñ ve şarāb-ı benefşec ve şarāb-ı kāsni taħammüline⁷ göre⁸ içüreler ve hıqne⁷ i ⁸leyyine ideler ve şafrā⁷ ⁹ve sevdā⁷ ¹⁰ishāl ideler ve dağı hāmmāmda terlemek ⁹ve şaru libās giymek ve kıolina kehribār aşmaq ve hāmmāmdan çıkıcağ gözin ¹⁰göl suyuyla yuya. Gıdālarda bir niçe kez kıoruğ ve kıabağ ve limon ve marul ¹¹ve habbu⁷r-rummān müzevveresin yiye¹¹ ve şekerle cüllāb vireler. Andan zırbāc müzevveresin ¹²ferāricle bişürüp vireler. Yimişlerden ekşi enār ve şeftālū ve hıyār ve mā- ¹³rül ve kāsni yidüreler. İssi, fāsīd nesnelere, yoğurd ve kıavun ve etmek ¹⁴yımeğe. Eger yaraqān için çaydan dutulmuş üç dâne diri balığı ac ¹⁵kıarnına bişürüp yiseler, şarılığ def⁶ ide. Eger şarılığ için ^(B36/a) ¹⁶çaydan üç dâne hırde, yudması mümkün balığ getürüp yaraqānı olan ¹⁷kimesne¹² yudsa, bi-emri⁷l-lāh te‘ālā¹³ hālāş ola¹⁴. Eger şarılığ için zerd- ¹⁸ālū şuyına adam tersini kıatar ol kışiye bilmeden içüreler, elbetde ¹⁹yaraqānı gide. Eger şarılığ galebe⁷-i şafrādan ise ve kıuvvetlü ise evvel mertebe (78) bāsīlīk tamarından kıan alalar. Eger kıan kıara ise aqıdalar ve eger kıızıl ise ²sedd ideler. Üç günde bir hāmmāma gire. İlıcağ şu dökine ve gövdesine tızcek ³bādem yağı¹⁵ süre. Müfid ola. Hükemā böyle yazmışlar¹⁶ kim şarılığın ‘ilācı evvel bā- ⁴sīlīkden kıan alalar. Şarāb-ı rāvend içüreler. Eger boğazı kıurısa ⁵kışre⁷ i bezr-i kıatūnā ile ayva cegirdegiyle, güllābla çalkayalar. Andan süze- ⁶ler ve şeker kıatıp şu yirine içe. Gıdāsı büluc ile nārdenk aşın ⁷vireler ya demürhindiyle erik ve zerdālū şuyı da eyüdü, iceler. ⁸Yāhūd süd çürüğüyle bir dirhem¹⁷ rāvende ve iki dirhem¹⁸ zerdeçüb döğüp şabāh¹⁹ ⁹ac kıarnına içüreler. Bırkıac ayın icābet eyleye. Gāh gāh sirkengübün²⁰ içe. Küllisini sirkeyle ¹⁰içe ve becīd hāmāma gire. İlıcağ şu dökünüp girüye²¹ çıka. Gül yağın sürine. ¹¹Eger şarılığ için bir dirhem²² za⁶ ferān bırkıac²³ kıaşığ yoğurd kıoyalar. Andan ¹²iki üç gice ayaza kıarşı kıoyup üç şabāh ac kıarnına ol yoğurdı²⁴ ¹³yiye, şifā bula²⁵. Eger yaraqān zahmetine nohud şuyı içeler, yaraqānı gidere. ¹⁴Eger za⁶ ter ki kıüyeğü otudur, anı kıaynadup şuyın hāmmāmda sürine, eyüdü.

¹ B’de “serçe”

² B’de “ola”

³ B’de “ola”

⁴ “mücerredür” B’de yok.

⁵ “balıqlar şab şarı ola ve helāk olalar. Andan ol” ibaresi A’da yok.

⁶ B’de “ola”

⁷ B’de “taħmīle”

⁸ “göre” B’de yok.

⁹ B’de “şafrāyi”

¹⁰ B’de “sevdāyi”

¹¹ “yiye” A’da yok.

¹² “kimesne” B’de yok.

¹³ “te‘ālā” B’de yok.

¹⁴ B’de “bula”

¹⁵ “yağı” A’da yok.

¹⁶ B’de “yazmışlardır”

¹⁷ B’de “direm”

¹⁸ B’de “direm”

¹⁹ “şabāh” A’da yok.

²⁰ “sirkengübün” A’da yok.

²¹ B’de “girü”

²² B’de “direm”

²³ B’de “bir niçe”

²⁴ B’de “yoğurtdan”

²⁵ B’de “ola”

15KIRK İKİNCİ BÂB

Öksürüğü bildürür: Eger öksürük için her şabâh üçer ¹⁶dâne incir yarup içine çam sakızı ¹öldürüp ateş² üzerine koyup ¹⁷bişürdükdensöñra yiye, şifâ bula³. Eger mersin şarâbın öksürüğü olan içse eyüdü⁴. Eger ebem gümecin yağla bişürüp yise ¹⁸kurı öksürüğü giderür ve dârcin ve şeker peyniri yise ve balın köpüğün alup içe ve yiye, bunların her biri yeñi öksürüğe (B36/b) ‘ilâcdur ve turb (79) bişürüp yise kezâlik. Eger⁵ yaş öksürük olsa benefşe şarâbı eyüdü² ve murabbâsı dağı hûbdur ve şıgır dilin bal şerbetiyle içeler, eyüdü² ve bakla ³ve rafadan yumurta eyüdü². Eger kan ve balgam gelür öksürük ise râvend-i çinî ⁴eyüdü², içeler ve istiftâh⁶ eyüdü² ve bi'l-cümle ekşiler yimek ziyândur⁷. Eger öksürüğü ⁵olan adam bir miqdâr⁸ şab döğüp issi şuyıla içse gidere, mücerrebdür. Meger⁹ öksürük¹⁰ ⁶atık ola ve öksürüğü olan bir miqdâr zift yise¹¹ nâfi⁶ dür. Eger ⁷bir niçe gün şovuk şu içmeyüp issi şu içe, eyüdü². Turuncuñ kurı ⁸kabuğı yıllamış¹² ola, havanda muhkem döğüp, alup çig balla qarışdurup ⁹her şabâh ve her aḥşam bir niçe gün fındık kadarı ya ziyâde yiye ve üzerine ¹⁰tiz nesne¹³ yimeye ve şu icmeye. Öksürüğün def⁶ ider, mücerrebdür. Eger ketân ¹¹tohumun döğüp bala qarışdurup aḥşam ve şabâh bir niçe gün yise, öksürüğü ¹²gide. Eger öksürük şovukdan ve balgamdan olur, eger balgamdan oldıysa zîku⁷ - ¹³n-nefese didüğümüz ‘ilâcları ideler ve eger harâretten ve yubüsetden ise ¹⁴şarâb-ı benefşe ve ma⁶ cün-ı benefşe ve şarâb-ı nilüfer içeler. Kaçan öksürük ¹⁵vaşat olsa, şarâb-ı rummân ve şarâb-ı haşhâşdan yigrek yokdur ve eger ¹⁶nâzileden olursa ‘ilâc nâzile¹⁴ ‘ilâcdur. Öksürük için tatlu bâdem yağın ¹⁷şarı mumla rûğan idüp gögsine ve iki yağrını¹⁵ arasına ısıcaqla ¹⁸süre, mücerrebdür ve gidâlardan bâdem yağıyla veyâ şeker veyâ balla erişte ¹⁹kurısın ya istiftâh¹⁶ veyâ kabağ kurısın ya bâdem harîresin ya nîm- (80) pirişt yumurta ve bâdem ve incir ve köknâr içi, kurı üzüm veyâ paça ²yiye ve tuzlu¹⁷ ve ekşi ve tiz nesnelere perhîz ideler. Ağzında nebât ³şekerin tuta¹⁸. Eger bir öksürük kim balgam veyâ irin¹⁹ gelse eski öksürük ⁴ola. Bersiyâvuşân²⁰ ki baldırıkara dirler bir yeñi (B37/a) çölmege birez şu koyup ⁵ağzın kapayup kaynadalar tâ ki hâll ola. Andan üç şabâh içe, şifâ bula²¹. ⁶Eger su⁶ ‘âl için ak mumı benefşe yağıyla oğlancıkların göğüslerine ⁷sürseler eyü ola ve öksürük için on dirhem²² bâdem, yedi dirhem²³ ⁸haşhâş tohumu, beş dirhem²⁴ şeker peyniri birez taze kaymak, andan her birin ⁹döğüp ma⁶ cün idüp fındık miqdârı dili altında tuta²⁵, öksürüğü ¹⁰olanuñ gögsine bunları süreler. Tavuk yağ on dirhem, rûğan bâdem on ¹¹dirhem, şem⁶ -i kâfûrî üç dirhem, kaymak dört dirhem, bu cümle³ i melhem idüp ¹²gögsine süreler, öksürüğü gide. Öksürüğü olan labada tohumun yuda, ¹³eyüdü²⁶. Eger şoğanı oçağa gömüp ısıcaqla yise, nâfi⁶ dür²⁷ ve bişmiş ¹⁴şalgamı ac qarına yiye²⁸, gayet eyüdü². Eger ketân tohumun kavurup, muhkem ¹⁵saḥk idüp,

1 B'de "doldurup"

2 B'de "od"

3 B'de "ola"

4 "Eger mersin şarâbın öksürüğü olan içse eyüdü²." cümlesi A'da yok.

5 "eger" A'da yok.

6 B'de "ısfanaḥ"

7 B'de "ziyân ider"

8 "bir miqdâr" A'da yok.

9 "meger" A'da yok.

10 "öksürük" B'de yok.

11 B'de "yudsa"

12 B'de "yıllamış"

13 B'de "yimek"

14 "ilâc nâzile" ibaresi

A'da yok.

15 B'de "yağrı"

16 B'de "ısfanaḥ"

17 B'de "tuzlu"

18 B'de "duta"

19 B'de "irin"

20 Kelimenin yazımı hatalı, tahmini olarak bu şekilde okunmuştur.

21 B'de "ola"

22 B'de "direm"

23 B'de "direm"

24 B'de "direm"

25 B'de "duta"

26 B'de "eyü ola"

27 B'de "nâfi⁶ ola"

28 B'de "yise"

elekden geçürüp küfi alınmış balla yoğurup her gice ¹⁶bir cevz kadarı yise, üzerine ılıcağ şu içüp yatsa ve başın ¹⁷issi tutsa¹ şifâ bula², mücerredür. Eger kıranfil ve cevz ve zencebil, her birinden ¹⁸berâber alup saħk idüp bir canağa bekmezle vâfir kıaynada, andan yatıcak ¹⁹vâkıtte ısıcağ vâfirçe içe, ziyâde örtünüp yata, mücerredür. Eger öksürüğü ⁽⁸¹⁾ ^(B37/a) ³ ¹⁴olan dâ'im başını ¹⁵issi duta ve gice yatduğda başını berk örte. Tâ ki devâ fâ'ide ide. Eger su'âl ¹⁶içün vâfir biber döğüp bekmezle kıaynadup ısıcağ içüp ziyâde örtünüp derleye, ¹⁷şifâ bula. Ammâ öksürüğü olan içerdüden 'ilâc itdikdenşoñra kıaz yağı ¹⁸ve tavuğ yağı ve bâdem yağı ve maştaķî, ağ mum erideler. Andan gâhice göğsine ¹⁹sürteler, eyü ola. Ve ħabb-ı su'âl ağzında duta, ezildüğü vâkıit yuda. Eger kıatı ²⁰öksürük olursa eşek südin vireler ve bir dürlü öksürük olur ki ²¹aña kırı öksürük dirler ve ısıtması sancusu olur. Şol memesi üstinde ^(B37/b) evvel bâsilik tamarından kıan alalar. Şarâb-ı zûfâ ve şarâb-ı 'unnâb ve şarâb-ı benefşe ²içe. Ğidâsı arpa cüllâbı ve bâdem döğüp südle içe. Eyüdür ve ılıcağ tâze ³şagılımış keçi südi içe. Ğüb nâfi' dür. Ammâ zâtu'l-cenb bir veremdür ki bağırdâ ⁴olur. Öksürdür, sancur ve ısıtması olur. İztırâbı olduğı tarafa yatamaz. Evvel ⁵şag elinüñ şarça barmağınüñ üstinden üseylem tamarından alalar. İlıcağ ⁶şu içinde ve telyîn-i ħuķne eyleye. İcini boşaldalar. Arpa cülâbı, bâdem südiyle ħaşħâş ⁷ile yidüreler ve içdüğü şarâb-ı 'unnâb ya şarâb-ı benefşe içe. Deşilürse sultân ⁸otını südle kıaynadalar. Helîmesinden bir üsküre şabâħ ve bir aħşam içe, ⁹nâfi' ola. Eger öksürük için inciri şuyula kıaynadup her gün içe ve yiye, ¹⁰def' ide ve özi açıla ve böğregın kıavî ide. Eger iki direm şekeri ısıcağ şuyula ¹¹bir niçe gün içeseler eyüdür. Eger bir niçe baş sarımsağı ocağa gömüp maħzâ ¹²bişüre ammâ yanmaya. Ocağdan çıkarp ısıcağla yiye, öksürüğe mücerredür. Eger ¹³bir mişķâl zamķ döğüp nîm-puħte yumurta ile tuz yirine eküp yiye, su'âlin ¹⁴gidere. Eger lahana turşısınüñ şuyından bir üsküre miķdârı içse öksürüğü ¹⁵gidere ve daħı öksürük sevdâdan veya yubüsetden olursa şekerle cevâb ve şarâb-ı ¹⁶rummân-ı ħulv ve mâ'-i lisânü's-sevr ve şarâb-ı nîlüfer içeler, nâfi' dür. Ammâ sevdâyı ishâl ¹⁷ideler. Bu şerbet ile terkîb budur ki zıkr olunur: Ağ türbüd ve eftîmün ve nemek-i hindî ¹⁸her birinden bir direm döğüp eleyeler ve mâ'u'l-cübın ile şabâħ içeler, sevdâyı def' ide.

19KIRK ÜÇÜNCİ BÂB

Zükkâm ki dumağıdır, devâsın bildürür: Eger çörek otın ²⁰issi eyleyüp bir gök beze bağlaya, vâfir kıoķlaya, zükkâmı gide ve gül şuyı ve yağı ²¹eyüdür, burnına süre. Eger za'ferânı şekerle burnına tütüze, eyüdür, zükâmı giderür. ^(B38/a) Eger tıraş olup kıatı issi şuyı duyabildüğü kıadar başına desti ile kıoyalar, tâ kim ²issisi dimâğına geçe, eyü ola. Eger bir pâre ketân bezin muħkem isidüp depesine ³vuralar, issisi dimâğına geçe, eyü ola. Eger şekerle günlük tütüzdürseler eyüdür. ⁴Eger balıķ otınüñ yaprağın beze sarup kıoķlaya, eyü ola. Bil kim zükkâm ya şovukdan ya ⁵issiden olur. İssiden olan baş ağırdur. Yüzüñ rengi kıızıl olur ve burnından ⁶gelen ħalîz gelür. Evvel mertebe kıfâl tamarından kıan almağ gerek. İrtesi ^(A81) ħammâma vara, başın tıraş idüp bâdem yağı ya benefşe ²yağı sürteler, ya şarâb-ı nîlüfer ya şarâb-ı benefşe içe. Eger şovukdan ³ve ruţubetden olursa ħammâma varup issi şu döküne. Taru, kepek ⁴ve tuz, bunları kıavuralar. Bir beze kıoyup başına vuralar ve gök bezi ⁵yaķup burnına vâfir tütünü vireler ve şarımsağı kıara üzüm birle ⁶döğüp yidüreler, şifâ bula⁴. Eger zükâm olan def' i için şekeri tütüsi ⁷ıtse def' ide.

¹ B'de "dutsa"

² B'de "ola"

³ B nüshasının 37/a

sayfasının 14. Satırından

38/a sayfasının 6. Satırına

kadar olan kısımlar A

nüshasında eksiktir.

⁴ B'de "ola"

Eger zükām ve nāzile ve her hılt ki dimāğdan iner, eger ⁸burun delüklerinden inerse zükāmdur. Eger boğaza ve yüze inerse ⁹nāziledür ve eger inen issi hılt olursa göz kızıl olup göyündüre ¹⁰göyündüre inerse ‘ ilācı; kan almak ve hacāmat eylemek ve şarāb-ı haşhāş ¹¹ve şarāb-ı benefşe ve şarāb-ı limon içmek ve mu‘ tedil hammāma girmek ve erişte ¹²ve kabağ ve istiftāh¹ ve semüz ot müzevveresin ya bādem yağıyla cüllāb ¹³içmek gerek ve eger inen şovuk hılt olursa ‘ ilāc şarāb-ı² ustuhdūs ve şarāb-ı limon³ ¹⁴ve şarāb-ı benefşe mağlāb-ı minfāh içe ve balgāmı ishāl itmekdür ve başını⁴ ¹⁵issi tütmağdur ve şekerle veyā balla erişte⁵ müzevveresin yimekdür ve giçe ¹⁶gice ma‘ cün-ı benefşe, gülbeşeker ya gül-engübīn⁶ yimekdür ve misk ve ‘ anber ve lāden koğu- ¹⁷lamağdur. Evvelinde hammām kemdür. Āhirinde eyüdür. Şovuk şu içmekden hazer ¹⁸gerekdür. Fi’l-cümle (B38/b) zükāmuñ ve nāzilenüñ iki kısmında dañı çok yimek ¹⁹ve çok uyumağ ve çerb ta‘ āmlar yimek ve katı issi ve ziyāde şovuk (82) havada oturmağ yaramazdur ve yatduğı vaķit yasduğın alçağ ²eylemek gerekdür. Eger zükām için kara çörek otın saħk idüp bir gök ³beze bağlayup koğulasa eyüdür. Eger zükāma devā murād itse⁷ hammāma varup⁸ başa⁹ ⁴issi şu döke, tā kim issi issisi dimāğa gece, şifā bula¹⁰.

KIRK DÖRDÜNCÜ BĀB

⁵Nāzile ‘ ilācın bildürür: Eger siñirlüce yabrağı döğüp nāzileye virseler, ⁶nāfi‘ dür ve zūfā şarābı eyüdür ve eger kim böğürtlen yabrağın ala, kökin ⁷çölmekde kaynadup bir laħza dışı buğına tuta, ağızından balgāmı döke ammā yazın ⁸gerekdür, müşhil eyyāmlarında. Eger bir miğdār kara çörek otın bir beze ⁹bağlayup bir giçe gül şuyı icinde tamām ışlana şabāh bir tamlasın ¹⁰burnına tāmzura gör kim burnından ne balgāmlar döke¹¹, ħalāş olur. ¹¹Ammā bu da şerbet eyyāmlarında gerekdür, kışın yaramazdur. Eger bir kiřinüñ ¹²gözine nāzile çok inse, kavunı tılā ide, ayrığ görmeye. Her vaķit ¹³ki nāzile ve zükām dimāğdan ine, burun delüklerine zükāmdur ve boğaza ¹⁴ve yüze inerse nāziledür. Gözi kızıl olursa ‘ ilācı; kan almak ¹⁵ve hacāmat itmek, şarāb-ı haşhāş ve şarāb-ı benefşe ve şarāb-ı ¹⁶limon ice ve mu‘ tedil hammāma gire ve erişte ve kabağ ve istiftāc¹² ¹⁷yiye ve semüz ot bādem yağıyla yimekdür. Eger baş ağırsıcün ve diř ¹⁸ağırsı ve nāzile için bir koğ kadar eyü lāden alasın bir kaşık ¹⁹zeyt yağınüñ içine koyasın, eriye. Andan ısıcağla depesine (B38/b)¹³ ¹⁸vurasın, yatup uyuya. Be-gāyet mücerredür. Eger nāzile için ve diř için başını ¹⁹tıraş ide ve şāfi sirkeyle başın ovdura, andan gāyet yumuşağ tuzla başın ²⁰ovdura, tekrār acı tereyağıyla yağlaya, andan bürünüp yata, şifā ola. Eger ²¹nāzilesi olan papadya’ı tütse itse nef‘ ide. Eger nāzile için ħinnā’ı dün (B39/a) sidügiyle yoğurup başın dikine tıraş idüp başına sürse, def‘ ide. Ammā gözine ²girmeden be-gāyet hazer ide. ħinnā sürmezden muķaddem bir bez ile elini muħkem şara. ³Tā kim gözine inmeye. Tecrübe olınmışdur. Eger nāzilesi olan kimesne hammāma girüp dikine ⁴tıraş olduğdanşoñra üç dāne yumurta şarusın çalkayup başına süre, ⁵ve üç direm saħk olmış za‘ ferān eke ve üzerine üstübi yapışdura, hemān ⁶ħammāmdan çıka. Üç gün başında tura.

¹ B’de “ısfanağ”

² A’da “şarāb” yok.

³ “şarāb-ı limon” A’da yok.

⁴ B’de “başı”

⁵ B’de “rişte”

⁶ “gül-engübīn” A’da yok.

⁷ B’de “ise”

⁸ “varup” A’da yok.

⁹ B’de “başına”

¹⁰ B’de “ola”

¹¹ B’de “dökilür”

¹² B’de “ısfanağ”

¹³ B nüshası, 39b

sayfasının 18. satırından,

B nüshası 41b sayfasının

2. satırına kadar olan

kısımlar A nüshasında

eksiktir.

Andan hammāma varup yuya. Mücerrebdür. 7Her hareket itdükce böyle ide. Mücerrebdür.

KIRK BEŞİNCİ BĀB

İstiskā ‘ilācın 8bildürür: Eger kırlangic başın bir bakır kabda zanbağ yağıyla muhkem kaynadalar kim bişe 9ve ol yağ eksildükce yağ koyalar. Baş bişüp eriyer. Andan süzüp ol yağ 10alup istiskāya sürterler. Nāfi‘ ola. Eger deñiz şuyınuñ buhārına tursa eyüdür 11ve eger deñiz şuyın kaynadup içine girüp otursa dağı ziyāde müfid ola. Tarı 12etmegi şovukdur ve kıridur. İstiskā rencine eyüdür. ‘Üd issidür, kıridur. Buçuk direm 13gülābla ezüp içeler, müfid ola. Eger kaṭrānı bir niçe kez yaqu iderlerse eyüdür. 14Eger kızıl behmeni kaynadup şu yirine içerlerse eyüdür. İstiskā şişin 15gidere. Ammā etmek yirine incir yiye. Eger sirke’i kaynadup buhārına otursa eyüdür. 16Ammā bir niçe def’ a itmek gerekdür. Rivāyet iderler kim kızıl behmen kaynadup şuyın 17içdükde hār mizāc olan, şekerle içe, bārid tabī‘atlı balla içe, şişlerin 18def’ ide. Etmek yirine incir yiye. Behmen şuyı istiskāya kerrātile tecrūbe 19olunmuşdur. Meger kim qarında şarı şuyı ola ki te’şir itmeye veyā meger bağıında 20baş ola. İstiskā’-i lahmī nidügin bilmek dilerseñ lahmī aña dirler kim başıcağ 21çukur olur. Bir hayli öyle çukur kalur. Bunuñ gibi istiskāya bir niçe def’ a (B39b) dārçin içireler, müfiddür. Ammā gāyet eyüsi ola. Ba‘zılar her cins istiskāya eyüdür 2dimişler. Bil ki qarānfil de istiskāya müfiddür. Elli direm ‘uşfür tohumın kaynadup on 3direm şeker kaṭup içeler, nāfi‘dür. Nohud şuyı istiskāya münāsibdür. Yüz direm nohudı 4yedi yüz direm şuyınuñ içinde kaynadup muhkem bişüre. Zāruret olup şuşadıka 5içe. Zāruret olmayıcağ lāzım degil. Müsteski olan şudan perhiz ide. Eger çügündür 6yaprağın kaynadup istiskānuñ şişi üzerine vursalar gidere. Reyhānnı dögüp 7istiskādan şişmiş kimsenüñ şişine sürseler gide. Eger keşnec dögüp şiş 8üzerine sürseler gidere. Tavuğı yarup kaṭı şişe vursalar eyü ider. Eger 9papadyayı dögüp şişlere yaqu itseler yumuşada. Benefşe’i yaqu itseler gidere. Bu zıkr 10olanlar istiskā şişine eyüdür. Eger aq zācı sirkeyle qarışdurup kaṭı şişlere 11vursalar gidere. Huşüşā sevdādan olan şişlere eyüdür. Eger istiskā 12ṭalağ büyümeğdür ve mi‘de şişdükdensoñra ciger za‘if olur. ‘İlāc-ı aşl 13hindibā kırsınıñ şerbetin içireler, şu içürmeyeler, etmek yedürmeyeler. Şu yirine kāsni 14şuyın içireler ve eger şuya meyl itmezse bürüdetdendür. Şarāb-ı kısr-ı hindibā ve şarāb-ı 15uşul ya sikencübün büzüri üzere şarāb-ı uşul kaṭup vireler. Tabī‘at kaṭı kabz 16olursa bir direm rāvend-i çini şarābına kaṭup vireler. Gıdālardan ferāric yahni 17idüp yiye. Ayakların şuyı ve tuzlu kepek ile yuya. Hammāma varmaya, şiş 18getürür. Meger ciger tamām kuvvet bula, şiş ancak dizinde veyā ayaklarında qala, eger hammāma 19girse şuyı az koyup derleye ve yirden çıkan issi şulara girse eyüdür. Eger 20şiş çok ise ve zahmet virürse ümizi kesmek gerekdür. Her kim becid 21sarımsağ yise istiskāsın giderür. Bil ki istiskā üç nev’dür. Biri tabli, (B40/a) ve biri lahmī ve biri zıkkidür. Ol şişe kim baştuñ, barmaguñ kaldurduğun gibi yiri 2ṭolsa aña tabli dirler. Ekşer qarında ve elde ve ayakda olur ve aña kim barmagla başıla 3yiri çukur qalursa aña lahmī dirler. Şişi elde ve ayakda olur ve bir nev’i dağı 4zıkkidür ki aña Türkce ince ağı dirler. Dağı tabliye ‘ilāc habb-ı āzeryün vireler. 5Eger za‘if ise şabāhın şarāb-ı uşul vireler. Mütevātir ammā gidāsı genc şişek 6etin qalye ideler. İçine rāziyāne kaṭup bile kaynadalar yiye. Ammā etmegi az yiye. Hiç 7yimese dağı ra’ nā ammā istiskā-yı zıkkinüñ ‘ilāci gāy-ı mümkünür. Zirā ki ishāli külli 8olur. Ne dilerse yiye, perhiz olmaz ve istiskā-yı tabli ‘ilāc-pezirdür. Eger mercimek 9bişürüp balla qarışdurup yise yāhūd çorbasın içse müfiddür ve eger tuzı zeyt

¹⁰yağıyla karışdırup gövdelerine sürseler istiskāya ve şişe müfiddür. Teshilde ¹¹beyān ider ve sūʿuʿl-kiyye bir marāzıdır ki beñzi şaru ve yüz ve göz ve çabaklar ve ayaklar ¹²şişer ve ciger şişüp kanı çabadur. İstiskāya döner. Baʿzı maħalde gövde bir yirden ¹³şişer. ʿİlācı budur ki: Eger harāretten olursa ʿalāmeti şuşamak ve iştiħ az olmak ¹⁴ve çārüre şarı olmağdır ve eger bürüdetden olursa ʿalāmeti tudağ ve dil ve çārüre ¹⁵ağ olmak ve az şuşamak ve beñzi harāb olmağdır. ʿİlācı budur ki çārāb-ı kışır-ı aşl-ı ¹⁶hindibā içürel. Hiç şu içmeye bu muğabelede olan ʿilācları ideler. Ve dağı her kim ¹⁷tāze şıgır tezegin eski şişe vursalar gidere. Yaban marulı yaʿni kāsni eger anuñ şuyın ¹⁸gül şuyı gibi çıkarup ol şudan bir üsküresine şeker idhāl idüp ¹⁹şişen adama içürseler ʿazim fāʿide ide. Ammā üçgüne dek içeler. Ammā gövdede ²⁰olan şişe rāvend-i çinī döğüp şuyı karışdırup sürmek nāfiʿdür. ²¹Eger şişmiş adama çabağı döğüp şişlerine yağı ide, müfiddür.

KIRK ALTINCI (B40/b) BĀB

Ṭalağ ʿilācların bildürür: Eger deñiz köpügin (⁸³)gül yağıyla ve mum ile¹ karışdırup ṭalağa² vuralar, ağrısın sakin ²idüp ṭalağın³ giderür⁴. Eger söğüt yabrağın⁵ döğüp ṭalağ üzerine ³sürse veyā ol yabrağın şuyından bir dirhem⁶ icse ⁴ṭalağ ağrısına müfiddür ve ṭalağ sancusına da eyüdü. Eger acı bādem ⁵yağını ṭalağı şişmiş kimesne içse şişin gidere. Ağ şoğan ⁶yağı ṭalağ şişine bī-nazirdür. Eger⁷ turb tohumın sirkeyle bişürüp ⁷ṭalağ şişine yağı eyleyeler, ħal ide. Çigdem issidür, kurudur, sirkeyle ⁸döğüp ṭalağ üzerine vursalar şişin gidere. Eger⁸ buğür-ı meryemi döğüp ⁹balıla karışdırup ṭalağı büyük olan adamın ṭalağı üzerine ¹⁰vursalar, müfiddür⁹. Eger tavşan bağırsağın¹⁰ bişürüp sirkeyle yise ¹¹ṭalağ¹¹ mağv ola. Eger çara noħuduñ şuyın içse şifā bula. Eger zerā- ¹²vend-i tavīli sirkeyle yoğurup ṭalağ üzerine vursalar müfiddür. ¹³Süd ve ħurma yimek ṭalağa¹² yaramazdur. Eger ħardalı döğüp balla ṭalağa ¹⁴yağı itseler, gidere. Eger biberi döğüp sirkeyle bişürüp ve karışdırup ¹⁵ṭalağa vursalar yāħūd içseler ṭalağın¹³ veremin gidere. Eger böğürtlen ¹⁶kökini havanda döğüp bir dutulmaduğ çabda çaynadup üç ¹⁷şabāħ ac çarnına içe, ṭalağdan ħalāş ola. Eger dilkünün ṭalağın ¹⁸ṭalağ üzerine vursalar gidere. Eger kurşun veyā dımışki kırınduların ¹⁹alup çig balla karışdırup şabāħ şabāħ istiʿmāl itse ṭalağı¹⁴ (⁸⁴) gidere¹⁵. Baʿzılar bir ay yirler, ṭalağı gidenece. Her kim şarımşağı döğüp tuz ²çatsa, andan¹⁶ bir nice kerre ṭalağ üzerine vursalar ṭalağın gidere. Ṭalağ ³içün üseylem¹⁷ tamarından çan alalar. Şabāħ şabāħ çārāb-ı uşülle ⁴ve sikencübün büzüri içürel. Ġidāsi koyun eti çoruk şuyıyla ⁵ve ekşi enār şuyıyla yiseler. Ammā etmegi az yiye, ammā bu yağı gāyet mücerredür. ⁶İnciri sirkeyle işladalar. Andan döğeler, (^{B41/a}) merhem gibi ola. Arpa unın sirkeyle ⁷çaynadalar, gebere dibi ve ayd tohumı ve göğercin tersi, bunları birbirine ⁸çatalar. Birez çaynadalar, galiz olandan bir beze sürüp ṭalağ üzerine ⁹vuralar, defʿ ola. Eger ṭalağ için yağı murād itse¹⁸, yigirmi dirhem¹⁹ ¹⁰vuşak alup çarb sirkeyle

¹ Bʿde “mumıla”

² Bʿde “ṭalağa”

³ Bʿde “ṭalağın”

⁴ Bʿde “gidere”

⁵ Bʿde “yabrağın”

⁶ “dirhem” kelimesi B

nüşhasının bütününde

“direm” şeklinde

yazılmıştır.

⁷ “eger” Aʿda yok.

⁸ “eger” Aʿda yok.

⁹ Bʿde “müfid ola”

¹⁰ Bʿde “bağırsağın”

¹¹ Bʿde “ṭalağı”

¹² Bʿde “ṭalağa”

¹³ Bʿde “ṭalağın”

¹⁴ Bʿde “ṭalağı”

¹⁵ Bʿde “gide”

¹⁶ “andan” Aʿda yok.

¹⁷ Bʿde “sülük”

¹⁸ Bʿde “ise”

¹⁹ Bʿde “direm”

ışladup andan od üzerine koyalar ¹¹ve beş dirhem gebere ve za' ferān, iki dirhem mürr-i şāfī dört dirhem ve üç ¹²dirhem bir yufka meşine sürüp talağ üzerine uralar. Bir hafta ¹³koyalar tura. Andan kalduralar, müfiddür ve tiryāk-i erba' a da eyüdü. Eger ¹⁴bu yakuyı talağ şişine dürtsele¹ eyüdü. Uşakı² şarb sirkeyle ¹⁵ışladup kaynadalar, galiz olanaca. (B41a/7)³ Bir direm za' ferān iki direm büre ile karşıdurup talağ ⁸şişine vursalar şifā bula. Eger söğüt kökünü kıruda, döge ve kelebek kafasını da ⁹dögüp ikisini bile uñ gibi ide ve bir miqdār keskin esrārla bu mecmū' ın yumurta ¹⁰ağıyla karşıdurup bir bez üzerine yaku ideler ve bal sürüp talağ üzerine ¹¹yapışdura. Yedi gün dura, 'acāyib göre. Eger talağ sebebin dirseñ mādde¹²katı şayrulukdan ve issi ısıtmadan ve galiz ta' āmlardan olur. Zīrā talağ yillenür de ¹³şişer. Yüriyicek şolur ve çok şu içmekden olur ve işihāsı olmaz ve şuyı çok ¹⁴içer gelür mi' de' i örter. 'İlāc mertebe' -i evvelde şol kolu üstinden islim tamarından ¹⁵ılıcağ şu içinde kan alalar. Şabāh şarāb-ı uşul ve gül-engübīn büzürü vireler. Açla ¹⁶mi' desi şāf ola. Gıdāsın koyun etiyale kılye ideler ya kuruca qoruk şuyıyla ya ¹⁷ekşi enār şuyıyla ola. Etmegi az yiye. Şu içmeye. Vuşakı sirkeyle kaynadalar, tā galiz ¹⁸olanaca (A84) ve gögercin tersin dögüp ¹⁶un gibi idüp buña katalar ve bir meşine süreler ve talağı üzerine ¹⁷vuralar, müfiddür. Eger talağ şişüp ve büyüyüp dağı kuruldayup ¹⁸sākin olursa bāddandır ve eger başıcağ ağırursa demdendür. ¹⁹Evvvelki tağdirce (B41/b) sebebi sevdādandır⁴. 'İlāci, istiskā' ilācıdır. (85) Şuyı az içe ve gıdāyı az yiye ve sevdā arturur nesnelere perhiz ide ²ve mercimek ve kıru et ve bāzincān ve şıgır eti ve tuzlu nesnelere yimeye ³ve sirkede ıslanmış incir yiye ve gebere turşısı eyüdü ve eger bāddan olursa ⁴ebem gümece kökin çıkarup gün tokundurmaya⁵ yuyup kıruda. Andan dögüp ⁵balla karşıdurup⁶ üç şabāh ac kırnına yiye. Talağı⁷ eride, mücerredür. Bil ki talağı⁸ ⁶olan veyā ısıtması olan ve başı ağrıyan, süd yimedene hāzer eyleye. Pelīni ⁷sirkeyle bişürüp talağı yaku ide, gide. Eger talağ için gebere dibin ⁸ay eskisinde kırup kaynadalar ve şeker katalar, ayaza koyalar. Üç şabāh ⁹birer kışık içe, bi-'avni'l-lāh te'ālā def' ola. Eger şarımşağıñ tāze yabrağın ¹⁰sirkeyle kınadup etmek üzerine kıyup talağı üzerine vura, gidere. ¹¹Eger labada'ı sirkeyle kınadup talağ üzerine vura⁹, gide. Eger talağ ağrısına ¹²iki dirhem rāvend-i çinī içse, def' ola. Ammā yazın gerekdür ve üzerine ¹³nesne yimeye. Eger cevzūñ yabrağın kınadup talağ üzerine vursalar ¹⁴gidere. Turuncı dögüp nadası toprağıla karşıdurup talağa vursalar ¹⁵gidere.

KIRK YEDİNCİ BĀB

Kulunc ' ilācın bildürür: Eger kırudñ tersin ¹⁶içse, balla yise, kulunc gidere. Eger sezābdan günde bir dirhem ¹⁷yise kulunc zaħmetine eyüdü. Hüd hüd etin yimek ve çorbāsın içmek bu ¹⁸marāza nāfī' dür. Eger turağ otuñ dibin kulunc ziyāde şanculanān ¹⁹kimse şuyın¹⁰ içse müfiddür ve kıluncı olan emrüd ve bakla ve çügündür (86) yimeye, yaramazdur. Ebū cehil kırbuzı için fitil idüp götürürse ²derhāl kıluncı gidere. Eger kıru söğüdi bir taş içinde yakup ³külünü bir kabuñ içinde karşıdurup içe, def' ola. Eger havuc tohumun ⁴kınadup şuyın içse kılunca eyüdü. Eger kılunc için bir niçe ⁵yumurtanuñ

¹ B'de "vursalar"

² B'de "vişākı"

³ B nüshası 41a sayfasının

7. satırı ile 19. satırı arası

A'da yok.

⁴ B'de "sevdādandır"

⁵ B'de "doğundurmaya"

⁶ B'de "kıışdura"

⁷ B'de "talağı"

⁸ B'de "talağı"

⁹ B'de "vursalar"

¹⁰ "şuyın" A'da yok.

ağını alup elenmiş una qarışdurup andan ^(B42/a) arkasına ⁶süre, kulunc üzerine kablaya. Andan bir miqdâr un üzerine¹ eküp üstübi yapışdurup² ⁷şabâh ısıcağ şuyyla yuya. Göre kim baş virüp deşilmiş. Bir niçe ⁸gün akup şağala ve her kim şığır ödin hurmayla döğüp ⁹kulunc üzerine vursa, ağrısın gidere. Eger mādde³-i kulunc nedür, dirseñ ¹⁰bil ki kulunc galiz yilden ve balğamdan olur. Bağırsağın içinde ¹¹kabz olur bir ucı böğüre muttaşıl olur³, aña devādur ki zıkr olunur. On ¹²beş dirhem hıyârşenbe alup şuyyla ezeler ve bir dirhem iyāric-i faykarā ve ¹³yigirmi dirhem nebāt katup içüreler. Eger gitmezse ertesi bir mişkāl ¹⁴berş ve tiryāk-ı erba⁴ a feylüniyā içüreler. Ammā ğidāsı muḥarrā etle bişmiş ¹⁵noḥud-āb ola ve hem kuvvetlü ihtikān ideler ve ba⁵ zılar da eydür; evvel ¹⁶emirde ihtikān-ı leyyine gerekdür ve ekşi ta⁶ āmlar ve yimişler yimeye. Semüz ¹⁷tavuğ çorbası, bādem yağıyla yiye ve istiftāḥ⁴ yiye ve giçe ile iki ¹⁸dirhem kāsni yudalar ve kaşuğına ve karına maştakī yağın veyā bābūnec ¹⁹yağın sürteler. Beş dirhem besfāyic, yedi dirhem çekirdegi çıkmış ⁽⁸⁷⁾ kızıl⁵ üzüm, beş dāne incir, üç gün bu tarz üzere yiye ve üç dirhem ²rāziyāne ve kerefis ve enīsün ve kemmūn her birinden üçer dirhem kaynadup ³ve şeker katup şu yirine içe, telyin ide. Kulunc ⁴alāmeti yel ve nefes az ⁴çıkmāğ ve gönül dönmekdür ve ta⁶ ām ḥazm olmayup iştihāsı az olmağdur ⁵ve göbek yumurmağ⁶ ve bel ve baldır ağrımağ ve katı şuşamağ ve şu içecek ⁶bir ḥiffet bulmağdur ve şafrāviden ğayrınıñ ⁷ilāci ḥuḳne⁷-i mutavassıt ⁷eylemekdür. Şoñra ḥuḳne⁷-i ḥārr eylemekdür. Çok olur ki evvel ḥuḳne⁷ ⁸eylemekdür. Ağrı arturur. Qorqmayup yine tiz ḥuḳne⁷ ⁸eylemekdür. Bu maraža becid ḥuḳne eylemekden artuğ ⁹ilācı yoğdur. Birkaç gün ¹⁰ḥuḳneden şoñra beş dirhem sināmekī⁷ ve beş dirhem besfāyic ve yedi ¹¹dirhem çegirdegi çıkmış kızıl üzüm, beş dāne incir ve bir kabza baldırı- ¹²kaşa ve üç dirhem ^(B42/b) rāziyāne, enīsün, kemmūn kaynadalar ve üzerine birez günlük ¹³veyā şakız şaçup içeler ve issi ma⁶ cūnlar yiyeler. Tiryāk-ı fārūğ ¹⁴ve tiryāk-ı erba⁴ a ve ma⁶ cūn-ı misk-i kebīr yiyeler. Bunuñla dağı olmazsa ¹⁵üç çekirdek kaşını, yatacağ vakitte yudalar. Gerekdür kim tamām kulunc ¹⁶cözöldükden şoñra bir gün bir gece geçmeyenece ta⁶ ām ve şarāb vir- ¹⁷meyeler. Ammā ğidā eyledüğü⁸ vakit kızı ve ḥoros veyā tavuğ veyā semüz ¹⁸şişek eti çorbasını bişüreler. Ammā turağ otu ve kara noḥud ¹⁹ve şakız ve dārcin ve zencebille bişmiş ola, yidüreler. İştihā ⁽⁸⁸⁾ kavī olup ağı hafif olursa ferāricūñ cerbinden yidüreler. Yimişlerden ²incir ve kızıl üzüm ve köknār içi yidüreler ve elma ve emrūd ve ayva ve hıyār ve ³kaşun ve üzüm ve kulğās ve tarḥana ve pirinc ve katı bişmiş yumurta ve eger taḥib⁷ atı ⁴süst olsa çok yimek istese virmeyeler. Ta⁶ ām yiyüp cimā⁶ itmekden ⁵be-ğāyet ihtirāz⁹ ideler. Ammā şafrādan ve hem yubūsetden olanuñ ⁶ilāci ḥuḳne⁷ ⁶leyyine itmek gerekdür ve şarāb-ı benefşe ve ayva çekirdegi lu⁶ ābin ve ketān ⁷toḥumın içürmek gerekdür. Penīr¹⁰ çok yimeyeler, kulunca zarar virür. ⁸Eger bir kimesne kulunca mübtelā olsa, ḥoros etin tuzlu şuyyla ⁹muḥkem kaynadalar. Muḥarrā bişe, andan yiye, müfiddür. Eger kulunc için üç ¹⁰dirhem ḥatmi yise eyüdür ve germ ü terdür. Maştakī döğüp iki ol miqdārı ¹¹şeker katup yise, ol¹¹ rencden ḥalās ola. Eger iki kaşık ḥinnāyi ¹²şuyyla yoğurup ba⁶ de bir kaşık ağ nefi yağını ḥinnāya qarışdurup ¹³kulunc olduğı yire süre. Bir yumurta bişiminden ziyādece tursun¹². ¹⁴Tā kim yangını sākin olup ve uyuşur gibi ola, mücerredür.

1 “üzerine” A’da yok.

2 B’de “yapışdura”

3 “olur” A’da yok.

4 B’de “ısfanağ”

5 “kızıl” B’de yok.

6 B’de “burmağ”

7 B’de “sinā³-i mekkī”

8 B’de “yidüğü”

9 B’de “hazer

10 B’de “peynir”

11 “ol” A’da yok.

12 B’de “dursun”

KIRK SEKİZ- 15İNCİ BĀB

Āsānlığıla ishāl¹ olmağı bildürür: Eger kim āsān ishāl¹⁶ murād itse² hadiṣ-i resüldür (‘ Aleyhi’s-selām): Beş dirhem sināmeki³ ve beş¹⁷ dirhem aq şeker ve bir dirhem rāziyāne, (B43/a) bu cümle’i dögüp büyük ḥablar ide. ¹⁸Her şabāḥ bir mişkāl isti’ māl ide, çok derde devādur ve āsān ishāl¹⁹ ide. Ammā sināmeki⁴ yabrağı gerekdür, çöbi olmaya. Ğayet eyüsi ola. (89) Nev’-i diğeri: Ğārīkūn ki kaṭrān köpüğine dirler. Bunuñ ğayet eyüsi² beyāz olur. İki dirhem dögüp biraz limon şuyıyla yudsa³ on meclise degin ‘ amel ide. Sevdāyı ve balğamı ve şafrāyı süre. Bunu⁴ yalñuz içmek korqusuzdur ve bel ağrısına ve diz ağrısına ve aqsām-ı⁵ veca’ a müfiddür. Eger müshil içenlerüñ gönli dönerse müshil şamğından⁶ burun delüklerin panbuğla tarḥūn yabrağın çiyneyüp şuyın yuda, ⁷bunuñla da olmazsa şāf götürene mülāyim ḥuḳne ile ve faşd ide. Şıfat-ı⁸ müshil: Ḥafif sināmeki⁶, on sekiz dirhem aq şeker, on altı dirhem dāne’-i⁹ maştaķi, sekiz dirhem. Bu cümlesin dögüp altı dirhem baḥş ideler. Üc¹⁰ gün şabāḥ⁷ bir baḥş ve aḥşam bir baḥş isti’ māl ideler. nāfi’ dūr. Eger şafrāyı¹¹ kaṭı ishāl ide, bir kişi ki kaḅz ola, müshil virmeyeler ki bağırsağın ¹²catladup helāk ider. ‘ İlacı budur ki: Evvel bu şāfi ideler. Büre ve deñiz tuzı¹³ ve kemmūn ve ‘ ırķı şabun, her birinden berāber alup dögüp aq ḥelvä ile qarışdurup ¹⁴ıysıcaḳla götürene kaḅarı barmağ deñli ola. Kaṭı issi faşıda ve şovuḳ¹⁵ faşıda müshil içmeyeler. Sehil-i yemāni⁸, safrā-yı yemāni dirler. İssi faşıda ¹⁶olur. Yigirmi gün, gün toğumından⁹ öñdin ve yigirmi gün toğumundan¹⁰ ¹⁷şoñra hiç müshil itmeyeler ve ḳan ve ḥacāmat aldurmayalar. Meger ki kaṭı zārüret¹⁸ ola, ḳan alduralar ve ol vaḳitlerde cimā’ itmeyeler. Ḥuşuşā eyyām-ı bāḥūr¹⁹ günlerinde ve şol kimsenüñ kim büyük ğuşşası olsa veyā büyük (90) şādıḳı olsa veyā ‘ azīm mühimmi ve endişesi olsa, müshil içüreler. ^{2c} Amel eylese za’ f getürse bāzūların ve baldırların ve pu-³ ların bağlayalar ve kimin bağlayup (B43/b) ve kimin bağlamadan ḥazer ideler ve şarāb-ı⁴ şandal ve şarāb-ı tuffāḥ ve şarāb-ı sefercel, ḳavrulmuş bezr-i ḳaṭūnā ile ⁵ve reyḥān toğumu ile içeler. Ba’ zı kimsenüñ ṭabī’ atı ḳuvvetlü olur, ⁶yaramaz yimekler yir. Ammā tiz¹¹ ḥazm ider. Aña i’ timād¹² itmemek gerekdür. Zirā rüzgār ile yaramaz⁷ ḥılṭlar mütevellid olur. Şoñra kaṭı ziyān eyler ve niçe mazarratlu ṭa’ ām⁸ var, ba’ zılar dā’ im ol yimeklere yimege mu’ tād olmuşlar. Her zamān da ğidāsı⁹ oldur ki ziyān eylemez ammā zārarsız ḥuşkvār ṭa’ āmdan yise ki aña¹⁰ mu’ tād olmaya, elbette zarar ide. Zirā muzırr olanlarla ṭabī’ atı mu’ tād¹¹ olmuşdur. Bunuñla olmamışdur. Zirā görmez misin, zehir mühlik¹² iken cüz’i cüz’i yimekle giderek ṭabī’ atla maṭbū’ olup ¹³helāk itmekden ḳalur. Meşelā afyon gibi mu’ tād olana nüşdur, ¹⁴olmayana nişdür. Eger¹³ bir kişinüñ kim mi’ desi kaṭı issi ola, şabāḥ¹⁵ ḳalkduğı gibi bir iki loḳma etmegi¹⁴ ekşi şerbetlerden biriyle ışladup ¹⁶yiye ve nar¹⁵ şarābı gibi¹⁶ ve ḳoruḳ şarābı gibi ve limon şarābı gibi içe ve ḥammāma¹⁷ gire¹⁷. Kendini¹⁸ ovdura. Eger müshil içmek murād itse¹⁹ gerekdür ki bir niçe ¹⁸gün perhiz eylese, südde varsa²⁰ süddesin aça ve ḥām ḥılṭları bişüre

1 “ishāl” B’de yok.

2 B’de “ise”

3 B’de “sinā’-i mekkī”

4 B’de “sinā’-i mekkī”

5 B’de “ṭa’ mından”

6 B’de “sinā’-i mekkī”

7 “şabāḥ” A’da yok.

8 B’de “şu’ arā-yı yemāni”

9 B’de “doğmazdan”

10 B’de “doğduḳdan”

11 “tiz” A’da yok.

12 “aña i’ timād” ibaresi

A’da yok.

13 “eger” A’da yok.

14 “etmegi” A’da yok.

15 B’de “enār”

16 “gibi” A’da yok.

17 B’de “gürüp”

18 B’de “kendüyi”

19 B’de “ise”

20 “südde varsa” ibaresi

A’da yok.

ve ¹⁹tabî' atını yumuşada ve müşhil icdükde cümle' kayğudan müberrā ola. ⁽⁹¹⁾ Zīrā' Şerbet içene iş güc ziyān eyler ve kaçımaktan hāzer ide ve şād- 2lîkdan ve gūşşadan ve uykusuzluğdan ve cimā' dan sonra müşhil içmeyeler ³ve şol kimseler ki ot içmegee mu' tād degüldür virmeyeler ve şerbet içmek ⁴isteyenler, dört beş gün mağlāb içmek gerekdür. Andan müşhil içe ⁵ve ba' zılar eydür; mağlāb yirine inek südin içeler, etmek ve et yimeyeler. Hemān ⁶süd içe. Hāş mağlābdur, andan şerbet içe. Eger bir miqdār emāsiyye erügi ⁷ve bir miqdār sināmekî² alup ve vāfir şuyla kaynadalar. Andan çıkarup bir pāre ⁸durdukdanşoñra bir seyrek astardan şıķup gece ^(B44/a) bir miqdār hāşrāvend-i çinî' i ⁹dögüp bir beze bağlayup bir küçük üsküre içinde ısladup muhkem şıķup ¹⁰şuyın alup bu sināmekî³ şuyına karışdurup iceler. A' lā ishāl ider. Çok ¹¹derde kefaretdür. Eger dört veyā yedi dirhem şuyla ısladup andan o- ¹²cağda kaynadup şabāhla içseler, şafrāyî ve balgāmî ve sevdāyî olan fikirleri ¹³sürer giderür ve şişe ve sâ' ir marāzlara çok nef' i vardur ve yüregi kavî ¹⁴ider. Eger yalnız üç dirhemin döğüp içseler, bu fā' ideleri ide, lākin ¹⁵ağacın gidere, yabrağın döge. Eger şerbet murād itse altmış yetmiş, ¹⁶emāsiyye erügi şuyla kaynada. Andan dört dirhem sināmekî⁴ bir beze bağlayup ¹⁷ol erük şuyına bırağa. Bezle bir miqdār kaynaya. Kuvveti ol şuya çıka. ¹⁸Şabāh ice. Murād üzere 'amel ide. Eger müşhil içen kimsenün gönli dönerse ¹⁹şoğan koķlaya, def' ide. Eger benefşenün yaşını ala, görmezse kurusun ⁽⁹²⁾ bir gece ısladup şuyla kaynadup şuyın şeker birle içseler mi' dede ²ve bakırsağda olan şafrā' ¹⁵ ishāl ider. Eger erükle ve demir hindiyle ve şahtere ³ile bişürüp içeler⁶. Murād üzere ishāl eyleye ve şerbetün miqdārı ⁴üç dirhemden yedi dirheme dekdür. Berāber şekerle ve ılıcağ şuyla içe. Eger dört ⁵dirhem çiçekden yumuşağ döğüp iki üç gün içeler⁷, balgāmı ishāl ide. ⁶Eger şafrā' ¹⁸ ishāl itmek murād ise buçuğ dirhem maħmüde bir dirhem maştakî ⁷havanda muhkem dögeler. Ağızda tutalar ve birezcik şuyıla yudalar. ⁸Vāfir ishāl ide. 'Azīm nef' müşāhede ide. Eger balgāmı gidermek murād itse⁹, ⁹bir buçuğ dirhem türbüd ve buçuğ dirhem zencebîl veyā fülful ile bir şerbet ¹⁰idüp şuyla yudalar. Eger mizācî kavî adam ise bir katre maħmüde ¹¹ağacı südin tāmzursalar¹⁰ vāfir ishāl eyleye. Çok fā' ide göre. ¹²Eger su' d¹¹ ve türbüd bir dirhem maħmüde üç mişkāl lācüverd yarım mişkāl ¹³cümlesin döğüp ^(B44/b) birez şuyıla içe, şafrā ve sevdā ve balgāmı redd ide. ¹⁴Ba' de müşhildenşoñra gāyet laţif olmağ gerekdür. Ferrüc ve ra' nā ¹⁵şişek eti yiyüp üç dört gün ekşilerden ihtirāz itmek ¹⁶gerekdür ve müşhil ertesi hāmmāma girmek eydür. Eger bir miqdār zerdālüyü ¹⁷şuyla oçağda kaynadalar. Andan çıkarup şovudalar ve el urup ¹⁸ezele. Çekirdegin giderüp içeler¹². İshāl ide. Eger şahtere' i döğüp ¹⁹şıķup şuyından üç kaşık alup bir üsküre süd çürüğüne katup ⁽⁹³⁾ şabāhla içeler¹³, şafrāyî ishāl ide ve südüğü yüride ve ciğer za' fin ²giderüp mi' de' i kavî eyleye. Eger şahtere' i yaş iken döğüp şuyın ³alsalar ve süzüp içeler¹⁴, göyünmiş ahlātını çıkarup kurdları döküp ⁴yaramaz kanları bāk ide. Uyuza ve gicige fā' ide ide¹⁵ ve yaramaz balgāmı ve sevdāyî ⁵çıkarı. Şovuğ günlerde içmeye. Eger tatlu erügi bişürseler ve şuyın ⁶süzüp şekerle veyā balla karışduralar, şafrāyî be-gāyet ishāl ⁷ide ve hem gicigi ve hārereti gidere ve kurusun bişürüp azacığ şeker ⁸katup iceler¹⁶, şafrādan olan ısıtma' i giderür¹⁷. Kavl-i

¹ "Zīrā" A' da yok.

² B' de "sinā' -i mekkî"

³ B' de "sinā' -i mekkî"

⁴ B' de "sinā' -i mekkî"

⁵ B' de "şafrāyî"

⁶ B' de "içseler"

⁷ B' de "içseler"

⁸ B' de "şafrāyî"

⁹ B' de "murād ise"

¹⁰ B' de "tāmzuralar"

¹¹ "ayak otu"

¹² B' de "içseler"

¹³ B' de "içseler"

¹⁴ B' de "içseler"

¹⁵ "ide" A' da yok.

¹⁶ B' de "içseler"

¹⁷ B' de "gidere"

hükemā böyledür ki; şerbet⁹ içmek isteyen üç gün perhîz eyleye. Laţif gıdalar yiye. Etmek¹⁰ yimeye. Üç şabâh mağlâb içe. Andan şerbet ice. Öyleye dek elin¹¹ yüzün yumaya, şabr ide. Hareketi az ide. Çok oturmaya. Gâh gâh bir miqdâr¹² hareket ide, yürüye. Eger icâbet itmezse hıkkne ideler. Eger müşhil içdükdüden¹³ sonra göbeği burusa birezcük ısıcağ şu içüp birkaç adım yürüye. ¹⁴Eger bir kişi müşhil hâbbı yudsa, üzerine birezcik ısıcağ şu içmek¹⁵ gerekdür, hâblar ezile. Eger hafif şerbet murâd itse¹, on sekiz dirhem¹⁶ sinâmekî², on altı dirhem ak şeker, on dirhem maştakî, bu cümle³’i döğüp¹⁷ birbirine katup altı başş idüp üç güne dek birin şabâh ve birin¹⁸ aḥşam isti‘ māl ideler. Eger mürver ağacınıñ kenâr köklerinden bir iki¹⁹ kök kesüp yukarıdan aşağına³ kabın (B45/a) şoyup ol qabları (94) birez suyla kaynadalar. Andan ol şudan bir kaşık ya ziyâdece içe. Vâfir² balğam ve şafrâ ‘amel itdüre. Çok nef i vardır. Ammâ ol köki şoyduğı³ vaqit aşağıdan yukarı şoymaya ki ishâl itmez kuşdurur. Eger⁴ bu müşhili kabz olana da virseler fetḥ ider. Bir dirhem hâş râvend-i çinî⁵ ve bir dirhem hâş sinâmekî yabrağın ve bir dirhem maştakî, bu cümle³’i muhkem saḥk⁶ ide, başka başka andan gül şarâbıyla ma‘cün idüp şabâhda cümlesin⁷ yiye. Eyü ‘amel ide, müfiddür. Eger sinâmekî⁴ yabrağın ve şeker, her biriden⁸ yigirmi beş dirhem ala ve altı dirhem maştakî ve beş dirhem kabuğı çıkmış⁹ bâdem her birin havanda döğüp birbirine karşıdurup⁵ birez ‘asel ocağda¹⁰ kızardup⁶ ve birez aḥşam yatduğı vaqitde üç dirhem ve şabâh beş¹¹ dirhem yiye. Eger on gün isti‘ māl ide, kaţ‘ â balğam qalmaya, mücerredür.

12KIRK TOKUZUNCİ BÂB

Qatı ishâl olanıñ dutmasın bildürür: Eger koyun¹³ cigerinden her kim biryân eyleyüp yise, ishâlin giderür şumâk ve tavuğ¹⁴ kebâbı mücerredür. Ya qavurması ya gögercin eti veyâ qatı bişmiş yumurta, şumâk¹⁵ ile bişürüp yiye, eyüdür ve şovuk yemiş ziyândur⁷. Qâbız şerbetler¹⁶ ice. Meşelâ şarâb-ı sefercel hâm ve şarâb-ı tuffâh ve şarâb-ı sandal ve lisânü-¹⁷ l-ḥamel ve şarâb-ı verd ü tarî ve şarâb-ı ‘üd ve şarâb-ı âs ve şarâb-ı¹⁸ hummâzdur⁸. Bunlardan isti‘ māl eyleyeler. İshâl dura. Qacan bir kişi¹⁹ müşhil içse, çok ‘amel eylese, bâzuların ve baldırların ve budların (95) bağlayalar ve bu zıkr olınan qâbız şarâblardan⁹ içürelere. Bir kimesne¹⁰ qatı ishâl² olsa, incir yabrağın bir kazanda kaynadalar ve issi iken ayakların³ kimse¹¹ topuğına dek ol şuya qoya, ta şu şovuyanaca dura, ishâl doña. ⁴Eger dizine dek şoqula¹², otuz kırk gün kabz ola. Eger bir kimesne qatı⁵ ishâl (B45/b) olsa, eger göz sancısı yoğısa ayran içe ve eger sancısı var ise⁶ ayranı kızmış demür ile dağlaya, andan çalkayalar, ta kim qarışa, içe. Qarnın⁷ bağlar, qanın keser ve el ve ayak ovmaq qarnı bağlar. İshâl bağlamağ dilersen⁸ ḥinnâ¹³ ve çiriş, her birinden yigirmi dirhem ve yumurtanıñ ağı ve şarusıyla⁹ bunları hamır idecek deñlü katup yaqu idüp qarnı üzerine¹⁰ vura. İshâl diñe ve birinci şumâkla bişürüp yise yüregın kabz ide.

ELLİNCİ 11BÂB

Adamıñ yüreginde qurd ve yılan olduğınuñ ‘ilâcın bildürür: Eger¹² züfâyı balla bile yiseler, qarnındağı qurdu düşüre. Eger zeytünü¹³ toqsan dirhem şarâbla bişürüp icse

¹ B’de “murâd ise”

² B’de “sînâ³-i mekkî”

³ B’de “aşağısına”

⁴ B’de “sînâ³-i mekkî”

⁵ B’de “qarışdura”

⁶ B’de “eridüp”

⁷ B’de “ziyân eyler”

⁸ B’de “şarâb-ı

hummâzdur”

⁹ B’de “şerbetlerden”

¹⁰ “kimesne” A’da yok.

¹¹ “kimse” B’de yok.

¹² B’de “şoqsa”

¹³ B’de “ḥinnâ”

ķarnında olan ķurdı kıra. ¹⁴Eger cörek otın yiseler, ķarnına yaķu itseler, ķurdı kıra¹. Eger cörek ¹⁵otın yiseler ya ķarnına yaķu itseler, ķurdı düşüre. Eger şarımsağı bişürüp ¹⁶ķarnında ķurdı kıra ve na' ne da yise ķurdı kıra. Eger şeftälü ¹⁷yabrağın dögüp göbegine yaķsa içinde ķurdı kıra. Eger şeftälü ¹⁸çiçeğın dögüp şıķup şuyın icseler, ķurdın kıra ve eger içinde yılan ⁽⁹⁶⁾ varısa cıķara.

ELLİ BİRİNCİ BĀB

Adamuñ içinde olan soğulcan ²ilacın bildürür: Eger şeftälü yabrağın dögüp göbegine vursalar, ³soğulcan kıra. Eger yabrağın ve çiçeğın dögüp, şıķup, şuyından ⁴on dirhem iče, üzerine ısıcaķ şı iče², soğulcanı düşüre. ⁵Eger bağ çubuğını yaķup külını şıyula ezüp kıya, turlduķda- ⁶nşoñra ac ķarnına iki kaşık iče³, soğulcanı kıra. Ammā bir nice def' a ⁷ide. Eger⁴ adamuñ içinde soğulcan ve ķurd neden olur dirseñ⁵ müte' affın ⁸balğamdan olur. ' Alāmeti oldur ki; ağzınıñ şalyaları⁶ aķmak ve yüregi ⁹ķazınmak ve gice dudakları⁷ yaş olup gündüz kıru olmak ve göñli ¹⁰tarılğanmak ve uyķudan belinlemek ve yimek yidükde göñül⁸ dönmeķ ve uvaķ ¹¹ķurd cıķmak ve maķ' ad gicimeķ heb andandır. ' İlācı balğam istifrag itmek ¹²ve balğam arturur ve cerb nesnelere ^(B46/a) perhiz itmekdür. Enisün ¹³ve ķaranfıl ve hindistan cevzi veyā küflenmiş ķoz yimeķ ve ħall-i ' unşul ¹⁴içmekdür. Ammā çürük ķoz yimeķ yaramazdur. Yiyen ihlak olur.⁹ Eger o- ¹⁵ğlancıklarda soğulcan olsa, soğulcan otın balla yidürseler nef' ¹⁶ide. Eger büyük kişide olsa ustuhudüs orun yavşanı ve ayvaşana ¹⁷ve ħorasāni sirkeyle ezüp ķaynada. Andan süzeler. Şabāh içeler. Ammā içmenüñ ¹⁸şartı oldur ki şuluca kebāb bāresini çiyneye kim soğulcanlar anuñ ⁽⁹⁷⁾ rāyihasından¹⁰ mi' de ağzına gele. Ol çiynedügi loķma' ı tüküre ve ol şerbeti ²iče, ħareket ide. Ol soğulcanlar anı kebāb mülāħaza idüp tenāvül itdükleri ³gibi kırilup gide. Eger ķarnında soğulcan gidermek dilerseñ yigirmi dirhem cörek ⁴otu yidi dirhem şabır ayru ayru saħķ idüp elekden geçürüp bir şıgır ödiyle ⁵bunları yoğurup göbegine yaķu ide. Soğulcan kıra, döke.

ELLİ İKİNCİ BĀB

⁶Tatar ķurdınıñ ' ilacın bildürür: Eger ayu ödiniñ¹¹ eyüsin ezüp icürseler ⁷müfiddür. Eger eflāk tuzın bir diş şarımsağla ılıcaķ şıyula icürseler ⁸ol renci görmeye. Mercimeķ ķadar afyon yise¹², nāfi' dür. Ammā süd ve ekşi ⁹yimeye, muħālifdür. Eger furundan cıķmış ısıcaķ etmeği sirkeyle yaturup ısıcaķla ¹⁰üzerine vura, gidere. Bir iki kere ideler.

ELLİ ÜÇÜNCÜ BĀB

Göbek şuyın daħı göbek¹³ düşmesin ¹¹ve burmasın bildürür: Eger on dirhem şekeri yigirmi dirhem şıgır¹⁴ yağıyla ezüp ¹²içeler, göbegi düşene müfiddür. Eger¹⁵ tomalanı kırudup yumuşaķ dögeler, bal mumıyla ¹³ķarışdurup göbek cıķduğına ve beline

¹ B' de "ķurdı düşüre"

² B' de "iče"

³ B' de "iče"

⁴ "eger" A' da yok.

⁵ B' de "dinürse"

⁶ B' de "şalyarı"

⁷ B' de "tudaķları"

⁸ B' de "göñli"

⁹ B' de "Zirā helāk olur."

¹⁰ B' de "rāyihasıyla"

¹¹ Kullanılan harekedeñ

ilgi ekinin ünlüsünün düz

olduğu anlaşılıyor.

¹² B' de "yiye"

¹³ "daħı göbek" ibaresi

A' da yok.

¹⁴ B' de "şāy"

¹⁵ "eger" A' da yok.

ve gayrıya yaķu itseler¹ müfiddür. Eger ¹⁴göbek şuyı için uşak çadırından fındık miķdârı üç şabâh ac ¹⁵ķarnına yiye, ĥalâş ola. Eger göbek şuyın almak için enisünı ¹⁶yumuşak dögüp, sirkeyle ķaynadup, göyünmiş şab birle yoğurup² göbegine yaķu itseler şuyın çeker, alur.

ELLİ DÖRDÜNCİ BÂB

(B46/b) ¹⁷İc ağrısınun ķarın ağrısınun ‘ ilâcın bildürür: Eger şarımşağı dögüp ¹⁸biraz yağı icine ķoyalar. Üzerine üç yumurta çalkayalar. Ķaygana ola, ¹⁹yyiyeler. Zor için mücerrebdür. Eger kızıl behmeni dögüp şabâh rafadan yumurta ⁽⁹⁸⁾ üzerine vâfir eküp ve ķarışdurup içeler. İc ağrısına mücerrebdür. Ammâ bir niçe gün ^{2et} yimeyeler, perhîz ide. Eger keci boynuzı ķurusı içi ağrıyan kimesneye nâfi‘dür. ³Eger dest-i meryem ile iki ķarındaş ķanın dögüp rafadan yumurta ile şabâh ⁴şabâh icse, ishâlin def‘ ide, mücerrebdür. Eger ķarın ağrısı ki³ içinde zorla ⁵ķan gide, siñirlüce otın kökin ve yabrağın dögüp şuyın şıķa, her şabâh ⁶üçer ķaşıķ içe⁴. Ğâyet mücerrebdür. Eger kim kât-ı hindiden birez ķazıyup ve bir ⁷ķaşıķ miķdârı ısıcaķ şuyıla üç şabâh içe. Ķarın ağrısına ve göbek ⁸ağrısına ve ķan gidene mücerrebdür. Eger bir miķdâr egir dögüp gömec balla⁵ ķarışdurup ⁹bir beze yaķu idüp ve yine üzerine ol dögülmüş egirden eküp andan ya- ¹⁰pışdura mücerrebdür. Eger ķasnı ¹¹ı dögüp tavuk içine koyup andan biryân ¹¹idüp bir niçe şabâh yiye, ic ağrısına nâfi‘dür. Eger ic ağrısına bir ķaşıķ ¹²ķatranı sehlice ķaynadup bir meşin üzerine süre, andan şoñra üzerine ¹³bir miķdâr esrâr eke, göbegine yapışdura, üç gün tura. Şoñra gidere, ¹⁴mücerrebdür. Eger bir kimsenün içi çıkar, durmasa, çam sakızın dögüp ¹⁵şıgır yağıyla ķaynadup şabâhđan içe, ĥalâş ola. Bu ĥuşuşa ¹⁶ķiremidi kızdurup ol kızmış ķiremidün üzerine sirke⁶ döke ¹⁷buğına otura, müfiddür. Eger mersin toğumın ishâl olana yidürel, ķabz ide. ¹⁸Eger bakla⁷ şı ve sirke içinde bişürseler, ķabıyla yidürseler, ķabz ¹⁹ide. Demürçiler demür şuvarduğı şudan icse ishâl doña. ⁽⁹⁹⁾ Eger incir yabrağın bir ķazanda (B47/a) şuyıla ķaynadup issiyken ayakların ²şoķa. Şöyle ki dökebildüğü⁸ kadar duta. Tamâm şovuyanaca. Ammâ toğumına⁹ degin ³şoķa. İshâli ķať‘ ola. Eger dizine dek ķoyarsa otuz gün ķabz ola. ⁴Eger zor için keci¹⁰ boynuzı dögüp ve aķ günlük dögüp ve dögülmüş ⁵şumâķla ısıcaķ şuyıla iceler. Zorını kese, nâfi‘dür. Eger siñirlü yabrağın¹¹ ⁶toğumın yiseler, ishâli doñdurur. Ğâyet müfiddür. Ğiçede¹² ve gündüzde kırķ ⁷elli def‘ a taşra çıkardur. Bir şabâh rafadan yumurta ile bir siñirlü yabrağın¹³ ⁸toğumın icdim. İkinci şabâh rafadan yumurta içiçek¹⁴ bi‘l-küllıye ĥalâş ⁹oldum. Eger bir kimsenün ķarın ağrısına turaķ otın yiye, ya şuyın içe, ¹⁰ağrısı sâkin ola. Her kim turb toğumın balla ķaynadup yise göbeginde ve ¹¹ķursağında nekim renci var ise gidere. Eger pelini ışlanmış ¹²üstübiye şarup ısıcaķ¹⁵ külde bişüreler, zor olan kimesne her taşra¹⁶ çıkup ¹³geldükce ısıcaķ ısıcaķ üstine otura. Ol rencden ķurtula. Eger ¹⁴ic¹⁷ ağrısına pirinci¹⁸ yumadın şumâķla tuzsuz bişürüp yise ¹⁵ağrısın gidere. Eger zaĥîr zaĥmeti ki aña zor dirler, nedür bilmek isterseñ, ¹⁶göbek yanındaki baķırsaķ içine mâdde

¹ B’de “ideler”

² “sirkeyle ķaynadup, göyünmiş şab birle yoğurup” ibaresi A’da yok.

³ B’de “kim”

⁴ B’de “içe”

⁵ B’de “balıyla”

⁶ “sirke” B’de yok.

⁷ B’de “baķlayı”

⁸ B’de “duyabildiğı”

⁹ B’de “toğumına”

¹⁰ B’de “keçi”

¹¹ B’de “yabrağın”

¹² B’de “giçede”

¹³ Her iki nüshada da ilgi hâli eki “nun” ile yazılmış.

¹⁴ B’de “içiçek”

¹⁵ “ısıcaķ” A’da yok.

¹⁶ B’de “taşraya”

¹⁷ B’de “iç”

¹⁸ B’de “birinci”

dökülür. Nişanı oldur ki; iginür ¹⁷balgamlu qan qalur¹. Qıvvetini keser. ‘İläcı; gendene’i toğrayup bezrle bişüre- ¹⁸ler. Yumurta’ı şumâkla yiyeler ve pirinci² qavuralar. Şıgruñ yüregi yağıyla bişüreler. ¹⁹Şumâk eküp yiyeler ve dağı baça³ yimek şumâkla eyüdüv ve ayvayı söğüme ⁽¹⁰⁰⁾ idüp şekerle yiyeler ve kiremidi kızdurup sirke döküp buğına otura ²ve şâf-ı zağır alup gice ile maq’adına götürene yata ve şu yirine şarâb-ı âs ³ıçe veyâ ayva şarâbı ice, halâş olmazsa bir iki boy toğumın yidüreler. ⁴Eger girü bütün çıkarsa müşhil şerbetin virüp içini bāk ideler. ⁵Andan şufüfla ve şerbet ile bağlayalar. Eger ishāl, ya’ni yürek sürmek, ya müşhil ⁶nesne ^(B47/b) içmekden ya tuğme olmaqdan ya şovuk mi’deden ya ciger ya bakırsağ- ⁷lar za’if olmaqdan ya dimâğdan mi’deye nâzile inmekden olur. Ya bedende ⁸ağlât çok olup tabi’at def’ eylemekden veyâ buhrân eylemekden ya bağırsaqlarda ⁹rutübetden olmaqdan olur. Bir kısım göbek buruma ile olur. ‘İläc budur ki ¹⁰bedende ağlât çokluğundan veyâ buhrândan olursa kaç’ eylemeyeler. Meger ki ¹¹qıvveti za’if ola. Bakırsaqları sahc eyleye diyü havf iderlerse ishāl-i ¹²şafrevi iki haftada sahc ider. Bu dutulan ishâlde kâ’ide budur ki; ¹³ol şarâb-ı verd ü tarî içüreler. Hâtmi kabıyla haşhâş kabın kaynadup ¹⁴ve şuyın tağlayup icüreler. Eger qan bile giderse şarâb-ı şandal ve ¹⁵şarâb-ı lisânü’l-hamel ve şarâbu’l-hiyâr qatup vireler. Eger bunuñla olmazsa ¹⁶yuqaruda yazılan qabız nesnelere vireler ve eger ishāl sahc ¹⁷olursa ekşi ve qabız virmeyeler. Eger zağır-i bātıl nedür⁴ bilmek ¹⁸murâdise; zağır-i bātıl oldur ki; tabi’at kabız ve bağırsaqlarda sıqlı ¹⁹müncemid olmaqdan olur. Hâcet vaqti olıcağ bağırsaqlardan balgam sıyr- ⁽¹⁰¹⁾ undısı gibi gelür. ‘Alâmeti oldur ki; qarın ve arqa ağırur. Göbek dâ’im burur. ²İştihâ az olur ve zor eyledükce nohud kadarı yâhüd büyük büyük sıqlı çıka. ³‘İläcı şarâb-ı benefşe ve gıdâlardan meslûka veyâ istiftâh⁵ aşı vireler ⁴veyâ ol zağirdür ki sebebi bel şovuk qapmaqdan olur. ‘İläcı oldur ki ⁵maq’ada papadya yağıyla mum-ı rûğan sürtelere ve tuz ve kepek ve tarı ⁶qavurup bir kîseye qoyup üstine oturalar ya kızmış kiremidi ya kızmış ⁷keçe veyâ hammâmda issi mermer üstine otura. Kemmün ve bâbüneç kaynadalar şuyın⁶ ⁸bir derin zarfa qoyup ısıcağla icine otura. Eger dilersen zağır haq mıdur ⁹veyâ bātıl mıdur, ma’lüm ola. Bir nice⁷ keci⁸ boynuzı cegirdegin veyâ boy toğumın ¹⁰yuddurasın. Eger ishāl birle çıkarsa haqdur. ^(B48/a) Çıkmazsa⁹ bātıldur. ¹¹Eger ic¹⁰ ağrısı olup içinden qan gitse issi kiremidle sirke buğına ¹²otura, nâfi’dür. Bir kişiden çok qan gitse, gerek içinde¹¹, gerek burnında¹², ¹³et yidürmemek gerek. Qatı za’if eylemezse ve eger qatı za’if eyleyse ¹⁴ta’âmı şabâh yidüreler. Gice müzevvere vireler. Isıcağ ider. Qan ki buhrân ¹⁵ola iken bi küllî tutmayalar. Zîrâ hâdden gecse öldürür. Qacan¹³ qan¹⁴ hâdden tecävüz ¹⁶itse, depe¹⁵ şovuk şu koyalar. Yâhüd başını şovuk şuya şokalar ve qara- ¹⁷caların¹⁶ perk¹⁷ bağlayalar ve becid şovuk şu icüreler¹⁸. Beksimâdı uvak ¹⁸dögüp yoğurt ayrınyla yiseler zor olana şifâ ola, mücerredür. Ammâ ¹⁹çok yimeye ve perhîz¹⁹ ic²⁰ ağrısına her ne deñlü ‘ilâc itseñ ⁽¹⁰²⁾ fâ’ide itmez. Her marazda perhîz lâzımdur. Mücerred ‘ilâcla olmaz. Şu icdükte²¹ ²tağlanmış şu içe. Ammâ ic²² ağrısına

1 B’de “gelür”

2 B’de “birinci”

3 B’de “paça”

4 B’de “ne durur”

5 B’de “ısfanağ”

6 “şuyın” A’da yok.

7 B’de “niçe”

8 B’de “keçi”

9 B’de “çıkamaz ise”

10 B’de “iç”

11 B’de “içinden”

12 B’de “burnından”

13 B’de “qaçan”

14 “qan” A’da yok.

15 B’de “depesine”

16 B’de “qaracalarından”

17 B’de “berk”

18 B’de “içüreler”

19 B’de “perhîzsiz”

20 B’de “iç”

21 B’de “içdükte”

22 “iç” kelimesindeki “ç”

sesi A’da “cim” harfi ile yazılmıştır.

leblebü yimek eyüdü. İc ağrısına kaç^c ā³şu icmeyeler. Meger ki ısıcağ şu ice¹ ve tuzlu çok yimek yaramazdur⁴ ve sumâklı paça ve sumâklı lapa yimek eyüdü. Eger² ic ağrısına etlü kızıl⁵üzüm çekirdegin giderüp zencebille şöyle döğüp şabâhda ve aḥşamda⁶ birer koz kadarı yiye. Niçe gün üzerine şu icmeye. Müfid ola. Eger ic ağrısına⁷ sakızı döğüp vâfir şuyıla kaynadalar. Bir niçe gün içe. İshâlin kaç^c ide. ⁸Eger issilerde kan gelse tutmayalar. Çok marâzları gidere³. Meger ki ⁹tamâm za^c if gele, duta. Ammâ şöyle kim⁴ vaqıtsiz dutalar, yaramazdur. Zîrâ ol¹⁰ kan aqmağla cümle sevdâyî marâzları ve mâl-i hulyâyı ve şara^cı ve behakı ve cüzzâmı ve hımmâ-¹¹ları ve sancuları ve anuñ gibi marâzları giderür. Eger vaqıtsiz dutarlarsa bu¹² maqûle marâzları müştedd ider ve bevâşırı ustura ile kesmek yaramazdur. ¹³Zîrâ soñra götten dutamaz. Çünkü bevâşırı zahmet virmez etüñ durmasında¹⁴ ziyân yokdur. Ammâ ic ağrısına dişi zifti elma kadar gül yağıyla esrârıla (B48/b) ¹⁵oçağda qor üzerindee muhkem yoğura. Hamır gibi idüp ve yaşşıluyup¹⁶ arqasınuñ iki küregi⁵ arasına yapışdurup⁶ bir nesne ile bağlaya. ¹⁷Bir nice⁷ gün tura, mücerredür.

ELLİ BEŞİNCİ BÂB

Bögrekte ve kavıkda olan taş¹⁸ gidermegi bildürür: Eger balıguñ başında olan aqça⁸ beyni gibi nesne kim taş¹⁹ gibi olur, ezüp icürseler, bögrekte ve kavıkda olan taş¹ eride, (103) mahv ide. Eger her kimüñ kavığında taş olsa^c avrat südine bal katup² icürseler taş¹ pâre pâre eride⁹, çıkara. Eger zekerden kan gelse ketân³ tohumın kavurup yise, kan gelmez ola, mücerredür. Eger şıgır kanını içse, südü⁴ yolında olan taş¹ aşağa getüre. Eger kereviz tohumın döğüp balla ma^c cün⁵ idüp yise kavığında kum var ise gidere. Eger bir dirhem gögercin tersin¹⁰, ⁶bir dirhem şekere katalar, südü⁴ yolında taş¹ durmuş adama içürelere, taş¹¹ pâre⁷ pâre eyleye. Ammâ diremden ziyâde içmeye ve eger oğlancık ise, bucuğ¹² ⁸direm icürelere. Eger taşuñ sebebin bilmek dilerseñ, bu bir^c illettür kim bögrekten⁹ kavığa iner ve harâretten yumurlanur ve durduqça¹³ büyür, südü⁴ bağlar. Qasuguñ¹⁰ içi ağırur. Südü⁴ğın tamlâ tamlâ, acıya acıya¹⁴ gelür. Soñında kan gelür. Tamâm¹¹ işeyemez. Gerekdür; kara çalınuñ tohumın ve kavun ve karpuz tohumın¹⁵ döğüp şuyın bir bezden süzüp¹² çalıyla demür dikenî şuyına katup bal katalar. Üc gün birer çanağ içüre. ¹³Ammâ kuşağı berk bağlayalar. Andan bâbü nec ve turağ otı ve kerefis dibi¹⁴ ve boy tohumı ve benefşe ve haṭmi ve demür dikenî ve bereş-siyâvuşân ve tuz ve¹⁵ kepek, bunları kaynadalar. Üc gün şuyına bir kaç kerre otura. Belini ve kaşu-¹⁶ğını ovalar. Ol¹⁶ taş aşağa iner. Andan, üstâd yüksek yirde otura, ¹⁷anı dizi üzerine ala. Anuñ dizlerin bağlayalar. Berk otura. Üstâd¹⁸ şol barmağın sağrısına şoqa. Şağ elinüñ yumruğın qurşağına¹⁹ başa. Taş¹ ovalaya. (B49/a) Hâyasınuñ altına meydana getüre. Parmağıyla yine (104) ol yumrulan an yiri zahmkeş ile yara ve çengel şoqa, çıkara. Andan² bir tavuğı boğazlaya. Üzerine vurular. Yata. Ol gün¹⁷ şu virmeyeler. Ertesi gül yağın³ sürteler. Kâfûrî merhem vurular. Ammâ bir kitâbda dağı yazar ki; kavıkda taş⁴ olsa, sebebi galîz maddeden olur. Ya

1 “iç-“ fiili A’da “cim”

harfi ile yazılmıştır.

2 “eger” A’da yok.

3 B’de “giderür”

4 B’de “şöyle ki”

5 B’de “küreginüñ”

6 B’de “yapışdura”

7 B’de “niçe”

8 B’de “aqça”

9 B’de “eridüp”

10 “tersin” A’da yok.

11 “taş¹” A’da yok.

12 B’de “buçuk”

13 B’de “varduqça”

14 Bu kelimelerdeki “a” ünlüsü çekmeli elifle gösterilmiş.

15 “ve kavun ve karpuz tohumın” ibaresi A’da yok.

16 “ol” A’da yok.

17 “ol gün” A’da yok.

toprak¹ yimekten olur ve şudan dağı⁵ olur. Nişanı budur ki; işeyemez, tamarları acıraq² balgam gibi gelir. Ekseri o-⁶ğlancıklarda olur. ‘İlâci çara çalınuñ tohumu ve demür dikenî kaynadalar. ⁷Üç gün şuyın içe ve pâbünc ve hâtmî ve turağ otu ve kerefis dibi ⁸boy tohumu ve benefşe ve bereş-siyâvüşân, bunları kaynadup şuyına ⁹gire, otura ki³ taş aşğa ine. Andan parmak⁴ şokup taş şağranuñ ¹⁰başına getüre. Barmağıyla berk tuta ve kaşuğın bir kişi⁵ berk başa. Südügi yolundan ¹¹zahmkeş ile mil şokalar, çıkaralar. Bir tavuğı yarup şekerle ısıcağ ¹²yirine vuralar, bağlayalar. Ol gün ol giçe⁶ dura. Şuyı çok⁷ virmeyeler. Mümkün ¹³olursa hic⁸ virmeyeler. Şoñra merhem-i muql vireler, bitüre ve eger küçük ¹⁴oğlancıklarda olursa, çükini gül yağıyla şağlayalar ve emeler ve şoralar. ¹⁵Tâ kim andan ine. Delüğinden çengel ile çıkaralar ve eger taş büyük ¹⁶ise oradan yaralar. Balla ‘anzarüt vuralar. Çok olur kim derisinin ¹⁷delügi tar⁹ olur. Anuñ gibi ‘i sünnet ideler. Ammâ¹⁰ encere kim ısırgan dikendür. ¹⁷Bunuñ tohumından günde bir dirhem yiseler bögrekde ve kavıqda olan ¹⁹taşları eride. Eger kavun çekirdegin bir niçe gün yiseler, kavıqda ⁽¹⁰⁵⁾olan taşları tağıdır¹¹. Hacerü’l-yehüd ki benî isrâ’îl zeytünına dirler. ²Pelide beñzer. Eger nohüd kadarın şuyula ezüp üç kaşık ısıcağ şuyula ³icürelar, fi’l-hâl südügin yürüde ve kavıqdaki ve bögrekdeki taşı ⁴eride, be-gâyet mücerredür. Eger¹² topalağ içseler, kavıqda olan taşı eride. ^(B49/b)çıķara¹³. ⁵Eger¹⁴ bıldırıcınıñ dâ’im yüregın yise, bögrekde ve kavıqda olan taşı eride, ⁶südügin yürüde. Ammâ keşnec şuyıyla bişüre, zararın def’ ide. ⁷Eger¹⁵ bir kimsenüñ kavıgında taş olsa, gerekdür ki turbuñ¹⁶ birez içini ⁸oyalar, bezir yağıyla taldurup ateş üzerine koyalar, birez kaynaya. ⁹Andan şovudalar. Şöyle kim adam ışıcağına taħammül ide. Andan ol kimesne ¹⁰zekerin o yağıñ içine kıoya. Bir zamân tura¹⁷. Bir niçe def’ a böyle¹⁸ ide. Hâlâş ¹¹bula ve ol taş ufanup çıķa, gele. Eger gögercin yavrısın ¹²bir çölmege kıoyup şırlıgan yağıyla tuzsuz bişürüp yiseler, bögrekde ¹³ve kavıqda olan taşı gidere, eride¹⁹, mücerredür. Ammâ gögercin yavrısın ¹⁴çok yimek zararlıdır, kıanı iħrâķ ider, cüzzâma ulaşıdurur. Kavıqdaki ¹⁵südde ‘i bulandırur. Taş ider ve südde eyler. Anuñ üzerine gerekdür ki yağlı nesnelar ¹⁶ve helvâlar yiyeler. Papadya ‘ı kıaynatsalar, şuyından içseler ve içine girüp ¹⁷otursalar, kavıqda olan taşları ve yeli²⁰ tağıda. Eger baldırıkara ‘ı kıaynadup ¹⁸şuyın içeler²¹, kavıqda olan taşları tağıda ve eger kıavın tohumın ¹⁹yise, kavıqda olan taşları telyîn eyleyüp maħv ide. Eger ⁽¹⁰⁶⁾dühnü’l-butm ki benefşe yağıdır, içeler²², kavıqda olan taşı²³ gidere ²ve hem kıulunca ve laķveye ve arķa ve yañ²⁴ başı ağrısına²⁵ ve a’zânüñ ³şavumasına külli fâ’ide ide. Hâmmâmda veyâ güneşde sürseler²⁶ yegdür. Südde ‘i ⁴süddeleri açar. İçseler ve sürseler becid menfa’at ider. Eger esâründan günde ⁵bir dirhem ve şeker iki dirhem isti’ mâl itse, mi’de sovuķluğına ve çiger bürüdetin ⁶gidere ve tabî’atı yumuşada ve bögrekdeki taşı giderür ve ağrıları sâkin ⁷ider ve mesmümât icine ve yılan şokına fâ’ide ide.

1 B’de “toprak”

2 “acıraq” A’da yok.

3 B’de “kim”

4 B’de “barmak”

5 “bir kişi” A’da yok.

6 B’de “gice”

7 “çok” A’ada yok.

8 B’de “hiç”

9 “tar” A’da yok.

10 B’de “eger”

11 B’de “dağıdır”

12 “eger” A’da yok.

13 “çıķara” A’da yok.

14 “eger” A’da yok.

15 “eger” A’da yok.

16 B’de “turpuñ”

17 B’de “dura”

18 “böyle” A’da yok.

19 “eride” B’de yok.

20 “ve yeli” A’da yok.

21 B’de “içseler”

22 B’de “içseler”

23 B’de “kavıqdaki taşı”

24 “yañ” A’da yok.

25 B’de “ağrılarına”

26 B’de “sürünseler”

ELLİ ALTINCI BĀB

⁸Südüğü dutılanuñ ve durmayanunuñ ve an gelenüñ ve bel ovuqluđuñ ‘ilācin ⁹bildürür. Eger kebüter tersin uyla aynadup südüğü dutılan kimesne ¹⁰içine girse otursa (B50/a) südüğü açıla. Eger haminüñ toğumin arābla ¹¹aynadup ac¹ arnına içseler südüğü açıla ve dārin südüğü ¹²yüridür. Eger acı bādem yağına bal atup ve gül yağı atup ¹³sürseler² açıla. Eger söğüt kömürinden ıan orı iki pāre idüp birin uyla ezüp içe kefaretdür, tecrübe olunmışdur. Eger tamām ¹⁴içerse üç gün südüğü durmaya. Eger bir miřkāl za‘ferān içse ¹⁵südüğün³ yüride. Eger arpuz ovuđdur, yaşdur, şekerle uyın ¹⁶içseler⁴ řu yolın işlede. Eger sıan bokını za‘ferānla ezüp delüğine ¹⁷oya südüğü açıla. Eger kıızıl boyayı muhkem döğüp yoğura, andan zekerinüñ ¹⁸delüğine veyāhūd zekerin ol yoğurduğı řeyüñ içine řoqa, biraz tura⁵ ¹⁹derhāl açıla. Eger⁶ ablubađa⁷ etin sirkeyle yiseler südüğü açıla. Eger bir (107) kiřinüñ südüğü dā‘im durmasa, selesü‘l-bevl olsa ve hem döşegine ²iřese ekserī mādde bürüdetindendür. ‘ilācı; dārū-yı kermle ma‘cūnlar ³yiye. Ya gülbeşeker veyā arafil-i şağır yimekdür. Ğıdāsı; řumālı ve orulı ⁴ař icmekdür ve eger keşret-i harāretten olursa řarāb-ı verd-i tari⁵ ve ekři ve süzölmiş yoğurt, oru ve řumā aşın yiye ve bundan ⁶mā‘adā dükeli ekşilerden ve tuzlulardan⁸ ve şudan perhiz gerekdür. Eger⁹ horosuñ ursağı bir oğlana yidürseler ve döşegine işemez ola¹⁰. ⁸Ammā horos a olsa yegdür. Eger reyhān uyın māzūyla üç gice ice¹¹, ⁹hergiz döşegine işemeye. Eger beni isrā‘il zeytünü kim pelide beñzer, ¹⁰nohūd miđdārı alup řuda ışlatsa. Üc aşış ıısıcak uyla içe¹². ¹¹Fi‘l-hāl südüğü açıla ve bögrekte ve avıda olan taşı eride. Eger ¹²řıđır anını iceler¹³, südüğ yolında olan¹⁴ taşı eride, aşağa getüre. ¹³Eger bir kimsenüñ zekereden an gelse, ketān toğumin urudup yise, an ¹⁴gelmez ola, mücerrebdür. Eger bir oğlan kim döşegine işese bir miřkāl ¹⁵tura otı uyın ol ođlanuñ ta‘āmına atup yidüreler (B50/b) ¹⁶ayru işemez ola. Eger südüğü dutılan kimesnenüñ zekerinüñ içine ¹⁷bit oya, fi‘l-hāl südüğü açıla. Eger südüğ dutılmasın dirseñ ¹⁸ekřer bürüdetden ve yubüsetden olur kim yolu az gelür, zağmetle ¹⁹gelür. Ğıdāsı nohūd ve řalđam ve şoğan bişüreler, içine bādem südin (108) atalar, şeker veyā bal atalar¹⁵, yiyeler. řu yirine řarāb-ı uřul içe. Ammā enisün, rāziyāne, ²kemmün, kerefis toğumin helyün toğumu ve demür dikenini ve ara alı toğumu bu cümle‘i ³aynadalar, süzeler. Beni isrā‘il zeytünü ezüp içine arışduralar ve fā‘ide idi- ⁴cek deñlü şeker atup içeler. Eger südüğü dutılan mi‘de-nüvāz¹⁶ ⁵biřürüp ıısıcak aşuğına vursa mücerrebdür. Eger demür dikenini vāfir ⁶aynadup vezn ide kim¹⁷ uyunuñ¹⁸ şülüşi ala. Andan řoñra¹⁹ ol řuya ⁷řeker atup²⁰ ıısıcak ıısıcak aşığına ve beline vura, südüğü açıla. ⁸Eger südüğü dutılanuñ zekesine bit osalar açıla. Eger çekirge‘i südüğü ⁹dutılan ‘avrata tütüsi itseler açıla. Eger südüğü dutılan kimse‘e²¹ ¹⁰řařařakan beynini bir arba miđdārı icürseler fetħ ola, mücerrebdür. ¹¹Eger bir kimesne tiz tiz işese üç arpa ağırını mūmiyā ezüp içür- ¹²seler müfid ola. Eger tesbiħ urdu kim yapışıcak kendüyi dü- ¹³řürür küçük urddur, eger bunu řarābla icseler südüğü

¹ B’de “a”

² B’de “sürse”

³ B’de “südüğü”

⁴ B’de “içseler”

⁵ B’de “dura”

⁶ “eger” A’da yok.

⁷ B’de “aplubağa”

⁸ B’de “tuzlu nesnelere”

⁹ “eger” A’da yok.

¹⁰ B’de “işemeye”

¹¹ B’de “içse”

¹² B’de “içse”

¹³ B’de “içseler”

¹⁴ “olan” A’da yok.

¹⁵ “şeker veyā bal atalar” ibaresi A’da yok.

¹⁶ B’de “ma‘danosı”

¹⁷ “kim” A’da yok.

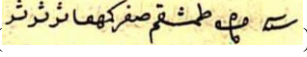
¹⁸ B’de “uyunuñ”

¹⁹ “řoñra” B’de yok.

²⁰ B’de “sünger baturup”

²¹ B’de “kimesneye”

dutılana ¹⁴müfiddür. Eger südüğü dutılan kişiye râziyâne kaynakdup birez ¹⁵benefşe şuyın şekerle ya balla kıvâma getüre, ba' de hıyâr çekirdegin ¹⁶ve kavın çekirdegin dögeler, südin alalar ve ol şarâbla ısıcaqla kıtalar, ¹⁷içüre. Ammâ inen issi olmaya. Zîrâ kıtı issi olsa, südi ¹⁸keser. Eger bel sovuqluğına zencebîl isti' māl idüp aḥşam ve şabâh ¹⁹yiye, müfid ola. Eger südüğü dutılmış adam bir dirhem yumurta ve bir dirhem ^(B50/b)şeker ²⁰dögüp kıtatup ılıcaḡ şuyyla ezüp içeler feth ola, mücerrebdür. Eger südüğü yolında ²¹kum olsa bevli acı acı gelse ve bir bir tamlasa turbı südle bişüreler, ^(B51/a) üç kerre yidüreler, bevli yolu açıla. Eger südüğü turmayup dā'im tamlasa üç ²gün üç gice bir buğday bir miqdār şuyyla ısladup andan kırudup vaḡit vaḡit ³ol buğdaydan yise şifā ola. Eger bu şekli

yazup üzerinde götürse feth ola. ⁴()

ELLİ YEDİNCİ BĀB

⁵Ḥayāda ve zekerde olan şişleri devāsiyla beyān ider: Eger na' nāyı dögüp ⁶kızıl üzüm ile bir birine kıtatup merhem ideler, andan ḡayāda kızıl renk var ise ⁷gövde tamarından kıan alalar ve ḡayāda olan şişe tılā itseler eyü ola. Eger şāh-ı ⁸siperğam dögüp yumurta şarusıyla kıarışdurup ḡayāsına tılā eylese şişin ⁹gidere ve derdin sākin eyleye. Eger zeker şişse ve issi olsa bāsîlikden kıan ¹⁰almaḡdır ve sirkede ıslanmış keşir yiye. Yumurta aḡın gül yağıyla nişasta kıtalar, havanda ¹¹saḡḡ idüp merhem gibi ideler. Bir bez üzere sürteler ve kıaşuğına bağlayalar, müfid ola. ¹²Eger ḡāya şişse ḡalîz mādde inmekdendür. Evvel bāsîlik tamarından kıan almaḡ ¹³gerek. Andan nişasta bişüre, vura ve şabâh şabâh benefşe şarābı içe. Ġıdāsı ¹⁴birinc herîsesi bādem yağıyla veyā bādem südiyle rafadan yumurta ⁽¹⁰⁹⁾yiye ve etlü çorbadan şaḡınalar. Mercimek ile erişte yiyeler. Eger ²ḡāya şişi aḡır yükden ve sıçramaḡdan veyā çıḡırmaḡdan olsa ³veyā kıtı kıabz olmaḡdan olsa, nişānı kıaşıḡdan ḡāyaya yumurta ⁴gibi iner. Ba' zısı iner ve yaticāḡ gider. ' İlacı oldur ki berri kıablu- ⁵baḡanuñ' kıanın iceler² veyāḡūd yumurtaşın yiyeler. Bi-emri'l-lāh te' ālā ⁶şifā bula³. Eger ḡāyaya şaru şu inerse, sebebi⁴ istiskādan olur. ⁷Nişānı, şoḡan gibi yeldirer. Ġıdāsı, bādem südiyle erişte ⁸vireler. Etlü ta' ām virmeyeler. Şu yirine şarāb-ı uşul vireler. Isıcaḡ ⁹şuyyla āzeryün yağın ^(B51/b)sürteler. Eger sākin olmazsa beş on ¹⁰dāne yumurta ḡacāmat ideler, şıḡalar⁵. Ol şaru şu aḡa. Üzerine ¹¹tāḡhin sürteler. Isıcaḡla ve kemmün ve ḡünlük ve maşḡakı ve za' ferān ¹²ve yumurta şarusıyla gül yağın kıarışdurup bir beze süreler ve üzere ¹³vuralar ve kemmün ve topalak dögeler ve arpa unı dāḡil idüp balla ¹⁴kıarışdurup bir beze süreler. Bir niçe kerre vuralar, açıla, işleye. Andan ¹⁵merhem-i kıāfūrî ya merhem-i mışrî ile bitüreler. Eger bir kimsenün zekerine mur- ¹⁶dārîlık olmışsa, sebebi; ' avratdandır. Ya murdārîlıkdan olur; nişānı, ¹⁷çok kıabarçık⁶ gibi çıḡar. Egerçi ḡürde olur giderek açılır, evvel ¹⁸ilāc oldur ki ibtidā çıḡduḡda kendü südüğüyle yuya, üzere ¹⁹sirke merhem-i vuralar, açılır. Baş olursa rastıḡ dögeler, şarb ⁽¹¹⁰⁾sirkeyle kıaynadalar. Tā kim sirkede yara taşın dögeler, un gibi idüp ekeler. Murdārın ²ve çirkin yiye. Şudan şaḡınalar. Eger çokdan oldısa ḡürdeye döner zırnıḡ ³ekeler, murdārın ve çirkin ve naşırın yiye. Andan balla ' anzarüt ekeler. Tā kim ⁴arına. Andan merhem-i selikün ya merhem-i mışrî vuralar ve ol murdārîlık bulaşan ⁵avratuñ tonı kıanından alup süreler. Üzerine penbe yapışdura- ⁶lar ve bu marāza merhem-i kıāfūrî vurmaḡ ḡübdür, kıurıdır. Eger ḡurma çekirdegin ⁷ve ḡaḡmî toḡumın berāber alup tamām dögüp andan

¹ B' de "kıaplubaḡanuñ"

² B' de "içeler"

³ B' de "ola"

⁴ "sebebi" A' da yok.

⁵ B' de "şıḡayalar"

⁶ B' de "kıabarçık"

sirkeyle qarışdurup yaqu⁸itseler, zekerde olan şişlere ki ‘ ilâcdan qalmış ola, sürseler şifâ⁹bula¹. Eger hâya şişine mübtelâ olsa vâfir şu teresin devşürüp bir büyük¹⁰kazan içine koyup şuyla vâfir kaynadup içine girüp ısıcaq otursa¹¹beline dek ya boğazına dek şu içine otursa şişleri gide¹²ve zeyt yağıyla şalatasın idüp yiye, nâfi‘dür. Ğâyetle mücerrebdür. Ammâ¹³bir büyük fucıya girse, evlâdur. Zirâ boğazına gelenece içinde otura¹⁴ve bu (B52/a) otdan çıquduktan şoıra şovuq şu içmeden hâzer ide.

ELLİ¹⁵SEKİZİNCİ BÂB

Bevâşır ve maq‘ ad renclerinüñ devâsın bildürür: Eger koyun¹⁶boğazlanduğı gibi ısıcaqla öykeninden bir parmaq² gibi kesüp maq‘ adına götürse, ¹⁷şifâ ola ve bir pâresin dağı maq‘ adınıñ taşrasına ura³. Biri şa- ¹⁸vuyınca bir ısıcaq dağı vura. Nice⁴ kerre bu resme itseler bevâsırünü yaramaz¹⁹şuların çeküp ala ve eger ol öyken pâresin kelbe virseler (111) yimeye. Ağulu olduğı ecilden. Eger beş dirhem ağı ağacı yabrağın⁵ döge, ²andan tencereye koyup üzerine otuz dirhem zeyt yağı koya, kaynaya. ³Andan süzüp bir fitil idüp o yağa baturup şâf idine ve eger ⁴bevâşır maq‘ adunuñ taşrasında olsa, tekrâr ide, mücerrebdür. Ğayrı ‘ ilâca ⁵ihtiyâc qalmaz. Eger bir dirhem gebere kökin döğüp çig balla qarışdurup ⁶yiye, nâfi‘dür. Eger devenüñ örgüci yağından alup zerdâli⁶ çekirdegin ⁷ve gendene’i berâber alup döge⁷ qarışdura, maq‘ adına bir nice⁸ kerre sürine, ğâyet mücerrebdür. ⁸Eger bevâşıra mübtelâ olan bu zıkr olman yağı issi iken sürtse, ⁹fâ’ide ide, dimişler⁹. Eger buhür-ı meryem şuyın maq‘ adı çıkan kimesne sirkeyle ¹⁰qarışdurup maq‘ adına sürse, yirine vara. Eger kelebek qurı kafasın¹¹yaqup, sahq idüp, hamâm çirk-âbında bir miqdâr oturup, ol meshûkı¹²maq‘ adı üzerine eküp yüzükoy yatup yirine iteler. Bi-‘ inâyeti’l-lâhi te‘âlâ¹³def‘ ola. Ammâ bir niçe kerre ide, mücerrebdür. Şöyle ma‘lüm ola ki şifâ kitâbında ¹⁴böyle tahrîr olınmışdur¹⁰. Gebere otunuñ havâşşı bî-haddür. Cümleden biri budur ki; ¹⁵bevâşırı olan kimesne yatsu namâzı vaqtinde gebere otı biten yire vara. ¹⁶Atası anası adın ve kendi adın diye kim meşelâ sen yâ gebere, Ya‘küb begüñ ¹⁷ve hâtunı Zühre hâtunuñ oğı Muhammed Çelebi’nüñ bevâsırısın, diye ¹⁸gide ve yine seher vaqtinde gele, eyde kim “Sen yâ gebere, Ya‘küb begüñ ¹⁹ve hâtunı Zühre (B52/b) hâtunuñ oğı Muhammed Çelebi’nüñ bevâsırısın diyüp (112) qopara, yabana ata. Ammâ eliyle qoparup ata. Demür âletle qoparmaya belki ²eliyle de qoparmaya, bir ğayrı nesne ile qopara, yirinden ayıra. Ol adamuñ bev- ³âşırı maqv ola. Bu havâşşa inkâr câ’iz degüldür. Zirâ havâş haqdur. Eger enâr ⁴qabın bişürüp, oğlancıklar esrârı¹¹ kim maq‘ adı çıkar, ol şuyunu içine ⁵otursa şifâ bula¹². Eger mâzûyı yalnuz bişürseler, ısıcaqla cemî‘ maq‘ adı ⁶çıqana vuralar, müfiddür. Eger mersin yağın bevâşıra sürseler, eyüdür. ⁷Eger zırnîh gül yağıyla qarışdurup bevâşıra sürseler nâfi‘dür. Ammâ ⁸yiyeni öldürür. Eger turaq otı tohumın yaqup dögeler, çig balla bevâşıra ⁹yaqu ideler, düşüre. Eger qurduñ¹³ ödin alup vaqt-i hâcetde tükürük ¹⁰ile ısladup penbe üzerine alup andan maq‘ adınıñ zahmına uralar, def‘ ola¹⁴. ¹¹Eger çadır çiçeği dânesinden iki dirhem alup bir kaşıqda şuyın ezüp ¹²alup¹⁵ içseler, üç dört kerre ‘ömrinde ide¹⁶, ayruq ol marazı görmeye, ¹³şifâ

¹ B’de “ola”

² B’de “barmak”

³ B’de “vura”

⁴ B’de “niçe”

⁵ B’de “yaprağın”

⁶ B’de “zerdâlü”

⁷ “döge” A’da yok.

⁸ B’de “niçe”

⁹ B’de “dimişlerdür”

¹⁰ B’de “itmişler ki”

¹¹ “esrârı” B’de yok.

¹² B’de “ola”

¹³ B’de “hinzir”

¹⁴ B’de “eyleye”

¹⁵ “alup” B’de yok.

¹⁶ “ide” B’de yok.

bula. Ammā ma' cūn kim bevāşıra gāyet nāfi' dūr. Helile 'i kābili ve balıla ¹⁴ve emle, her birinden on dirhem ve muql-ı ezrak otuz dirhem cümlesin dögüp ¹⁵küfi alınmış balla ma' cūn idüp isti' māl ideler, şifā bula ve bevāşırı ¹⁶olan ekşilerden ve hāmırsız etmekden ve qarbuздan ve buzlu şudan gāyet ¹⁷hazer ideler ve tahāreti ısıcağ şuyla eyleyeler. Kenger tohumın kim kılgın ¹⁸dirler, anuñ tohumın dögüp çig balla qarışdurup ac karnına şabāh ¹⁹şabāh bir iki ay miqdārı yiye. Muhaşşal bevāşırı gidenece yiye. Eger peygamber (113) çiçeginüñ kökin çıkarup güneşde kurudup şabāh şabāh ikişer dirhem ²yise şifā bula. Tecrube olunmışdur¹. Eger sürincān içseler, bevāşıra nā- ³fi' dūr, gidere ve eger buçuk dirhem in sāde yağıyla qarışdurup penbeye şarup ⁴gice ile mağ' adına (B53/a) götürse iki üç gice böyle itse, fi'l-hāl bevāşırı ⁵gidere. Eger yılğun kökini üç kez bevāşıra tütüzdürse² eyüdü. Eger qara ⁶ağacuñ kökini hoşābda ısladup ol hoşābdan yigirmi dirhem deñlü ⁷çise mağ' adında yılleri ve bevāşırı gidere. Eger misk içseler, ⁸bağırısakdaki yılleri gidere ve bevāşırı mağ' adından gidere ve ne deñlü ' illeti ⁹var ise gidere³. Eger şarımsağı biryān idüp gāh gāh yise, bevāşırı⁴ ¹⁰ve göbek ağrısına ve kasıq ağrısına ve sızıya⁵ müfiddür. Eger cekirge 'i altına tütüz- ¹¹dürseler, bevāşıra şifā bula. Eger eski afyonu nohud deñlü mağ' adına ¹²götürse bevāşırı gidere⁶. Eger sülügi bevāşırına yapışdursa gāyetle ¹³müfiddür ve sülük vurduqdan soñra beş on dāne şişe çeke. Ol gün ¹⁴şovuğ şudan hazer ide. Ilıcağ şuyla bal şerbeti içe, mücerrebdür. Eger ¹⁵koyun bıtrağı⁷ kökiyle koparup andan dögüp şuyın şıka⁸, içebildügi ¹⁶kadar içe, şifā bula⁹, mücerrebdür. Eger bevāşırdan şu gelse, ebem gümecinüñ yabrağın¹⁰ ¹⁷vāfir şuyla bişürüp duyabildügi kadar dura¹¹, buğunda¹² otura. Bir kab ¹⁸içinde niçe kerre itse şifā bula. Eger siñirli yabrağın¹³ şuyın bir iki ¹⁹kaşık niçe gün içe. Eger açılığında kaçarsa¹⁴ içine¹⁵ bir miqdār şeker (114) katup¹⁶ içe ve dağı bevāşır def' ine bir miqdār keklik¹⁷ otın dögüp elekden gecürüp¹⁸ ²bir pāre ekşi şarābla mağ' adını¹⁹ yuya ve dağı mağ' adına bir pāre²⁰ çig bal sürüp²¹ ³ve bu dögülmüş keklik²² otın üzerine yapışdurup²³ bir nice²⁴ kerre böyle ide, def' ⁴ola. Gāyet²⁵ mücerrebdür. Egear bevāşır için aq şoğanuñ icini oyup bezr ⁵şolduralar, oçağa²⁶ koyalar, kaynaya. Andan çıkarup dögüp merhem gibi idüp ⁶bez üzerine yaqa. Gice yatduqda mağ' adına yapışdura, yata, eyü ola. Eger ⁷bevāşır için ' ilac murād ise bir denk nuşadıırı bir çölmek içine ⁸ates üzerine koyup mağ' adına²⁷ (B53/b) gayr yirden²⁸ setr idüp hemān ⁹mağ' adına tütüzdüre, sākin ola. Eger böğürtlen yabrağın²⁹ yumuşaq ¹⁰dögüp³⁰ zahmetlü mādde inen yire³¹ vursalar, müfid ola. Eger kedi otın ¹¹yise, bevāşır³² ve bel ağrısın gidere ve hem kim nar dānelerin şekerle üç ¹²gün yise, bevāşırı aşlıyla gidere ve kan gelürse gelmez ola ve her kim ¹³nar yise gögsin yumuşada ve zihni artura ve beyne³³ kuvvet vire. Eger ¹⁴koyun bıtrağı³⁴ kim hurde olur, kökiyle yabrağla³⁵ dögüp şuyın alalar, ¹⁵bevāşırı

1 B'de "mücerrebdür"

2 B'de "tütüzdürseler"

3 B'de "giderür"

4 B'de "bevāşıra"

5 B'de "sızısına"

6 B'de "gide"

7 B'de "pıtrağın"

8 B'de "şikup"

9 B'de "ola"

10 B'de "yabrağın"

11 "dura" B'de yok.

12 B'de "buğına"

13 "yabrağın" kelimesinde

ilgi ekinin "n"si "nun" ile

yazılmış. Kelime B'de

"yaprağıñ"

14 B'de "kaçarsa"

15 "için" B'de yok.

16 "katup" A'da yok.

17 B'de "kekik"

18 B'de "geçüre"

19 B'de "mağ' adın"

20 "bir pāre" A'da yok.

21 B'de "sürine"

22 B'de "kekik"

23 B'de "yapışdura"

24 B'de "niçe"

25 "gāyet" B'de yok.

26 B'de "oçağa"

27 B'de "mağ' adından"

28 B'de "gayrı yirin"

29 B'de "yaprağın"

30 B'de "idüp"

31 B'de "mağ' ada"

32 B'de "bevāşırın"

33 B'de "beynine"

34 B'de "pıtrağı"

35 B'de "yaprağıyla"

olan kimesnelere bir niçe gün içürelere, halâş ola, mücerrebdür. ¹⁶Eger bâzincâmî çigle döğüp şuyın şıka, ol şudan bir üsküreye¹ ¹⁷ac çarına içeler. İshâl idüp bevâşırın aşğa indüre. Andan ol ¹⁸şudan bir miqdâr ala qoyalar², ol şuyla maq^ç adın yuya ve ova ve birez ¹⁹penbe³’i işladup maq^ç adına yapışdura, bir hayli zamân dura. Andan ol ⁽¹¹⁵⁾ penbe³’i kopara, bevâşırı kopa. Ba^ç de merhem kıya, mücerrebdür. Eger şol bevâşır kim ²üzüm dânesi gibi ola, şarkar, kanlu gelür. ‘ İlâcî oldur ki; iki çekirdek ³âzeryün döge, çig süde katup şekerle qarışdurup³ üç şabâh ac çarına ⁴çe. Ne var ise şağrıya indüre. Şişe vuralar ve penbeye birez sürteler. ⁵Üzerine vuralar. Şağra içeri gidiçek⁴ penbe³’i bile qoyalar⁵. Bir zamân ⁶dura. Qurudup düşüre ve bu dağı olur kim fitil ile tiryâk şokalar, bu dağı ⁷düşürür. Ertesi, gül yağıyla yumurta ağın çalkayalar, sürteler. Tamâm düşecek ⁸merhem-i kâfûrî vuralar. Günde iki kerre. Ammâ gîdâsî ferâricle birinc helîmesi ola. ⁹Ammâ şol bevâşır kim şağranuñ taşrasında olur, kelebek kanadına ¹⁰beñzer, şulanur, kanar. İgneyle delüp ibrişim geçürelere, bağlayalar, kökiyle dibinden ¹¹keseler. ‘ İlâcî şumâk, şağ tuz eritmedük yağıla dögeler, merhem gibi ola. ¹²Penbe ile üzerine vuralar. Bir gün dura. Şoñra merhem-i kâfûrî vuralar. Bev- ¹³aşır bir delükdür. şağranuñ üstinde olur. ^(B54/a) Dâ⁶’im⁶ irin ve şu eksük ¹⁴olmaz. Devâsî, tîz⁷ fitil şokalar, dura. Ammâ ‘ ilâc bunı ideler; murdâr ilik ¹⁵ekşi hamır, zağferân⁸ dögeler. Bezîr katalar. Beş altı gün günde⁹ iki kerre vuralar. ¹⁶Ol nâşır eti gele, çıka. Fitil idende eski penbe ideler. Bir iki gün tamâm ¹⁷ici arına. Merhem-i havâriyünile isti^ç mâl. Eger keşürile üzüm kaynadalar, dağı ¹⁸şuyın şabâh¹⁰ eyleyeler, içeler, müfid ola. Eger adam kılin yaqub taşra ¹⁹çıkan maq^ç ada ekseler, içeri vara. Eger çam şakızın ateşde ⁽¹¹⁶⁾ eridüp bir kalın beze sürüp maq^ç adına yaqu ideler. Tabîbler ‘ âciz ²olduğı sigillere vursalar gide. Eger arslan derisi üzerine otursa ³bevâşır gide, mücerrebdür. Eger şağra içinde qurduğazlar olsa, qoyun ⁴öykenini yaralar. Isıcakla öyken üzerine vuralar, gelür, dökülür¹¹. Eger baqıyye ⁵qalursa şeftâlü yabrağın dögeler, şabır katalar, huqne gibi şağra içine dökeler. ⁶Ol qurdları kıra, gidere. Bevâşır renci maq^ç adda olur. Ya içeri⁷de ⁷olur ya taşrada. Sebeb, aşı göbekde olur sevdâdan peydâ¹² olur. Nişanı; ⁸taşrası mercimek gibi olur. İçeri⁷si üzüm dânesi gibi olur. Kan ⁹aqar. Eger¹³ taşrada olursa ‘ ilâcî; igneyle delüp ibrişim geçürmekdür ve kökiyle ¹⁰kese. Yirine şarımsağı¹⁴ şağ tuz şoğanıyla¹⁵ dögeler. Eski penbe ¹¹üzerine qoyup vuralar. Ol giçe¹⁶ dura. Merhem-i kâfûrî birle bitürelere ¹²veyâ ibrişimle berk bağlayalar veyâ at kıltıyla bağlayalar, düşe, gide. Ammâ ¹³içeri⁷de zahmeti çok olur, kuvveti keser. Beñzi şarardur, harâb ider. ¹⁴İki denk âzeryün dögeler, süd ile ezeler. Şabâhdan içürelere. Cemî^ç ¹⁵bevâşır maq^ç ada indüre. Andan şişe vuralar. Maq^ç addan çıka. Girü â- ¹⁶zeryün döğüp un gibi ola. Bezirle kaynadalar. Merhem ola. Fitil şoka, ¹⁷taşra¹⁷ gele. Gül yağı dürteler ve yılan bıçağı ve deve örgüci birle döğüp ^(B54/b) ¹⁸merhem gibi ider¹⁸. Qarşu süreler, hoş ola. Bevâşır zahmetine gâyet ¹⁹mücerrebdür. Birkaç gün isti^ç mâl ideler. Tâ gidinçeye¹⁹ dek qoz kadarı ⁽¹¹⁷⁾ şabâh ve aqşam yiye. Bırasa²⁰ tohumı yigirmi dirhem deve diken tohumı yigirmi dirhem, ²bunları muhkem döğüp ‘ aselüñ küfin alduqdanşoñra birazcık²¹ şovudup²²

¹ B’de “üsküre”

² B’de “alı qoyalar”

³ B’de “qarışdura”

⁴ B’de “gidicek”

⁵ B’de “şokalar”

⁶ B’de “dâyim”

⁷ “tîz” A’da yok.

⁸ B’de “za ferân”

⁹ “günde” A’da yok.

¹⁰ B’de “şâfi”

¹¹ “dökülür” A’da yok.

¹² “peydâ” A’da yok.

¹³ “eger” A’da yok.

¹⁴ B’de “şarımsağ”

¹⁵ B’de “şoğanla”

¹⁶ B’de “gice”

¹⁷ B’de “taşrasına”

¹⁸ B’de “ide”

¹⁹ B’de “gidinceye”

²⁰ B’de “pırasa”

²¹ B’de “birezcik”

²² B’de “şavudup”

3ıısacağla bu eczaları karışdırurup bir sırcalı qaba qoyalar. Andan isti' māl 4ıdeler. Ammā 'asel üc eczā deñlü ola. Eger¹ bevāşırūñ aşığa şarkıncası² 5kim meme gibi olur, ustura ile muhkem hacāmat idüp uzun şışe ile 6қанın çekeler, mücerrebdür. Bundan müfid yoğdur. Eger bevāşıra yunus balıgından 7üc şabāh bir päre bişürüp yiye, mücerrebdür. Eger bevāşırdan bir kimsenüñ dübüri 8taşra çıksa istiridyeye qabların muhkem yaqıp andan havanda döğüp 9elekden geçürüp bir kimse³ avuçın⁴ 4öldürüp anuñ maq'adına vurular⁵. Biraz za- 10mandan şoñra hālāş ola. Eger marsama ki 'āşık yabrağıdur⁶, döğüp⁷ 11şuyından üc gün birer qaşık icse hālāş ola, mücerrebdür.

ELLİ TOĞUZ- 12UNCİ BĀB

Hāmile 'avratlarına isti' māl ide⁸ ve hem toğumlardağı⁹ halleri ve südleri 13ve hayzlar aħvālin bildürür: Eger qaçmaq taşın 'avrat uyluğına bağılasa fi'l-hāl 14toğura. Eger iki direm za' ferān yiye, fi'l-hāl toğura. Eger yaş keşneci 'avratın uyluğına aşı qosalar, tiz toğura. 15Eger iki dirhem za' ferān yiye, fi'l-hāl toğura. Eger yılın qabın tütsi 16virseler, oğlan yatağın düşüre ve qarnında olan oğlanı düşüre 17 ve eger diri oğlan bulursa öldüre, ziyāde şakımlar. Eger la' deni 18tütsi itseler, oğlan şoñın düşüre. Eger' avratuñ şaçın ve eri 19şaçın karışdırurup tütüzdüre, tiz toğura. Ammā vaqti yetmedin (118) tütüzdürseler oğlanı düşüre. Eger at zibilin tütüze, āsānlığıla 2toğura. Eger oğlan içeryde ölmüş ise, çıkmayı āsān ola. Eger 3hāmile 'avrat qoruk şarābın içse, eyüdü, mi' desin (B55a) qavı ider, oğlanı 4muhkem dutar, düşürmez. Bedeli ekşi elma şuyıdur. Eger 'avratuñ hayz 5kanı durmasa, pirinci biryān idüp döğüp, ekşi ayrılan içse, 6hayz qanı diñe. Eger 'avratuñ hayz qanı bağılansa şarımşaq şapın¹⁰ 7götürsün, açıla. Eger hāmile 'avrat cimā' a meyl eyleyse kız nişānidur. 8Eger üc ayda debrenürse¹¹ erkek nişānidur. Eger¹² dört ayda debrenürse¹³ 9kız nişānidur. Eger kırlangıc qanın kişiyey bilmeden icürseler, cimā' a hoş¹⁴ 10kılmaya. Eger 'avratın südi eksile, ayva balla bişürüp memesine vursalar¹⁵, 11südi gele. Eger hāmile¹⁶ 'avrat qaçankim¹⁷ hayz görmez ola, gönli dönmege 12başlaya, mi' desi ağırya, iştiħası az ola, şarāb-ı tuffāh vireler ki¹⁸ anda 13' üd ve misk ve cevz-i bevā' ola¹⁹ ve şakız çiyneye ve hoş koğular koğlaya 14ve şarāb-ı sefercel ve şarāb-ı ' üd vireler. Ğıdāsi ferāric ya oğlağ eti 15veyā erkek şışek eti enār şuyıyla ve na'ne²⁰ ile bişmiş ola ve tarhūn 16koğulaya. Yimişlerde ayva ve elma²¹ ve enār ve emrüd yiye. Giçe yatduğı vaqit gülbeşeker 17ve turunc qabı ma' cūnin isti' māl eyleye ve ğıdāyi çok yimeye²² şakıl olmaya ve acı 18ve tatlı ve ğalız nesnelereñden hāzer ide ve qan almaya ve müşhil içmeye 19ve şulu yimişlerden hāzer ide. Çorbalardan²³ ve hāmāmdan şakımlar²⁴. Tiryāk-ı (119) fārūk ve ma' cūn-ı misk ve müferriħāt-ı yāķütü gibilerden ğāh ğāh yiye ve tabi' atı 2qabz olmağı qomayalar. Āheste āheste hareket ide. Segirtmekden şaqına 3ve oğlan toğduqdanşoñra lañif ğıdālar yiye. Ferāric gibi zinhār tiz 4ğalız nesnelereñ yimeyeler ki istiskā olur. Cigeri şışer. Ayruğ kurtulmaz. 5Eger bir ölmüş 'aqrebi bir beze şarup oğlan düşüren 'avratuñ²⁵

1 "eger" A'da yok.

2 B'de "şarkıncasını"

3 B'de "kimesne"

4 B'de "avucın"

5 B'de "vura"

6 "ki 'āşık yabrağıdur"

ibaresi B'de yok.

7 B'de "mersime'i"

döğüp"

8 "ide" A'da yok.

9 B'de "toğurduğı"

10 B'de "şabın"

11 B'de "deprens"

12 "eger" A'da yok.

13 B'de "deprens"

14 B'de "heves"

15 B'e "vursa"

16 B'de "yüklü"

17 B'de "qaçankim"

18 "ki" A'da yok.

19 "ola" A'da yok.

20 B'de "na'nā"

21 "elma" A'da yok.

22 "yimeye" A'da yok.

23 B'de "şorbalardan"

24 B'de "şaqına"

25 B'de "'avratın"

6boynına aşalar, ayruğ düşürmeye. Eger atun tırnağın doğurmayan 7avrat 7başı altında tütüzdürülse¹ fi'l-hâl toğura. Eger atun tırnağın fercine 8tütüzdürse oğlanı düşüre. Eger oğlan ki 9avrat kırmında ola, (B55/b) 9çıkıma, keşür tohumın oda bırağa ve tütününe dura, derhâl düşe. Eger 10avrat şarplansa mıknatıs taşını elinde tutsa derhâl doğura². 11Cālīnūs hekīm eydür: Eger dilerseñ yüklü 9avratun memesinden birez süd 12şağa ve bir çanağa birez şu koyup ol südden ol şuyun üzerine 13tamzursa³, eger ol süd ol suyun dibine inerse kızdur. Eger 14yüzinde kalursa, oğlandır. Eger gök gözlü oğlanı kara yağız 9avrata 15emzürseler gözünüñ göklüğü qaralığa tebdil ola. Eger bir 9avratun memesi 16ağrısa sebebi, muhālif gıdā yimekten ya umşunmağdan olur, şişer, kızıl 17olur, sancur. Evvel ekhāl ya bāsīlik tamarından kan alalar. Etlü aş virme-yeler. 18Mercimek ya erişte, tereyağıyla bişmiş ola, yiye ve şabāh şabāh şarāb-ı 19benefşe içe ve havlān-ı hindī ezüp südle şişini sürteler. (120) Eger kārger⁴ olmaz ise yumuşaducı yağu vuralar. Evvelā neşter ile altı yanından 2açalar. Fitol idüp yumurta şarusı şokalar. Kelem yabrağın⁵ gül 3yağıyla oda kızdurup emceği⁶ üzerine vuralar. Hüşkbend bağlayalar. Yumurta 4yağıyla gül yağı müfiddür. Eger 9avrat dört aylık hāmīle olsa, dā'im ayva yiye 5ve koçulaya vüçüda⁷ gelen hoş-hulk ve laṭīf maḥbūb ola. Eger bir diremden 6eksücek çörek otın içseler, hayzı yüride ve içindeki olan 7oğlanı çıkara, gerek öli gerek diri olsun ve işin daḥi çıkara.

8ALTMİŞİNCİ BĀB

Süste endām 9ilācın bildürür: Eger merzencüş 9yağın süst olmuş bedene sürteler⁸, gāyet eyüdür. Eger zanbağ yağın 10tamzursalar, terleyüp bedenün süstlīgin giderür. Eger kızıl boyayı bal 11şerbetile içseler, beden süstlīğine nāfi'dür. Eger bir dirhem za'ferān 12ve iki dirhem qarānfül ve üç dirhem fülful ve iki direm⁹ rāziyāne ve iki dirhem 13zencebīl ve iki dirhem maştakī ve bir dirhem afyon, bunları (B56/a) saḥk idüp 14ince elekden geçürüp üç eczā miqdār¹⁰ 9asel kaynadup küfin 15alup kıvāma getürüp, ma'cün idüp ahyānen noḥud deñlü yiyeler. 16Beden süstlīğine müfiddür¹¹. Hekīm Behmen eydür. Kitāblarumuzda böyle 17kayd itmişdür¹² ki bir sāt guşsa bir yıllık kuvveti maḥv itmek muḥarrerdür. 18Eger turbı¹³ döğüp ve şıḳup küfi alınmış balla oçağda kıvām 19bulanaca kaynadalar. Bir zarfa koyup ac kırmına yiyeler. Tamarların da kavī (121) eyleye. Balğamın keser ve tenine kuvvet vire¹⁴ ve beden süstlīgin gidere ve elin ve 2gözün kuvvetin ziyāde ider ve ta'ām ḥazm itdüre¹⁵. Eger sezāb tohumın 3yağla kavurup ma'cün itse, her gün bir mişkāl yise, süst 4endāmıḡın gidere. Eger zāc döğüp şuyula qarışdurup ḡusl eyleyeler¹⁶, 5süst olan a'zāların muḥkem ide. Ammā gözün yuma yāḥūd omuzlardan 6aşağa varanaca ḡusl ideler. Eger tuzı zeyt yağıyla qarışdurup gövdesine 7sürse süstlīgi gidere. Eger 9akırqarḥāyī saḥk idüp zeytle 8qarışdurup gövdeye sürseler tüy ürpermegin ve gövde süstlīgin 9ve şovukdan olan zahmetlerin gidere. Eger¹⁷ serçe eti k̄abızdur ammā fālice 10ve laḳveye ve istiskāya ve süstlīge küllī fā'idesi vardur¹⁸ ve cimā'ı ziyāde¹⁹ ider 11ve şıḡırcıḳ eti de buña qarībdür.

1 B'de "tütüzdürse"

2 B'de "toğura"

3 B'de "tamzura"

4 B'de "kār"

5 B'de "yaprağın"

6 B'de "emcek"

7 B'de "vüçüda"

8 B'de "sürseler"

9 "direm" A'da yok.

10 B'de "kadar"

11 B'de "beden süstlīgin

gidere"

12 "itmişdür"

13 B'de "turpi"

14 B'de "virür"

15 B'de "itdürür"

16 B'de "eyleyeler"

17 B'de "egerçi"

18 B'de "fā'ide ider"

19 "ziyāde" A'da yok.

Ammā üç gün habs idüp andan yiyeler.¹ Eger zanbağ yağı sürünseler² endāmlarda ve hem mafşallarda ağrıya³ 12müfiddür.

ALTMİŞ BİRİNCİ BĀB

Ğuşsa zā' il olmasınınñ ' ilācın bildürür: ¹³Eger bed-nüvisüñ karnındaki⁴ taş kim bakla kadar olur; bir kab ¹⁴içinde yusalar, ol şuyı ğuşşalı kimseye içürseler, ğuşsa zā' il ¹⁵ola⁵. Eger re's şarābın içeler⁶, ğam ve ğuşsa'ı gidere. Eger pūzinenüñ ¹⁶kurusun döğüp şekerle yiyeler⁷, her nedeñlü ğam ve ğuşsa ve gönül ¹⁷tarlığı var ise şādlığa tebdil ola. Hüs-n-i haţta ve cemāl-i hüsne ¹⁸ve altuna ve cevāhire nazār itse ğamm ve ğuşsa def' i muķarrerdür. Boķrāt ¹⁹hekīm⁸ eydür: (B56/b) Za' ferāna müferrihü'l-ķalb dirler. Her kim iki dirhem⁹ içe, (122) ' aźim feraħ bula. Eger ķaranfil ķiynese birķac tārūyla yudsa ²hayli feraħ virür. Ammā ba' zılar buña zāhib olmışlar ki yarım cevz biraz¹⁰ arpa- ³yıla¹¹ ķiyneyüp yudsa ' aźim feraħ bula¹².

ALTMİŞ İKİNCİ BĀB

Bel ⁴ağrılarınñ devāsın bildürür: Eger yüzerligi bişürüp şuyın içeler¹³, bel ağrısına ⁵müfiddür. Eger turaķ otı yağıñ bel ağrısına sürseler, gidere¹⁴. Eger bakla¹⁵ ⁶ķabuğın çıkarup un gibi idüp yumurta şarusıyla ķarışdurup bula- ⁷mac gibi idüp andan ķalın hām astar üzerine sürüp andan ısıdup ⁸beline bağlaya, mücerrebdür. Egir¹⁶ ve istiftāh¹⁷ yimek de eyüdür. Eger eyü hām kecele' i ⁹alup üstünüñ ķabın bıçağla ķazyup dört pāre idüp her şabāh ¹⁰bir pāresin incir pāresine ya üzüm içine ķoyup yuda, acılığın def' ide. ¹¹Ammā üzerine yimek yimeye ve şu içmeye ve ekşilerden perhiz ide. Bil ağrısına ¹²ve ğayrı nesnelere müfiddür. Eger bel ağrısıcün¹⁸ iki dirhem yüzerlik ve bir ¹³dirhem ' akırķarhā ve yigirmi dāne ķekirdegi ķıķmış üzüm, bunları döğüp ¹⁴şāf idüp geceyle götüreler. Her nedeñlü balğam var ise ķeküp gidere. ¹⁵Eger¹⁹ bir aķçalıķ²⁰ ķaķtranı ve bir aķçalıķ çörek otın döğüp elekden geçüresin ¹⁶ve ķaķtranı yedi kerre şuyyla yuyasin, acısı gide. Şabşaru ola. İki ¹⁷bölük idesin ve çörek otın dağı iki bölük idesin. İki kürk pāresin ¹⁹alup tüylerin kırķasın. Tüysüz tarafına ol bir bölük ķaķtranı ¹⁹süresin. Ol bir bölük çörek otın üzerine sepiyesin²¹. Andan bölüğe (123) yapışdurasın. Yaķunuñ iki ucı²² ķaşuğunuñ iki yanına gele. Üç gün ²tūra, ne vaķit yapışdurduñsa yine ol vaķit gidersin. Ol bir bölük ³dağı böyle idesin. Ammā cimā' itmeyesin, be-ġāyet hāzer idesin. Tā kim bel ağrısından emin olasin²³, (B57/a) mücerrebdür. Naķl-i min sultānu't-ķıbb. ⁴Eger bel ağrısına mübtelā olsa, be-ġāyet zahmet virse, sebebi budur ki ⁵balğamdan²⁴ vāķi' olur. Nişānı budur ki; egilemez ve toğrulamaz. ' İlācı; evvel ⁶üseylem tamarından ya' ni kolundan ķan alalar. Andan ihtikān ideler ve hāmāmda ⁷istifrāğ ideler ve ba' zı hār

1 "Ammā üç gün habs idüp andan yiyeler." cümlesi A' da yok.

2 "eger zanbağ yağı sürünseler" ibaresi A' da yok.

3 B' de "mafşallar ağrısına"

4 B' de "ķarnındağı"

5 B' de "ğuşşası gide"

6 B' de "içseler"

7 B' de "yiseler"

8 B' de "hekīm Boķrāt"

9 B' de "diremin"

10 B' de "bir"

11 B' de "arpa ile"

12 B' de "virür"

13 B' de "içseler"

14 B' de "gide"

15 B' de "baķlanuñ"

16 "egir" B' de yok.

17 B' de "ısfanağ"

18 B' de "ağrısıcün"

19 "eger" A' da yok.

20 B' de "aķçalıķ"

21 B' de "sepesin"

22 B' de "uçı"

23 "be-ġāyet hāzer idesin.

Tā kim bel ağrısından emin olasin" ibaresi A' da yok.

24 B' de "balğam imekden"

nesneler sürüneler. Eger gitmezse zencebîl⁸ ve aķ ħardal dögeler. Ħammâma girüp beline çig bal sürte. Bunları⁹ üzerine eke. Bir zamân ısıcaķda ħura. Andan yunup çıķa. Kendüyi¹⁰ ısıcaķ duta ve bel ağrısına şâf götürmek eyüdür ve bu marazda birkaç¹¹ gün çimâ¹ dan el çekeler. Bel ağrısıçün ħammâma girüp terledük-¹² denşoñra beline dek¹ bal sürseler² ve üzerine ra^c nâ saħķ olmış¹³ dârçını eke. Bir zamân otura. İsterse belin şara. Bağlayup üç gün-¹⁴ denşoñra yıķanup şifâ bula. Eger bel ağrısına mücerreb devâ murâd iderseñ³ çörek otı, yigirmi beş direm ķaranfil beş direm, günlük iki direm, ‘asel¹⁶ vuķıyye bir, ammâ tıb kitâblarında şöyle meşûrdur ki evvel ħuķne⁷-i leyyine idüp¹⁷ ba^c de mutavassıt ide ve dağı tenķiye ideler. Andan bu terkibi birkaç isti^c mâl¹⁸ ideler ve yaķu da itseler eyüdür⁴. Belesân yağı şafrâyî ve sevdâvî⁵ ¹⁹ve balġamî marazları ‘azîm dâfi^c dür ve bel ağrısı kim yelden ola, sürer, (124) taħlıl ider, giderür. Eger ‘atġardan bir miķdâr ķara ot alup ġâyet⁶ muħkem dögüp elekden ²geçürüp ķına yoğurur gibi biraz gül-efsünla ķarışdurup ısıcaķ ħammâma girüp ³yüzikoyu⁷ yata. Andan belinüñ ağrıyan yirine sürüp vâfir yata. Terledükdenşoñra⁸ ⁴tađılır gider. Yıķanup çıkduķda şovuk şu içmeye ve kendüyi ısıcaķ duta. ⁵Eger bel ağrısı şovukdan veyâ yelden ola, eski sarımsağı yigirmi⁹ dirhem ķabıyla ⁶yumuşak dögeler ve on direm biber dögölmüş ola ve iki yüz seksan direm raġb⁷ eski (B57b) zeyt yağıyla ķaynadalar. Tâ yarım rıġl ķalanaca andan süzeler. Şâfi ⁸yađı ķala. Yine od üzerine koyup beş direm günlük ve beş direm ferfiyün ki ⁹ġâyet saħķ olmış ola ve ol yağın içine koyalar, ķarışduralar. Ateşden ¹⁰endürüp bir sırça ķaba¹⁰ koyup vaķt-i ħâcetde¹¹ sehl ısıcaķ idüp zahmeti ¹¹olduđı yiri ateşe kızdurup bu yağla muħkem ovalar. Andan şovukdan ħazer ¹²ideler¹². İsıcaķ dutalar. Şifâ bula¹³, mücerrebdür¹⁴.

ALTMİŞ ÜÇÜNCÜ BÂB

‘Irķu’n-nisâ’ ve niķrîs¹³ ve bögür ağrısınıñ ve ġayrısınıñ devâsın¹⁵ bildürür: Eger bucuķ mişķâl yüzerlik toğumın ¹⁴dögmedin¹⁶ bütün ağzına koyup ağzı yarıla, çalkayup yudsa, ¹⁵ırķu’n-nisâ’ ve veca^c-ı mafâşıla müfiddür. On iki güne dek isti^c mâl ide. ¹⁶Eger ħardalı dögüp balla yaķu itse¹⁷, ‘ırķu’n-nisâ’¹⁸ vursalar, sâkin ide. Eger ¹⁷sinâmeki¹⁹ ‘ırķu’n-nisâya isti^c mâl itseler, eyüdür. Eger ķurd iligin eridüp oçağa ¹⁸ķarşu sürseler²⁰, ‘ırķu’n-nisâ’ya eyüdür. Eger yumurta yağın tıla itseler²¹ eyüdür. ¹⁹Eger bir kimsenüñ ħâyası şişe²², reyġân şuyın sürseler²³ şişi gide. Eger bir kimsenüñ yan başı ağrısı²⁴ ve sançsa (125) evvel emirde eyü istifrâġ ideler. Beş direm turb toğumu, on direm turaķ² otı kaynadalar. Bir üsküreye süzeler ve içine birez tuz ve bir kaşık bal ķata²⁵. ³andan yavan ħamırsız ve tuzsuz erişte çorbası bişüreler. Şabâh ol ⁴aşdan ısıcaķ bir üsküre diler dilemez ol çorbadan içüreler²⁶. Üzerine ⁵ol şerbetden ısıcaķla içe. Andan kendüyi çalkaya, istifrâġ ide ve birkaç ⁶şabâh ma^c cün-ı sürincân yiye ve üzerine od görmedük bal şerbetin

1 B’de “belinecek”

2 B’de “süre”

3 B’de “murâd ise”

4 B’de “yaķu itseler de olur”

5 B’de “sevdâyî”

6 “ġâyet” A’da yok.

7 B’de “koy”

8 B’de “terledükde”

9 B’de “yigirm”

10 Kelime harekeyle

yazılmış.

11 B’de “ġâyet vaķtinde”

12 B’de “idüp”

13 B’de “ola”

14 “mücerrebdür” A’da

yok.

15 B’de “devâların”

16 Arkaik bir unsur.

17 B’de “eyleyüp”

18 B’de “ırķu’n-nisâya”

19 B’de “sînâ-i mekkî’i”

20 B’de “sürteler”

21 B’de “ideler”

22 B’de “şişe”

23 B’de “sürse”

24 “şişi gide. Eger bir

kimsenüñ yan başı

ağrısı” ibaresi A’da yok.

25 B’de “ķatalar”

26 B’de “içürüp”

içe. 7Gıdāsı kalye ya rafadan yumurta ola. Eger za‘if degülse şākeyn tamarından 8kan alalar. İhtikān müfiddür ve eger sākin olmaz ise düğün vuralar, işleye. 9Ammā ‘ırku’n-nisāya başdan dize ve topoğūa dek (B58/a) zahmet ‘azīm olur. Evvel mertebe 10dizi altından kan alalar ve bu da ‘āmdür ki topoğū üstinden yukarı dört barmaç¹ 11yirde düğün vuralar. Taşra yüzinden işleye. Ammā niķris baş barmaçda 12olur, sızlar, talaç üsti şişer, ısıtması olur ve şağ yanından ve şol yanından² 13bāsiliķ tamarından kan almaç gerekdür. Hāvlān-ı hindī ve za‘ferān ve afyon ve bādem 14yağı ve kaz yağı ve mum ki beyāz ola, erideler, havanda bunları saħķ 15ideler, sürterler. Eger teni renginde olursa, ferfiyūn ya bābūnec yağın 16sürterler. Ayağın issi³ şıgır boķına koyalar. Andan yimişlerden perhiz ideler. Tāze 17yağla pirinc⁴ hariresi ve rişte şorbasi, bādem südiyle yiye. Ma‘cūn-ı 18sürincān ve şarāb-ı benefşe daħı müfiddür ve hem ħuķne ideler. Bil ki devāl 19bir ‘illetdür ki baldırda olur. Gök tamarlar yoğun dolaşık⁵ olur. ‘İlacı (126) oldur ki; evvel tamardan kan alalar. Bir tolağla perk⁶ bağlayalar. Dizinden topoğūna 2varanaca. Bir kimesnede şiş vāķi‘ olsa, cümle a‘zāsı şişerse 3istrıdye kaβın döğüp çig balla şiş olan yirlere süre. Şifā bula. 4Eger bir kişinūñ böğri veyā yan başı ağırsa biraz üstübi‘i dirüp yumuşaķ idüp 5bir tavadan çıkarup vāfirçe döğülmiş günlügi oda birağup ol üstübi‘i 6elinde ħüb buħurlayup andan ısıcaķla ol ağıryan yire yapışdura. Üzerine 7bir pāre bez⁷ veyā kürk pāresi koyup bağlaya. Şovudukda tekrār tekrār eride. 8Günlükle tütsi vire, yapışdura, mücerrebdür. Ba‘zılar eydür; penbe de eyüdür. Eger 9‘ırku’n-nisāya şabr-ı suķutūri ve şarı helile ve aķ sürincānı döğüp 10eleye ve ħablar ide, yuda. Beş altı el icābet ide, derħāl ħoş ola. Eger ayaçda 11şiş olsa, incitse ve ağırtsa, ayağınunñ tırnaķların perk⁸ kesüp 12üç geçe bir ħoķka ħinnā ve iki direm döğülmiş sināmekī⁹, (B58/b) şıgır ödiyle bu cümle‘i 13karışdurup ayaķlarına vura. Bir giçe¹⁰ dura. Şabāħ yuya. Üç giçe¹¹ istimrār 14ide, şifā bula. Ammā ba‘zılar eydür; gülefsūnla yoğurup ocağa karşı varalar 15ve örtüp ısıcaķ dutalar, ħalāş ola. Eger biraz sināmekīye¹² koz kadar zift 16dāħil idüp bir çölmege koyup şuyla miķdārına göre taldura, kaynada. 17Ateşden indürüp ħinnāyla yoğura. Üç¹³ giçe¹⁴ ‘ale’t-tevālī ayaķlarına süre. 18Ammā tırnaķsa tırnaķların berkişikse¹⁵ sināmekī¹⁶ bir avuc yeter.

ALTMİŞ 19DÖRDÜNCİ BĀB

Kötürümlerūñ devāsın bildürür: Eger bir çukur kazup (127) dibine kum döşeyüp ol kum üstine od yaķalar. Tā kim issi ola. Andan 2ol odı gidere. Çok ferāsıyūn döşeyeler. Andan ol ħasta‘ı içine 3yaturup üzerine vāfir ferāsıyūn örteler. Tā uyıya ve andan kebe ve yor- 4ğan örtüp başturalar, ta ol kuyununñ issiligi gidenece yata, şifā bula, mücerrebdür¹⁷ ve ba‘zılar¹⁸ 5ferāsıyūn yerine eyreli daħı eyüdür, dirler ve Türkī dilince 6ferāsıyūn, koķar ota dirler ve bir kimesne var idi. Hic yürimezdi ve gövde¹⁹ 7tamām şiş idi ve bili daħı pek ağırdı. Bir seyyāħ aña eyitmiş: Var mayıs 8ayında veyā güz ayında vāfir şıgır tezegi

1 “barmaç” A’da yok.

2 “ve şol yanından” ibaresi A’da yok.

3 “issi” A’da yok.

4 B’de “birinc”

5 B’de “tolaşık”

6 B’de “berk”

7 B’de “bez pāresi”

8 B’de “berk”

9 B’de “sīnā‘-i mekkī”

10 B’de “gice”

11 B’de “gice”

12 B’de “sīnā‘-i mekkīye”

13 B’de “üç”

14 B’de “gice”

15 B’de “tırnaķların berk

kese”

16 Bu kelime B’nin

tamamında “sīnā‘-i mekkī” şeklindedir.

17 “mücerrebdür” A’da

yok.

18 “ve ba‘zılar” ibaresi

A’da yok.

19 B’de “gövdesi”

cem' eyle, ammā tāze ola, fuçuya, ⁹doldur¹. Şöyle ki oturañda² boğazına³ gele. Ol fuçunuñ içine mayıs ¹⁰koyp andan deñiz şuyın koyp muhkem qarışdurup koyu ayran gibi ola. Andan ¹¹ol mayısuñ içine girüp oturasın. Taħammül itdügin⁴ kadar, ziyāde oturmayasın. ¹²Za' f gelmeye ve ol қоқар ot ki eyrelti dirler, andan altına döşedüp ¹³fuçudan çıkduğı gibi üzerinde yatasın ve bir miqdār üstini dağı örtessin. ¹⁴Kebe ile ve ğayrı nesne ile örte. Murād üzere derleyesin ve dertden ħalāş ¹⁵müyesser olduğı gibi fi'l-ħāl issi şuyla yunup şovukdan be-ġāyet ħazer idüp ¹⁶kalın eşvāb (B^{59/a}) giyüp oturasın. Bi-avni'l-lāh te'ālā anadan toğmış gibi olasın ¹⁷ve şovuk şudan ve muħālif ta'āmdan şaķınasın. Ammā yirden çıkan issi şular ¹⁸nāfi' dür. Eger ħavāşş-ı ħuķne dirseñ bil ki yirden çıkan issi şulara girmek ¹⁹nāzile' i ve balġamı taħlil eyler ve uyuz ve gicige ve kötürümlere ve meflūca⁵ külli (12⁸) menfa' ati vardır. Ammā ziyāde oturıcaķ baş aġrıdur ve şöyle bil ki bir kimesne⁶ 2a' zāsi tutmaya⁷ ya beli aġrısa maķbere gibi bir çukur kazup içine ³vāfir qurı şıġır tezegi yaķup soñra üzerine biraz şü koyalar. Ol ⁴buğıñ üzerine kebe örteler, durabildüğü⁸ kadar vāfir derleye. Deri⁹ şovudukdan ⁵soñra kaķka. Ammā şovukdan ve şovuk şudan şaķına, içmeye. Meger ısıcaķ ⁶şuyla benefşe şarāb ya tatlu erük şuyı içe. Ammā içmese dağı yigrekdür ⁷ve tavuķ çorbası ħāzır gerekdür. Isıcaķla yiye, mücerredür ve ba' zılar eydür; ⁸fuci¹⁰ içinde mayıs ayında ota girmek bu maraza қаtı nāfi' dür ve zeylinde, yüz altıncı bābda yazılmışdur, görile¹¹.

ALTMİŞ 9BEŞİNCİ BĀB

Niķrīs 'alāmetleriden¹² bildürür¹³ ve sā'ir¹⁴ ayak zahmetlerin bildürür: ¹⁰Eger eski¹⁵ peynir ki tiz ola, ya' ni қоқmış ola ve kırdlu ola, ufaķ toġraya- ¹¹lar, andan taş havanda¹⁶ döğeler, ısıcaķ ideler ve ħinzirin enigin arıdalar¹⁷, ¹²bişürüp şuyın süzeler. Az az ol peynire қатар, ısıcaķ ideler.¹⁸ Tā kim merhem gibi ola. Niķrīs olan yire vuralar, ħalāş ola. ¹³Eger ħayy-ı 'ālem yabraġın¹⁹ döġüp niķrīse vursalar gidere. Eger kızıl üzüm ve ¹⁴baķla unı ve çāvşir ve kemmün birbirine қатup muhkem döġüp niķrīse yaķu ¹⁵itseler, gidere. Eger zerāvend-i tavīli niķrīs olan kimesneye içürseler ¹⁶müfid ola. Eger şalgamı bişürüp şuyın niķrīs üzerine vursalar eyü ola. ¹⁷Eger niķrīs olan ayu derisin döşek itse ġāyet eyüdür²⁰. Eger²¹ yarasa başını ¹⁸demür veyā baķır қабda zanbaķ yağı ile muħarrā bişürseler andan ol yağı ¹⁹süzüp (B^{59/b}) niķrīse ve eski fālice ve ra' şeye ve gövdede olan şişlere (12⁹) sürseler fā'ide ide. Eger şarb sirkeyle²² kibriti²³ qarışdurup ısıcaķ iken ²sürseler niķrīse müfiddür. Egerçi niķrīs baş barmaķda olursa²⁴ ³sızlar ve talaķ üstü şişer ve ısıtması olur. Şaġ ve şol yanında şā- ⁴ķ²⁵ tamarından қан almaķ gerekdür. ħavlān-ı hindī, za' ferān, afyon yağı, қаз ⁵yağı, aķ mum erideler, havanda bunları döġüp süreler. Eger teni renginde ⁶olursa ferfiyün, bābūnec yağı dürteler. Ayaġını issi şıġır boķına koyalar, ⁷mücerredür. Eger devā 'ü'l-fil kim bir ' illetdür, ġalīz mādelerden ayaġa dökülür. ⁸tiz tīmār olımzası

¹ B'de "toldur"

² B'de "oturanda"

³ B'de "boğaziña"

⁴ B'de "itdüğüñ"

⁵ B'de "meflūca"

⁶ B'de "kimsenüñ"

⁷ B'de "dutmaya"

⁸ B'de "duyabildüğü"

⁹ B'de "terī"

¹⁰ B'de "fuçı"

¹¹ "ve zeylinde, yüz

altıncı bābda yazılmışdur, görile" ibaresi A'da yok.

¹² B'de "'alāmetlerin"

¹³ "bildürür" A'da yok.

¹⁴ B'de "sāyir"

¹⁵ "eski" A'da yok.

¹⁶ B'de "havan içinde"

¹⁷ B'de "arıda"

¹⁸ Bu cümle A'da yok.

¹⁹ B'de "yapraġın"

²⁰ B'de "be-ġāyet eyü ola"

²¹ "eger" A'da yok.

²² B'de "sirke'i"

²³ B'de "kibritle"

²⁴ B'de "olur"

²⁵ B'de "bāsilik"

ol ayak büyük olur. Pes, evvel emirde şākeyn 9tamarından kan alalar ve bu yakıları düzeler. Yaqu budur; serv kozi ve mazu 10ve mezdegi ve akaḳiyā ve şabr-ı şuḳūtrī bu cümle 3i dögeler, sirke ve yumurta ağıyla yoğura- 11lar. Andan topukdan dizine dek bir beze sürüp muḳkem şaralar. Ḥabb-ı sūr- 12incān ve şarāb-ı benefşe isti 6 māli müfiddür ve ğalīz ve ekşi ta 6amlardan şaḳınalar. 13Laṭīf ğidālar yiye. Lākin nāşır olıcaḳ 6 alāmeti müşkil olur. Eger bir kimsenün ayağı 14ya 6 ni ökcesi ağırsa ḥammāma varup ayağına şu koymadan ol ağıryan yire 1 15çig bal sürüp üzerine kara zırnih eküp ısıcaḳda vāfir otura. 16Andan yunup çıka. Eger döğülmiş ferfiyün bir kırāt olup rafadan yumurta 17ile yiye. Niḳrīsi gidere. Niḳrīs olmuş adam kemüğin götürse ağırsı sākin 18ola ve eger tuzı zeyte katup niḳrīse vursalar külli nef 6 ide. Eger bir kişünün 19a 6 zāsında niḳrīs zaḳmeti olsa, ğāyet de zaḳmet virdükde kurbağa (130) boḳın cem 6 idüp ısıdup tekrār ol ağıryan yire vursalar ağırsın 2gidere. Merḫūm sulṭān Muḥammed 6ün 6 ilācıdur. Ğāyetde 2 niḳrīse mücerrebdür. 3İki ṭutam 3 kekklik otı ve iki ṭutam 4 qarabaşlu ve iki ṭutam 5 yüzerlik ki (B60/a) 4toḫumıyla ola ve bir şıgır ödi, bu cümle 3i bir yeñi çölmege koypu ağızın ḥamırla şuvayup 5cüz 3i ateşle 6 şıgır eti pişimi 7 miḳdārı kaynadalar. Andan şuyını muḳkem şıḳup ḥınnāyla 6ayağa vurular. Daḳı yarındası ḥammām gire. 6 Azīm fā 6ide müşāhede ide. Eger 7bir kişünün bir yiri sızlasa, her neresi olursa olsun mücerrebdür. İki ḳaşıḳ 8 ḥınnāyı iki ḳaşıḳ şuyla yoğurup andan aḳ neft yağı bir ḳaşıḳ ola 9ol yoğrulmuş ḥınnāya dāḫil idüp ol ağıryan 9 yire vura. Bir yumurta bişiminden 10ziyādece ṭura. Ḥarāreti gider, uyuşur gibi olur. Andan birez ṭur- 11duḳdanşoñra 10 gidere, ammā şovuḳdan ve yilden ḥazer ide.

ALTMİŞ ALTINCI BĀB

12Veca 6-ı mafāşil 6 ilācların ve bendükceler 11 ağırsın ve bil şızılarn beyān ider: 13Eger yüzerlik toḫumından bir bucuḳ 12 mişḳāl döğmeden bütün ağızına koypu 14şuyla çalkayup yudsa on iki giceye dek bu vecihle isti 6 māl itse 15cem 6 mafāşıla müfiddür. Eger ḳablubağanuñ ḳanın veca 6-ı mafāşıla sürseler gidere 13. 16Benefşe yağı ve ḥıyārşenbe de müfiddür. Eger çörek otın yumuşaḳ döğüp 17gül yağıyla sürtseler gide 14. Eger benefşe dibin ḳurudup saḳ idüp 18balla ḳarışdurup mafāşılada olan ağırya vursalar müfiddür ve dilkü 19yağı sāyir yağlardan müfiddür ve bendükceler 15 ağırsında da eyüdü ve daḳı böğürden 16 (131) yabrağın 17 döğüp şuyın alup gövdeye sürseler bendükçeler ağırsın def 6 def 6 ide. 2Eger bel şızıları için 18 ayu yağın 19 ve şaḳa ḳuşı yağın 20 ve porsuḳ yağın 21 3bu üç 22 vezinde berāber ola 23, eridükdenşoñra bir şırca 24 zarfa koypu ḥafazā 25 4ide. Ḳışın ateşe, yazın güneşe ḳarşu sürine 26. Üc kerre böyle ide, def 6 ola, 5mücerrebdür. Eger ḳara çörek otın döğüp 6 asel ḳarışdurup günde bir direm ḳadarı yiye, şızılara eyüdü. 27 Eger sızı için iki bölük rastıḳ daşı 28 ve bir bölük şehdāne 6i 29 (B60/b) 6şab alup muḳkem döğüp ince

1 “yire” A’da yok.

2 B’de “ğāyetle”

3 B’de “dutam”

4 B’de “dutam”

5 B’de “dutam”

6 “ateşle” A’da yok.

7 B’de “bişimi”

8 “ḳaşıḳ” A’da yok.

9 B’de “sızlayan”

10 B’de “durduḳdanşoñra”

11 B’de “bendükçeler”

12 B’de “bucuḳ”

13 B’de “gide”

14 B’de “gide”

15 A’da “yendükşeler”

16 B’de “böğürtlen”

17 B’de “yabrağın”

18 B’de “sızlarıçün”

19 B’de “yağı”

20 B’de “yağı”

21 B’de “yağı”

22 B’de “bu üç yağı”

23 B’de “jde”

24 B’de “şırca”

25 B’de “ḥıfz”

26 B’de “süre”

27 “Eger ḳara çörek mücerrebdür.” cümlesi A’da yok.

28 B’de “taş”

29 B’de “şehdāne 6i”

elekden eleyüp bir tobrağ¹ çanağ icine koyup 7üzere şarb sirke koyup çarışdura, bulamac gibi ola. Andan bir üstübünün üzerine yata ve ol ağrıyan yire sehlice eyü² üstübi döşeye. ⁸Ammā yufkacığ döşeye. Şöyle kim eti³ gözük. Andan bu yaquyı üstübi üzerine ⁹hüb yapışdura. İki üç gün tura⁴. Sızıya nāfi⁵ dür ve yirinden oynayup ¹⁰ğayrı yire giderse ol yirde bir böyle yaqu ide, def⁶ ola, mücerrebdür. Ma⁶ lüm ¹¹ola ki veca⁶ -ı mafāşıl ya⁶ ni bendükceler ağrısı dimekdür, cümle bendükcelerde⁵ olur, ¹²ammā kim ayaklarda ve parmaklar⁶ ucında olsa aña niğris dirler ve yan başında ¹³olsa, dize ve topuğa inerse ‘ırku⁶’n-nisā⁶ dirler, cümlesi şafrādan ¹⁴ve balğamdan mürekkebdür. Az olur ki yalñuz sevdādan ola ve kandan olursa ¹⁵alāmeti oldur ki rengi kızıl olmak ve şişmek vaqti ağrıyup sancımağdur. ¹⁶Devāsı kan almak ve tabī⁶ atı şarāb-ı benefşe ile huğne⁶ i leyyine ile telyin ¹⁷eylemekdür ve şafrāvide içilen şerbetler içmek⁷ gerekdür ve ağrıyan yire evvel ¹⁸şandal ve gül ve keşnec ve kāsni gül şuyıyla ve sirkeyle vuralar ve ağrısı olursa ¹⁹birez afyon katarlar ve ağrısı kesilicek benefşe ve haṭmi ve bābūnec vuralar ⁽¹³²⁾ ve eger şafrādan ise rengi şaru olmağdur ve katı ağrımağdur ve kızmağdur. ²⁰İlacı evvel kan almak, andan maṭbūh fākihe, sūrincān katup içmekdür. Eger ³ğidāsı ve şerbetidür, şafrāvide zıkr olanlardur ve eger balğamdan ise⁸ rengi ⁴ağ olmağdur ve şişi az olmağdur ve issi nesnel hoş gelmekdür ve kış günlerinde ⁵ağrısı ziyāde ve yaz günlerinde noğşān olmağdur⁹. Ğidālardan evvel birkaç¹⁰ gün ⁶şeker¹¹ ya¹² balla noğud şuyın yalñuz bal ve erişte müzevveresin yiyeler. Tamām ⁷balğam fetḥ olunca sūrincān katılmış ḥabla ishal itmek gerek. Żarūret olmayanaca ki ⁸kuvvet-i za⁶ f ola. Et virmeyeler ve ba⁶ zı eşribeler ^(B61/a) vireler. Bir nice¹³ gün ⁹geçüp¹⁴ mādde istifrag⁶ olduğdanşoñra gögercin eti ve turağ otı ¹⁰ve noğud ve dārçin birle bişmiş ola, yiyeler veyā ḥoros şorbası ¹¹iyiler ve her giçe¹⁵ gül-engübün vireler, ma⁶ cūn-ı felāsife ve tiryāk-i fārūk ¹²ve tiryāk-i erba⁶ a yiyeler. Ḥammāndan çıkıçak¹⁶ bal veyā keklik yağı sūrteler. ¹³Muḥaffef ḥammāma gire ve şuyı issi ola ve çok derleye ve ‘anzarūt ¹⁴ile veyā tuz ile ağrıyan yiri ovalar ve eger sevdādan olursa ‘alāmeti ¹⁵az ağrımağdur ve şişi katı olmağdur. ‘İlacı ḥummā⁶ -i¹⁷ sevdāyī ‘ilācıdur ve eger ¹⁶bürüdetden ve yilden olursa ‘ilācı balğam ‘ilācıdur ve eger ḥarāretten ise ¹⁷şafrāvi ‘ilācıdur. Lākin bu iki ‘ilācda müshile ihtiyāc olmaz. Ammā¹⁸ veca⁶ -ı ¹⁸mafāşılta müshilden kay⁶ itmek yegdür ve huğne ki sūrincān katılmış ola, ¹⁹eydür. Cümle ekşi ve sirkelü nesnel ve sikencübün ve ḥamır ziyān ider ve bu marazūn ⁽¹³³⁾ ‘ilācındandır; Ğidā⁶ ı az yemek ve et az yemek¹⁹ ve ta⁶ ‘āmı²⁰ yiyüp tüzcek ḥammāma ²gitmek veyā şu içmek veyā cimā⁶ itmek veyā hareket gāyet muzırdur. Eger²¹ elde veyā ³ayağda gezer yil olsa bu eczā⁶ ı ma⁶ cūn idüp evvel gün bir direm yiye. İkinci ⁴gün iki direm, üçüncü gün üç direm muḥaşşal altı güne dek birer direm ziyāde ⁵idüp isti⁶ māl ide. Terkiḅ budur: On beş direm sūrincān, on beş ⁶direm şeker on beş direm ma⁶ cūn idüp yiye. Bir kişinün ḥāyasında yel olsa şoğanı ⁷yağıla²² biryān idüp ve şeker katup yiye. Ḥāyasında yili süre gide. Her ⁸mafāşılta ki sızı ola, ‘ilācla olmazsa üzerine düğün vura, eyü ola.

1 B’de “toprak”

2 “bir üstübünün üzerine yata ve ol ağrıyan yire sehlice eyü” ibaresi A’da yok.

3 “eti” A’da yok.

4 B’de “dura”

5 B’de “bendükçelerde”

6 B’de “barmaklar”

7 B’de “içilmek”

8 B’de “olursa”

9 B’de “olmağdadur”

10 B’de “birkaç”

11 B’de “şekerle”

12 “ya” A’da yok.

13 B’de “niçe”

14 B’de “geçüp”

15 B’de “gice”

16 B’de “çıkıçak”

17 A’da yanlış yazılmıştır.

18 “ammā” A’da yok.

19 B’de “et yimemek”

20 B’de “ta‘ām”

21 “eger” A’da yok.

22 B’de “yağla”

⁹Eger¹ eli ve ayağla dutsa ve ağrısı, el ve ayak kıvrılsa ve sızlasa ve uyuşursa ‘ilâc birle taqayyüd olına². ¹⁰Zirâ ekşer bendükceler³ içinde olur ve ba‘zı bendükceler⁴ arasında olur, şişer⁵. Evvel müşhil vireler ¹¹ve eger belinden aşağı olursa ihtikân ideler (B61/b) ve issi yağlar süreler ¹²ve istifrag ideler ve habb-ı sürincân dahı eyüdü⁶ ve aña mu‘alece yukarısında yazılmışdur. Anı ideler ve eger ¹³gitmezse ve bendükelerde qalursa düğün vuralar. Dize mādde dökülse ve ¹⁴şişerse qatı şafradan veyâ balğamdan olur. Eger şafradan olursa kızıl olur, sancur. Eger balğamdan olursa⁷ aq olur. ‘İlâc; etlü gidâ virmeye- ¹⁵ler kıyruq yağıyla erişte vereler. Kızıl olursa eyüce⁸ yaqular vuralar. Ne yirden ¹⁶yumuşarsa andan açılır. Büyük fitil virmeyeler. Zirâ muhâtaradur ve hem merhemlü fitil siñire ziyân eyler. Meger fitil şoqalar ağızına merhem-i bäsilikün vuralar. Berk bağlayalar ve mülâyim dutalar. Yanıncaya dek teni renginde olursa afyon ve muql ve mürr ve za‘ferân⁹ ¹⁷saħk idüp ve kaz yağın eridüp bunları dâhil ideler. Ammâ la‘den ¹⁸dahı qatalar ve eger olmazsa evvel dizine bal süreler. Üzerine keşnec ¹⁹ve kirec döğüp un gibi idüp ekeler. Berk bağlayalar. eger yine gitmezse (134) dizin gözine ikişer düğün ura. Eger bir¹⁰ bucuq¹¹ direm pelin ki efsentindür, bal ²ile¹² (B61/b) qarışdurup yiseler bendükçeler ağrısın gidere ve issi mi‘de’i ¹⁴qavî ide ve yaramaz hıltları süre çıkara. Dimişler: Her kim mercimek deñlü ¹⁵afyon yise her ağrıları sâkin ide ve eski öksürüğe fâ’ide ider. Eger bir ¹⁶mişkâl aq sürincân döğüp berâber şekerle ve sehlice za‘ferân ile içseler ¹⁷balğamı ve hıltı ishâl idüp gidere ve dahı mafşal ve niqrîs ağrılarına ¹⁸vursalar fi’l-hâl sâkin eyleye.

ALTMİŞ YEDİNCİ BÂB

Ƨırnağı kem olanuñ ¹⁹ve qurluğan ve dahı piyâde yürüyüp yorulmaq ‘ilâcın bildürür: Eger şâmuñ aqaduran ²⁰saqızın alup Ƨırnağına sürüp qosalar yaramaz Ƨırnağı çıkırap yirine ²¹eyüsi bite. Eger bir kişiuñ yayan yürimekten mafâşılı ağrısı ve a‘zâsı işden (B62/a) qalsa şöyle kim ayağı üzerine duramaz olsa ‘ilâcı budur ki elin ve ayağın ²Ƨırnaqların kanğı yağla isterse ter eylesün. Derhâl hoş ola. Şöyle kim yine ³ol qadar yol yürüye ve eger yağ bulunmazsa veyâ eger¹³ kış ³qışın vâki‘ olsa dizine dek issi şuya gire. Ammâ şu ayruq yire dökmeğe. ⁴Eger yazın vâki‘ olursa girü dizine dek şovuq gire. Şöylekim ⁵şuyı ayruq yire dökmeğe. Derhâl diñlene, rahat ola. Eger qurduñ ⁶dişin at boynına bağlasalar, sâ’ir atlardan yügrür ola. Eger şıqâk kim ⁷el ayak yarılmaqdur, qan yanmaqandur, sevdâdandur. Evvel maṭbüh eftimünlu ishâl (135) ideler ve andan haṭmi yabrağın¹⁴ ve şalgam yabrağın¹⁵ ve kepek, bunları süciyle ²qaynadalar. Elini ve ayağını yuyalar kim qarara. Ba‘de merhem-i kâfûrî süreler. Eger ³qurluğanı bilmem dirseñ qurluğan bir ‘illetdür kim Ƨırnaq dibine dökülür, kızarur, ⁴sancur, zaḥmet virür. Evvel issi şuya qoyalar, issi yağ yaqar, içine qoyalar, sâkin ola. Eger ⁵sâkin olmazsa bunı ideler. İncir qaynadup südle, tâ galiz olanaca ⁶ve quru ziftle havanda döğeler, yaqu eyleyeler,

¹ “eger” A’da yok.

² “ilâc birle taqayyüd olına” ibaresi A’da yok.

³ B’de “bendükçeler”

⁴ B’de “bendükçeler”

⁵ “arasında olur, şişer” ibaresi A’da yok.

⁶ “habb-ı sürincân dahı eyüdü” ifadesi A’da yok.

⁷ “Eger şafradan olursa kızıl olur, sancur. Eger balğamdan olursa” A’da yok.

⁸ B’de “yumuşak idici”

⁹ “ve hem merhemlü ve za‘ferân” ibaresi A’da yok.

¹⁰ “eger bir” ifadesi A’da yok.

¹¹ B’de “bucuq”

¹² B’de “balla”

¹³ “eger” B’de yok.

¹⁴ B’de “yabrağın”

¹⁵ B’de “yabrağın”

eyü ola. Ammā artuḳ biterse 7üsfeḡere vuralar. Zenkār¹ ve merhem-i pāsiliḡün² isti‘ māl ideler. Ammā kim bir 8kitābda böyle yazar ki ḡurluḡan ırnaḡ dibinde ḡıkar. ‘İlāci; bezr-i ḡatünāyi 9sirkeyle ḡalkayalar. Māzū unın ḡatalar, ovalar. Bunuñla sākin olmazsa ḡar içine 10ḡoḡalar. Yāḡūd ḡızımıḡ yaḡ içine ḡoḡalar. Bir nice³ def a ideler. Ba‘de ḡına yaḡalar ve ü- 11zerine ḡoyun ödin geḡüreler. Şudan ḡaḡına. Eyü ola. Zeytūni ḡurluḡana 12yaḡu itseler, müfiddür. Dilkünūñ iç yaḡıyla yayan yüriyen kimesne, ellerin ve ayakların ve siñir- 13lerin ovsa, yorulmasına seyāḡatde olan iḡvāna eyüdü.

ALTMİŞ SEKİZİNCİ BĀB

14Semirmenūñ⁴ ve arılmaḡ⁵ ‘ilācın bildürür: Eger ḡıḡır ödinden ḡıkan ḡereze’i iki ḡekirdek 15ezüp ḡammām içinde (B62/b) veyā ḡammāmdan ḡıḡıḡaḡ içeler. Üstine semüz tavuḡ 16etinūñ ḡorbasın içseler, semürde. Ekḡer Mıḡır ḡātūnları isti‘ māl iderler. 17Bir rivāyetde mezkūr ḡerezeden ay yeñisinde bir direm içseler Bedeni ḡoḡ 18semürde. Tereyaḡın bedenine⁶ sürse⁷ semürde⁸ ve keci⁹ ödin sürse¹⁰ semürde. 19Bir kimesne ḡurşundan yüzük idüp ḡaḡımsa, bedeni arıḡ ider (136) kediyi dā’im¹¹ yanına almaḡ adamı arıḡ ider. Bil ki Ādem peyḡamber ‘aleyhi’s-selām ḡazretinden menḡüldür: 2ḡKaḡan¹² bir adam bir direm rāziyāne ve bir direm ḡeker bir nice müdāvemmet idüp yise 3ḡastalık ḡörmeye, bedeni ḡiḡḡatde ola. Eger arılmaḡ¹³ için bir dāne ḡozuñ 4içini ḡıkarup ḡartalar. Anuñ aḡırınca dōḡülmüḡ tuz ḡatalar. Muḡkem dōḡe- 5ler. Bir ḡoz deñlü ḡabāḡın yiyeler. Rāziyāne’i kāfūri bal mumıyla ḡarıḡdurup 6ḡabāḡla ac ḡarnına fındıḡ deñlü yiye. ‘Aḡim nef’ler müḡāhede ide.

ALTMİŞ 7TOḡUZUNCİ BĀB

Isıtmalarıñ¹⁴ ‘ilācın bildürür: Eger¹⁵ terengübīn ḡekeri¹⁶ içe¹⁷, ısıtmaya ḡāyet nāfi‘dür. 8Isıtma üç bāre¹⁸ kaḡıda bunu yaza. Ammā yazarken söz söylemeye. Her ḡutduḡda¹⁹ 9birin ḡuyla ezüp içe. Mücerrebdür. Bi’s-mi’l-lāḡ, innā a‘ḡaynā ke’l-keḡer, e’r-raḡmān, feḡallī li rabbike 10ve’n-ḡar, e’r-raḡīm, inne ḡāni’eke ḡüve’l-ebter. Ammā benefḡe ḡarābi linūfer²⁰ ḡarābi ısıtmaya 11ḡāyet nāfi‘dür. Eger kereḡis toḡumın ḡaynadup ḡuyın içse ḡarındaḡı ḡiḡi 12ve ḡuluncı ve rub‘ ısıtmasın gidere. Bir dirhem ma‘danüz²¹ toḡumın dōḡup ısıtması 13ḡutduḡı gibi ezüp ḡuyla içseler mücerrebdür. Eger ısıtma için ḡandalı ḡülābla 14ezüp alnı üzerine ḡalınca sürseler eyüdü. Ammā ḡāriḡün dükeli ısıtmaya 15eyüdü ve ḡalbe ḡaḡviyet virüp feraḡ baḡıḡlar. Ammā nīlüfer ḡarābi issi ısıtmalara nāfi‘dür.²² Ammā ḡarāb-ı verd mükerre mi‘denüñ 16ḡarāretin giderür, ḡübdür. Ammā zerdālü (B63/a) ḡovuḡdur. ḡarāreti sākin ider 17ve ḡusuzluḡı keser. Muḡriḡa ısıtmalara ḡuyın içmek eyüdü. Ammā ḡovuḡ mizācluya yaramaz- 18dur. Eger turbi²³ sirke içinde biḡürüp yise istifrāḡ itse, balḡamī olan 19ısıtmaya eyüdü. Eger buḡuḡ direm ḡörek

1 B’de “jengār”

2 B’de “bāsiliḡün”

3 B’de “niḡe”

4 B’de “semirmek”

5 B’de “arıḡlamaḡ”

6 B’de “bedene”

7 B’de “sürseler”

8 “semürde” A’da yok.

9 B’de “keḡi”

10 B’de “sürünse”

11 B’de “dāyim”

12 B’de “ḡaḡan”

13 B’de “arıḡlamaḡ”

14 İlḡi ḡāli ekinin ünlüsü

“ye” ile yazılmış.

15 “eger” A’da yok.

16 B’de “terengübīn-i

sükkeri”

17 B’de “içseler”

18 B’de “pāre”

19 B’de “dutduḡda”

20 B’de “nīlüfer”

21 B’de “ma‘danūs”

22 “Ammā nīlüfer ḡarābi

issi ısıtmalara nāfi‘dür.”

A’da yok.

23 B’de “turpi”

otı yiseler veyāhūd içseler ⁽¹³⁷⁾ balğamī olan ısıtmaya müfiddür. Ammā eger bir direm ziyāde yise helāk ider. Eger ²ma^c danūz¹ tohumın bir direm dögüp ısıtma tutduğı vaktin şuyyla ezüp ³içse gāyet eyüdü. Şol ısıtma ki üşüde aña² zencebil nāfi^c dür. Eger hasta ki ⁴dirilmeye; esbābiyla issi hammāma girüp otura, derleye. Ammā şu dökünmeye çıka. ⁵Şifā bula³. Şovuk geçen hastaya dağı eyüdü. Eger eski ısıtması olan kırduñ ödinden ⁶bir denk balla içse, ısıtmasının gidere. Her kim ayunuñ iki gözün bir beze koyup ⁷rub^c ⁴ısıtması olan kişiuñ gözi üzere aşa kosalar nāfi^c ola. Hekim Ya^c küb^c’dan ⁸mervidür ki rub^c ısıtması tutduğı hinde on bir dāne biberiye ikinci tutduğıda ⁹yigirmi üç dāne biberiye üçüncide yigirmi iki dāne biberiye⁵ nāfi^c dür. ¹⁰Eger söğüt yabrağın şuyyla yuyup dağı muhkem dögüp, şıkup ve şuyın ¹¹alup ısıtma tutduğıda⁶ fi¹-l-hāl bir büyük kaşık bu şudan tıduruş ¹²içse hālāş bula. Eger yine hālāş bulmazsa bir niçe gün içse ¹³ısıtması gide, mücerredür. Ammā, hummā³-i kavī dirseñ sebebi kan çokluğındandır. ¹⁴Alāmeti; göz ve beñiz ovalamağdır. Aña devā kan çok aqmaq ve huqne ile telyin ¹⁵gerekdür ve bir iki gün gıdā yimeye ve gıdālardan ekşi müzevvere yimek gerek ve mercimek ¹⁶ve ekşi enār ve ekşi erik aşu yime ve et yimeye ve şerbetlerden şarāb-ı ¹⁷rummān ve şarāb-ı icās ve şarāb-ı nilüfer ve şarāb-ı limon içe ve eger ¹⁸bunuñla gitmezse nuqū^c müşhil ya maṭbūh fākihe içüreler. Yürek ¹⁹üzerine gülāb ve sirkeyle şandal ezüp tılā eyleyeler ve şekerle karbuş⁷ ⁽¹³⁸⁾ şuyın içüreler. Ammā hummā³-i şafrāvi ^(B63/b) ‘alāmeti şuşamağ ve baş ağırmağ ²ve uyku gelmemek ve harāreti ziyāde olmağ ve ağızı acı olmağ ve gāvga sevmemek ³ve çerāğdan üşenmekdür. Gerçi dili harāretten kırıdır. Zahmet ve harāret ⁴ve daralmağ ve şusuzluğ ziyāde olur ve dudak yarılır ve dili kararur. ⁵Ammā hummā³-i şafrāvide ekşer ṭabī^c at kabz olur ve gönül dönmek ve şafrā ⁶kuşmağ çok olur ve nevbetle ılıcağ der⁸ birle ayılır. Kārūre od gibi kızıl⁹ ⁷olur. Meger kim şafrā dimāğa çıka kārūre aq ola. Eger burnı kanamazsa ⁸korqudur kim silām ola. ‘İlācı oldur ki bu hummāda hiç kan almayalar. Meger ki ⁹kan gālīb ola. Pes ikinci gün huqne eyleyüp şafrā birez gıdikdenşoñra ¹⁰azacığ kan aqıdırlarsa dürüstdür ve şafrāyı ishāl eyleyüp şerbetlerden ¹¹sikencübün ve şarāb-ı nilüfer şekerle ve hem karbuş¹⁰ şuyı kim bol ide, şu- ¹²suzluğı gidere¹¹ ve şarāb-ı benefşe ve şarāb-ı limon içüreler. Ṭabī^c atı her gün ¹³şāfıla¹² veyā huqne³-i leyyine ile bir iki meclis telyin eyleyeler ve eger gönül dönmek ¹⁴ve kuşmağ çok olursa ‘ūd-ı hindī ısladup on direm şekerle ¹⁵bişürüp¹³ içeler. Eger ṭabī^c atı cekerse şarāb-ı hummās ve şarāb-ı rummānın ma^cā içeler. Eger ki ¹⁶gönül dönmek ve kuşmağ¹⁴ gitmezse ṭabāşir ve şumāğ ve keşnec beraber dögüp ¹⁷eyleyeler. Birez kāfür bile¹⁵ isti^c māl ideler ve bu marāzlarıñ gıdāları gerekdür ki bir iki gün ¹⁸te^hir eyleyeler, ba^c de cevāb vireler. Meger ki kuvveti za^c if ola ki ¹⁹ferrūc şorbası vireler. Kaçan hummā sākin olsa ve iştiḥā olsa ⁽¹³⁹⁾ ḥabrūmān müzevveresin ya erik müzevveresin ya zırbāc ya kabağ ya erişte ²müzevveresin bādem yağıyla ya ekşi enār şuyıyla veyā limon şarābiyla ³veyā sirkeyle yidüreler. Dükeli nevbetlü hummālarda kā^c ide budur ki gıdāyı ⁴nevbet vaktinden altı sā^c atde vireler. Tā ṭa^c am ḥazm ola. Zıra ṭabī^c at ^(B64/a) ⁵ḥazm ile¹⁶ meşğül olur. Marāzı def^c idemez. Ammā altı şā^c atdenşoñra ⁶viricek şayrunuñ qarnı acıqur¹⁷. Nevbet vaktinde

1 B’de “mi^c denüvāz”

2 “aña” B’de yok.

3 B’de “ola”

4 “rub^c” A’da yok.

5 B’de “yime”

6 B’de “tutduğı gibi”

7 B’de “karpuz”

8 B’de “derlemek”

9 “kızıl” A’da yok.

10 B’de “karpuz”

11 B’de “giderür”

12 B’de “şāfla”

13 B’de “süzüp”

14 B’de “kuşmağı”

15 B’de “kāfürla”

16 B’de “eylemege”

17 B’de “acığur”

kuvveti kalmar ki marazı def eyleye. Cümle hummâlarda nevbet vahtı yakın gelür. ‘Alâmetleri belüricek¹ beyân dibin kaynadup şeker ve sikencübün dâhil ⁷idüp ılıcağ içüp kuşmak gerekdür. Hummânuñ nevbetinde hafif eyler. ⁸Şafrâyî hummâda üçüncü ya beşinci veyâ altıncı veyâ yedinci gün müşhil virmek ⁹gerekdür ve hummâ³-i şafrâvide şudâ⁴ı sâkin eyleyeler ve uyquya tedbir ¹⁰eyleyeler ve dilde bârid olsa ayva çekirdeği lu⁶ abın veyâ söğüt ağacı çürüğün ¹¹pâk eyler bârid giderür, harâreti çatı olıcağ yürek üstine vuralar. Kâsnî ¹²ve hıyârî döğüp gülâbla katup bir iki çatre sirke tamzurup yüregine ¹³vuralar ve ayakların issi şuyyla ve tuzlu köpük ile yuyalar ve arı şuyyla ¹⁴şulayalar mümkün ise aqarşu kenârında yaturalar elma² ve emrüt³ ve ayva ve hıyâr ¹⁵ve mersin ve nilüfer ve taze gül ve benefşec ve gülâb ve sirke ve kâfûr koqulada- ¹⁶lar ve eger uyqusı gelmezse kâfûr ile sirke koqulatmayalar. Ammâ hummâ³-i ¹⁷balgâmînuñ ‘alâmeti oldur ki harâret az ola, çok üşüye kârürenüñ ¹⁸şaruluğı az veyâ aq olmaq ve tabî⁶ at künd olmaq ve ‘atş az olmaq. Meger ki⁴ ¹⁹tuzlu balgâm ola, nevbet dutmaq ağırlıq ve kâhillik uyqu gelmek ile ⁽¹⁴⁰⁾ dutar. Az derledür. Ekşer nevbet gice gelür. Mi⁶ de ağırur ve za⁶ if olur. Nevbet ²gelicek yürek oynar. İştihâ sâkıf olur. Bu hummânuñ ‘ilacı on sekiz ³sâ⁶ ate dekdür. Evvel balgâmı şovudup andan ishâl eylemek gerekdür ve qan almakdan ⁴şakınalar. Tabî⁶ at kabz olduqda şâfla ve huqne³-i leyyine ile telyin ⁵eylemekdür. Şerbetlerden şarâb-ı limon ve sikencübün içeler. Yalñuz demürhindi ⁶ve yalñuz erik şuyından şıqalar. Eger yigirmi gün olanaca gitmezse şarâb-ı ⁷aşl-ı hindibâ ile qarş-ı ‘anberbâris râvendî ^(B64/b) vireler. Nevbet vahtı ⁸gelicek turağ otın ve peyân⁵ dibin kaynadup şeker veyâ bal ile ya sikencübün ⁹ile ezüp içüp kuşalar. Balgâmı müşhil ile veyâ istifrâğ ile gidereler. Tamâm ¹⁰hoş olup yigirmi dört gün geçmeyeence hammâma girmeyeler. Yazın ¹¹ısıtma tiz gider. Güzün tutağ ⁶geç⁷ gider. Talağ büyür. Isıtma kışa yetişür⁸. ¹²Bil ki evvel yaza dek gider. Eger qandan olursa qan almak gerekdür. Ba⁶ de ¹³sevdâyî⁹ ki nefh¹⁰ bula, müşhil birle istifrâğ eylemek gerekdür. Şerbetlerden ¹⁴cev-âb ve şarâb-ı nilüfer ve cülâb ve şarâb-ı sâzic-i hindî içürmek ¹⁵gerekdür ve nevbet güninde oruc dutmaq gerek ki, nevbet geçmeye yakın ¹⁶gele. Pes şubûhî şarâb-ı nilüfer içürelor. İsfanağ veyâ erişte müzevveres- ¹⁷sin yidürelor. Nevbet vahtı yakın gelicek peyân¹¹ dibin kaynadup ¹⁸şeker dâhil idüp içürelor ve kuşalar. Kuşuqdanşoñra birez ¹⁹gülbeşeker ve şarâb-ı limon içürelor. Etmegi az yiye ya hiç yimeye. Hemân ⁽¹⁴¹⁾ didüğümüz müzevvereleri yiye. Nevbet ertesi tatlu şulu¹² mu⁶ tedil hammâma gire. ²Az otura. Mu⁶ tedil şuyı gövdesine çok döke ve tabî⁶ atı lînet üzere ide ³ve her gice qarbut¹³ şuyın içüp ve hıyâr ve marul yiye. Yigirmi günden- ⁴şoñra şarâb-ı kışr-ı aşl-ı hindibâ ile qarş-ı ‘anberbâris râvendî vireler. Eger ⁵ısıtma için kendi¹⁴ tersini bir nesneye bağlayup bir iple boynına daqsa mücerrebdür. Eger ısıtma için adam aşuqları ipden tütsi virseler mücerrebdür.¹⁵ ⁶Eger ısıtma için divâr yapusından kemük pâresi bulup tütsi vire, ⁷mücerrebdür. Eger rub⁶ ısıtmasın kendi bilmedin üç dâne at siñegini tutağ başın ⁸qoparup gövdesin kızıl üzüm içine qoyup yidürelor, mücerrebdür. Eger ısıtma ⁹içün üç dâne badem

¹ “Nevbet vahtinde belüricek”

ibaresi A’da yok.

² “elma” A’da yok.

³ B’de “emrüt”

⁴ B’de “kim”

⁵ B’de “beyân”

⁶ B’de “dutan”

⁷ B’de “geç”

⁸ B’de “ulaşur”

⁹ B’de “sevdâyî”

¹⁰ B’de “nefe”

¹¹ B’de “beyân”

¹² B’de “şulu”

¹³ B’de “qarpuz”

¹⁴ B’de “kendü”

¹⁵ “Eger virseler mücerrebdür.” cümlesi

A’da yok.

üzerine yazup her dutduķça¹ birin yiye, mücerrebdür. ¹⁰(سل سلسل سلا السل). Eger² (B65/a) ısıtma için her dutduķça³ birini tütüze, ¹¹mücerrebdür. (حمهر حمهزوره جمترتون). Eger ağır hasteligine kavın ¹²çekirdegin şuyla ısladup döğüp şuyın alup içmek müfiddür ¹³ve dağı karbuз⁴ yimek ve şuyın içmek müfiddür. Isıtmaya ve iç harâretine ¹⁴eyüdüür gâyetle ve hem südüğü yürüdüür. Eger rub^c ısıtması dutan kimesneye uzun boyunluca ¹⁵çekirge^{’i} dutup ol kişinüñ boynına aşalar, müfiddür ve rûhı tâze idüp ¹⁶ferah bağışlar. Eger örümcegi bir beze bağlayup şol koluma bağlasa ısıtması gide. ¹⁷Eger ipek kırdını kavurup bir beze bağlasalar andan boynına aşalar, ısıtması gide. ¹⁸Eger filüñ tersini tütüzdürseler, eskiden olan ısıtma^{’ı} kaţ^c ider. Eger ¹⁹köhne ısıtması olan kirbi etinden bir miķdâr yise eyü ola. Eger ⁽¹⁴²⁾tesbih böcegini bir pâre beze bağlayup ısıtması olan kimsenüñ boynına ²taķalar, ĥalâş ola. Eger dişi kurbağayı dutup ayağın alalar, ısıtma ³dutanuñ boynına aşalar, şifâ bula, mücerrebdür.

YETMİŞİNCİ BÂB

Cüzâm ‘ilâcın⁵ ⁴bildürür: Eger zebercedi kazıyup içseler, cüzâm rencinden emîn ola. ⁵Eger hüdhüd gözin cüzâm olmağdan ĥavf iden⁶ kimesne⁷ kendüde götürürse ⁶ol renciden emîn ola. Renc zâhir olmış ise teraķķi etmeyüp cefâ vermeye. ⁷Eger keklik etin bişürüp bir niçe def^a cüzâma yedürseler menfa^c at ider. ⁸Eger cüzâm nedür dirseñ⁸ size bildürelüm: Evvel kıandan ve şafrâ yanmağdan olur. ⁹Ĥamarlar içinde südde olur. Ol sebebden bedenüñ levni artar ve bu marâzlar ¹⁰yevmen fe yevmen teraķķi ider ve bâdişnâm ve dâ^{’ü}’ş-şakleb⁹ ve dâ^{’ü}’l-ĥayye ve behaķ ve ¹¹baraş ve gövde çıķın çıķın olmaķ ve beden uyuşmaķ ve demregü ve tırnaķ ¹²kör olmaķ, el ayaķ yarılmaķ ve dâ^{’ü}’l-esed ayaķda elde baş-bârit¹⁰ (B65/b) olmaķ ¹³bunlar ıslâĥa gelür. Eger ‘ilâc iderler ise ammâ eger gözi ĥalkalanursa ¹⁴âvâz bođunaķ¹¹ olursa ve burun oturursa ayruķ ‘ilâc olmaz. ¹⁵Ammâ evvel ibtidâsında kıan alalar. Ekĥal ĥamarından ve üç günden şoñra ¹⁶vidâceyn ĥamarından¹² ve ĥamarların açalar. Maţbüh efitmün vireler. Her gün ĥammâma ¹⁷gire. Noĥud unı, baķla unı südle kıarışdurup ĥammâmda gövdesine kıatı kıatı ¹⁸dürteler. Çıķıcaķ¹³ benefşe yağı ya kıabaķ yağı dürteler gövdesine ve her ¹⁹şabâĥ süd çürügin içe. Mütevatir ĥidâlar, ođlaķ eti ve kıuzı eti, ⁽¹⁴³⁾ĥamırlı¹⁴ erişte¹⁵ yiye. ġalız ta[’]amlardan şakınalar¹⁶. Şu yirine bir iki kıadeĥ şarâb ²içe, memzüc ola ve dağı cüzâm rencine mücerrebdür. Ef[’] â yılanı alup başıyla kıuyruğı ³tarafından bir zerre miķdârı gidereler ve tuzla ve zeytle ve ġendâne¹⁷ ile ve şuyla ⁴bişüreler, yiyeler, şifâ bula. Eger ‘uşfûr toĥumu ile on iki gün bir taıuğı ⁵besleyeler dağı kıarnını yarup yağın çıķarsalar ve eridüp cüzâm ⁶alâmeti zâhir olan kişilerün başına ve a[’]zâsına sürseler be-ġâyet fâ[’]ide ide ⁷ve dağı kıačan bir oğlanı sünnet eyleseler, ol et pâresini alup müşġle kıar- ⁸ışdurup cüzâm olmış kişiyे içürseler ĥoş ola.

¹ B’de “dutduķça”

² B’de “ammâ”

³ B’de “dutduķda”

⁴ B’de “kıarpuz”

⁵ B’de “ilâcların”

⁶ “iden” B’de yok.

⁷ “kimesne” A’da yok.

⁸ B’de “dirseñüz”

⁹ “dâ^{’ü}’ş-şakleb” olması

gerekirken yanlış

yazılmış.

¹⁰ B’de “baş-bert”

¹¹ B’de “bođuķ”

¹² “ĥamarından” A’da yok.

¹³ B’de “çıķıcaķ”

¹⁴ B’de “ĥamırlı”

¹⁵ B’de “rişte”

¹⁶ B’de “şakına”

¹⁷ B’de “ġendâne”

YETMİŞ BİRİNCİ BÂB

⁹Behağ ve baraş ve kurdşeni bildürür: Eger incir yabrağın¹ döğüp ağ behağ ¹⁰üzerine ursalar, gidere. Eger hatminüñ tohumın içseler behağ gidere ¹¹ve hem tohumın sirkeyle ısıcağ idüp üzerine dürtsele andan behağ ucuğın² ¹²gidere. Ammā güneşde oturucağ halāş bula. Eger çörek otın döğüp ¹³sirkeyle karşıdurup yaqu eyleseler gidere. Eger kızıl boyayı ağ behağa sirkeyle ¹⁴karışdurup yaqu itseler müfiddür. Eger labada kökin yumuşağ döğüp ¹⁵üstine şarb sirke kıoyalar, birez tura³, behağa dürteler. Eger baraş olana gelincik ¹⁶çiçegin⁴ (B66/a) tohumından birer direm kadarı şabāh şabāh birkaç gün soğan şuyıla ¹⁷içseler şifā bula. Eger ağ behağa kükürd ve sıçan otını sirkeyle⁵ karşıdurup üzerine ¹⁸sürseler gidere. Eger şerākī ki kurdşeni dirler, yaşşı yaşşı kızılığa mā'ıldür, ¹⁹kabarçıklar dur ki ba' zı iri olur, gicidür, tarılğandırur. Sebebi şafrāvi (144) ya buğardür. 'Alāmeti, issi ve kızıl olmağ ve tızcek çıkağ. 'İlāci kan almağdur. ²Eger gitmezse tekrār kan alalar ve et yimeyeler. Sirkeyle mercimek yiyeler veyā- ³hūd tuzlu balğamandırur. Buğaridür. 'Alāmeti, aklığa mā'il olmağdur ve giceyle ⁴katı olmağdur. 'İlāci balğamı istifrāğ itmek, ya' ni müşhil ve sikencübün içmekdür. ⁵İki kısımda dağı hāmmām eyüdür. Faşlu'l-ebyağ⁶ ki aklığdur ki nık nık gövdeye ⁶düşer. Sebebi balğam çokluğudur. Eger uvacık kızarsa kâbil 'ilācdür. ⁷Kızarmazsa baraşdur, kâbil 'ilāc degüldür. 'İlāci budur ki her giçe⁷ bir direm ⁸şakāyiku'n-nu' mān ki gelincik çiçegidür, tohumın içeler. Ağ renklü aşlardan ⁹perhiz eyleyeler ve balığ ve yoğurd yimeyeler. Belki koyun etinüñ karacasın ¹⁰iyiyeler. Semüzin yimeyeler. Kalye kebāb biryān gögercin etin issi otlarla yiyeler⁸. ¹¹Haftada iki gün bir biri ardınca turağ otı ve dibi ile kaynadup bal ¹²üzerine süzüp içüp kuşalar ve her gice aṭrafıl-i şağır ile gül-engübün ¹³iyiyeler ve ba' de hılı ba' zı eşribe ile bişürüp balğamı gidermesine ¹⁴cehd ideler. Ammā behağu'l-esved bir karalığdur. Gövdeye nıkest nıkest⁹ ¹⁵düşer. Uvacık kepek gibi. Sebebi şafrā göyünmek, sevda olmağdur. 'İlāci ¹⁶kan almağ ve birkaç kez maṭbūh eṭmün içmekdür ve kurtub hāmmāma ¹⁷çok girmekdür ve behağu'l-ebyağa didüğümüz nesneleri tılā eylemekdür ve dağı dimişler- ¹⁸dür ki turağ otını kara üzümle kaynadup şovuk hāmmāmda vāfir içse ¹⁹dağı kuşa on yıllık behağı giderür. Dağı çok (B66/b) derdine dermān olur ve dağı (145) kurdşeni için mücerredür. Vāfir sirke içse, gönünü bulandırur ²ya kusdurur veyā sürer, halāş olur ve dağı kurdşeni için mücerredür. ³Ayva ağacınıñ dibine işeyüp dağı karşıdurup ol balcığı kurdşeni ⁴olan yaralarına hep süre, def' ola. Eger turb yabrağın¹⁰ döğüp şuyın ⁵behağa dürtsele gide¹¹. Her kim limonı kara behağa dürtsele gidere ⁶ve dağı baraşı bildürelüm. Baraş derinüñ altında çürük balğamdan olur. Aqca¹² ⁷deñlü çıka. Vardıkca¹³ yayılır, a' zāsı dutar¹⁴. Gerekdür ki evvel emirde kuşdura- ⁸lar ve için ishāl itdüreler. Bu ḥabbla ağ turba iki direm¹⁵ ve şabr-ı şukūṭrī ⁹bir direm¹⁶, ḥablu'n-nıl, ya' ni çivid tohumı bir direm¹⁷, şaḥmu'l-ḥanzal bucuğ direm, maḥmūdiye¹⁸ ¹⁰üç çekirdek, bunları yumuşağ döğüp şuyıla yoğuralar¹⁹. Ḥablar idüp ¹¹gölgede kurudalar²⁰. Her şerbeti

1 B'de "yaprağın"

2 B'de "uçuğın"

3 B'de "dura"

4 B'de "çiçeginüñ"

5 "sirkeyle" A'da yok.

6 B'de "faşl-ı sabku'l-ebyağ"

7 B'de "gice"

8 "yiyeler" A'da yok.

9 B'de "nık nık"

10 B'de "yaprağın"

11 B'de "gidere"

12 B'de "aqça"

13 B'de "vardıkça"

14 "dutar" A'da yok.

15 B'de "dirhem"

16 B'de "dirhem"

17 B'de "dirhem"

18 B'de "maḥmūde"

19 B'de "yoğurasın"

20 B'de "kurudasın"

ikişer dirhem ola ve ba' de bu mac' ündan¹ günde ikişer ¹²direm yiye. Eger fülful kara helile ve çam sağızınıñ berverdesi² ki ğayet ¹³ağ ola ve maştaķi ve günlük zerāvend ve defne tohumı berāber dögesin, 'asel ile yoğurasın, ¹⁴isti' māl idesin ve hammāma girüp çıkdıktanşoñra bir arı bez ile sürtüne ¹⁵ve baqqām ağacın kızıl boyayla kaynadalar, hammāmıda dürtüne, sürüne, ğalīz ¹⁶ta' āndan muhkem şaķına, lafif ta' ām yiye. Eger kurdeşeni çıksa ¹⁷ilāci kan almaķdur ve müşhil eyüdü. Et yimeye.

YETMİŞ İKİNCİ BĀB

Sigil olanı ¹⁸bildürür: Eger kene tohumın döğüp sigil üzerine ursalar düşüre. Eger şırça ¹⁹zibilin adam tükürüģi birle qarışdurup sigili evvel kazıyup üzerine ⁽¹⁴⁶⁾ursalar gidere. Eger eski penbe'yi fitil idüp ucını yaķup sigili dağlasa- ²lar gidere. Eger it üzümün sigil üzerine dürtsele ya' ni ^(B67/a) her bir sigile birer dāne it üzümün³ şuyın dürtsele bir gün bir ğicede⁴ gidere. Eger gitmezse ³üç güne degin ide, gidere. Ammā bilgil ki sigil ğalīz balğamdan ve siñirden olur. Yu- ⁴mruça⁵ olur. Uzanur, üsti yarılır. ' İlāci tırnaķ ile dibini berk bağlayalar. ⁵Çebçevre. Tā kim dibi incele, çekeler, çıķa. Kan çıķmadan yirine sağ tuz ⁶toldura⁶, berk bağlayalar. Eger tırnağa gelmezse üzerine bāzincān süre- ⁷ler. Muhkem ki tā kendü düşe yāhūd tiryāk dürteler, çıķa. Ammā sigile ⁸beñzer. Dut gibi olur. Yarılır, kanar. Aña tüşe dirler. Aña dağı tiz şāf⁹şoķalar, ya tiryāk ya ķurş-ı zırniķ vuralar, çıķa. Yirini merhem ile bitüre- ¹⁰ler. Ammā çok olursa uvaciķ buțurađı günde bir dānesin kırķ güne dek⁷ ¹¹yiye, maħv ola. Eger sigili kazıyup ba' de bāzincāni döğüp sigil üzerine ¹²dürteler. Birķaç kerre itseler sigili ķuruda, gidere. Eger şoğanı döğüp ¹³tuzla qarışdurup sigillere vursalar gide. Ammā evvel tıraş ide. Eger çekirgenün ¹⁴ayaķların döğüp sigillere dürtsele gidere. Eger güli döğüp yumuşak ¹⁵idüp sigillere vursalar⁸ düşüre. Eger sigil için eski panbuğı fitil idüp ¹⁶ucunu yaķa, dağı sigil üzerine ura, gidere. Eger sigili ay eskisinde ibrişim ¹⁷ile bağlayalar, ķuriya, düşüre ve dağı sigile mücerredür. Ķablubađanuñ ķabını ocağa ¹⁸bırađup ol sigil olan yiri anuñ düttününe duta, sigil maħv ola, gide. Eger ¹⁹kāsnā tohumın döğüp ' aselle yiseler, sigilleri ķıra⁹, dōke.

YETMİŞ ÜÇÜNCÜ BĀB

⁽¹⁴⁷⁾ Gicik ve çiçek ve kızamıķ ' ilācın¹⁰ bildürür: Eger bir sağ adamuñ gövdesi ²muttaşıl gicise ammā ne gicik olsa ve ne uyuz olsa ' ađārlardan birez günlük ³yađı alup bir küçük şırçalı çölmek içine ķoya, dura, ba' de hammāma vara. ⁴Isıcaķ hammām ola. ^(B67/b) Cemī' gövdesine süre. Vāfir derleye, otura. Şoñra şabun ile muhkem ⁵yuya, çıķa. Üç def' a bu vecihle hammāma girse kať' ā gövdesinde gici ķalmaya, ⁶mücerredür. Eger kaťmer kaťmer bir kişinuñ cemī' gövdesi uyuz idi. Ħarāb olmışdı. ⁷Bir günlük yağın ateşe qarşu dört beş gün muhkem süreler. Büyük ⁸yaraları olan yirleri bez ile bağlayalar. Dağı döşegine girüp ısıcaķ yata. ⁹Gerekse başı bile Ħarāb olsun. Bu ' ilāc mücerredür. Ba' zı kaťı Ħarāb olana bir hafta ¹⁰ideler. Ba' zısı bir iki kerre itmekle gider. Eger gicik için Ħacılar kü- ¹¹kürdin şabāh şabāh birķaç dāne rafadan yumurta ile vāfirce yiye. Gicigin ¹²içerüden keser. Ba' zılar bir aķ şoğanı kesüp yarusına bu kükürdin ķoyup ¹³muħarrā

¹ Bu kelimedede yazım hatası var.

² B' de "perverdesi"

³ "sigil üzerine dürtsele ya' ni her bir sigile birer

dāne it üzümün" ifadesi A' da yok.

⁴ B' de "ğicede"

⁵ B' de "yumruca"

⁶ B' de "tolduralar"

⁷ B' de "degin"

⁸ B' de "ursalar"

⁹ "ķıra" A' da yok.

¹⁰ B' de "ilācların"

bişüreler. Üç dört gün yimekle hālāş ola. Eger şāhtere¹ şuyı ki ¹⁴yeñi ola, şol giçik ki göyünmiş şafrādan ola, eyüdü, giderür, bişürüp ¹⁵şuyın içeler. Şerbeti beş dirhemden on dirheme dekdür² ve demürhindi³ katalar. Hüb ¹⁶nef'i ola. Eger hınnāyı şuyı ayran eyleyüp ayaza qosalar, şabāh üzerine ¹⁷gelen şudan bir qaşık içseler. Bu gicigi giderür. Birkaç gün ide. Ammā ¹⁸cehd ide ki kuşmaya. Eger şabuna berāber tuz qatup ¹⁹hāmmām içinde gicige dürtse gide. Eger⁴ yarpuzı sirke ile⁵ gövdeye dürtse (148) (B67/b) ¹⁶gicigi giderür. Eger beş dirhem kükürd ve beş dirhem ¹⁷koz içi ve beş dirhem çörek otı, bunları döğüp kıyruq yağıyla qarışdurup ¹⁸hāmmāmda gövdesine sürse mücerrebdür, gicisin giderür. Eger hūmre³-i āteş- ¹⁹peres dirler, sivilcidür ki qabarçık olur, gicidür, göyündürür, şuyı degdügi yir ²⁰kabarur, rengi qaralığı māyıldür. Sebebi göyünmiş ve tiz şafrādur. İlacı evvel qan ²¹almaqdur. Andan naqū' müşhil ya maṭbūh fākihe vireler. Eger çiçek zahmeti qan (B68/a) qaynayup harekete gelüp müte' affin olup şafrāvi olmaqdandur. Oqlanlarda ve ²yigitlerde ve issi havada ve ilk yazın veyā günlerinde çok olur. Qocalarda ³az olur. Yaramazı qara olandır. Andanşoñra benefşe renginde olandır ve qarāreti ⁴az olandır. Şol haşba ki andan qan aqa öldürür ve çok muttaşıl ve budaklı ⁵olandır ki birbirine batmış ola, yavuzdur. Qaçan görseler hasta çok şuşar, ⁶ve qatı qarılğanur, haşba veyā çiçek yeşil olur ya siyāh olur. Bilkim mevti yaqındur ⁷ve dağı gicik ve uyuz qan fāsıd olup göyünmekdür ve tuzlu balqamdan ve sevdādan ⁸olur. Sevdādan olan uyuz qurı olur, gec gider. İlac evvel qan almak ve ba'de ⁹maṭbūh fākihe vireler. Şāhterec şuyı isti' māl ideler ve cimā'ı bi'l-küllıye ¹⁰terk ideler ve ta'āmı az yiyeler. Tatlu, şulu, murattıb hāmmāma çok gireler, ¹¹az oturalar. Mu' tedil şudan çok döküneler. Degirmen unın tuzlu limon şuyı ¹²ya sirkeyle hāmır idüp hāmmāmda gövdesine süreler. Qatı ovalar. Şoñra benefşe ¹³yağı tatlu bādem yağıyla (148) dürteler. Bunuñla gitmezse habbu'ş-şabır uralar. Ertesi hāmmāma girüp üşnān ²birle yuna. Dağı gövde gicisine şarımşak⁶ bişürüp birkaç eyyām yiye. Eger ³elde ve ayakda gicik olsa, eger kış ise issi şuyı bir avuc tuz bırağa ⁴dağı ol zahmetlü ' uzvı aña bitüreler. Hoş ola. Derhāl gide, mücerrebdür. ⁵Bilgil kim uyuz iki nev' dür. Biri qurıdur biri şulıdur ve şafrā göyünicek⁷ ⁶olur, sivilceler çıkar, İriñlenür bir mühmel ' illetdür. Cemī' a' zāya yayılır. ⁷Evvel heft mīve ile ishāl ide içini. Ba'de iki elinüñ üstine hablu'z-zirā' ⁸qamarından qan alalar. İlicaq şı içinde ba'de ol uyuzlaruñ üzerine ⁹yucaruda yazılan ' ilāclaruñ⁸ süreler. Bilgil kim kızamık qanuñ (B68/b) ¹⁰ufūnetinden olur ve eger büyücek olursa evvel emirde ekhāl qamarından ¹¹qan alalar. Şabāh sikencübīn⁹ ya qarāb-ı ' unnāb ya mā'u'l-cinn içe ¹²gıdāsı qızı eti ya oqlaq eti ile ısfanaq müzevveresin ya ferrūcla, ¹³ammā oqlancıklarda çok olur. Zirā atasından duta gelür. Şıgır südin ¹⁴şekerle ma' cūn idüp içüreler. Eger çiçek ve haşba göyünmiş şafrā ¹⁵ile balqamdan olur. Çıkmazdan evvel etile derinüñ arasında yayılır. Isıtması ¹⁶ve şusalığı olur. Çıqınca zahmet çeker. Eger yeñinden olursa ekhāl ¹⁷qamarından qan alalar ve tamām çıqınca ol maraz qoyalar kim tola. Gül yağın ¹⁸dürteler ve gözine sürme³-i işfahānī çekeler. Yāhūd şumāqı gülābla ¹⁹ışlayasın. Dem-be-dem gözine tamzuralar ve qarāra itdüreler. Ta kim boğazdan (149) sirāyet itmeye. Birin birin düşeler ki döküle. Ba'de hāmmāma vara. Çiçek yirleri ²çukur olursa nişasta, arpa unı ve keşire olup paça ³yağıyla qarışduralar. Becid dürteler kim birbirine gele. Ammā eger oqlancıklarda ⁴olursa şıgır

¹ B'de "şāhterec"

² B'de "degindür"

³ B'de "teymür hindi"

⁴ "eger" A'da yok.

⁵ B'de "sirkeyle"

⁶ B'de "şarımşık"

⁷ B'de "göyünmek"

⁸ B'de "' ilāclardan"

⁹ B'de "sirkengübīn"

südiyle kil-i ermeni bir iki direm¹ koyalar kim ezüp içürelər. İki üç def² a şu istedükce bunu içürelər² 5ve dağı haşba yavuz³ illetdür. Qatı hastelikden³ ya tã⁴ undan veyâ vebâdan olur. 6Eger hastelik⁴ içinde burnı yumrulasa eyüdü. Hastanun haşbası boğaz-⁷ lanur ve eger taşra dökülüp kızıl olursa ekhal tamarından qan alalar. Şarâb-ı⁸ unnâb içürelər. Ya çig keçi südi içürelər. Eger qara olursa⁹ muhâtaradur ve dağı gövdede çiçek ve kızamık olmak qan göyünmekden olur. 10Nişanı kızılca çıkar. İssi olur. İçi iriñlenür. Ammâ kızamık olsa¹¹ kızılca kızılca olur ve kimi birbirine ulaşur. Ekşer oğlancıklarda olur. 12İlacı, çıkduğı gün becid şıgır südiyle ve keçi südiyle (B69/a) aşbur⁵ çiçeğin¹³ ezüp içürelər ve gözine sürme³-i işfahâni çekeler. Ya güllâb ile⁶ 14şumâk ezüp gözine tamzuralar. Elin ve ayağın hınnâ ideler⁷. Tã gözde¹⁵ çıkup haşa düşmeye ve taşlu yemiş yidürmeyeler ve eger oğlancıklarda o-¹⁶ lursa tayasına perhîz itdürelər. Şovuk gıdâlardan hazer idüp¹⁷ virmeyeler. Şu yirine şarâb-ı nilüfer içürelər. Yedinci gündensoñra tereyağın¹⁸ ve gül yağın dürteler ve hammâma becid gireler ve eger çiçek gidüp yirleri¹⁹ çukur çukur qalursa nişasta ve tuz ve arpa unı çügündür suyuyla⁽¹⁵⁰⁾ kaynadup ve birkaç kez anuñla yuyalar. Eger kerefisi ve yabragını⁸ tuzla dögüp² hammâmda gicigine ve uyuzına sürse gidere⁹. Eger tuzu zeytle ve sirkeyle³ qarışdurup gicik olan kişinün gövdesine hammâmda sürseler derleyenece dek¹⁰ 4sürse halâs ola ve çibanlu uyuza, demregüye¹¹ dağı böyle itseler⁵ gidere. Eger gövdesi gicise, kaşinsa, durmasa hiç bundan mücerreb⁶ ilâc yokdur ki şâhtere³-i müdebbereden bir yüz direm¹² ya dağı çok olsa⁷ yegdür ve şâhtere³-i şuyıla şerbet idüp şabâh şabâh içe. Kaşınmağdan⁸ halâs ola¹³. Eger gicik için hammâma varup qarâto otını şarb⁹ sirkeyle qarışdurup cemi⁷ gövdesine sürelər¹⁴. Bir zamân tura. Cümle gicigin¹⁰ dutuşdura¹⁵, yaqar gibi kavlandurur ve halâs olur. Söyünüp çıka. 11Eger yeñi gicik ise bir def⁶ ada olmazsa erte girü ide. Ekşeri¹² bir sürmede halâs olur. Hemân hammâma girdüğü gibi¹⁶ sürüne.

YETMİŞ¹³ DÖRDÜNCÜ BÂB

Uyuz ve kel ve frenk uyuzını bildürür: Eger hardalı dögüp¹⁴ sirkeyle uyuza dürtse, gidere. Alında bez bağlaya ki gözlerine¹⁵ girmeye. Eger çörek otın dögüp sirkeyle uyuza sürseler gidere. 16Eger üç günde her şabâh (B69/b) bir direm¹⁷ şabır yise ya issi şuyıla içseler¹⁷ uyuzın gidere ve çok derde fâ³ idesi vardır. Nuşâdını acı yağla¹⁸ qarışdurup uyuz olduğı yire¹⁸ sürseler def⁶ ola. Eger kel baş¹⁹ için hınzîr ödin³ aselle ve biberle kel başa ba⁶ de⁷ t-trâş (151) sürseler keli gide ve kılm bitüre. Eger adam kılm göyündürüp³ aselle² ısıcağ idüp başda olan kele ziftin qoparduğdansoñra yaqu³ itseler müfiddür. Eger frenk uyuziçün, eger erkek adam ise erkek⁴ şıgıruñ ödini içe. Şabâh üç şıgıruñ ödini içe. Her günde birin içse⁵ şifâ bula. Üçüncü gün bir pâre ishâl iderse nâfi⁶ dür. Hem birkaç gün⁶ ekşiden ve muhâlîf gıdâlardan perhîz ide. Eger bu maraz⁶ avratda o-⁷ lursa bi-⁶ aynih üç gün inegün ödin her şabâh birer dâne yuda ya içe. 8Dağı pek ishâl olursa soñunda bir ısıcağ tavuğ şorbası⁹ yahüd yağluca bir şorba ki ekşi olmaya, yiye¹⁹.

1 B'de "dirhem"
2 "iki üç def a şu istedükce bunu içürelər" ifadesi A'da yok.
3 B'de "hastalıktan"
4 B'de "hastalık"
5 B'de "uşpur"
6 B'de "güllâbla"

7 B'de "hınnâlayalar"
8 B'de "yabrağını"
9 B'de "giderür"
10 "dek" B'de yok.
11 B'de "temregüye"
12 B'de "dirhem"
13 B'de "olur"
14 B'de "süre"

15 B'de "dutuşdurur"
16 "gibi" A'da yok.
17 B'de "dirhem"
18 "yire" A'da yok.
19 "eger erkek adam iseolmaya, yiye" bu kısım istinsah sırasında

Eger frenk uyuziçün ¹⁰zîve'î' yigirmi beş direm, maştakî dört direm, günlük dört direm, şeker ¹¹on beş direm, turunc kabı dört direm. Evvel zîve'î bir iki ağac çanağa ¹²koşup limon suyuyla öldüre. Muşkem öldürmek gerekdir. Ehline şora ¹³ve sâ'ir edviyeleri döğüp elekden geçüre ve habb olmağa kâbiliyet ¹⁴olmağ için bir miqdâr elenmiş un² katup dağı yuvalağlar³ idesin. Eger ¹⁵yuvalağları uvağ iderseñ aştam beşin, şabâh altısın yiyesin, şifâ ola ¹⁶ve ağıza kaţ' â zahmet virmez ve bedene kuvvet virür ve beñzine dağı eyüdür. ¹⁷Ammâ ekşilerden ve muhâlif gıdâlardan berhîz⁴ ide. Diğer 'ilâc frenk uyuzına ¹⁸zerkele'î alup bir yeñi çölmege koyasın ve ağızını berkidüp şuvayasın ve ¹⁹yidi şuyla kaynadasın. Yidi (B70/a) şu didüğümüz oldur ki yarım şu kalıcağ (¹⁵²) tekrâr şu koyasın, toldurasın. Yedi def' a böyle idesin. Ba' de çıkarup ²⁰şovudup günde bir kaşık ile ılıcağ isti' mâl idesin, şifâ ola ve perhîz ³idesin. Sirkelü ta'âmdan, yoğurddan ve muhâlif gıdâlardan ki nâfi' ola. Eger kel ⁴baş için eşek tırnağın göyündürüp ve biraz bağ çubuğın yaqúp ⁵külin alalar. Dağı biraz zeyt yağıyla qarışduralar, üç gün başa sürseler ⁶her gün hammâma vara. Ol üç gün tamâm olanaca ammâ evvel⁵ tıraş ola. Andan süre ⁷ki nâfi' ola. Eger kel başa saç bitürmek için toñuz ödin 'asel ile ⁸ve fülful ile qarışdurup başa tılâ eylese mücerredür. Gözine girmeye. Eger kel başın ⁹hammâmda kazıdup⁶ şabunla yuya, dağı at yağın süre. Yâhüd atın ¹⁰ödin süre. Ammâ alından bezle berk bağlaya ki gözlerine girmeye⁷. Eger bir kimsenüñ ¹¹gövdesinde ba' zı uyuzlar olsa⁸ şoğan şuyın şarb sirkeyle gövdesine ¹²sürse⁹ uyuzın gidere. Eger¹⁰ curb renci kim aña uyuz dirler, sebebi kan ¹³göyünmekden ve şafrâdan olur. Nişânı; sivilciler çıkar. İriñsiz yayılır. ¹⁴İlâc; iki elinde habbu'n-nizâc' tamarından kan alalar. Heft mîve ile için ¹⁵boşaldalar ve maţbüh eftimün ile ve issi qurı¹¹ gıdâ virmeyeler. Bir iki kez ¹⁶hammâmda zîve'î öldüreler ve kibrît döğüp şoğan içine koyalar. Ammâ ¹⁷zîve'î ki muşkem olmaya, yaramazdur. Cerrâha¹² göstereler dağı hamır ile şuyla ¹⁸içe. Yağıyla qarışduralar. Dağı hammâmda yunup sürine ve ısıcağda otura. ¹⁹Ba' de yunup çıka. Yâhüd şeyterec döğüp yoğurd ile qarışdura, giceyle (¹⁵³) dürtünüp yata ve şabâh hammâma varup yuna. Eger âsân 'ilâc, eger çörek ²⁰otın döğüp gül yağıyla qarışdurup her uyuz (B70/b) dürtseler müfiddür. ³Eger frenk uyuzına kirpi dutup bir bıcağ ile filürî'î bile dutup ⁴boğazlayasın ve derisin şoyup için çıkarup tohumın eleyüp pāk idüp ⁵bişüre¹³, yiyesin. Bismi'l-lâhi'r-rahmâni'r-rahîm diyüp her a' zâsın yidükde kolı koluma ⁶filânı filânıma fâ'ide ide, diyü yiye. Kalancasın şaklaya. Tekrâr bu üslûb ⁷üzere yiye. Dağı kemüciklerin bir yire göme kıya, şifâ ola. Adam vardur ki ⁸bedeni şağdur girü yılda bir kere bir kirpi'î bu vecihle yiye, eyüdür. Eger ⁹toñuz ödini fülfulle qarışdurup kel başa tıraş olduğdanşoñra ¹⁰süreler. Hem keli gide ve hem kıl bite. Gâyet mücerredür. Eger mürver ağacın yaqúp ¹¹külini alalar ve qurı kara üzümü yaqalar, külini alalar ve bir pâre eflâh tuzı ¹²dökeler ve bir pâre şarb sirke ve bir miqdâr kurum ve bir miqdâr şîrûğan yağı ¹³ve bir miqdâr hınnâ mürver küli ile kara üzüm külini berâber ola bākşinden ¹⁴birer miqdârca qatalar, melhem ideler. Kel baş için mücerredür. Yuyup ¹⁵tıraş idüp andan şoñra süreler. Birkaç gün ve eger şaçlu 'avrat ¹⁶ise yağ kıomayalar. Üç dört kerre idişek¹⁴ hâlâş olur inşâ'allâh.

yanlışıklıkla buraya

yazılmış.

¹ B'de "jîve'î"

² B'de "uñ"

³ Ağız özelliği olabilir.

⁴ B'de "perhîz"

⁵ "evvel" A'da yok.

⁶ B'de "kazup"

⁷ B'de "inmeye"

⁸ B'de "belürse"

⁹ B'de "sürüp"

¹⁰ B'de "ve dağı"

¹¹ B'de "kuru"

¹² B'de "çerrâha"

¹³ B'de "bişürüp"

¹⁴ B'de "idicek"

17YETMİŞ BEŞİNCİ BÂB

Demregü¹ bildürür: Eger kalem-i zenkârî² sirkeyle saḥk idüp³ demregüye sürseler gidere. Eger kâsnı⁴ sirkeyle demregüye dürtseler gidere⁵. ¹⁹Eger tâze yumuşak etmegi tuzlu şuyla qarışdurup eski demregüye sürseler⁶ gide. Eger (154) ḥardalı sirkeyle döğüp demregüye vursalar⁷ nâfi⁸ ola. Eger söğüt ağacınıñ 2kûlin sirkeyle qarışdurup yüzde olan demregüye dürtseler gidere⁹ ve aña beñzer nesneleri gidere ve cıgıtı⁶ gidere. Eger demregüsü olan yogurd, 4benîr⁷ ve sâ³ir muḥâlîf gıdâlardan perhîz eyleye ve hem ‘ilâc eyleye. Ammâ (B71/a) demregüye mücerreb⁸ 5kendü südüğü ile ḥınnâ qarışdurup evvel demregüye⁹ muḥkem yuya. İlicaḥ şuyla 6ve arı bezle süreler. Tâ kim kızıl olur. Andanşoñra ‘ilâc itmek gerek, 7nef⁷ i ola ve bu ḥınnâyı bismi'l-lâhî'r-raḥmâni'r-raḥîm diyüp demregüsüne süreler. Bir 8gice dura. Bir def⁷ a sürmekle çoğı ḥalâs olmışdur. Nihâyet iki 9kerre süreler. Eger konağını tiraş idüp andan ‘ilâc iderse kıtı 10tiz gidere. Eger demregü aḥlâḡ göyünüp sevdâ gâlib olmaḡdandır. Cüzâmuñ 11muḡaddemesidür. ‘İlâcı ḡan almaḡ ve sevdâ¹⁰ müshil eylemekdür ve çok 12ḡammâma girmekdür ve sülük urmaḡdır ve yuḡaruda didüğümüz ‘ilâcları 13itmekdür ve maḡbûḡ eftimûn içmekdür ve daḡı aç adamuñ tükürüğün 14birḡaç gün demregüye vursalar¹¹ gidere. ¹⁵Eger günlüğü döğüp sirkeyle bişürüp¹² demregüye dürtseler gidere. ¹⁶Eger bir kimse¹³ başdan ayağına deḡin demregü olsa, ḡolundan, gövde 17tamarından iki ḡarafından her üç günde bir kerre ḡan alalar, ba⁶ de 18şerbetler içe, eyüdür. On direm¹⁴ ḡıyârşenbe içi, biraz ılıcaḡ şuda 19ezüp¹⁵ ve üç dirhem döğülmiş besfâytic ḡatup viresin. Her gün (155) böylece mütevâtir içe, mücerrebdür, ḡalâş ola. Eger bir kimesnede¹⁶ on iki yıl demregü 2olup ḡekîmler ‘ilâc eylememişler, bir avuc¹⁷ mersin yabraḡın¹⁸, bir avuc ḡara üzüm 3bir çölmege şu ḡoyup ḡoşâb gibi ḡaynadalar. Şoñra her şabâḡ birer ḡaşıḡ 4bunuñ şuyından kırık güne dek¹⁹ tamâm birer ḡaşıḡ içe. ḡâyetle mücerrebdür²⁰, 5ḡalâş ola.

YETMİŞ ALTINCI BÂB

Cerâḡatler ve ḡüza renci, ḡüza yinür 6başa dirler. Eger seretân ki yengeçdür²¹, külini yanur çibana vursalar şıfâ 7bula. Eger ‘unnâbî ḡurıdup ısıcaḡ idüp andan ‘asel ile andan ḡüza 8rencine (B71/b) ursalar nâfi⁸ ola. Eger söğüt çubuḡınıñ ḡabın soyup 9bir irüce yirde yaḡalar. Kûlin alalar. Mezḡür çibanuñ üzerine 10üç pâre tüküreler. Ba⁶ de ol külden içine ḡolduralar, dura. Ba⁶ de 11bu kül ol şayru eti yiye, gidere, saḡ ete ziyân itmeye. Nâfi⁸ ola ve daḡı 12âkile zaḡmetin bildürür ki yinür başdur. A⁶ zâda ḡıḡar. Kıızılca olur 13ve çevresi gökce²² olur. Şişer varduḡca²³ çürür, ḡoḡar, yanur. 14Eldede ve gövdede olur. Ammâ ayakda, elde olan kemüğü çürüdür. Ḥarâb 15idüp ḡara²⁴ olur. Ammâ evvel emirde erigin (?) ile şeker uralar. Ya merhem-i 16kâfûrî uralar. Eger nâşır olmuş olursa ḡurş-ı zirnîḡ ekeler. Üzerine²⁵ 17çıkınca nuḡâ⁶ uralar. Beş on günde ol murdâr et ḡıḡar. Kemük

1 B'de "demregüyi"

2 B'de "jengârî"

3 B'de "gide"

4 B'de "dürtseler"

5 B'de "dürtseler"

6 B'de "çığıdı"

7 B'de "peynir"

8 "mücerreb" A'da yok.

9 B'de "demregüsün"

10 B'de "sevdâyi"

11 B'de "dürtseler"

12 B'de "qarışdurup"

13 B'de "kişî"

14 B'de "dirhem"

15 B'de "ezesin"

16 B'de "kimesne"

17 B'de "avuç"

18 B'de "yapraḡın"

19 B'de "degin"

20 B'de

"mücerrebâtdandır.

21 B'de "yengecdür"

22 B'de "gökçe"

23 B'de "varduḡca"

24 B'de "ḡaraca"

25 "üzerine" A'da yok.

¹⁸açılırsa şeker ekeler. Üç gün kazıyasın. Eger kemükden kan çıkarsa ¹⁹bilesin kim ol kemük yaramazdur. Karşu şeker ekessin. Eski panbuğ koyasın. ⁽¹⁵⁶⁾ Zirā ol ‘illet kemük arasında gerek. Kemügi kaldurur. Çünkü kemügi ²çıkarsın. Çevre yanına merhem-i bāsīlīkūn urasın. Orta yirine eski ³panbūğ urasın kim gele, berāber ola. Ortada artuğ et bitmege berāber ⁴olıcağ sirke merhemi yavuzdur, ekessin velī hoş-kemendin bağlayasın. Diğer ⁵bir huşuşa bir kitābda dağı beyān ider ki yinür baş ahlāṭ ⁶ufūnetinden olur. Ṭā‘ ün cinsidür. Nişānı sivilce¹ gibi çıkar. Dā‘ire-⁷sini kara eyler ve çürür, şişer. ‘İlācı evvel kan alalar ve şu yirine ⁸şarāb-ı ‘unnāb içe ve şovuk ğūdālar yiye ve eger eñeklerde çıkarsa ⁹şakınalar. Şu degürmeden² ve tırnağdan ve issi nesnelere virmekden ¹⁰ve issi nesnelere vurmağdan. Ammā üzerine bülüc, yarup, şekerle bile vuralar. ¹¹Bir gün dura ve birkaç dağı vuralar. Eger olmazsa ^(B72/a) bülüc³ yarup şekerle ¹²vuralar⁴. Birkaç gün ve eger açılıp çürümege başlarsa tiz kurı ¹³zirnīğ ekeler ve üzerine ekşi hamır ile murdārılığı vuralar⁵. Dört ¹⁴beş güne dek⁶. Ta kim miğ kopa. Eski panbuğ koyalar. İki gün dura. ¹⁵Eridüp çirgin yiye. Gitmezse sifeng⁷ ile merhem-i zenkār⁸ ura- ¹⁶lar. Dā‘iresine ve üzerine kara kırūṫi uralar ve münib merhem ura- ¹⁷lar. Günde iki kez ve merhem-i káfürī dağı eyüdü. Eger incüginde⁹ bir cerāḫat ¹⁸olsa çürise veyāḫūd baldırda olsa, ¹⁹sebebi kurum çıkmağdan ya şudan ya nesne tokunmağdan olur. ⁽¹⁵⁷⁾ Nişānı; büyür, açılır. Eti yumrılanur ya çürür, şaru şu olur. ²‘İlācı; adam saçıyla ve süciyle yuyalar ve sileler ve kurş-ı zirnīğ ³ekeler ve üzerine oñurğa iligin vuralar. Tā kim ol üstindeki eti yiye ⁴ve dört yanında eski panbuğ çevleyeler çıka ve üzerine eski panbuğ ⁵uralar. Beş altı gündensoñra göreler; kemük ağı midur yoħsa gö- ⁶germiş midür. Andan ol kemügi kazıyalar. Eger kan gelürse hayırlu kemük ⁷degüldür. Üzerine şeker ekeler. Karşu kemügi depredeler. Depredicek¹⁰ penc gün ⁸çıkıralar. Kanı aķarsa kabarmaz. Arpa unı, yumurta¹¹ şarusıyla şeker ⁹ķarışdurup eski panbuğla uralar ve berk bağlayalar ve tuz dağı o- ¹⁰lursa eyüdü. Bir gün bir giçe¹² dura. Andan açalar, arıdalar ve ol kemük ¹¹ķadarı mum düzeler, kemük üzerine koyalar. Tā kim merhem kemüğe degmeye ¹²ve merhem-i bāsīlīkūn veyā merhem-i zencār¹³la bitüreler. Eger incükde zamire ¹³olsa ya baldırda olsa aña nār-ı fāris dirler. Sebebi kan çürüğinden ¹⁴olur ve kızılca kabarcık çıkar, açılır, delük olur ve şar- ¹⁵u şular aķar, yayılır ve gicür. ‘İlācı; iki ayağmuñ şāfin tamarından ¹⁶kan alalar. Ya baldırdan ḫacāmāt ideler. Etlü aş virmeyeler ¹⁷ve şūrbācı dağı ^(B72/b) virmeyeler ve keşnec ve ḫunnā ve it üzümü yabrağın¹⁴ ve siñir- ¹⁸lüce yabrağı¹⁵ ve isfīdāc ve mürdesenc ve kil-i ermeni, bunları muḫkem dögüp ¹⁹ayru ayru dögeler ve bezr-i ķaṫūnā¹ı sirkeyle çalkayalar ve yumurta¹⁶ ağın ⁽¹⁵⁸⁾ ķatalar ve bu otlara ķarışduralar dağı dürteler ya‘ ni süreler. Üzerine ketān ²bezin vuralar ve bunu birkaç gün vuralar, nāfi‘ ola. Eger gitmezse güli sirkeyle ³ışladalar ve zerdeçüb ķatalar, uralar ķuruda. Ya merhem-i muķilla kibrit ķatalar ve dūrte- ⁴ler ve merhem-i káfürī dağı sürmek eyüdü ve kükürdlü şuyla yumağ da eyüdü. ⁵Eger ‘unnāb yabrağın¹⁷ kurıdup dögüp eleyüp ākile çibana dürtsele ⁶ve ekseler müfiddür. Eger ‘asel zerāvend-i ṭavīl ile

¹ B’de “sivilci”

² B’de “degürmekden”

³ B’de “ķurbağayı”

⁴ B’de “uralar”

⁵ B’de “uralar”

⁶ B’de “degin”

⁷ B’de “isfeng”

⁸ B’de “jengār”

⁹ B’de “incükde”

¹⁰ B’de “depredicek”

¹¹ B’de “yumurda”

¹² B’de “gice”

¹³ B’de “jencār¹³la”

¹⁴ B’de “yabrağı”

¹⁵ B’de “yabrağı”

¹⁶ B’de “yumurda”

¹⁷ B’de “yabrağın”

karışdırup hūza zahmetlerine ⁷vursalar müfiddür. Et bitüre ve dağı su⁶ d ki topalağdur. Eger yumuşaq döğüp ⁸ākile çıbanlara ekseler ve ağızda olan çıbanlara ekseler müfiddür.

YETMİŞ ⁹YEDİNCİ BĀB

Eski ve yeñi cerāhatler ve şişler ve aqar qanlar ¹⁰ilācların bildürür: Eger zerāvend-i tavīli döğüp cerāhatlere¹ ursalar bitüre. Eger bö- ¹¹gürtlen yabrağın² cerāhate vursalar bitüre. Böğürtlen yabrağın cerāhate ¹²vursalar aqıda. Eger qurıdup döğüp elekden geçüre dağı her gün yaraya ¹³ekeler, gāyet nāfi¹ dür. Eger çam saqızın eridüp üzerine bezir qatup ¹⁴merhem ideler. Cerāhate qatı nāfi¹ dür. Yeñisin bitürür. Eskisin ¹⁵oñaldur³ ve qurd düşen cerāhate dürtsele zahmetin gidere. ¹⁶Şabāh aqşam uralar ve dağı zırnıñ endāmlar zahmetine kim yaşdur, iri- ¹⁷ñlenür, müfiddür. Döğüp zahm üzerine ekseler artıq biten eti gidere ¹⁸ve birikmiş ve qan çıkmış etleri ıslāha getirür. Eger nāsır etine yeşil ¹⁹dütiyāyı döğüp elekden ya tüldeñ⁴ geçürüp eleyüp ekseler ⁽¹⁵⁹⁾ üzerine irinin kese, gāyet müfiddür, bitürür. Eger tın-i maqtüm döğüp qan ²aqan cerāhatlere ekseler, ^(B73/a) qanın kese. Eger örümcek evin gövdede olan ³cerāhatlere vursalar⁵ şişmeden⁶ şaqlaya. Eger şaru zāc qanı aqup durmayan ⁴yaraya ekseler hemān turgura. Eger bir pāre bezi sirkeyle ısladup ⁵kanı durmayan zahme ursalar qanın kese ve şişmeden⁷ şaqlaya. Eger cerāhati ⁶aqıtmasına böğürtlen yabrağın⁸ ursalar cerāhati aqıda. Eger ardıç qatranı ⁷yedi kez şuyyla yuyalar ve biraz zerdeçüb döğeler ve yumurta⁹ sarusıyla¹⁰ ⁸bu qatranı qarışdura, şabāh ve aqşam her gün vuralar¹¹. Hem yarayı bitürür hem ⁹qurıdur, mücerrebdür. Birkaç kez vuralar. Eger baş yarılıp qanı diñmese ya bıcaq ¹⁰yarasından qanı diñmese söyünmiş kireci döğüp elekden eleyüp yaraya eke- ¹¹ler, qanın diñdüre. Eger çam saqızın döğüp elekden geçürüp bu kirece ¹²bile qatsalar fi'l-hāl qanın diñdüre. Eger adam sacını¹² yandurup ¹³külünü gülābla yoğurup cerāhate ursalar müfiddür. Eger nāreside o- ¹⁴qlanuñ südüğini günlük ile yoğurup cerāhate vursalar¹³ hoş ola. Eger ¹⁵bir kişinuñ cerāhati olup beyñisine erişmiş olsa gögercin qanından birkaç kez tızmursa¹⁴ ¹⁶şağala. Eger serçenüñ qurı zilin şabāh ac tükürüğüyle yoğurup birkaç gün ¹⁷cerāhate uralar. Hoş eyleye. Eger böğürtlen yabrağın¹⁵ devşürüp qurıda. ¹⁸Dağı havanda muhkem döğüp eleye. Dā'im¹⁶ yarasına eke, bitüre. Eger başına bir zarar ¹⁹toqunsa ya taş ya aqac ya çomaq her ne ise qafa otursa gerek ⁽¹⁶⁰⁾ şavaşandan gerek düşmekden olsa nişān budur ki qatı nesne çeynetmez ²ve gözleri şişer ya qararur. ¹İlācı budur ki evvel şeker şerbetin içüreler. Ya ³elma şarābın içüreler. Şuyyla ba¹de ol yiri haç¹⁷ gibi yaralar. Eger tamar kesilürse ⁴ve qan atılursa ol qan çıqa, yiri demürile ve maştaķi ile dağlayalar ⁵ve ol derinuñ her ucına bir ibrişim tel geçürüp¹⁸ ^(B73/b) ve boğazı altına bağlayalar kim qafa açuq qala. Andan kemügi qazıya¹⁹. Çıkan qanı panbuğla ya ⁶süngir ile alalar. Ba¹de ol uvanan kemügi oñatlıqla çıkaralar ve eger dutar ⁷yiri var ise kelpedenle²⁰ alalar, qorqmayalar ve eger beyni şağ ise hoş ⁸ola. Eger beynine qan inmiş ise şeker ekeler. Ol qanı şu gibi ider ve ol ⁹kanı panbuğla alalar. Tā kim

1 B'de "cerāhate"

2 B'de "yabrağın"

3 B'de "oñarur"

4 B'de "vāleden"

5 B'de "ursalar"

6 B'de "şişmekden"

7 B'de "şişmekden"

8 B'de "yabrağın"

9 B'de "yumurda"

10 B'de "şarusını bile"

11 B'de "uralar"

12 B'de "saçını"

13 B'de "ursalar"

14 B'de "tızmuralar"

15 B'de "yabrağın"

16 B'de "dāyim"

17 B'de "haç"

18 B'de "geçüreler"

19 "ve boğazı altına

qazıya" A'da yok.

20 B'de "kelbedenle"

hücrelerinde bir zerre kan kalmaya ve yirine şeker ekeler. ¹⁰Ba' de tizcek ol çıkan kemük yirine oları koyalar ve ' anzarüt ve ¹¹maştaķi ve çam şakızı alup yumuşak dögeler. Uñ gibi eyleyeler. Hâzır ¹²dura. Ba' de ol kafadan yarılan derileri bir arı bezle ala sile. ¹³Şöyle kim kanları çıka ve bu uñ gibi dögülmüş otları ol derileruñ ¹⁴üzerine saçalar ve girü yirlü yirine koyalar ve ibrişim ile dikeler. Ya igne ¹⁵uralar ve derileruñ yirini delücek koyalar kim iriñ ve şu irkilüp ¹⁶beynine oynamaya kim şakınalar. Günde iki kez merhem-i mışrı ile ¹⁷fitile uralar. Üzerine kuyruk yağı vuralar ve hãmmãndan şakınalar ¹⁸ve şovuk şu içürmeyeler. Su yirine şeker şerbetin ya ' asel şerbetin ¹⁹içüreler. Gıdãsi tavuk şuyıyla erişte yidüreler ve ekşi gıdãlardan ⁽¹⁶¹⁾ şakınalar. Tã hoş olanaca degin. Ammã ol zãrb doķunan kişi timãr etmezden ²evvel göreler. Burnı ve kulağı ve dudağı gögerdise ve geleni gideni bilmezse ³el vurmayalar. Eger baş kılıc ve nacaķ gibilerden açuķ cerãhat olsa, içi ⁴görinürse ol cerãhatuñ dört yanın kazıyalar ve mil ile arayalar. ⁵Eger mil kemügi bulup doķınursa çayırdursa açup arıdalar. Ammã kılıcdan ⁶bıcaķdan kemük şaķ olursa uvalmağı azalur. Eger kan çok aķarsa ⁷berk bağlayalar. Qanı tuta¹. Ya keçe yaķup berk şaralar. Üç gün dura. Süciyle ⁸zeyt yağın kaynadalar. Qoyun yüñiyle ol cerãhati ışladalar, ^(B74/a) arıdalar ve günde ⁹iki kez merhem-i bãsiliķün uralar ve ol merhem toñuz yağıyla qarışduralar. ¹⁰Tamãm ol yaranuñ altı tola. Artuķ merhem vurmayalar². Tã kim et ziyãde olmaya ¹¹ve eger deri kafadan yüzülüp kulağa şalınursa ya eñseye düşerse birkaç ¹²gün geçerse ol deri³ kesmeyeler. Deri³ kafa üzerine koyalar. Kürkci³ ¹³ignesiyile, ibrişimle⁴ perk⁵ dikeler ve altında delücek koyalar ve iki yanına yařdıķ ¹⁴koyalar, berk bağlayalar. Günde iki kez merhem vuralar ve eger deri kafadan ¹⁵yaña giderse çevresini kazıyalar ve pãk arıdalar. Andan ol deri miķdãri ¹⁶mumla buladı idüp kafa üzerine vuralar ve merhem ve yağ ¹⁷sürteler. Zirã kemügi kurudur ve hãmmãndan şakınalar ve qatı söylemeyeler ¹⁸ve eger gözi ve yüzi şişerse gül⁶ yağın sürteler ve etlü ¹⁹çorba yidürmeyeler. Gıdãsi yağlı birinc çorbası ve rafadan ⁽¹⁶²⁾ yumurta vireler ve merhem-i mışrı ile cerãhati bitüreler. Eger başda çomaķ ya taş ²ya ağac ya ğayrı nesne doķınsa, yarılrsa yãhüd zãrbdan her kanķı⁷ yirde ³olursa olsun şişerse ya gögerse ' ilãci evve tizcek ⁴ol yiri kazıyalar. Sidik ve tuz vuralar. Keçeyle berk bağlayalar ya issi ⁵kül vuralar. Yãhüd bezirle, tuzla kuymaķ idüp ısıcak vuralar. İki ⁶üç güne dek şişi gitmezse neşter ile yaralar. Eger kan kan qara çıkarsa birez aķıdalar.⁸ Eger kanı kızıl çıkarsa ⁷tizcek dutalar, berk bağlayalar. İki güne dek irine döne. Andan merhemle ⁸fitil vuralar. Günde iki kerre ve ammã büyük şişerse büyük yaralar ⁹içine eski penbe dolduralar ve üzerine yumurta şarusın tuz ve penbe ¹⁰ile vuralar. Berk bağlayalar. Andan merhemle bitüreler. Ammã eger zãrb doķınup ¹¹řiřmese eger başı qatı ağırursa evvel baş tamarı qolından ^(B74/b) kan alalar. ¹²Her giçe⁹ bir miřkãl ıtrıfil yidüreler ve řabãha qarşu bal şerbetin ¹³içüreler ve başına cãzib tãlãlar vuralar ve kulaqdan ya eñseden ¹⁴hacãmat ideler ve benefşe ve qabaķ yağın sürteler ve başın ısıcak ¹⁵dutalar. Eger oğlancıqlarda olursa ya tuluñ qatında olursa ¹⁶ya yöresinde olursa qatı iħtiyãt ideler. Zirã muħãtaradur, koyalar ¹⁷toลา, yumuşak ola. Andan neşterle açalar. Üzerine azacıķ yumurta ¹⁸řarusıyla un qatup yara üzerine¹⁰ vuralar ve hãmmãndan şakınalar. ¹⁹Ammã cerãhat kim qurıya, sızlaya. Biraz safran¹¹ çig yumurta şarusına ⁽¹⁶³⁾

¹ B'de "duta"

² B'de "urmayalar"

³ B'de "kürkçi"

⁴ "ibrişimle" A'da yok.

⁵ B'de "berk"

⁶ "gül" kelimesi "kef, vav, lam" harfleriyle yazılmış.

⁷ B'de "qanğı"

⁸ "Eger kan kan qara çıkarsa birez aķıdalar." cümlesi A'da yok.

⁹ B'de "gice"

¹⁰ B'de "üzere"

¹¹ B'de "za' ferãn"

karışdura. Bir päre bez veyâ penbe üzerine sürüp cerâhat üstine ²vuralar, sâkin ola. Eger cerâhat sızlasa gül suyuyla penbe üzerine ³vuralar. Bir miqdâr sızısı sâkin ola ya hep sâkin ola. Ammâ hârbağ ki qaraca¹ otdu ⁴nâsır etine sürseler iki üç günde gidere. Eger şakız çürüğün ⁵bir päre mum yağıyla ocağda eridüp ısıcağla bir päre beze sürüp ⁶tekrâr oda qarşu ol merhemi bezle ısıdup cerâhate şara. Tiz oñalda. ⁷Eger eski cerâhati üç yıllık acı² şığır yağıyla bezden³ fitil düze ve hem ol ⁸cerâhat üzerine kıya. Derhâl acısın⁴ kese, mücerrebdür.

YETMİŞ SEKİZİNCİ 9BÂB

Gövdeye batan demürün çıkarmasın ve uvağ pärelerinün ⁹ilâcın ¹⁰bildürür. Eger koca keleri gâyet dögseler, eti batmış pärelerinün ağzına vursalar demürünü çıkara.⁵ Eger zerâvendî gâyet dögseler, anı batmış yaraların üzerine ¹¹vursalar demürü çıkara.⁶ Ammâ zerâvendî iki dürlüdür. Biri dişî birisi erkek olur. ¹²Erkeginün yabrağı⁷ uzun olur. Dişinün yabrağı⁸ degirmi olur. Ammâ eger ¹³bir kimsenin gövdesine bir nesne batse dişisin döğüp ol yaranın ¹⁴üstine vuralar, çıkara. Ammâ kâmiş issidür ve kıridür. Dibin yaban şoğanıyla ¹⁵cerâhate vursalar demürin pâresin çıkara. Eger şığır yağın (B75/a) boğıyla kaynadup ¹⁶ve cerâhate vursalar, demür midür, ağac midür, diken midür, her neyse bir sâ⁹atde⁹ çıkarur. Eger gövdeye oğ ¹⁷pâresi doğınsa veyâ kılıc veyâ bıcağ pâresi olsa nişânı budur ki ¹⁸ol yara oñalmaz, işler ve irini kıoğar. Eger yakın ise mil ile ¹⁹arayalar, temrenkeş ile çıkaralar. Eger zamân geçmiş olursa mumla (164) şoyalar¹⁰. Derin ise ağzına ayu yağın vuralar, temren gelüp çıkar ve eger ²⁰kemüğe şancmış ise cehd idüp yarmağ gerek. Andan çıkarup yerine ²¹tuz ile şeker talduralar. Eger çekerken tamar kesilürse hünbend bağlamak ²²gerek. Üç gün tura. İrin ola. Andan merhem ile bitüreler ve eger oğ ²³çekilüp temren çıkarısa¹¹ yerine issi yağ dökeler ve söğüt ağacın ²⁴oğ gibi yonalar, issi küle kıoyalar. Gâyet kızgün ola¹². Oğ delüğine şoğalar. ²⁵Bir zamân duralar. Andan fitil ile ısladalar¹³ veyâ ipe şaralar. Temren ²⁶üzere gelicek feryâd ider. Ol yiri yarup temreni çıkaralar. Adamın ²⁷qarnına kılıc¹⁴ veyâ bıcağ¹⁵ doğınsa, bağırsağı¹⁶ çıkup dökilüp¹⁷ ²⁸eger yarası büyük ise tızcek bağırsağı¹⁸ içine kıoyalar ve eger ²⁹bağırsağı soğmadıysa yağın kesilür ve eger şovumış ise ³⁰erideler, süci, zeyt yağıyla kıynadalar. İlcağ ılıcağ bağırsağı¹⁹ yuyalar. ³¹Bir taş içinde ısıcağla yerine şoğalar ve derilerini dikeler. Ammâ altı ³²yanından delicek kıoyalar kim irin ve cirk²⁰ ve şu ağa. Andan fitil ³³ile ve merhem ile bitüreler ve kemendsiz kıomayalar. Eger yara küçük olup ³⁴bağırsağ çıkarısa tızcek aşğa başalar ve görmeden añsuzın ³⁵başına şovuk şu kıoyalar. İki ayağın yukaru kıaldura, kıdıklıyup vuralar²¹. Bağırsağ çekilür ³⁶gider ve eger girmezse ol yiri biraz yaralar ve bağırsağ yumadan içine

¹ “qaraca” A’da yok.

² “acı” A’da yok.

³ B’de “penbeden”

⁴ B’de “irinin”

⁵ “Eger kıoca keleri

..... çıkara.” cümlesi

A’da yok.

⁶ “Eger zerâvendî

demürü çıkara.” cümlesi

A’da yok.

⁷ B’de “yabrağı”

⁸ B’de “yabrağı”

⁹ “diken midür, her neyse

bir sâ⁹atde” ifadesi A’da

yok.

¹⁰ B’de “arayalar”

¹¹ B’de “çıkılmaz ise”

¹² B’de “gâyet kıza”

¹³ B’de “işledeler”

¹⁴ B’de “kıılıç”

¹⁵ B’de “bıcağ

¹⁶ B’de “bağırsağı”

¹⁷ B’de “dökülse”

¹⁸ B’de “bağırsağı”

¹⁹ B’de “bağırsağı”

²⁰ B’de “çirk”

²¹ “kıdıklıyup vuralar”

A’da yok.

¹⁹komayalar ve bağırsağ yarılırsa yapışmayalar. İhtikān itmek hūbdur. (165) Eger kurbağanuñ başın ve ayakların kesüp ve derisin şoysalar, (B75/b) andan temren ²üzlerine vursalar temreni çıkara. Eger cerihde¹ kan durmayup akşa hiç ³ ilac idemeseler, buğday muhkem kavuralar. Andan döğüp olkanı durmayan ⁴yaraya vāfir kosalar kanı kese².

YETMİŞ TOKUZUNCİ BĀB

Def^c -i şafrāyı ⁵beyān ider³: Eger қоруқ bestilin yise şafrāyı giderür. Ammā hıyārşenbe, ⁶demirhindi ile yise⁴ şafrāyı ishāl ider. Ammā ekşi ve tatlu enār şuyın qarışdurup ⁷içse eyüdür. Her kim şekerle benefşe şuyın içse şafrāyı giderür. Şafrā ⁸içün buçuқ direm maħmūde ve bir direm mezdegi⁵ havanda döğüp ⁹ağzından⁶ biraz şuyla ağzında çalkayup yuda. Şafrāyı muhkem süre. ¹⁰On beş yigirmi kere icābet ide. Eger mizācı za^f ise bundan az yiye ve eger ¹¹kāvī ise bu vezn üzere yiye, mücerrebdür. İhmāl olinmaya.

SEKSANCI⁷ BĀB

¹²Def^c -i sevdāyı bildürür: Eger⁸ ġārīkūn sevdāyı āsānılığla çıkarur. ¹³Ammā қара horosuñ çorbasın istiftāh⁹ ve turaқ otıyla yimek sevdāyı ¹⁴ishāl ider. Eger sevdāsı olan ihtirāz ide. Bādincān¹⁰ ve қуrı ¹⁵et ve şığır eti ve қуrı benirden¹¹ hāzer idüp yimeye. Eger¹² lisān-ı şevr ¹⁶şuyın şabāh şabāh içmek eyüdür ve dā[’]im keşnec ve şeker yiye. Eger ¹⁷sevdālar¹³ içün ve balğam içün bir қара horos¹⁴ boğazlayup içini pāk idüp¹⁵ ¹⁸ve haşlayup arındıқdanşoñra besfāyicūñ¹⁶ kabını arıdup içini alup ¹⁹on diremden on beş direme dek horosuñ içini tōldura ve çölmege қoyup (166) şol қadar қaynadalar kim muħarrā bişe. Andan çıkarup şuyın alalar. Bir қаşıқ bādem ²yağı қoyalar ve yigirmi direm şeker қoyalar. Şöyle kim şeker şerbeti¹⁷ ola, ³içeler, müfiddür¹⁸. (B75b/20) Eger efitmūn ki meşhūrdur, dört diremin balla qarışdurup ve azacıқ sirkeyle (21)içseler balğamı ve қatı sevdāyı ishāl ide ve eger şafrāsı olan kişi içse (B76/a) anı қuşdura ve māliħulyāası olanlara nāfi^c dür. Eger efsentin ile qarışdurup ılıcaқla (2)şabāhla içseler, māliħulyāya ġāyetle müfiddür. (166) ⁴Eger bir direm besfāyici döğüp, şeker қatup içseler, қара sevdāyı ishāl ⁵ide. Eger her gün iki direm besfāyici bir üskūreye қoyup hıyārşenbe ⁶şuyıyla içseler, yidi güne dek māliħulyāya ve cūzzām zaħmetine ġāyet ⁷müfiddür ve sevdāyı teşvişleri giderür. Bedel efitmūn ola. Eger iki ⁸mişkāl üzerligi işladup şuyın içseler, sevdāyı gidere ve kanı ⁹şāfi eyler ve dimāğ ve beden şovukluğın giderür. Eger ^cāşık kişilerūñ ^caşkın ¹⁰gidermek¹⁹ istersen²⁰ maқbereler üzerinde olan yazılı mermer taşdan ¹¹ezip içürseler ^caşkları zā[’]il ola. Eger dār-ı fūlfūl sevdāyı āsānılığla ¹²çıkara. Eger²¹ buçuқ direm şabırı döğüp şuyla qarışdurup şabāhla ¹³içseler. Mi^c de [’]i kızdurur ve yilleri tağıdur ve қalbi kavī ider ve hem sevdāyı ishāl ider ve māliħulyāya fā[’]ide ider²² ve başdan ¹⁴ve mafşallardan

1 B’de “cerāhatde”

2 B’de “dura”

3 B’de “bildürür”

4 B’de “içseler”

5 B’de “maştakī”

6 B’de “ağzına қoyup”

7 B’de “seksaninci”

8 B’de “bil ki”

9 B’de “ısfanağ”

10 B’de “bādincān”

11 B’de “peynirden”

12 B’de “ammā”

13 B’de “sevdā”

14 B’de “horosı”

15 “idüp” A’da yok.

16 Bu kelime B’de yanlış

yazılmış.

17 B’de “bir üskūre

şerbet”

18 B’de “müfid ola”

19 B’de “zā[’]il eylemek”

20 Teklik 2. Şahıs ekine

dikkat.

21 “eger” A’da yok.

22 “hem sevdāyı ishāl ider

ve māliħulyāya fā[’]ide

ider” ifadesi A’da yok.

balgāmı çeke ve südde 'i¹ açā ve zihni şāfi eyleye. Eger za'if mizāclu kişi (167) (B76/a) 13 içse, şakızla dögüp içse dimāğı tenkiye ide ve buḥārı başa çıkmağa 14 komaz. Eger қaranfli dögüp sevdāyī kişilerün ta'āmina şaçsalar nāfi' ola. Eger 15 şıgır dili şuyın balla ya'ni bal şuyı ile bişürüp içürseler āteşi sevdaları 16 ve ḥafaқānı gidere ve rūḥa feraḥ ve қalbe taқviyet vire. Egerçikim sevdānuñ tabi' atı 17 bārid ve yābisdür ya'ni şovuқ ve қurıdır ve ḡalız ve қatı issidür ve tuзlı ve tiz nesnelerden 18 ḥāşıl olur ve her ḥılt kim yana, sevdā olur ve güz aylarında sevdāyī marāzlar çok 19 olur, sevdāyī kimesneler keçi eti yimeyeler. Zirā sevdāyī arturur ve şıgır eti de yaramazdur. 20 Girü қalan ḡalız etler şıgır eti gibidür, sevdā artururlar ve ördek eti bunlardan 21 yaramazdur. Bāzincān sevdāyī marāzları iḥdāş ider ve zeytün yimek kemdür. Sirke (B76/b) sevdāya ziyān ider. Ammā sevdādan olan baş ağırsı beş nev' dür. Biri vesvāsi, 2 fāsıd endişelerden olur. İkinci uyқusuzluқdan olur. Üçünci beñzi teğayyür 3 bulmaқdan olur. Dördüncü arzu itdügi nesneye vuşul bulmamaқdan olur. Beşinci 4 ḡam-ı bī-ḥisābdan. 'İlāc bu cümleye budur ki: Sevdāyī ishāl eyleyeler. Maṭbūḥ eḫtīmūnla 5 ve ḥabb-ı lācüverd ile ve ḥabb-ı eḫtīmūnla, ammā limon şarābı şovuқ şuyıla ezüp 6 içseler şaḫrāyı keser. Қan ḡalebesin ve yanmış sevdādan olan tarlıḡın giderür ve 7 ḥüznü def' ider ve baş çevrünmesine ve ḥafaқāna ve baş ağırsına müfıddür ve a'zāyı 8 kuvvetlü ider ve mi'de 'i açar ve ḥavāşşına nihāyet yoқdur. Eger baldırқara şuyından üç 9 veyā yedi direm içseler sevdāyī ishāl ide. Mi'deye taқviyet vire. Eger zencebıl 10 murabbāsın yiseler şaḫrāyı ve sevdāyī ve balgāmı āsānlıḡla çıkara. İçi pāk ide, 11 muқavvıdür ve pırlıge eyüdü ve ḥāzımdur. Bunuñ bedeli dār-ı fülfüldür ve aқ biberdür. Ba'zılar 12 eydür. Bir buçuқ dirheme varanaca andüzdür. Eger sinā'-i mekkīnün dört diremin ya yedi 13 diremin қaynadup içseler şaḫrāyı ve balgāmı ve ḡayr ḥıltları ishāl ider ve niқrīse 14 ve 'ırқu'n-nisāya eyüdü ve maḫşallar ağırsına ve sevdāyī olan fikirlere ve teşennüce 15 ve kıllar dökülmege ve uyuza ve gicige ve uçuḡa müfıd ola ve eger yapraḡından üç direm 16 dögülmüş içse yine bu fā'ideler muқarrerdür. Eger ustūḥdūsdan üç direm dögüp 17 sirengübün ile içseler sevdāyī ve balgāmı ishāl ide ve māliḥulyā 'ı gidere. 18 Eger bundan yumuşaқ dögüp beş on günde iki diremin içeler, baş ditremesin 19 gidere ve gicik için balla ya şekerle murabbāsın eyleseler benefşe murabbāsi gibi 20 yiyeler. Nefesini feraḥ eyleye ve sevdāyī gidere ve ḥılt çıkara.

SEKSAN 21 BİRİNCİ BĀB

Balgām def' ini bildürür: Eger iki direm zencebıl dögüp issi (B77/a) şu ile içseler balgāmdan ḥāşıl olmuş aḫlāt gidere. Eger yüzerlik toḫumından 2 bir buçuқ mişқāl dögülmemiş aḡzında қoyup yudsa gögsinde olan balgāmı 3 giderür. Eger maştaкi şakızın çok çiynese başda balgām қomaya ve mi'de 'i 4 kavī ide ve çigeri tāze ide. Eger izāle'-i balgām murād ise sinā'-i mekkī on 5 iki direm, yüzerlik altı direm, çörek otı dört direm, aḡarılmış bādem altı 6 direm; bu eczāları ayru ayru dögüp şabāḥ şabāḥ yiyüp üzerine nesne 7 yimeye. Birezcik ishāl ider, rāḫat olur. Çok nef' i vardır. Eger balgām def' için 8 türbüd iki direm, buçuқ direm zencebıl veyā fülfül havanda dögüp şerbet şuyıyla 9 yuda, pek süre, ishāl ide. Egerçi balgāmuñ tabi' atı bārid ve ḡalız ḡıdālardan 10 ḥāşıl olur, balıқ ve yoḡurd ve yaş yimişler yimek gibi belki ḥabbu'l-mülük dirler 11 yaprakları ucunda üçer dānesi olur. Eger yedi sekiz dānesin yudsa 12 üzerine şovuқ şu içseler balgām ve şaḫrāyı ishāl ide, mücerrebdür.

¹ B'de "süddeleri"

SEKSAN ¹³İKİNCİ BÂB

Et kesilmesin ve et bitürmesin bildürür: Eger mümiyâ içmek ¹⁴ya sürinmek ya hıçne eylemek süñük kırılmasına mücerrebdür. Cümle kırıklara müfiddür. ¹⁵Eger kırağacuñ kökin kabıyla bir çölmek içine uvacık toğrasa ve şol ¹⁶kadar kaynaya ki şuyı halim aşına döne. Andan alup şol süñük ki şımmış ¹⁷ola, üzerine vura. Bir iki üç kerre böyle itseler kemügi bitüp hoş ola. Eger ¹⁸zerâvendüñ dışısından bir direm şuyı içürseler gövdesinde eti kesilmiş ¹⁹veyâ üzülmiş olanlara veyâ eyegüsi ağrımış olanlara gâyet nâfi' dür.

SEKSAN ²⁰ÜÇÜNCÜ BÂB

Ateş göyündürmesinüñ ' ilâcın bildürür: Eger ebemgümeceñüñ ²¹yaprağın döğüp yumuşak itseler, andan zeyte kıtup ot yağıduğı yire sürseler (^{B77/b}) müfid ola. Eger hıyâruñ kabın iç yağıyla od yanuğına yağı eyleye, müfid ola. ²Eger adam kıılın yakup mürdeseng ile şahk idüp gül yağıyla od yanuğına ³vursalar gidere. Eger siñirlüce yaprağı bişürüp od yanuğına tuzla vursalar ⁴hoş ola. Eger tuza zeyt kıtup od yanuğına vursalar kıbartmaya, issi ⁵şudan ve issi yağdan yanmış yirlere nâfi' dür. Eger od yanuğına yumurta ağın ⁶sürseler nâfi' dür. Eger hınnâ şuyı bişürüp od yanuğına vursalar müfiddür. ⁷Eger tut yaprağın zeytle hall idüp od yanuğına vursalar gidere. Eger hatmı ⁸yaprağın zeytle kıarıdurup yağı eyleseler od yanuğına vursalar veyâ ağulu canavarlar ⁹şokduğına vursalar fâ'ide ide. Eger sirke' i od yanuğına sürseler fi'l-hâl ¹⁰söyündüre. Eger gövde' i od yanuğına ya issi şu ya gâyrı nesne yanuğına ¹¹tızcek şovuk şuyı kıoya ve üzerine tuz şaça ve şırüğan ve isfidâc ¹²ve kâfur ve bârid yağlar sürüp hacâmat ideler ve semüz et müzevveresi ve 'unnâb ¹³müzevveresi yidürmekdür. Şerbetlerden şarâb-ı nilüfer ve şarâb-ı icâs içmekdür ve ¹⁴merhemlerde merhem-i âhek urmağdur. Eger od yanuğına yumurta ağın gül ¹⁵yağıyla kıarıdurup fi'l-hâl yağı idüp isfidâc merhemi kıoyalar, def' ola.

¹⁶SEKSAN DÖRDÜNCÜ BÂB

İattâl edviye ve afyon yiyenüñ ' ilâcın ¹⁷bildürür: Eger ebem gümece kökin yaprağıyla bişürüp kıattâl edviye yimiş kışıye içürseler ¹⁸istifrag itse birkaç gün böyle itse müfid ola. Eger dâr-ı çini kıattâl edviye ¹⁹yiyen adam içse eyüdür. Eger şabun ve kırec kı kıattâl edviyelerdür, bunlardan yise ²⁰ilâc on direm gül yağın turağ otı şuyıyla içürseler istifrag ide. İkinci ²¹kerre içürseler istifrag ide. Andan beş direm gül yağın ve bir direm tiryâk-ı (^{B78/a}) fârük içüreler, şifâ ola. Eger zebercedi ve zümürüdi kıattâl edviye yiyen kımesneye ²içürseler sekiz arpa kıadarı halâş ola. Eger kâr itmedin içürse tiz halâş ³ola. Eger zeyt yağın içüp kıuşsa zehr-nâk edviyeleri def' ide. Eger bala ⁴şırüğan yağın kıtup ağulu otlar yiyen kımesne içüp kıuşsa def' ide. Eger- ⁵çi mesmümatdan ihtirâz lâzımdur, ittifakâ hatâyıla içecek, tedbir budur; meşelâ, ⁶zanbağ ve mürdeseng ve isfidâc ve zencefre ve incü ve kıreç ve sıçan otı ve zırnıh ⁷ve belâdur ve kıara gârikün ve çeltik kabı ve şab ve şabun şuyı ve çürimiş kıoz ⁸ve çürimiş bâdem ve fıñık ve fıstık içi ve yaramaz mânend ve harâb olmış süd ⁹kıaçan bir kışı bir şübhelü yire varsa kıor kısa kı ağulu nesne yidüreler, aç ve ¹⁰şusuz varmaya. Eger gâfil olup zehr-nâk nesne yidürseler tızcek ısıcağ şuyı ¹¹ve zeytle ve şırüğan yağıyla kıusa ve bir direm tiryâk-ı fârükdan veyâ tiryâk-ı ¹²erba' adan

şarāb-ı hūmmāş ile içe ve eger müsemme-yāt cinsinden olursa enār şuyı ¹³ve elma şuyı içe ve semüz et müzevveresiyle isfanāh yiye. A‘ zāsı üzerine ¹⁴şandal ve kāfūr ile gülāb vura. Eger zahmet göbekden aşığa inerse hūkne eyleyeler ¹⁵ve hoş koçular koçulayalar ve nefis libāslar giyeler ve ahsıra ve bir bir gövde kılin yola. Eger ¹⁶tuızı balla yiyicek afyonuñ ve ziyānlu nesnelereñ mażarratın def‘ ide, mücerredür. Eger ¹⁷bir kişiye sıçan otı yidürseler vāfir maşlık ya‘ni esrārı alup şuyı bulamac ¹⁸gibi idüp içürseler ol sıçan otından ol kimseye ziyān gelmeye. Kuşdurmayer ¹⁹ya ğayr vecihle ol zahmetden anı kırtara. Ammā esirgemeyüp vāfir içüreler ve çalkayalar. ²⁰Eger şıgır südinüñ tāzesin içseler ağulu otlar zararın def‘ ide. Eger bir kişi afyon yimiş olsa helāk olmadın ‘ilāc budur ki çok kuşduralar, yağla hūkne ^(B78/b) ideler. Tuız ile ve sirengübün içüreler ve şarāb içüreler. Ammā dimişler ki bitññ ²kaçan mi‘de içinde kalsa sem olur, adama çok ziyān ider. Ammā hekim eydür; “li ilāfi” ³süresin bir ta‘āmuñ üzerine okusa ol ta‘āmuñ mażarratı var ise ⁴gide. Eger zehir katılmış olursa.

SEKSAN BEŞİNCİ BĀB

Kuţuz tılayanuñ ⁵yarasına devāsın bildürür. Eger hām inciri döğüp kuţuz tılayanuñ yarasına ⁶vursalar hālāş ola. Eger demürçiler demür şuvadığı şudan alalar, kuţuz ⁷it tılayan kişiye içürseler hālāş ola. Eger kasnı‘ı kuţuz it tıladığı ⁸yire vursalar eyü ola. Eger rāziyāne‘i kuţuz it tılayan yire balla vursalar eyü ⁹ola. Eger çörek otın kuţuz tılayan her gün döğüp içse eyü ola. Eger ¹⁰kuţuz gelüp her kime degerse yedi gündenşoñra mālilhulyā‘-ı kebire olur. ¹¹Halvet sever, aydınlıktan kaçır, fāsıd fikirler ider, her ne görse aķsām-ı canavar ¹²şanup kaçup toprağa yatup yuvalanur. Mir‘ata baķıcaķ kendüyi bed-endām şeklinde ¹³göre. Ammā mādām ki şudan kaçmaz, ‘ilācı mümkindür. Şüretin aynada bilmese kâbil-i ¹⁴ilāc olmaz. Ekşeri kırk güne dek olur. Kaçan bir kişi‘i kelb tılasa, bilmeseler kuţuz ¹⁵mıdur degül midür, cerāhat yirinden çıkan kana veya irine etmek bulaşdurup kelbe ¹⁶bırağalar. Eger yirse kuţuz degüldür. Aña ‘ilāc budur. Kırk gün tamām olmayanaca cerāhati ¹⁷oñulmağa komayalar. Hacāmat ideler. Egerçi tafşili çok aşıl tıb kitāblarında ¹⁸meştürdur. Ammā her kimesne ki kuţuz tılasa cehd idüp ol kelbi öldürüp ¹⁹ciğerin yidüreler, şifā ola. Ammā adamı kuţuz tılasa ol yiri hacāmat ideler, ²⁰kanın çekeler. Ammā şovuk geçmesinden şaķınalar ve dili altından kan alalar. Eger kuţuz kurd ²¹tılayan yiri etmek ve koz içi bile ovalar ve tavuğa bırağalar. Eger tavuk yirse ^(B79/a) kuţuz degüldür. Eger yimezse kuţuzdur. Ol kişiye evvel hacāmat idüp kanın çeke. Kırk ²gün tamām olmayanaca oñulmağa komayalar ve şoğan ve sarımsaķ ve tuız ve oğlan aşı ³ve tavuk boķı, bunları döğeler, üzerine vuralar ve hem yidüreler ve yidi gündenşoñra ⁴iki denk vaķtiyle derilmiş kuţuz böcegin süd ile içüreler. Ya kara üzüm ⁵ile döğüp şucağızla içüreler. Ammā dili altından kan alalar ve tiryāk-ı erba‘a ⁶içüreler ve ol kuţuzı cehd idüp öldüreler ve yüregın ol cerāhatüñ üzerine ⁷vuralar. Eger horos boķını sirkeyle döğüp kuţuz tılayan cerāhate vursalar müfid ola. ⁸Eger pişmiş rāziyāne‘i kuţuz ısırdığı yire vursalar hoş ola. Eger bir kimesne‘i kuţuz ⁹it ısırsa na‘ne‘i tuız ile döğüp üzerine vuralar, eyü ola. Eger siñirlüce ¹⁰yaprağı kuţuz it ısırdığına tuızla döğüp vursalar nāfi‘ ola.

SEKSAN ¹¹ALTINCI BĀB

Yılan ve ‘aķreb ve aru ve sāyir canavarlar ısırdığını bildürür: ¹²Eger kerdeme toħumın yılan şoķduğına şuyı kaınadup şuyın içürseler eyü ¹³ola. Eger demür dikenin

iki direm yılan şokına içürseler eyü ola. Eger ħorosı ¹⁴veyā tavuğı yarup ısıcaqla yılan şokduğına vursalar birkaç kerre eyü ola. ¹⁵Eger nefte tuz katup yılan şokduğına bir niçe def a vursalar eyü ola. Eger ¹⁶bögürtlen yaprağın kaynadup şuyın iki boynuzlu yılan şokduğına birkaç def a ¹⁷vursalar eyü ola. Eger yılan şokına ve sâyir canavarlar şokına çigle tavuk ¹⁸yumurtasın içürseler ħalâş ola. Eger mi' de-nüvisi yaprağıyla tencereye koyup ¹⁹şuyın alup içse yılan şokmışına eyüdür. Eger adam kanından birez şuya ²⁰koyalar, yılan şokduğına, fi'l-ħâl karnına vuralar, aña ağı kâr kılmaya. Eger ²¹na' ne' i çiyneyüp 'aķreb şokduğı yire vursalar eyüdür ve tarħünü çiyneyüp ^(B79/B) 'aķreb şokduğı yire vursa ħoş ola. Eger mi' denüvisi kaynadup gövdesine ²sürse nedeñlü ışırcı canavar varsa anı ışırmaya. Eger tuz ve bal ve sirke' i ³bir yire karışdurup çiyān şokına sürseler nāfi' ola. Eger şığır tezegin sirkeyle ⁴ezüp çiyān şokduğına vursa eyü ola. Eger ebemgümeçin arı şokduğına ⁵vursa eyü ola. Eger sarımsağı döğüp yılan ve çiyān zaħmına bir niçe def a ⁶sürseler derdi sâkin ola. Ve dağı semiz ördek çorbasın içse nedeñlü ağılu ⁷otlar yimiş ise şerrini def eyleyler. Eger kaşnı' ı ağılu nesne ışırdığı yire vursalar ⁸çeke ala. Eger ħatmi toħumın döğüp gül yağıyla ve sirkeyle karışdurup zehirli ⁹canavar şokduğı yire vursalar şifā ola. Eger bir kimesne' i bir ağılu canavar şoksa ¹⁰geyik etini yimek mazarratın def eyleye, mücerredür. Eger ħınzirin iç yağın zehirden şişmiş ¹¹kişiye sürseler şişin gidere. Eger yüzerlik yaprağın ya koz yaprağın yılan ¹²ve 'aķreb ve çiyān şokan kimesneye yidürseler ağı kâr kılmaya. Her kim oğul otın ¹³evde aşı kosa yılan ve çiyān ve 'aķreb ve sâyir müziyāt ol eve zarar ¹⁴itmeye. Eger 'aķrebi döğüp şokduğı yire vursalar müfiddür ve eger bişürüp ¹⁵yiseler dağı müfiddür. Eger bir kişi' i yavuz yılan şoksa kesmege kâbil yirde ¹⁶ise el ayak gibi tizcek sem sirāyet itmedin şokduğı yirden yukaru ¹⁷keseler. Eger kesmege mümkün degülse ħacāmat āletiyile çizeler ve üstine sarımsağla ¹⁸sezāb vuralar ve süd içürüp kuşduralar. Fi'l-ħâl tiryāk-ı fārūk ya tiryāk-ı ¹⁹erba' ā ya mişirtīüş, şarāb-ı ħummāş ile içüreler. Ġidālarda bal ve semüz et ²⁰ve fındık ve zeyt yağı ve sarımsak ve sezāb yidüre ve kağı şusuz olursa erik ²¹şuyın şekerle içüreler ve yine ol yılan şokduğı yiri çizeler. Baş ^(B80/a) olunduğandansoñra ħoş olmağa komayalar. Ba' zı ' ilācler ideler. Ammā ef' i yılan yavuzdur. ² İlāc fā' ide itmez, helāk ider. Ammā Cālīnūs ħekim eydür. Bir kimesne' i yılan şoksa ³oğlak derisine ısıcaqla çekeler ve bağlayalar. Derdini çeküp zehrin ala. Eger acı ⁴ħamırı 'aķreb şokduğı yire vursalar zaħmetin çeke. Eger ördek kanın içse ⁵zehir zaħmetinden emīn ola. Eger 'aķreb şokına darçınıncir ile yidürseler ⁶şifā ola. Dağı her kim ısıfanağ toħumunuñ kızılın evde tütisi itseler ol evde ⁷yılan var ise gide. Ayruk ol eve yılan girmeye. Ef ā yılan gibi yavuz yılan olmaz. ⁸ Ağı ve tiryāk andan olur. Adamı şoksa helāk ider. Sâyir yılan gibi degüldür. ⁹ Ol şokduğı yirden kan çıkmaz, kâbkara olur. Ağrısından 'aķlı zā' il olur. ¹⁰ Eger barmağın şoksa fi'l-ħâl dibinden berk bağlaya, zehir yukaruya sirāyet eylemeye ¹¹ve eger kesecek yirde ise keseler ve muħālif yirde ise oyalar, içine sarımsaklı ¹²tavuk boğı ve tuz koyalar. Ammā şol yılanların ağısuzdur. Anuñ gibi yılan adamı ¹³ışırsa kan çıkar, göğmez, şancur. Ol yiri fi'l-ħâl dört beş yirde çizeler, ¹⁴ħacāmat ideler. Ammā şişe çeken kişi ac olmaya, ağızına gül yağın sürüne ¹⁵ve sarımsak ve tavuk boğı döğüp vuralar ve tiryāk-ı erba' a süreler hem ¹⁶içüreler. Ammā 'aķreb şokduğına pilic vuralar, def ola. Eger adam sidüğün ¹⁷bir kişi içse yılan şokduğına ve zehirli otlar yidüğine fā' ide ide. Eger ¹⁸kağrānı tuz ile karışdurup yılan şokına vursalar müfiddür. Eger bir direm ¹⁹çörek otu içseler zehr-nāk canavarlar zehrin gidere. Ammā bir diremden ziyāde ²⁰içmeyeler, helāk ider. Eger şığırnuñ şây yağın içürseler ya sürseler ef' i ²¹yılanuñ zehrin yürege yetişdürmeye, fi'l-ħâl oñalda ve içmek cemī' zehirler ^(B80/b) zararın gidere. Eger ħarāret için, ziyāde mücerredür, bir yumurtanuñ depesin ²delüp

ağını çıkarasın şarusın koyasın. Andan kükürd ile tuldurasın. ³Ağzını kapayup bişüresin. Andan çıkarup gicik üzerine süresin, gidere.

4SEKSAN YEDİNCİ BÂB

Sac ve şağal dökülmesin ve konağ gidermesin ⁵ve bitmesin ve bitmemesin bildürür: Eger benefşe yağın saçı dökilen saçına ⁶süre, ayruğ dökülmeye ve dökilen saçı bitüre. Eger haşmi ile başın yusa ⁷şaç dibin berk ider ve dökileni bitüre. Eger deñiz köpüğün sirkeyle qarışdurup ⁸saça sürseler dökülmedüğine menfa' at ider. Eger çügündür yaprağın kaynadup ⁹saçına sürsen uzun ide ve sirkesin gidere. Eger ayunuñ iç yağın ¹⁰şakala sürsen dökülmeye ve dökileni bitüre. Eger bir tuz ile ve şoğan ile ¹¹dögüp şakala sürseler kıl bitüre. Ammâ hammâmda gerekdür. Eger kili şağalın dökilen ¹²yirine sürsen kıl bitüre. Eger saçdan ve şağaldan konağ gidermek için çügündür ¹³şuyıyla yusa mücerredür. Eger naruñ çigirdin çıkarup ayunuñ iç yağına katsa, ¹⁴issi eylese ve ol yağ kadarı zeyt yağı katsa, adamuñ kaşına sürsen ¹⁵dökilmeden berî ola ve kirpiğe süreler şaklaya ve dökilen yine bite. Eger benefşe ¹⁶yağı kaş ve kirpik dökülmesine sürsen ayruğ dökülmeye. Eger şoğanı dögüp ¹⁷revâk bal katup kıl bitmeyen yire sürseler birkaç kerre kıl bitüre. Eger qarınca ¹⁸yumurtaşın zeyt yağıyla merhem idüp ne yire sürseler ayruğ kıl ¹⁹bitmeye. Eger keklik ödin her nereye sürseler ayruğ kıl bitmeye. Eger leglek ²⁰ödin nereye sürsen kıl bitürmeye. Eger konağ kim başda olur, çok yuyup ²¹yatmağdan olur. Buğarı başa çıkar, kızdurur. Deride kepek gibi olur. 'İlacı budur kim (B81/a) şık şık hammâma vara, başını şıgır ödi veyâ koyun ödi veyâ keçi ödi ile her ²gâh yuyalar ve müşhil içeler, müfiddür. Eger konağ gidermek için tavşan yağın alup ³hammâma vardıkça yedi kerre dek başına süre. Başda her ne deñlü konağ varsa ⁴hiç komaya, gidere. Dağı her kim sarımsak kabın evde göyündürüp zeyt yağına ⁵qarışdursa şol kişinuñ kim saçı şağalı dökülüp bitmedi, bu yağdan sürte, ⁶saçı, şağalı tiz bitüre, 'azîm fâ'ide ide. Ammâ dâ'ü's-şac' leb ki saç ve ⁷şağal dökülmesidür ve dâ'ü'l-hayye yılan derisi gibi yüz kavlamağa dirler. Evvel ⁸iyâric-i faykarâ vireler ya maţbüh eftimün vireler, saçın ve şağalın qazıdalar, ⁹yiriyle andan süreler kim şolqadar tâ ki tamarlar gerine ve bu otlarla 'ilâc ideler. ¹⁰Merzencüşi kaynadup süzeler, şuratın ve başın yuyalar. Üstine haţat süreler, ¹¹bir gün bir gice dura. Andan mersin şuyıyla yuyalar ve mersin yağı süreler ¹²yâhüd ayu yağı sürterler, ya qurd yağın eridüp sirkeyle ılıdup süreler. ¹³andan saç bitürür nesnelere ideler. Bir dürlü 'ilâc dağı budur ki meşelâ bir kişinuñ ¹⁴saçı ve şağalı ve kaş dökülüp ve yüzünüñ rengi mütegayyir olsa evvel tenkiye ¹⁵ideler. Dimâğı habb-ı eftimünla, ba'de baş tamarından kan alalar ve mazu ve qara ¹⁶helile ve emlec ve belilec ve mersin yaprağı ve bunları eski süci gidere. Hammâma ¹⁷girüp ılıcağ şuyula yuna. Bu yağdan sürine, dağı örtinüp derleye. Andan yıkanup ¹⁸çıka. Bir niçe kerre böyle ide. Ammâ qarşu hâyasına dağı süre ve boğazından ¹⁹ve (...) ¹tamarından kan alup çok aqıtmayalar. Dağı badem içi ve zerdâlü ²⁰çici ve fındık içi ve qoz içi, bunları sahq ideler, yağa qarışdura. Evvel tüyleri ²¹qazıyalar, pāk bezle süreler. Andan bunları sürterler, eyü ola. Eger saçla (B81/b) şakala sirke düşse söğüt yaprağı sehl şuyula kaynadup ol şuyula ²yusa sirkesin gidere. Eger güli yakup göze sürme iteler kirpiklere müfiddür, ³muhkem ide. Eger tatlu badem yağın dâ'ü's-şac' lebe sürmek eyüdür. İsti' māl ideler.

¹ Kelime silik olduğu için okunamamıştır.

4SEKSAN SEKİZİNCİ BÂB

Şaç ve şakal kara olmasın bildürür: Eger ⁵gelincik çiçegin döğüp saça ve şakala sürse gâyet eyü ola. Eger gelincik ⁶çiçeginden bir rıtl ve bir rıtl dağı yaş koz kabından bir sırça kaba koyup zibil ⁷içine göme, iki hafta dura. Andan çıkarup ağaran saça süre, gâyetle kara ⁸eyleye ve hem bunuñ iki rıtlın bir sırça kaba koyalar, dibine dört direm döğülmüş ⁹rastık koyup ağzın berkidüp zibil içine göme. Üç hafta dura. Andan çıkarup ¹⁰görelere ki şakâyık şu olmuş. Pes ol şudan saça ve şakala sürse ¹¹acâyib renk vire. Eger iki direm sabun ve bir direm selikün ve bir direm söyünmüş ¹²kirec katalar, buçuğ sâ' at dursa yusalar, başına sürseler, ağı siyah eyleye, ¹³acâyib renk ola. Eger böğürtlen budaklarını yaprağıyla bişürüp şakala ¹⁴süreler, gâyet siyâh ola. Eger bir yaş kabağa bir niçe egseri kaşup gâyetce ¹⁵dursa andan ol kabağın içini alup kımaya katup zekerine vura, gâlibâ hâyasına ¹⁶ura, hammâmnda olmağ efzaldür, şakalında olan ağ tüyi kabkara ide.

SEKSAN 17TOKUZINCI BÂB

Kan tükürmek ve kan kuşmak 'ilâcın bildürür. Eger tavşan ¹⁸mayısın kan tükürene içürseler nâfi' ola. Eger tavuk yumurtasına uñ katup ¹⁹içse kan kuşan kişiye nâfi' dür. Eger hatmi tohumın içürseler kan tükürmegi ²⁰giderür hem şu ki içinde hatmi pişmiş ola, kan tükürmege müfiddür. Eger enârũñ ²¹çekirdegin güneşde kurutsalar, yağmur şuyına katup içseler, kan tükürene müfiddür. (B82/a) Eger siñirlüce yaprağın şuyın içse kan tükürene nâfi' dür ve hem gül şuyı ve maştaki ²dağı nâfi' dür. Eger üç arpa ağırı mümiyâ içseler kan tükürene gâyet müfiddür. ³Egerçi na' nâ kabızdur, eger şuyın şıķup sirkeyle içseler kan tükürmegi ve ⁴uzun ķurdı öldürür.

TOKSANINCI BÂB

İç harâretin bildürür: Eger ⁵güneyik yaprağı gül şuyı gibi şuyı çıkaralar, aç karnına çok içseler, iç ⁶yanuğın giderür, harâretin zâyil eyler. Eger şâhtere 'i şuyla bişürüp ol şudan ⁷ağzına mazmaza itseler dilde ve ağızda olan harâreti sâkin ide. Kavun ⁸ve karpuz çekirdegi ve hıyâr ve kabağ çekirdegi, bunları döğüp şu katup ⁹şıķup südin çıkaralar ve birez şeker katalar. Andan her şabâh ac karnına ¹⁰vâfir içseler iç harâretin gidere. Ayva çekirdegin şuyla ısladup lu' âbın ¹¹şekerle içseler veyâ gül şuyıyla ıslada, şekerle lu' âbın içe, harâretin gidere. Eger ¹²şığır dili şuyın içseler mi' de 'i ve cigeri şovuk dutar ve çok derde ve maraza 'ilâc ¹³ve kefâretdür. Eger ayvayı döğüp şuyın alalar, bir ketân bezin aña ısladup ve kasuğundan ¹⁴gögsine varanaca vuralar, mücerredür. Eger gül ki eski ola, sirkeyle yoğurup yüregi üzerine ¹⁵yaķu eylese derhâl yanıgunı ala. Eger kimũñ yüregi yansa ve şuyı çok içse ¹⁶güneyik dibin döğüp şuyın içse ol sâ' at şusuzluğın keser ve yüregine kuvvet ¹⁷virür ve tamarların açar ve baş çevrülmesin ve yürek oynamasın giderür ve göz kızarmasın ¹⁸ve göbek şuyın giderür. Eger bir kimesne çok şuşarsa, sebebi yürek harâreti ya göğüs ¹⁹harâretidür. 'İlâci şovuk şerbetler içmekdür. Şarâb-ı nilüfer ve şarâb-ı limon ve şarâb-ı ebte (?) ²⁰ve sikencübün ve demirhindi ile zerdâlũ şuyın içmek gerek. Ğıdâlardan semiz otı ve ²¹ķoruğ aşı ve sirkeyle marul ve mayhoş enâr yimek gerek. Eger mi' de 'i tuzlu balğam (B82/b) olmağdan olursa 'alâmeti oldur ki şu içdükçe ziyâde olur. 'İlâci müşhil ²balğamı içmekle ve kuşmağla gidermekdür ve enisün şuyı içe. Ğıdâlardan zırbâc ³yimekdür. Eger hastanuñ ağız içi harâretten kurusa aķ aķ kabarur olsa, siñirlüce ⁴yaprağınuñ şuyını ve birez gül şuyı ve gül-engübün ile karışdurup bir pâre kızılcıca ⁵bez ile ağız içine dâ'im süre. Eger karpuzı kesmedin kabıyla issi furun içine

⁶ķosa, biŗirse andan çıkarup Őovudup kesup Őuyın Őıķup ol Őuya ⁷birez demirhindi ve birez nebāt Őekeri ķatalar. Őol kiŗiler ki ĥasta olup yureġi ⁸yana tarılġana iureler, ġāyet nāfi‘ dūr. Eger bir miķdār demirhindi ⁹i bir ķaba ķoyup ⁹ve bir miķdār Őu ķoyup ġiceden Őabāĥa dek ıřlada, ammā hiç ķariŗdurmaya, ezmeye. ¹⁰hemān ūzerine gelen Őudan alup Őeker ķatup ie ve hem linet ve hem ĥarāret virūr, ¹¹mūcerrebdūr.

TOĞSAN BİRİNCİ BĀB

Tā‘ ūn ve ķabarcıķ ve yanıkara ve envā‘ dūrli ¹²Őiŗleri bildūrūr: Her kim günde yedi kerre ķaŗın tarayup her taraduķca bir Őalavāt ¹³ġetüre, bi-izni‘l-lāh te‘ālā vebādan emīn ola. Eger tā‘ ūn vakitlerinde yāķūt ¹⁴ġötürse eyūdūr vebādan emīn ola. Eger ķabarcıķ Őöyündürmek için tavuķ ¹⁵boķı ve za‘ ferān ve yumurta aġı ĥalt idüp vuralar, Őifā ola. Eger tā‘ ūn ¹⁶alāmeti belüre, bedeni tenķiye itmek ġerekdūr. Őan almaġla veyā mūshil içmekle, ammā vebā ¹⁷olduġından Őoŗra mūshil içmeye, yaramazdur. Meger ki zāruret ola ve dāyim ekŗi ¹⁸enār Őuyı Őekerle ve sikencübīn ve ĥummāŗ ve Őarāb-ı limon ve Őarāb-ı Őandal ve Őarāb-ı ¹⁹tuffāĥ içeler, iĥtirāz ideler. Tatlu yimiŗlerden ve ĥelvdān ve balıķdan ve yoġurtdan ²⁰ve ac ve Őusuz olmayalar ve ĥammāma zāruret olmayınca ġirmeyeler ve ġidāsı laĥif ²¹ġidālar ola ve tavuķ ya piliç eti, ekŗi enār Őuyıyla ya sirkeyle ya ķoruk Őuyıyla (B83/a) ya turunc Őuyıyla ya Őumāk ile yiyeler. Fi‘l-cümle ekŗi nesnelere yiyeler, eyūdūr. Alma ve ayva ²ve ġül Őuyı ve birez kil-i ermeni ve birez sirke ķatup içeler ve ovalar. Birez mersin dōŗeyeler ³ve ġül Őuyıyla sirke Őaalar ve birez tiryāk-ı fārūk bir direm Őarāb-ı ĥummāŗla iureler. ⁴Eger bir kimesnede bir baŗsız Őiŗ olsa ġereke Őaŗ gibi berk olsun, ⁵murād itse ki Őiŗi deŗile, vāfir sümüķli bōcekleri cem‘ idüp muĥkem dōġe, ⁶ķabıyla andan bir pāre penbe ya ūstūbi ūzerine sūrüp ol Őiŗūn ūzerine ⁷yapıŗduralar, baġlaya. Őabāĥdan ikindūye dek dura. Tekrār cem‘ idüp, dōġüp ⁸ūzerine vuralar. Ertesi yine bir iki ġün bu vecihle ideler. Fi‘l-hāl baŗ virüp ⁹deŗilūr. Ya budur ki zebūn olup ol yirden ġayrı yire gider. Tekrār ideler. Ĥalāŗ ola, ¹⁰mūcerrebdūr. Ammā yanıkara için dimiŗler ki kōpek enūġin tıtop ķarnın yarup ¹¹ıısıcak ūzerine baġlayalar. Birķa kerre ideler, mūcerrebdūr. Eceli yoġısa ve murdār ¹²iligi vuralar. Őoŗra cerrāĥ tīmār ide. Eger tā‘ ūn budda ve ķoltuķda ve ķulaķ ¹³ardında olur. Őoz gibi ıķar. Ba‘ zısı zāĥir olur ve ba‘ zısı ġirū batar ve mizācı kuvvetli ¹⁴olıcak tolar, deŗilūr. Őatı ıısıtması olur ve istifrāġı oķ olur. Ėōvdesi od ¹⁵gibi yanar. Evvel ķan oķ aķıtmayalar. İstifrāġ ve ishāl olursa ķan almayalar. ¹⁶Pili yarup ıısıcak ūzerine vuralar. Őovuķ nesnelere virmeyeler. Őu yirine Őarāb, ¹⁷ŗarāb-ı ĥummāŗ ezeler. İçine kil-i ermeni veyā zehr-i ĥayvānī ezüp ġül Őuyıyla ve nebāt ¹⁸ŗekeriyle iureler. Őorķusı ū ġün veyā yidi ġüne dekdūr. Ammā ol kim vebādūr, ġoķe ¹⁹ıķar ve boġazda olur, Őiŗer ve ıısıtması olur, cemī‘ a‘ zāda olur, tırnaķdan ²⁰ve Őudan Őaķınalar. Ammā kireç ve biber deñli Őabun aġız yarı ile ķariŗdura, Őaĥķ ²¹ideler, merhem gibi ola. ūzerine vurup baġlayalar. Ol ġün tūra. Ĥavlān-ı hindi (B83/b) ve kāfūr ġül Őuyıyla ezeler. Dōrt yanına sūreler. Őöyünmezse tiryāk vuralar ²ya demūr ile taġlayalar ya ķarŗ zirnīĥ. Eger bir beŗ altı ġün ġeerse baķmayalar ve daĥı ³ķurbaġayı yarup Őekerle ūzerine vura dura. Andan merhem-i kāfūrī vuralar. ⁴Bil ki ba‘ zı Őiŗleri bildūrūr kim insanda olur. Sebebi ķandan ya Őafrādan ya ⁵sevdādan olur. Eger ķandan olursa ķızıl ve hem issi olur. Eger Őafrādan olursa ⁶od gibi yanar ve hem acır. Evvelkiden bunuñ issiligi ziyāde olur. Eger sevdādan ⁷olursa taŗ gibi ķatı olur. Őovuķ ve rengi ķara olur. Sızısı olmaz. Eger balġamdan ⁸olursa ġeñŗek olur. Barmaġla baŗıcak yumuŗak olur. Rengi aķ olur ⁹ve hem Őovuķ olur. Sızısı az olur. Ammā ķandan ve Őafrādan olan Őiŗlere ¹⁰evvel

almak gerekdür. Ba' zı tılâ, ya' ni sürmek eylemek gerekdür. Ammâ şol ¹¹şiş ki sevdâdan ve balğamdan olur, imtilâ varsa istifrag ide ve balğama ¹²müte'allik yaqu vuralar ve sevdâya talmayan vuralar. Andan yegrek yokdur. Hükemâ ahvâl-i ¹³seretânî bildürür. Bil ki seretân sevdâyî 'illetdür. Zuhür ider, çıkar. Bakla gibi kara ¹⁴olur. Toñuz başı dirler. Tuñme olmağdan vâki' olur. 'İlacı müşkildür. Eger kim ¹⁵mizacı za' if degülse mañbüh eftimün vireler ve ba' zı merhem vuralar, def' ¹⁶ola. Ammâ ol ki baş hanâzirdür, kökleri çok olur, vardıkça yayılır. Kulağ ¹⁷altında fındık gibi büyüyüp katı olur ve dört yanında kuzlayup artar. Aña devâ ¹⁸vardur kim bir pâre beze şırs sürteler. Orta yirin delük koyalar. Hanâzire yapışduralar. ¹⁹Ol delüğe tiryâk vuralar, mücerrebdür. Eger sarımsağı ve bambal kurdı ve harbak ²⁰berâber dögeler. Acı yağla qarışduralar. Ol delüğe penbe ile uralar. Üstini ²¹koz kabıyla kablayup koyalar. Timâr itmekle eger yedi sekiz günde oynaya. Eski penbe (B84/a) ile tolayalar, gele çıka. Yirine penbe vuralar yan sünger uralar. Ba' de merhem-i cıvâriyün ²ya merhem-i bâsilikün ya merhem-i zincefre ile timâr ideler. Ahvâl-i beyzâ' bildürür. Beyzâ ³bir maddedür ki dimâğdan iner, kulağ ardına dökilür. Yumurta gibi olur, sancur. ⁴Isıtması olur, teni müteğayyir olmaz. Renginde olur. Gövdesi yanar. Evvel kifâl tamarından ⁵kan alalar. Ba' de muhallil yaqu uralar. Birkaç kez şişe çekeler. Açmasında ta' cîl ⁶itmeyeler. Tâ ki maddede nerm ola. Altından neşter ile açalar, çok ağıtmayalar. ⁷Merhem-i bâsilikün ile fitil isti' mâl ideler. Gıdâsı rafadan yumurta yağıyla ⁸birinc şorbası ola. Ammâ oğlancıklarda çok olur. Anasından tuta gelür. Yaqu ⁹vuralar. Açmasına ivmeyeler. Şâyed ki içi tobtolu kan ola. Ammâ boğazuñ tış ¹⁰yüzine maddede dökilse anuñ dağı 'ilacı böyledür. Eger dirseñ; tâ' una düğün ¹¹urmak vardur, şöyle kim katı maddeler dökile ammâ şol verem ki yaqu ile işlemeye, ¹²düğün uralar, işleye. Eger eyyâm-ı tâ' unda turunc koqlamak gâyet müfiddür. Eger ¹³tarhün şuyın vebâ olduğı eyyâmlarda içseler men' ider. Tin-i mahtümü dögüp ¹⁴şuda ıslatsalar vebâ eyyâmlarında içseler gâyet fâ' ide ide. Eger örümcek ağını ¹⁵alup sirke tamlatsalar andan kabarcık zâhir olduğı gibi vursalar ki kuruyınca tura, ¹⁶ziyâde olmasını men' ide, kuruda. Eger günlüğü tüsti itseler vebâya müfiddür. Eger ¹⁷derünc ki çiyân otudur bir evün evvelüsü kabusunuñ ardında aşâ kosalar ¹⁸ol eve tâ' ün girmeye ve olduğı odanuñ kabusu ardında aşâ. Eger enâr kabı ¹⁹ve kemük yaqsalar, oldağı müfiddür.

TOKSAN İKİNCİ BÂB

Ümmü's-şıbyân ²⁰ki uçukdur ki safrâdan olur. Ekşer oğlancıklarda olur. Anı beyân ider. Hasteligi ²¹safrâdan olur. 'Alâmeti oldur ki tarılğanur ve harâreti katı olur ve 'ağlı gider (B84/b) ve beñzi ve gözi şaru olur. Kuşıcak safrâ kuşar. Anuñ 'ilacın bildürür. Şarâb-ı limon ²ve şarâb-ı nîlüfer ve şarâb-ı benefşe içüre ve eger oğlancıklarda olursa lisânu's-sevr ³şuyından ve beyân dibi şuyından ve dağı terencübün ezeler ve limon şarâbın katup isidüp ⁴içüreler, nâfi' ola. Eger ümmü's-şıbyâna kara eşek tersinüñ üç dânesin alup ⁵bir tutilmaduk çölmege koyup üzerine şu koyalar ve bir bez ile örteler, gice ayaza koyalar. ⁶Andan şabâh süzüp birez şeker katalar, içüreler, mücerrebdür. Eger oğlancıklar hasteligine ⁷ki ümmü's-şıbyândur, kunduz taşağın yumuşak dögüp bâdem yağıyla ezüp yüzünüñ ⁸iç yanına sürteler, zâ' il ola. Eger atun yüregın kurudup dögeler, hâcet vahtinde ⁹bir mişkâlin uçuklu kişiye yidüreler, ayruk tutmaya. Eger horosuñ kanını ¹⁰uçuk tutana aç karnına içürseler müfiddür. Eger zerâvendün degirmisin şuyla ¹¹içşe uçuk tutana eyüdür. Ammâ zerâvend iki kısımdur. Biri uzun, biri degirmidür, ¹²ma' lüm ola. Eger zümürüd taşını yüzüğe koyup götürse veyâ boynuna dağsa uçuk ¹³şerrinden emîn ola.

Eger siñirlüce yaprağın mercimek veyā çügündür ile bişürüp ¹⁴yiseler uçuk dutana ve rebve zaħmetine eyüdü. Eger ayu ödin balla qarışdurup ¹⁵uçuğı olan kişi yalasa devā ola.

TOXSAN ÜÇÜNCİ BĀB

¹⁶Oğlancıklar yabana çok varmasın ve göz degmesin bildürür: Eger qarınıuñ çevresine ¹⁷şandal ve kâfür ve yekbünî şuyın vireler ve günlük qarşların içüreler, müfiddür. ¹⁸Eger oğlağ mayısın buçuğ direm alup anası südiyle qarışdurup içürseler ¹⁹müfid ola. Eger toñuz dişini götürse yavuz gözden ve cādülükdan, mekrden ²⁰emîn ola ve menâfi' ine nihāyet yokdur. Eger oğlanuñ kasağında taş dursa ²¹ avrat südin balla içse gidere. Eger oğlancıklar boynına altun aşşalar ^(B85/a) korqmaya ve şar' adan emîn ola.

TOXSAN DÖRDÜNCİ BĀB

Çıbanların ² ilâcın bildürür: Eger ufağ çıbanları olan kimesne buğür-ı meryemden çıbanlarına sürse ³gidere, mücerrebdür. Eger inciri tuzla çıbanlarına vursa müfiddür. Eger kerdeme tohumun ⁴tuz ile ve sirkeyle yaqu itseler, işlemez çıban üzere vursalar, irinin aqıda. Eger ⁵ebem gümece yaprağın bişürüp baş virmeyen çıbanlarıuñ üzerine vursalar ağzın ⁶açup deşe. Eger eski benpe' i çukur olmış çıbana vursalar etin bitüre, frengi (?) ⁷ihliyün (?) çıbanı düşüre. Eger çirişle yoğurdı qarışdurup çıbana vursalar ⁸gidere. Eger bir kimesnede bir mādde zühür itse ammā deşilmese, zaħmet çekse anı ⁹deşmege ' ilâc yumurta şarusı ve ol miqdârı ekşi hamır ve bir miqdâr hām ¹⁰bal ve bir miqdâr zeyt yağı, bunları berāber cem' idüp bir çanağ içinde ¹¹çalkayalar, birbirine eyü alışa. Andan bir bezden süzeler, ol māddenüñ üzerine ¹²vuralar, bir niçe kez deşile, halāş ola ve dağı toपालाğı yumuşak döğüp oñulmaz ¹³çıbanlara ekseler oñula. Eger güli derin çıbanlara şaşşalar bitüre. Ammā tuz kim ¹⁴kābizdur ve cilā viricidür ve pāk idicidür. Eger kim çıbana şaşşalar artuğ ¹⁵etlerin giderüp yeñi et bitüre. Eger çıbanlara mürdeseng ekseler çürük ve artuğ ¹⁶etleri gidere ve taze et bitüre. Eger şabı yaqup yaramaz çıbanlara ekseler tiz bitüre. ¹⁷Eger hamırın tuzla qarışdurup çıbanlara vursalar eride, eyü eyleye.

TOXSAN ¹⁸BEŞİNCİ BĀB

Fālic ve sekte ' ilâcın bildürür: Eger on bir dāne kene tohumun içse ¹⁹meflūca müfiddür ve dağı rāvend içmek müfiddür ve egir yimek eyüdü ve döğüp ²⁰gövdesine süre, mücerrebdür. Ammā hammāmıda sürine. Eger dilkünin etin yiseler cüzżām ve fālic ²¹ve lağve' i giderür. Eger kekligüñ eti fālice ve lağveye ve süst endāma eyüdü ^(B85/b) ve şehveti arturur ve menā' i kavī ider ve tiz hażm olur ve istiskāya müfiddür ²ve gövdeye kuvvet virür ve mi' de' i issi tutar ve gögercin etinüñ dağı hāşiyeti böyledür. ³Ammā koruğ suyuyla ve keşnec ile yiyicek dükeli mizāca muvāfikdur ve dağı sekte ⁴bir ' illetdür kim dimāguñ koçularından iner, yüregi qablar. Kiři kendüden gögerür, zirā ki ⁵can şıkilur. Tizcek kifālden ya ekhal tamarından qan almak gerekdür. Eger geç qalursa ⁶ağzına igne dutalar. Eger igne buğār dutarsa hükemā izin virmişdür, qan almak gerek. ⁷Bu marāza merg-i müfācān dirler. Degmede kimse halāş olmaz, yaramaz rencdür ve dağı ⁸fālic bir ' illetdür ki başdan iner, yürece dökilür ve bir yanı tütülür. El, ayağ hareketi ⁹tütülür. Gāh olur ki iki yanı bile hareketden qalur ve erliginden qalur. Olanda huğne' -i ¹⁰mutavassıta ideler. İyāric-i faykarā ile dimāgını tenkiye ideler. Semiz tavuğ ile ¹¹ısfanağ müzevveresin yidüreler. Ekşi ve galiz ta' āmlar virmeyeler. Ammā kerefis ¹²tohumun ve ustuhdüs ve enisün ve rāziyāne tohumun ve beyān kökin, bunları qaynadup süzeler. ¹³Gül-engübün

şerbetle qarışdırup şabāh şabāh içüreler. Üç günde bir hammāma ¹⁴qoyalar. Gövdesine ferfiyün yağın ve bābūnec yağı gibi ve çörek otu gibi nesnelere ¹⁵mütevātir süreler. Eger sekte olan kimesneye iblis dırnağın tütsi itseler ¹⁶eyü ola. Eger belādūr ma' cūni fālice virseler gāyet müfiddür ve laqveye ve ra'şeye ¹⁷dağı eyüdür. Eger 'anberūn elma deñlūsin koqlasa fālice ve ra'şeye ve laqveye ve sekte ¹⁸ve siñirler çekdüğine külli fā'ide ide. Eger ördegūn iç yağını fālice sürseler ¹⁹fā'ide ide. Eger ördegūn ve tavuğın yağını süst endām kişilere sürüp ²⁰ovmak hübdür. Eger odla tağ vurmak laqveye ve fālice ve şara'a ve mālīhulyāya ve sekteye ²¹müfiddür, sākīn eyler. Eger çörek otın döğüp şuyın fālice ve laqveye ve eñsesi ^(B86/a) çekilen kişinūn burnına tamlatsa külli nef' ide. Eger bal şerbetin şuşadıqça ²içse fālice ve ayrılmış a'zāya müfiddür. Eger dārū'l-fülful zeyt içinde kaynadup ³andan ol zeyt fālice ve laqveye ve şişmiş yirlere sürseler gidere.

TOXSAN 4ALTINCI BĀB

Ra'şeyi bildürür. Baş ditremekdür ve dağı laqveyi beyān ider. ⁵Eger haṭmi dibin kaynadup şarābiyla başı ditreyen kişiye içürseler a' lādūr ve ⁶dārçin dağı müfiddür. Eger turağ otı yağın başı ditreyen sürünse a' lādūr. ⁷Eger birkaç gice şaru şabırı mercimekten büyücek yutsa baş ditremesin gidere ⁸gidere. Eger gitmez ise dağı büyük yuda. Eger yine fā'ide itmezse dağı büyük yuda ⁹ve dağı ra'şe bir 'illetdür, el, baş ditrer ve yanar. Bu zahmet pırlerde çok olur. ¹⁰Zirā kim kuvvet-i gālīzi kaṭ' olur, bürüdet ziyāde olur ve çok şarāb içmekden ¹¹olur. Bunuñ dağı 'ilācı fālic 'ilācı gibidür. Maḥallinde görüle. Bir direm tiryāk-ı ¹²fārūḫ virürlerse eyüdür. Eger laqve dirseñ bir 'illetdür ki başdan nāzil olur. ¹³İki çeñesinūn siñirlerine hareketde ayrıksı olur. Ağzı egilür. Ekşerī sağ ¹⁴cānibde olur. Güliccek ağzı kulağına varur. Ol yaña dağı gözi egilür. ¹⁵İbtidāsında ol kimse' i bir ḥālī yire koyalar, gözğüye baqduralar. Dönmezse ¹⁶rāziyāne yaprağın kaynadalar. Kiremidi kızdurup ol şuya birağalar. Başını büriyeler. ¹⁷Tā kim burnına su' d dögesin, bir dāne cevz-i bevvanūn kabını bunlar çeñesinūn ol ¹⁸tarafına tūtalar kim dā'im egilmişdür, tüküre. Maştaḳī, 'āḳırqarḫā, mevīzec, dārçin, ¹⁹her birinden üçer direm ve on direm şerbeti ideler ve bu otları ba' de's-saḥḳ ²⁰qatalar ve eleyüp bir qaşık ağzına alup bir laḫza dura, girü dōke, her şabāh ²¹böyle ide, mücerrebdür. Eger reyḥān ki feslegendür, sirkeyle qarışdırup laqveye vursalar ^(B86/b) müfid ola.

TOXSAN YEDİNCİ BĀB

Teşennüc ki siñir çekilmekdür, 'ilācın bildürür: ²Eger zerāvend-i ṭavīli sirengübün birle içse teşennüce müfiddür. Eger sinā'-i mekkī isti' māl ³itse teşennüce eyüdür. Eger boğa dikenin kaynadup şuyın içseler teşennüce eyüdür ve hem ⁴ishālī keser ve kündür şerbeti dört diremden yedi direme dekdür ve gārīḳūn dağı ⁵teşennüce eyüdür ve dār-ı fülful 'azīm müfiddür ve dağı kenger ki meşhürdür, ⁶yapraqları marul yaprağına beñzer, siñirler büzüldüğüne verseler müfiddür. Eger ṭatlu ⁷bādem yağı dāyim teşennüce sürse müfiddür ve nūfūs zahmeti ki ḳocalıḳda bükülemekdür, ⁸andan emīn eyleye ve fālice ve laqveye külli fā'idesi vardır. Burunlarına ṭamzursalar ⁹ve gövdelerine sürseler siñirlerini yumuşadur ve şovuk ağrılarına eyüdür. Eger balçık ¹⁰ḥurmāyı ve birkaç soğulcanı cem' idüp havanda muḥkem döğüp siñirlere yaḳu ¹¹idüp şifā bula.

TOXSAN SEKİZİNCİ BĀB

Yağlar çıkarmasını bildürür: ¹²Eger benefşe ya gül ya nilüfer yağın çıkarmasını bilmek dilerseñ bil ki kırk direm ¹³çiçek yigirmi direm şirügan yağın karışdırup bir şişe içine koyalar, ¹⁴yigirmi gün güneşde dura. Andan süzüp yağın alalar ve hañmi yağı dağı bu vecihle ¹⁵tamām çiçekler perverde olcağ süzüp şāf idüp yağın alup şişeye ¹⁶veyā çini zarfa koyalar ve dağı tohumlar ve kökler yağını çıkarmak tedbiri budur ki dibekde ¹⁷yumuşayanaca döğeler, şuda ısladalar. Andan kaynadalar. Ba' de süzeler. Yetecek miğdārı ¹⁸şirügan ya zeyt katalar. Andan şuyı gidince kaynadalar ve şuyı gitdügin andan bileler ¹⁹ki bir päre ağaca penbe şarup ol yağa baturalar, evde tutalar. Eger cırıldarsa ²⁰dağı şuyı vardur ve eger cırıldamazsa şuyı gitmişdür. Eger vañit tar olursa ²¹perverde olinmiş çiçekler yağı hāzır olursa didigümüz çiçekler yağlar içinde (B87/a) çıkanaca kaynadalar, süzeler. Eger papadya ve nergis gibilere yüz direm zeyt yağına kırk ²direm çiçek karışdırup şişe içine koyup kırk gün issi güneşe karşı ³terbiyet idüp şāf itdükdensöñra yine şişeye koyalar.

TOXSAN TOXUZUNCI 4BĀB

İşirgu 'ilācın bildürür ve dağı işirgan dikenin döğüp uñ gibi ⁵idüp veca' üzere çig bal sürüp andan ekeler. Eger çörek otın döğüp ⁶balla kaynadup işirguya vursalar şifā ola. Eger reyhān sirkeyle karışdırup işirguya ⁷vursalar müfid ola. Eger şabırı döğüp sirkeyle hañb idüp işirguya yağı itseler ⁸hoş ola. Eger buğday kepegin sirkede ısladup işirguya vursalar eyü ola. Eger zeytünü ⁹döğüp işirguya yağı itseler hoş ola. Eger fin-i ermeni'i sirkeyle ve gülābla ezüp ¹⁰karında ve kasiğda ve ğayr yirlerde işirgu veyā issi şiş olsa sürseler harāretin ¹¹sākin ide ve şişini fi'l-hāl zā'il ide. Eger siñirli yaprağın isfidāc ile karışdırup ¹²işirguya vursalar fā'ide ide. Ammā şarābın (?) ki işirğudur, 'alāyimi oldur ki yüz göz kabağ ¹³gibi şişer. Evvel kifāl tamarından kan alalar ve şiş yirlere şiyāf-ı māşiyāyi gülābla ¹⁴ya kız südiyle ezüp süreler. Sākin olmazsa eşek kanın süreler. Şabāh şarāb-ı ¹⁵nilüfer içüreler ve şu degürmeyeler ve etlü şorba yidürmeyeler. Ğıdası bādem yağıyla erişte ¹⁶ola. Eger işirgu için çam kabını yumuşak döğüp işirgu üzerine çig bal ¹⁷sürüp ol döğülmüş çam kabuğın üzerine eke, şifā bula. Eger kaz boğını tükürükle ¹⁸melhem idüp penbe ile yayup taze taze işirguya vura, ammā issi şuyula yoğuralar, ¹⁹andan vuralar, müfid ola.

YÜZÜNCİ BĀB

Dilcik ve boğaz düşmenüñ ve hunāk ²⁰ilācın beyān ider. Eger barmağın tükürükle ısladup andan döğülmüş nuşādıra başup ²¹çağ dilcik olduğı yire berk başa, mücerredür. Eger şabla balı karışdırup şerbet (B87/b) idüp birkaç kerre ğarğara ide, müfid ola. Eger şabla biberi döğüp bir kamışla çağ ²dilcik olduğı yire üfüre, def' ola. Eger üç dāne fülfuli döğüp eflāk tuzına ³katup dilçiğe degüreler, şifā ola. Eger it necsinüñ akların ve bir miğdār cevz berāber ⁴karışdırup bir küçük māşüre'i yarusına dek doldurup boğazına püfküre, fi' - ⁵l-hāl dilçiği gide. Eger it boğınıñ içinde kemikler olur, kemügin birisin her kim götürse ⁶derleme hasteligin hergiz görmeye. Eger bir kimsenüñ boğazına dilçik inse bal ⁷peltelin ısıcağ tebesine vursa şifā bula. Eger bir kişi boğaz ola, veyā dilçik ⁸ola, göğercin yavrusın boğazlayup tizye karnın yarup ısıcağla tebesine ⁹vuralar, birin dağı eñsesine vuralar, berk bağlayalar, muhkem başını örteler ve göğsinüñ ¹⁰başına şişe vurmak boğazı açar ve dağı bu dilcik didigümüz dimāğda muğarrerdür ¹¹kim üzüm dānesi gibi olur, iner, boğazı tutar, dil altından ya kifāl tamarından ¹²kan alalar.

Kulaqlarını berk çekeler, çatlaya. Andan merzencüş ve biber ve serv koz içi, ¹³bunları dögeler. Yumurta şarusıyla karşıdurup ılıcağ eyleyüp depesine vuralar. ¹⁴Eger sarımsağı döğüp köfte gibi eyleyüp ipün ucına şaplayalar, üstine biber gibi ¹⁵ekeler, dilçik altına dutalar bir zamân. Eger uzanup dil üzerinde yatarsa çengel ¹⁶ile çekeler, şınduyla keseler. Yoğsa kararacak olursa muhâtaradur.

Ammâ ħunnâkı ¹⁷bildürür. Ħunnâk başdan iner bir mâddedür. Boğazuñ iki yanına bile dökülür. Boğazı ¹⁸şişer, yutğunamaz, hır hır ider. Evvel emirde dil altından ya kifâlden kan alalar. Ammâ ¹⁹çok aqıtmayalar. ‘Unnâb mercimek kaynadalar. Şuyına şarâb-ı tut ezeler, ısıcağla ²⁰tiz tiz ġarğara ideler. Şarâb-ı benefşe ısıcağ içüreler. Ta‘âm, bâdem ħarîresi ²¹ola. Şekerle ve bâdem südiyle rişte ola, şeker dâġil ide. Boğazına bâdem yağın ^(B88/a) veyâ gül yağın süreler. Birkaç gün tabî‘atı yumuşayanaca ki dişiyile ya barmağıyla arğun ²arğun karşı kalduralar, ne varsa ağa gide. Eger tesbîġ böceğin balla karşıdurup ³bir yelek ile dilcik olduğı yire sürseler müfîddür. Eger fülfuli döğüp balla ⁴karşıdurup dimâğına başdura, ħunnâka eyüdür.

YÜZ BİRİNCİ BÂB

⁵Avratlar ħâmile olmasınınuñ ve olmamasınınuñ ve bekerligininuñ ve zeker büyükliginuñ ‘ilâcın ⁶bildürür: Eger ‘üd-ı hindî ve murd yaprağı ve ħurmâ ħoruğı her birinden buçuğ direm ve ⁷misk bir denk dögeler, bir beze bağlayalar ve birez şarb şarâb bir çölmege koyup ⁸ocakda kaynadalar. Kaynarken ol otları içine birağalar, kaynaya, tâ kim kuvveti ol ⁹şarâba çıka. Andan süzeler, bir şişeye koyalar. Ħâcet vaktinde bir pâre yün ile ¹⁰avrat götürine beker gibi ola. Bu ‘ilâcuñ kuvvetinden raġmüñ kuvvet-i câzibesi muġkem olur ¹¹ve süddesi açılır ve istiġâmet birle menî maġâmına varup hemân ol sâ‘at ¹²ħâmile olur ve bu ‘amel esrâr-ı ħükemâdandır. Eġıbbâ mâbeyninde mestürdür. Eger fil ¹³tersini iki direm bir ‘avrat götürse ya altına tütüzdürse şöyle ki tütünü ¹⁴fercine gire, hergiz ‘ömrinde ħâmile olmaya, kışır kıla. Eger filün bevlini bir ‘avrat ¹⁵içse ħâmile ola. Eger kanğı kızuñ bekâreti zâ‘il olsa girü kendü sidüğini ¹⁶bala kıtatıp yise, yine bâkire ola. Eger erkek adam yetmiş yaşına varanaca oğlı ¹⁷ve kıızı olur, ‘avrat elli yaşına varanaca oğlı kıızı olur ve ħâyize ‘avrat ¹⁸eger aynaya baksa tonuğ olur. Eger bostana girse kıavun datsız olur ve kıovan ¹⁹kıatına varsa külli ziyân olur. Eger ‘avrat kim oğlı olmasa benefşe‘i döğüp şuyın ²⁰alup bir fitil eylesün, daġı ol benefşe şuyına batursun, ol ‘avrat fercine ²¹kıosun. Ba‘de ħelâliyle cimâ‘ kıılsun. Derġâl yüklü ola. Eger ‘avrat ħâmile ^(B88/b) olmak için şaru ħıyârüñ toġumın dögeler, çirişe döne ve yumurta şarusıyla kıarışdura, ²avrat içe, ħelâliyle yata, fi‘l-ġâl ol cimâ‘da ħâmile ola. Eger ‘avrat ħâmile ³olmasa ve bilmeseler, erden midür, ‘avratdan mıdır, anuñ bilmenüñ ħarîki oldur ki bir arı ⁴çanağ içine şu dolduralar, ol er ol çanağın içindeki şuyun üzerine ⁵şehvetin döke. Eger şehvet şuyun dibine inerse ‘illet ‘avratdandır ve eger şu ⁶üzerine kıalursa ya şuda belürsüz olursa ‘illet erdendür. Ammâ bir ‘illet daġı ⁷budur ki erle ‘avrat bir yumuşağ toprak üzerine başka başka birkaç kez ⁸şişeyeler. Eger erkek sidüğü yiri tiz kıursa ‘illet erdendür. Eger ‘avratuñ sidüğü ⁹yiri tiz kıursa ‘illet ‘avratdandır. Kıanğısında ‘illet olur, tımâr itmek lâzımdur. ¹⁰Tâ kim ol ‘illet gide. Ammâ bir ġâl daġı vardır. Bir kışınüñ zekeri ħurde olsa, dırâz ¹¹kıad ‘avrata cimâ‘ aşşı idemez ve eger zeker büyük ‘avrat ħurde olsa öñde cimâ‘ ¹²aşşı idemez. Zırâ şehvet maġâmına düşmez. Ħâmile olmaduğınınuñ bir vechi ¹³daġı budur. Ammâ şaru kıükürdi biber ile başka başka döğüp ayrı ¹⁴ayrı bala kıarışdurup zekerine süre, kıatı büyük ola. Ammâ zencebil ‘üdu‘l-ġahr ¹⁵ve dârcin, her birinden alup

dögeler ve zamḳ-ı ‘ arabî suyuyla ḳarıḫduralar. Andan ¹⁶zekerine süreler, ğāyet büyük ola ve daḫı ‘ avrat kim erden küçük ola, uzun ¹⁷zekerli kiḫi aña cimā‘ itdükte varur iç ḳabına ulaḫur. Anda ḳatılır, ū olur. ¹⁸Girü aḳar ğider veyāḫūd anda ḳana ḳarıḫur, yirine düūmez. Pes ol ‘ avrat yüklü ¹⁹olmaz. Ol zeker oğlan olduği ḫazine’i ḫarāb ider. Ba‘ zı ḫātūnlar ol ḫuūūda ²⁰renc ḫāūil idüp içinde ḳulun ve ḫorusuñ ya bağa veyā ğayr canavar gibi veyā canavar- ²¹mānend nesnelere ḫāūil iderler. Ḳarnı ūūer ve beñzi ūararur ve ḫasteligi artar, (B89/a) marīz olur. Ve daḫı ‘ avrat kim semiz ola, içini yağ ḳablara, oğlan ḫazinesi ²yağ içinde ḳalır. Menī ve ūehveti ḳabūl itmez. Pes anuñ gibi ‘ avratı cimā‘ vaḫtinde ³oynamağla ve memelerin ve göğsin vāfirce ovmağla ve fercin zeker ile vāfirce süre. ⁴Fi’l-cümle semiz ‘ avrat oynamağla buñalır. Cimā‘ itdükte ḳuvveti ve iç yağı aūağa ūarḳar. ⁵Oğlan ḫazinesi açılır, ūehvet yirine varur, ‘ avrat yüklü olur. Eger bir direm za‘ ferāni ⁶bir ‘ avrat yise bir yıl ol ‘ avrat ḫāmile olmaya. Eger bir direm ḳara boyayı bir ‘ avrat ⁷yise ‘ ömrinde ol ‘ avrat ḫāmile olmaya. Eger yüklü olan ‘ avratlar ta‘ āmlaruñ ⁸ḳoḳusundan ūaḳınmaḳ gerek ve ağır yükden ve ḳan almaḳdan ve müūhil nesnelere ḫazer ⁹ide ve genc oğlancıkları yavaū ḫutalar ve ḳorḳutmayalar ve uyḳusuz ḳomayalar, tā ¹⁰oğlancık kendüyi bilmeyenece. Eger ‘ avratuñ südi kesile, ḳıūrak südi içe, südi ¹¹gele. Eger ‘ avratlar nuḳre yüzük taḳınsalar dāyim aḳan ḳan kesile. Eger ‘ avratlar her ¹²ayrılıḫda bir direm ḳaranfil içse yüklü ola, mücerrebdür.

YÜZ İKİNCİ BĀB

¹³Siñek ve çekirge ve ḳarıncı ve bit ve pire ve sıçan ve yılan ve cāzūlīḳ def‘ ini bildürür: ¹⁴Eger bir pāre bezi ūarḫ sirkeyle ıūladup evde aūa ḳosalar siñekler ol ¹⁵eve girmeye. Eger devenüñ ḳuyruğından birḳaç ḳıl alup evde bir ağaca bağlasalar ¹⁶ol evden sivri siñek ḳaça. Eger ḫāyīze ‘ avrat baūın açup dursa ¹⁷ol ḫinde ol yire ḫolu yağmaya, ayruḳ yire ğide. Eger enār ḳabın ūda ḳaynadup ¹⁸andan ol ūuyı bir ḫarlara yir yir ūaḳalar, çekirge anuñ ḳoḳusundan helāk ¹⁹ola ve eger enār ḳabın aūasın, çekirgeler andan ḳaça, maḫarrat itmeye. Eger ḳatrāni ²⁰ḳarıncı delüğine ḳoyalar, daḫı ḳıḫmaya. Eger ḫoñuz derisini evde tütüzdürseler siñekler ²¹ḳaça. Eger eūek südini kemmūnla ḳarıḫdurup bir yoğun ağaca sürseler, andan (B89/b) evüñ orta yirinde dikseler, pireler ḳamu ol ağacuñ üzerine cem‘ ola, andan ber-ḫāl ²ideler. Eger zırnīḫ veyā ğünlük evde tütüzdürseler siñekler ḳaça, ammā evüñ ³pencerelerin ḳapayalar, hemān bir dānesin açuḳ koyalar. Eger dilkü yağın bir ağaca sürseler ⁴mecmū‘ pireler ol ağaca cem‘ ola, andan helāk ideler. Eger mürdesengi yumuūak ⁵dögüp peynire ḳatup sıçana yidürseler helāk ola. Eger atuñ ḫırnağını evüñ ⁶ūeūi altına gömeler, ol evden sıçanlar ḳaça, ğālibā ḫırnağın bütün gömeler. Eger ⁷ḳoyunuñ ödini ḫammāmda gövdesine süre ḳaftanına bit düūmeye. Eger ⁸sezāb ūuyın tāze yağla ḳaynadup ūuyın gövdesine süre ‘ ömren anuñ ⁹esbābına bit ve sirke düūmeye. Eger yüzerligi muḫkem dögüp ūırluğan birle ¹⁰ḳaynadup cemī‘ bedene serāpā süre ḫiç bit ḳalmaya, ḳırılı. Eger ḫardalı yılan inine ¹¹dökeler, yılanlar ḳaḳalar ve helāk olalar. Eger ūāhtere’i ūaru helile ile dögüp ¹²birbirine dāḫil idüp ūuyula baūın yusa bitin ḳıra. Eger dilküñüñ iç ¹³yağın ḫammāmda gövdesine süre, esbābına cidden bit düūmeye. Eger turuncı ¹⁴(167) buğday ve arpa arasına ḳoya, bit düūmeye. Eger oğul otın evde ²aūa ḳosalar yılan ve ḳiyān ve ‘ aḳreb ol eve girmeye. Eger merkeḫ ḫırnağın evde ³tütüzdürseler cümle ısırıcı canavarlar ol mekāndan ḳaḳalar ve hem sıçanlar da ⁴ḳaça. Eger kelpūñ¹

¹ B’de “kelbūñ”

tırnağın evde gömseler ol ev halkına cāzūlık kār 5kılmaya. Eger turbı döğüp şıqup şuyın alup üç gün şabāh şabāh 6şuyın içüp ve hem yise bitı olmaya. Eger qurduñ kemügin döğüp koyun 7ağılmuñ dört cānibine şaçsalar ol ağıla kırd gelmeye. Eger döşek altına bir miqdār tuz şaçsalar 1 veyāhūd ebūcehil karbuzın 2 8şuyla kaynadup evüñ içine şaçsalar cemī 3 pireler firār ide. (B90/a) Eger 9şığır ödin qarınca yuvasına dökseler 3, ayruk ol delükden qarınca çıkmaya. Eger bir kimsene 4 10deve qanın eline ve ayağına sürse yaz günü koqmaya. Eger qoç boynuzın 11boncuq idüp daqımsa, ol kişi 12'i 13ömren bire 5 ışırmaya. Eger kara keçinüñ qanını 12evinde gömse ol meskenden bireler 6 qaça. Eger zifti veyā qasnı 1 evde 13tütüzdürseler qarınca qalmaya, gide. Eger pelini esbāb arasına ve şandıqlar 14içine qosalar güveleri kıra. (B90a/5) Eger pelinüñ yedi dirhemin 6şuyla kaynadup evüñ içine şaçsalar pireleri kıra. Eger pelini bir evde tütüzdürseler 7haşerāt gide. Eger demür dikenin kaynadup şuyın evüñ içine şaçsalar pireleri kıra. 7 (167) Eger hārdalı yılanlu yirlere tütüzdürseler 15ol mekāndan yılanlar tağılup gideler. Eger na 6'ne 12'i döğüp tuz ile 16karışdurup it ışırdığı yire vursalar eyü ola. Eger fil tersini 8 17sivri siñegüñ 9 olduğu yirde tütsi itseler qaçup gideler. Eger 18şığın derisinden bir pāre götürseler ol kişiyeye yılan yakın gelmeye. Eger yılan 19derisinden eşvāb arasına qosalar güve düşmeye. Eger arslan derisin (168) yırtıcı canavarlar olduğu yire tütüzdürseler cümle firār ideler. Eger bir 2pāre arslan derisinden şandūka qosalar güve 1 kıra mücerredür. Eger arslan 3necsinden şarāb-hor kişiyeye içürseler terk ide. 4Eger yağmur yağarken şuyın alasin. Ammā be-şart-ı ān olukdan aqarken 5ve yirde seyl olup aqarken olmaya, ol şudan bir tavanuñ 6içine koyup kaynadup ba 6 de yire komadın boş 7yumurta içine koyup bir yire gömseler bi-emrillāh yağmur dege. Eger bir kimesnenüñ 10 8evinde çok şıcan olsa qatır tırnağın tütüzdüreler. Ol yirden qaçup 9gideler. Eger tekrār yine zühūr iderse yine ideler, mücerredür.

10YÜZ ÜÇÜNCÜ BĀB

Süciden kesmenüñ devāsın bildürür 11: Eger bir müdmin-i hamra 11kendü bilmedin bağ çubuğı (B90/b) budandıqda aqan şuyın 12içürseler ferāğat ide. Eger bir yılanı boğazlayup qanın panbuğa alup 13şaqlaya, böyle bir bekriye devā için ol benbe 12 14ışladup 14kadehine şıqup kendü bilmedin içürseler dağı 15meyl itmeyüp ferāğat eyleye.

YÜZ DÖRDÜNCÜ BĀB

16Bir kişi 13 yüksek yirden veyā atdan düşüp a 6 zāsi ağırsa 6 ilācın 17bildürür: Eger bu maqūle kimesne bir dānecek 14 yumurta 1 kırişdırup 18tamām içse eyüdü. Qan işedüp şu yolından çıkarur. Eger 19bir yirin ağırtsa birkaç yumurtauñ ağıını alup ve 6 iraqi şabunı biraz hūb (B90/b) qazıyup eliyle 8muhkem çalkaya, tā ki merhem gibi ola. Andan bir bez üzerine üstübi döşeyüp birez 9mermer taşı döğüp uñ gibi idüp andan ol merhemi üstübi üzerine koyup 10bu uñ olan mermeri anuñ üzerine sepüp ol yire yaqu ideler, dura. Ammā

1 "... ol ağıla kırd gelmeye. Eger döşek altına bir miqdār tuz şaçsalar....." ibaresi A'da yok.

2 B'de "qarpuzı"

3 "dökseler" A'da yok.

4 "kimesne" A'da yok.

5 B'de "pire"

6 B'de "pireler"

7 "Eger pelinüñ yedi dirhemin içine şaçsalar pireleri kıra." cümleleri A'da yok.

8 B'de "boqını"

9 B'de "siñek"

10 B'de "kimsenüñ"

11 B'de "süciden kesilmek isteyenleri bildürür"

12 B'de "penbe 12"

13 "kişi" A'da yok.

14 B'de "dānecek"

ol ¹¹yirde şiş ne miqdār ise yaqu dağı ol deñlü ola. Ğāyet müfiddür. Eger köpricük ¹²şinsa ya el veyā ayak şinsa kıatı düşmekden ya bir nesne doğunmağdan olur. Ammā ¹³eger köpricük şinsa omuz aşığa iner ve eger ayak şinsa ma' lümdür, añā ' ilāc ¹⁴çam kıabı, maştakī, demür tuvālī, çirişdür, bunları yumurta ağıyla kıarışduralar, ¹⁵bir beze süreler, köpricüğü yirine çekeler. Andan kıoltuğı altına yaşdıķ ide. Tıob gibi ¹⁶yaquyı üzerine vuralar, berk bağlayalar ve bir direm mümiyā ³-i hindī içüreler. Elde ve ayakda ¹⁷dađı olsa böyle ideler. Ammā bunları altı pāre tahta ile berk bağlayalar. ¹⁸Eger barmağları pek şişer ise gül yağı süreler. Eger çok zağmet virürse yara ¹⁹ı açuķ kıoyalar. Ammā omuz ve dirsek ve topuķ ve diz çıķsa sebebi kıatı berk düşmekden ²⁰ya zarbdan olur. Nişānı oldur ki eli ağzına varmaz ve eli aşığa düşer. Kıalanınıñ ²¹kıuvveti olmaz. ' İlāc, ĥammāma vara, ılıcaķ şuyıa yuya. Andan çal kıoyun yaturalar. İki kışi ^(B91/a) iki kıolina yapışıa. Bir kışi göğsine başa. Omuzı çıķan tarafından elini berk çekeler ²ve öķçe ile depeler, çatlaya veyā ĥüd bileğini bir kışi berk duta, bir ağacı kıoltuğı ³altına kıoyalar ve ağacını iki yanına pek yapışıa. Ol iki kışi kıolını muĥkem çekeler, bir yana ⁴vara. Andan yaqu uralar. Berk bağlayalar. Omuz yirine varduğı budur. Eli başına vara. ⁵Eger diz çıķsa bir yir kıazalar kim diz şığa ve yüzıķoyı yatura, ayağıyla berk ⁶başalar, diz egile, yirine vara. Tıamdan ve ağaçdan ve atdan düşen kıimesnelere üç arpa ⁷ağırı mümiyā ezüp içüreler, müfiddür. Eger kıoç derisini yüzdükleri gibi döğilen ⁸kıimesne gövdesine çıplaķ şarsalar, bir gün bir gıce dura, şıfā ola.

YÜZ 9BEŞİNCİ BĀB

Muķavviler ve bağlu olanlar ' ilācın bildürür. Eger keşürı od ¹⁰içinde bışürüp yise muķavvıdür. Eger ma' cün-ı misk yise müfiddür.

Ammā cimā' a keder ¹¹virüp ziyān ideni bildürür: Evvelā imtilā olmaķ ve şovuk şuyı çok içmek ¹²ve çok kıan almaķ ve kemmün ve mercimek ve ekşi nesnelere ve tız nesnelere ve tızlı nesnelere ve ¹³marul, bunlar cimā' a küllī zararlıdır. Ammā nāfi' olan ğıdālar bunlarıdır. Kıoyun eti noĥudla ¹⁴ve şoğanla bışe ve rişte ve bağla ve semiz tavuķ ve serçe ve bıliç ve südlü birinc ¹⁵ve herıse ve gendüme süzmesi ve nım-puĥt yumurta ve kebāb ve bışmış balıķ ve süd ¹⁶ve yoğurtdur. Eger bir kıimsene bağlu olsa nergis şuyın kıaşığına sürse açıla. ¹⁷Bir kışınıñ zekeri bağlu olsa, hiç cimā' idemese çaydan üç dāne balıķ ¹⁸ıdutup diriyken balıķların ağızlarına fi'l-ĥāl işeyüp yine diriyken ol şuyıa şalıvırseler ¹⁹derĥāl açıla, mücerrebdür. Eger bir kıimsene bağlu olsa dört dāne dutulmaduķ igne alup ²⁰ıkisin donına, şağ yanındadığı yırtmacınıñ iki yanına sanca ve hem kıuşağın ardından ²¹döke ve iç donunuñ şol paçasını giye ve şağ paçasını gıce taşradan içeri gire, ^(B91/b) cimā' a meşğül ola, mücerrebdür. Eger şu şıđırınıñ veyā kıara şıđırınıñ buzağusı taşadığın ²biryān idüp etin yiye, cimā' a muķım ola.

Şıfat-ı ĥabb-ı muķavvı: Bu bir ĥabdur ki her ³kim dili altında dutsa zekerin kıāyim ide ve cün dili altından ğidere kıararına gele. ⁴Maştakī bir direm, misk-i ĥālīs bir denk, kıaranfil yarım direm, cümlesin muĥkem ⁵saĥķ idüp, elekden geçürüp ve murabbā zencebıl balla ĥablar eyleyeler, noĥud kıadarı ⁶ĥācet vaķtinde birin dili altında duta, tamām lezzet ve kıvām vire, süst ⁷olmaya.

Diğer muķavvı: Mevızek ve dārçin ve ' aķırkırhā, her birinden bir direm nāzik ⁸saĥķ idüp ve ĥām balla kıarışdurup zekeri dürtse cimā' dan evvel bir sā' at ⁹dura andan cimā' ide, ol deñli lezzet ve kıuvvet vire kim mef' ülün nesi var ise ¹⁰fā' ile vire, hergiz anı

terk itmeye. Ammā cimā^c dürlü dürlü olur. İbn-i mün^c im cimā^c -1 ¹¹mesrūrī hūb getirür. Zīrā bu cimā^c mef^c ülūñ muḥabbetin ziyāde ider ve erūñ bedenin ¹²ķavī ider. Ḥiffet ḥāşıl olur. Cimā^c -1 mesrūrī budur ki mef^c ül çalkoyun yata ¹³ve göti bir yaşdıķ koya, fā^c il iki ayağın omuzına ala ve kendü ayağınūñ ¹⁴barmakların dīvāra vire ve eliyle omuzın muḥkem duta, kendüye çeke, mübāşeret ide. ¹⁵Eflātūñ ḥekīm eydür: Bu cimā^c -1 mesrūrī didügümüz sayirlerden eyüdür, rūḥı ziyāde ¹⁶ider, göz nürin arturur ve ķalbe şafā virür. Ammā cimā^c -1 müs^c ad oldur ki ¹⁷mef^c ülūñ ayağıyla başı bir yire gele, ṭob gibi ola. Fā^c il arasına girdükde mef^c ül de ¹⁸uyluğın kendüye çeke, eliyle ṭuta, tarafeyne lezzet-i tām virdüğinden ğayrı zarar ¹⁹müteretib olmaya. Her kimūñ ki zekeri süst ola, iki direm turb toḥumın tere ²⁰yağıyla ķaynadup andan ol yağı zekerine sürse ķavī ola. Eger zekeri süst ²¹olup ķalkmaz olsa sarımsağı yağla ķavurup yiye ve ol yağdan zekerine (B92/a) sürse zekeri ķā^c im ola. Eger nergisi yağla ķaynadup ve ol yağı zekerine sürse ²ķavī eyleye. Eger boğanūñ zekerini ķurutsalar uñ gibi eyleseler rafadan yumurta ³şarusıyla içseler ve etle bişürüp yiseler ğāyetle cimā^c a ķuvvet vire. Eger ḥorusūñ ⁴taşağın ķuruda, yumuşaķ döge, daḥı zeyt yağına ķarışdurup andanşoñra zekerine ⁵süre, cimā eyleye, ol ^cavrat ol erden ğayrıya rām olmaya.

Diger: Bu ma^c cūn ⁶Süleymān peyğamber ^caleyhi's-selām ma^c cūnidur. Cimā^c a ķuvvet virmek için ⁷itdürmişdür, mücerredür. Aķ şoğan toḥumu ve kebābe ve ķuş dili ve ^cūdu'l-ķahr ⁸ve saķız ve hindistan ķozı, her birinden bir direm dögüp yumurta şarusıyla ⁹ķarışdurup bişüreler. Ķaç ķoz ķabı ağırınca yirlerse ol deñlü cimā^c eyleye, ¹⁰mücerredür ve ma^c rūfdur.

Diger ma^c cūn-ı muķavvī: Hūlbe ve ketān toḥumu berāber (169) ola ve fūlfül, bunlarūñ nişfinca ola, dögüp elekden geçürüp üç edviye ²ķadar köpügi alınmış balla yoğuralar. Ḥācet vaktide beş direm ac ķarnına yiye, ³nef in müşāhede ide.

Diger: İbrāḥīm eydür: Bir yıl içinde bir hafta her gün bir- ⁴yān olmuş keşür, ya^c ni havic yiye. On cāriye olursa rāzī eyleye, ⁵cimā^c ķuvvetini ğāyet ziyāde eyleye. Eger cimā^c ķılmağā ķādir olmasa şoğulcanı ⁶gölgede ķurudup nāzik¹ dögüp zekerine sürse ķā^c im² ide. Eger bir ⁷kimsenūñ erligi süst olup zekeri ķā^c im³ olmasa sarımsağı çok yiye, ⁸azīm nef ini göre. Muḥarrā bişürüp yiye. Bir kimesne mücāma^c at eylese, ol evde ⁹nergis gerekmez. Zīrā cimā^c iderken gözi nergise dūş olsa fi'l-ḥāl erligi ¹⁰bağlana, inzāl olmaya ve eger inzāl olursa gözine ḥalel gele, muḥtemeldür⁴ kör ola. ¹¹Eger bir kimesne dilerse cimā^c çok ide. Ol işden ķalmaya. Gerekdür ki birkaç ¹²nesneden perhīz ide. Evvel südüğün çok çok dutmağdan ve yayan ¹³yürimekten ve ḥammāmda çok (B92/b) derlemekden ve çok ata binmekden ve başdırma ¹⁴yimekten ve ayak üzere cimā^c itmekden ve şād-revānī cimā^c dan ve çok ķan ¹⁵almağdan ve çok ķay^c itmekden ve çok müşhil içmekden ve turşu yimekten ¹⁶ve şavaşmış iken ısıcaķ şu içmekden, bunlarūñ cümlesi zekeri süst ¹⁷ve şehveti eksük eyler. Ammā bilgil ki cimā^c ⁵eylemek bahār vaktinde ḥoşdur. ¹⁸Ammā yaz issisinde⁶ ve kış şovuğında ihtirāz itmek gerekdür ve giçeden⁷ ¹⁹ise gündüz cimā^c itmek efzāldür. Cimā^c şerī^c at ve ḥikmet muķtezāsınca (170) dūşenbe ve pençsenbe⁸ ve azine giçelerinde⁹ eyüdür. Şenbe günü ya gicesi mübāşeret ²ḥastelik getirür. Eger ḥavlıcānūñ

¹ B'de "nārin"

² B'de "ķāyım"

³ B'de "ķāyım"

⁴ B'de "yaḥtemil"

⁵ "cimā^c" A'da yok.

⁶ B'de "issi yaz güninde"

⁷ B'de "giceden"

⁸ B'de "pençsenbe"

⁹ B'de "gicelerinde"

bir diremin ağızda dutsa cimā' ı kavî 3eyleye. Eger bir diremin muhkem saḥḥ idüp bucuḳ¹ mişkāl taze inek südine 4şaçup içse zekeri kavî eyler. Cimā' a kuvvet virür, mücerrebdür. Ammā ac² 5karnına içeler. Eger gül döşeyüp üzerinde yatsalar ya' ni cimā' 6itseler menî kem idüp kaṭ^c ider, yaramazdur. Ammā ḥarāreti dāfi' dūr 7ve çok ishāl ider ve südde 3i açar.

YÜZ ALTINCI BĀB

Derlemek def' ini ve ota 8girmegi bildürür: Eger bir kimsenüñ ayağı derlese ḥatmi şuyın kaynadup ayağına 9sürse def' ola ve daḥı şab³ şuyıyla yusa giderür. Eger mersin 10yabrağın⁴ çok derleyen adamuñ gövdesine sürseler derlemesi sâkin 11ola. Eger bir kimesne⁵ çok derlese derlemeden bî-ḥuzūr olsa qurı gül 12ve mersin yabrağın⁶ ve mâzū vezinde berāber olup döğüp elekden 13geçürüp şuyula bulamac gibi idüp⁷ başdan ayağa sürüne ayrık derlemeye. Eger 14zeyt yağın gövdeye sürseler derlemegi men' ide ve hem gövde 3i 15yumuşada ve bārid zahmetleri gidere. Eger bir kimesne mayıs ayında ota 16girise ziyāde nāfi' dūr. Tecrübe idenlerden tahrîr olındı. Ba' zılar 17ḥammām içinde fuçıya girürler ve ba' zı da taşrada girürler. Qā' ide 18budur ki bir evüñ içinde bir fucı⁸ ḥāzır eylesin andan bu zıkr (B93/a) olınan otları 19kazanda şuyula kaynadasın ve ' aynıyla fuciya⁹ doldurasın. Muḥarrā olmış (171) ola ve ol fuçıya boğazına dek batup vāfir otura. İssisi taḥammül 2idecek deñlü ola ve bir kazanla issi şu ḥāzır dura. Bir kimesne ol issi 3şudan bir miqdār fuciya¹⁰ kıoya, otura bildüğü kadar otura. Ol otlar 4bunlardur kim zıkr olmur: Keklik otı, kara başlu papadya, feslegen¹¹, eyrelti 5tāzesi ola, ebem gümeci, def ne yabrağı¹², şu teresi, ışırgan; bunlaruñ 6her birinden birer ṭutam ya ikişer ṭutam alup şuyula kaynadalar. Bālāda zıkr olan 7üslüb üzere ' amel ideler. Ammā fuciya¹³ girdükde döşegi ḥāzır ger- 8ekdür ve döşek üzerine vāfir söğüt yabrağın¹⁴ döşeyeler ve bir desti 9issi şu fucıdan¹⁵ çıđdukdā dökünüp bir çarşebe¹⁶ bürünüp ol 10yabrağın¹⁷ üzerine yata. Vāfir örtünüp derleye. Bir nice¹⁸ def' a andan vāfir 11esbāb giyüp şovuk şudan ziyāde ḥazer ide. Hiç içmeye. Meger ki 12ağızı kurıya, ılıcaḳ şuyula benefşe şarābı veyā erik şuyı içe. 13Sehlce tavuḳ çorbası ḥāzır gerekdür ki yiye ve ol gün muḥālif 14nesnelerden perhîz ide. Ziyādelerle rast ola¹⁹. Ammā şovukdan 15ve yilden bek²⁰ şaḳıñalar ve kimi hemān şu teresine girer ve hıızır ilyas 16günlerinde daḥı girmek cā 3izdür.

YÜZ YEDİNCİ BĀB

Müferriḥāt ve ba' zı 17ma' acin-i müfidi ve ğayrları bildürür: Eger bir kişinüñ şaḳalı vaḳitsiz 18ağarsa girü civānlığı yirine gele ve cemî' marazları gide ve balğamı kese. 19Baraşa, cüzzāma nāfi' ola ve yaraḳāni def' ide. Başında ve şaḳalında (172) aḳ kıl var ise qararda ve bu otları ikişer direm ḥablar ideler. Üç yüz 2altmış altı ḥab ola. Tā yılına dek her şabāḥ yiyeler, nāfi' ola. Eczāları 3bunlardur. Helilec-i aşfar mişkāl yigirmi altı, helilec-i esved yigirmi altı, 4şünîz (B93/b) altı, nār-ı misk, mişkāl altı, kebābe, su' d, ḳāḳüle,

1 B' de "buçuḳ"

2 B' de "aç"

3 "şab" A' da yok.

4 B' de "yaprağın"

5 B' de "kimse"

6 B' de "yaprağın"

7 "idüp" A' da yok.

8 B' de "fuçı"

9 B' de "fuçıya"

10 B' de "fuçıya"

11 B' de "feleskun"

12 B' de "defne yaprağı"

13 B' de "fuçıya"

14 B' de "yaprağın"

15 B' de "fuçıdan"

16 B' de "çarşafa"

17 B' de "yaprağın"

18 B' de "niçe"

19 B' de "tendürüst"

20 B' de "pek"

belâdur, ⁵cevz, kendir ve her birinden altı mişkâl fülful-i ebyaz, dâr-ı fülful, zencebîl, besfâyc, ⁶cevz-i bevva, anason, fâvâniye her birinden on mişkâl jemc-i cibâdil (?), iki nüşeril ⁷bir buçuğ diğer habb şeb-yârla başı pāk ider ve yüregi kuvvetlendirür ⁸ve ahlâtı başdan pāk idüp ishâl ider, âsân-ı vecihle. Ammâ şerbet ⁹vaktinde gerekdür, kışın gerekmez. Şabr-ı uşkuñurî, maştakî, kızıl gül yabrağı¹, ¹⁰her birinden onar direm, bunları ayru ayru döğüp elekden geçürüp ¹¹birbirine idhâl idüp gülâbla yoğuralar. Noğuddan büyük hablar ¹²ideler, gölgede kurıdalar. Vakt-i hâcetde gice ile beş on dânesin yudalar. ¹³Ammâ bu terkib-i müferrih Sulţân Selîm Hân merhûmuñdur. Sünbüle ¹⁴ve ferfiyün, ‘ākırkarhâ, her birinden bir mişkâl; karanfil, zencebîl, dârçîn, ¹⁵maştakî ve günlük, (B93b/10) her birinden on direm; fülful yigirmi direm, ¹¹za‘ferân yedi direm, afyon direm altı, bâdem yağıyla eczâyı ovalar. ‘Asel iki edviye ¹²kadarı ola.

Diğer terkib-i habb-ı müferrih; Sulţân Selîm Hânı’l-merhûm; karanfil, zencebîl, ¹³dârçîn, maştakî, günlük, (A172) nişasta, şamk-ı ‘arabî², beyân balı, her birinden beş ¹⁶direm nebât, on direm za‘ferân üç direm, afyon altı direm, misk cegir- ¹⁷dek bir başka başka döğüp gülâbla hamır idüp hablar ideler. ¹⁸Ziyâde hûb keyif virür. Ammâ bu sersâm için gâyetde nâfi‘ ma‘cündür. ¹⁹Şarımşağ altı direm, sâde yağı yüz yigirmi direm, ‘asel yüz yigirmi direm. (173) Evvel yağı kaynada ammâ şığır yağı ola. Tâ kim şülüşi gide ve şarımşağı ²⁰ol yağ içinde kızaranaca kaynada. Andan çıkarup bir üsküre içinde ³yoğura. Ba‘de küfi alınmış oğul balıyla kim nîm-kıvâm ola. Bu şarımşağı ü- ⁴zerine koyup muhkem karışdura. Ammâ şarımşağıñ yanmasından ihtirâz ⁵ide. Bir şırça zarfa koyup her şabâh ve kuşluk ve öyle³ ve ikindi ve yatsu ⁶zamânında birer kaşık yiye. (B94a) Cemî‘ zahmeti ve kuluncı ve sancusı ve bel ağrısı ⁷ve beden süstligi var ise gidere ve göz nürin ziyâde kılur ve yüregin ⁸kuvvetlendirüp ve bedenin pāk ider ve ağan şalyarı def‘ ider ve yürek ⁹oynamasın ve baş çevrünmesin zâ‘il ider.

Diğer şıfat-ı hab: Küküyâ, ¹⁰iyâric-i faykarâ on direm, türbüd-i ebyaz, ustuhdüs, her birinden beş ¹¹direm. Şahm-ı hançal, maħmüdiyye, her birinden üç direm, muhkem saħk idüp ¹²kerefis şuyıyla habler ideler. Noğud kadarı yatacak vakit dört ¹³beş dâne⁴ yuda. Baş marazlarına gâyet nâfi‘dür. Eger sevdâsı var ise ¹⁴beş direm eftimün kıta.

Diğer kehl kim göze cilâ virür. Şâhib-i ¹⁵kitâb⁵ eydür. Bunu kendi nefsim için tecrübe idüp gâyet ¹⁶menfa‘at müşâhede itmişem. Kehl-i isfahânî bir mişkâl ve delinmedük ¹⁷incü bir direm, misk kırât. Bu cemî‘ isin yuyup kurudup muhkem ¹⁸döğüp harîr elekden geçürüp göze çekeler⁶, gâyet nâfi‘dür. Ammâ tenkiyye ‘-i ¹⁹dimâğ için gâyet eyüdür. Bir giçe⁷ yiyüp bir giçe⁸ yimeye. Buña (174) ma‘cün-ı tevekkülî dirler. Balgamı, şafrâyı, sevdâyı ishâl ider. Türbüd mişkâl ²yedi, kerefis mişkâl bir, zencebîl mişkâl bir, ‘ākırkarhâ mişkâl bir, maħmüdiyye ³direm dört, nâr-ı misk mişkâl bir; bunları döğüp yetecek miqdârı ⁴asel kıtatup ma‘cün ideler.

Diğer şerbet-i müşhil kırk dâne zerdâlû ⁵kırk dâne Amasya erügi ve yigirmi dâne ‘unnâb ve sekiz direm benefşe; bu cümlesin ⁶altı yüz direm şuyıla kaynadup tâ yüz direm kalanaca, andan bir beze süze- ⁷ler. (B94a/17) ve bir ¹⁸mişkâl râvend-i çinî döğeler, bunuñ

¹ B’de “yabrağı”

² B’de “zamk-ı ‘arabî”

³ Bu kelimeye dikkat.

⁴ B’de “dânesin”

⁵ B’de “şâhib”

⁶ “çekeler” A’da yok.

⁷ B’de “gice”

⁸ B’de “gice”

içine ezeler. Şabâh aç kırnına içeler. Eyü ¹⁹şerbetdür. İshâl ider ve ziyâde menfa‘at ider. Ammâ yazın gerekdür.

Diger berş-i ‘isâ: ²⁰Cimâ‘a takviyet virür. Menî‘i ziyâde ider, şusuzluğu keser ve beñzi kızardur. Mâlihulyâyı ²¹giderür ve nâzile‘i sâkin ider. Aq fülful kırık direm, bezr-i benc yigirmi direm, afyon yigirmi ^(B94/b) beş direm, za‘ferân yigirmi direm, püzidân beş direm, ferfiyün bir direm, sürincân iki ²direm, şağâkul beş direm, sünbül-i hindî bir direm, ‘üdu‘l-kağır bir buçuq direm üç eczâ ³miqdârı balla ma‘cün ideler. Afyonun eyüsin alalar ammâ kıruı ola, muhkem saħk ideler. ⁴Kıvâma gelmiş balla hüb qarışduralar, bir zarfa koyup isti‘mâl ideler.

Diger: Güvâriş-i ⁵kağüle def‘-i melâl ider, mi‘deye ‘azîm kuvvet virür, balgamı keser, sevdâyı, şafrâyı ⁶kağ‘ ider, dimâği açar ve fâsid yılleri taħlil ider ve baş ve dimâğ nâzilesin ⁷giderür ve cimâ‘a külli fâ‘ide ider. Her ne deñlü itse za‘f müstevli olmaz. Günlük ⁸dört direm, kağüle ve besbâse her birinden dörder direm, fülful ve zencebîl her birinden ⁹sekizer direm, sünbül ve maştakî her birinden ikişer direm, ‘anber ve ‘üd-ı hindî her ¹⁰birinden birer direm, za‘ferân on direm, bunları döğüp ince elekden geçürüp küfi alınmış ¹¹nîm-kıvâm balla qarışdurup bir zarfa koyup bir mişkâl yiye, ‘acâyib göre.

Diger ¹²ma‘cün-ı zencebîl ki bil ağrısına ve şovuqluğa ve selesü‘l-bevle ve endâm sızılarını giderür, ¹³müfiddür ve bedende olan ‘illetleri giderür, mücerredür. Hemân eczânüñ eyüsin almak ¹⁴gerekdür. Zencebîl ve ağarmış bâdem her birinden yigirmi beşer direm, qararıfil ve dârçîn ¹⁵her birinden dörder direm, maştakî altı direm, şehdâne, günlük beş direm, za‘ferân ¹⁶bir direm, bunları elekden geçürüp üç eczâ miqdârı ‘aselle kıvâm virüp bu eczâları ¹⁷qarışdurup bir direm veyâ bir mişkâl isti‘mâl ide.

Diger: Qara çörekotu ve sinâ‘-i mekkî ¹⁸ve zencebîl her birinden berâber döğüp qarışdurup her şabâh şıħat-i beden için yiye. ¹⁹Ammâ şerbet eyyâmlarında isti‘mâl olına. Ammâ balgam zaħmeti için hayli müfiddür. Sinâ‘-i mekkî ²⁰on iki direm çörek otu, dört direm yüzerlik, bâdem içi, her birinden altışar ²¹direm, başqa başqa ħall idüp, ‘asel ile ma‘cün idüp, şabâh ve aħşam ^(B95/a) isti‘mâl ide. Şıfat-ı cevâriş-i müferriħ: Zencebîl, kırfe, cevz-i bevva, besbâse, dâr-ı fülful ²her birinden beşer direm; afyon dört direm; nâzik saħk idüp andan ma‘cün idüp ³şekerle yiyeler.

Diger: Def‘-i nisyân için mücerredür. Qararıfil, aq günlük, üzerlik ⁴toħumu, şeker, her birinden üçer direm ayru ayru saħk idüp birbirine katup her ⁵şabâh üç direm yiye, nisyânı def‘ ide.

Diger: Ma‘cün-ı ıtrıfil-i şağîr, mi‘de‘i kavî ⁶eyler, ta‘âmı hażm eyler, buħarı dimâğa çıkmağa kımaz, zihni ziyâde ider, nisyânı ⁷giderür. Siñirleri kavî eyler. Şovuqdan olan dimâğüñ balgamî maraźlarına müfiddür. ⁸Balgamı taħlil idüp gic kıocaldur ve hem gözi kavî eyler ve beñzi hüb idüp bevâşır ⁹rencine külli fâ‘ide ider. Şaru helile kıabı ve kıabile kıabı ya‘nî kıara helile nîm-küft ¹⁰döğülmüş ola ve belile ve emlec nâzik ħall olmuş ola, her birinden onar direm ve beşer direm ¹¹efümün evvel bâdem yağıyla qaralığın giderüp üç edviye kıadarı küfi alınmış balla ¹²ma‘cün idüp çini zarfa kıoyalar. Evlâsı gümüş ħoħkadur. Dükeli ma‘cünler gümüş ħoħkada ¹³olması evlâdur. El virse müşhil için eyüdür. Gündüz isti‘mâl olına. Şerbeti ¹⁴beş diremdür. Yılına dek kuvveti gitmez. Eger arpa içinde şağlasalar üç yıla dek ¹⁵zori eksilmez.

Diger ma'cün-ı nân; müferrihdür. Ta'âmı hazm ider. Bedenüñ za'fin giderür. ¹⁶Nisyânı keser, cimâ'a kuvvet virür, menî'i muhkem idüp buhârî kat' ider. İmtilâ'ı ¹⁷giderür ve sidik yolın pâk ider ve ferağ virür. Besbâse, havlincân, çörek otı, ¹⁸her birinden birer direm cevz-i bevva ve enîsün, her birinden beşer direm, za'ferân ve 'âkırkarhâ, ¹⁹her birinden buçuk direm, ayru ayru ve döğüp, elekden geçürüp birbirine idhâl idüp ²⁰üç edviye kadarı küfi alınmış balla ma'cün idüp cevz miqdârı isti'mâl ²¹ideler.

Diger; ma'cün-ı eftimün, galiz balgamları giderür, pâk ider ve fâlic rencine ki (B95/b) endâm süstligidür. Dağı lağve rencine ki ağız ve göz egilmesidür ve şar'a rencine ki bihüd ²olmağdur ve mâlihulyâya bu zıkr olanlaruñ cümlesine müfiddür. Eger derlese beş diremin ³bir beze bağlayup ısfanağ sorbasıyla bişürüp yiyeler veyâ südle kaynadup ol ⁴sevdâyı ve balgamı sürer, renci giderür. Ammâ safrâyî kimselere yaramazdur. Zîrâ ⁵şusuzluk ve guşsa getürür.

Diger; ma'cün-ı ekber, yetmiş iki derde devâdur. Her kim buña ⁶mülâzemet itse 'ömri yüz yıla irişür ve 'ömrinde renc görmez ve şakalı gec ⁷ağara ve gâyetle muhavvidür. Bu ma'cünüñ hâşiyeti çokdur. Câlînüs hekim eydür. ⁸Eflâtün ve Bokrât ve Sokrât ve Aristotâlis ittifâkla buña ma'cün-ı ekber diyü ⁹ad komışlardur. Gâyet zibâ ma'cündür. Mücerrebâtandur. Cevz ve aq fülful ve 'üdu'l-ğahr, ¹⁰qaranfil, zencebil ve şakâkul ve lisân-ı 'usfür, helilec, 'üdu's-şalib, sünbül-i hindî, ¹¹behmen-i aħmer, kine'-i ebyaz, reyhân tohumı, helyün, kerefis tohumı, tere tohumı, turb tohumı, ¹²soğan tohumı, çörek otı, el-faqr yimişi, bu zıkr olanlaruñ her birinden onar mişkâl ¹³alup muhkem döğüp, elekden geçürüp, üç eczâ balla kim küfi alınmış ola, katı germ ¹⁴olmaya, eczâyı qarışdurup bir şırça zarfa koyup her şabâh ve aħşam bir qoz kadar yiye, ¹⁵gâyet müfiddür.

Diger: İyâric-i fayqarâ hûb nesnedür. Maştakî, za'ferân, sünbül, ¹⁶habb-ı belesân, 'üd-ı belesân, türbüd-i ebyaz, gül, esârün, seliha, dârçin, şabr-ı ¹⁷uskuğürî, her birinden ikişer direm, bu cümle'i döğüp, ince elekden eleyüp kerefis ¹⁸suuyı veyâ çig balla hablar ideler. Gice ile bir niçe dânesin yuda. Üç gice ¹⁹isti'mâl ide. Ziyâde gerekmez. Birkaç gice geçdüksensoñra dilerse yine yiye, yoğurtdan ²⁰ve ekşiden perhiz ide, nisyânı giderür ve baş marazlarına ziyâde fâ'ide ide, ²¹mücerrebdür.

Diger; ma'cün-ı belâduru'l-kebir, (B95/b'nin 21. satırından B96/a'nın 7. satırına kadarki kısım Arapçadır.)

(B96/a) Diger müferrih; cevâriş, zencebil, dârçin, qaranfil, dâr-ı fülful, leblebü unı, ⁸her birinden onar direm, 'üd-ı hindî, qâkûle'-i şağir, her birinden beşer direm muhkem döğüp ⁹şekerle cevâriş ideler, dilerse ma'cün ideler.

Diger ma'cün-ı uskûf; safrâyı, ¹⁰balgamı sürer, arıdur, pâk ider. Saqmüniyâ, türbüd, her birinden beşer mişkâl, fülful ve qâkûle, ¹¹her birinden üçer mişkâl, zencebil, dârçin, emlec, qaranfil, besbâse, cevz-i bevva, her birinden ¹²iki mişkâl, üç eczâ kadarı kıvâma gelmiş balla qarışdurup (A174) şırça zarfa qoyalar. Şerbeti altı diremdür.

Dîger murabbâ³-ı helile dimâga⁸ ziyâde kuvvet virür ve nâzile³’i çeker ve şakalı geç¹ ağardur. Kum içine gömeler. ⁹Ahyânen üzerine ılıcağ şu dökeler. Beş gün dura girü çıkaralar, ¹⁰yuyalar, girü koyalar. On gün dura, yine çıkaralar yuyalar². Her bir dânesi erik gibi olur. Ba^c de bal şerbetiyle od üzerinde ¹¹az az kaynadalar. Tâ kıvâma gele. Andan eyü kıvâma gelmiş bal ile qarışduralar. ¹²Tâzesi gâyet laîf olur.

Dîger murabbâ³-i zencebîl; şehvet ziyâde ¹³kılır, muqavvîdür ve gözden yaş indüğine eyüdür. Çok fâ³’ide ider ¹⁴ve balgâmi keser. Zencebîli yigirm³ gün şu içinde koyalar andan çıkarup ¹⁵bal şerbetiyle âheste âheste kaynadalar, kıvâm olıcağ tamâm olur. ¹⁶İsti^c mâl ideler. Eger murabbâ³-ı şakâkül şehvet arturur, cimâ^c a kuvvet ¹⁷virür. Evvel şakâkulu bâk⁴ ideler ve yigirm⁵ (B96/b) dirhemini⁶ yigirmi gün şu içinde ¹⁸koyalar. Andan bal şerbetle⁷ kaynadalar. Bişdükendeşoñra gâyr balı ¹⁹za^c ferân ile kıvâma getüreler ve içine dâhîl ideler ve dârü-yı germden (175) dârcîn⁸ ve kebâbe ve besbâse birer miqdâr katarlar. Gâyetle nâfi^cdür. ²Eger habb-ı câmi^c; şafrâyı ve sevdâyı ve balgâmi sürer, dimâğda olan hıtlırları ³tahlîl ider. Kulağ şağırılığın⁹ açar ve ısıtmalara müfiddür ve bevâşıra eyüdür. ⁴İyâric on direm, şaru helile ki çekirdegi çıkmış ola ve kara helile. ⁵Kezâlik her birinden yedi direm maştakî, enisün, ‘uşâre³-i efsentîn ki ⁶pelindür, her birinden ikişer direm saħk idüp elekden geçürüp ılıcağ şuyla ⁷hablar ideler. Şerbeti iki diremdür. Giçe¹⁰ yudalar.

Dîger habb-ı kükiyâ gövdeden ⁸gâlîz hıtlırları çıkarur ve göze cilâ virür. Çok fâ³’idesi vardır. Şabr-ı ⁹uskütrî¹¹, mezdegî¹² her birinden beşer direm şaħm-ı hanzal, saħmüniyâ ¹⁰her birinden ikişer direm, bunları döğüp kerefis şuyıyla hablar ideler. ¹¹Şerbeti iki diremdür. Giçe¹³ ile yudalar. Dîger habb-ı nâfi^c sevdâyı sürer. ¹²Uyuzı ve giçigi giderir¹⁴. Şaru helile ve kâbilî ve kara helile ¹³ve şabr-ı uskütrî¹⁵, her birinden birer direm saħmüniyâ bucuğ¹⁶ denk muğl, ¹⁴bir denk tuħm-ı şahterec bir direm, bu cümle³’i döğüp, eleyüp yine şâh- ¹⁵terec şuyıyla hablar ideler.

Dîger; eftimün-ı maḡbûh, nedeñlü ¹⁶sevdâdan hâşıl olmuş ‘illet varise def^c ider. Kara helile ve şar- ¹⁷u¹⁷ helile ve kâbilî ve emlec, her birinden beşer direm bâk¹⁸ olmuş ola ve lisân- ¹⁸u¹⁸ ş-şevr¹⁹ ve besfâyic nîm-küft ola ve bādrençbüye ve ustuhdûs, her birinden ¹⁹dörder direm; ağ türbüd iki direm, şahterec yedi direm, erik yigirmi (176) dâne cekirdegi çıkmış kızıl üzüm on direm, bunları dört rıtl şuyula ²kaynadalar, nişfi kıla ve eftimüni ketân bezinden bir torbaya koyalar. Evvel ³bir şuyula yuyalar. Andan bu şuyula kaynadalar. Bir baħşı kıla, süzeler ⁴ve yigirmi direm hıyârşenbe balını katarlar. Bir direm gâriķün ile yoğuralar. (B97/a) ⁵Bu şerbet içinde ezeler, içeler.

1 “geç” A’da yok.

2 “girü koyalar. On gün dura, yine çıkaralar yuyalar” ibaresi A’da yok.

3 B’de “yigirmi”

4 B’de “pâk”

5 B’de “yigirmi”

6 B’de “diremin”

7 B’de “şerbetiyle”

8 B’de “dârcîn”

9 B’de “şağırılığın”

10 B’de “gice”

11 B’de “sukütrî”

12 B’de “maştakî”

13 B’de “gice”

14 Geniş zaman eki düz ünlülü.

15 B’de “sukütrî”

16 B’de “buçuğ”

17 B’de “şarı”

18 B’de “pâk”

19 B’de “lisân-ı şevr”

Diger: Bu ma' cün nisyāni giderir¹ ve zihni bāk² ider ve zeyrek ider ve mi' de 'i ve cigeri kavī ider ve beñzi⁷ kızardır³. Eski öksürüğü ve sancuları ve bel ağrısı ki şovukdan ola, ⁸giderür ve cimā⁴ kuvvetin ziyāde ider ve ta' amī hażm etdürür ve gövde 'i ⁹semürdür ve dil ağırlığını giderür ve mcıırığı zā 'il ider ve göz nürını ¹⁰ziyāde ider. Cümle şovukdan olan rencleri giderür ve endām lerze-nāk ¹¹olan adam yise sākin ola. Ammā her şabāh findık kadarı yiye. Bir haftaya dek ¹²nesne iftār itmedin yiye. Zencebil on direm, fülful ve kıranfil ve belādur ¹³her birinden beşer direm, cevz on direm, sünbül, şeyterec-i hindī, kāküle, ¹⁴ākırkarhā, günlük, lisān-ı ' aşāfir, her birinden beşer direm, za' ferān ¹⁵bir direm, muhkem döğüp ve eleyüp üç eczā⁵ ağırı kıvāma gelmiş balla ¹⁶ma' cün idüp vaqt-i hācetde yiyeler.

Diger terkib-i sufuf: ¹⁷Göze cilā virür ve balgamı keser ve kılağıñ perdesini⁶ açar ve ağız suyun ¹⁸def' ider ve dişlerinüñ dibine kuvvet virür ve mi' de ' yelin zā 'il ¹⁹ider ve nisyāni giderür. Kıranfil, aq günlük, şeker, her birinden onar ⁽¹⁷⁷⁾dirhem⁷ ayru ayru döğüp, eleyüp ma' cün ideler. Şerbeti üç diremdür.

Diger⁸: Bu dağı⁹ 'bir fā 'idesi çok ma' cündür. Sināmekī¹⁰, çörek otu, yüzerlik, mezdegī, şeker, her biri- ³nden beşer direm nāzik döğüp, ma' cün idüp yiyeler. Şabāhla līnet virür.

Eger ⁴def' -i balgam için za' ferān, sünbül-i hindī, dārcin¹¹, selīha, mezdegī¹², ' üd-ı belesān, ⁵habb-ı belesān, esārün, dār-ı fülful, her birinden üçer direm şabr-ı uşkütrī¹³ ⁶yedi bucuq direm, yüz otuz direm balı kıvāma götürüp, eczāları döğüp, ⁷eleyüp bir bez içine¹⁴ idhāl idüp şırça zarfa kıoyup isti' māl ideler.

Diger ⁸ma' cün-ı necāh; sevdāyı ve balgamı ishāl ider. Kıra helile ve belile ve emlec, her ⁹birinden onar direm; besfāyic on direm yunulmuş ve yumuşak döğülmiş ¹⁰ola ve eftimün döğülmiş ola, ^(B97/b)bādem yağıyla ovalar ve dağı türbüd beş ¹¹direm ola. Bunları döğüp eleyeler ve kifāyet miqdārı küfi alınmış balla ma' cün ¹²idüp şırça zarfa kıoyup hıfz ideler. Şerbeti beş diremden yedi direme dekdür.

¹³Diger ma' cün-ı şifā: Eski baş ağrısına ve cemī' sinirler ağrısına kim şovukdan ¹⁴ola ve her ne deñlü zahmet var ise dağıdur¹⁵ ve balgamı giderür ve mi' deye kuvvet ¹⁵virür ve istiskā 'i¹⁶ giderür ve hafākāni zā 'il eyler ve kıvıkdaki zahmeti zā 'il ¹⁶idüp cimā' a kuvvet virür ve kıalbe kuvvet virüp selesü'l-bevli ve kıuşmağı ¹⁷def' ider ve göz nürını arturur, bevāşırı kaç' ider, ahlātı taħlil ¹⁸idüp giderür. Fülful ve cevz-i bevva, her birinden on dörder direm, ¹⁹kıranfil beş direm, besbāse yedi direm, ' ākırkarhā dört direm, ⁽¹⁷⁸⁾za' ferān toquz direm, kāküle dört direm, kebābe dört direm, ' asel ²iki eczā kadar kıvāma götürüp edviye 'i idhāl idüp hıfz eyleye.

1 Geniş zaman eki düz ünlülü.

2 B' de "pāk"

3 Geniş zaman eki düz ünlülü.

4 "cimā'" A' da yok.

5 "eczā" A' da yok.

6 B' de "süddesin"

7 B' de "direm"

8 "diger" A' da yok.

9 B' de "da"

10 B' de "sinā'-i mekkī"

11 B' de "dārcin"

12 B' de "maştakī"

13 B' de "suķütrī"

14 "bir bez içine" B' de

yok.

15 B' de "tağıdur"

16 B' de "istiskāyı"

³DİĞER ma' cün-ı felâsife; mādde'î açar ve zihni arturur ve nisyānı giderür ve ⁴aklı ziyāde ider, balğamı keser, ta'āmı hāzm ider, yüregi kuvvetlendirür ⁵ve nefes yolını açar, yılleri taḥlîl ider ve şehveti arturur, zekeri kavî ⁶eyler. Yüreklerde¹ olan sancuları def' ider, bendükceler şızısın sürer ⁷ve arka ağrısın giderür ve dişleri berk ider. Bu terkîb mādde'-i ⁸ḥayātudur²: Emlec, belilec, fülful, dār-ı fülful³, şeyterec, zencebîl, dārcîn⁴, zerāvend-i ⁹mudaḥrac, köknār içi, bābūnec⁵, ḥuşşetü's-şā'leb⁶, her birinden onar direm, bu- ¹⁰nları dögüp ince elekden geçürüp ve çekirdegi çıkmış yüz dāne kızıl ¹¹üzümü muḥkem dögüp ḥal ideler ve iki eczā miḳdārı kıvāma gelmiş bala ¹²bu ḥal olmuş üzümü karşıdurup alışdıra. Andan eczā'ı alışdıra ve bir ¹³şırçalı⁷ zarfa koyup günde cevz-i rümî kadar yiye. Ba' zı nüshalarda ¹⁴yedi direm rāziyāne katmağı cā'iz görmüşler. Ammā misk ḳalbi kavî ¹⁵ider ve bahādır ider ve ḥavfı giderür. Anuñ için ba' zı ma' ācine ¹⁶dāḥîl iderler. (Buradan itibaren Yüz On Altıncı Bāb'a kadar B nüshasında eksiklik vardır.) Bu ḥavāş müşāhede olmağ için lākin erlige zarar.

¹⁷DİĞER nüşḥa: Ḳarş-ı kâfūrî ḥafakāna ve yürek taşasına, ḥāşşeten ¹⁸vebāya ve tā' ūna içürelər. Ğāyet nāfi' dūr. Ṭabāşir ve ḥıyār toḫumu ¹⁹ve tuḫmugān ve kızıl kâḥ ve aḳ şandal, her birinden beş direm ve bir edviye (¹⁷⁹) ağırı kâfūrî idḥāl ide. Ammā eczā'ı muḥkem saḥḳ ideler. Ba' de kâfūra ²ḳarışdıralar. Elma şuyıyla yoğuralar, ḳurşlar ideler. Her bir ḳurşı iki mişḳāl ³kābile ezeler. Ğāyetle nāfi' dūr.

DİĞER: Ma' cünü'l-mülük tesmiye olunmuşdur. Şol ⁴sebebden ki; ' Arab ve ' Acem pādīşāḥları isti' māl ide gelmişlerdür. Her kim ⁵bu ma' cünü isti' māl itse yetmiş yıla dek şaḳalı ağarmaya ve ağarmış ise ⁶ziyāde ağarmaya ve ' illet-i bevāşıra ve beḥaḳa ve nāşūra ziyāde müfiddür ve nisyānı ⁷giderür. Helîle'-i esved ve emlec, her birinden otuz sekiz mişḳāl, şūniz ⁸ve ḳaranfil ve uşāḳ, her birinden yigirmi dört mişḳāl, dār-ı fülful, zencebîl ⁹fülful-i müye, her birinden yigirmi ikişer mişḳāl, kebābe, ' asel baldur, her birinden ¹⁰altışar mişḳāl, māniz altı yüz mişḳāl, mezkūr edviyeleri yumuşaḳ dögüp ¹¹fāyizi tencerede erideler. Andan bu edviyeler ḳatup ḥamır gibi yoğura. Ba' de ḳurşlar ¹²ide, mücerrebdür. Her ḳurş iki mişḳāl bir bucuḳ denk ola. Her şabāḥ bir ḳurş ¹³yiye. Tamām bu ma' cünü isti' māl ideler. Yaş ve hem şovuk ekşi nesnelere per- ¹⁴hiz ideler. Ğāyetle nāfi' dūr.

DİĞER ma' cün: İtrñfil, eftimün cemî' emrāz-ı ¹⁵sevdāya nāfi' dūr ve hem adamı gec ḳocaldur ve şaḳalı ve şaḳı gec ağardur ¹⁶ve hem ḥavāşşı çoḳdur. Belile ve kābilî ve belîle ve emlîle⁸ her birinden onar direm sināmekî ¹⁷ve eftimün ve türbūd, her birinden beşer direm, şeyterec-i hindi ve üç direm besfāyic ¹⁸bir direm, milḥ-i hindi ve enisün, her birinden ikişer direm, bunları muḥkem saḥḳ ¹⁹idüp eleyeler. Kūfi alınmış balla yoğuralar. Birer mişḳāl isti' māl ideler. Ba' zılar (¹⁸⁰) eydür: Helîle eger pek saḥḳ olsa ḳoḳı giderür, ḥāşşası ḳalmaz.

DİĞER ²ma' cün: Kecele bükən ' an te' lif ḥekim Ya' ḳüb merḥūm ve maḡfūrün leh "Sulṫan ³Muḥammed ḥazretleri buña müdāvemem iderdi. Müferriḥdür ve beñzi ḥüb ider

¹ B' de "böğürlerde"

² B' de "bu terkibe mādde'-i ḥayāt dirler"

³ "dār-ı fülful" A' da yok.

⁴ B' de "dārçin"

⁵ B' de "pāpūnec"

⁶ B' de "ḥuşşetü's-şā'leb"

⁷ B' de "şurçalı"

⁸ Bu kelime yanlış yazılmış olabilir. Doğrusu "emlec" olması gerekiyor.

4ve muḳavvīdūr.” ḳavlınce ve bel aḡrısına ve niḳrīse ve sâ’ir emrâza nâfi’ dūr. Ammâ yidügi 5gün ekşi nesne yimeye ve eczânüñ eyüsini alalar ki nef’ ola. Ğâyet eyü kecele 6bükeni alasin. Yüz direm üç dört def’ a tâze inek südine havanda muḳkem 7saḫḳ idüp elekden eleyeler. Esârün, zencebîl, cevz-i bevâ ve enisün ve ‘üd-ı 8belesân, her birinden on beşer direm, dârcîn ve besbâse, her birinden sekiz 9direm, ḳaranfîl, mezdegî, her birinden beşer direm, cümlesin döğüp üç eczâ aḡır 10küfi alınmış balla ma’cün ideler ve afyona mübtelâ olan kimesne müdâvemet itse 11inşâ’al-lâhu te’âlâ ḳat’ ider.

Diger berş-i ḥüb: Fülful bir ezinc, za’ferân, ‘âḳır- 12ḳarḥâ, cünd-bî-destâr, ḳâḳüle, ḥavlıncân, dâr-ı fülful, her birinden onar direm, 13afyon yigirmi direm, kerefis toḡumu beş direm, ayru ayru döge, elekden eleyüp andan bir- 14birine ḳatup üç eczâ ḳadar ‘asele ḳıvâm virüp isti’ mâl ideler.

Diger 15ma’cün: Ustuhdüs ḥâşşiyeti cemî’ emrâza yarar. Sekteye ve fâlice ve şara’ a 16ve ra’ şeye ve mâlihulyâya ve süddeye ve göz nürına ve zükâma ve cümle emrâza nâfi’ dūr. 17Çiçegin ve yabraḡın alalar. Dibi yenfa’ dur ve çiçek süzeler ve bir mişḳâl 18râvend-i çini döğeler, bunuñ içine ezeler. Şabâḥ ac ḳarmına içeler. Bu 19şerbetdūr.

Diger: İshâl ider ve ziyâde menfa’ at ider. Yazın gerekdür. (181) Berş-i ‘asâ cimâ’ a taḳviyet virür. Menî ziyâde ider, şusuzlḡı keser 2ve beñzi kızardur, mâlihulyâyı giderür ve nâzile’i sâkin ider. Aḳ fülful kırk 3direm, bezr-i benc yigirmi direm, afyon yigirmi beş direm, za’ferân yigirm direm, 4büzidân beş direm, ferfiyün bir direm, sürincân iki direm, şakâḳîl 5beş direm, sünbül-i hindî bir direm, ‘üdu’l-ḳahr bir bucuḳ direm, avuc miḳdârı 6balıla ma’cün ideler. Afyonuñ eyüsün alalar. Ammâ ḳurı ola. Muḳkem saḫḳ ideler. 7Ḳıvâma gelmiş balıla ḥüb ḳarışdurup bir zarfa ḳoyup isti’ mâl ideler.

Diger: 8Cevâriş, ḳâḳüle def’ -i melâl ider, mi’deye ‘âzîm ḳuvvet virür, balḡamı keser, sevdâyı 9ve safrâyı ḳat’ ider, dimâḡı açar ve fâsid yiller taḫlîl ider ve baş ve dimâḡ 10ve nâzilesin giderür ve cimâ’ a külli fâ’ide ider. Her ne ḳadar itse za’f müstevli 11olmaz ve ve günlük ve ḳâḳüle ve besbâse, her birinden dörd direm, fülful ve zencebîl, 12her birinden sekiz direm ve sünbül-i hind ve mezdegî, her birinden ikişer direm, ‘anber, 13‘üd-ı hindî, her birinden bir direm, za’ferân on direm, bunları döğüp ince 14elekden geçürüp küfi alınmış nîm balıla ḳarışdurup bir zarfa ḳoyup 15yiye. ‘Acâyib göre.

Diger ma’cün: Zencebîl bel aḡrısına ve şovuḳluḡa ve selesü’l-bevli 16giderür, mücerredür. Hemân eczânüñ eyüsini almaḳ gerekdür. Zencebîl ve aḡarmış bâdem, 17her birinden yigirmi beş direm ḳaranfîl ve dârcîn, her birinden dört direm, 18mezdegî altı direm, şehdâne, günlük beş direm ve za’ferân bir direm, bunları 19elekden geçürüp üç eczâ miḳdârı ‘aselile ḳıvâm virüp bu eczâları (182) ḳarışdurup bir direm veyâ bir mişḳâl isti’ mâl ideler.

Diger: Ḳara çörekotı 2ve sinâmeki ve zencebîl, her birinden berâber döğüp, ḳarışdurup her şabâḥ 3şihḫat-i beden için yiye. Ammâ şerbet eyyâmlarında isti’ mâl olına. Ammâ balḡam zaḫmeti 4içün ḥayli müfiddür. Sinâmeki on iki direm, çörek otı dört direm, 5yüzerlik, bâdem içi, her birinden altışar direm, başḳa başḳa ḫal idüp ‘asel 6ile ma’cün idüp şabâḥ ve aḫşam isti’ mâl ide. Şıfat-ı cevâriş-i müferriḫ, 7zencebîl, cevz-i bevâ, besbâse, dâr-ı fülful, her birinden beşer direm; afyon, dört 8direm nâzik saḫḳ idüp ma’cün idüp şekerle yiyeler.

Diger: Def -i nisyân 9içün mücerrebdür. Qaranfil, aq günlük, üzerlik tohumu, şeker, her birinden üçer 10direm ayru ayru sahq idüp, birbirine katup her şabâh üçer direm yiye, 11nisyânı def ide.

Diger ma'cün: Atrâfil-i şağir mi' de' i kavî eyler, ta'âmî hâzm 12eyler buhârî dimâga çıkmâga qoymaz, zihni ziyâde ider. Nisyânı giderür. Siñir- 13leri kavî eyler. Şovukdan olan dimâguñ balgâmî marazlarına müfiddür. Balgâmı tañlil 14idüp geç qocaldur ve hem gözi kavî eyler, beñzi hûb idüp bevâşır rencine 15külli fâ'ide ider. Şaru helile kabı ve kâbile kabı, ya'ni kara helile nîm-küft 16dögülmiş ola ve belile ve emlec nâzik hall olmuş ola. Her birinden onar direm 17ve beş direm afyon, evvel bâdem yağıyla qaralığın giderüp üç edviye 18kadarı küfi alınmış balla ma'cün idüp çini zarfa qoyalar, evlâsı 19gümüş hoqqadur dükeli ma'cünlar gümüş hoqqadur olması evlâdur. Müshil (183) için eyüdür. Gündüz isti' mâl olına. Şerbeti beş diremdür, yılına degin 20quvveti gitmez. Eger arpa içinde şaklasalar üç yıla degin durur, eksilmez.

Diger 3ma'cün: Müferrihdür. Ta'âmî hâzm ider, bedenüñ za' fîn giderür. Nisyânı 4keser, cimâ'a quvvet virür, menî'i muhkem idüp buhârî kat' ider. İmtilâ'ı 5giderür. Südük yolın bâk ider ve ferañ virür. Besbâse, havlincân, 6çörek otı, her birinden birer direm, cevz-i bevva, enisün, her birinden beşer 7direm ve za'ferân ve 'âkırqarhâ, her birinden buçuq direm ayru ayru dögüp, 8elekden geçürüp, birbirine idhâl idüp, üç edviye kadarı küfi alınmış 9balla idüp cevz-i bevva mıqdârı isti' mâl ideler.

Diger ma'cün: Eftimün 10galiz balgamlar giderür. Bâk ider ve fâlic rencine ki endâm süstlikdür. Dağı laqve 11rencine ki ağız ve göz egilmişdür ve şar'a rencine ki bîhüd olmaqdur ve mâl-i 12hulyâya, bu zıkr olanlaruñ cümlesine müfiddür. Eger dilerse beş dirhem bir beze 13bağlayup isfanah şorbası ile bişürüp yiyeler veya südile qaynadup 14ol sevdâ'ı ve balgâmı sürer. Renci giderür. Ammâ şafrâvî kimselere yaramaz- 15dur. Zirâ şusuzlık ve guşsa getürür.

Diger ma'cün-ı ekber: Yetmiş iki 16derde devâdur. Her kim buña mülâzemet itse 'ömri yüz yıla erişür ve 'ömrinde 17renc görmez ve şakalı gec ağara ve gâyetle muqavvidür. Bu ma'cünüñ hâşşiyeti 18çoqdur. Çâlinüs hekim eydür: Eflâñun ve Bokrâñ ve Soqrâñ, Aristeñ- 19lis ittifaq ile buña ma'cün-ı ekber diyü ad qomışlar. Gâyet zibâ (184) ma'cündür. Mücerrebâtandur. Cevz ve aq fülful ve 'üdu'l-qahr, qaranfil ve zencebil 20ve şakâkul ve lisân-ı 'uşfur, helilec ve 'üdu's-şalib ve sünbül-i hindî 3ve behmen-i ahmer, kine'-i ebyaz ve reyñan tohumu, helyün, kerefis tohumu, tere tohumu, turb tohumu, 4soğan tohumu, çörek otı, el-faqr yimişi, bu zıkr olanlaruñ her birinden onar mişkal 5alup, muhkem dögüp, elekden geçürüp, üç eczâ mıqdârı balla ki küfi alınmış 6ola, qatı germ olmaya. Eczâyı qarışdırup, bir şırça zarfa qoyup her şabâh ve 7ahşam bir qoz kadar yiye. Gâyetle müfiddür.

Diger: İyâric-i fayqarâ hûb 8nesnedür. Mezdegî, za'ferân, sünbül, habb-ı belesân, 'üd-ı belesân, türbüd-i ebyaz, 9gül, esârün, selihâ, dârçin, şabr-ı uskuñuri, her birinden ikişer direm, 10bu cümle' dögüp ince elekden eleyüp kerefis şuyıyla veya çig balla 11hablar ideler. Gece ile bir nice dânesin yuda. Üç gece isti' mâl ide. Ziyâde 12gerekmez. Birqaç gece gecdükdensöñra dilerse yine yiye. Yoğurtdan ve ekşiden 13perhiz ide. Nisyânı giderür ve baş marazlarına ziyâde fâ'ide ider, 14mücerrebdür.

Diger ma' cün: (Arapçadır) (185)

³Diger müferrih: Cevâriş, zencebîl, dârcîn, qaranfil, ⁴dâr-ı fülful, leblebü unı, her birinden onar direm, ⁵üd-ı hindî, kâkûle³-i şağîr, ⁶her birinden beşer direm, muhkem dögüp şekerile cevâriş ideler. Dilerse ⁷ma' cün ideler.

Diger ma' cün-ı sefuf: Şafrâyî ve balgamı sürer, eridür. ⁷Pâk ider. Saqmüniyâ, türbüd, her birinden beş mişkâl, fülful ve kâkûle³, ⁸her birinden üçer mişkâl, zencebîl, dârcîn, emlec, qaranfil, besbâse, cevz-i bevva, ⁹her birinden ikişer mişkâl üç eczâ miqdârı kıvâma gelmiş balla qarışdırup ¹⁰şırça zarfa koyula. Şerbeti altı diremdür.

Bu kağıdda sehv vardur ve yabrağ ¹¹miqdârı eyü bal katalar. Hava issi olduğı zamânda güneşe aşalar. Beş ¹²gün dura. On beş gündensoñra bir edviye kadarı balıla katalar. On ¹³beş gün dura. Ahyânen qarışdıralar. Üç def' a böyle ideler. Ammâ ol ¹⁴bal koydukdâ od üzerine cüz² kıvâm virüp ustuhlûs¹ yabrağıyla ¹⁵qarışdırup üç gün güneşde durması kırk beş gün ola. Bil ki ¹⁶gülbeşekeri ba' zî etıbbâ bu üslüb üzere iderler. Bir ağız bol dibi ¹⁷yaşşı şişeye veyâ çini zarfa bir kat şeker ve bir kat gül döşeye. ¹⁸Tamâm ol zarf derleyenece andan ağızını bir bez ile muhkem bağlaya. Kırk ¹⁹gün güneşde dura.

YÜZ SEKİZİNCİ BÂB

Giyecege yağ ya gayrı (186) nesne bulaşsa gidermesini ve şağal boyamasını künhiyle bildürür: Eger ketân ²bezine yağ doğunsa sirke sürüp andan şabunla yuyasın, gide. Eger kaftana ³kağran bulaşsa, oraya tâze südi ısıcağ eyleyüp süresin. Ba' de ⁴şabunıla issi şuyula yuyasın, bāk ola. Eger kaftana mürekkeb bulaşsa ⁵coğan şuyıyla qaynadasın. Andan issi şuyula yuyasın, qaralığı gide. ⁶Eger turunc şuyın eski sirkeyle kaftan lekesine sürseler ve güneşe ⁷koyup soñra şabunıla bir nice kez yusalara, siyah leke giderir. Eger ⁸şağal boyamağı bildürür: Meşelâ güz günlerinde ma' zî bir bakır qaba qoyalar, ⁹koz ağacınıñ kökinden kesüp mazi olan qab içinde qoyalar, üstine ¹⁰bir çanağ qablayup tobraqla muhkem örteler. Andan kırk gün tamâm dura. ¹¹O kök şu deñli olur ve mazi hal olur. Andan ol şudan şağala ¹²gice süre. Şabâh qalqup hammâma varup şağalını yuya. Sekiz ay muhkem ¹³ider, mücerredür. Eger reyhân çiçegin ve gelincik çiçegin yigirmi beş direm ¹⁴ve koz qabı on sekiz direm ve şağayıku'n-nu' mân on beş direm, ¹⁵cümlesin şırlığan yağıyla içi şırcalı çölmege koyup at tersine ¹⁶gömeler. Kırk gün dura. Her yedi günde üzerine ılıcağ şu sepeler. ¹⁷Tersin kırk gün tamâm olduqdansoñra çıkarup hammâma varup ¹⁸hammâm qarşuya sem' le başa, bir issi halvet içinde ola. İki ayağı altına ¹⁹kiremid qoyalar ve bu çölmege içine ayakların şoqa. Şağına kim (187) zekerine degmeye. Üç sâ' at miqdârı dura. Tâ ki bu yağ aña siñe şağalı ²siyâh ola. Şöyle kim aq kıl dibinden siyâh kıl süre çıqa, mücerredür. Bir qumaş ³şeker üzerine zeyt veyâ şirüğan yağı dökülse aq neft qatup ⁴uralara, gide.

YÜZ TOKUZUNCİ BÂB

Kâ' ide³-i ihtikânı bildirür: Huqne³-i leyyine, ⁵ya' ni yumuşaq huqne ki tabi' atı telyin eyleye. Pazu yabrağı şuyı yüz ⁶yigirmi direm. Evvelâ kaynadup küfin alalar.

¹ Kelime aslında
“ustuhdüs” olabilir.

Burada yanlış yazılmış
olabilir.

Yigirmi direm şeker üzerine süreler. ⁷Altı direm bâdem yağı katup ısıcağkla hıkkne'î ideler. Ba'zılar eydür: Hıkkne'î ⁸ac karnına şabâhıla olmak münâsibdür. Evvelâ gâv-zebân şuyına ⁹şeker katup içe. Andan ihtikânı ide. Bir iki sâ' atden şöıra tavuğ ¹⁰şorbası aña ide. Üzer(ine) benefşe şarâbı ve limon şarâbı içe, şu içmeye, bek ¹¹zarardur. Ammâ bu hıkkne bel ağrısınadur ve ruḡbete nâfi'dür ve hem eyüdür. ¹²Çörek otu otuz direm dögüp kaynadalar. Andan süzeler. Sehlcce ¹³tuza katalar, dökinelere. Diğer, bu hıkkne' sühâm rencine ve ziyâde hârâreti ¹⁴ve iç kabzına eyüdür. Şebistân, zerdâlû, 'unnâb, her birinden yigirmi dâne ¹⁵hâtmi ve ebemgümece yabrağı kaynadalar, süreler. Bir direm büret, on direm ¹⁶şeker, on direm bâdem yağı, birle dögeler. Bil ki bu hıkkne' kuluncı giderür. ¹⁷Şebistân, sinâmekî, benefşe, turağ otu, demür dikenı kaynadup süze, ¹⁸bir direm büret, on direm zeyt yağı katalar, dökinelere. Hıkkne'e 'asel koymağ ¹⁹gerekdür ki ishâli kavî eyleye. Hıkkne' ve şovuk ta'âma tuz koymağ ⁽¹⁸⁸⁾eyüdür¹. Kara tuz balğamı ve safrâyı ishâl ider. Yalama tuz safrâyı ²ishâl ider. Hindî tuzı şaru şuyı ishâl ider ve yılleri dağıdur ³ve içi yumuşadur ve balğamı keser ve kalbe kuvvet virür ve ağrıya fâ'ide ider ⁴ve tamâm iştihâyı getürür.

YÜZ ONUNCI BÂB

Kâ'ide-i şâkı bildürür. Veremün² ⁵ve aña beñzer zahmetlerin 'ilâcın bildürür. Eger verem için firüzeci ⁶şahğ idüp içürseler, olan veremi giderür. Eger a'zâda verem ⁷çıkşa aña çiban dirler, gökce gibi çıkar, büyür, kızıl olur, sancur ve ısıtması ⁸olur ve a'zâ delük olur, 'ilâcı; evvel bâsiliğ tamarından kan alalar ve ⁹üzerine muḡallil yağular vuralar. Tâ kim oñula ve ekşi hamır ve gögercin ¹⁰tersi ve sırça ve büre küli, bunları dögüp balla karışdırup ¹¹şag yağı katalar. Üzerine vuralar. Bir gice dura, deşile ve eger deşilmezse ¹²vaktinde neşterile yumuşağ yirinden açalar ve merhem-i basiliğün uralar ¹³ve eger ağzı delük olur, hâtmi yabrağın ve siñirlü yabrağın ve labada yabrağın ¹⁴şuyla kaynadup ve süzüp havanda dögeler, merhem gibi ola. Şeker ¹⁵ve şam şabunı katalar ve gül yağı idhâl idüp bir niçe def' a vuralar, ¹⁶açup arıda, pâk ide, çirgin gidere. Andan merhem-i basiliğün veyâ merhem-i ¹⁷mışrî vuralar. Et tılcuncaya dek, tâ hoş ola. Eger a'zâda cerâhat ¹⁸olsa, ya'ni bir veremdür büyük olur ve yumrı olur. Ekşer ¹⁹bendükceler yanında olur. Sebebi hıllılar müttefik olmağdan olur. Müşkil ⁽¹¹⁹⁾rencdür. 'İlâcı ol gövde tamarından kan alalar ve içini maḡbûh helile ²birle işledele ve etli aş virmeyeler. Laḡif gıdâlar vireler ve şekerile ³incir ısladup dögüp merhem eyleye ve hâtmi ve ketân tohumı boy ve arpa ⁴unı ve ve benefşe ve bâbünec ve 'uşfur çiğegin bunları dögüp karışdura- ⁵lar ve yumurta şarusıyla günde iki kez vuralar ve ılıcağ şuyla yuya- ⁶lar. Tâ kim tola. Andan neşterile açalar. Kuru fitil şoğalar ve üzerine ⁷Kayrûḡî vuralar. Bendükce katında ise berk bağlayalar ve merhemle fitil ⁸şoğalar. Meşini yumurta şarusıyla yogurup bez ile dört yanına ⁹vuralar. Ağzını açuğ koyalar ve hammâmdan şöıra şakınalar ve guşşalandur- ¹⁰mayalar. Isıtma tutar zahmet olur. Bil ki a'zâda veremün bir 'illetdür, ¹¹çıkır, büyük olur, rengi kızıl olur, göktür, koz ağı gibi olur. 'İlâcı ¹²evvel kan alalar ve için eyü işledele. Heft mive'î, temr-i hind ile andan ¹³şöıra revâğ tıllalar vuralar, tağıla, gide ve eger üç dört günde tağılmaz ¹⁴ise ekşi hamır ve gögercin boğı ve büre ve şam şabunı ve bal ve gül ¹⁵yağ yumurta şarusıyla karışdıralar. Becid ılıcağ şuyla yuyalar. Malayı ¹⁶uralar. Tâ kim yumuşada. Andan neşter ile açup fitil idüp vura- ¹⁷lar. Hoş ola. Üzerine kayrûḡî vuralar. Etlü aş

¹ Bu kelime harekeli.

² Bu kelime harekeli.

virneyeler. Halāş ¹⁸ola. Bil ki ğulle dirler bir ‘illet vardur. Gögüsünde çıban gibi olur, aķar. ¹⁹Elde ve ayaķda da olur. Sebebi bir māddedür ki dimāğdan iner. Nişānı ⁽¹⁹⁰⁾ķarıncā gibi olur. Delük delük olur. İrini aķar. ‘İlācı evvel ser delüğine ²tiz şāf şoķalar. Azarak üzerine murdār ilik vuralar. Ol nāşūr ³etüñ arıda. Ba‘ de şāb bişürüp şeker ile döğüp ekeler. Tā kim kemüĝe varanaca ⁴eride. Merhem-i zenķār ile tamām arınuķdanşoñra hebt-i verd (?) ekeler. Üzerine ⁵merhem-i ķayrütī ve ‘alā vuralar. Eger kim kemükde çürük et ya irin ķaldısa ⁶ķarĝu ile arıdalar, dört yanına merhem vuralar. Ortasın açık ķoyalar ⁷ve içini maţbüh fākihe ve temrīne ile telyīn ideler ve etlü aş virneyeler ⁸dimişler. Düz nar ve ayva vireler. Eger aķıtmazısa süseni döĝüp balıla ⁹ķarışdırup vireler, nāfi‘ ola. Eger çigil dirler bir veremdür ki ķandan ¹⁰hāşıl olur. Nişānı aya deñlü olur ve kızıl olur, sancur. Çoĝı şiryān ¹¹üstinde olur. ‘İlācı ol bāsilikün ķan alalar. Etlü ta‘ām virneyeler. ¹²Mercimekle ‘unnāb bişürüp sirkeyle yiyeler. Şu yirine şarāb-ı nīlüfer ya şarāb-ı ¹³unnāb iče. Dā’irü’l-fil dirler bir ayaĝına iner. Sebebi, ĝālīz ķan doñmadan ¹⁴olur. Nişānı bir ayaĝından bir ayaĝı büyük olur. Teni renginden ağırmas. ¹⁵İlācı ol bāsilik tamarından ķan alalar ya baldırdan hācāmat ideler. İçine ¹⁶süd daħı şerbetle bāk ideler ve laţif ĝıdālar vireler. Her ĝün iki ¹⁷dirhem tırfil yiye. Buçuķ direm ĝünlük ve buçuķ direm zencebīl ser- ^{18v}ķozı ve çiriş ve mezdeĝi, bunları döĝeler. Balık tutķalıyla yoĝuralar ¹⁹ve bir beze süreler. Dizinden ayaĝına dek şaralar. Yedi ya on ĝün dura. ⁽¹⁹¹⁾Eger ĝitmezse baldırına üç yerinden¹ ķaz yaĝı düĝün² vuralar. Eger bir ķişinüñ ²içi ağırısa ve beñzi şarı olsa böĝürden dibini ķaynada, iče, şifā bula bi-emri’l-lāhi te‘ālā. ³Eger bir kimsenüñ zeker murdārlik olsa, sebebi ‘avratdan ya oĝlandan olur. ⁴Nişānı uvacık ķabarıkķlar gibi açılır. Geç büyür. ‘İlācı evvel çıkdu- ⁵ĝından kendi südüĝi ile yuya. Üzerine sirke merhemi vuralar. Eger açılıp ⁶baş olursa rastıħı döĝeler. Şarb sirke’ ile ķaynada. Şöyle kim sirke ⁷ĝide. Yara taşıyla döĝüp un gibi ideler, ekeler. Ammā şudan şaķına. ⁸Eger çoķdan olmış ise hūrīye döner, zırnıħ ekeler, murdārın ve ⁹çirkin bāk ider. Balla ‘anzarūt vuralar. Tā kim eti tola. Andan merhem-i ¹⁰selikün veyā merhem-i mişrī vuralar. Bu bir hābdır ki frenk uyuzı ¹¹içün mücerredür. Jīve yigirmi dört direm, mezdeĝi beş dirhem, zencefre ¹²altı dirhem, ‘ākırķarķā beş direm, afyon bir direm, ‘asel-i muşaffā yigirmi ¹³dirhem, ol jīve ve bir iki ağac ķurħa ķoyup bir miķdār şu ķoya ve bir ¹⁴miķdār zeyt yaĝı ķoyup ba‘ de bir şoĝanuñ ucın kesüp sacaĝın ¹⁵elüñe alup bu jīve’i yapıcıya yapanaca ķarışdırup öldüresin. Mezdeĝi ¹⁶döĝesin. Andan ‘ākırķarķā’ı döĝe. Ammā muķaddemā afyonu döĝüp ışladup ¹⁷şuçuķ idesin. Balla nīm kıvām virüp oçaķdan indürüp biraz ¹⁸şovudup afyonu alışdırup andan bu eczāları hūb alışdırup ¹⁹yigirmi bir dāne yuvalaķ idüp ĝice birin, şabāħ ikisin yuda. Ekşi ⁽¹⁹²⁾ta‘āmlardan ve şovuk şudan ve şovukdan ve cimā‘dan ĝāyet hāzer ide ve ²ķaz eti ve tarħān ve balık ve bunlar gibi şeylerden perhīz ide, şifā bulur ³inşā’a’l-lāhu te‘ālā.

YÜZ ON BİRİNCİ BĀB

Sıracā’ı beyān ider: Sıracā için ⁴ĝün çiçeĝi ki asumānī renk ola, ĝüneşe ķarşu döner. Anuñ erkeĝi ve di- ⁵şisi olur. Erkeĝi bir dib olur. Dişisi birkaç dib olur. Erkek ⁶erkek sıracā’a, dişi dişi sıracā’a, şabāħ ĝün toĝarken varup ol ķişinüñ ⁷niyetine dibin ķazalar. Andan keserken birer dāne ķara üzüm ĝeçüreler. Eydeler kim; ⁸“Bu vaķt bununı

¹ Bu kelime harekeli yazılmış.

² Bu kelime “döĝüp” şeklinde de olabilir.

diblerin kırisa filānuñ sıracası böyle kıriya.” diye. ⁹Ammā “bismi’l-lāhi’r-rāhmani’r-rāhīm” diyüp kızasın. Bi-fermān-ı hūdā mücerrebdür. (Arapça)

(193)

6YÜZ ON İKİNCİ BĀB

Şovuk geçmiş adamuñ ‘ilācın bildürür: ⁷Bir kimseye şovuk geçüp hasta olsa, ısıcağ hamāma varup giyecegin çıkarup ⁸hemān zıibun gönlek ile furuna karşı kıtı issi halvete girüp otura. ⁹Gāh arkası üzerine yata, muhkem terleye, şu dökünmeye. Silinüp ğayrı ¹⁰gömlek giyüp çıka. Şovuk icmeyeler. Halāş (ola). Mücerrebdür. Eger bir adama şovuk ¹¹geçe, bir miqdār kıaynamış issi süd içüp muhkem örtinüp yata, şifā ¹²bula bi-izni’l-lāhi te’ālā. Eger bir kimesne şovuk şu içse, yüreginde sancu ¹³olsa gerekdür ki enisün ve kemmün ve rāziyāne ve kerefis, bunları kıaynada- ¹⁴lar, bir pāre şeker kıatup şabāhla ve şu isitdükce andan mücerrebdür. Eger bir kimseye ¹⁵şovuk geçe, a’ zāsı dutulup hasta olsa issi hāmāmā varup ¹⁶şuyı dökünmeden dört beş dāne yumurta kıabıyla pāreleyüp bir taşın ¹⁷içinde çalkaya, boyundan aşāğā cemi’ a’ zāsına ve boynına süre, ¹⁸vāfir filān tuzı eke, otura. Murād üzere terleye. Andan yıkanıp ¹⁹çıka. Şovukdan ziyāde hāzer ide, mücerrebdür. Eger bir kimseye şovuk ⁽¹⁹⁴⁾ geçüp ba’ zı yeri ağırsa issi hāmāmā varup cemi’ gövdesine çig bal sürüp ²üzerine dögülmüş vāfir kemmün eke oturup murād üzerine ³derleye. Tehmīl itdüğü kıadar otura. Ba’ de yıkanıp çıka. Ammā şovukdan ⁴şakına. Ne miqdār ‘illet var ise bedenden gide. Bir kimseye şovuk geçüp a’ zāsı ⁵dutılrsa, eger veremi yoğısa kendüyi dā’im issi duta ve issi yağla yağlaya. ⁶Zeyt yağı ve zanağ ve bunlar beñzer ne varsa dāyim gövdesin yağlaya varalar, ⁷nāfi’ dūr. Eger ‘ūdu’l-kahrı dögüp andan zeyte idhāl idüp şovuk ⁸geçmiş yirine issi hāmāmda süre, vāfir derleye, eyü ola.

YÜZ ON ÜÇÜNCÜ BĀB

⁹Mekān ve mesken ve şehirler aḥvālin ve şular aḥvālin beyān ider: Bir yir kim yüksek ¹⁰ola, anuñ havası eyü olur. Bir yir kim ılıcağ ola, temevvüc itmeye, anuñ ¹¹buḥārı yaramazdur. Ol havada nefes virüp almağ yaramazdur. Bir yerüñse ¹²her yanı deryā, bir tarafı tağ ola, ol havası ter ola ve yağmurlar çok ¹³olur. Eger ol yirüñ tobrağı kıavī olursa mażarratı az ola. Eger tobrağı ¹⁴gevşek olursa ol havanuñ terligi kıatı ziyāde-kār ola. Ammā tağı ¹⁵taşıyla ya taş olursa bu vilāyetüñ mizācı issi ola. ‘Ufūneti ¹⁶çok olur. Ḥuşuşā ki meskeni çukur yirde ola ve hem bu yaramaz ¹⁷tarafı tütülmüş ola ve deñiz kıble tarafından olsa ol yirde envā’ ¹⁸ḥastalıklar ve tã’ün ziyāde çok ola. Bir mesken çorak ¹⁹yirde ya kükürd ya nef ma’deni yanında ola veyā sazlık ola ⁽¹⁹⁵⁾ ve kıamışlık ola. Ol yirüñ havası i’tidāl üzere ola ve dağı şol ²meskenler tağlar üstinde ola, ḥuşuşā ki ol meskeni gün toğusına ³karşı ola, anuñ havası eyü ola ve adamları kıuvvetlü ola ve tendürüst ⁴ola ve ‘ömri uzun ola ve āvāzları hūb olur. Bir meskenüñ tobrağı ⁵berī ola. Tağā, deñizi irāğ ola, anuñ havası hoş ve mu’tedil ⁶ve laḥif ola. Bir şehriñ veyā meskenüñ nihādı yaramaz kıonulmuştur. Eger bir ⁷kimse kendü evini ve meskenini eyü nihād üzere kıonulmuş ola, gerekdür ki evi ⁸yüce ide ve cümle kıapuların gün toğusına karşı ide ve

şimāl tarafın 9açuk ide ve şöyle ki evüñ içine şu‘ā‘-ı şems düşe, saķfi yüksek 10ola. Kāpusın ve pencerelerin¹ büyücek ide.

İri ve yoğun bezler 11giymek teni arıkladur ve deriye berk ider. Yumuşak dutar. Teni mülāyim ider. 12İbrişim ve ketān ısıdur. Penbe bezi şovukdur. Ol bahārda ve ḥazān mahallinde 13sincāb ve kākūm kürkler giymek eyüdü ve deñiz şuyına ve tuzlu şuya 14girmek adamı arıkladur. Eger deñiz şuyına girmek a‘zāları terlese 15ve fālice ve çibanları olana ve istiķāya ve niķrīse ki balgāmdan ola, bu- 16nlara gāyet eyüdü. Diğer tatlu şuya tuz kātup kaynadalar veyā güneşde 17dura, deñiz şuyına girmek kadar fā‘idesi olur. Çörmige girmek bö- 18g(rek)de ve kavıķda yarası olan kişiye müfiddür. Uyuz gicige ve istiķāya 19ve fālice ve balgāma ve dağı sevda ‘illetlerine nāfi‘dür. Altmış dirhem kükürdi (196) döğüp, bir beze bağlayup sekiz vuķıyye şuyıla kaynadalar. Bir miķdār eskidikdenşoñra 2süzüp içeler. Eger bulanuk şu içmek kavıķda, bögrekte taş ḥāşıl 3ider. Her zamān acı içmek ishāl ider. Ilıcaķ şu içmek mi‘deyi süst 4eyler ve gönli döndürür ve ta‘ām mi‘de’ üzerine getirür. Kātı issi şu mi‘de’i 5balgāmdan yur ve öksürük māddesin bitürür. Ammā kılunclu olana müfiddür. 6Yilleri tağıdur ve māliḥulyāya ve göz ağrısına eyüdü. Yaramaz suları ıslāḥ 7itmek ‘ilāc budur ki yaramaz şuya tobraķ karışdırup çalkayalar ya kaynada- 8lar. Şoñra şıķ yirden süzeler ve ba‘zılar süzmeyeler dirler. Ğalīz şular 9şarābla veyā şoğan ile içeler, zararın def‘ ider dimişler ki cem‘ muḥālif 10şularuñ tiryāķı şoğandır. Ḥāşşaki sirkeyle kavrulmuş ola. Şuyı sirkeyle 11karışdırup içseler şusuzluğı giderür. Şarābı çok içse mevte müfācātla 12helāk, zirā kanlar karışup heb endāmları, tamarları tobtolu olur, 13helāk ider. Bednüvisüñ karnında bulunan taş, bakla kadar olur, 14eger şuya bıraksalar ol şudan içseler, gāyet şusuzluğı ve ğuşşa- 15lığı giderür. Şularuñ eyüsi yağmur şuyudur. Ḥuşuşā ki yaz faşlında 16ola. Ammā yıldırımlu ve karlu ve yillü bulutlaruñ şuyın yaramazdur. Āvāza 17ve gögse zararlıdur. Aķar tatlu şuyı yaramazdur ve demür ma‘denine uğrayan 18şu adamı kuvvetli ider ve cimā‘a ziyāde ider. Buz şuyı siñirler ağrısına, 19veremli kişilere yaramazdur. Ammā iştihā getirür. Mi‘de’i muḥkem ider. (197) Ammā zararı çokdur. Hāreketden şoñra ve şulu yemişlerden ve cimā‘dan 2şoñra ve ḥammām içinde ve ḥammāmdan şoñra şu içmek ve şovuk nesnelere 3içmek yaramazdur. Hāreket eylemek tedbiri budur. Hāreketi şol vaķit ide- 4ler ki ğidā tamām ḥazm olmuş olasıñ. Ol vaķit i‘tidālde hāreket eylemek 5bedeni ḥafif eyler. İştihāyı açar ve beñzi kızıl ider. Ammā çok hāreket 6eylemek ziyāndur. Kuvveti giderür. A‘zāyı za‘if eyler ve dāyim oturup 7hāreket itmek balgāmı arturur, yaramazdur ve korķmak ve ğuşşalanmak gövde’i 8za‘if, çok uyumak zararlıdur. Bedeni, dimāđı sefil eyler. ‘Aķlı giderür 9ve ta‘āmı ḥazm idemez. Gündüz uyķusu yaramazdur. Beñzi şarardur 10ve kulağı berk eyler ve adamı ağır ider ve nāzile’i ve balgāmı arturur ve iştihāyı 11keser ve zihne künd eyler. Ammā bir kişi gündüz uyumağı ‘ādet idinse veyā ğayrı 12nesne ‘ādet idinse bir kezden terk itmeye. Tedricle terk itmek gerek 13ve ḥammāma girmek gerek. Uyuz ve gicigi giderür. Ammā a‘zānuñ cümlesin 14za‘if eyler ve süst eyler. Şişleri ve cerāhatleri açar. İmtilāya 15ve şovuğa ziyān ider ve ḥammāmda çok oturmak ḥayret ve ḥafaķān 16getürür ve gönli ğuşşalı eyler ve cimā‘dan ve ta‘ām yimeden keser ve 17yirden çıkan issi şulara girmek nāzile’i taḥlil ider ve balgāmı arıdur. 18Uyuzı ve gicik giderür. Kötürüm olana müfiddür ve ditremege nāfi‘dür. 19Ammā ḥammāmuñ eyüsi oldur ki bināsı eski ola ve içi ğiñ ola (198)

1 “ķapu” ve “pencere”
kelimelerindeki “p”

sesleri “ba” harfi ile
yazılmış.

ve kubbesi ‘ālî ola ve şuyı mu‘tedil ola. Ne ac karnına ve ne tok karnına ²gire. Belki miyâne ola. Terleyenece otura. Terlemek derü altından olan ³illetleri çıkarur ve hammâmdan çıkınca birkaç rafadan yumurta yiye. Andan ⁴bir iki kadeh şarâb-ı şandal ya şarâb-ı hummâz içe, şu içmeye, ziyâde zarar- ⁵dur ve uykusuzluk dimâğ huşklığından olur. Beden süst olur ⁶ve yidüğü ta‘âm hâzm olmaz. Bedenüñ fi‘li bir cins dağı olur. Eger efrâd ⁷olursa beñiz şararduğundan mâ‘adâ divâneliğe delâlet ider. Cimâ‘ a ta‘âm ⁸mi‘dede hâzm olduğdan sonra ideler. Mâdâm ki şehvet demini çok ⁹olmayınca itmeyeler. Eyü cimâ‘uñ ‘alâmeti oldur ki cimâ‘dan sonra hiffet ¹⁰hâşıl ola. Uyku gele ve kalbi ferah bula. Guşsa ve kaķımaķ ve sevdâyî fikirler ¹¹zâ‘il ola. Ammâ seyl tamâm olmayınca cimâ‘eylemek yaramazdur. Baş çevrülmeķ ¹²ve göz karamaķ ve gövde saķil olmaķ ve diz ve bel ağırmaķ getirür ve ¹³çok cimâ‘ itmek kuvveti zâ‘il ider ve yürece za‘f virüp hafaķân ¹⁴getürür ve kaşı ve kirpigi az ider ve dağı ac karnına veyâ tok karnına veyâ ¹⁵susuz iken ya kan aldüğdan sonra ya müşhil içdükdün sonra, ¹⁶yaķı itdükdün sonra ya ifşâķı geldikde cimâ‘ itmek külli zararur ¹⁷ve hammâm içinde mevt ile oynamaķdur, belki kârı ‘avrata ya gökcek kıza ¹⁸çok cimâ‘ olmamış ‘avrata veyâ sayru ‘avrata veyâ kışır ‘avrata veyâ beñzi ¹⁹kızıl ‘avrata veyâ çirkin ‘avrata veyâ gönli istemedüğü ‘avrata ⁽¹⁹⁹⁾ cimâ‘ itmek yaramazdur. Za‘f virdüğünden ğayrı süst endâm eyler ve ²hâyize ‘avratla cimâ‘ itmek muhâlifdür, hâzer ideler. Zirâ ol cimâ‘dan ³evlâd olsa meczûm olur ve ‘avrat erüñ üzerine çıkup cimâ‘ ⁴itmek muhâtaradur ve cıblaķ itmek adamı süst endâm idüp guşsa-⁵nâk ider.

YÜZ ON DÖRDÜNCİ BÂB

Ba‘zı eşribeleri beyân ider. Eger sirkencübün ⁶sâde şafrâvî kişilere nâfi‘dür ve süddeler açar ve şusuzluğu giderür. ⁷Meşelâ; istedüğü kadar şekerle tencereye koyup üzerine biraz keskin sirke ⁸koyup kârışdura ve biraz cülâb kıta, yâhüd şu kıtalar, kârışdura ⁹ve kıynadup küfin alalar. Ateşin ziyâde itmeyeler, kârışdurup dadın gidereler. ¹⁰Hâcet olursa dağı sirke kıtalar. Eger eyü ise kıvâma getirür. Andan çıkarup ¹¹çini zarfa koyup isti‘mâl ideler. Ammâ balğamı olanlar balla bişürüp her kişiye ¹²mizâcına göre. Ekşi kimesne sirke’i az kıyalar. Eger şu yirine ğâv-zebân ¹³şuyın kıatup bişürseler sevdâyî kimselere ğâyet müfiddür. Hâşâşâ ki ¹⁴şafırâdan göyünmiş olur ve sirke’ vezn kıomadüğımıza müsebbib oldur ki ¹⁵sirke’ dürlü dürlü vezn olcaķ rast gelmez. Böylesine bişürmek (.....)¹ ¹⁶şarâb-ı limon issidür, za‘if mizâcluya muvâfiķdur. Kıuşmağa ve ishâle ¹⁷ve hârârete müfiddür. Meşelâ; üç yüz dirhem şeker ezüp yumurta ağını kıatup ¹⁸âdet üzere küfin bâk ideler. Andan kıvâma getüreler. Cevâriş kıvâmına ¹⁹gele. Ba‘de beş yüz dirhem süzülmüş limon şuyın kıvâma gelmiş şekere hafif ateş üzerinde yab yab yidüreler. Eger şeker biraz ğülâbla kıvâma ⁽²⁰⁰⁾ getürseler câ‘izdür. Zirâ kalbe ziyâde kıuvvet virür. Limon şuyın şekere ²yidürürken kömür odı üzerinde az az ideler. Şol ki kıaynasa şuyı ³sovuķ olup gide. Şarâb-ı limon kıvâma gele. Ateşden indürüp bir zarfa ⁴koyup vaķt-i hâcetde on beş direm ezüp içeler. Ammâ ekşi nesnelereñ ⁵şarâbın bişüriceķ hâzer ideler. Nesne çaldurmayalar. Hemân kömür odı ⁶üzerinde bişürseler baķır kıabda bişürmeyeler ve şekeri aķ gerekdür. ⁷Mâ‘u‘l-ğusl budur ki bir vuķiyye eyü şâfi‘ asel, beş vuķiyye şuyla kıynadup ⁸biraz nîm-küft dârcini ve enîsün ve râziyâne bir bez kışe içine kıoyalar, ⁹kıaynada. Ammâ kıse bol ola. Nef’i şerbeti kıaķa ve meflüclara ve balğama fâ‘ide

¹ Kelime silik olduğu için okunamamıştır.

¹⁰ider, mücerredür. Şıfat-ı cülâb sâde bu işleyüp üzere yüz dirhem ¹¹şeker üç yüz dirhem gülâbla kaynadup küfin alup kıvâma getüreler, ¹²bir zarf içine koyalar. Maḥallinde şovuk şuyla ezüp içeler, müfid ola ¹³ve bir gün cülâb daḥı budur. Evvel şekeri bir miḳdâr şuyla ezüp kaynadalar. ¹⁴Qıvâma gelmelü olunca üç şekeri qadarı şı koyalar. Qıvâma getüreler. ¹⁵Bir zarfa koyalar. Şarâb-ı mersin birkaç dürlü şeye ishâl olma ve öksürüğe ¹⁶ve qan gidene müfiddür. Eger qıuşmağı giderür ve oqlancıklar marazına daḥı ¹⁷eyüdür. Şerbetler içinde menfa'atle şarâbdur. Taṭluluğı var. Öksürüğe ¹⁸daḥı ¹⁹fâ'ide hiçbir şerbet yokdur ki ishâlle öksürüğe müfid ola. Ala mersin ¹⁹şarâbı ve ḥuşnî şarâbı ve mersin şarâbı budur, mersin yimişinden elli ⁽²⁰¹⁾dirhem olur, nîm-küft idüp şıyla ışladup andan kaynadalar, bişüreler. ²Andan bir bezden süzüp iki yüz dirhem şeker qatup kaydada, kıvâma getüreler. ³Şerbeti on beş dirhemdür. Ebû Yüsufiye dirler bir dürlü müşelleşdür ki üç baḥşdan ⁴ikisi gide. Eger dilerse dedüğümden bir miḳdârı qatalar. Laṭîf müşelleşdür. Ḥazret-i ⁵Ebû Yüsuf razıya'l-lâhu 'anh limon eylemişler. İki çölmek şuyı üç çölmek şıreye ⁶qatıcaq cümle şıre ḥükmin dutar. Zîrâ ekşerî şiredür. Eger aq üzümnden ⁷olursa eyü olur. Eger eczâ-yı ḥâr qatmazlarsa civâna ve bire berâber olur. İssi ⁸otlar qatmaq birlere nâfi' ola. Eger kübe koyup şaklasalar eyü ola. ⁹Ağzın açuq dutmayalar. Râyiḥası gitmeye. Meşelâ iki çölmek bal cülâbına bucuq ¹⁰çölmek şıre qatalar ve ḥamâl (?) qatalar ve isterlese eczâ-yı ḥâr koyalar, ¹¹ḥüb olur, kaydadup şağızla kübe koyalar, eyü ola. Bal şuyı cülâbdur. ¹²İssidür. Qıvvet virür. İştihâ getirür. Südük yolın açar ve şovuk şayrulığa ¹³fâ'ide ider. Terkibi; bir oqqa bala iki oqqa şı qatalar, kaydadalar. Üç ¹⁴baḥşdan bir baḥşı qalınca köbügin alup od üzerinden ışladup ¹⁵mezdegî ve qaranfil ve dâreîn ve za'ferân qadarınca döğüp andan endirüp ¹⁶kübe koyup vaqt-i ḥâcetde isti'mâl olma. Eger müşelleş taṭlu üzümün ¹⁷şiresin alup, süzüp bâk ideler. Biraz ḥardal qatalar. ba'zıları ¹⁸ḥardal şıre'ı kaydadalar, müşelleş iderler. Qazanda dögeler, kaydadalar, üç ¹⁹baḥşından bir baḥşı qala. Andan yigirmi ḥoqqadan bir ḥoqqâ qala ve se'ati ⁽²⁰²⁾olan şeker qata, olmayan bal qata. Tekrâr kaydada. Tâ ki kıvâma gele. Andan ²şırca kübe koyalar vaqt-i ḥâcetde bir qaşığına üç qaşık şı qatup ³ezüp içeler. Gülâb idḥâl idüp yara menfa'atden eyü ola ve ziyâde ⁴nef' isterse mezdegî, za'ferân, sünbül, zencebîl, cevz-i bevva, qaranfil, 'üd-i ⁵hindî; her birinden bir dirhem dögeler, beze bağlayalar, bunca ola. Şoñ kaydadalar, ⁶birâğalar. Qazanı endürüp ol bezi içine şoqalar, qarışduralar. Tâ ki eczânun ⁷qıvveti çıqa, insana nef' i ola. Ḥardalla ḥüb süzülmiş şıre kübe koyalar. ⁸Andan ḥardalı yumuşaq dögeler. Bir bez torbaya ¹koyalar. ^(B106/a)Bir ible ²aşa qoya ³. ⁹Kübün ⁴ortasında tura. Tâ qıvveti şıreye çıqa. Ol şıre kaynayup köpügin ¹⁰birâqmaz ola. Bu qurı üzümnden yegdür, azmaz. Diğere, şarâb-ı râsin ki andüz ¹¹şarâbidur, ziyku'n-nefese ağıulu ⁵canavar şoqına ⁶müfiddür ⁷ve südüğü ve ḥayzı yürüdür ¹²ve ğuşşâ'ı giderür ve yılleri def' ider ⁸ve nefese feraḥ virür ve yürege qıvvet virür ¹³ve süddeleri açar ve mâl-i ḥulyâyı def' ider ⁹ve yan ¹⁰ağrısına ve mafşallar ¹⁴sızısına fâ'ide ider. Ammâ çoq isti'mâl olunmaya ¹¹. Gâḥ gâḥ içeler ¹⁵ve eger döğüp şıqıup şuyın içeseler de olur. Diğere, cev-âb budur ¹², bârid raṭbdur. Fâyide- ¹⁶si ¹³ budur ki ḥılṭları yumuşadur ¹⁴ve idrâr bol ider ve şafrâyı qaç' ider. Uyku ¹⁷getirür ve öksürüğe müfiddür. Dimâğı ter ider. Buḥârı dimâğa çıqmasına ¹⁵qomaz. ¹⁸Mizâcı bârid

¹ Bu kelime harekeli yazılmış.

² B'de "iple"

³ B'de "koyalar"

⁴ B'de "küpün"

⁵ "ağıulu" A'da yok.

⁶ B'de "şoqduğına"

⁷ "müfiddür" A'da yok.

⁸ B'de "tağıdur"

⁹ B'de "giderür"

¹⁰ B'de "yanbaşı"

¹¹ B'de "itmeyeler"

¹² "cev-âb budur" A'da yok.

¹³ B'de "fâ'idesi"

¹⁴ B'de "bişürür"

¹⁵ B'de "çıqmağa"

kişiyeye ziyān ider. Arpayı dögeler. Andan çölmege koyalar. 19İçine on beş arpanuñ¹ ağırınca şu koyalar, kaynaya. Tā kim şuyun² beş bahşından (203) bir bahşı qala. Andan süzeler. Şuyın hasta olana³ içüreler, nāfi⁴ dür. Diğer, 2balğam ve şafrā için enisün, üzerlik, çörek otı, her birinden beşer dirhem, 3gül yağı⁴ iki dirhem, Amasya erügi elli ‘aded; bunları iki yüz dirhem şuyla 4kaynada. Üç bahşından iki qala. Andan süzüp elli dirhem şeker ile tekrār 5kaynada. Tamām üç mağlāb olur. Diğer, cüllāb issidür. Kıvvet virür ve ta‘ām 6ıştihāsın getürür ve sidik yolın açar⁵ ve şovuk şayrulara fā‘ide 7ider. Terkiḅ budur: Meşelā bir bal iki şu qarışdurup kaynadalar. Şöyle kim üç 8 bahşından bir bahşı qala. Ba‘de ocağdan endürüp köpügin alalar. Andan 9mezdegī⁶, қaranfil, dārcin, za‘ferān dögüp şuyun kaynamasında bile қatalar. 10Andan bir kübe⁷ koyalar. Lāzım⁸ olduqça⁹ (B106b) şuyla şerbet idüp içeler. Nāfi⁴ dür¹⁰. Bā-ḥuşuş pīrlerün bābidür¹¹. Diğer, 11şarāb-ı na‘ne kuşmağa ve gönül dönmege ve inçırığa¹² gāyet müfiddür. Tatlu ya ekşi enār 12şuyı ve birez na‘ne¹³ қatup kaynada. Andan süzeler. Bir rıtl şuya iki 13rıtl şeker қatalar. Kıvāma getürüp bir zarfa қoyup lāzım olunca¹⁴ isti‘ māl 14ideler. Diğer, şarāb-ı şandal yüregi kuvvetlendürür. Gögüs renclerine ve ten-dürü- 15stlüge müfiddür. Pes, gerekdür ki¹⁵ aқ şandalı dörpileyüp ketān bezine koyalar. Andan 16şuyla kaynadalar, süzeler. Şekerle kıvāma getüreler. Diğer şarāb-ı tut; 17hunāқа eyüdür. Bir rıtl tut üç rıtl şuyla қaynadup, süzüp 18şekerle kıvāma getüreler. Diğer sirkengübün büzürü şafrāyı keser, ısıtmaya müfiddür 19ve şusuzluğı keser¹⁶ ve cigeri şovudur¹⁷. Ekşi enār şuyı üç rıtl ve sirke bir rıtl ve şeker iki (204) rıtl kıvāma getüreler. Bir şırca¹⁸ zarfa қoyup¹⁹ andan²⁰ isti‘ māl ideler. Diğer mā‘u‘l-cübñ göyünmiş 2ḥıltları ve sevdāyı ishāl ider ve bağırsaqları bāk²¹ ider. Ḥuşuşā kim 3eftimün ve ḥıyārşenbe қatup içeler. Diğer la‘ūq-ı ḥıyārşenbe²² şafrāyı sürer, taḅi‘ atı telyin 4ider, isiligi giderür. Mi‘deyi bāk ider. evvelā ḥıyārşenbe‘i şuyla ezeler. Bir rıtl 5şuyına buçuk rıtl şeker қatalar. Galiz olanaca kaynada. Diğer, rubbu‘r-rummān şusuz- 6luğı keser, ısıtmayı def‘ ider²³. Ekşi enār şuyın alup kaynadalar, bir bahş қalanaca 7ve bir miqdār²⁴ na‘ne²⁵ қatalar. Andan şeker ile ‘aқide ideler. Diğer, қarabaş²⁶ çiçeğin 8dögüp şuyın alup²⁷ üç avuc miqdārı²⁸ ‘aseli kömür üzerinde қaynada- 9lar ve ocağdan endürüp biraz şovumağa başlayıcaқ küfin alalar. Girü kömür odı üzerinde²⁹ yap yap 10kaynadup kıvāma getürüp³⁰ şırca³¹ zarfa қoyup evvel bahārda 11ve қışda isti‘ māl olına³², nāfi⁴ dür³³. Eger yazın issi günlerde³⁴ yirse bir pāre 12gülbeşeker ve iki pāre қarabaşdan³⁵ qarışdurup yiyeler³⁶, ziyāde nāfi⁴ dür. Ammā 13şovuklarda yalnız

1 “arpanuñ” A’da yok.

2 B’de “şunuñ”

3 B’de “ḥastaya”

4 B’de “yaprağı”

5 B’de “ışledür”

6 B’de “maştaki”

7 B’de “küpe”

8 B’de “gerek”

9 B’de “olduqça”

10 B’de “nāfi‘ ola”

11 “Bā-ḥuşuş pīrlerün

bābidür” A’da yok.

12 “ve inçırığa” A’da

yok.

13 B’de “na‘nā”

14 B’de “mağallinde”

15 “pes, gerekdür ki” A’da yok.

16 B’de “giderür”

17 “ve cigeri şovudur”

A’da yok.

18 B’de “şırçalı”

19 B’de “koyalar”

20 “andan” A’da yok.

21 B’de “pāk”

22 “diğer la‘ūq-ı

ḥıyārşenbe” A’da yok.

23 B’de “giderür”

24 B’de “biraz”

25 B’de “na‘nā”

26 B’de “қarabaşlunuñ”

27 B’de “vezn ideler”

28 B’de “deñlü”

29 “Girü kömür odı

üzerinde” A’da yok.

30 B’de “kıvām vireler”

31 B’de “şırçalı”

32 “isti‘ māl olına” B’de

yok.

33 B’de “eyüdür”

34 B’de “қати issilerde”

35 B’de “қarabaşlu”

36 B’de “қarışdura yiye”

yyeler¹. Üç dört gün yyeler. Üç dört² (B98/a) gün yimeyeler. Şofra¹⁴yine yyeler. Eger karabaşlı bāk degülse şuyla yyular. Andan ‘asel ile¹⁵ķıvām vireler.

YÜZ ON BEŞİNCİ BĀB³

Müfredāt edviyelerin hāşşiyetin¹⁶beyān ider⁴: Dār-ı fülful issidür, kıridur. Bağırsaklarda⁵ olan hıltları¹⁷arıdur, bāk ider ve fālice ve laķveye ve süst endāma eyüdür ve yilleri¹⁸tahlil ider. Bedene kuvvet virür. Meni[’]i ziyāde ider. Ammā çoğı baş¹⁹ağrıdur. İşlāhı zamķladur. Bil ki dārcin⁶ issidür ve kıridur. Müferrihdür. (205) ve öyken ağrısın giderür. İstiskāya eyüdüdür. Dimāğı hıltlardan arıdur. ²Bāk ider. Balgāmı sıtmaya⁷nāfi[’]dür, eyüdüdür ve yüzün nūrın ziyāde ider⁸ ³ve şarullığın giderür ve zükāma eyüdüdür ve gövdeyi issi dutar ve südde[’]i açar ⁴ve mi[’]deye kuvvet virür ve göze çekselere eyü ola. Ammā milh issidür, kıridur ⁵ve balgāmı gövdeden arıdur. Eti muhkem ider ve hāşşaları çokdur. Ammā za[’]ferān ⁶müferrihdür ve mi[’]deye kuvvet virür ve talaķ ağrısına ve yürek ağrısına nāfi[’]dür ⁷ve bil ağrısı ki şovukdan ola, def[’] ider ve cimā[’] arzūsın getirür ve balgām ⁸ufünetin işlāh ider ve yüzün rengini hūb ider⁹ ve göze cilā virür ⁹ve yürece kuvvet virür ve uyku getirür ve südüğü yolını açar. Anuñ yemesinüñ ¹⁰tariki, bucuķ diremden bir diremdür, ziyāde¹⁰ yirse zararur. ¹¹İşlāhı enisün iledür.

Diger; zencebil issidür ve kıridur. Fālice ve laķveye ve şovukluķdan¹²olan rencelere eyüdüdür. Eger anı bala ķatup yirlerse ne deñlü dimāğda¹³süddesi var ise cümle pişmiş balgāmı ve sevdāyı giderür ve endām süstlugin¹⁴muhkem ider ve yili giderür ve fehmi tiz ve gözi rüšen ider ve ta[’]āmı¹⁵hāzm itdürür ve cimā[’] arzūsın getirür. Hāşşa ki perverde ola, hadden¹⁶ziyāde nef[’]i vardur.

Diger; inek südi sull ve daķķ ve cüzzām gibi ve buña beñzer¹⁷şayrullıķlara ve yavuz marāzlara iķürseler müfiddür.

Diger; at südi¹⁸südüķ yolu bağlanmasına eyüdüdür ve ķarnı yumuşadur ve köhne öksürüğü¹⁹giderür. Eger deve südi tāzesin iķseler (B98/b) kıllın bağlar. Ammā yine açılır ve deve (206) kığını südine ķatup iķseler istiskāsi olan kimseye¹¹ müfiddür ²ve iķerde olan şaru şuyı sürer çıkarur¹².

Diger; ‘avrat südi cümle sevdālara³nāfi[’]dür¹³ ve ķarı şayrullıķları ve cüzzāma ve sull ve dıķķ zaķmetlerine külli nāfi[’]dür.

⁴Diger; maħmüde ki saķmüniyādur, issidür, kıridur. Şafrāyı sürer ve gövdeyi kavı⁵ ider ve saç ve şaķal dökülmesine ve yaraķān rencine eyüdüdür. Bir kırađdan⁶bucuķ dirheme dek iķeler ve öldürücü otlardandur¹⁴. Artuķ yirlerse mi[’]deye, cigere, yürece ziyān⁷ ider. İşlāhı nişasta ve enisün ve ayran ve yođurt¹⁵ ve şumāķdur. ⁸Diger, misk issidür ve kıridur. Hāliš misk¹⁶ dimāğı kavı eyler. ⁹Göze kuvvet virür. Göñli mesrür eyler ve ķalbi

¹ B’de “hemān şāfi yyie”

² B’de “iki üç”

³ B’de bu bölüm yüz on altıncı bāb’dır.

⁴ B’de “bildürür”

⁵ B’de “bağnı şovuk”

⁶ B’de “dārcin”

⁷ B’de “ısıtmalara”

⁸ “ziyāde ider” B’de yok.

⁹ B’de “hoş eyler”

¹⁰ B’de “artuķ”

¹¹ “kimseye” B’de yok.

¹² “çıķarur” A’da yok.

¹³ B’de “yigrekdür”

¹⁴ “ve öldürücü

otlardandur” ibaresi A’da yok.

¹⁵ B’de “yoğurd”

¹⁶ B’de “misk-i hāliš”

berk ider ve yürek ditre- ¹⁰mesin giderür ve sevdâdan olan şayrılıklara ‘ azîm fâ ’ide ider. Pirlere ve ter mizâclu kimseler çokulasalar hayli nef i vardur¹ ve balgâmi ¹¹giderür ve kâsık ağrısın ve şovukdan olan marâzlara nâfi’ dūr², gider³ ve eger ¹²bir kırât yise dükeli ağularuñ tiryâkıdur. Ammâ issi dimâglu kişiyi râyihâsı ¹³ziyân eyler. Ammâ işlâhı kâfūr iledür. Diger; na’ ne issidür ve mi’ deye kuvvet ¹⁴virür ve qarında olan çurdı kırar ve şehveti ziyâde ider, cimâ’ a meyl⁴ ¹⁵itdürür ve hâzımdur, yılleri sürer ve balgâmi ahlât ider ve eyüsi⁵ oldur ki ¹⁶na’ nânuñ kökünden kurudalar ve anı döğüp şuyın içse içinden ¹⁷gelen kanı keser⁶ ve inçkırığa ve yarağan marâzlarına nâfi’ dūr. Ammâ çok yise gıcık getirür. ¹⁸İşlâhı kerefis iledür. Diger; nilüfer mesrūr⁷ dutar. Baş ağrısına ¹⁹ve çuluñ ağrısına kim issiden ola, müfiddür ve fâsid balgamları başdan ⁽²⁰⁷⁾ çeker endürür ve anuñ çokusu issiden olan baş ağrısına eyüdüdür. Bil ki, rafadan ²yumurta yimek eyüdüdür. Meni’ i ziyâde ider ve öksürüğü keser ve yürece kuvvet ³virür. Ammâ dâyim yimek yaramazdur, çabz ider ve kulunc getirür ve imtilâ ider ⁴ve qarında taş bitürür. ^(B99/a) Anuñ ardınca zencebîl yimek⁸ eyüdüdür⁹. Bil ki, sūrincân-ı ⁵germ hoşdur. Bendükce ağrısına ve niçrîse nef i vardur. Cimâ’ a meyl¹⁰ itdürür ⁶ve yılleri bedenden¹¹ sürer ve endâmları çavî dutar ve laçve ve fâlice ve sevdâdan ⁷olan baş ağrısına, hasteliklere fâ ’ide ider ve eski zağmetleri ⁸oñaldur ve ayak ağrısına varıcağ¹² derhâl giderür. Hıuşûşâ ki zencebîl ve kemmünla ⁹buçuk diremin yiyeler. Eger yoğurt issi mizâclu kimseye¹³ muvâfıkdur. Eyüsi¹⁴ oldur ki¹⁵ ¹⁰aşla yiye kim semüz etile bişmiş¹⁶ ola ve üzerine na’ ne saçmış olalar ve eger ¹¹şöyle yirse şarımsak katup yiyeler ve ardınca tatlı şeyler¹⁷ yiyeler ve ze- ¹²ncebîl çiyneyeler ve ekşi şeylerden¹⁸ ve yimişlerden hâzer ideler. Fi’l-cümle ¹³yiyecek olursa da az yiyeler ve cimâ’ dan soñra ve terledükdensoñra yimeyeler, ¹⁴ziyândur. Bil ki kemmün germ ve huşkdur. Mi’ denüñ, bağırsağın süddesin açar. ¹⁵Eger bir nice def’ a balla yirse¹⁹ istiskâyâ ve fâlice ve laçve rencine müfiddür ¹⁶ve bögrek bürüdetin giderür ve yılleri sürer. Ammâ çok yimek ziyândur. ¹⁷Yüregin işlâhı keşir ider ve dağı günlük germ ve huşkdur. Hıfza çok ¹⁸fâ ’ide ider. Fehmi arturur ve hem zihni çavî eyler ve faydası²⁰ lâ-yu’ addur. Ammâ çok yimek öykene²¹ zağmet ¹⁹virür ve çan tevellüd ider ve baş ağırdur ve eger sirkeyle veyâ süci ile çok içerlerse ⁽²⁰⁸⁾ yaramazdur. Helâk eyler. İşlâhı azdur. Hâr-ı fâsiddür²². Bil ki; lisân-ı sevr terdür²³, müferrihdür, ²göñli açar ve yürek ağrısına ve ditremesine çâyent müfiddür ve nedeñlü sevdâyı ³hastelikler var ise eyüdüdür ve öksürüğü giderür. Şekerle bişürüp yiyeler. ⁴Bedeni²⁴ yumuşadur. Şerbeti iki dirhemdür. Eger çoyun²⁵ dilini gölgede kurudup, ⁵döğüp dillü ‘ avrata yidürseler mülâyim olup dil virmeye. Eger yağmur ⁶yağarken yire degmeden alup bir tâba²⁶ içine çoyup çaynada. Andan yire ⁷çomodan bir boş yumurta içine çoyup bir yire göme çosalar bi-izni’l-lâh ⁸te’ âlâ çakin ola. Eger incü çarı olsa, ^(B99/b) limon çuyıla ve nuşâdır ile ⁹bir bâk²⁷ bez içine çoyup ovuşdursalar²⁸ ağı²⁹

1 “Pirlere nef i vardur” ibaresi A’da yok.

2 B’de “marâzları giderür”

3 “gider” B’de yok.

4 B’de “meyl-i cimâ’”

5 B’de “yigregi”

6 B’de “bağlar”

7 B’de “serd ve terdür”

8 “yimek” A’da yok.

9 B’de “gerekdür”

10 B’de “meyl-i cimâ’”

11 B’de “gövdeden”

12 “varıcağ” A’da yok.

13 B’de “kişilere”

14 B’de “yigregi”

15 “oldur ki” A’da yok.

16 B’de “pişmiş”

17 B’de “nesne”

18 B’de “nesnelerden”

19 B’de “yirlerse”

20 B’de “fâ ’idesi”

21 “öykene” A’da yok.

22 B’de “arz-ı fâsiddür”

23 “terdür” A’da yok.

24 B’de “gövde’-i”

25 B’de “afyon”

26 B’de “çava”

27 B’de “pâk”

28 B’de “ovuşdursañ”

29 B’de “ağı”

ola. Her kim çig şoğanı ¹⁰çok yise baş ağrısı ve şakağ ağrısı zühür ider ve gözlerin ¹¹karardur ve sevdâ rencin belürdür ve hem balgamı cem^c ider ve şoğan ¹²koçulamağ sam yilünñ marazın def^f ider. Her kim nergisi döğüp ¹³kaşuğına bağlasa hergiz şusuzluk kâr itmeye. Ammâ Cālīnūs hekīm ¹⁴eydür: Her kim süd yise üzerine şarāb içe, siñir bozula, ayağı büküle. ¹⁵Her kim balık ile taze süd yise hāmmāma girse niķrise mübtelā ola. ¹⁶Ammā ustuhūdūs yise¹ süddeleri açar. Gözi cilālandurur. Dimāğı bāk ider² ¹⁷ve göğüs ağrısına müfiddür ve eger üç dirhem³ sirkengübīn ile içseler ¹⁸sevdāyı ve balgamı ishāl ider ve şudā^c ¹ ve mālīhulyāyı giderür. Eger beş ¹⁹diremin iki direm ketir ile karşıdurup isti^c māl itseler dimāğı ⁽²⁰⁹⁾ be-ğāyet tenķiye idüp arıdur. Ba^c zı hūkemā eydür: Bir dirhem ustuhūdūs⁴ ki kara- ²başdur⁵, balla karşıdurup burna tāmzursalar tenķiye-i dimāğ ider⁶ ve karabaş⁷ ³yise ferağ vire ve sevdāyı giderür ve qalbi kavī ide ve eger çiçeginden balla ⁴veyā şekerle murabbā eyleyüp bahārda yiseler nefese ferağ vire ve hem ağu içine ve yılan⁸ ⁵ve haşerāt sokına müfiddür. Ammā emlec, hāşşası çokdur. Keşretinden ibā olınuş taħrīr ⁶olınmadı. Ammā bir hāşşası dağı budur ki beş dirhem⁹ döğüp berāber şeker qatup ⁷andan yağıyla cerb idüp güneşde beş dirhem¹⁰ ılıcağ şuyla içeler, ⁸gözi nurlandurup za^c fin gidere ve iç ağrısına fā²ide ider ve bevāşırı ⁹gidere ve balgamı ishāl ide ve bunuñ karabaş¹¹ ¹zihni kavī ider, iştiħā getirür ¹⁰ve şarābı da müfiddür. Ammā kavunı çok yimek ısıtma hāşıl ider. Zirā şafrāya döner. ¹¹Gerekdür ki yimekten şoñra üzerine ekşi sirkengübīn içe ve birez yüriye. Şağ ¹²yanına yatmaya. Tā hażm olanaca dek. Eger bunuñ ile¹² ^(B100/a) hażm olmazsa qoruk ¹³şuyın veyā ekşi enār şuyın içe. Eger ac qarnına kavun yiyüp yatsa ¹⁴üzerine yimese¹³ ısıtma dutar. Kavun üstine¹⁴ beynir¹⁵ yimeye. Eger kavun ¹⁵tohumı yise kavıqda olan taşları tağıda, gidere ve kavunı çok yise tuħme ¹⁶olur ve mi^c dede kağı hılığālib ise¹⁶ aña döner. Mi^c deye mādde virür. ¹⁷Hemān tiz kuşmağ gerekdür. Bil ki, qaz eti gec hażm olur. Ammā qanatları tiz ¹⁸hażm olur ve qazuñ cigeri gāyet tiz hażm¹⁷ olur. Bil ki şığır eti ¹⁹ğālīz qan hāşıl ider. Ammā iş işleyene eyüdür. Eger hareket ⁽²¹⁰⁾ itmez kimse yise, sevdā ve cūzzām ve rub^c ısıtması hāşıl olur ve dürlü ²ğuşşalar ve teşvişler getirür ve talağlı adam yise talağı ziyāde ider. Bil ki, qunduz ³hāyasınıñ hāşıyyeti¹⁸ ziyādedür. Ammā teşennüce ve siñir ağrısına nāfi^cdür. Eger demüri kızdurup ⁴şuya batarsalar ol şuyı içseler eski ishāli ve bağır çibanlarını ⁵ve talağ şişini ve mi^c de süstligini def^f ide. Eger gögercin eti bögrege müfiddür ⁶ve menī² ve qanı ziyāde ider. Ammā anacı yavrusından eyüdür. Eger buğday çiyneyüp ⁷it ışırduğına vursalar eyüdür. Eger huşyü²ş-sa^c lebi¹⁹ elinde dutsa cimā^c ⁸kavī ider. Eger içse ziyāde ider, saķankūr kuvveti gibi kuvveti²⁰ olur. Vaqt olur ki ⁹balla murabbāsın iderler tuħfe olur. Bunuñ bir dürlüsü olur. Qızıl yabraqları²¹ ¹⁰olur. Anuñ dağı ğayr-güne hāşşaları olur. Tuzlu balık yiseler üzerine ¹¹bal şerbeti içseler, zararın def^f ider. Bil ki dā²im²² mercimek yiseler göze perde ¹²iner. Mi^c deye ve bağırsaqlara yil getirür ve çok zararı var. Eger bişürür ¹³lerse bārī sirkersiz bişürmeyeler. Çok yirlerse cūzzām rencin getirür ve şişler

1 “yise” B’de yok.

2 B’de “arıdur”

3 B’de “diremin”

4 B’de “ustuhūdūs”

5 “ki karabaşdur” B’de yok.

6 B’de “dimāğı be-ğāyet tenķiye ide”

7 B’de “murabbāsın”

8 “ve yılan” A’da yok.

9 B’de “diremin”

10 B’de “diremin”

11 B’de “murabbāsı”

12 B’de “birle”

13 B’de “nesne içmese”

14 B’de “üzerine”

15 B’de “peynir”

16 B’de “ğālīb bulursa”

17 B’de “lezīz”

18 B’de “hāşşası”

19 B’de “huşşetü²ş-sa^c lebi”

20 “gibi kuvveti” A’da yok.

21 B’de “yabraqları”

22 B’de “dāyim”

14getürür. Eger sirkeyle ve koruk şuyıyla bişürseler kan galebesin giderür ve eger balla 15karışdurup yiseler istiskāya (B100/b) müfiddür. Egerçi çorbasiyla gārgara 16itseler ħunnāka eyüdür. Bil ki, lök meşhürdür. Semüz kişiler yise arıqladur 17ve ħafaķāna fā'ide ider. Eger iki dirhem¹ sirkeyle şabāħdan içseler süddeyi 18açar, a'zāya kuvvet virür. Eger yusalar andan isti' māl itse fā'idesi 19ziyādedür. Ammā çöblerin arıdalar, havanda rāvend² ile ve kıyınmış şuyyla (211) döğeler. Andan saħķ idüp süzeler ve ol şuyı kıoyalar, durula. Andan 2süzeler ve dibine çökeni alup gölgede kırudalar ve bir şırça zarfa kıoyup 3andan isti' māl ideler. Zıkr olınan faydaları virür. Bedeli üç bölükden 4iki bölük kıadar rāvenddür ve yarusı kıadar esāründür. İki üç bölüğü 5kıadar tabāşirdür. Bil ki limon mi' de' i kavī ider ve iştiħā getürür. Ağız kıokusun 6eyü ider ve kıalbi kavī eyler. Yaramaz ħıllları eyü ider. Ammā kendü gec ħazm 7olur. Nef' i çokkıdur ve mi' denüñ ħarāretin def' ider ve eski ısıtma ve şarāb 8zaħmetine müfiddür ve şuyın içseler şafrāyı kıať ider ve țaralmağı 9giderür ve kıuşmağı keser ve baş ağrısının giderür ve ħafaķāna ve iki günde 10bir ısıtma țutana ve ağır ħastelige müfiddür. Dığer, gül şuyı dimāğı kavī ider. 11Ĥafaķānı giderür. Nefese feraħ³ virür. Eger maźmaza itseler dış diblerin 12muħkem ider. Eger göze sürseler issiden olan ağrısının sākın 13ider. Eger içseler uğunmağı giderür ve kan tükürmege müfiddür. Eger başa 14sürseler ağrısının giderür ve çok sürünseler şaķalı tız ağardur. 15Dığer, rüşenāy bir țaşdur ki andan bakır çıkār. Eger yaķsalar, bir pāresin bala ba- 16turup oda kıoyalar, kıızınca andan çıkārıp yine bala baturup oda kıoyalar⁴, bir nice def' a bu üslüb üzere ideler. Tā içi 17țası göyünece, andan isti' māl ideler. Vaķt olur kim yudarlar⁵, göze 18sürme iderler, gözdeki perde' i giderür. Eger çam şaķızın bile 19bişürüp, kıarışdurup kıatı şışlere ursalar artuķ (B101/a) etlerin (212) giderür, tāze etler bitürür. Eger tütıyā itseler gözde olan şarı şuyı ve irini⁶ 2giderür ve gözi kavī eyler. Bil ki, egir nāfi' nesnedür. İsti' māl itseler ya şuyın içseler 3beñzi gökcek idüp iç ağrısının giderür ve cimā'a ve dil ağırılığına ve 4beħaķa ve baraşa ve teşennüce eyüdür. Eger şuyın içseler, kıasık yaruldığına ve bağırsak 5ağrısına ve meflüclara, şışmişlere⁷ müfiddür. Bir nice⁸ gün isti' māl ide. Bunuñ 6bedeli kemmündür. Ya üç bölükden bir bölüğü kıadar rāvend-i çinidür. Dığer, vaşak kıurki 7ğāyet de kıızdurur ve cimā'a fā'ide ider. Böğrek ve arķa zaħmetlerine 8müfiddür. Dāyim kıyen bevāşır zaħmetlerinden emīn olur. Tavuķ eti mu' tedildür. 9Aķlı 9arturur, āvāzı sākı ider. Tız ħazm olur ve tavuđuñ eyüsü oldur ki 10yumurtlamıř⁹ ola ve ħorosuñ eyüsü oldur ki ötmemiş ola. Dığer, yař beynir¹⁰ bāriddür. 11Balğam arturur. Kıurusı ve țuzlusı yābisdür, gec ħazm olur, mi' deye 12ziyān ider, şafrāyı arturur. Ammā bedeni kavī ider¹¹. Dığer, yüzümdür, yeldürmeyene 13ziyān ider. Adamı semürdür. Kıoz yābisdür. Baş ağırdur. Şafrāyı arturur. 14Fısdık, fındık baş ağırdur ve şafrāyı arturur ve gec ħazm olur 15ve menı' i ziyāde ider. Öksürüğe eyüdür. Mı' deyi açar. Fıstık eyüdür. Yürege, 16mi' deye kıuvvet virür. Cıgerüñ süddesin açar. Nef' i çokkıdur ve daħı¹² kıarbuz¹³ şuyı 17şafrāyı kıať ider. Balğam arturur ve şusuzluğı kıandurur. Bādincān 18yābisdür. Yaramaz sevdāları arturur. Başa ve göze ziyān ider. İřlāħı 19țatlu yağıyla ve semüz otla bişmekdür. 14 Bil ki¹⁵, ıTomalan bārid ve raťbdur.

1 B' de "diremin"

2 B' de "zerāvend"

3 A' da "ferah" yok.

4 "kıızınca andan çıkārıp yine bala baturup oda kıoyalar" ibaresi A' da yok.

5 B' de "yürürler"

6 "ve irini" A' da yok.

7 B' de "şışmiş kıışilere"

8 B' de "niçe"

9 B' de "yumurtlamış"

10 B' de "peynir"

11 B' de "eyler"

12 "ve daħı" A' da yok.

13 B' de "kıarpuz"

14 "Bādincān"

bişmekdür." Bu kıısım B' de yok.

15 "bil ki" sadece B' de kullanılmıştır.

Sevdāyī (213) ve balgāmı arturur. Yaramaz marazlar tevellüd ider¹. Bil ki, marul şafrāyī kaç² ider ve qanı³ şāfī ider. Uyqu getürür. Ammā çok yimeyeler, muḥālifdür. Göze karañulıq getürür. ³Ammā isfanaḥ bārid ve raṭbdur. Yili ve balgāmı arıdur ve öksürüğe (B101/b) eyüdü. Şafrāyī kaç⁴ qanı kaç⁵ ider. Bil ki, keşnec mi‘deden buḥārı başa çıqmağa komaz. Ammā yimesi gözüni⁶ qarardur. Göñli ḥarāb ider menī‘i kurudur. Bil ki, şalgām ḥār ve raṭbdur. Çok ğidā⁷ virür. Menī‘i arturur, bevli idrār ider. Gözi qavī ider, semürdür ve daḥı, şarımşak balgāmı kaç⁸ ider, yili taḥlil ider, qanı yandurur, şafrāyī arturur, göze ve dimāğa zarar⁹ ider, ğalibā bu zararlar çig yimesindedür ve sıgırlarda eyüdü. Zīrā her gün bir dürlü¹⁰ hava ve bir dürlü şu içer ve daḥı turb mi‘denüñ balgāmın kaç¹¹ ider. Ta‘āmı ḥazm¹² itdürür. Ve daḥı arba² şuyı bārid ve yābisdür. Maḥmūmlara eyüdü, ḥarāreti giderüp¹³ mizācı şovudur. Ḥıltları bişürür, bevli idrār ider ve şafrāyī kaç¹⁴ ider ve uyqu¹⁵ getürür. Öksürüğe eyüdü. Buḥārı dimāğa çıqmağa komaz. Bārid taḥī‘ata yaramazdur. ¹³Arbayı³ döğüp kabuğın giderüp çölmege on beş ağırı şuyı koyup ¹⁴qaynadalar. Şöyle ki⁴, beş baḥşından bir baḥş qala. Süzüp şuyın içeler. Ve daḥı¹⁵ şāhtere şafrāyī ve sevdāyī ishāl ider ve uyuzı ve gicigi giderür, bevli ¹⁶idrār ider. Ve daḥı¹⁷ kabilī mi‘deye müfiddür. Yaramaz ḥıltları çıkarur. Azacıq ishāl¹⁷ ider. Eger dāyim yiseler beñzi ḥüb ve tāze ider ve gec qocaldur ve hıfzı¹⁸ ziyāde ider. Cüzām rencine ve qulunca ve istiskāya ve baş ağırsına ve taḻağa¹⁹ ve kuşmağa ve gönül dönmesine ve ḥafaqāna müfiddür. Bir kimesne kabilinüñ çekirdegi (214) çıqmışından bir dānesin tā eriyenece çiynese, ba‘de yudsa, buña müdāvemem eylese ol ²kişi qocamaya⁶ ve dişi dibi muḥkem ola ve qalbi feraḥ üzere ola ve yaramaz qanları ³giderür⁷ ve daḥı benefşe şovukdur. Şafrādan ve qandan olan baş ağırsına müfiddür ve⁸ ⁴uyqu getürür ve dimāğın ḥarāretine eyüdü ve mizācı laṭif ider. Ve daḥı⁹, (B102/a) Qaranfil germ, ⁵ḥuşkdur. Zā‘f-ı dimāğa kuvvet virür. Ḥaylı muqavvīdür. Mi‘de‘i kuvvetlendirür ve göze ⁶şu inmegi men‘ ider ve yürece feraḥ virür. Ve daḥı¹⁰, sünbül issidür ve qurıdur. Dimāğa ⁷kuvvet virür ve bağırsağ yolların açar ve balgāmı ishāl ider. Bil ki, papadya ⁸issidür ve qurıdur. Siñirlere kuvvet virür. Sevdāyī şayrılıqlara eyüdü ve anı ⁹qaynadup şuyına otursa böğregi¹¹ taşı eridür. Taḥlil ide. Bil ki, besfāyic ¹⁰germ ve ḥuşkdur. Mi‘deyi qavī eyler. Yili sürer. Süst endāmlığı güderür. Üç ¹¹dirhem¹² çorbaya qatup yiseler sevdāyī ve balgāmı sürer. Edviyeye qatarlarsa ¹²iki dirhem yeter ve daḥı demürhindi serd ve ḥuşkdur. İshāl ider. Isıtmalara ¹³müfiddür. Kuşmağı ve şusuzluğı giderür. Ve daḥı¹³, cevz-i bevva germ ḥuşkdur ve yilleri ¹⁴sürer. Mi‘de‘i qavī eyler. İştihā getürür. Ağız rāyihāsın eyü ider. Endāma kuvvet ¹⁵virür. Ammā baş ağırdur. Ziyāde olsa ḥüb keyfi vardur. Ve daḥı topalağ germ ¹⁶ve ḥuşkdur. Ağız qokusun hoş ider ve diş etlerin bitürür, berk ¹⁷ider. Mi‘de‘i, cigeri kuvvetlü ider. İştihā getürür ve yilleri sürer. Böğregi ¹⁸issi ider. Zihni ziyāde ider. ‘Üdu‘l-kahr germ ve ḥuşkdur, balgāmı gövdeden ¹⁹sürer. Mi‘de‘i arıdur. Diş ağırsın giderür. Süst endāma eyüdü. (215) Ḥavlan¹⁴ germ ve ḥuşkdur. Böğrek ağırsına, qulunca ve menī ziyāde arturmasına müfiddür. Ve daḥı maştakī germ ve ḥuşkdur.¹⁵ Mi‘deye kuvvet virür. Zihni bāk¹⁶ eyler¹⁷. Balgāmı sevdāyī ²dimāğdan çıkarur. Ḥavāşşı ḥadden ziyādedür. Ve daḥı

¹ B‘de “itdürür”

² B‘de “arpa”

³ B‘de “arpayı”

⁴ “şöyle ki” A‘da yok.

⁵ “ve daḥı” A‘da yok.

⁶ B‘de “qocalmaya”

⁷ B‘de “gidere”

⁸ “ve” A‘da yok.

⁹ “ve daḥı” A‘da yok.

¹⁰ “ve daḥı” A‘da yok.

¹¹ B‘de “böğrekdeki”

¹² B‘de “diremin”

¹³ “ve daḥı” A‘da yok.

¹⁴ B‘de “havlincān”

¹⁵ “Böğrek ağırsına, ḥuşkdur.” cümleleri A‘da yok.

¹⁶ B‘de “pāk”

¹⁷ B‘de “ider”

oğlak eti nâfi' dūr. Eyüsi 3̄kara oğlak etidūr. Hafîf olur. Tatlu lezîz olur. Menfa'ati ziyâdedūr ve etlerüñ eyüsi oldur ki' ne ziyâde² 4semüz ve ne ziyâde³ arık ola. Koyun eti nâfi' dūr. Sevdâyî kişiyeye ziyâde⁴ müfiddūr. Ve dağı turrâc⁵ 5hastelikden (B102/b) kâlkımış⁶ dermânsız⁷ za' iflere nâfi' dūr. Ammâ tabî' atı⁸ kabz eyler ve zihni bâk⁹ 6eyler. Hâtunlaruñ südin ziyâde ider. Ve dağı keklik eti menîyi ziyâde ider. Tiz 7hazm olur. İstiskâyaya eyüdūr ve gövdeye kuvvet virür ve mi' deyi issi 8ider. Ve dağı serçe eti menî ziyâde ider. Bârid mizâclı kimseye¹⁰ muvâfıkdur. Ve dağı süglün¹¹ eti lañıfdūr 9ve mu' tedidūr. Turac¹² etinden eyüdūr. Keçi eti yaramazdur. Sevdâyı arturur. Gec hazm 10olur ve marazlaruñ muharrikidūr. Geyik eti germ ve hüşkdur. Kılunca ve fâlice müfiddūr. 11Mizâcî şovuk yubüseti olan kişilere yaramazdur. Tendürüst olana¹³ yağıyla 12ve ekşi ile bişürüp yiyeler kim ziyân eylemeye. At eti issidūr. Kılan etlerden 13tiz hazm olur. Ammâ çok yimeyeler. Sevdâ tevellüd ider. Deve eti katı germdūr. 14Yil dutan kimselere eyüdūr. Şovuk renclü adam yise müfiddūr. 15Sirkeyle yeseler¹⁴ tiz hazm olur. Hâzret-i Peygamber 'aleyhi's-selâm buyur- 16mışdur. Kuru üzümüñ çekirdeğinden renc olur¹⁵, etinde şifâ buyrulmuş¹⁶. 17Her kim ac karnına yigirmi bir dâne kızıl üzüm yir¹⁷, ol gün gövdesine maraz¹⁸ 18görmeye. Kuvvet vire¹⁹. Nitekim 'Arab hükemâsı dimişlerdūr ki (من اكل الزمعة الذيب من الى الطبيب لا يحتاج في عمر الى الطيب). Tatlu nâr mi' dede şafrâ eyü olursa şafrâyaya (216) döner, boğazı ve gögsi ve yumuşadur. Öksürüğe müfiddūr ve menî' i ziyâde ider ve beyne 2kuvvet virür. Tatlu bâdem yağı adamı semirdir. Öksürüğe eyüdir. Çigeriñ ve talağın 3süddesin açar. Menî arturur. İncir ile yiyeler. Ammâ çok yimeyeler. Eftimün 4germ ve hüşkdur. Balgâmı gövdeden bâk²⁰ ider ve fâlice ve lakveye nâfi' dūr. Sevdâyı 5ve mâlihulyâyı giderür. Bir dirhemden iki dirheme dek yiseler ishâl ider. Eger ta'âm 6bişürürken elli dirhemin bir beze bağlayup içine biraşalar bile kaynasa ol 7ta'âmdan yiyeler. (B103/a) Nâfi' ola ve eftimün koca kişilere muvâfıkdur. Şafrâvî 8kimselere yaramazdur. Şovukluk ve güşşa getirür. İslâhı kitre iledūr.

YÜZ 9ON ALTINCI BÂB

Şol ' alâmetleri bildürür kim hastelige sebep nedür? Kan 10gâlib olmağdan olursa ' alâmeti oldur ki uyku çok gelür ve çok 11ister. Kan alıcak vakitler geçecek gövde ağırılanur ve burun kınar ve ağız yarı tatlu olur, çibanlar çıkar ve beñzi kızıl²¹ olur ve düşende kızıl 12şeyler²² görür ve havâssı mükedder olur²³ ve eger şafrâdan olursa ' alâmeti gözi ve beñzi şarı olur. 13Düşünde şarı şeyler²⁴ görür²⁵ ve issi nesnelere göre²⁶ ve bevli şarı ve issi olur. Eger balğamdan olursa²⁷ ' alâmeti oldur ki²⁸ 14ağız yarı çok olur ve hazm za' if

1 "ve etlerüñ eyüsi oldur ki" ibaresi A'da yok.

2 "ziyâde" A'da yok.

3 "ziyâde" A'da yok.

4 "ziyâde" A'da yok.

5 B'de "turrâc"

6 "kâlkımış" B'de yok.

7 "dermânsız" A'da yok.

8 "tabî' atı" A'da yok.

9 B'de "pâk"

10 B'de "kişilere"

11 B'de "süglün"

12 B'de "turrâc"

13 B'de "kimseler yiseler"

14 Bu kelime hareke ile yazılmıştır. Bu kelimededen ye- fiilinin düz "i"li değil,

"e"li okunması

gerektiğini anlıyoruz.

15 B'de "var"

16 B'de "buyurmuşdur"

17 B'de "yise"

18 B'de "yaramaz nesne"

19 "kuvvet vire" ifadesi

A'da yok.

20 B'de "pâk"

21 "burun kınar ve ağız yarı tatlu olur, çibanlar

çıkır ve beñzi kızıl" ifadesi A'da yok.

22 B'de "nesnelere"

23 "ve havâssı mükedder

olur" ifadesi A'da yok.

24 B'de "nesnelere"

25 B'de "göre"

26 "ve issi nesnelere göre" ifadesi A'da yok.

27 B'de "ise"

28 "alâmeti oldur ki"

ifadesi A'da yok.

ve endām¹ süst olur. Ağırlanmak¹⁵ ve ağzı şulanmak² ve kâhil olmak ve düşünde şular ve yağmurları, şovuklar görmekdür ve bedeni³ şovuk¹⁶ olursa bevli aq ve galiz olur. Eger sevdādan⁴ olursa ‘alāmeti oldur ki⁵ bedeni ve beñzi⁶ kara¹⁷ olur. Ta‘ām iştihāsı kavī olur ve uyhu⁷ gelmek ve fāsīd fikirler eylemek⁸ ve 18 ve qorqulu düşler⁹ ve qarañuluklar ve yüksek¹⁰ yirler görmek ve bevli¹⁹ siyāh renk olmaqdur.

YÜZ ON YEDİNCİ BĀB¹¹

Yay faşında evvel⁽²¹⁷⁾ bahārda ve yazda¹² ve güz eyyāmlarında ne isti‘ māl itmek gerektür, anları beyān ider: ²Evvel yaz olcaq qan alına¹³ ve müşhil şerbetler içe¹⁴ ve çok hareket itmeye, çok ³hammāma girmeye. Yay faşında çok hareket itmeye. Gölgede otura, bedene kızdurur ⁴şeyler yimeye. Yaş¹⁵ yimişlerden erik ve hıyār ve karpuz¹⁶ yiye. Şoñra sirkencübīn sükkeri içe¹⁷, müte‘affin olmaya. ⁵Quşmak lāzım¹⁸ olursa kuşa. İssi ta‘āmlardan ictināb ide. Güzin çok ⁶cimā‘ itmeye ve şovuk şuya girmeye ve katı şovuk şu içmeye ^(103b) ve başın şovukdan ⁷şakına ve gicede ve gündüzde başın ısıcaq duta. Ve eger taqayyüd itmezse¹⁹ zukkām ⁸ve nāzile hāşıl olur. Yimişlerden çok yimeye. Hammāmuñ mu‘tediline gire, kaydan şakına²⁰. ⁹Ammā kış günlerinde bedeni ısıcaq dutan gıdālardan yiye.²¹ Meşelā herise ¹⁰ve erişte ve birinc ve sāyir bunlara beñzer²² gıdālar²³ yiye ve ekşi yimeye ve kaydan ¹¹hazer ide. Eger bir kimesne ayuñ on altıncı gününde qan aldursa uyuzı ¹²ve çibanları gide. Eger on yedinci gününde aldursa süstlüğü gide. Eger ¹³on toquzuncı gününde aldursa meflüc olmaya. Yigirminci gününde aldursa ¹⁴yürek oynamaya. Yigirmi altıncı gününde aldursa ağız qokusu gide. Eger yigirmi ¹⁵üçüncü gününde aldursa göz nūrın ziyāde ider. Endāmın muhkem ¹⁶ider. Yigirmi dördüncü gününde aldursa harāretinde ve şiş rencinden ¹⁷emīn ola. Eger yigirmi beşinci gününde aldursa zeyrek ola. Eger yigirmi ¹⁸altıncı gününde aldursa merg-i müfācādan emīn ola. Eger yigirmi yedinci ¹⁹aldursa hātırından endişeler gide. Yigirmi sekizinci gününde aldursa ^(B103/B) bedene kuvvet ¹³vire. 29 gününde aldursa yaramazdur, hazer ide. 30 gününde aldursa zararlıdır ¹⁴ve ayuñ onlarında almayalar, mazarratı ziyādedür. Bu üslüb üzere ‘amel olına.

¹⁵Diger: Ādem peygamber ‘aleyhi’s-selām hazretinden menkūldür, yay faşında evvel ¹⁶günlerinde her gün rāziyāne tohumundan bir direm berāber şekerle yiseler ol yıl ol kişi ¹⁷hasta olmaya.

¹ B’de “gövdesi”

² B’de “az şuşamak”

³ B’de “gövdesi”

⁴ B’de “sevdā galebesinden”

⁵ “‘alāmeti oldur ki” A’da yok.

⁶ B’de “gövde ve beñiz”

⁷ B’de “uyku”

⁸ “eylemek” A’da yok.

⁹ “düşler” B’de yok.

¹⁰ B’de “uçurumlu”

¹¹ B’de “yüz on sekizinci bāb”

¹² B’de “evvel yazda ve yay faşında”

¹³ B’de “almak gerektür”

¹⁴ B’de “müşhil içmek ve kuşmak gerektür”

¹⁵ “yaş” A’da yok.

¹⁶ “erik ve hıyārve

karpuz” ibaresi A’da yok.

¹⁷ “içmek gerektür”

¹⁸ B’de “hācet”

¹⁹ B’de “itmeye”

²⁰ “kaydan şakına” A’da yok.

²¹ B’de “kışın issi donlar giyüp galiz gıdālar yiye”

²² B’de “müşābih”

²³ B’de “olanları”

YÜZ ON SEKİZİNCİ BÂB

Mu'âleceler tedbirin ¹⁸bildürür: Gice şayruya ğidâ virmeyeler. Meger ki kuvveti za'îf ola. Dükeli şayrulara ¹⁹sevinmek ve gönli sevdiği kişi'yi görmek ve hoş koçular koçlamak ve hoş âvâzeler ²⁰işitmek ve maḥbûb yüzün görmek ğâyet eyüdü. Meşelâ kaçan kim issi ola veyâ ²¹şovuk ola, issiden olana şovuk ğidâ yidürmek gerekdür ve şovuk şerbetler (B104/a) içürmek gerekdür ve eger şovuk marazda içëruden ve taşradan issi ğidâlar virmek ²gerek ve şerbetler virmek gerek ve eger kan bulanık olursa kan almak gerekdür. Eger kuvveti ³taḥammül iderse hacâmat itmek gerek. Eger kuvveti za'îf olursa şovuk şerbetler ⁴içürmek gerekdür. Şarâb-ı verd-i tarî ve ḥummâş ve şarâb-ı limon ve şarâb-ı demir-hindî ⁵ve sikencübîn bu maḳûle içëreler. Eger tabî' atı ishâl olursa şarâb-ı verd mükerrer ⁶gül şuyıyla veyâ nilüfer ile içëreler ve eger siñirler ve gögüs za'îf olsa veyâ ⁷öksürük olsa ekşilerden şaḳınmak gerek. Eger safrâ ğalebe iderse maṭbûḥ ⁸fâkihe vireler. Şoñra müshil vireler. Bilgil ki kan almak tenḳiye-i bedendür ve istifrag ⁹gereklüdür. Ammâ ḥaṭâsı çokdur, üstâd-ı ḥâzîḳ olmayıcaḳ. Ammâ hacâmatuñ ḥaṭâsı ¹⁰yoḳdur ve baldır hacâmat itmek belden aşığa olan zaḫmetlere müfiddür. Bil ki âsân ¹¹mu'âlecelerle maraz zâyil olmaḳ (A218) mümkindür. Qavî mu'âlece eylememek yegdür. Mâdâm ki ğidâlar yise¹ ve şerbetler ile² maraz ²zâ'il olmaz³. Qatı müshil ve qatı otlar virmemek gerekdür. A'zâlarda a'zâ'-i ³re'ye dimâğdur ve qalbdür. Taḳvîyet eylemek gerekdür. Zâ'îf olmaya. Zirâ bedenüñ ⁴bünyâdı bunlaruñladur. Pes kaçan kim şayrunuñ kuvveti za'îf olsa ṭurac⁴ cor- ⁵basi⁵ ve mâ'u'l-laḥm ki etüñ qaracasıdur. Ufaḳ noḥud gibi doğramaḳ gerek. ⁶Biraz şaḳız ve biraz 'ūd ve biraz şandal qatup bir yeñice çölmege qoyalar, ağzın qapayup ⁷hamır ile şıvayalar, od üzerine qoyup qarşu çalkayalar. Tamâm et ⁸koçusı çıkup bişince andan ol eti şıḳup şuyın alalar, içëreler ⁹ve mizâcına münâsib nesnelere vireler. Kaçan kim şayrunuñ 'aklı⁶ gitse üstine ¹⁰şovuk şu şaçmak gerekdür ve kebâb olmış kızıl et koçusı üstü ¹¹za'ferân eylemiş⁷ ola ve issi etmek koçusı ki üstine misk veyâ kâfûrlu ¹²gül şuyı şaçılmış ola ve tâze ḥıyâr şuyı (B104/b) koçulaya ve şarâb-ı verd-i tarî ¹³ve şarâb-ı tuffâḥ ve gâv-zebân şuyıyla ve söğüt yabraĝı⁸ şuyı gül şuyıyla ¹⁴içëreler ve ferâric çorbasın gül şuyıyla içëreler.

YÜZ ON ¹⁵TOÇUZUNCİ BÂB⁹

Qan almak tedbirin bildürür: Şovuk günlerde şovuk ¹⁶mizâclulardan qan almayalar, zarardur ve kuvveti za'îf olıcaḳ ve gövdede qatı ¹⁷aĝrı olıcaḳ ve ısıtma nevbeti vaḳtinde ve ḥammâmda çok oturmışdan ¹⁸almamak gerekdür ve on dört yaşımdan evvel ve altmış yaşımdan şoñra qan almaḳdan ¹⁹ḥazer itmek gerekdür ve qan alduḳdanşoñra ṭuzlu nesnelere yimeyeler, yaramazdur. (219) Zirâ behaḳ ve uyuz getürür. Yaz günü¹⁰ qanı şabâḥdan alup kışın ²kuşluk vaḳtinde almak gerekdür. Her kim qan alıcaḳ uşşı giderse muḳaddem ³şarâb-ı tuffâḥ ve şarâb-ı sefercel ve şarâb-ı rummân ve şarâb-ı verd-i tarî gibilerden ⁴virmek gerekdür ve qan alduḳda çıkan qara olursa rengi dönenece aḳıtmaq ⁵gerekdür. Meger ki za'îf ğalebe ide ve baş ṭamarından ki aña ḳifâl dirler, bu boğazdan¹¹

¹ B'de "ğidâlarla"

² B'de "şerbetle"

³ B'de "ola"

⁴ B'de "ferâric"

⁵ B'de "çorbası"

⁶ B'de "uşşı"

⁷ B'de "za'ferânlanmış"

⁸ B'de "yabraĝı"

⁹ B'de "yüz yigirminci bâb"

¹⁰ B'de "yazın"

¹¹ B'de "boynından"

⁶yuğarasın arıdur. Gövde tamarından aşağıya bāsılık dirler. Bu boynından aşağı¹ arıdur. Şol tamar ki ekhāl dirler, gövdeyi ayağlara² dek arıdur ve dağı koca ⁸kişilerden ve oğlancıklardan kan almayalar. Bir kişi kan alsa rafadan yumurta ⁹yyiüp ve şeker şerbeti içe ve şişek eti, bir gıdalar yiye, gāyet nāfi¹⁰ dür ve dağı gūşşalu kimseden veyā kaqımış ¹¹veyā cimā¹¹ itmiş ve hammāma girmiş ya ishāl ¹²olmuş veyā za¹¹ if olmuş kişilerden kan almaya. Muḥātaradur. Eger kulağ ¹³ardında olan tamar kim aña ḥulfü¹¹’l-ūzn dirler, andan kan alsa nişyāni men¹⁴ ider ve talağ rencine müfiddür. Eger iki dudak arasında iki tamar vardır. ¹⁵Aña ‘ırku’ş-şefeteyn dirler. Andan kan alınsa diş dibi kanamasına ¹⁶ve tudağ yarasına³ müfiddür. Bil ki kan aldıklarında eger neşterden ḥaṭā ¹⁷irse nişāni (B105/a) oldur ki tamaruñ yanları gök olur ve kolu dağı kızıl olur ¹⁸ve sancur ve şişer. ‘İlāci oldur ki eger sağ yanında ise bir iki gündenşoñra şol kolından kan alalar ve eger şol kolında ise⁴ sağından ¹⁹alalar ve ol kolın yukarı dutup birez ovalar ve kabağ için südle (220) kaynadup ol tamar üzerine vuralar. Dört yanına gül yağı süreler. Eger bunlar 2ḥāzır bulunmazsa zeyt yağı ile bezrle yumurta kayganasının ısıcağ ol tamar üzerine⁵ uralar. ³Andan merhem-i bāsiliḳūn⁶ veyā merhem-i kāfūrī uralar. Eger kan durmazsa neşter öte geçerse yir bağırsagin ⁴dögüp merhem gibi idüp tuz katalar. Yumurta şarusıyla qarışdırup ⁵eski penbeye sürüp üzerine uralar, bağlayalar. Üç gün tura. Andan ⁶penbe⁷’i zeyt yağı ile ve ılıcağ süci ile yuyalar. Ba⁶ de koparalar. Merhem ⁷uralar. Cum⁶ a irtesi ve bencşenbe günü zinhār kan aldurmaya. Bir sā⁶ at ⁸vardur, kan tırılmaz, helāk ider. Muḥtemeldür⁷ ki ol sā⁶ at rast gele.

9YÜZ YİGİRMİNCİ BĀB⁸

Buḥrān eylemeklik tedbirin bildürür: Buḥrān, mādde ile ṭabī⁶ at ¹⁰çekişdüğine dirler. Ṭabī⁶ at gālīb olursa şıḥḥat olur, mādde ¹¹gālīb olursa helāk ider. Buḥrān vaḳti olıcağ şayru ḥablar buḥrānuñ ¹²koyusu ve ru⁶ āfla olur. Burun qanıyla olur. Andan kıyās ile olandır. Andan ¹³idrār yolla olandır. Andan terle olandır. Dükelişi şayruḳıklar giçe⁹ ziyāde ¹⁴olur. Üçüncü ve dördüncü ve beşinci ve altıncı ve yedinci ve toḳuzuncu ve ¹⁵onuncu, on birinci, on üçüncü , on yedinci, on sekizinci, yigirmi ¹⁶birinci, yigirmi dördüncü, yigirmi yedinci, otuz birinci, otuz dördüncü, ¹⁷otuz yedinci, kırkıncı. Ammā buḥrān eyüsi oldur ki dördüncide, yedincide ¹⁸ve otuz birinci ve otuz dördüncü ve otuz yedinci, kırkıncıda ola ve ¹⁹nāḳış buḥrān oldur ki üçinde (B105/b) veyā beşinde ya toḳuz veyā on üçinde (221) veyā on yedisinde ola. Yavuz buḥrān oldur ki altıda ya yedide veyā sekizde ²ola. Ya onunda ya on ikide ya on beşde ya on altıda ya on toḳuzda ³ola. Bokrāt ḥekīm eydür: Kırk günden şoñra olan buḥrāna i⁶ tibār yokdur ⁴ve buḥrānuñ taḫşilleri gāyet çokdur. Ammā bunda iḥtişār olındı.

5YÜZ YİGİRMI BİRİNCİ BĀB¹⁰

Nabz ve ba⁶ zı kārüre⁷’i ve ḥastanuñ eyü ve yaramaz ⁶alāmetlerin bildürür: Eger eyü ⁶alāmet oldur ki şayruḳığa şābir ola. Ḳuvveti ⁷ve beñzi ḥoş ve ṭa⁶āma iştihāsı ola.

¹ B’de “aşağasın”

² B’de “ayağa”

³ B’de “ayrılmasına”

⁴ “bir iki gündenşoñra
..... şol kolında ise”
ifadesi A’da yok.

⁵ “ol tamar üzerine”

ifadesi A’da yok.

⁶ “merhem-i bāsiliḳūn”

A’da yok.

⁷ B’de “yaḥtemildür”

⁸ B’de “yüz yigirmi

birinci bāb”

⁹ B’de “gice”

¹⁰ B’de “yüz yigirmi ikinci
bāb”

Uykudan sonra hafif ola. ⁸Sağlığında nice yatarsa şayrılığında eyle yata. ‘Aklı bile ola. Nefesi ⁹hoş ola. ‘İlac oldukça eyülige döne ve dahı sersâmdan sonra aqsırmaq ¹⁰ve şafrâvî ısıtmadan sonra sivilceler çıkarmaq eyüdü. Yavuz ‘alâmet oldur ki ¹¹şayru dem-be-dem tarılğana, şıçraya. Nefesi mütevâtir ala ve ‘aklı muhbiñ olmak mevte ¹²delâlet ider. İssi marazlarda el ayak şovumak huşuşâ kim ishâl dahı ola. ¹³Bunuñla kuvvet ve ta‘âm iştihâsı sâkiñ olur. Mevte delâlet ider. Kaçan ¹⁴nefes ve ter yaramaz koğsa, nabzı belürse, çatı za‘f¹ belürse mevte ¹⁵yaşınılığına delâlet ider. Kaçan göz görmez ve kulak işitmez olsa ve çalkoyun ¹⁶yatsa ve ellerin ayakların uzatsa yaramazdur ve her dem döşeginden ¹⁷şıyırılıp aşığa varsa ‘alâmet-i mevtür ve arka üstünde ¹⁸yatup ağız açık kalmak ve ayakları çatı egilmek veyâ birbirine ¹⁹tolaşmak ‘alâmet-i hayr degüldür. Veyâhüd dâym² karnı üzere yatup ⁽²²²⁾ kalmak ‘ağılsızlığına³ delâlet ider. Meger ki ağrısı ola. Dişlerin ²kıcıldatmaq yaramazdur. Ya mevte ya cünûna delâlet ider ve hic⁴ uyhu⁵ ³gelmemek yaramazdur ve eyü ‘alâmet oldur ki hasta ta‘âm göricek sevine ve şağ yana⁶ ve ⁴şol yana⁷ yatmaq ve ellerin ve ayakların birez egmek ve boyunun egmek ⁵ve gövdesi toğrı olmak ^(B106/a) eyüdü. Ol ki nabzı bildürür. Nabz ki uzun ⁶ve tiz ata. Bevlî kızıl renk ola. Gövdesi issi ola. Kan galebesine delâlet ⁷ider. Evvel emirde kan alalar ve şarâb-ı ‘unnâb vireler ve arpa lu‘âbın vireler ⁸ve nabz ki tolu ola ve tiz ve çatı ata ve bevlî şaru⁸ turunc renginde ⁹za‘ferâna mâyil⁹ ola ve gövdesi yanar, ağızını bârid tutar¹⁰. Baş ağırur. Mecâli olmaz. ¹⁰Evvel emirde bâsilik tamarından kan alalar. Şovuk şerbet vireler. ¹¹İçi kabz olmaya. Cev-âb vireler. Kaçun tuzluğuyla. ‘Alâmet-i ¹²balğam budur ki nabz süst ve kâhil ola. Bevlî ak ola. Kan ¹³almayalar. Muqavvî şarâblar vireler ve issi gıdâlar vireler. Bir kimse düşinde ¹⁴şayıqlasa veyâhüd dişin kıcıldatsa ve döşeginde turup ¹⁵gitmek istese¹¹, ‘ilacı; şabâh birkaç gün şeker şerbeti veyâ bal şerbeti içüreler ¹⁶ve gıdâsı tatlu ve ter ni‘metler ola ve şarâb içüreler. Ammâ berk serhoş ¹⁷olmaqdan hazer ideler. Eger bunuñla olmazsa bir ölmüş kişinüñ ¹⁸ayağı kabın alalar ve ol kişi uyuyup şayıqlarken ol ayak kabınüñ¹² tabanıyla ¹⁹üç kez ağızına uralar. Bu huyüñ kesilsün, ayrık itme diyeler. ⁽²²³⁾ veyâhüd bir uyanık kişi turu gele ve ol şayıqlayan kişi’i ayağı ökçesiyle üç kere berüden öte¹³ ve öteden berü geçe, ayrık itmez ola ²ve dahı bir kişinüñ nabzın dutmaq murâd itseler gerekdür ki, kaçımış olmaya ³veyâ korkmuş olmaya veyâ sönmüş veyâ açlıktan za‘if olmuş olmaya ⁴veyâ toklukdan şakıl olmuş veyâ hareket itmiş olmaya. Tâ ki nabz ⁵ma‘lüm ola. Bu haller¹⁴ olıcağ ma‘lüm olmaz. Ve dahı kârûre’i bildürür. ⁶Şabâhdan ac karnına nesne yimeden ve içmeden bevl ide. Bakılır. Bir gün evvelden ⁷kârürenüñ rengin teğayyür idecek nesne yimeye. Za‘ferân gibi ve tere gibi. Zîrâ ⁸bunlar kârürenüñ rengin tağyir ider ve gerekdür kim şusuz veyâ ac ⁹ve uykusuz veyâ kaçımış olmaya. Üç sâ’ atdenşoñra ^(B106/b) kârûreye bakılır. Pes ¹⁰evvel kârûreye bakılır. Eger rengi turunc kabı gibi olursa ne gâliz ve ne ¹¹raķik olmayup mu‘tedil olup şâfi olursa hılt bişdüğine delâlet ¹²ider. Eger kızıl olursa kan galebeliğine delâlet ider. Eger çatı kızıl veyâ ¹³çatı kara olursa, şâfi ve raķik olursa balğam galebesine delâlet ¹⁴ider. Eger çatı şaru ve raķik olursa şafrâ galebesine delâlet

¹ B’de “za‘if”

² B’de “dâ’im”

³ B’de “ağılsızlığına”

⁴ B’de “hiç”

⁵ B’de “uyku”

⁶ B’de “yaña”

⁷ B’de “yaña”

⁸ B’de “şaru”

⁹ B’de “mâ’il”

¹⁰ B’de “dutar”

¹¹ “istese” A’da yok.

¹² “kabınüñ” A’da yok.

¹³ “ol şayıqlayan

berüden öte” ibaresi A’da yok.

¹⁴ B’de “ahvâller”

ider¹ ve kārūre ki aq veyā şaru veyā kıızıl ola, yaramazdur. ¹⁵Helâklige delâlet ider. Kārūre ne kadar şaru veyā kıızıl ola, ol ¹⁶kadar harârete delâlet ider.

YÜZ YİGİRMİ İKİNCİ BÂB²

Eşribeler niçe bişmek ¹⁷gerek, anı bildürür ve her nesnenüñ şerbeti tabî^c atı gibidir ve her şerbeti ¹⁸bişürmekde kâ^c ide budur ki şulu yimiş ola. Elma, ayva ve enâr, kâsnî, ¹⁹şâhterec, limon, hummâz, bunları döğüp şuyın almaq gerekdür ve andan (²²⁴) kaynadup küfin aldudkdanşoñra şekerle ya balla kıvâma getürüp vaqt-i ²hâcetde isti^c mâl itmek gerekdür ve eger şusuz nesnelere ise benefşe ³ya gül ve nilüfer ve ustuhüdus³ ve haşhâş ve çircîr⁴ ve ^cunnâb ⁴ve demirhindi ve mersîn gibi bunları şuda kaynadup⁵ kuvveti çıkınca ⁵süzüp balla veyâ şeker ile kıvâma getürüp şırca⁶ zarfa kıoya ve issi ⁶marazlaruñ şerbeti şekerle bişe ve kabz eyleyicek şerbeti⁷ balla bişüreler ⁷ve şerbetlerde balı şol kadar bişürmek gerekdür ki şerbetin bişürdükleri ⁸nesnenüñ kıoqusı ve ta^c mı belüre. İnên tatlı olmaya ve kış şerbetler⁸ ⁹kıvâmı mu^c tedil ve yazın bişenüñ gâliz gerekdür. Ekşimeye. Şovuk şerbetler ¹⁰şovuk şuyla ya gâv-zebân ile veyâ nilüfer şuyıyla ola. Ekşer şerbetlerüñ ¹¹mikdârı yigirmi beş direm ola. Ammâ gül ve benefşe şarâbı çok kıaynamaya. ¹²Hemân rengi teğayyür olanaca kıaynamaq gerekdür. Eger gülüñ ve benefşenüñ ¹³mükerrerin bişürmek dileseler ki müşhil ola, çok şuyla kıaynadalar. ¹⁴Rengi tağyîr olanaca. Andan şıkup girü ol şuya (^{B107/b}) gül midür veyâ benefşe ¹⁵midür, bırağalar. O üslüb-ı sâbık⁹ üzere beş kerre böyle ideler veyâ ¹⁶on kerre böyle ideler. İştihâya eyüdür ve tohumla çok kıaynamaq gerek¹⁰ ¹⁷ve çiçekler az kıaynamaq gerekdür. Eger nilüfer ve gül ve benefşe ve gayrı yabraqları ¹⁸kıoparup bir tencere yarısı şü kıoyup kıaynadalar. Bu çiçeklerin¹¹ ¹⁹kankısınüñ ¹²yabrağın¹³ murâd iderse¹⁴ vâfirce bir kıaynar şuya (²²⁵) bırağalar. Hemân ki çiçeklerüñ rengi teğayyür olursa çiçegi çıkıarup eliyle şıka, ²yabana ata, bir gayrı çiçek kıoya, anı da böyle ide. Fi^l-cümle dört beş def^a a böyle ide. ³Andan ol tencerede olan şuyı yap yap kıaynada, tâ cülâb gibi ola. ⁴Bir canaq mikdârı şü kıala, çıkıarup bir şırca¹⁵ kıaba kıoyalar. Ba^c de şekeri ⁵şuyla ezüp ocağda yap yap kıaynada ve yumurta ağıyla küfin ala. Kıvâm mertebe- ⁶sine vardıkda bu çiçek şuyından bir kimesne gice ile yap yap ⁷buña kıoya varup¹⁶ turmayup¹⁷ kıarışdıra¹⁸ ve gâh gâh lezzetin göre. Eger çiçegüñ ⁸ta^c mı şekerden zâhir olursa eyüdür. Çok kıoyulmaya ki acı olmaya ve eger ⁹kebab itmek murâd iderse berk ola¹⁹. Sefere götürmek kıâbil ola. Mezkür ¹⁰şekere gice ile çiçeklerüñ şuyından kıoydukda yine şekeri giçe ile ¹¹vâfir kıarışdırup helvâcılar helvâ kıarışdurduğı gibi varur, berk olur. ¹²Eger şeker olmazsa eyü bal ile bişüre. Balı bir tencereye kıoyup ocağda ¹³birez kıaynada ve yumurta ağıyla küfin ala. Kıvâma getüre. Andan ol çiçeklerüñ şuyından ¹⁴nice ki şekere kıoyardı kıarışdırdı²⁰, yine öyle ide ve dağı şarâb-ı gül ¹⁵harâreti giderür, şusuzlığı keser. Kıandan ve şafrâdan olan ısıtmaları ¹⁶giderür. Tabî^c atı yumuşadur ve kıuvvet virür ve göñli ferağ ider. Gerekdür ki ¹⁷eyü açılmış taze kıızıl gül yabrağı²¹ dört ritl

¹ “ve ider” ibaresi A’da yok.

² B’de “yüz yigirmi üçüncü bâb”

³ B’de “ustuhüdüs”

⁴ B’de “circîr”

⁵ B’de “kıaynada”

⁶ B’de “şırca”

⁷ “şerbeti” A’da yok.

⁸ B’de “şerbetlerinüñ”

⁹ B’de “üslüb-ı evvel”

¹⁰ B’de “gerekdür”

¹¹ B’de “çiçeklerüñ”

¹² B’de “kankısınüñ”

¹³ B’de “yabrağın”

¹⁴ B’de “iderlerse”

¹⁵ B’de “şırca”

¹⁶ B’de “ve biri”

¹⁷ B’de “durmayup”

¹⁸ B’de “kıarışdıra”

¹⁹ “zâhir olursa berk ola” A’da yok.

²⁰ B’de “kıarışdururdu”

²¹ B’de “yabrağı”

olup bir şırca¹ kaba koyalar. ¹⁸Üstine on rıtl kaynar şu koyalar. Bir gün bir gice tura². Andan ol ¹⁹güli (B108/b) şıkalar, şu eşeri kılmaya ve ol şuyı bir taş çölmege koyalar, kaynadalar. (B108/b) Tā nışfi ²kalanaca. Andan ol şuya dört rıtlı ak şeker kıta, yap yap azacığ od ile ³kaynada. Kıvāma gele. Endürüp bir zarfa kıoya. Yap yap vakt-i hācetde isti' māl ⁴ide ve dağı şarāb-ı benefşe gāyet nāfi' dūr. Tāze benefşe yaprağın veyā kıurusın ⁵bir buçuğ rıtlı üzerine dört rıtlı şu kıoya, azacığ ateş ile kıynada. Tā benefşe ⁶ağaranaca kıala ve kıuvveti şuya kııka. Andan endürüp muhkem şıka ve ol şuyı ocağa ⁷koyup üzerine dört rıtlı hāş şeker kıoyalar. Ammā sehlce ateş ile āheste kıynadalar ⁸ve küfünü alalar. Kıvām bulduğda endürelere, kıarışduralar. Ba' de bir şırca kıaba kıoyup ⁹istedükde isti' māl ideler ve her dürlü çiçek şarābı böyledür ve böyle bişer. Enāruñ ¹⁰menfa' ati bī-nihāyedür. Şuyı hoş, naruñ dānesi kıızıl ola. Ağac bıçağla kesüp ¹¹dānesin alup şuyın şıkalar ve süzeler, şāfi ola. Her iki vukıyye enār şuyına ¹²bir vukıyye şeker dāhil idüp kıynadalar, küfin alalar ve içine na' ne kıoyalar. Yap yap ¹³kaynadalar, kıvāma gelenece. Andan endürüp bir zarfa kıoyalar. Ve şarāb-ı tuffāh ziyāde nāfi' dūr. ¹⁴Elmanuñ eyüsi ki kıurdu olmaya, bir pāre şalla muhkem sileler ve ağac bıçağla dört ¹⁵pāre ideler ve üşügin gidereler. Ba' de bir taş dibek içinde döğeler, hal ola. Andan ¹⁶şıkıup şuyın alalar, şāfi ideler ve kıynadalar nışfi kıalanaca. Bir vukıyye şekere ¹⁷ol kıaynamış şudan buçuğ vukıyye kıoyalar, tā kıvāmı bulanaca. Andan endürüp bir şırca zarfa ¹⁸koyup isti' māl ideler.

YÜZ YİGİRMİ DÖRDÜNCÜ BĀB

Edviyelerden ¹⁹yağ ne vechile kııkduğın bildürür: Her nesnenüñ yağı tabi' atı gibidür. Eger yağ ²⁰kııkarmak murād idinürseñ, meşelā papadya ve nergis gibi yüz direm yağını kırğ direm ²¹çiçek kıarışduralar. Şişe içine kıoyup kırğ gün güneşde terbiye eyleyeler. Ve dağı (burada sayfalar eksik) (226) Şaḥīḥü'l-mizāc ve emrāz-ı muḥtelifeden biri ola gerekdür. İmtilādan ictināb ²ide. Zīrā fażalāt ziyāde ider ve keşret-i fażalāt bā' iş-i emrāz olur. ³Hāzımı kıābil ta' ām yimegi ' ādet idinse dāyim şıḥḥatde ola ve bedenin ⁴fesāda kıirmeye, az yiye ve az söyleye ve az uyuya³. Zīrā guşşadan ve ⁵hüzünden melāletden emīn olur. Pes, az yigil, irtede ki rāḥat ⁶göresin. Çok yıreseñ soñra cerāḥat bulasın. Eger bir kıimsene rāziyānenüñ ⁷tāze yabrağın şıkıup veyā toḥumın bişürüp içse göğüs ağrısına ⁸müfiddür ve gālīz yılleri taḥlīl ider ve süddeleri açar ve südüğ ⁹yolın arıdur. Bir kıimse diler kıim semmür giymiş gibi ısıcağ dutarak ' abānuñ ¹⁰nāzikinden zebün idüp giye. Gāyetle ısıcağ dutar ammā bir yıldan ziyāde ¹¹giymeye ve'l-hāşıl yılda birin giye. Balı kıaynadup küfin alup, mumın ¹²eridüp yise ishāl ide. Kıoca kıışilere ' azim müfiddür. Ammā ekşi ¹³ve taḥlu enāruñ şuyın alup ve bāk süzüp kıynadalar. Tā kıvāma gelenece. ¹⁴Andan bir çini zarfa kıoyalar. Bir kıürke giciye gāh gāh çekeler. Gicimesin ve hem ¹⁵ḥarāretin gidere ve göz nūrın ve kıuvvetin ziyāde eyleye. Ammā eger kıim tuzlu balı ¹⁶üzere bal şerbetin içseler zararın gidere. Eger kıavın yiseler ¹⁷zinhār penīr yimeyeler. Gāyet müfiddür.

YÜZ YİGİRMİ YEDİNCİ BĀB

¹⁸Merhemler düzmesin bildürür: Ol merhem ki müfiddür, merhem-i mışrıdür. Kıulağdaki ¹⁹yaraya ve ağan irine ve sāyir yaraya eyüdü. Yedi dirhem sirke, sekiz direm (227) revāk bal, iki direm cengār ve sirke ile balı kıaynadalar, tā gālīz ola. Döğülmiş ²cengārı

¹ B'de "şırca"

² B'de "dura"

³ Bu kelime harekeli.

kızıdırup eyüce alışduralar. Bir zarfa koyalar. Yaranuñ 3çirkin eti olan cengarı bir vuqiyye nârdin döğüp bir vuqiyye revâk 4bala dâhil idüp isti' māl ideler. Yaraya bununı gibi bir merhem olmaz, 5mücerrebdür.

YÜZ YİGİRMİ SEKİZİNCİ BÂB

İhtilâc-nâme zülkarneynden kalmışdur. 6Eger başınıñ sağ yanı segirse mal eline gire ve ululuk bula. Ya bir kavim 7üzerine hâkim ola. Eger istihkâkı var ise pâdişâh ola ve bir rivâyetde 8sefere vara, ganâyim şâhibi ola. Eger başınıñ şol yanı segirdse 9bay ola, naşiret bula, ya yola gide, tendürüst girü gele. Eger sağ 10şakıķası segirse sefer idüp selâmet bula. Girü gele. Eger şol 11şakıķası segirse sefer idüp maħzûnlikle gele. Eger başuñ sağ 12yanından yaña ardı segirse kavilik bula yâhûd ayruķ yire varup iyilük 13göre. Eger şol tarafından yaña başuñ ardı segirse şadlık vâsıl ola. 14Eger başuñ ardı segirse eyüdü. Eger dükeli añlı segirse sefer ide, murâdı 15hâsıl ola, eline mal gire, devlet ziyâde ola. Eger alınınıñ sağ yanı segirse 16oğlandan ve kızdandan veyâ dostlardan eyelük bula. Eger alınınıñ şol yanı segirse 17taleb itdügi şey'i irişe. Eger kafası segirse mâyiye yetişe, mülk 18tarafından aşşı ve hem ziyân bula. Bir kavilde sefer ide. Eger başuñ tebesi 19segirse çok rızk ve sa'âdet bula. Eger sağ kulağı segirse (228) eyü söz eşidüp sevine, 'aklı ziyâde ola. Şol kulağı segirse 2anı yaramazlığla ta'bir ideler. Bir rivâyetde devlet bula. Eger sağ kulağınuñ 3yumuşığı segirse ululuk ve mal bula. Şol kulağınuñ yumuşığı segirse 4sevine. Eger sağ kulağınuñ cümlesi segirse ya delügi segirse devletlerden 5şadlık bula. Eger şol kulağınuñ cümlesi segirse ya delügi segirse 6müşhil nesneden ğamġin ola. Eger iki kulağı birden segirse eyü söz 7eşidüp rahat ola. Eger sağ kulağınuñ ardı segirse bir kimse 8ile tizlik ide. 'Akıbet fırsat bula. Eger şol kulağınuñ ardı 9segirse beyne'n-nâs eyelükle añıla. Eger sağ kaşı segirse şad 10ola. Ortası segirse cenk ide. Şoñı hayr ola. Oğuldan 11sevine veyâ bir kimesneden eyelük bula. Eger şol kaşı segirse bay 12ola veyâ ortası segirse 'ömri uzun ola. Eger iki kaşı 13segirse dost yüzün görüp şad ola. Eger iki kaşı arası 14segirse bir yirden bir dostın görüp sevine ya melâlet vire. Eger sağ 15gözünüñ içi segirse eyü huydan yaramaz huya mübeddel ola. Eger şol 16gözünüñ içi segirse sağ olup murâdına yitişe. Eger sağ gözünüñ 17kuyruğı segirse bir devletluden eyelük irişür veyâ altun bula. Eger 18şol gözünüñ kuyruğı segirse dostından mektüb gele. Ya ğam 19irişe ya eyelük bula. Eger sağ gözün sağ kaşıyla bile segirse (229) murâdına yitişe. Eger şol gözün şol kaşıyla bile segirse ğamlu ola, 2lâkin âhiri eyü ola. Eger gözleri çok segirse uşığı ola. Eger 3sağ gözünüñ yukarı kabağı segirse ğam yitişe, şoñra gence yitişe, 4ya kadri ziyâde ola, ya beşâret haberi gele, ya hasta ola. Eger sağ gözünüñ 5aşağı kabağı segirse bir nesneden ğuşşalu ola. Eger şol gözünüñ 6yukarı kabağı segirse cenk ide, 'akıbet zafer bula, bir eyü haber gele, 7murâdına yitişe, tevbekâr ola. Eger şol gözünüñ 8aşağı kabağı segirse 8bir kimseden rahatlık bula, mal ziyâde ola, ya gizlü işi aşikâre ola. 9Eger sağ gözünüñ yukarı kirpigi segirse nâġah bir uludan şadlığa 10irişe. Eger şol gözünüñ 11aşağı kirpigi segirse ġâyibden 11hayr gele, sevine. Eger şol gözünüñ 12aşağı kirpigi segirse hayr ile 12añıla, çok fâ'ide gidere. Eger gözünüñ ve sağ kaşınıñ dört yanı 13segirse eyü haberden şad ola. Eger sağ gözünüñ bebegi segir- 14se bir nice kişiniñ diline düşe, yaramazlığla yâd ideler. Eger sağ 15gözünüñ köşesi segirse beşâret bula. Eger şol gözünüñ 16köşesi segirse oğlu toġa. Eger cümleden burnı segirse 17bay ola, murâdına yitişe. Eger burnınıñ tepesi devlet erişüp 18ola. Eger sağ yanında burnınıñ dibi segirse bir ġam yitişe, 19âhır şad ola. Eger sağ yanında başı segirse (230) hasta ola. Eger burnınıñ şol yanında başı segirse ġaybı gele. Eger 2sağ yanından

burnının dīvārı segirse dostından haber gele, sevine. ³Eger şol yanından burnın sağ delügi segirse beşâret bula. Eger ⁴burnının şol delügi segirse gâmnâk ola, yine sevine. Eger sağ yañağı ⁵segirse hasta ola, ya huşümet vâki' ola, ya hasta ise şifâ ⁶bula. Eger şol yañağı segirse bir fi' linden şermsâr ola, ya düşmenden ⁷irişe. Bir kavilde gâyet eyüdü. Eger ağzının sağ tarafı segirse şâd ⁸ve hurrem ola. Eger şol tarafı segire mal ve ululuk bula. Eger yukarı ⁹tuđağı segirse ğaybı gelüp irişe, ya rence irişe ammâ soñı hayr ola. ¹⁰Eger aşı(ğı) tuğağı segirse cenk ide, düşmeni havr ola. Eger iki tuğağı ¹¹segirse dostın görüp öpse bir kavilde cenk ide. Eger dili ¹²segirse acı tatlu söz işide ve bir rivâyetde sözi diñlene. ¹³Eger dilinüñ altı segirse huşümet ola. Ammâ kendü gâlib gele. Eger ¹⁴zenhdânı segirse ğâfilden cenk düşe. ' Âkıbet bulup ¹⁵gâlib gele. Boğazuñ delügi segirse hoş ta' am yiye, ya melül ¹⁶ola. Eger dükeli boyun segirse şadağa virmek gerekdür. Ol belâ girü ¹⁷döne def' ola. Ammâ bir kavilde düşmen galebe ide, melül ola. Sağ ¹⁸yanında boyun çukuru segirse düşmanla cenk ide. Bir ¹⁹kavilde eline māl-i firāvān gire. Şol yanında boynı çukuru ⁽²³¹⁾ segirse ' izzet ve kudret bula ve mertebe ve mal ıssı ola. Eger iki omuzı ²segirse bir kimseye ğayrda zafer bula. Eger sağ omuzı segirse şâd ola. ³Eger istiħkākı var ise hâkim ola. Huzûrla geçine. Eger şol omuzı segirse ⁴şâdlık ve eylük bula. Eger sağ çigini segirse baylık ve beglik bula. Eger ⁵şol çigini segirse eyü baht ve mal ve ' izzet bula, ya ğayr yitişe. Eger ⁶sağ bāzusu segirse şâd ola, ya ğuşşalu ola ve bir rivâyetde hasta ⁷ola. Ammâ tiz şihhat bula. Eger şol bāzusu segirse gitmiş nesnesi var ⁸ise eline gire, nef' bula, şâd ola. Sağ dirsegi segirse düşmen ile ⁹cenk ide, şâd ola. Eger şol dirsegi segirse mal bula. Eger sağ ¹⁰bilegi segirse düşmene gâlib ola, ya şikestelik vâki' (ola). Eger şol bilek segirse ¹¹bir üzerine hâkim olup manşiba yitişe, şâd ve hurrem ola. Eger iki bilegi ¹²birden segirse ' aзіm sevine, rāhat bula. Eger sağ arışı segirse ¹³bir işde korukulu ola, ya bir ' avrata ' aşıq ola, murādına ire. Eger şol arışı ¹⁴segirse melik ve ' avān ola. Eger sağ eli segirse mal ve ' izzet ve ululuk ¹⁵bula, sevine. Eger sağ elinüñ ayası segirse zaħmetden ve ' illetden halās ¹⁶ola, her kavilde eyüdü. Eger sağ kolu üzerine segirse şahib hâkim ola. ¹⁷Eger şol elinüñ ayası segirse çok hayırlar ide. Eger şol kolu ¹⁸üzerine segirse bir nesne hâşıl idmeye emek çekmeye. Eger ikisi bir yirden ¹⁹segirse bir ulu düşmenle cenk ide, gâlib gele. Eger sağ elinüñ ⁽²³²⁾ baş barmağı segirse bir hâceti geçrek hâşıl ola. Bir kavilde sefer ide, ²sultān iltifātına mazhar düşe. Eger şehâdet barmağı segirse hayır ³sa' âdet nişānidur. Eger orta barmağı segirse bir iş işleye ki ⁴andan şâd ola. Eger (yüzük)¹ barmağı segirse mal ya bir nesne bulup ⁵sevine, şabr. Eger şerçe barmağı segirse hasta ola ya baylık bula. ⁶Eger sağ elinüñ tırnaqları segirse hudā aña hışm itmişdür, tiz tevbe ⁷ve istiġfār eyleye. Te' hıre komaya, tevbe ide. Eger şol elinüñ baş barmağı ⁸segirse huşümet eyleye. Ammâ gâlib gele. Ummadığı yirden eline rızık ⁹gire. Eger şehâdet barmağı segirse bir kimse ile nizā' ide. Ya bir hayır ¹⁰işe mübâşeret eyleye. Eger orta barmağı segirse ğuşşa-nāk ola. Eger dördüncü ¹¹barmağı segirse şâdlığa irişe, ya bir dostdan hayra irişe. Eger şerçe ¹²barmağı segirse mal bula, girü elinden çıka, ya evine konuk gele. Eger ¹³şol elinüñ tırnaqları segirse da' vā ve huşümet kıla. Eger cümle barmaqları ¹⁴' tibār yokdur. Ol yilden ğidā olur. Eger sağ tuluñı segirse ¹⁵ululuk bula. Eger şol tuluñı segirse yaramaz dilden, gözden emīn ¹⁶ola. Eger sağ koltuğı segirse az nesneden ğamlu ola. Eger şol ko- ¹⁷ltuğı segirse dostlardan haber gele, sevine. Eger iki koltuğı bir yirden ¹⁸segirse sevdiğin kucup ferah

¹ Kelime silik olduğı için bu şekilde okuma tahmini yapılmıştır.

bula. Eger dükeli arka segirse ¹⁹ğuşsa ve zahmet yitişe ve yine hayra döne. Eger sağ yanında arkanuñ ⁽²³³⁾yarusu segirse hil' at geye. Eger sol yanından arkanuñ yarusu ²segirse erkek evlād toğa, sevine. Eger arkanuñ ortası segirse ³ululuk bula. Eger sağ pehlüsü segirse ziyān iriše, ya lāne ola. Eger ⁴behlüsü segirse cümle belälardan emīn ola. Eger bögrü segirse ⁵çok zamān hasta ola, pādīšāh ola, dimişler. Eger sol bögrü segirse ⁶sefer ide, eylük bula, ya elinden gitmiş nesnesi girü gele. Eger kuşak yirinuñ ⁷ortası segirse sefer ide sa'ādete iriše. Eger cümle beli segirse ⁸yeñi kuşak kuşana, ya bir kişinuñ hizmetine bel bağlaya. Eger gögsü segirse ⁹gāyib olmuş nesne eline gire. Eger gögsinuñ sağ yanı segirse ¹⁰bir iş ide kim şermsār ola ve gāyib var ise gele. Eger şol tarafı ¹¹segirse ğuşşalu ola, çok çekmeye, şād ola. Eger gögsinuñ başı segirse ¹²hulqla hūsn-i zindegāne üzere ola. Eger gögsinuñ aşağısı segirse ¹³bir 'avratdan zarar çeke. Eger mi' de segirse rızka gam yiye. Eger yürek ¹⁴berāber segirse gamgīn ola, yine sevine. Eger sağ emcegi segirse ¹⁵çok yire hüküm eyleye, hayr göre. Eger şol emcegi segirse hayra ¹⁶delildür. Eger sağ yanından karnı segirse (hasta) ola ve yine eyü ola. Eger ¹⁷şol yanından karnı segirse baylık bula. Eger dükeli karnı segirse ¹⁸şihhat ve şādlik bula. Göbegi altı segirse baylık iriše. Eger sağ ucu ¹⁹segirse gamlu ola. Şol ucu segirse şād ola. Eger oturaq yirinuñ ⁽²³⁴⁾ sağ yanı segirse bühtāna uğraya. Eger oturaq yirinuñ şol yanı ²segirse ölümler gözine şirīn görine. Oturaq yirinuñ iki yanı bir yirden ³segirse şād ola. Eger zekeri segirse şād ola. Eger sağ hāyası ⁴segirse murādı hāşıl ola. Eger şol tarafı segirse 'avratından ⁵eylük bula. Eger ikisi bir yirden segirse şād ola. Eger sağ uyluğı ⁶segirse sevine. Şol uyluğı segirse gāyet dostına gide, sevine. ⁷Eger sağ uyluğumuñ taşra yanı segirse gāyet ferah bula. Eger şol ⁸uyluğumuñ taşra yanı segirse şād ola. Eger sağ dizi segirse ⁹ğuşşalu ola. Eger şol dizi segirse mal ve ni' met bula. Eger sağ dizinuñ ¹⁰başı segirse baylık bula. Düşmanı helāk ola. Eger sağ dizinuñ ¹¹altı segirse yaramaz söz eşide. Eger şol dizinuñ altı segirse ¹²kezālik fenā cevābdur. Eger kaşığı segirse şād ola. Eger sağ incigi segirse ¹³devlet kabusu acıla, murādına iriše. Eger şol incigi segirse murādı ¹⁴müyesser ola. Eger sağ gebece baldırı segirse bay ola veyā evlādı ¹⁵çok ola. Eger şol gebece baldırı segirse muzır ire. Eger sağ ökcesi (segirse) ¹⁶bir dostdan nef' iriše. Eger şol ökcesi segirse belāya iriše. Hūşümet ¹⁷ide. Eger sağ ayağumuñ arkası segirse çok eylük bula. Eger şol ¹⁸ayağumuñ altı segirse sefer ide, selāmet bula. Eger sağ ayağumuñ ¹⁹altı segirse gāyibi gele, sevine. Eger ikinci barmağı segirse gamgīn ⁽²³⁵⁾ola. Eger üçüncü barmağı segirse cenk ide, āhir sevine. Eger şerçe barmağı ²segirse bir muhālif iş işleye. Ammā tendürüst ola. Eger şol ayağumuñ ³baş barmağı segirse murādın yerine getürmek zahmet çeke. Eger ikinci barmağı ⁴segirse bir muhālif iş işleye ya hasta ola. Eger üçüncü segirse ⁵müşfi' ola. Eger dördüncü segirse eylük göre. Eger şerçe barmağı segirse ⁶ibādete muşırır ola. Eger ikisi bir yirden segirse çok namāz ve t'at ⁷kıla, ümīddür kabül ola ve dahı hükemā şöyle dimişlerdür; kişinuñ teni ⁸ve boynı ve boğumları ekşer evkātta segirse ol yildendür veyā hıltı- ⁹andur, aña i' tibār olunmaz, şöyle ma' lüm ola.

YÜZ YİGİRMİ ¹⁰TOĞUZINCI BĀB

Ba' zı eşvāba doqman lekenüñ çıkarmasın bildürür. Eger ¹¹yeşil kumaşa ve şaru ve nefti kumaşa ekşi ve kesr kılsa tobrağın ılıcaq ¹²şuyla ezüp üzerine sürüp güneşe karşı dutalar. Ammā ol şu ¹³ve dökme gerekdür. Eger kemhāya ve atlasa ve cuķaya ve kaţifeye ve şüfa ¹⁴ve bunlara şakız veyā şandal veyā zift veyā kaţran ya bal mumı dökülse ¹⁵aña çäre budur ki aq nefti benbe ile sürüp güneşe koyasın gide. ¹⁶Eger yaķa kirin gidermek

isterseñ cāre oldur ki tebāşir-i badana ki ¹⁷cölmekcilerde olur, ol tebāşiri bulamac gibi idüp güneşe karşı ¹⁸süzeler. Qırıdukdansonra silkesin, gide. Eger dağı kir qalursa qoyun ¹⁹ödin ılıcağ şuyla qarışdura, süngir ile süre ve sile. Eger ⁽²³⁶⁾qumaş kırmızı ola ve demür lekese ola, aña dermān oldur ki turunc ve qoruq ²şuyın süreler. Eger qumaşa veyā dülbende bezir yağı dökülse issi degürmeye, ³hemān şovuk şuyla yuyalar, gide. Eger kırmızı qumaşa mürekkeb dökülse, şovuk ⁴şuyla yuyalar, gide. Eger kırmızı qumaşa yirinde leke olsa turunc ya qoruq ⁵şuyı süreler, gide. Beyāz qumaşa damla ya mürekkeb degse şabunı ⁶ezesin, körpüğini ol güneşe karşı süresin, gide. Eger cuqaya yağ dö- ⁷külse şabun ile şovuk şuyla yuyasın gide. Eger şüf kirlense aq coğanla ⁸kil-i ermeni issi şuyla eze, qarışdura, süre. Andan sengbār ile sile, gide. ⁹Eger coğan bulunmasa öd ile issi şuyı qarışdırup sengbār ile sile. ¹⁰Eger bir qumaşa kirec dökülse şabunı baş eyleye, qumaş üzerine süre. Ammā ¹¹qumaş qurı ola, bir lahza dura ve sonra tırnaqla gidere. Eger kağıda yağ ¹²dökülse tebāşiri un gibi ide. Andan bir tahta üzerine bir kağıd dağı qoya ¹³ve bir issi demür ile başa, yağı çıqa. Eger kaţifeye veyā kemhāya veyā şüfa ¹⁴veyā cuqaya bezir lekese vāki' olsa adam südügin bulaşdırup ebe ¹⁵gümece yabrağın döğüp üzerine süreler. Andan dağı şabunla ve şovuk ¹⁶şuyla yuyalar, bāk ola. Eger aq qaftana veyā dülbende veyā gayrı aq nesne(ve) ¹⁷demür lekese vāki' olsa, ekşi yoğurdu toquz kerre süresin, güneşde ¹⁸qurudasın, ovasın, gide. Eger bir qumaşa muzır şey veyā hamdān lekese vāki' ¹⁹olsa qalye şuyın güneşe karşı tamzuralar, gidere. Eger bir libāsa ⁽²³⁷⁾qaţran veyā zift doqınsa sāy yağı süreler, sonra şuyun bedene ²urup yağı çıkara, bāk ola. Eger mürekkeb lekese, limon şuyın veyā buz ³pāresin süreler, gide. Kırmızı cuqaya şahtiyān veyā demür lekese vāki' ⁴olsa gāyet ekşi yoğurdu güneşe iki üç def a sürüp qurudalar, ⁵gide. Eger bir libāsa ateşe yakın durup şaratsalar aq şoğan ⁶şuyın güneşe karşı tamzuralar, gide. Eger bir qumaşa za' ferān yaşıl cimen ⁷ya ekşi lekese vāki' olsa yoğurdu güneşe karşı bir nice def a süre- ⁸ler gide. Eger kara tut lekese vāki' olsa yine tutuñ hāmın süreler ⁹giderür. Eger yağlar ya bal mumından bir esbāba leke dökse kiremidi ¹⁰qızdırup bir beyāz bezi ısladup üzerine koyalar ve evvel issi kiremidi ¹¹üstünden uşul ile süreler. Bal mumı ceküp alur. Eger beyāz qaftana ¹²al renk doqınsa gül şuyın qaynadup süreler. Al renge şonradan ¹³bulaşdı, maħv ola. Eger cuqaya yağ toqınsa kil-i ermeni veyāhud ¹⁴güneşe karşı aq gül süreler, yağı gide. Eger yeşil renk bozulup ¹⁵āsumāni olsa gül şuyın qaynadup süreler, rengi giri yeşil ¹⁶olur. Cuqaya bir sene toqınup leke olsa sirke süreler, ya qoruq ¹⁷şuyı ya neft süreler, gide.

Ve dağı ol nesnelere ki faqırlıq getürür, ¹⁸anı bildürür: Dervişlerden etmek şatun almak ve evde örümcek ağın ¹⁹qomaq ve canağı ve cölmegi yumadan qomaq evüñ eşiginde oturmaq ⁽²³⁸⁾ve qabı qacağı acıq qomaq ve her işe bismillāh dimedin yabışmaq ve ²elin ve yüzün etegiyle silmek ve atasın ve anasın adıyla çağırmaq ³ve şoğan ve şarımsaq qabın yaqmaq ve tırnağın dişiyle kesmek ve ⁴üryānla ⁴yatmaq ve gün toğarken uyumak ve helāda tükürmek, müriş-i ⁵faqrdur.

Ve dağı üç nesne adamı borcından halāş ider. Evvel gusl ⁶eylemek ve qasıq kıılın tıraş eylemek ve cemā' atle namāz kıılmaq ⁷ādet ⁷itmek ve velileri ziyāret itmek ve hem şadaqa virmek ⁸ömri arturur ⁸ve ⁸'ale's-şabāh istiğfār eylemek, başa yağ sürmek, ⁹ālimlerle oturmaq ⁹ömri ziyāde eyler. Misvāk zeyreklik getürür ve her geqe yatsu namazından sonra ¹⁰'izā vaqa' a" süresin oqumak ğınāya sebeddür, müdāvet iden faqır ¹¹olmaya.

YÜZ OTUZUNCU BÂB

Baytarnâmeden bir miqdâr burûca ihtîşâr ¹²kesb olındı. Şol atûñ kim öñleri kıcından uzun ola, süricek ¹³ölür. At başından geçe, dişinüñ çukuru düz olur, başı bilinmez. ¹⁴Sekizinde, toközünde bir degirmi şağrak gibi olur. Araba şıkar. Eger atûñ ¹⁵damagına sülük yapışa, nişanı budur ki dilin çıkarur, yalanur¹, ¹⁶ve başını şalar. Aşağa dutar. ‘İläci; ağzını acup yakın ise ¹⁷tuz süreler. Eger katı icerüde ise bir nesneye benbe şarup tuzlu ¹⁸şuyla ol benbe²i muhkem ısladup boğazına şokup, sürüp ¹⁹kayup düşe. Yâhüd cengâlle çıkaralar. At sanculansa nişanı ⁽²³⁹⁾ budur ki yatur, yuvalanur, kırmı şışer, böğri katı katı olur. Ağzı ²ve burnıñ iki yanı katılanur. Kalkmaz ve katı katı şolur ve baş yire dö- ³ger, çirkin marâzdur, at helâk ider. ‘İläci fi’l-hâl hâş tiryâki şarâbla ⁴ezüp, zeyt yağı katup, andan ılıcağ idüp, atûñ başını yukaru ⁵kaldurup burnına dökeler ve üzerine kalın çul örteler, muhkem yürüde- ⁶ler, tîz derleye, kaşına. Eger terslerse iki kişi kırmını muhkem şağalar. Bir ⁷düz ağacla olmazsa elini şabunlar, köpürdüp veyâ zeyt veyâ bezir ⁸sürüp elin dübürine şoka. Eliyle bulunan tersi çıkaralar veyâ bir pâre ⁹şabunı büyük şâf idüp şokalar, açıla. Bir dürlü ‘ilâc budur ki ¹⁰şoganı döğüp şuyın şıklar. İçine adam südüğün katalar ve biber ¹¹ve tuz katalar. İliçak idüp burnına dökeler. Fi’l-hâl kaşına. Ba‘zlar ¹²atûñ zekerine adam bitin şokalar, kaşındurur ve eger titremesi ¹³gitmez ise eski şamanı şarâbla kaynadalar. Atûñ kırmı altına kıoyalar. ¹⁴Andan atı şaralar. Muhkem çuvallayalar. Tâ kim ziyâde derleye, kırtula. Bunıñ ¹⁵ekşeri şovukdan ve terlü şu virmekden hâşıl olur. Eger atûñ ¹⁶ayağına şu ine. Sebebi terlü şu virüp bağlamadan olur. ‘Alâmeti ¹⁷iki öñ ellerinüñ aşıkları şışer, yumrı olur. ‘İläci budur ki ¹⁸kepegi sirkeyle kaynadup şağ tuz katalar. Andan bir bez üzerine ¹⁹sürüp atûñ aşığına bağlaya. Bir gice dura yâhüd arpa kıaynadup ⁽²⁴⁰⁾ tuz ile bezir ile mütevâtir birkaç def’a vuralar. Eger atûñ omuzı yağır olsa ²⁰ol hînde bir pâre keçe üzerine ^(B109/a) işeyüp şağ² tuz eküp üzerine vurup ³bağlayalar. Bir gice dura. Olmazsa kepegi kıaynadup³ tuz ile vuralar⁴. Eger açılıp yağır ⁴olursa dâ‘imâ şovuk şuyla yuyup eski benbe⁵ vuralar ve eger azup ⁵fenâ⁶ olursa omuzıñ iki yanınıñ altından deleler. At kıılın ⁶geçüreler. Üzerine melhaca vuralar. İrin ve şu aşağısından yol bulup ⁷işleye. Ammâ yürütmeyeler. Eger gâyet eskiden ise bir nice yirden dağ vuralar. ⁸Yâhüd ol cerâhatüñ üstini dağlayalar. Yeñi cerâhat ola. Andan bitürücü ⁹otlar vuralar. Güneşe karşı yuyup eski benbe⁷ vuralar, eyü ola ve eyü ¹⁰olduğı tağdırce binmege yaramaz. Binünce⁸ girüye⁹ açılır. Hemân evlâsı ¹¹tebdıldür. Sebebi¹⁰ derlü iken¹¹ eyerin¹² almağdan hâşıl¹³ olur. ^(B109/a) ⁹Eger atda cerîme olsa adam tersin bir bez üzerine ¹⁰yağı idüp bağlayalar, bir gice dura. Eger şağalmazsa kepegi sirkeyle kıaynadup tuz ¹¹katup üzerine vuralar. Ya kil ile sirke vuralar veyâ tâze olduğı gibi bir tavuğın ¹²kırmın yarup üzerine vuralar, gide ve eger yumuşanursa bir iki yirden neşter ¹³ile dürteler, delinüp şarı şu ağa. Üzerine bezir süreler.¹⁴ ⁽²⁴⁰⁾ Eger atûñ beslemesi ¹²murâd olsa¹⁵ yirini bâk dutalar¹⁶. Südüğün ve tersin başmaya ve yemini gün variken ¹³vireler ve kıba kıuşluk vaktinde şuyın vireler. İkindüde bir dağı vireler ve üç günde bir kerre bineler ve uyansız kıomayalar ve kıba kıuşluk va- ¹⁴ktinde şuyın vireler. İkindüde bir dağı vireler

¹ Bu kelime harekeli.

² “şağ” A’da yok.

³ “kıaynadup” A’da yok.

⁴ “vuralar” A’da yok.

⁵ B’de “penbe”

⁶ B’de “hârâb”

⁷ B’de “penbe”

⁸ B’de “inişde”

⁹ B’de “girü”

¹⁰ “sebebi” A’da yok.

¹¹ “iken” B’de yok.

¹² B’de “egerin”

¹³ “hâşıl” B’de yok.

¹⁴ “⁹Eger atda cerîme olsa bezir süreler.” A’da yok.

¹⁵ B’de “olınursa”

¹⁶ B’de “pâk dutasın”

ve gāh gāh tuz vire. ¹⁵Tīmārında ihmāl itmeyeler. Murād üzere beslene. Ardı öñi bite. At қошаn ¹⁶gāziler at segirdürken üzerinde söz söylemeyeler. Zīrā atıñ ¹⁷sem‘i vardur. Söze muқayyed olur. Eksük segirdür ve çok da üzengi ile bögrin¹ ¹⁸dögmeye ve dāru‘l-ḥarbde ayğıra binmek gerek. Her ne deñlü zahmet² ziyāde ise ¹⁹şāhibin selāmete çıkarur. Meger ki siñirine zarar irmiş ola. Ve (B109/b) daḥı (241) at bıcılğan³ olsa ‘iraқи şabunla, issi şuyla⁴ muḥkem yuyalalar. Andan biraz ²bal ısıdup ve biraz kızıl boya qarışdurup süreler, giderür veyāḥūd ³kızıl boyayla sirke‘i qarışdurup süreler. Hemān ‘ilāc evvel bıcılğan⁵ ⁴üzere hırızma süreler. Tüyi gitdikdenşoñra kükürdi süreler, gide ⁵ve bıcılğan⁶ eyü olmağa başladıqda toñuz yağın ısıdup bıcılğan⁷ üzerine ⁶süreler, eyü ola ve hem tüyin bitüre. Aña ‘ilāc bir miқdār inciri ⁷şarb sirkede ısladalar. Bir gice dura. Şabāh issi şuyla ‘iraқи şabun ⁸ile bıcılğan⁸ muḥkem yuyalar. Şuyın қurıdup bu ıslanmış inciri ⁹ḡüb ezüp bir beze yaқu idüp bıcılğan⁹ üzerine bağlayalar gide. ¹⁰At yemin yimese yüzerlik toḡumından üç kerre yemine қатар, eyü ola ve daḥı ¹¹atuñ diline nazar ideler. Eger dili mercimek gibi kırmızı¹⁰ olursa ol kızaran yirleri ¹²neşter ile deşüp şeker ile, tuzı qarışdurup diline sürüp ¹³қoyı vireler ve daḥı ol at kim semürmeye, ebemgümeçinüñ toḡumın yemine ¹⁴қатар, semürde. Eger at kim öksüre, yemin yemeye, lapad¹¹ toḡumın yemine қатар, ¹⁵öksürügi gide. Eger evelek toḡumın yemine қatsalar, öksürügi gide ¹⁶ve daḥı at kim қабара olsa altı kesdāne қadar buğday ḡamırın oda ¹⁷gömeler, bişe. Andan ısıcaқla ol қабарaya vuralar, bağlaya, eyü ola. ¹⁸Ata bit düşse, zeyt yağın süciden dönmiş sirke ¹⁹ile qarışdurup¹² muḥkem calқaya. Andan atıñ başına¹³ ve қuyruğına (242) süreler, gide ve daḥı қабак çekirdegin arpasına қатар, yiye, bit düşmeye. Eger ²şu қоқulu¹⁴ olsa, at içmese ol şuyüñ balcığından¹⁵ atıñ burnına ³süreler, ol şuyı içe. Eger atıñ südügi dutulsa fülfüli döğüp ⁴üzere қoyalar, açıla. Eger at saқаğı olsa, şarımsağı döğüp ⁵iç yağıyla qarışdurup atıñ burnına ṡamzuralar, eyü ola. Eger at (B110/a) ⁶sanculansa, gözi öñinde olan ṡamardan қан alalar, ḡāyet mücerrebdür. Eger ⁷at belin ağırtsa ve yolcı olsa gerekdür ki қuyruğı yirinden ⁸dört barmaq yaşılığınca dutup daḥı iç ṡarafınuñ ṡamarından қан ⁹alalar, eyü ola. Eger қатı arpa dutsa adam sidügiyle yaş kilin qarışdurup bulamac idüp burnından қoyalar, mücerrebdür.¹⁶ Eger at қолın ağırtsa қarı bir қoyun derisin ısıcaқla ¹⁰alup üzerine işeyüp ve eflāk tuzın eküp atıñ omuzı ¹¹üzere қoyup muḥkem şaralar. Üç gün üç gice dura. Ba‘ de döndürüp ¹²zıkr olunduğı gibi bi-‘ aynıhi bayağı¹⁷ ṡarafın vuralar. Ol miқdār ṡura. Andan gide- ¹³reler, eyü ola. Eger atıñ dili şişe, dili altından bir nice yirden ¹⁴neşter ile қан alup şırūğan yağı süreler. Eger at öksürük olsa uvacıқ sümüklü böcekleri қабı¹⁸yla atıñ yemine қатар, yiye. ¹⁵Bir nice¹⁹ gice ide, mücerrebdür. Bir ‘ ilāci daḥı²⁰ toқuz dāne ṡavuқ ¹⁶yumurtasın ḡāyet keskin sirke içine қoya. Üç gün dura. Andan ¹⁷çıkırap görürler²¹, yumuşaқ olur²², atıñ boğazına қoyalar, yuda, mücerrebdür. ¹⁸Ammā üç gün ideler. Üçer yumurṡa yudduralar²³. Diğeri, yigirmi direm²⁴ beyān dibi ¹⁹ve yigirmi dāne

1 “bögrin” A’da yok.

2 B’de “zahm”

3 B’de “bıçılğan”

4 “issi şuyla” A’da yok.

5 B’de “bıçılğan”

6 B’de “bıçılğan”

7 B’de “bıçılğan”

8 B’de “bıçılğanı”

9 B’de “bıçılğan”

10 “kırmızı” A’da yok.

11 B’de “labad”

12 B’de “қарışdurup”

13 B’de “yālesine”

14 B’de “қоқар”

15 B’de “balcığından”

16 “Eger қатı arpa

қuyalar, mücerrebdür.”

A’da yok.

17 “bayağı” A’da yok.

18 “süreler. Eger at öksürük olsa uvacıқ sümüklü böcekleri қабı” ibaresi A’da yok.

19 B’de “niçe”

20 B’de “aña ‘ilāc”

21 “görürler” A’da yok.

22 B’de “olmuş”

23 “yudduralar” B’de yok.

24 “direm” A’da yok.

tāze incir, altı¹ dirhem kara üzüm şarābıla kaynadup (243) bir nice² gün çanağla boğazına dökeler, eyü ola³. Eger atıñ iki ayağına mādde dökülse ol bir 2māddedür ki qolı şişer, ayakları debrenmez. ‘İlacı oldur ki, iki kıcından⁴ 3қан alalar, haṭmi yabrağın⁵ papadya, ısırgan dikenini ve kepek ve şarımşak⁴şabı⁶, bunları şarb sirkede kaynadalar. Sirkesi gide. Isıcaqla ayağına 5bağlayalar. Bir gice dura, eyü ola. Eger⁷ peynir tulumın tuzlu olsa şarābıla haşlaya- 6lar. Isıcaqla ayağına şaralar. Bir gice dura ve gündüz bineler, durmaya. Eger 7mādde bir yire cem^c olup tomalup (B110/b) tursa⁸ un özin qarışdırup 8üzerine vuralar, bağlayalar, dura. Eger atıñ ayağı intişār olsa, ya^cni 9siñirleri gerilse, nişāni budur ki, yürüyemez debelenür. Ol bir ‘ illetdür ki 10atuñ boynından iner, siñirlerin dutar. ‘İlac, şağ tuzı 11süd ile kaynadalar, gāyet kavī olsun dirseñ nuşādır katasın, 12ısıcaqla ayaklarına vurasın. Üzerine şarāb vurasın, bağlayasın. Açılmazsa 13atuñ dizinüñ üsti yanından қan alasin. Bir ince tamar vardur, қanı andan alasin⁹ ve beş dāne yumurta 14şarusın yoğurup ma^ccün gibi idesin, bir pāre beze sürüp 15ol tamar üzerine vurup berk bağlayasın bir hafta dura ve atı 16bağlu dutasın. Şuya çekmeyesin. Bir zamān dura, eyü ola. Eger atıñ 17ayağı sıraca olsa, nişāni budur ki, başcağız¹⁰ gibi çıkar, irinlenür. 18Tizcek tımār olmaz ise yanından bir dağı çıkar, yayılır. 19Ayağı şişer, aқsar ve kıç ayağında dağı olur. ‘İlacı oldur ki, (244) görüdüğü gibi şekerle dağlayalar ve görünmez ise uşaqı sirkeyle hāl idüp 2merhem gibi ide. Andan bir denk şıçan otı қatup eski penbe ile 3üzerine vuralar. Bir gice dura. Yarındası açalar, yağ süreler. Eger at 4topuğın çalsa geyik қayıısına aşıklar düzүp topuğına bağlayalar. Birkaç 5gün bunlar o huyın keser. Ayruқ topuğın çalmaya. Eger at baldırğansa, 6қarnı şişүp hastalansa ekşi yoğurt içüreler, eyü ola. Eger at 7çayırda muhālif otlar yise süd içüreler, hūb ola. Hikāyet 8olınur¹¹ ki bir çayırda atlar muhālif otlar yimişler¹². Nicesi¹³ kırıldı. 9Bu hāl üzere iken¹⁴ bir tatar gelüp¹⁵ bal şerbeti içürüñ didi. 10İçürdiler, şıhhat buldı ve nicesi¹⁶ can çekişür iken şerbeti virdiler, 11şifā buldı. Eger at şakağı olsa, zeytün yağıyla ‘ırkı şarābıla qarışd- 12urup içüreler, mücerrebdür. Eger (B111/a) at hastalansa veyā sanculansa bu dört 13ırmağıñ ismini atıñ dört ayağınuñ tırnağı üzerine yazalar. 14Herbirin bir tırnağına inşa’allah yazalar, inşa’allah şifā ola. Zirā bunlar cennetden çıkmışdur¹⁷. Ceyhūn, seyhūn, 15furat, nil. Eger at uyuzı için üç dirhem rāvendi dört 16dirhem gülābıla ezüp içüreler, eyüdür. Ammā üç def’ a böyle 17ideler, mücerrebdür. Eger ‘ilac andüz kökin doğraya ve biraz 18tuz ve biraz қurum қatup kaynadalar. Ta bulamac gibi olanaca. Ba^cde atı 19yuyup üç gün süreler. Her sürmede atı yuya. Diğer, at (245) sıracasına gök süsenüñ kökin yemine қatup yidüreler, mücerrebdür. Diğer, atıñ 2arқası қalksa yumurta’ı қabıyla döğüp melhem gibi idüp biraz üstübi 3üzerine sürüp ol şiş yire vuralar. Bir gece dura, def’ ola. Eger at 4sanculansa yüz dirhem sirkeye yüz dirhem şu қatup boğazına dökeler, 5def’ ola. Ammā at kim қabara gösterse қurbağayı yarup üzerine 6bağlayalar, bir günden ziyāde durmaya, zarar dur ve sümüklü böcek de eyü- 7dür. Eger at gözündeki beline vursa қuyruğı altından iki üç 8barmaq miқdārı dutup keseler. Bıcaқ arқası deñlü ola, mücerrebdür. 9Eger at gözündekisine adam südügin

1 B’de “20”

2 B’de “niçe”

3 “dökeler, eyü ola” A’da yok.

4 B’de “kıcından”

5 B’de “yaprağın”

6 B’de “şapı”

7 “eger” A’da yok.

8 B’de “dursa”

9 “Bir ince tamar vardur,

қanı andan alasin” A’da yok.

10 B’de “başcağız”

11 B’de “ve dağı”

12 B’de “yidiler”

13 B’de “niçesi”

14 “Bu hāl üzere iken”

B’de yok.

15 B’de “anda bulandı”

16 B’de “niçesi”

17 “Zirā bunlar cennetden

çıkmışdur” A’da yok.

tamzursa, eyü ola. ¹⁰Eger at arpa dutsa fındıktan azacığ afyon ezüp ¹¹içüre. Eger at gözündekisine şâbla eflâk tuzın berâberce ¹²yumuşak dögüp gözine koyalar, şifâ ola. Eger at gözündeki olsa ¹³kalem-i zenkârî¹ gözünüñ bınarına koyalar, şifâ ola. Eger at arpalansa ¹⁴ğâyetde keskin esrâr yoğurup yidüreler, meşhürdür. Eger at ¹⁵sıracasına dili ucından kesüp boynına aşalar, kağı tarafından² ¹⁶ise mücerredür. Eger³ atun eyü şifâları oldur ki yüce boylu ¹⁷ola veyâhüd orta boylu ola ve ala gözlü ola yoğun inciklü ¹⁸ola (B111/b) ve hüb şüretlü ola ve kâmiş kulaçlı ola ve iki kulağınuñ ¹⁹arası giñ ola ve dişler ufağ ola ve aşâğa dudağı (246) yukaru dudağından uzun ola ve cümle kemükleri kışa ola ve uyluğı tolu ola ²ve böğürleri küçük ola. Açuk gözlü ve hâyası yirinde tüy olmaya ³ve kıçınıñ arası ve kirbikleri⁴ ve hem⁵ eñegi altı cümle⁶ siyeh⁷ ola ve her nesne⁸ i tiz görür⁴ola. İki kıçınıñ arası ne giñ ne giñ⁸ ve ne tar ola ve yükce⁹ giderken ⁵iki kulağıni işâret ide ide gide ve kendüi terâzûlayup¹⁰ gide¹¹, öñine ne gelürse ⁶ok gibi tiz şıçrayup geçe. İrkilüp tırmaya. Öñi yumrı olup¹² ⁷beri yiri göcek olursa ol at kıymetlü ola. Zîrâ ğâyet hızlı ⁸olur. Üstine bindükde kâhil yürümeye, revân yürüye¹³ ve şuya tiz meyl ⁹itmeye¹⁴ ve kışrak görince¹⁵ tiz kışneye ve beli ince olup kolan yirinüñ tüyi¹⁶ ¹⁰yatağı ya' ni dışı¹⁷ ufacığ¹⁸ ola. Tırnaqları yoğun ve siyâh¹⁹ ola ve hem ¹¹ökce²⁰ degirmi ola, ya' ni deve tabanlı²¹ olmaya ve beli²² ince ola ve boyun, ¹²omuzı ile²³ düz ola ve arkası balıç arkası gibi ola. Yağı etlü ¹³ola ve hürdaları yoğun ola ve kıyruğın yukaru götüricek ¹⁴tiz yine basa ve bilekleri yoğun ola ve aşâğaları yumrı olmaya ve kıç ¹⁵ayağıñ öñ ayağından aşırı yürürken aşırı ola²⁴ ve kuşanıcağ ¹⁶iki öñ ayağına yakın atmaya, belki arasına²⁵ kuşana ve beli uzun olmaya ¹⁷ve yürüyecek kıyruğın egmeye ve arpasın tiz tiz çiyneye ve kuşanıcağ ¹⁸belini bükmeye ve nâğâh²⁶ belinlemeye ve yolda kara görse kıçın kıçın girü²⁷ gitmeye. Eger ¹⁹şâğ eyegüsünde şol eyegüsü eksik olsa, ğâyet eyüdü, hızlı olur (247) ve şuya uğrayıcağ ve ağıra başıcağ şâğ ayağın evvel başa. Eger ²şol ayağın evvel başarsa şolağdur, şolağ at eyü olmaz, (B112/a) ³ya' ni mübârek olmaz. Zîkr olunan nişânlar altmış iki nişândur. Eyü ⁴nişânlardur. Eger bunların cümlesi²⁸ bir atda mevcüd olsa ol atun ⁵nazîri olmaz. Bârî cümlesi²⁹ olmazsa on iki nişân olmak ve bulunmak gerekür. ⁶Üçü ' avratdan, üçü deveden, üçü kağırdan, üçü şığırdan ola. Ammâ evvel ⁷olan³⁰ nişân hüb şüret ola ve bedeni nâzik ola ve saçı kıyruğı ⁸uzun ola ve deveden olan nişânlar kirpikleri ve boyunu uzun ⁹ola. Siñirleri yoğun ola ve dağı şığırdan olan nişânlar budur ki ¹⁰şığır kaburğalu ola ve şığır qarınlu ola ve şığır mizâclu³¹ ola ve kağırda olan nişânı budur ki³², kağır kula- ¹¹klü ve kağır kıyruqlu ve kağır arkalu ola. Bu maqûle at eyü olur ¹²ve hızlı olur³³. Her ne kıymet³⁴ dirlerse deger. Hürmâyi torı at ¹³eyü olur ve hünerlü olur ve cefâkâr olur³⁵. Bu tonlu at kim ayağı ¹⁴ve tırnağı ve kirpigi ve yelesi ve kıyruğı Fârslar kâvli üzere olup ¹⁵ve uyluğı arası giñ ve

1 B'de "şenkârî"

2 B'de "tarafda"

3 B'de "ammâ"

4 B'de "kirpikleri"

5 "hem" A'da yok.

6 "cümle" A'da yok.

7 B'de "siyâh"

8 "ne giñ" A'da yok.

9 B'de "yolca"

10 B'de "terâzûlayup"

11 "gide" A'da yok.

12 B'de "olursa"

13 B'de "yürüye"

14 B'de "eylemeye"

15 B'de "göricek"

16 "tüyi" A'da yok.

17 "yatağı ya' ni dışı"

B'de yok.

18 B'de "uvacığ"

19 B'de "uzun ve kara"

20 B'de "ökçesi"

21 B'de "tabanlı"

22 B'de "yelisi bitdüğü yiri"

23 B'de "boynıyla omuzı"

24 "aşırı ola" B'de yok.

25 B'de "ara yirine"

26 "ve nâğâh" A'da yok.

27 "girü" B'de yok.

28 B'de "küllisi"

29 B'de "küllisi"

30 B'de "avratdan olan"

31 B'de "hırtımlu"

32 "ve kağırda olan nişânı budur ki" A'da yok.

33 "hızlı olur" B'de yok.

34 B'de "bahâ"

35 B'de "zahmete doyar"

eñegi siyâh¹ ola, böyle at eyü olur. ¹⁶Bilmek gerekdür ki atda yigirmi dört dürlü hastelik vardır. Anlaruñ ¹⁷adları bunlardır ki zıkr olunup beyân olunmuşdur. Ānelšā(?), ka‘āb, ¹⁸vaṭar(?), ḥidām, şemes, ğaded, şikāk-ı ḥamr, nāsūr, ¹⁹baraş, laḥūd(?), nemle, nefḥa, melḥ, fağd(?), seretān, konuḡ, (²⁴⁸)ka‘tāk(?), bevāşır, ḡfāş, ḡfāk, dırmağal(?), ‘uşāş, su‘āl, demzaban(?) ²bu cemī‘ hastelikler ata kızmışla şu virmekden olur² veyā kızmışla bir yirde ṭurğurmağdan ve ³ya terlemişle çulsuz ḡomağdan olur (**B112/a**) veyā yoldan gelmişken ¹⁹tiz egerin almağdan veyā ḡām atı ḡatı zorla binmekden dutuna bağlamakdan ve ḡazān ²⁰vaktinde yağmura bağlasalar veyā çulsuz güne ḡarşu bağlasalar veyāḡūd yaz gününde ²¹güneşe ḡarşu bağlasalar veyā gice ile şovuğā ḡosalar, atuñ ḡasta olmasına (**B112/b**) sebep bunlardır. Ve daḡı atuñ yaşını bilmekdedür. Evvelā aşāğadan iki ḡulun ²diş biter ve iki diş yukarudan biter. Bu dört dişe ibtidā‘-i inbāt dirler. Anlaruñ ³yanında iki diş daḡı biter, anlara vāsītāt dirler. Anlaruñ yanında iki diş ⁴daḡı biter. Anlara riya‘ iyyāt dirler. Fi‘l-cümle atuñ otuz iki dişi olur. İki ⁵evvelinde, otuzı azusunda olur. Üç yaşar olıcaḡ ḡulun dişinüñ ḡapağını ⁶açar. Dördine degin şöyle ḡalur, birer ḡulun dişini bırağur, ḡalan dişinüñ dibi ⁷yoğunlanur. Altısında bir yanı gedilür. Ammā dibi daḡı berk olur. Yedisinde biri ⁸daḡı gedilür, ḡoca olur. Daḡı sekizinde dişlerüñ ucı dik olur. Toḡuzında ⁹ḡatı çuḡur olur. Şöyle kim arpa şığar olur. On beşinde tamām dübdüz olur. On ¹⁰yaşını geçdikden soñra atuñ yaşını arpa bilür. Şol at kim arpasın uvadur, ¹¹işinden ḡalmaz, ve ba‘zı at deve dişlü olur, ²⁴⁷anuñ yaşı hiç ma‘lüm ⁴olmaz. Vaḡt olur ki atuñ dişini dağlarlar, yigit görsün ⁵diyü. Velikin ḡoca at gündüzün ma‘lümdur ve hem gündüzden ⁶ma‘lüm olur. Zīrā aña gözi ⁷çuḡur olur. Temmetü‘l-kitāb ⁸bi-‘avni‘l-lāhi‘l-meliki‘l-vehhāb.

⁹Fi-seneti erba‘ün ve mi‘ete ¹⁰ve elf.

¹ B’de “ḡara”

² “olur” B’de yok.

SÖZ VARLIĞI

-A-

- a** O İşaret zamiri metnimizde 452 yerde geçmektedir. Çok fazla yerde geçtiği için örnek olarak birkaçının sayfa ve satır numarasını yazmakla yetiniyoruz. 3/14, 41/18, 91/4, 127/10, 162/7, 191/16, A82B39a/9, B81b/15, B87a/5.
- ‘**abā** (Ar.) Aba, hırka 226/9.
- ac** Aç 41/19, 43/13, 45/11, 45/6, 45/7, 48/12, 50/10, 50/7, 70/9, 77/14, 78/12, 78/9, 80/14, 83/17, 85/5, 96/6, 97/14, B80a/14, B82a/9, B82b/20, 106/11, 112/18, 114/17, 115/3, 120/19, 136/6, 159/16, 16/10, 169/2, 170/4, 180/18, 187/8, 198/1, 198/14, 209/13, 215/17, 223/6, 223/8,.
- ac-** Açmak 238/16, 38/6.
- ‘**acāyib** (Ar.) Şaşılacak şey 29/20, 181/15, A174B94b/11, A84B41a/11, B81b/11, B81b/13.
- ‘**acele** (Ar.) Acele 37/5.
- ‘**acem** (Ar.) Arap halkından olmayan 179/4.
- acı** Acı A108B50b/21, A108B50b/21, B80a/3, 118/17, 122/16, 138/2, 163/7, 163/8, 196/3, 225/8, 230/12, 46/12.
- acı-** Acımak 103/10, 103/10, B83b/6.
- acıbādem** Acıbadem 62/11, 7/4.
- acıbādem yağı** Acıbadem yağı 18/4, 59/15, 60/17, 61/14, 83/4, 106/12.
- acıķ(ğ)-** Acıķmak 11/9, 139/6.
- acıł-** Açılmak 39/15, 107/17, 234/13.
- acıraq** Acımıtrak, hafif acı 104/5.
- acı tereyağı** Acı tereyağı A82B38b/20.
- acı yağ** Acı yağ 150/17, B83b/20.
- acı yağı** Acı yağ 27/14.
- ‘**acib** (Ar.) Tuhaf, acayip 21/9.
- ‘**aciz** (Ar.) Aciz, zayıf 116/1.
- acıķ(ğ)** Açlık 69/19, 122/10, 223/3.
- acuk** Açık 238/1.
- aç** Aç 67/2, 154/13, A174B94a/18, B78a/9, B82a/5, B84b/10, A84B41a/15, B85a/6.
- aç-** Açmak 6/14, 25/18, 38/10, 40/12, 40/7, 40/8, 44/12, 44/13, 44/3, 44/3, 45/8, 48/13, 48/16, 49/6, 59/19, 62/15, 62/9, 71/9, 72/1, 73/2, 90/18, 106/4, 120/2, 142/16, 157/10, 161/5, 162/17, 166/14, 170/7, 175/3, 176/17, 178/3, 178/5, 181/9, 188/12, 188/16, 189/16, 189/6, 197/14, 197/5, 199/6, 201/12, 202/13, 203/6, 205/3, 205/9, 207/14, 208/16, 208/2, 210/18, 212/15, 212/16, 214/7, 216/3, 226/8, 244/3, A174B94b/6, B248B112b/6, B76b/8, B82a/17, B84a/5, B84a/6, B84a/9, B87a/10, B89a/16.
- açık** Açık 56/19, 58/16, 190/6, 221/18.
- açıl-** Açılmak 3/21, 38/10, 44/10, 45/4, 45/5, 45/7, 60/2, 60/5, 63/5, 63/6, 106/10, 106/11, 106/13, 106/17, 106/19, 106/19, 107/11, 108/7, 108/8, 108/9, 109/14, 109/17, 109/19, 118/7, 133/16, 155/18, 156/12, 157/1, 157/14, 191/4, 191/5, 205/19, 22/7, 225/17, 239/9, 240/10, 240/3, 242/4, 243/12, A108b51a/1, A168b91a/16, A168b91a/19, A80b37b/10, B88a/11, B89A/5

açılık(ğ) Açılık 113/19.

açuk Açık 30/8, 36/20, 64/1, 160/5, 161/3, 189/9, 195/9, 201/9, B89b/3, A168B90b/19.

açuk gözlü Açık gözlü 246/2.

ad İsim 111/16, 111/16, 238/2, 247/17.

adam Adam, insan 3/8, 10/4, 27/10, 28/8, 29/6, 29/6, 30/21, 41/4, 58/10, 58/11, 58/17, 58/19, 72/1, 79/5, 83/9, 92/10, 95/11, 96/1, 96/7, 103/6, 105/9, 108/19, 11/18, 11/2, 112/2, 129/17, 136/1, 136/2, 141/5, 147/1, 151/3, 153/7, 154/13, 164/8, 170/10, 176/11, 179/15, 19/6, 193/10, 193/6, 195/14, 195/3, 196/18, 197/10, 199/4, 212/13, 215/14, 216/2, 236/14, 238/5, 239/10, 239/12, 242/9, A82B40a/19, A82B40a/21, B77b/19, B78b/19, B78b/2, B80a/12, B80a/8, B80b/14, B88a/16.

adam kanı İnsan kanı B79a/19.

adam kılı İnsan kılı 115/18, 151/1, B77b/2.

adam sacı Adam saçı 159/12.

adam saçı Adam saçı 157/2.

adam sidügi İnsan idrarı B80a/16.

adam südügi 245/9.

adam tersi İnsan dışkısı 77/18, A240B109a/9.

adam tükürügi İnsan tükürüğü 145/19.

âdem (Ar.) Ademoğlu, insan. 11/2, 12/17, 136/1.

Âdem Peygamber Adem Peygamber. A217B103b/15

‘**aded** (Ar.) Adet, tane 203/3.

‘**âdet** (Ar.) Adet 199/18.

‘**âdet idin-** Adet edinmek 197/11, 197/12, 226/3.

‘**âdet it-** Adet etmek 238/6.

adım Adım 93/13.

ad қо- İsim vermek 183/19, A174B95b/9.

adla- Atlamak 13/3, 13/4.

afyon (< Ar.) Haşhaş 24/16, 245/10, 57/4, 59/16, 7/12, 90/13, 97/8, 113/11, 120/13, 125/13, 13/8, 131/19, 133/16, 172/16, 180/10, 180/13, 181/3, 181/6, 182/17, 182/7, 191/12, 191/16, 191/18, A134B61b/15, A172B93b/11, A174B94a/21, A174B94b/3, A174B95a/2, B5b/15, B77b/16, B78a/16, B78a/21

afyon-ı Mısrî Mısır afyonu 5/4, 52/20.

afyon yağı Haşhaş yağı 129/4.

âgâh (Far.) Uyanık. 16/4.

ağ Ak, beyaz 8/7, 52/8, 56/2..

ağ(ı)r- Ağrımak 127/7, 34/20.

ağ(ı)z Ağız 23/18, 23/21, 23/4, 230/7, 238/16, 239/1, 25/18, 25/8, 25/9, 26/13, 26/15, 26/16, 26/17, 26/6, 27/6, 29/10, 30/20, 30/21, 31/1, 31/4, 31/4, 31/7, 33/20, 33/3, 36/19, 36/20, 37/10, 40/17, 50/14, 61/5, 62/18, 62/7, 62/9, 65/17, 68/12, 68/4, 74/5, 80/2, 80/5, 82/7, 96/8, 124/14, 124/14, 130/13, 130/4, 133/16, 138/2, 151/18, 163/10, 164/1, 165/9, 165/9, 171/12, 185/18, 188/13, 189/9, 201/9, 216/15, 218/6, 221/18, 222/19, 222/9, A168B90b/20, A80B37a/19, B77a/2, B80a/14, B80b/3, B81b/9, B82a/7, B82b/3, B82b/5, B85a/5, B85a/6, B86a/13, B86a/14, B86a/20

- ağac** Ağaç 10/17, 57/1, 91/15, 151/11, 159/19, 162/2, 163/16, 18/2, 191/13, 239/7, A168B91a/2, A168B91a/3, A225B108b/10, A225B108b/14, B86b/19, B89a/15, B89a/21, B89b/1, B89b/3, B89b/4.
- ağac kavunu** Ağaç kavunu 65/9.
- ağaç(c)** Ağaç 12/5, A168B91a/6.
- ağar-** Ağarmak 3/6, 171/18, 179/5, 179/5, 179/6, 181/16, 183/17, A174B94b/14, A174B95b/7, A225B108b/6, B81b/7.
- ağarıl-** Olgunlaştırılmak B77a/5.
- ağart(d)-** Beyazlaştırmak 26/21, 27/8, 174/8, 179/15, 211/14.
- ağıl** Küçükbaş hayvan barınağı. 167/7.
- ağır** Ağır 62/6, 109/2, 136/4, 176/15, 179/1, 180/9, 197/10, 202/19, 213/13, A168B91a/7, A168B92a/9, B82a/2, B89a/8.
- ağır-** Ağırmak 6/4, 6/14, 7/2, B7a/2, 22/14, 41/15, 62/11, 84/18, 101/1, 103/10, 140/1, 162/11, 190/14, 191/2, 194/1, 198/12, 222/9.
- ağır başduğı** Kâbus 70/13.
- ağır başmak** Kâbus B6b/17.
- ağır hasteligi** Humma 141/11, 211/10.
- ağırlan-** Hasta ağırlaşmak 61/12, 216/11, 216/14.
- ağırlık** Ağırlık 139/19.
- ağırlık başmak** Kâbus 15/8.
- ağırt(d)-** Ağırtmak 18/15, 72/18, 207/19, 212/13, 212/14, 214/15, B7a/7, A80B38a/5.
- ağız** Ağız 3/11, 3/12, 23/5, 25/7, 27/2, 30/19, 43/15, 46/12, 48/5, 51/3, 91/7, 151/16, 158/8, 170/2, 183/11, 185/16, 214/14, A168B91a/18, A174B95b/1, B82a/7.
- ağız kokusu** Ağız Kokusu 31/2, 31/3, 211/5, 214/16, 217/14.
- ağız suyu** Ağız suyu 176/17.
- ağız yarı** Salya 216/11, 216/14, B83a/20.
- ağla-** Ağlamak 54/7, 55/8.
- ağrı** Ağrı 2/17, 3/11, 3/13, 3/15, 3/17, 3/20, 3/22, 3/25, 3/27, 3/28, 3/4, 4/16, 4/17, 4/17, 5/2, 6/12, 7/13, 7/13, 7/15, 7/17, 8/3, 8/6, 8/9, 10/2, 24/11, 24/18, 24/2, 25/14, 25/15, 25/4, 25/7, 25/9, 30/19, 30/21, 45/13, 46/18, 46/4, 54/19, 54/19, 54/6, 55/3, 56/4, 56/6, 56/7, 59/4, 59/8, 62/4, 64/9, 70/10, 74/13, 83/1, 86/9, 87/8, 88/1, 99/10, 99/15, 106/6, 121/11, 122/4, 129/17, 130/1, 130/18, 131/18, 131/19, 132/5, 188/3, 196/18, 211/12, 211/14, 218/17, 222/1, A134B61b/15, A134B61b/17, B80a/9, B86b/9.
- ağrı-** Ağırmak 5/11, 5/5, 5/9, 23/12, 23/16, 23/7, 23/8, 24/11, 24/14, 24/16, 24/16, 24/16, 24/18, 24/6, 24/8, 25/11, 25/13, 25/15, 25/20, 25/21, 25/3, 32/8, 33/3, 35/3, 37/12, 38/15, 40/15, 41/8, 51/14, 51/16, 53/18, 53/2, 53/20, 54/3, 55/11, 55/4, 56/5, 59/10, 59/12, 6/2, 6/8, 60/15, 61/9, 61/15, 61/4, 64/8, 64/9, 65/4, 74/13, 74/15, 8/5, 85/6, 87/5, 98/2, 99/9, 118/12, 119/16, 124/19, 124/3, 126/4, 126/6, 128/2, 129/14, 129/14, 130/1, 130/9, 131/15, 131/17, 131/7, 132/1, 132/14, 132/15, 133/9, 138/1, 168/16, A134B61b/21, B7a/1, B77a/19.
- ağırt(d)-** Ağırtmak 126/11, 128/1, 168/19, 204/19, 242/7, 242/9.

- ağu Zehir 206/12, 209/4, B79a/20, B79b/12, B80a/8.
- ağu ağacı yabrağı** Zakkum ağacı yaprağı 111/1.
- ağulu** Zehirli 111/1, B77b/8, B78a/20, B78a/4, B78a/9, B79b/6, B79b/7, B79b/9.
- ağulu canavar şoku** Zehirli hayvanların soktuğu yer 202/11.
- ağusuz** Zehirsiz B80a/12.
- ah** Feryat, inilti. B1b/8.
- āheste** (Far.) Yavaş B225b108b/7.
- āheste āheste** Yavaş yavaş. 119/2, 174/15.
- aḥvāl** (Ar.) ç. hāl Hâller, durumlar 3/25, 3/26, 4/18, 43/18, 58/6, 117/13, 194/9, 194/9, B6b/12.
- aḥvāl-i beyzā** Beyza hastalığının özellikleri B84a/2.
- aḥvāl-i seretān** Kanseri ile ilgili durumlar B83b/12.
- aḥyānen** (Ar.) Zaman zaman, ara sıra 120/15, 16/12, 174/9, 185/13, 57/12.
- āḥir** (Ar.) Son 14/16, 42/3, 63/18, 65/18, 81/17, 229/2, 229/19, 235/1.
- aḥlāt** (Ar.) ç. < ḥlīt 31/10, 93/3, 100/8, 154/10, 156/5, 172/8, 177/17, B77a/1.
- aḥlāt çokluğu** Hıtların çokluğu 100/10.
- aḥlāt it(d)-** Karışık yapmak 206/15.
- aḥsır-** Aksırmak B78a/15.
- aḥşam** Akşam 23/15, 34/9, 34/9, 79/11, 79/9, 8/6, 89/10, 93/18, 94/10, 102/5, 108/18, 117/1, 151/15, 158/16, 159/8, 182/6, 184/7, A174B94b/21, A80B37b/8, A174B95b/14.
- aḥur** Ahır 247/1.
- aḥz** (Ar.) Bir şeyi tutmak ve bir işe başlamak B1b/8.
- ākile** (Ar.) Yenirce adı verilen yara 155/12.
- ākile çıban** Yenirce çıbanı. 158/5, 158/8.
- aḳ(ğ)** Beyaz 38/4, 51/19, 52/5, 52/6, 52/9, 53/3, 54/3, 54/4, 55/2, 55/4, 60/12, 76/17, 86/5, 95/8, 107/8, 132/4, 133/14, 138/7, 139/18, 144/8, 145/13, 157/5, 168/11, 168/19, 172/1, 187/2, 189/11, 200/6, 208/9, 21/3, 216/16, 222/12, 223/14, 236/16, 236/16, A174B95b/9, A82B40a/15, B80b/2, B81b/12, B82b/3, B82b/3, B83b/8, B87a/3, B81b/16.
- aḳ-** Akmak 15/7, 20/15, 20/18, 20/9, 226/19, 26/7, 30/5, 60/11, 86/8, 96/8, 102/10, 109/10, 116/9, 137/14, 157/15, 157/8, 159/2, 159/3, 161/6, 164/14, 165/2, 168/4, 168/5, 173/8, 189/18, 190/1, 196/17, A147B68a/4, A240B109a/13, B88a/2, B88b/18, B89a/11
- ‘aḳākır** (Ar.) Bitki kökleri 1/6.
- aḳākiyā** (Ar. < G.) Mugaylan dikenini, mısır dikenini 129/10.
- aḳa dur-** Akmaya devam etmek A134B61b/19.
- aḳar ḳan** Kanama durumu 158/9.
- aḳar ol-** Akmaya devam etmek 61/1, 61/16.
- aḳarşu** Akarsu 66/7, 69/19, 139/14.
- aḳ behaḳ** Beyaz pullar şeklinde ortaya çıkan deri hastalığı 143/9, 143/13, 143/17.
- aḳ biber** Beyaz biber B76b/11

- ağca** Beyaz gibi; ağçe 102/18, 145/6.
- ağçalık** Ağçe miktarı 16/5, 122/15.
- ağ çoğan** Ak çoven bitkisi 236/7.
- ağ fülful** Beyaz biber 181/2, 184/1, A174B94a/21.
- ağ gül** Beyaz gül 237/14.
- ağgünlük(g)** Ağgünlük 60/5, 75/13, 99/4, 176/19, 182/9, A174B95a/3.
- ağ helvā** Beyaz helva 89/13.
- ağhardal** Ağhardal bitkisi 123/8.
- ‘**ağbet** (Ar.) Son, bitim 228/8, 229/6, 230/14.
- ‘**ağ(ı)l** (Ar.) Akıl 4/3, 8/18, 9/10, 10/14, 11/16, 14/17, 71/10, 71/11, 71/12, 71/15, 71/16, 71/17, 71/18, 72/2, 72/3, 72/12, 72/9, 73/2, 178/4, 197/8, 212/8, 218/9, 221/11, 221/8, 228/1, B80a/9, B84a/21.
- ‘**ağıl perişānlığı** Akıl perişānlığı 11/14.
- ‘**ağılsızlık(g)** Ağılsızlık 222/1.
- ‘**ağırkarha** (Ar.) Pire otu, üdül kahr 5/17, 23/6.
- ‘**ağırkarhā** (Ar.) Pire otu, üdül kahr 23/14, 24/12, 121/7, 122/13, 13/8, 172/14, 174/2, 176/14, 177/19, 180/11, 183/7, 191/12, 191/16, A168B91b/7, A174B95a/18, B86a/18.
- ağıt(d)**- Ağıtmak 27/13, 36/3, 40/8, 78/1, 138/10, 158/12, 159/6, 162/6, 190/8, 219/4, B81a/19, B83a/15, B84a/6, B85a/4, B87a/19.
- ‘**ağık** (Ar.) Bir tür değerli taş 24/14.
- ‘**ağide** (Ar.) Kıvama gelmiş bal ya da şeker 204/7.
- ağlık(ğ)** Beyazlık 46/18, 52/2, 144/3, 144/5.
- ağ mum** Beyaz mum 129/5, 36/4, 80/6, A80B37a/18.
- ağ nefit** Beyaz nefit yağı 187/3, 235/15.
- ağ nefit yağı** Beyaz nefit yağı 88/12, 130/8.
- ‘**ağreb** (Ar.) Ağrep 119/5, 167/2, B5b/17, B79a/11, B79a/21, B79b/1, B79b/12, B79b/13, B79b/14, B80a/4.
- ‘**ağreb şokduğı** Ağrep sokması B80a/16.
- ‘**ağreb şokı** Ağrep sokması B80a/5.
- ağsa-** Ağsamak 243/19.
- ağsām** (Ar.) ç. < kısım Bölümler 11/13, 3/17, 51/11, B5b/3, B6a/1, B6a/7.
- ağsām-ı canavar** Hayvan türleri B78b/11.
- ağsām-ı veca**‘ Ağrı türleri 89/4.
- ağsır-** Ağsırmak 221/9.
- ağ şandal** Ak sandal ağacı 67/11, 178/19, 203/15.
- ağ soğan** Beyaz soğan 63/16, 114/4, 147/12.
- ağ soğan şuyı** Beyaz soğan suyu 60/14, 237/5.
- ağ soğan tohumı** Beyaz soğan tohumu A168B92a/7.
- ağ soğan yağı** Beyaz soğan yağı 83/5.
- ağ süsen** Ak süsen 37/13.
- ağ sürincān** Yaban safranının beyazı 126/9, A134B61b/16.
- ağ şeker** Beyaz şeker 88/17, 89/8, 93/16, A225B108b/2.
- ağ turb** Beyaz turp 145/8.
- ağ turb tohumı** Beyaz turp tohumu 72/4.
- ağ türbüd** Ak türbüt otu 175/19, A80B37b/17.
- ağ üzüm** Beyaz üzüm 201/6.

aķ zāc Kükürt A82B39b/10.

al Kırmızı 237/12.

al- Almak 5/3, 17/15, 17/16, 17/4, 20/18, 20/7, 20/8, 20/9, 24/18, 26/8, 27/1, 27/12, 27/3, 31/16, 32/18, 32/19, 32/21, 33/4, 33/18, 34/16, 34/7, 36/2, 36/9, 38/20, 39/19, 39/6, 39/7, 40/6, 41/16, 44/11, 52/1, 53/4, 54/3, 54/18, 54/20, 56/13, 56/8, 57/6, 59/18, 6/11, 60/1, 60/5, 61/6, 62/2, 63/17, 63/8, 65/17, 68/14, 7/3, 72/14, 72/4, 75/10, 76/3, 78/1, 78/19, 78/4, 79/8, 8/10, 80/18, 82/18, 82/6, 83/19, 84/10, 86/12, 86/5, 89/13, 9/1, 91/10, 91/19, 91/7, 92/19, 93/3, 94/8, 97/15, 97/16, 100/2, 103/17, 107/10, 108/16, 110/19, 110/5, 110/7, 111/6, 111/7, 112/10, 112/11, 112/12, 112/9, 114/14, 114/18, 117/2, 118/18, 120/15, 122/19, 122/9, 124/1, 129/9, 131/1, 131/16, 131/6, 136/1, 136/6, 137/11, 14/10, 14/8, 141/12, 142/2, 143/2, 143/7, 147/3, 151/18, 152/5, 153/11, 153/11, 155/9, 16/8, 160/11, 160/12, 160/6, 160/7, 160/9, 162/11, 165/18, 166/1, 167/5, 168/12, 168/19, 168/4, 171/6, 180/17, 180/5, 180/6, 181/16, 181/6, 184/5, 187/6, 19/6, 191/15, 194/11, 199/9, 200/11, 201/14, 201/17, 203/8, 204/6, 204/8, 204/9, 208/6, 21/7, 211/2, 218/18, 218/8, 219/1, 219/19, 219/2, 22/9, 221/11, 222/18, 223/19, 224/1, 225/13, 225/5, 226/11, 226/13, 23/21, 23/4, 237/11, 240/11, 242/10, 242/6, 242/9, 243/13, A108B51a/10, A108B51a/12, A108B51a/7, A134B61b/20, A168B91a/19, A168B91b/13, A174B94b/13, A174B94b/3, A174B95b/13, A217B103b/14, A225B108b/11, A225B108b/12, A225B108b/16,

A225B108b/8, A248B112a/19, A80B37b/1, A80B37b/5, A80B38a/6, A82B39a/10, B77a/16, B78a/17, B78b/6, B79a/19, B79b/8, B80a/3, B81a/2, B81b/15, B82a/13, B82a/15, B82b/10, B83a/1, B83b/10, B84a/15, B84b/18, B84b/4, B86a/20, B86b/14, B86b/15, B88a/20, B88b/15, B89a/15.

a' lā (Ar.) İyi 28/16, 42/6, 65/3, 91/10, B86a/5, B86a/6.

alaca Alaca 14/9.

ala gözlü Ela gözlü 245/17.

ala mersin şarābı Ala mersin şerbeti 200/18.

'alāmet (Ar.) Belirti 12/4, 14/2, 15/4, 33/3, 54/16, 54/20, 55/2, 66/10, 66/11, 66/2, 74/12, 74/9, 87/3, 96/8, 101/1, 128/9, 129/13, 131/15, 132/14, 137/14, 138/1, 139/17, 139/6, 143/6, 144/1, 144/3, 198/9, 216/10, 216/12, 216/13, 216/16, 216/9, 221/10, 221/6, 221/6, 222/3, 239/16, A82B40a/13, A82B40a/14, B82b/1, B82b/16, B84a/21.

'alāmet-i balgam Balgam belirtisi 222/11.

'alāmet-i hayr İyi belirti 221/19.

'alāmet-i māl-i hulyā Karasevda belirtisi 15/9.

'alāmet-i mevt Ölüm belirtisi 221/17.

'alāyim (Ar.) Alametler, belirtiler 6/13, 14/1, 15/2, 15/13, 17/14, 18/5, 26/19, 31/11, 37/7, 41/14, 45/17, 46/12, 46/13, 46/16, 46/2, B87a/12.

alçaķ Alçaķ 82/1.

aldur- Aldırmak 14/17, 26/5, 89/17, 89/18, 217/12, 217/13, 217/13, 217/14, 217/15, 217/16, 217/17,

- 217/18, 217/19, 217/19,
A217B103b/13, A217B103b/13.
- a'lem** (Ar.) Çok bilen 2/16.
- 'ale's-şabāh** Sabah erkenden 238/8.
- ālet** (Ar.) Alet, araç 112/1, b79b/17.
- 'ale't-tevālī** Birbiri ardınca 10/13, 126/17.
- al(ı)n** Alın 5/3, 7/1, 7/17, 8/8, 17/15,
20/8, 21/12, 21/17, 21/18, 21/20,
34/3, 40/7, 58/13, 69/13, 136/14,
150/14, 152/10, 227/15, 227/16.
- alıma-** Alamamak 43/3.
- alın-** Alınmak 45/10, 80/15, 112/15,
120/18, 169/2, 173/3, 177/11,
179/19, 180/10, 181/14, 182/18,
183/8, 184/5, A174B94b/10,
A174B95a/11, A174B95a/20,
A174B95b/13.
- alış-** Alışmak 56/9, B85a/11.
- alışdır-** Alıştırmak 178/12.
- alışdur-** Alıştırmak 36/15, 39/14, 178/12,
191/18, 191/18, 227/2.
- 'ālī** (Ar.) Yüksek 198/1.
- 'ālim** (Ar.) Akıllı ve bilgili 238/8, 54/6.
- Allāhu Te'ālā** Allahu Teala 2/9.
- alt** Alt 36/19, 58/19, 59/1, 74/8, 80/9,
103/19, 11/2, 113/10, 119/7, 12/11,
125/10, 127/12, 14/1, 145/6, 160/5,
161/10, 161/13, 167/7, 186/18,
198/2, 230/13, 233/18, 234/11,
234/18, 234/19, 239/13, 240/5,
242/13, 246/3, A168B90b/15,
A168B91a/3, A168B91b/3,
A168B91b/3, A168B91b/6,
B78b/20, B79a/5, B83b/17,
B84a/6, B87a/15, B88a/13, B89b/6.
- altı** Altı 25/2, 25/2, 39/1, 64/6, 89/8,
89/9, 93/16, 93/17, 94/8, 115/15,
120/1, 126/10, 13/3, 133/4, 138/4,
139/5, 15/10, 151/15, 157/5,
164/13, 172/16, 172/19, 172/2,
172/3, 172/3, 172/4, 172/4, 172/5,
174/6, 174/7, 179/10, 181/18,
185/10, 187/7, 191/12, 221/1,
221/2, 234/11, 241/16, 242/19,
A168b90b/17, A172b93b/11,
A174B94b/15, A248B112b/7,
B77a/5, B77a/5, B83b/2.
- altın** Altın 245/7.
- altıncı** Altıncı 18/8, 216/9, 29/13, 43/17,
67/14, 106/7, 128/8, 130/11, 139/8,
155/5, 170/7, 217/11, 217/14,
217/18, 220/14, A82B40a/21,
B79a/11, B86a/4.
- altışar** Altışar 179/10, 182/5,
A174B94b/20.
- altmış** Altmış 91/15, 121/12, 122/3,
124/12, 126/18, 128/8, 130/11,
135/13, 172/2, 195/19, 218/18,
247/3, A134B61b/18.
- altmışıncı** Altmışıncı 120/8.
- altun** 76/15, 121/18, 228/17, B84b/21.
- ālūde** (Far.) Kirli, dolu 22/20.
- Amasya erügi** Amasya eriği 174/5, 203/3.
- 'ām** (Ar.) Genel 125/10.
- 'amel** (Ar.) İş 94/2, B1b/10, B6b/18,
B6b/21, B88a/12.
- 'amel eyle-** Yapmak, işlemek 90/2, 94/19.
- 'amel it(d)-** Amel etmek, yapmak 17/1,
17/2, 171/7, 24/2, 89/3, 91/18, 94/7.
- 'amel olun-** Yapılmak A217B103b/14.
- 'āmm** (Ar.) Genel B1b/11.
- ammā** Ama bağlacı. Bu kelime metnimizde 365 yerde geçmektedir. Metinde aynı anlamda çok fazla yerde geçen gelimelerin geçtiği yer sayfa ve

satır numarasını belirtmeyi gerekli görmedik. 27/16, 102/2, 116/12, 136/15, 209/5, 226/10, 242/18, A82B39a/1, B80a/2, B87a/12.

‘**amme** (Ar.) Bütün, halk, insanlar 58/8.

āmuḥte (Far.) Öğrenmiş, bilgili 17/16.

ana Anne B84a/8.

anac Anaç 210/6.

anason (Yun.) Anason 172/6.

‘**anber** (Ar.) Amber 66/14, 68/1, 81/16, 181/12, A174B94b/9, B85a/17.

anca Onun kadar 38/3.

ancaḳ Ancak A82B39b/18.

andüz Andız B76b/12.

andüz köki Andız kökü 244/17.

andüz şarābı Andız şerbeti 202/10.

ānelšā(?) Bir at hastalığı 247/17.

‘**anzarūt** (Ar.) Göz otu 57/11, 110/3, 104/16, 132/13, 160/10, 191/9.

‘**an-te’lif** (Ar.) Telifte 180/2.

añ(i)l Alın 227/14.

aña Ona 1/18, 2/9, 3/2, 22/13, 23/16, 24/1, 39/1, 48/16, 48/6, 49/19, 49/3, 55/1, 57/1, 61/12, 77/4, 86/11, 90/6, 90/9, 99/15, 127/7, 131/12, 133/12, 137/14, 137/3, 146/8, 146/8, 148/4, 152/12, 154/3, 157/13, 187/1, 187/10, 188/5, 188/7, 209/16, 219/13, 219/15, 219/5, 232/6, 235/15, 235/9, 236/1, 241/6, 247/6, A168B90b/13, A80B37a/21, A82B39a/20, A82B40a/2, A82B40a/2, A82B40a/3, A82B40a/4, B5b/18, B78b/16, B79a/20, B82a/13, B83b/17, B88b/17.

añıl- Anılmak, hatırlanmak 228/9, 229/12.

añsuzın Ansızın 164/16.

ara Ara 79/17, 102/16, 133/10, 148/15, 156/1, 167/1, 167/13, 167/19, 219/14, 228/13, 245/19, 246/16, 246/3, 246/4, 247/15, A168B91b/17.

ara- Aramak 161/4, 163/19.

‘**arab** (Ar.) Arap 179/4, 215/18.

araba Araba 238/14.

arba Arpa 108/10, 213/13.

arba şuyı Arpa suyu 213/10.

ard Art 8/4, 144/11, 17/2, 207/4, 207/11, 227/12, 227/13, 227/14, 228/7, 228/8, 240/15, A168B91a/20, B84a/17, B84a/18.

ardıç katranı Ardıç katranı 159/6.

arı Arı; temiz 139/13, 145/14, 154/6, 16/10, 160/12, B88b/3.

arıḳ Zayıf 215/4.

arıḳ it(d)- Zayıflatmak 135/19, 136/1.

arıḳlat(d)- Zayıflatmak 195/11, 195/14, 210/16.

arıḳlık Zayıflık 4/30, 4/31.

arıl- Zayıflamak 135/14, 136/3.

arın- Temizlenmek 53/20, 110/4, 115/17, 165/18, 190/4.

arı şoḳduḡı Arı sokması B79b/4.

arış (Far.) Kolun dirsekten parmak ucuna kadar bölümü 231/12, 231/13.

arıt(d)- Temizlemek 7/4, 15/17, 56/11, 73/3, 128/11, 157/10, 161/15, 161/5, 161/8, 165/18, 188/16, 190/3, 190/6, 197/17, 204/17, 205/1, 205/5, 209/1, 210/19, 213/3, 214/19, 219/6, 219/7, 219/7, 226/9, A174B96a/10.

‘**arız ol-** Ortaya çıkmak 5/11.

Aristetālīs Aristo 183/18.

Aristotālīs Aristo A174B95b/8.

arça Arka 27/6, 55/11, 74/13, 86/5, 101/1, 102/16, 106/2, 193/9, 212/7, 232/18, 232/19, 233/1, 233/2, 234/17, 245/2, 245/8, 246/12.

arça ağrısı Sırt ağrısı 178/7.

arça üsti Sırt üstü 221/17.

arçun arçun Yavaş yavaş B88a/1.

arpa Arpa 40/2, 68/12, 122/2, 167/1, 183/2, 202/18, 202/19, 222/7, 238/19, 242/1, 242/9, 246/17, A168B91a/6, A174B95a/14, A248B112b/10, A248B112b/10, A248B112b/9, B78a/2, B82a/2.

arpa ağırı Bir ölçü birimi 108/11.

arpa cüllābı Arpa ile yapılan bir şerbet 33/8, A80B37b/2.

arpa çülābı bkz. arpa cüllābı A80B37b/6.

arpa dut- Atlarda görülen bir hastalık 245/10.

arपाल- Atlarda görülen bir hastalık 245/13.

arpa şuyı Arpa suyu 40/2, 44/14, 75/3.

arpa unı Arpa unu 19/2, 19/4, 27/19, 43/5, 84/6, 109/13, 149/19, 149/2, 157/8, 189/3.

arşlan derisi Arşlan derisi 116/2, 167/19, 168/2.

arşlan necsi Arşlan dışkısı 168/2.

art- Artmak 142/9, B83b/17, B88b/21.

artık Fazla 158/17.

artuk(ğ) Fazla 58/15, 87/9, 135/6, 156/3, 161/10, 206/6, 211/19, B85a/14, B85a/15.

artur- Arttırmak 53/10, 72/1, 72/16, 85/1, 87/8, 96/12, 114/13, 174/16, 177/17, 178/3, 178/5, 197/10, 197/7, 207/18, 212/11, 212/12, 212/13, 212/14, 212/17, 212/18, 212/9, 213/1, 213/6, 213/7, 215/1, 215/9, 216/3, 238/7, a168b91b/16, b76a/19, b76a/20, b85b/1

aru Arı B5b/17, B79a/11.

arzu it- Arzu etmek B76b/3.

arzü Arzu 205/7, 205/15.

aş- Asmak 21/13, 77/9, 119/6, 141/15, 141/17, 141/5, 142/3, 185/11, 245/15, B84a/18, B84b/21, B89a/19.

aşa қо- Asıp bırakmak 117/14, 137/7, 167/2, B79b/13, B84a/17, B89a/14.

aşa қой- bkz. aşа қо- 75/16, 202/8.

āsān (Far.) Kolay 153/1, 17/9, 88/15, 88/18, A217B104a/10, B1b/10.

āsān-ı vecih Kolaylık 172/8.

āsānlık(ğ) Kolaylık , 48/19, 88/15, B76b/10, 118/1, 165/12, 166/11.

āsān ol- Kolay olmak 118/2, 17/13, 33/12, 33/14.

aşbur çiçeği Aspür çiçeği, yalancı safran 149/12.

‘**asel** (Ar.) Bal 94/9, 117/2, 117/4, 120/14, 123/15, 131/5, 145/13, 146/19, 150/19, 151/1, 152/7, 155/7, 158/6, 172/19, 174/4, 178/1, 179/9, 180/14, 181/19, 182/5, 187/18, 200/7, 204/14, 204/8, A172B93b/11, A174B94b/16, A174B94b/21.

‘**asel-i muşaffā** Saf bal 191/12.

‘**asel şerbeti** Bal şerbeti 160/18.

- aş(ı)l** Asıl, esas, kök 114/12, 116/7, B78b/17.
- aşl-ı hindibā** Hindiba kökü A82B39b/12.
- aşma yabrağı** Asma yaprağı 36/8.
- aşşı** Yarar, fayda 227/18.
- aşşı it(d)-** Fayda etmek B88b/11, B88b/12.
- astar** Astar 122/7, 16/9, 91/8.
- āsumānī** (Far.) Gökyüzü ile ilgili 192/4, 237/15.
- aş** Yemek 107/4, 107/5, 119/17, 125/4, 144/8, 157/16, 189/17, 189/2, 190/7, 207/10.
- ‘aşk** (Ar.) Aşk 7/11, 166/9, 166/11.
- aşağa** Aşağı 5/13, 5/14, 18/6, 34/19, 35/2, 36/18, 68/5, 73/18, 103/16, 103/4, 104/9, 107/12, 114/17, 117/4, 121/6, 164/16, 193/17, 219/6, 221/17, 233/12, 238/16, 240/6, 245/19, 246/14, A168B90b/13, A168B90b/20, A217B104a/10, A248B112b/1, B78a/14, B89a/4.
- aşağı** Aşağı 93/19, 94/3, 133/11, 219/6, 229/10, 229/11, 229/5, 229/7, 230/10.
- aşık** Aşık kemiği 238/17, 244/4.
- ‘āşık** (Ar.) Aşık 166/9.
- ‘āşık ol-** Aşık olmak 231/13.
- ‘āşık yabrağı** Aşık yaprağı bitkisi 117/10.
- aşu** Boya yapılan kırmızı toprak, aşu toprağı 28/4
- aşuk(ğ)** Aşık kemiği 238/19.
- aşurı** Aşırı 246/15.
- āşikāre** (Far.) Açık 229/8.
- at** At 6/8, 14/4, 20/7, 21/16, 21/9, 22/11, 29/18, 55/19, 119/6, 119/7, 152/9, 168/16, 169/13, 238/12, 238/13, 238/14, 238/19, 238/19, 239/12, 239/13, 239/14, 239/15, 239/3, 239/4, 240/1, 240/15, 240/16, 240/16, 241/1, 241/10, 241/11, 241/13, 241/14, 241/16, 241/18, 241/19, 242/10, 242/13, 242/14, 242/14, 242/2, 242/2, 242/3, 242/4, 242/5, 242/5, 242/7, 242/9, 243/1, 243/10, 243/13, 243/15, 243/16, 243/8, 244/11, 244/12, 244/13, 244/15, 244/18, 244/19, 244/19, 244/3, 244/5, 244/6, 244/8, 245/1, 245/10, 245/12, 245/13, 245/16, 245/3, 245/5, 245/7, 246/7, 247/11, 247/12, 247/13, 247/15, 247/16, 247/2, 247/4, 248/4, 248/5, A134B62a/6, A134B62a/6, A168B91a/6, A240B109a/9, A248B112a/19, A248B112a/21, A248B112b/1, A248B112b/10, A248B112b/10, A248B112b/11, A248B112b/2, A248B112b/4, B6a/17, B84b/8, B89b/5.
- at-** Atmak 61/6, 6/15, 40/11, 112/1, 112/1, 222/6, 222/8, 225/2, 240/11, 242/17, 246/16.
- ata** Baba, dede, ced 111/16, 148/13, 238/2, 248/2.
- āteşī** (Far.) Ateş gibi, ateş renginde B76a/15.
- ateş** Ateş 12/7, 30/3, 78/16, 105/8, 114/8, 115/19, 124/11, 124/9, 126/17, 130/5, 131/4, 147/7, 199/19, 199/9, 200/3, 237/5, A225B108b/5, A225B108b/7, B77a/20.
- at eti** At eti 215/12
- at gözündekisi** Atın gözünde olan bir hastalık 245/11, 245/9.
- atıl-** Atılmak 160/4.
- ‘atīk** (Ar.) Eski 79/6.

- at kılı** At kılı 116/12, 240/5.
- at na'lı** At nalı 26/1.
- at sıracası** Atlarda görülen deri hastalığı 245/14.
- at siñegi** At sineği 141/7.
- at südi** At sütü 205/17.
- at tersi** At dışkısı 186/15.
- aṭlas** Atlas kumaş 235/13.
- aṭrafıl** (Ar.) Beş maddeden yapılan şifalı bir macun 27/21.
- aṭrafıl-i şağır** Karışık bir macun 19/12, 182/11.
- aṭrafıl-i şağır** bkz. aṭrafıl-i şağır 107/3, 144/12.
- ‘aṭş** (Ar.) Susuzluk 48/7, 139/18.
- ‘aṭṭār** (Ar.) Aktar, baharatçı 124/1, 147/2.
- at yağı** At yağı 152/9.
- at zibili** At dışkısı 118/1.
- ‘avān** (Ar.) Zorba, vurucu, kırıcı 231/14.
- āvāz** (Peh.) Ses 3/21, 9/18, 44/10, 44/12, 44/12, 44/13, 45/2, 45/4, 45/5, 45/7, 45/8, 45/8, 48/13, 69/19, 73/2, 142/14, 195/4, 196/16, 212/9.
- āvāze** (Peh.) Ses A217B103b/19.
- avrat** (Ar.) Kadın 117/18.
- a'vān** (Ar.) Yardımcılar 2/8.
- ‘avrat** (Ar.) Kadın 4/22, 19/17, 54/1, 56/1, 57/17, 76/4, 108/9, 109/16, 110/5, 117/12, 117/13, 117/14, 118/10, 118/11, 118/3, 118/4, 118/6, 118/7, 119/10, 119/11, 119/14, 119/15, 119/5, 119/6, 119/8, 120/4, 151/6, 153/15, 191/3, 198/17, 198/18, 198/18, 198/18, 198/19, 198/19, 198/19, 199/2, 199/3, 231/13, 233/13, 234/4, 247/6, a168B92a/5, B6a/14, B88a/10, B88a/13, B88a/14, B88a/17, B88a/17, B88a/19, B88a/20, B88a/21, B88a/5, B88b/11, B88b/11, B88b/16, B88b/18, B88b/2, B88b/2, B88b/3, B88b/5, B88b/7, B88b/8, B88b/9, B89a/1, B89a/10, B89a/11, B89a/11, B89a/16, B89a/2, B89a/4, B89a/5, B89a/6, B89a/6, B89a/6, B89a/7, B89a/7.
- ‘avrat südi** Kadın sütü 103/1, 206/2, B84b/21.
- avuc** Avuç 5/5, 16/5, 126/18, 148/3, 155/2, 155/2, 181/5, 204/8.
- avuç** Avuç 117/9.
- ay** Ay 11/7, 14/16, 25/2, 29/11, 84/1, 112/19, 118/8, 118/8, 127/8, 127/8, 128/8, 170/15, 186/12, 217/11, A217B103b/14, B76a/18.
- aya** Avuç içi 190/10, 231/15, 231/17.
- ayāric** (Ar. < G.) Müshil etkili bir macun 28/1.
- ayağ** Ayak 11/3, 219/7.
- ayağı kabı** Ayakkabı 222/18.
- ayağ(ğ)** Ayak 4/27, 5/12, 13/1, 14/12, 16/3, 17/19, 19/11, 29/19, 29/19, 30/1, 30/2, 30/15, 30/16, 33/1, 33/17, 35/2, 47/7, 69/12, 76/12, 95/2, 95/7, 99/1, 125/16, 126/11, 126/10, 126/13, 126/17, 128/9, 129/8, 129/6, 129/7, 129/13, 129/14, 131/12, 133/3, 130/6, 133/9, 135/2, 135/12, 139/13, 142/12, 142/12, 146/14, 148/3, 149/14, 154/16, 155/14, 157/15, 164/17, 165/1, 167/10, 169/14, 170/8, 170/13, 186/18, 186/19, 189/19, 190/13, 190/14, 190/19, 208/14, 221/12, 221/16, 221/18, 222/4, 223/1, 234/17, 234/18, 235/2, 239/16, 243/1, 243/2, 243/4,

243/6, 243/8, 243/12, 243/17,
243/19, 244/13, 246/15, 246/15,
246/16, 247/1, 247/2, 247/13,
A82B39b/17, A82B39b/18,
A82B40a/11, A82B40a/2,
A82B40a/3, A134B62a/1,
A134B62a/1, A168B90b/12,
A168B90b/13, A168B90b/16,
A168B91a/5, A168B91b/13,
A168B91b/13, A168B91b/17,
B79b/16, B85a/8.

ayak ağrısı Ayak ağrısı 207/8.

ayakkabı Ayakkabı 222/18.

ayak taşı Ayak taşı 19/12.

ayak yarılma Ayak yarılması
A134B62a/7.

ayaz Serinlik, soğuk hava 23/20, 72/5,
75/12, 78/12, 85/8, 147/16, B84b/5.

aydınlık Aydınlık 15/7, 55/4, B78b/11.

ay eskisi Ayın on dördünden sonrası 85/8,
146/16.

aygır Damızlık erkek at 58/15, 240/18.

ayid tohumu Hayıt tohumu 84/7.

ayıl- Ayılmak 138/6.

ayın Ay süresince 78/9.

ayır- Ayırmak 112/2.

aylık Aylık 120/4.

‘ayn (Ar.) Göz 26/2, 28/17.

‘ayını (Ar.) Aynı 170/19.

ayna Ayna B78B/13, B88a/18.

ayran Ayna 95/5, 95/6, 118/5, 127/10,
147/16, 206/7.

ayrı Ayır B88b/13, B88b/14.

ayrık Artık, bundan sonra 222/19.

ayrıkısı Farklı B86a/13.

ayrıl- Ayılmak B86a/2.

ayrılık Ayrılık B89a/12.

ayru Ayır 97/4, 97/4, 157/19, 157/19,
172/10, 172/10, 177/1, 177/1,
180/13, 180/13, 182/10, 182/10,
183/7, 183/7, A174B95a/19,
A174B95a/19, A174B95a/4,
A174B95a/4, B77a/6, B77a/6.

ayruk Başka; artık, bundan sonra 6/10,
40/13, 56/3, 82/12, 107/16, 112/12,
119/4, 119/6, 142/14, 167/9,
170/13, 223/1, 227/12, 244/5,
A134B62a/3, A134B62a/5,
B80a/7, B80b/16, B80b/18,
B80b/19, B80b/6, B84b/9,
B89a/17.

ayu Ayı 53/6, 137/6, B80b/13, B80b/9.

ayu derisi Ayı derisi 128/17.

ayu kanı Ayı kanı 12/13, 14/14.

ayu ödi Ayı ödü 74/3, 97/6, B84b/14.

ayu yağı Ayı yağı 131/2, 164/1, B81a/12.

ayva Ayva 19/10, 36/17, 46/1, 49/10,
66/7, 69/2, 88/2, 99/19, 118/10,
118/16, 120/4, 139/14, 190/8,
223/18, B82a/13, B83a/1.

ayva ağacı Ayva ağacı 145/3.

ayva çekirdeği Ayva çekirdeği 78/5.

ayva çekirdeği Ayva çekirdeği 44/15,
74/18, 88/6, B82a/10.

ayva çekirdeği lu‘ābı Ayva çekirdeğinden
elde edilen koyu şurup 139/10.

ayva lu‘ābı Ayva ile yapılan koyu şurup
33/8.

ayva şarābı Ayva şerbeti 30/12, 47/18,
49/12, 68/1, 100/3.

ayvaṭana Ayvadana 96/16.

ay yefisi Ayın ön dördünden önceki kısmı
135/17.

āzeryūn (Far.) Sarı nergis, ayçiçeği 115/3,
116/14, 116/15.

āzeryūn yağı Ayçiçeği yağı. 109/9.

a'zā (Ar.) Organlar 3/10, 29/14, 30/18,
106/2, 121/5, 126/2, 128/2, 129/19,
143/6, 145/7, 148/6, 153/5, 155/12,
168/16, 188/17, 188/6, 188/8,
189/10, 193/15, 193/17, 194/4,
195/14, 197/13, 197/6, 210/18,
218/2, A134b61b/21, B76b/7,
B78a/13, B83a/19, B86a/2.

a'zā'-i re'iyeh Hayatî organlar 218/2.

az Az 33/3, 33/3, 46/3, 55/3, 74/9,
84/5, 85/1, 85/1, 87/3, 87/4, 93/11,
101/2, 107/18, 118/12, 128/12,
128/12, 131/14, 132/15, 132/4,
133/1, 133/1, 139/17, 139/18,
139/18, 140/1, 140/19, 141/2,
165/10, 17/1, 174/11, 174/11,
194/13, 198/14, 199/12, 200/2,
200/2, 207/13, 208/1, 224/17,
226/4, 226/4, 226/4, 226/5, 232/16,
A82B39b/19, A82B40a/13,
A82B40a/15, A147B68a/4,
A147B68a/10, A147B68a/11,
A147B68a/3, A84B41a/17,
B40a/6, B83b/9.

az- Azmak, bozulmak 202/10, 240/4.

azacıķ Azcık 54/10, 54/8, 69/6, 93/7,
138/10, 162/17, 213/16, 245/10,
A225B108b/2, A225B108b/5,
B75b/20.

azal- Azalmak 161/6.

azcıķ Azcık 52/14.

‘azım (Ar.) Büyük 2/6, 11/12, 39/17,
48/13, 50/8, 90/1, 91/8, 122/1,
122/3, 123/19, 125/9, 130/6, 136/6,
169/8, 181/8, 206/10, 226/12,

231/12, A82B40a/19,
A174B94b/5, B81a/6, B86b/5.

azīne (Far.) Cuma günü 170/1.

azrak Azar azar, daha az 190/2.

azu Azı dişi A248B112b/5.

-B-

bāb Kapı, bölüm 2/17, 2/18, 2/19, 2/20,
2/21, 2/22, 3/1, 3/10, 3/11, 3/12,
3/13, 3/14, 3/15, 3/16, 3/17, 3/18,
3/19, 3/2, 3/20, 3/21, 3/22, 3/23,
3/24, 3/25, 3/26, 3/27, 3/28, 3/29,
3/3, 3/30, 3/4, 3/5, 3/6, 3/7, 3/8, 3/9,
4/1, 4/10, 4/11, 4/12, 4/13, 4/14,
4/15, 4/16, 4/17, 4/18, 4/19, 4/2,
4/20, 4/21, 4/22, 4/23, 4/24, 4/25,
4/26, 4/27, 4/28, 4/29, 4/3, 4/30,
4/31, 4/32, 4/4, 4/5, 4/6, 4/7, 4/8,
4/9, 12/11, 14/13, 14/18, 18/17,
18/8, 19/19, 21/21, 23/3, 26/21,
26/3, 27/8, 28/8, 29/13, 29/21, 29/6,
30/19, 32/4, 35/13, 37/11, 38/17,
40/14, 41/10, 42/7, 43/17, 44/10,
45/11, 48/3, 49/14, 51/11, 58/6,
59/3, 64/7, 65/14, 67/14, 70/4,
71/10, 71/15, 73/11, 75/18, 78/15,
8/13, 82/4, 85/15, 88/14, 94/12,
95/11, 96/1, 97/10, 97/16, 97/5,
102/17, 106/7, 110/15, 117/12,
120/8, 121/12, 122/3, 124/12,
126/19, 128/8, 128/9, 130/11,
135/13, 136/7, 142/3, 143/8,
145/17, 146/19, 150/13, 153/17,
155/5, 158/9, 163/9, 165/11, 165/4,
168/15, 168/10, 170/7, 171/16,
185/19, 187/4, 188/4, 192/3, 193/6,
194/8, 199/5, 203/10, 204/15,
216/19, 216/9, 218/15, 220/9,
221/5, 223/16, 226/17, 227/5,
235/10, 238/11, A108B51a/4,
A134B61B/18, A168B91a/9,
A217B103b/17, A225B108b/18,
A80B37b/19, A82B39a/7,

A82B40b/1, B5b/1, B5b/10, B5b/11, B5b/12, B5b/13, B5b/14, B5b/15, B5b/16, B5b/17, B5b/18, B5b/2, B5b/3, B5b/4, B5b/5, B5b/6, B5b/7, B5b/8, B5b/9, B6a/1, B6a/10, B6a/11, B6a/12, B6a/13, B6a/13, B6a/14, B6a/15, B6a/16, B6a/17, B6a/18, B6a/19, B6a/2, B6a/20, B6a/21, B6a/3, B6a/4, B6a/5, B6a/6, B6a/7, B6a/8, B6a/9, B6b/1, B6b/10, B6b/11, B6b/12, B6b/13, B6b/14, B6b/15, B6b/16, B6b/17, B6b/18, B6b/19, B6b/2, B6b/20, B6b/21, B6b/22, B6b/3, B6b/4, B6b/5, B6b/6, B6b/7, B6b/8, B6b/9, B76b/21, B77a/13, B77a/20, B77b/16, B78b/4, B79a/11, B80b/4, B81b/17, B81b/4, B82a/4, B82b/11, B84a/19, B84b/15, B85a/1, B85a/18, B86a/4, B86b/1, B86b/11, B87a/19, B87a/4, B88a/4, B89a/12.

bāb-ı evvel Birinci bölüm B7a/1.

bābūnec (Far.) Papatya 101/7, 103/13, 131/19, 178/9, 189/4.

bābūnec yağı Papatya yağı 48/9, 86/18, 125/15, 129/6, B85a/14.

baça (< Far. pā-çe) Paça 99/19.

bād (Far.) Rüzgâr 84/18, 85/3.

ba'de (Ar.) Sonra 16/9, 16/16, 22/21, 26/15, 35/8, 40/6, 5/7, 54/9, 88/12, 92/14, 108/15, 115/1, 123/17, 135/10, 135/2, 138/18, 140/12, 144/13, 145/11, 146/11, 147/3, 148/7, 148/8, 149/1, 152/1, 152/19, 154/17, 155/10, 155/10, 160/10, 160/12, 160/3, 160/6, 168/6, 173/3, 174/10, 179/1, 179/11, 186/3, 190/3, 191/14, 194/3, 199/19, 203/8, 214/1, 220/6, 225/4, 242/11, 244/18, A147B68a/8, A225B108b/15, A225B108b/8,

B81a/15, B84a/1, B84a/5, B86b/17, B88a/21.

ba'de's-sahḫ (Ar.) Ezdikten sonra B86a/19.

ba'de't-tirāş (Ar.) Tıraştan sonra 19/18, 35/16, 150/19.

ba'de't-ṭa'ām (Ar.) Yemekten sonra 6/8.

bādem Badem 44/5, 5/18, 64/12, 80/1, 80/10, 80/7, 94/9, 141/9, 16/6, 181/16, 31/15, 43/12, A174B94b/14, A80B37b/2, B77a/5, B78a/8.

bādem ḥarīresi Badem bulamacı 75/3, 79/19, B87a/20.

bādem içi Badem içi 182/5, A174B94b/20, B81a/19.

bādem südi Badem sütü 43/5, 107/19, 109/7, 125/17, A108B51a/14, A80B37b/6, B87a/21.

bādem yağı Badem yağı 7/8, 19/16, 19/16, 33/11, 38/1, 42/2, 43/6, 62/15, 73/13, 74/16, 75/11, 75/4, 78/3, 79/18, 81/1, 81/12, 82/17, 86/17, 9/16, 125/13, 139/2, 15/15, 166/1, 17/19, 177/10, 182/17, 187/16, 187/7, A108B51a/14, A172B93b/11, A174B95a/11, A80B37a/18, B84b/7, B87a/15, B87a/21.

bādincān (Far.) Patlıcan 165/14, 212/17.

bādişnām (Far.) Yüzde olan kızillık hastalığı 27/10, 27/9, 39/17, 142/10.

bādrençbüye (Far.) Oğul otu 175/18.

bādrençü (Far.) Oğul otu 70/8.

bādrençüye (Far.) Oğul otu 28/19.

bağ Bağ 11/5.

bağa Kaplumbağa B88b/20.

- bağa köki** Bağa yaprağı bitkisinin kökü 69/8.
- bağa yağı** Kaplumbağa yağı 37/13.
- bağ çubuğu** Asma fidesi, asma dalı 20/2, 96/5, 152/4, 168/11.
- bağ(ı)r** Bağır 210/4, A80B37b/3, A82B39a/19.
- bağırsak(ğ)** Bağırsak 64/13, 70/11, 86/10, 89/11, 100/18, 100/19, 100/8, 113/8, 164/10, 164/11, 164/12, 164/16, 164/17, 164/18, 164/19, 164/9, 204/16, 204/2, 207/14, 210/12, 214/7.
- bağırsak ağrısı** Bağırsak ağrısı 212/4.
- bağışla-** Bağışlamak 71/5, 71/7, 136/15, 141/16.
- bağla-** Bağlamak 11/10, 21/17, 21/18, 216/6, 22/17, 220/5, 23/2, 24/21, 28/21, 34/13, 34/2, 34/21, 36/21, 38/3, 5/7, 50/16, 50/16, 54/13, 55/12, 58/10, 58/11, 63/19, 64/6, 69/15, 69/9, 7/1, 73/18, 74/6, 82/3, 82/9, 90/3, 90/3, 90/3, 91/16, 91/9, 95/1, 95/7, 95/7, 95/7, 100/5, 101/17, 102/16, 103/13, 103/17, 103/9, 104/12, 115/10, 116/12, 116/12, 117/13, 120/3, 122/8, 123/13, 126/1, 126/7, 133/16, 133/19, 14/11, 141/16, 141/16, 141/17, 141/5, 142/1, 146/17, 146/4, 146/6, 147/8, 150/14, 152/10, 156/4, 157/9, 160/5, 161/14, 161/7, 162/10, 162/4, 162/7, 164/3, 183/13, 185/18, 189/7, 196/1, 202/5, 205/19, 208/13, 238/19, 239/16, 240/3, 241/17, 241/9, 243/12, 243/15, 243/5, 243/8, 244/4, 245/6, A108B51a/11, A134B62a/6, A168B90b/16, A168B90b/17, A168B91a/4, A174B95b/3, A240B109a/10, A248B112a/19,
- A248B112a/20, A248B112a/20, A248B112a/21, A80B37b/20, B80a/10, B80a/3, B83a/11, B83a/21, B83a/7, B87a/9, B88a/7, B89a/15.
- bağlan-** Bağlanmak 118/6, 169/10, 205/18.
- bağlu** Bağlı 243/16, A168B91a/16, A168B91a/17, A168B91a/9, B6a/18.
- bağlu ol-** Bağlı olmak A168B91a/19.
- bahadır** (Moğ.) Kahraman, yiğit 68/7.
- bahadır it(d)-** Bahadır etmek 178/15.
- bahār** (Far.) Bahar 169/17, 195/12, 204/10, 209/4, 217/1.
- bahārın** Bahar zamanı B6b/10.
- bāḥuşuş** (Far. – Ar.) 64/1, 71/18, 203/10.
- baḥş** (Far.) Verme 7/6, 19/1, 89/9, 89/10, 176/3, 201/14, 201/14, 201/19, 201/19, 201/3, 202/19, 203/1, 203/4, 203/8, 203/8, 204/6, 213/14, 213/14.
- baḥş it(d)-** Baḥş etmek 93/17.
- baḥt** (Far.) Talih, kader 231/5.
- bā' iş** (Ar.) Nedenlilik, sebep olma 48/5.
- bā' iş-i emrāz ol-** Hastalığa sebep olmak 226/2.
- bāk** Pak, temiz 38/13, 72/6, 204/14, 208/9, 226/13, 240/12, 27/1.
- bāk eyle-** Pak etmek, temizlemek 215/1, 215/5.
- bākire** Bakire B88a/16.
- bāk it(d)-** Pak etmek 93/4, 100/4, 174/17, 176/6, 183/10, 183/5, 190/16, 191/9, 199/18, 201/17, 204/17, 204/2, 204/4, 205/2, 208/16, 216/4.

bağ- Bakmak 14/4, 2/11, 2/12, 55/5, 77/2, B78b/12, B83b/2, B88a/18.

bağdur- Baktırmak 69/17, B86a/15.

bağıl- Bakılmak 223/10, 223/6, 223/9.

bakır Bakır 128/18, 186/8, 200/6, 211/15, A82B39a/8.

bağırsak Bağırsak 92/2, 99/16, 100/11, 100/6.

bakî (Ar.) Daimi 153/13.

bağiyye (Ar.) Arta kalan 6/6, 116/4.

bağkām ağacı Boyacılıkta kullanılan bir ağaç 145/15.

bağla (Ar.) Bakla 49/16, 51/15, 79/2, 85/19, 98/18, 121/13, 196/13, A168B91a/14, B83b/13.

bağla kabuğu Bakla kabuğu 122/5.

bağla otu Bakla otu 73/13

bağla unı Bakla unu 128/14, 142/17.

bāk ol- Pak olmak, temiz olmak 175/17, 186/4, 236/16, 237/2.

bal Bal 11/5, 12/8, 22/6, 23/3, 241/2, 30/20, 31/1, 32/11, 32/12, 32/15, 32/16, 37/3, 41/13, 42/13, 44/17, 44/19, 44/2, 45/10, 45/6, 5/5, 50/3, 50/4, 51/17, 51/18, 52/1, 52/11, 53/10, 53/8, 55/19, 56/5, 60/12, 60/8, 61/17, 61/17, 61/9, 65/13, 65/19, 66/16, 72/4, 73/14, 78/18, 79/11, 79/18, 80/15, 81/15, 83/13, 83/9, 85/16, 85/5, 9/15, 93/6, 95/12, 96/15, 99/10, 103/1, 103/4, 103/12, 104/16, 106/12, 108/1, 108/15, 109/13, 110/3, 112/13, 112/15, 118/10, 120/10, 120/18, 123/12, 124/16, 125/2, 130/18, 132/12, 132/6, 132/6, 133/18, 134/1, 137/6, 140/8, 144/11, 169/2, 174/11, 174/18, 176/15, 177/11, 177/6, 178/11, 179/19, 179/9, 180/10,

181/14, 181/6, 181/7, 182/18, 183/9, 184/5, 185/11, 185/12, 185/14, 185/9, 188/10, 189/14, 190/8, 191/17, 191/9, 199/11, 201/13, 202/1, 203/7, 205/12, 207/15, 209/2, 209/3, 210/14, 210/9, 211/15, 211/16, 224/1, 224/5, 224/6, 224/7, 225/12, 225/12, 226/11, 227/1, 227/1, 227/4, A168B91b/5, A168B91b/8, A174B94b/11, A174B94b/3, A174B94b/4, A174B95a/11, A174B95a/20, A174B95b/13, A174B96a/12, A82B39a/17, A82B40a/9, A84B41a/10, B75b/20, B76a/15, B76b/19, B78a/16, B78a/3, B78b/8, B79b/19, B79b/2, B80b/17, B84b/14, B84b/21, B85a/10, B87a/21, B87a/6, B87a/6, B88a/16, B88a/2, B88a/3, B88b/14

balçık(ğ) Balçık 145/3, 242/2.

bal cülâbı Bal şerbeti 201/9.

balçık Balçık B86b/9.

baldır Baldır 32/18, 54/18, 87/5, 90/2, 94/19, 125/19, 156/18, 157/13, 157/16, 190/15, 191/1, A217b104a/10.

baldırğan Bir at hastalığı 244/5.

baldırıkara Baldırıkara otu 105/17, 80/4, 87/11.

baldırıkara suyu Baldırıkara suyu B76b/8.

balgāmī Balgam üstün olan 91/12.

balgam Balgam 13/15, 26/10, 31/3, 33/2, 40/19, 41/3, 42/15, 43/3, 44/17, 44/18, 44/19, 46/16, 46/17, 47/2, 48/12, 5/15, 5/17, 5/18, 50/8, 51/3, 55/2, 55/3, 6/4, 60/19, 66/18, 70/13, 71/7, 72/14, 73/3, 73/4, 74/12, 74/8, 79/12, 79/12, 79/3, 80/3, 81/14, 82/10, 82/7, 86/10, 89/3, 91/8,

92/13, 92/5, 93/4, 94/11, 94/2, 96/11, 96/12, 96/8, 104/5, 121/1, 122/14, 123/5, 127/19, 131/14, 132/16, 132/3, 132/7, 133/14, 133/14, 139/19, 140/3, 140/9, 144/13, 144/3, 144/4, 145/6, 146/3, 148/15, 165/17, 166/14, 17/7, 171/18, 174/1, 174/14, 175/2, 176/17, 177/14, 177/8, 178/4, 18/13, 181/8, 182/13, 182/3, 183/10, 183/14, 185/6, 188/1, 188/3, 195/15, 195/19, 196/5, 197/10, 197/17, 197/7, 199/11, 200/9, 203/2, 205/13, 205/5, 205/7, 206/10, 206/15, 206/19, 208/11, 208/18, 209/9, 212/11, 212/17, 213/1, 213/3, 213/6, 213/9, 214/11, 214/18, 214/7, 215/1, 216/13, 216/4, A134B61b/17, A147B68a/7, A174B94b/19, A174B94b/5, A174B95a/21, A174B95a/8, A174B95b/4, A174B96a/10, B5b/12, B75b/21, B76b/10, B76b/13, B76b/17, B76b/21, B77a/1, B77a/12, B77a/2, B77a/3, B77a/7, B77a/9, B82a/21, B82b/2, B83b/11, B83b/11, B83b/7.

balā (Far.) Yüksek 171/6, 58/4.

balgām çokluğu Balgam çokluğu 144/6.

balgām galebesi Balgamın çok olması 223/13.

balgāmī bkz. balgāmī 123/19, 136/18, 137/1, 182/13, 49/18, 50/19, A174B95a/7.

balgāmī sıtma Balgamla ilgili olan sıtma 205/2.

balgāmlu Balgamlı 99/17.

balgām şıyrundısı Balgam akıntısı 100/19.

balık(ğ) Balık 77/2, 77/14, 77/16, 77/2, 77/2, 102/18, 144/9, 192/2, 208/15, 226/15, A168B91a/15,

A168B91a/17, A168B91a/18, B77a/10, B82b/19.

balık arkaşı Balık sırtı 246/12.

balık otu Balık otu A80B38a/4.

balık tutkalı Balık tutkalı 190/18.

bal mumı Bal mumu 25/11, 97/12, 136/5, 235/14, 237/11, 237/9.

baliğ (Ar.) Ergen 43/8.

baliğ ol- Ergen olmak 76/6.

bal şuyı Bal suyu 42/17, 201/11, B76a/15.

bal şerbet Bal şerbeti 174/18.

bal şerbeti Bal şerbeti 40/18, 75/19, 79/2, 113/14, 125/6, 162/12, 174/10, 174/15, 210/11, 222/15, 226/16, 244/9, B86a/1.

bālūde (Far.) Pelte tatlısı 41/9.

bambal kurdı Bambal böceği, kuduz böceği B83b/19.

baña Bana 1/6, B2a/1.

bāpūnec yağı Papatya yağı 59/4.

bār (Far.) Geri, defa 63/18, B1b/7.

baraş (Ar.) Beyaz lekeler şeklinde oluşan ve tedavisi olmayan bir cilt hastalığı 18/16, 72/19, 142/11, 143/15, 143/9, 144/7, 145/6, 145/6, 171/19, 212/4, 247/19, B5b/2.

bardak Bardak 61/5.

bāre (Far.) Pare, parça 96/18, 136/8.

bārī (Far.) Hiç olmazsa B1b/5, 210/13, 247/5.

bārid (Ar.) Soğuk 50/19, 51/8, 139/10, 139/11, 170/15, 202/15, 202/18, 212/10, 212/19, 213/10, 213/12, 213/3, 222/9, A82B39a/17, B76a/17, B77a/9, B77b/12.

bārid mizāclu Soğuk mizaclı 215/8.

barmaq Parmak 34/20, A82B40a/1, B83b/8.

barmaq(ğ) Parmak 14/13, 34/21, 41/17, 57/1, 89/14, 103/18, 104/10, 125/10, 232/11, 232/13, 234/19, 235/1, 235/3, 242/8, 245/8, A68B90b/18, A82B40a/2, A168B91b/14, B80a/10, B87a/20, B88a/1.

bas- Basmaq 53/17, 246/14.

baş- Basmaq 31/17, 35/2, 57/18, 103/19, 104/10, 164/16, 186/18, 236/13, 240/12, 247/1, 247/1, 247/2, 84/18, A168B91a/1, A168B91a/6, A82B39a/20, A82B40a/1, B83b/8, B87a/20, B87a/21.

başar (Ar.) Görme yeteneği 49/5, 52/12, 53/11.

başdırma Pastırma 169/13.

başdur- Basdırmak 76/1, B88a/4.

başıl- Basılmak A82B40a/2.

bāsiliķ (Ar.) Yürek damarı 75/9, 78/3, 219/6, A108B51a/9.

bāsiliķ tamarı Yürek damarı 67/6, 78/1, 119/17, 125/13, 188/8, 190/15, 222/10, a80b37b/1, a108b51a/12.

bāsiliķün (Ar.) Yürek damarları 190/11.

baştur- Bastırmak 127/4.

baş (Ar.) Yayma, açma, serme B1b/13.

baş Baş 2/17, 2/17, 3/1, 5/11, 5/13, 5/17, 5/2, 5/4, 5/6, 5/9, 6/1, 6/11, 6/14, 6/4, 6/8, 7/13, 7/13, 7/15, 7/2, 7/6, 8/1, 8/12, 8/15, 8/18, 8/2, 8/2, 8/4, 8/4, 8/9, 9/9, 9/14, 12/18, 15/1, 15/15, 15/16, 17/16, 18/15, 18/17, 18/18, 18/19, 18/19, 18/6, 18/6, 181/9, 184/13, 19/15, 19/15, 19/18, 19/3, 19/5, 19/5, 19/7, 19/8, 20/7, 20/16, 22/8, 24/20, 24/21, 25/1,

25/14, 28/2, 31/10, 33/1, 34/12, 35/13, 35/9, 36/18, 36/19, 38/4, 39/18, 39/4, 44/6, 45/14, 50/15, 55/7, 56/12, 58/14, 58/18, 58/19, 61/12, 61/15, 62/10, 71/19, 72/18, 72/3, 76/12, 80/16, 81/1, 81/4, 81/14, 82/3, 85/6, 101/16, 102/18, 104/10, 109/19, 119/7, 125/9, 128/1, 138/1, 141/7, 143/2, 143/6, 147/9, 151/2, 152/5, 152/8, 154/16, 159/18, 159/9, 161/3, 162/1, 162/11, 162/13, 162/14, 164/17, 165/1, 166/13, 170/13, 171/19, 171/7, 172/7, 172/8, 173/13, 191/6, 204/18, 206/19, 207/19, 211/13, 212/13, 212/14, 212/18, 213/4, 214/15, 217/6, 217/7, 222/9, 227/11, 227/13, 227/14, 227/18, 227/6, 227/8, 229/19, 230/1, 233/11, 234/10, 236/10, 238/13, 238/13, 238/16, 238/8, 239/2, 239/4, 241/19, 243/17, A168B91a/4, A168B91b/17, A174B94b/6, A174B95b/20, A80B37a/14, A80B37a/15, A80B37b/11, A80B38a/1, A80B38a/5, A82B38b/18, A82B38b/19, A82B38b/19, A82B39a/1, A82B39a/1, A82B39a/20, A82B39a/4, A82B39a/6, A82B39a/9, B76a/13, B77a/3, B7a/2, B7a/4, B7a/7, B7a/7, B80b/20, B80b/21, B80b/6, B81a/1, B81a/10, B81a/3, B81a/3, B81b/12, B83b/16, B85a/8, B86a/12, B86a/16, B86a/5, B86a/6, B86a/9, B87a/10, B87a/17, B87a/9, B89a/16, B89b/12.

baş ağrısı Baş ağrısı 5/19, 5/19, 5/2, 6/10, 6/12, 6/7, 7/7, 7/11, 7/18, 8/6, 15/1, 57/8, 73/4, 73/6, 82/17, 177/13, 206/18, 207/1, 207/7, 208/10, 211/9, 213/18, 214/3, B76b/1, B76b/7, B7a/1, B7a/3, B7a/4, B7a/6, B7a/8, B7a/9.

- baş-bârit** bkz. bāş-bert 142/12.
- baş barmak(ğ)** 125/11, 129/2, 232/1, 232/7, 235/3.
- bāş-bert** (Far.) Başta oluşmuş yara 39/4.
- baş çevrılmek** Baş dönmesi 198/11.
- baş çevrülmesi** Baş dönmesi B82a/17.
- baş çevrünmek** Baş dönmesi 15/8.
- baş çevrünmesi** Baş dönmesi 173/9, B76b/7.
- baş ditremek** Baş titremesi B86a/4.
- baş ditremesi** Baş titremesi B76b/18, B86a/7.
- başka** Başka 35/6, 35/6, 94/6, 94/6, 172/17, 172/17, 182/5, 182/5, A174B94b/21, A174B94b/21, B88b/13, B88b/13, B88b/7, B88b/7.
- başla-** Başlamak 30/5, 118/12, 156/12, 204/9, 241/5.
- baş olun-** Başa çıkmak B79b/21.
- başsız** Başsız B83a/4.
- baş tamarı** Baş damarı 9/1, 17/4, 33/4, 57/6, 162/11, 219/5, B81a/15.
- baş vir-** Baş vermek 28/7, 86/7, B83a/8, B85a/5.
- bat-** Batmak 15/14, 58/17, 58/17, 58/17, 58/18, 163/10, 163/10, 163/13, 163/9, 171/1, A147B68a/5, B5b/9, B83a/13.
- bâtil** (Ar.) Gerçek olmayan 1/5, 1/8, 101/10, 101/9.
- batmān** (Ar.) İki buçuk kilo ile on kilo arasında değişen ağırlık ölçüsü birimi 39/1.
- batır-** Batırmak 5/12, 63/17, 111/3, 20/13, 210/4, 211/15, 211/16, B86b/19, B88a/20.
- bay** Zengin 227/9, 228/11, 229/17, 234/14.
- bayağı** Önceki 242/12.
- baykuş** Baykuş 58/15.
- baylık** Zenginlik 231/4, 232/5, 233/17, 233/18, 234/10.
- baytar-nāme** Baytarlıkla ilgili kitap 238/11, B6b/22.
- ba'zı** (Ar.) Bazı 15/9, 24/1, 3/12, 40/12, 49/13, 50/18, 56/3, 68/6, 70/19, 84/1, 86/15, 90/5, 90/8, 91/5, 109/4, 122/2, 123/7, 126/14, 126/8, 127/4, 128/7, 132/8, 133/10, 143/19, 144/13, 147/10, 147/12, 147/9, 152/11, 170/16, 170/17, 171/16, 178/13, 178/15, 179/19, 185/16, 187/7, 194/1, 196/8, 199/5, 201/17, 209/1, 221/5, 23/21, 235/10, 239/11, A248B112b/11, A82B39b/1, A82B40a/12, B6a/20, B6b/14, B6b/7, B76b/11, B80a/1, B83a/13, B83a/13, B83b/10, B83b/15, B83b/4, B88b/19.
- bāzincān** (Far.) Patlıcan 85/2, 114/16, 146/11, 146/6, B76a/21.
- bāzū** (Far.) Pazı 12/1, 69/2, 90/2, 94/19, 231/6, 231/7.
- bebek(g)** Bebek 229/13.
- becid** Çok fazla 78/10, 87/9, 101/17, 106/4, 149/12, 149/18, 149/3, 189/15, B39b/20.
- bedel** (Ar.) Eşit, denk 28/6, 38/14, 49/3, 70/15, 118/4, 166/7, 211/3, 212/6, b76b/11.
- beden** (Ar.) Beden 1/12, 1/16, 15/11, 28/13, 29/4, 31/12, 41/15, 42/4, 100/10, 100/7, 120/10, 120/9, 135/17, 135/18, 135/19, 136/3, 142/11, 142/9, 151/16, 153/8, 166/9, 173/8, 183/3, 194/4, 197/5,

- 197/8, 198/5, 198/6, 204/18, 207/6, 208/4, 212/12, 216/15, 216/16, 217/3, 217/9, 218/3, 226/3, 237/1, 247/7, A168B91b/11, A174B94b/13, A174B95a/15, A217B103b/12, B1b/6, B1b/7, B82b/16, B89b/10.
- bed-endām** Çirkin vücutlu B78b/12.
- beden süstligi** Beden zayıflığı 120/11, 120/16, 121/1, 173/7.
- bed-nüvis** (Far.) Horoz 121/13, 196/13.
- beg** Bey 111/16, 111/18.
- be-gāyet** Aşırı, son derece 10/11, 29/5, 59/7, 72/8, 73/3, 73/5, 88/5, 93/6, 105/4, 123/3, 123/4, 127/15, 143/6, 209/1, A82B38b/18, A82B39a/2.
- beglik** Beylik 231/4.
- behağ** (Ar.) Pullar ve beyaz lekeler şeklinde görülen bir tür deri hastalığı 102/10, 142/10, 143/10, 143/15, 143/9, 144/19, 145/5, 18/16, 212/4, 219/1, B5b/2.
- behağ ucuğı** Behağ hastalığında görülen uçuk yaraları 143/11
- behağ'u'l-ebyağ** Behağ hastalığında görülen beyaz lekeler 144/17.
- behağ'u'l-esved** Gövdede çıkan siyah lekeler 144/14.
- behağ** bkz. behağ 179/6, 50/12, 72/19.
- behlū** (< Far. pehlū) 233/4.
- behmen** (Ar.) Yaban havucu 67/2.
- behmen-i aħmer** Kırmızı behmen 184/3, A174B95b/11.
- behmen şuyı** Behmen suyu 66/19, A82B39a/18.
- behre** (Ar.) Hisse, pay, nasip B1b/8.
- bek** Pak 67/5, 171/15, 187/10.
- bekāret** (Ar.) Bakirelik B88a/15.
- beker** (Ar.) Bekār B88a/10.
- bekerlik(g)-** Bekarlık B88a/5.
- bekmez** Pekmez 73/16, 80/18, A80B37a/16.
- bekri** Sürekli sarhoş, ayyaş 168/13.
- beksimāt(d)** (Far.) Kuru ekmek 101/17.
- bel** Bel 73/4, 87/5, 97/13, 101/4, 103/15, 108/7, 110/11, 122/3, 122/8, 123/12, 123/13, 123/8, 124/3, 128/2, 133/11, 198/12, 233/7, 242/7, 245/7, 246/9, 246/11, 246/16, 246/18, A217B104a/10.
- belā** (Ar.) Bela 230/16, 233/4, 234/16.
- belādūr** (Ar.) Kuşburnuya benzer bir meyve 72/7, 72/8, 172/4, 176/12, B78a/7.
- belādūr ma'cūnı** Beladur macunu B85a/16.
- bel ağrısı** Bel ağrısı 4/25, 89/4, 114/11, 122/12, 122/4, 122/5, 123/10, 123/11, 123/14, 123/19, 123/3, 123/4, 124/5, 173/6, 176/7, 180/4, 181/15, 187/11.
- bel bağla-** Bel bağlamak 233/8.
- belesān** (Ar.) Pelesenk 184/8, A174B95b/16.
- belesān yağı** Pelesenk yağı 37/16, 123/18.
- belīle** (Far.) Emlec ve helilec gibi bir meyve 177/8, 179/16, 179/16, 182/16, A174B95a/10.
- belīlec** bkz. belīle 178/8, B81a/16.
- beliñile-** Korku ile uykudan sıçramak 96/10, 246/18.
- belki** Belki 112/1, 144/9, 198/17, 198/2, 246/16, B77a/10.
- bellūt küli** Pelik külü 39/8.

bel sızıları Bel sızıları 131/2.
bel sovuğluğı Bel soğukluğu 4/19, 106/8, 108/18.
belür- Belirmek 33/4, 41/16, 139/6, 221/14, 221/14, 224/8, B82b/16.
belürsüz Belirsiz 12/18, 13/1, B88b/6.
belürt(d)- Belirtmek 208/11.
ben Ben 1/5, 13/5.
benbe Pamuk 168/13, 235/15, 238/17, 238/18, 240/4, 240/9.
bencşenbe (Far.) Perşembe 220/7.
bendükce (< Far. bend-küşā) Eklem 131/11, 133/10, 133/13, 188/19, 189/7.
bendükce ağrısı Eklem ağrısı 207/5.
bendükceler ağrısı Eklem ağrıları 130/12, 131/11.
bendükceler sızısı Eklem sızıları 178/6.
bendükçe (< Far. bend-küşā) Eklem 38/14.
bendükçeler ağrısı Eklem ağrıları 130/19, 131/1, A134B61b/13.
benefşe (Ar.) Menekşe 19/1, 27/19, 42/12, 42/16, 44/14, 51/14, 55/13, 57/3, 68/6, 72/6, 79/14, 91/19, 103/14, 104/8, 131/19, 162/14, 174/5, 187/17, 189/4, 214/3, 224/11, 224/12, 224/14, 224/17, 224/2, A147B68a/3, A225B108b/4, A225B108b/5, A82B39b/9, B76b/19, B86b/12, B88a/19.
benefşec (Ar.) Menekşe 139/15.
benefşe dibi Menekşe kökü 130/17.
benefşe perverdesi Menekşe marmelatı 67/16.
benefşe suyu Menekşe suyu 108/15, 165/7, B88a/20.

benefşe şarāb Menekşe şerbeti 128/6.
benefşe şarābı Menekşe şerbeti 33/8, 74/17, 79/1, 136/10, 171/12, 187/10, A108B51a/13.
benefşe yağı Menekşe yağı 6/2, 22/1, 31/9, 37/19, 58/7, 69/17, 80/6, 81/1, 106/1, 130/16, 142/18, 171/7, A147B68a/12, B7a/8, B80b/15, B80b/5.
beñ Ben 39/2.
beñ(i)z Beniz 15/3, 18/5, 28/10, 28/11, 28/13, 29/3, 46/17, 65/4, 66/10, 66/11, 116/13, 137/14, 151/16, 176/6, 180/3, 181/2, 182/14, 191/2, 197/5, 197/9, 198/7, 198/18, 212/3, 213/17, 216/11, 216/12, 216/16, 221/7, A174B94a/20, A174B95a/8, A82B40a/11, A82B40a/15, B76b/2, B84b/1, B88b/21
beñze- Benzemek 11/4, 11/5, 70/9, 105/2, 107/9, 115/10, 146/8, 154/3, 188/5, 194/6, 205/16, 217/10, B86b/6.
beni isrā'ıl zeytını Beni İsrail zeytini taşı 105/1, 107/9, 108/3.
benir Peynir 154/4, 165/15.
benpe Pamuk B85a/6.
berāber (Far.) Beraber 2/11, 27/14, 52/4, 52/7, 65/12, 80/18, 89/13, 92/4, 110/7, 111/7, 131/3, 138/16, 145/13, 147/18, 153/13, 156/3, 170/12, 182/2, 201/7, 209/6, 233/14, A134B61b/16, A168B92a/10, A174B94b/18, A217B103b/16, B83b/20, B85a/10, B87a/3.
berāberce Beraberce 245/11.
berbād (Far.) Berbat, kötü, fena B.1b/9
berdāht it(d)- Parlatmak 24/21.
berde Perde 17/13.

berelenme Yaralanma B5b/13.

beres-siyāvūşān (< Far. persiyāvūşān) Baldırıkara otu 103/14, 104/8.

berhāl it(d)- Bertaraf etmek, uzaklaştırmak B89b/1.

berhiz it(d)- Perhiz etmek 16/16, 37/17, 54/1, 151/17.

beri Bu taraf 246/7.

berī (Ar.) Uzak 195/5, B80b/15.

berīşān (Far.) Perişan 11/16.

berk Berk, sağlam 17/2, 25/11, 30/14, 35/2, 36/21, 38/3, 103/13, 103/17, 104/10, 104/10, 116/12, 133/16, 133/19, 146/4, 146/6, 152/10, 157/9, 161/14, 161/7, 161/7, 162/10, 162/4, 162/7, 189/7, 214/16, 222/16, 225/11, 225/9, 243/15, A168B90b/16, A168B90b/17, A168B90b/19, A168B91a/1, A168B91a/2, A168B91a/4, A168B91a/5, A248B112b/7, A80B37a/15, B80a/10, B83a/4, B87a/12, B87a/21, B87a/9.

berk eyle- Sağlamlaştırmak 197/10.

berkişdür- Sağlamlaştırmak 24/2.

berkişik Pekişmiş, yerleşmiş 126/18.

berkit(d)- Sağlamlaştırmak 24/4, 24/7, 62/7, 151/18, 178/7, 195/11, 206/9, B80b/7, B81b/9.

berri Karasal, kara ile ilgili 109/4.

bersiyāvūşān (< Far. persiyāvūşān) Baldırıkara otu 42/12, 80/4.

berş (Far.) Sarmaşık, afyonlu şurup; bağırsak ağrısı 64/11, 64/8, 75/10, 86/14.

berş-i ‘isā Afyonlu şurup 181/1, A174B94a/19.

berş-i hūb Bir tür şifalı macun 180/11.

berü Beri 223/1.

berverde bk. perverde 145/12.

besbāse (Ar.) Rezene 175/1, 177/19, 180/8, 181/11, 182/7, 183/5, 185/8, A174B94b/8, A174B95a/1, A174B95a/17, A174B96a/11.

besfāyic (Ar.) Bespaye, çıyan otu 10/10, 13/9, 15/17, 86/19, 87/10, 154/19, 165/18, 166/4, 166/5, 172/5, 175/18, 177/9, 179/17, 214/9.

besle- Beslemek 143/5, 240/11.

beslen- Beslenmek 240/15.

beş Beş 16/14, 25/2, 26/17, 35/5, 36/3, 38/20, 45/9, 45/9, 6/17, 6/19, 64/6, 67/10, 67/3, 7/4, 71/3, 80/8, 84/11, 86/12, 86/19, 87/1, 87/10, 87/10, 87/11, 88/16, 88/16, 91/4, 94/10, 94/8, 94/8, 109/9, 111/1, 113/13, 115/15, 123/15, 123/15, 124/8, 124/8, 125/1, 126/10, 133/5, 133/5, 133/6, 147/15, 147/7, 151/10, 151/11, 151/15, 155/17, 156/14, 157/5, 165/10, 165/19, 169/2, 172/12, 172/15, 173/10, 173/13, 173/14, 174/9, 177/10, 177/12, 177/19, 178/19, 180/13, 181/17, 181/18, 181/3, 181/4, 181/5, 182/17, 183/1, 183/12, 185/11, 185/12, 185/13, 185/15, 185/7, 186/13, 186/14, 191/11, 191/12, 193/16, 199/19, 200/4, 200/7, 201/3, 202/19, 202/19, 208/18, 209/6, 209/7, 213/13, 213/14, 220/19, 221/2, 224/11, 224/15, 225/2, 243/13, A147B67b/16, A147B67b/16, A147B67b/17, A174B94b/1, A174B94b/1, A174B94b/15, A174B94b/2, A174B95a/14, A174B95b/2, A248B112b/9, B76b/1, B76b/18, B77b/21, B80a/13, B83b/2.

beşâret(Ar.) Müjde 229/15, 229/4, 230/3.

be-şarṭ-ı ân (Ar.) Bir şartla 168/4.

beşer Beşer 175/17, 175/9, 176/13, 176/14, 177/3, 179/17, 180/8, 180/9, 182/7, 183/6, 185/5, 203/2, A174B94b/14, A174B95a/10, A174b95a/18, A174B95a/2, A174B96a/10, A174B96a/8.

beşinci Beşinci 14/18, 29/6, 42/6, 65/14, 102/17, 128/9, 139/8, 153/17, 204/15, 217/17, 220/14, A168B91a/9, A82B39a/7, B76b/3, B78b/4, B85a/18,

bevâsır (Ar.) Hemoroid 4/21, 102/12, 102/13, 110/15, 111/15, 110/18, 111/17, 111/19, 111/4, 111/8, 112/13, 112/15, 112/19, 112/2, 112/6, 112/7, 112/8, 113/11, 113/12, 113/12, 113/16, 113/2, 113/4, 113/5, 113/7, 113/8, 113/9, 114/1, 114/11, 114/12, 114/15, 114/17, 114/4, 114/7, 115/1, 115/1, 115/12, 115/9, 116/15, 116/18, 116/3, 116/6, 117/4, 117/6, 117/7, 175/3, 177/17, 182/14, 209/8, 212/8, 248/1, A174B95a/8.

bevâsır-ı enf Burun içinde olan siğil 22/13.

bevl (Ar.) İdrar 213/11, 213/15, 213/6, 216/13, 216/16, 216/18, 222/12, 222/6, 222/8, A108B50b/21, A108B51a/1, B88a/14

bevl it(d)- İdrar yapmak 223/6.

bey(i)n Beyin 55/19, 71/17, 72/2, 72/6, 102/18, 114/13, 160/16, 160/8, 216/1.

beyân (Ar.) Fesahat 3/23, 3/25, 3/26, 4/4, 4/11, 4/20, 4/21, B6a/20, B6b/18, B6b/20, B6b/9.

beyân balı Meyan balı 172/15.

beyân dibi Meyan kökü 74/19, 139/6, 242/18.

beyân dibi şuyı Meyan kökü suyu B84b/3.

beyân it(d)- Açıklamak 130/12, 14/14, 156/5, 165/5, 192/3, 194/9, 199/5, 20/1, 204/16, 217/1, 48/3, A108B51a/5, A82B40a/11, B84a/20, B86a/4, B87a/20.

beyân köki Meyan kökü 16/14, 37/2, B85a/12.

beyân olun- Beyan olunmak, açıklanmak 247/17.

beyâz (Ar.) Beyaz 71/4, 89/2, 125/14, 236/5, 237/10, 237/11.

beyhüde (Far.) Boşu boşuna 1/9.

beyne'n-nâs (Ar.) İnsanlar arasında 228/9, 38/9.

beyñi Beyin 159/15.

beyni Beyin 160/7.

beynir Peynir 37/18, 209/14.

beyzâ (Ar.) Vücudun çeşitli yerlerin yumurta gibi şişliklerin olduğu bir hastalık 40/3, 40/4, B84a/2.

bez Bez 12/6, 22/4, 24/10, 24/21, 28/21, 30/9, 34/1, 34/13, 34/21, 39/11, 39/13, 47/18, 52/4, 54/13, 58/10, 6/1, 6/19, 67/12, 8/7, 81/4, 81/4, 82/3, 82/8, 84/8, 91/16, 91/17, 91/9, 98/9, 103/11, 109/12, 109/14, 114/6, 116/1, 119/5, 126/7, 129/11, 137/6, 141/16, 141/17, 142/1, 145/14, 147/8, 150/14, 152/10, 154/6, 159/4, 160/12, 163/1, 163/5, 163/6, 163/7, 174/6, 177/7, 183/12, 185/18, 189/8, 190/19, 195/10, 195/12, 196/1, 200/8, 201/2, 202/5, 202/6, 202/8, 208/9, 216/6, 237/10, 239/18, 241/9, 243/14, A108B51a/11, A168B90b/15, A168B90b/8, A174B95b/3,

- A240B109a/9, A80B37b/20, A80B38a/4, A82B39a/2, A84B41a/10, B81a/21, B82b/5, B83b/18, B84b/5, B85a/11, B88a/7, B89a/14.
- bezir** (Ar.) Keten tohumu 115/15, 158/13, 162/5, 236/14, 239/7.
- bezir yağı** Bezir yağı 63/17, 105/8, 236/2.
- bezr** (Ar.) Tohum 19/9, 37/5, 99/17, 114/4, 116/16, 220/2, 240/1, A240B109a/13.
- bezr-i benc** Ban tohumu 181/3, A174B94a/21.
- bezr-i kaşuna** Karnıyarık ve bağa yaprağı tohumu 29/8, 31/7, 41/16, 44/15, 65/1, 66/7, 67/11, 78/5, 90/4, 135/8, 157/19.
- bıcaķ** Bıcaķ 164/9.
- bıcılęan** Atların tırnak kıkünde oluşan sulu yara 241/1, 241/3, 241/5, 241/9.
- bıcılęan** bk. bıcılęan 241/8.
- bıcaķ(ę)** Bıcaķ 23/20, 64/5, 74/4, 76/19, 122/9, 153/3, 159/9, 161/6, 163/17, 245/8, A225B108b/10, A225B108b/14.
- bıldırıcın** Bıldırıcın 105/5.
- bıldırıcın eti** Bıldırıcın eti 70/18.
- bışar** Pınar 245/13.
- bıraķ(ę)-** Bırakmak 49/11, 58/16, 61/6, 74/5, 77/3, 91/17, 119/9, 126/5, 146/18, 148/3, 196/14, 202/6, 202/10, 216/6, 224/15, 225/1, A248B112b/6, B78b/16, B78b/21, B86a/16, B88a/8.
- bırasa toşumu** Pırasa tohumu 117/1.
- bışış** (Ar.) Kavun B78b/1.
- biber** Biber 28/11, 32/16, 83/14, 124/6, 150/19, 23/7, 239/10, A80B37a/16, B83a/20, B87a/12, B87a/14, B87b/1, B88b/13.
- biberiye** (Ar.) Biberiye 137/8, 137/9.
- bi-emri'l-lāh** Allah'ın emriyle 21/20, 77/17, 109/5, 168/7.
- bi-emri'l-lāhi te'ālā** Allah'ın emriyle 191/2.
- bi-fermān-ı ĥudā** Allah'ın emriyle 192/9.
- bi-avni'l-lāh** Allah'ın yardımıyla 5/8, 85/9, 127/16.
- bi-aynih** (Ar.) Aynıyla 151/7, 242/12.
- bī-ĥad** (Ar.) Sınırsız 111/14.
- bī-ĥuzūr** (Ar.) Huzursuz 170/11.
- bī-hūd** (Ar. - Far.) Kenedinden geęmiř A174B95b/1.
- bī-hūd ol-** Kendinden geęmek 183/11.
- bī-nazır** (Ar.) Benzersiz 83/6.
- bī-nihāye** (Ar.) Sonsuz A225B108b/10.
- bīre** (Far.) Kel baş 201/7, 201/8.
- bi-izni'l-lāh** (Ar.) Allah'ın izniyle 14/11, 59/12, 208/7, B82b/13.
- bi-izni'l-lāhi te'ālā** (Ar.) Allah'ın izniyle 193/12.
- bi-ķadri'l-ımkān** (Ar.) Mümük olduğunca B1b/5.
- bi-küllī** (Ar.) Tamamen 101/15.
- bil** Bel 33/16, 68/6, 74/7, 75/8, 103/8, 127/7, A80B38a/4, A82B39b/2.
- bil-** Bilmek 10/15, 49/7, 56/11, 70/5, 76/13, 77/18, 77/3, 85/5, 86/10, 99/15, 100/17, 118/9, 125/18, 127/18, 128/1, 135/3, 136/1, 140/12, 141/7, 146/3, 148/5, 148/9, 153/17, 155/19, 161/2, 168/11,

168/14, 169/17, 17/13, 171/3,
185/15, 187/16, 189/10, 189/18,
204/19, 207/1, 207/14, 207/4,
208/1, 209/17, 209/18, 210/11,
210/16, 210/2, 211/5, 212/19,
212/2, 213/1, 213/4, 213/5, 214/7,
214/9, 219/16, 247/16,
A147B68a/6, A217B104a/10,
A217B104a/8, A248B112b/1,
A248B112b/10, A82B39a/20,
A82B39b/21, B78b/13, B78b/14,
B83b/13, B83b/4, B86b/12,
B86b/12, B86b/18, B88b/3,
B88b/3, B89a/10.

bil ağırsı Bel ağırsı 122/11, 205/7,
A174B94b/12.

bi'l-cümle (Ar.) Bütün 79/4.

bildir- Bildirmek 187/4.

bildür- Bildirmek 2/17, 2/18, 2/19, 2/20,
2/21, 2/22, 3/1, 3/10, 3/12, 3/13,
3/14, 3/15, 3/16, 3/17, 3/18, 3/19,
3/20, 3/21, 3/22, 3/24, 3/27, 3/28,
3/29, 3/3, 3/30, 3/4, 3/5, 3/6, 3/7,
3/8, 3/9, 4/15, 4/1, 4/10, 4/12, 4/13,
4/14, 4/16, 4/17, 4/18, 4/19, 4/2,
4/22, 4/23, 4/24, 4/25, 4/26, 4/27,
4/28, 4/29, 4/3, 4/30, 4/31, 4/32,
4/5, 4/6, 4/7, 4/8, 4/9, 15/4, 12/12,
15/1, 18/17, 18/9, 19/5, 22/1, 23/3,
26/21, 26/3, 27/9, 28/9, 29/15, 29/6,
30/19, 32/5, 35/14, 35/15, 37/12,
38/18, 40/14, 40/3, 41/11, 42/7,
43/18, 44/11, 45/12, 49/15, 51/11,
58/6, 59/4, 64/8, 65/14, 67/15, 7/10,
70/4, 71/10, 71/16, 73/12, 75/18,
78/15, 8/14, 82/5, 85/15, 88/15,
94/12, 95/11, 96/2, 97/11, 97/17,
97/6, 102/18, 106/9, 110/15,
117/13, 120/8, 121/12, 122/4,
124/13, 126/19, 128/9, 128/9,
135/14, 136/7, 142/4, 142/8, 143/9,
145/18, 145/6, 147/1, 150/13,
155/12, 158/10, 163/10, 165/12,
168/17, 168/10, 170/8, 171/17,

186/1, 186/8, 188/4, 188/5, 193/6,
216/9, 218/15, 220/9, 221/6, 222/5,
223/17, 223/5, 226/18, 235/10,
237/18, A134B61b/19,
A168B91a/11, A168B91a/9,
A217B103b/18, A225B108b/19,
A80B37b/19, A82B39a/8,
A82B40b/1, B5b/1, B5b/10,
B5b/11, B5b/12, B5b/13, B5b/14,
B5b/15, B5b/16, B5b/18, B5b/2,
B5b/3, B5b/4, B5b/5, B5b/6,
B5b/7, B5b/8, B5b/9, B6a/1,
B6a/10, B6a/11, B6a/12, B6a/13,
B6a/14, B6a/15, B6a/16, B6a/17,
B6a/18, B6a/19, B6a/2, B6a/21,
B6a/3, B6a/4, B6a/5, B6a/6, B6a/7,
B6a/8, B6a/9, B6b/1, B6b/3,
B6b/11, B6b/12, B6b/13, B6b/14,
B6b/15, B6b/16, B6b/17, B6b/19,
B6b/2, B6b/21, B6b/4, B6b/5,
B6b/6, B6b/7, B6b/8, B76b/21,
B77a/13, B77a/20, B77b/17,
B78b/5, B79a/11, B7a/1, B80b/5,
B81b/17, B81b/4, B82a/4,
B82b/12, B83b/13, B83b/4,
B84a/2, B84b/1, B84b/16,
B85a/18, B85a/2, B86a/4, B86b/1,
B86b/11, B87a/17, B87a/4, B88a/6,
B89a/13

bile Bile 29/2, 29/20, 34/16, 34/21,
34/8, 36/9, 42/6, 95/12, 100/14,
115/5, 138/17, 147/9, 153/3,
156/10, 159/12, 203/9, 211/18,
216/6, 221/8, 228/19, 229/1,
A84B41a/9, B40a/6, B78b/21,
B85a/9, B87a/17.

bilek(g) Bilek 231/10, 231/11, 246/14,
A168B91a/2.

bilesince Beraberinde 58/12.

biliç Piliç A168B91a/14

bilin- Bilinmek 238/13, B1b/4.

bi'l-küllüye (Ar.) Tamamen 99/8,
A147B68a/9.

bil şızıları Bel şızıları 130/12.

bin- Binmek 29/18, 169/13, 240/10, 240/10, 240/13, 240/18, 243/6, 246/8, A248B112a/19.

binā Bina 197/19.

binā'en (Ar.) Dayanarak B1b/9.

bir Bir sayısı metnimizde 1192 yerde geçmektedir. Geçtiği birkaç yeri yazmakla yetiniyoruz. 1/19, 15/5, 28/21, 122/12, 155/2, 181/14.

biraz Biraz 9/2, 25/16, 31/13, 36/21, 89/2, 97/18, 106/18, 117/9, 122/2, 124/2, 126/15, 126/4, 128/3, 13/8, 13/8, 152/4, 152/5, 154/18, 159/7, 162/19, 164/18, 165/9, 168/19, 191/17, 199/19, 199/7, 199/8, 200/8, 201/17, 204/9, 218/6, 218/6, 218/6, 24/12, 241/1, 241/2, 244/17, 244/18, 245/2.

birazcık Birazcık 117/2, 64/4.

birbiri Birbiri 36/5, 36/9, 38/10, 39/8, 54/11, 54/17, 55/1, 55/3, 56/15, 61/1, 62/14, 84/7, 93/17, 94/9, 128/14, 144/11, 149/11, 149/3, 172/11, 180/13, 182/10, 183/8, 221/18, A108B51a/6, A147B68a/5, A174B95a/19, A174B95a/4, B85a/11, B89b/12.

birden Hep beraber 17/9, 231/12.

birer Birer 34/17, 85/9, 102/6, 103/12, 117/11, 133/4, 143/16, 146/2, 151/7, 153/14, 155/3, 155/4, 171/6, 173/6, 175/1, 175/13, 179/19, 183/6, 192/7, A174B94b/10, A174B95a/18, A248B112b/6.

birez Biraz 33/19, 35/6, 42/7, 42/8, 45/5, 45/5, 45/6, 46/9, 50/10, 50/13, 50/7, 52/2, 62/3, 65/11, 66/13, 68/11, 71/14, 8/10, 8/8, 80/4, 80/8, 84/8, 87/12, 92/13, 94/1, 94/10, 94/9, 98/6, 105/7, 105/8, 108/14, 11/15,

114/18, 115/4, 119/11, 119/12, 125/2, 13/14, 13/9, 13/9, 13/9, 130/10, 131/19, 138/17, 138/9, 140/18, 143/15, 147/2, 16/10, 162/6, 19/11, 19/2, 20/4, 203/12, 209/11, 219/19, 222/4, 225/13, A168B90b/8, B79a/19, B82a/9, B82b/4, B82b/7, B82b/7, B83a/2, B83a/2, B83a/2, B83a/3, B84b/6, B88a/7.

birezcik Birazcık 91/7, 93/14, B77a/7.

birezçük Birazcık 93/13.

biri Biri 110/17, 14/9, 148/5, 148/5, 39/7, 70/9, 90/15, A82B40a/1, A82B40a/1, B76b/1, B84b/11, B84b/11, B87a/5, B87a/9.

birik- Birikmek 158/18.

birin birin Birer birer 149/1.

birinc Pirinç 49/11, 95/10, 217/10, B84a/8.

birinc herisesi Pirinç keşkeği A108B51a/14.

birinc helimesi Pirinç helmesi 115/8.

birinci Birinci 26/3, 37/11, 51/11, 75/17, 96/1, 121/12, 143/8, 192/3, 220/15, 220/16, 220/16, 220/18, 221/5, B76b/21, B82b/11, B88a/4.

birisi Birisi 14/9, 70/8, 73/8, 163/11.

birkaç Birkaç 13/7, 16/13, 17/12, 23/21, 24/8, 28/1, 33/12, 40/6, 41/8, 47/14, 56/11, 56/19, 63/19, 65/11, 78/11, 78/9, 8/15, 87/9, 93/13, 116/19, 122/1, 123/10, 123/17, 125/5, 132/5, 159/16.

birkaç Birkaç 11/9, 143/16, 144/16, 146/12, 147/11, 147/17, 148/2, 150/1, 151/5, 153/15, 154/14, 156/11, 156/12, 158/2, 159/15, 159/9, 161/11, 168/19, 169/11, 184/12, 192/5, 198/3, 200/15,

- 222/15, 240/1, 244/4,
A174B95b/19, B77b/18, B79a/14,
B79a/16, B80b/17, B83a/11,
B84a/5, B86a/7, B86b/10, B87b/1,
B88a/1, B88b/7, B89a/15.
- birle** İle 1/7, 30/6, 33/17, 40/8, 46/15,
46/8, 50/18, 64/16, 64/19, 66/17,
67/9, 75/2, 76/8, 81/5, 92/1, 97/16,
101/10, 116/11, 116/17, 132/10,
133/9, 138/6, 140/13, 145/19,
148/2, 187/16, 189/2, B86b/2,
B88a/11, B89b/9.
- biryân** (Far.) Büryan kebabı 46/8, 94/13,
98/10, 10/13, 113/9, 118/5, 144/10,
169/3.
- biryân it(d)**- Büryan yapmak 133/7, 72/9,
A168B91b/2.
- biş-** Pişmek 8/11, 45/7, 49/11, 64/4,
68/13, 69/8, 73/16, 76/2, 80/13,
86/14, 88/3, 88/9, 94/14, 118/15,
119/18, 132/10, 166/1, 174/18,
207/10, 212/19, 218/8, 223/11,
223/16, 224/13, 224/6, 224/9,
241/17, A168B91a/14,
A225B108b/9, A82B39a/8,
A82B39a/9.
- bişim** Pişim, pişme 88/13.
- bişmiş** Pişmiş olan A168B91a/15.
- bişmiş incir** Pişmiş incir 32/13.
- bişmiş ol-** Pişmiş olmak 87/19.
- bişmiş şoğan** Pişmiş soğan 44/12.
- bişür-** Pişirmek 10/1, 23/5, 24/15, 25/10,
29/15, 30/13, 34/1, 34/2, 35/3, 41/2,
42/4, 42/9, 44/9, 50/6, 53/15, 55/17,
59/7, 60/8, 63/17, 68/5, 71/1, 71/6,
74/2, 76/9, 77/12, 77/15, 78/17,
78/17, 79/1, 83/10, 83/14, 83/6,
85/7, 87/18, 90/18, 92/3, 93/5, 93/7,
94/15, 95/10, 95/13, 95/15, 98/18,
99/12, 99/14, 99/17, 99/18, 105/12,
105/6, 107/19, 108/5, 112/4, 112/5,
113/17, 117/7, 118/10, 122/4,
125/3, 128/12, 128/16, 128/18,
136/18, 138/15, 142/7, 143/4,
144/13, 147/13, 147/14, 148/2,
153/5, 154/15, 169/8, 183/13,
190/3, 190/12, 199/11, 199/13,
199/15, 200/5, 200/6, 200/6, 201/1,
208/3, 210/12, 210/13, 210/14,
211/19, 213/11, 215/12, 216/6,
22/6, 223/18, 224/6, 224/7, 224/7,
225/12, 226/7, A108B50b/21,
A108B51a/13, A168B91a/10,
A168B92a/3, A168B92a/9,
A174B95b/3, A80B37b/12,
A82B39b/4, A82B40a/9, B6b/15,
B76a/15, B77b/17, B77b/3,
B77b/6, B79b/14, B80b/3,
B81b/13, B82a/6, B82b/6,
B84b/13, B85a/5
- bit** Bit 2/17, 239/12, 241/18, 242/1,
8/2, 107/17, 108/8, 167/1, 167/6,
B6a/15, B89a/13, B89b/10,
B89b/12, B89b/13, B89b/7,
B89b/9.
- bit-** Bitmek 56/2, 56/3, 57/12, 57/17,
11/2, 11/3, 11/5, 111/15, 135/6,
153/10, 156/3, 158/17, 240/15,
A134B61b/21, A248B112b/2,
A248B112b/2, A248B112b/3,
A248B112b/4, B5b/18, B77a/17,
B80b/15, B80b/17, B80b/19,
B80b/19, B80b/5, B80b/5,
B81a/13, B81a/5.
- bitevi** Sürekli, durmadan 73/17.
- bitür-** Bitirmek 38/7, 39/17, 53/7,
b77a/13, 104/13, 109/15, 116/11,
146/9, 148/4, 151/1, 152/7, 157/12,
158/10, 158/11, 158/14, 158/7,
159/1, 159/18, 159/8, 162/1,
162/10, 164/15, 164/4, 196/5,
207/4, 212/1, 214/16, 23/2, 241/6,
B80b/10, B80b/11, B80b/12,
B80b/17, B80b/20, B80b/6,

- B80b/7, B81a/6, B85a/13, B85a/15, B85a/16, B85a/16, B85a/6.
- bitürücü** Bitirici, iyileştirici 240/8.
- biz** Biz 38/8.
- boğ-** Boğmak 22/12.
- boğa** Boğa A168B92a/2.
- boğa diken** Boğa diken 25/5, 43/16, B86b/3.
- boğaz** Boğaz 28/7, 3/13, 3/14, 32/15, 32/19, 32/5, 32/8, 32/9, 33/18, 33/21, 34/1, 34/15, 34/18, 35/13, 35/14, 35/15, 35/18, 35/19, 35/3, 35/4, 36/13, 37/7, 39/10, 40/10, 78/4, 81/8, 82/13, 110/11, 110/13, 127/9, 148/19, 160/5, 171/1, 216/1, 219/5, 230/15, 238/18, 242/17, 243/1, 245/4, B81a/18, B83a/19, B84a/9, B87a/10, B87a/11, B87a/17, B87a/17, B87a/21, B87a/6.
- boğaz ağrısı** Boğaz ağrısı 32/4, 32/7, 33/19.
- boğaz boğulması** Boğaz boğulması 45/1.
- boğaz düş-** Bademcikler şişmek 35/9.
- boğaz düşme** Bademciklerin şişmesi B87a/19.
- boğaz düşmesi** Bademciklerin şişmesi B6a/13.
- boğazla-** Boğazlamak 57/2, 75/16, 104/2, 153/4, 165/17, 168/12, B87a/8.
- boğazlan-** Boğazlanmak 110/16, 149/6.
- boğaz ol-** Bademcik şişmek B87a/7.
- boğaz tütülmesi** Yutkunma zorluğu 44/10.
- boğul-** Boğulmak 44/12, 45/7.
- boğum** Boğum 235/8.
- boğunak** Boğunak 142/14.
- boğ** Dışkı 163/15.
- Bokrâh** Hipokrat 41/1, 47/6, 48/11, 183/18, A174B95b/8.
- Bokrâh hekim** Hipokrat 121/18, 221/3.
- bol** Bol 138/11, 185/16, 200/9, 202/16.
- bolca** Bolca 9/15.
- boncuk** Boncuk 167/11.
- borc** Borç 238/5.
- bostan** Bostan B88a/18.
- boş** Boş 168/6, 208/7.
- boşalt(d)**- Boşaltmak 152/15, A80B37b/6.
- boy** Boy 189/3, 222/4.
- boy(u)n** Boyun 3/16, 11/10, 12/1, 13/11, 14/11, 19/5, 38/17, 43/6, 52/8, 58/11, 73/1, 76/5, 119/6, 141/15, 141/17, 141/5, 142/1, 142/3, 193/17, 219/6, 230/16, 230/19, 235/8, 243/10, 245/15, 246/11, 247/8, A134B62a/6, B84b/12, B84b/21.
- boya** Boya 106/17, 120/10, 241/2, 241/3.
- boya-** Boyamak 186/1, 186/8, B6a/1, B6a/21.
- boynuzlu yılan** Boynuzlu yılan B79a/16.
- boy tohumu** Boy tohumu 100/3, 101/9, 103/14, 104/8.
- boyun çukuru** Boyun çukuru 230/18.
- boyunlu** Boyunlu 141/14.
- boz** Boz 39/18.
- bozul-** Bozulmak 38/1, 208/14, 237/14.
- bög(ü)r** Böğür 86/11, 126/4, 233/4, 233/5, 239/1, 240/17, 246/2.
- bögrek(g)** Böbrek 102/17, 102/19, 103/8, 104/18, 105/12, 105/3, 105/5, 106/6, 107/11, 195/17, 196/2,

210/5, 212/7, 214/17, 214/9,
A80B37b/10.

bögrek ağrısı Böbrek ağrısı 215/1.

bögrek bürüdeti Böbrek soğukluğu 207/16.

böğür ağrısı Böğür ağrısı 124/13.

böğürden dibi Böğürtlen kökü 191/2.

böğürden yabrağı Böğürtlen yabrağı
130/19.

böğürtlen Böğürtlen 36/8, B81b/13.

böğürtlen dibi Böğürtlen kökü 65/5.

böğürtlen dikenini Böğürtlen dikenini 25/19.

böğürtlen köki Böğürtlen kökü 83/15.

böğürtlen yabrağı Böğürtlen yabrağı
18/18, 31/1, 82/6, 114/9, 158/10,
158/11, 159/6, 159/17.

böğürtlen yabrağı Böğürtlen yabrağı
B79a/16.

bölük(g) Parça, kısım 122/17, 122/19,
122/17, 122/19, 122/19, 123/2,
131/5, 131/5, 211/3, 211/4, 212/6.

böyle Böyle 17/2, 22/18, 25/3, 33/19,
39/9, 40/10, 44/9, 54/15, 67/4, 74/2,
74/7, 78/3, 93/8, 105/10, 111/14,
113/4, 114/3, 120/16, 123/3, 13/4,
13/7, 131/10, 131/4, 135/8, 150/4,
152/1, 155/1, 168/13, 185/13,
192/8, 199/15, 224/15, 224/16,
225/2, 225/2, 244/16, 247/15,
A168B90b/17, A225B108b/9,
A225B108b/9, A82B39a/7,
B77a/17, B77b/18, B81a/18,
B84a/10, B85a/2, B86a/21.

bu Bu işaret zamiri veya işaret sıfatı
metnimizde 428 yerde
geçmektedir. Biz birkaç yeri
yazmakla yetiniyoruz. 1/17, 38/7,
221/13, 247/17, A217B103b/14,
B85a/10.

bucak(ğ) Bucak 12/7.

bucuk Buçuk, yarım 28/9, 40/17, 61/13,
103/7, 130/13, 134/1, 170/3,
175/13, 179/12.

buçuk Buçuk, yarım 10/9, 67/6, 70/14,
72/8, 91/6, 92/9, 92/9, 113/3,
124/13, 136/19, 14/6, 145/9, 165/8,
166/12, 17/10, 172/7, 177/6, 181/5,
183/7, 190/17, 190/17, 201/9,
204/5, 205/10, 206/6, 207/9,
A174B94b/2, A174B95a/19,
A225B108b/17, A225B108b/5,
A82B39a/12, B76b/12, B77a/8,
B81b/12, B84b/18, B88a/6.

buçuk mişkāl Buçuk miskal B77a/2.

bud But 30/7, 94/19, 222/12, B83a/12.

budağ Budak 52/14, B81b/13.

budağlı Budaklı A147B68a/4.

budan- Budanmak 168/11.

buğ Buğu 36/19, 36/20, 62/9, 63/1,
63/14, 63/3, 63/3, 63/4, 82/7, 98/17,
100/1, 101/11, 113/17, 128/4.

buğday Buğday 167/1, 20/15, 165/3,
210/6, 241/16, A108B51a/2,
A108B51a/3.

buğday kepegi Buğday kepeği B87a/8.

buğı Buğı 61/6.

buğār (Ar.) Buhar 3/1, 7/7, 9/9, 10/3,
10/5, 19/7, 19/8, 50/14, 59/14, 6/8,
60/1, 144/1, 18/17, 18/19, 182/12,
183/4, 194/11, 202/17, 213/12,
213/4, A82B39a/15, A174B95a/16,
A174B95a/6, A82B39a/10,
B76a/13, B7a/4, A80b/21, B85a/6.

buğār-ı mi' de Mide asiti 15/11.

buğārī (Ar.) Buharla ilgili 144/3.

buğrān (Ar.) Buhran, nöbet 100/10, 100/8,
101/14, 220/11, 220/17, 220/19,

- 220/9, 220/9, 220/11, 221/1, 221/3, 221/4, B6b/13.
- buğurla-** Tütsülemek 69/7, 126/6.
- buğür** (Ar.) Tütsü 20/7.
- buğür-ı meryem** Siklamen çiçeği, tavşan kulağı 52/9, 75/18, 83/8, B85a/2.
- buğür-ı meryem şuyı** Buhurumeryem suyu. 111/9.
- buğür it(d)-** Tütsü yapmak 21/18, 24/10.
- buhrân eyle-** Bunalıma sokmak 77/4.
- bul-** Bulmak 1/8, 13/14, 13/5, 20/12, 20/13, 74/7, 141/6, 161/5, 226/6, 227/10, 227/12, 227/16, 227/18, 227/19, 227/6, 227/9, 228/11, 228/17, 228/19, 228/2, 228/3, 228/5, 228/8, 229/15, 229/6, 229/8, 230/14, 230/3, 230/8, 231/1, 231/12, 231/15, 231/2, 231/4, 231/4, 231/5, 231/9, 232/12, 232/15, 232/18, 232/4, 232/5, 233/17, 233/18, 233/3, 233/6, 234/10, 234/17, 234/18, 234/5, 234/7, 234/9, 240/6, A225B108b/17.
- buladı it(d)-** Isıtmak, bişirmek 161/16.
- bulamac** Bulamaç 122/6, 131/7, 170/13, 235/17, 242/9, 244/18, B78a/17.
- bulan-** Bulanmak 29/14, 3/10, 48/2, 49/16, 50/8.
- bulandur-** Bulandırmak 105/15, 145/1.
- bulanık** Bulanık A217B104a/2.
- bulanuk** Bulanık 196/2.
- bulaş-** Bulaşmak 110/4, 186/1, 186/3, 186/4, 237/13.
- bulaşdur-** Bulaştırmak 21/11, 236/14, B78B/15.
- bulm-** Bulunmak 196/13, 220/2, 236/9, 239/8, 247/5, 28/6, A134B62a/3.
- bulut** Bulut 9/10, 196/16.
- bunca** Bunca 202/5.
- buña** Buna 9/7, 44/18, 84/16, 121/11, 122/2, 13/17, 205/16.
- buñal-** Bunalmak B89a/4.
- bur(u)n** Burun 9/6, 21/10, 21/10, 21/14, 21/15, 21/19, 21/20, 21/7, 21/8, 22/1, 22/10, 22/16, 22/2, 22/3, 22/3, 22/5, 22/8, 22/9, 27/12, 36/1, 36/19, 50/14, 69/12, 69/13, 69/15, 69/17, 71/12, 72/3, 76/4, 8/16, 81/5, 82/10, 82/10, 101/12, 138/7, 149/6, 161/2, 19/17, 20/1, 20/11, 20/13, 20/14, 20/17, 20/3, 20/5, 20/6, 20/7, 20/9, 209/2, 229/16, 229/17, 229/18, 230/1, 230/2, 230/3, 230/4, 239/11, 239/2, 239/5, 242/2, 242/5, 242/9, A80B37b/21, A80B37b/21, A80B38a/5, B86a/1, B86a/17.
- bur-** Burmak 97/11.
- bura** Bura 1/8.
- burc** (Ar.) Burç 11/8.
- burcağ tohumı** Burçak tohumu 65/17.
- burcağ tohumı** Burçak tohumu 43/15.
- buru-** Burumak 93/13, 101/1.
- burun** Burun 22/6, 22/8, 22/12, 3/2, 3/3, 35/20, 36/2, 36/6, 5/15, 5/2, 7/14, 81/8, 82/13, 142/14, 19/19, 21/21, 216/11, B86b/8.
- burun delükleri** Burun delikleri 89/6.
- burun kanı** Burun kanı 220/12.
- burüc** (Ar.) Burçlar, kaleler 238/11.
- buşurak(ğ)** Üç köşeli diken 146/10.
- büre** (Far.) Boraks 189/14, 40/1, 89/12, A84B41a/7.
- büre küli** Boraks külü 188/10.
- büret** bkz. büre 187/15, 187/18.

büzidān (Ar.) Tilki taşağı otu 181/4.
buyrul- Buyrulmak 215/16.
buyur- Buyurmak 1/4, 1/10, 1/15, 2/6, 73/7, 215/15.
buyurıl- Buyrulmak B1b/3.
buz Buz 56/9, 237/2.
buzağı Buzağı 14/10, A168B91b/1.
buzağı südüğü Buzağı idrarı 61/10.
buzlu Buzlu 30/2.
buzlu şu Buzlu su 112/16.
buz şuyı Buz suyu 196/18.
bühtān (Ar.) İftira 234/1.
bük- Bükmek 246/18.
bükil- Bükülmek 208/14, B86b/7.
bülbül Bülbül 58/14.
bülüc Piliç 78/6, 156/10, 156/11.
bünyād (Far.) Her şeyin aslı, başlangıcı 218/4.
büri- Bürümek 63/4, B86a/16.
bürüdet (Ar.) Soğukluk 44/17, 46/18, 46/2, 66/9, 107/18, 107/2, 132/16, A82B39b/14, A82B40a/14, B86a/10.
bürün- Bürünmek 171/9, A82B38b/20.
bütün Bütün 25/14, 38/4, 40/13, 40/17, 100/4, 124/14, 130/13, B89b/6.
büyü- Büyümek 84/17, 103/9, 140/11, 157/1, 188/7, 191/4, A82B39b/12, B83b/17.
büyücek Büyükçe 148/10, 195/10, B86a/7.
büyük Büyük 12/16, 19/6, 36/10, 76/17, 77/2, 83/9, 88/17, 89/19, 89/19, 96/16, 101/2, 101/2, 104/15, 110/13, 110/9, 129/8, 133/16,

137/11, 147/7, 162/8, 162/8, 164/10, 172/11, 188/18, 189/11, 190/14, 239/9, B86a/8, B86a/8, B88b/11, B88b/14, B88b/16.

büyüklük(g) Büyüklük B88a/5.

büzül- Büzülmek B86b/6.

-C-

cādülük Cadılık, büyücülük, sihirbazlık B84b/19.

cā'iz (Ar.) Uygun, münasip 54/5, 55/16, 57/10, 112/3, 16/12, 171/16, 178/14, 200/1.

Cālīnūs (Far.) Ünlü fizikçi Galen 6/12, 208/13, B80a/2.

Cālīnūs hekim 119/11, A174B95b/7.

calça- Çalkalamak 241/19.

cāme (Far.) Giysi 69/6.

cāmeşüy (Far.) Çamaşır yıkayan B6b/21.

can (Far.) Can B85a/5.

canak Çanak 225/4.

canak(ğ) Çanak 80/18, 237/19.

canavar Canavar, yaratık 63/7, 167/3, 168/1, B77b/8, B79a/11, B79a/17, B79b/2, B79b/9, B79b/9, B80a/19, B88b/20.

canavar-mānend Canavara benzeyen B88b/20.

can çekiş- Can çekişmek 244/10.

cānib (Ar.) Yan, taraf 5/3, 167/7, B86a/14.

cāre Çare 235/16.

cāriye (Ar.) Halayık 169/4.

catlat(d) Çatlatmak 89/12.

cāzib (Ar.) Çekici, ilgi uyandıran 162/13.

- cāzūlik** Cadılık, büyüclük 167/4, B89a/13.
- ceb** Cep 29/1.
- cedy burcu** Oğlak burcu 11/6.
- cefākār** (Ar. - Far.) Cefalı, eziyet edilen 247/13.
- cefā vir-** Cefa vermek, eziyet etmek 142/6.
- cegirdek(g)** Çekirdek 45/5, 172/16, 176/1.
- cehd it(d)-** Gayret etmek 6/6, 144/14, 147/18, 164/2, B78b/18, B79a/6.
- cek-** Çekmek 51/12, 56/2, 63/11, 237/11.
- cekirge** Çekirge 113/10.
- cemā' at** (Ar.) Cemaat 238/6.
- cemāl-i hüsn** Güzel yüz 121/17.
- cem'** (Ar.) Çokluk 196/9.
- cem'e eyle-** Toplamak 127/8.
- cem' it(d)-** Toplamak 19/2, 130/1, 208/11, B83a/5, B83a/7, B85a/10, B86b/10.
- cem' ol-** Toplanmak 28/7, 243/7, B89b/1, B89b/4.
- cemī'** (Ar.) Bütün 15/12, 24/3, 30/2, 112/5, 116/14, 130/15, 147/4, 147/6, 148/6, 150/9, 167/8, 171/18, 173/17, 173/6, 177/13, 179/14, 180/15, 193/17, 194/1, 248/2, B80a/21, B83a/19, B89b/10.
- cemī'-i endām** Vücudun bütünü 11/2.
- cengāl** (Far.) Çengel 238/19.
- cengār** (Far.) Bakır pası 227/1, 227/2, 227/3.
- ceñe** Çene 34/20.
- cenk** (Far.) Savaş 230/14.
- cenk it(d)-** Cenk etmek, savaşmak 228/10, 229/6, 230/10, 230/11, 230/18, 231/19, 231/9, 235/1.
- cennet** (Ar.) Cennet 244/14.
- cerāhat** (Ar.) Yara 5/16, 23/2, 155/5, 156/17, 158/10, 158/11, 158/11, 158/14, 158/15, 158/9, 159/13, 159/14, 159/15, 159/17, 159/2, 159/3, 159/5, 159/6, 161/3, 161/4, 161/8, 162/1, 162/19, 163/1, 163/15, 163/16, 163/2, 163/6, 163/7, 163/8, 188/17, 197/14, 226/6, 240/8, 240/8, B5b/8, B78b/15, B78b/16, B79a/6, B79a/7.
- cerb** (Ar.) Yemeğin yağı ve suyu 88/1, 96/12.
- cerb it(d)-** Sulandırmak 209/7.
- cerih** (Ar.) Yaralı kimse 165/2.
- cerīme** (Ar.) Zararı ödeme A240B109a/9.
- cerrāh** (Ar.) Cerrah 30/6, 152/17, B83a/12.
- cevāb** (Ar.) Cevap 13/7, 2/10, 2/5, 234/12, A80B37b/15.
- cevāb vir-** Cevap vermek 138/18.
- cevāhir** (Ar.) Cevherler, değerli taşlar 121/18.
- cevāriş** (Ar.) Yemeği hazm ettirici bir macun 181/8, 185/3, 185/5, 199/18, A174B96a/7, A174B96a/9.
- ceviz** (Ar.) Ceviz 33/1, 34/3, 35/10, 35/5, 35/8, 39/10, 80/16, 80/17, 85/13, 122/2, 172/5, 176/13, 184/1, A174B95a/20, A174B95b/9, B87a/3.
- ceviz-i bevvā** Muskat ve halk arasında yel cevizi de denen ufak ceviz, Hindistan cevizi 35/11, 64/18, 118/13, 172/6, 177/18, 180/7, 182/7, 183/6, 183/9, 185/8, 202/4,

- 214/13, A174B95a/1, A174B95a/18, A174B96a/11, B86a/17.
- cevz-i rûmî** Ceviz 178/13.
- ceyhûn** Ceyhun nehri 244/14.
- cezb it(d)-** Cezb etmek, çekmek 60/6, 61/9.
- cıblak** Çıplak 199/4.
- cıgıt** Çil 3/7, 154/3.
- cık-** Çıkmak 29/18, 72/5, 96/11, 236/13.
- cıkār-** Çıkarmak 38/4, 49/1, 96/1, 237/2, 238/19, 240/19.
- cınar** Çınar 23/5.
- cidden** (Ar.) Gerçekten B89b/13.
- cifte** Kısaç, pens 63/8.
- ciger** Ciğer 3/20, 44/2, 44/3, 49/2, 49/2, 94/13, 100/6, 119/4, 176/6, 203/19, 206/6, 209/18, 212/16, 214/17, A82B39b/12, A82B39b/18, A82B40a/12, B78b/19, B82a/12.
- ciger za' fi** Karaciğer yetmezliği 93/1.
- çigin** Çigin, omuz, umuz başı 231/5.
- cihet** (Ar.) Yön, taraf 3/14, 11/1.
- cilā** (Ar.) Cila 175/8.
- cilālandur-** Cilalandırmak 208/16.
- cilā vir-** Cilalamak, parlatmak 27/1, 27/3, 27/8, 49/6, 53/13, 70/17, 173/14, 176/17, 208/8.
- cilā virici** Parlatıcı B85a/14.
- cimā eyle-**
- cimā'** (Ar.) Cinsel ilişki 54/1, 55/8, 91/2, 118/7, 118/9, 121/10, 169/11, 169/14, 169/19, 169/5, 170/2, 170/4, 174/16, 176/8, 177/16, 181/1, 181/10, 183/4, 192/1, 196/18, 197/1, 197/16, 198/18, 198/7, 198/9, 198/9, 199/2, 199/3, 205/15, 205/7, 206/14, 207/13, 207/5, 210/7, 212/3, 212/7, A147B68a/9, A168B91a/10, A168B91a/13, A168B91b/1, A168B91b/10, A168B91b/10, A168B91b/11, A168B91b/2, A168B91b/8, A168B92a/3, A168b92a/6, A174B94a/20, A174B94b/7, A174B95a/16, B6b/6, B88b/11, B88b/11, B88b/2, B89a/2.
- cimā' eyle-** Cima yapmak 169/17, 198/11, A168B92a/5, A168B92a/9.
- cimā' -1 mesrūrī** Bir cima türü A168B91b/12, A168B91b/15.
- cimā' -1 müs' ad** Bir cima türü A168B91b/16.
- cimā' it(d)-** Cima etmek 73/9, 88/4, 89/18, 123/3, 133/2, 169/9, 169/14, 169/19, 170/5, 198/13, 198/16, 199/1, 199/2, 217/6, 219/11, A168B91a/17, A168B91b/9, B88b/17, B89a/4.
- cimā' kı1-** Cima yapmak 169/5, B88a/21.
- cimen** Çimen 237/6.
- cin** (Ar.) Cin 11/15.
- cinbistra** (Yun.) Cımbız 57/14.
- cinn** (Ar.) Cin 10/18.
- cins** (Ar.) Tür 156/6, 198/6, A82B39b/1, B78a/12.
- cirk** (Far.) Vücut atıkları 164/14, 191/9.
- civān** (Far.) Genç, yakışıklı 201/7.
- civānlık(ğ)** Gençlik 171/18.
- ciyān** (Far.) Kırkayak, çiyān 35/15.
- ciz-** Çizmek 33/13.
- çoğan** Çöven otu 236/9.
- çoğan şuyı** Çöven suyu 186/5.

çok Çok 88/18, 234/15, 235/6.
cölmek(g) Çömlek 34/16, 186/19, 237/19.
cölmekci Çömlekçi 235/17.
cörek otu Çörek otu 95/14.
cözül- Çözülmek 87/16.
cubuğ Çubuk 9/17.
cuğa (< Far. çūḡa) İnce yün kumaş 235/13, 236/14, 236/6, 237/13, 237/16, 237/3.
cum'a irtesi Cumartesi 220/7.
cerb (Ar.) Uyuz 152/12.
cev-âb (Far.) Arpa suyu 31/8, 42/18, 140/14, 202/15, 222/11.
cuvaldız (Far.) Çuvaldız 24/4, 24/5.
cülâb Gül suyu, müşhil bir şerbet 140/14, 199/8, 200/13, 201/11, 225/3.
cüllâb bkz. cülâb 33/15, 61/1, 77/11, 81/12, 203/5.
cüllâb şuyı bkz. cülâb 42/17.
cülnâr (Ar.) Katmer nar çiçeği, gülnar 69/2, 69/11.
cümle (Ar.) Cümle, hep, bütün 10/14, 11/13, 16/1, 16/14, 16/18, 17/11, 19/2, 45/9, 47/2, 50/7, 57/4, 67/11, 68/3, 69/19, 70/6, 72/10, 80/11, 88/17, 89/9, 90/19, 92/13, 93/16, 94/5, 94/6, 102/10, 108/2, 111/14, 112/14, 126/12, 126/2, 129/10, 130/4, 131/11, 131/13, 132/19, 139/6, 150/9, 167/3, 168/1, 169/16, 17/6, 17/8, 174/5, 175/14, 176/10, 180/16, 180/9, 183/12, 184/10, 186/15, 195/8, 197/13, 201/6, 205/13, 206/2, 228/4, 228/5, 229/16, 232/13, 233/4, 233/7, 246/1, 246/3, 247/4, 247/5, A168B91b/4, A174B95b/2,

A174B95b/17, B1b/16, B1b/8, B76b/4, B77a/14.

cünd-bi-destâr Kunduz taşağı bitkisi 180/12.

cünki Çünkü 102/13.

cünün (Ar.) Delilik 222/2.

cürü- Çürümek 26/13.

cüz'î (Ar.) Çok az, azıcık 34/16, 8/17, 90/12, 90/12, 130/5, 185/14.

cüz'iyet (Ar.) B1b/5.

cüzzâm (Ar.) Lepra hastalığı 11/14, 18/16, 19/14, 27/12, 72/13, 72/19, 102/10, 105/14, 142/3, 142/4, 142/5, 142/7, 142/8, 143/2, 143/5, 143/8, 154/10, 166/6, 171/19, 205/16, 206/3, 210/1, 210/13, 213/18, B5b/1, B85a/20.

-Ç-

çadır çiçeği Çadır çiçeği 112/11.

çağır- Çağırmaq 11/11, 13/5, 238/2.

çağ Salt, sırf, sade, tam, tamam B87a/21, B87b/1.

çakmak taşı Çakmak taşı 117/13.

çal- Çalmak 244/4, 244/5.

Çâlinūs hekim bkz. Câlinūs 183/18.

çaldur- Çaldırmak 200/5.

çalı Çalı 103/12.

çalğa- Çalkalamak 37/4, 37/6, 67/12, 68/13, 73/16, 78/5, 95/6, 97/18, 115/7, 124/14, 125/5, 130/14, 135/9, 157/19, 165/9, 193/17, 196/7, 218/7, A168B90b/8, A82B39a/4, B78a/19, B85a/11.

çalğala- Çalkalamak 17/16.

çal koyun Sırt üstü 221/15, A168B90b/21, A168B91b/12.

çam kabı Çam kabuğu A168B90b/14, B87a/16.

çam kabuğu Çam kabuğu B87a/17.

çam sakızı Çam sakızı 78/16, 98/14, 145/12, 158/13.

çam şakızı Çam sakızı 115/19, 159/11, 160/11, 211/18.

çanağ Çanak 16/6, 18/11, 20/4, 25/17, 25/18, 63/13, 76/16, 103/12, 119/12, 131/6, 151/11, 186/10, 243/1, B85a/10, B88b/4, B88b/4.

çäre Çare 235/15.

çärşeb (Far.) Çarşaf 171/9.

çävşir (Far.) Cavşir, oğlan aşı, çakşır otu 128/14.

çatla- Çatlamak A168B91a/2, B87a/12.

çay Çay 77/14, 77/16, A168B91a/17.

çayır Çayır 244/7, 244/8.

çayırt(d)- Kırılan kemiğin sesi 161/5.

çaylak beyni Çaylak beyni 53/3.

çaylak kanı Çaylak kanı 42/7.

çebçevre Çepçevre 146/5.

çek- Çekmek 23/1, 27/18, 29/12, 33/14, 36/16, 40/6, 5/10, 51/15, 51/17, 51/19, 51/19, 52/11, 52/13, 52/17, 52/19, 52/2, 52/6, 52/8, 52/10, 53/10, 53/11, 53/12, 53/13, 53/6, 53/7, 53/8, 53/9, 55/18, 56/1, 56/2, 56/7, 57/15, 58/5, 63/10, 63/8, 69/15, 97/16, 110/19, 117/6, 122/14, 138/15, 146/5, 148/18, 149/13, 164/3, 166/14, 173/18, 174/8, 205/4, 207/1, 226/14, 233/11, 243/16, A168B90b/15, A168B91a/1, A168B91a/3, A168B91b/14, A168B91b/18,

B78b/20, B79a/1, B79b/8, B80a/3, B80a/3, B80a/4, B84a/5, B85a/18, B87a/12, B87a/16.

çekil- Çekilmek 22/11, 164/17, 164/5, B86a/1.

çekin- Çekinmek 11/11.

çekirdek(g) Çekirdek 7/5, 87/11, 87/15, 92/18, 102/5, 122/13, 115/2, 135/14, 145/10, 175/4, 178/10, 213/19, 215/16, 22/6, 34/5, 86/19, B81b/21.

çekirge Çekirge 108/8, 141/15, 146/13, B6a/15, B89a/13, B89a/18, B89a/19.

çekiş- Çekişmek 220/10.

çeltik Çeltik B78a/7.

çend (Far.) Her ne kadar, ta ki 2/1.

çengel Çengel 104/1, 104/15, 23/1, 38/11, 63/11, 63/8, B87a/15.

çene Çene 3/13, 34/12, 34/18, 34/19, 34/5, 34/9, B86a/13, B86a/17.

çene kaşılması Çene kasılması 32/5.

çeräg (Far.) Çıra 138/3.

çerb (Ar.) Yemeğin yağı ve suyu 81/19.

çeşmezen (Far.) Göz otu 53/16.

çevle- Çevrelemek 157/4.

çevre Çevre 24/21, 26/15, 27/16, 39/16, 155/13, 156/2, 161/15, B84b/16.

çevür- Çevirmek 30/5.

çiyinet- Çiyinetmek 160/1.

çıban Çıban 3/16, 18/17, 18/18, 18/19, 22/6, 27/9, 3/1, 38/17, 40/13, 40/14, 44/6, 54/16, 53/14, 60/10, 60/10, 60/8, 155/9, 158/8, 188/7, 189/18, 195/15, 210/4, 216/11, 217/12, B6a/7, B6a/13, B85a/1, B85a/13, B85a/13, B85a/14, B85a/15,

B85a/16, B85a/17, B85a/2, B85a/2,
B85a/3, B85a/4, B85a/5, B85a/6,
B85a/7, B85a/7.

çıgır- Bağırmak 109/2.

çık- Çıkmak 9/9, 13/4, 14/9, 17/13,
19/8, 23/12, 25/2, 27/8, 27/9, 34/11,
34/14, 34/19, 35/1, 36/20, 37/1,
37/10, 37/11, 37/2, 37/5, 37/6,
39/16, 45/5, 50/15, 52/3, 57/18,
6/18, 60/10, 63/1, 63/3, 68/13, 7/5,
7/8, 74/13, 76/10, 77/9, 78/10,
86/19, 87/4, 87/11, 91/17, 94/8,
97/9, 98/14, 99/12, 100/4, 101/10,
101/10, 101/2, 105/11, 106/13,
109/17, 109/18, 110/14, 111/9,
112/4, 112/6, 115/16, 115/19,
116/15, 117/8, 118/2, 119/9,
122/13, 123/9, 124/4, 127/13,
127/17, 127/18, 129/16, 132/12,
135/14, 135/15, 135/8, 137/4,
138/7, 142/18, 144/1, 145/14,
145/16, 145/7, 146/5, 146/5, 146/7,
146/9, 147/5, 148/15, 148/16,
148/17, 148/6, 149/10, 149/12,
149/15, 150/10, 152/13, 152/19,
155/12, 155/17, 155/17, 155/18,
156/19, 156/6, 156/8, 157/14,
157/4, 158/18, 160/10, 160/13,
160/4, 160/5, 162/6, 162/6, 164/1,
164/16, 164/5, 164/9, 167/9, 171/9,
175/4, 176/1, 178/10, 182/12,
187/2, 188/7, 188/7, 189/11, 191/4,
193/10, 193/19, 194/3, 197/17,
198/3, 199/3, 200/9, 202/17, 202/7,
202/9, 211/15, 213/12, 213/4,
214/1, 216/11, 218/8, 219/4, 224/4,
23/11, 232/12, 243/17, 243/18,
244/14, A168B90b/19,
A168B91a/1, A168B91a/5,
A174B95a/6, A225B108b/19,
A225B108b/6, A82B39a/6,
A82B39b/19, B6a/21, B6a/6,
B6b/16, B76a/13, B78b/15,
B80a/13, B80a/9, B80b/21,
B81a/18, B83a/13, B83a/19,

B83b/13, B84a/1, B87a/1, B88a/9,
B89a/20.

çıkār- Çıkarmak 11/5, 11/8, 20/19, 21/5,
22/17, 22/21, 24/12, 24/14, 27/4,
27/4, 29/12, 31/19, 34/17, 34/6,
36/16, 38/11, 38/14, 40/14, 41/16,
43/16, 61/9, 63/11, 63/15, 64/4,
66/9, 68/13, 73/17, 74/19, 85/4,
91/7, 92/17, 93/3, 93/5, 103/2,
104/1, 104/11, 104/15, 105/4,
113/1, 114/5, 120/7, 120/7, 122/6,
126/5, 136/4, 143/5, 152/1, 153/4,
156/2, 157/8, 160/6, 163/10,
163/11, 163/14, 163/15, 163/16,
163/19, 163/9, 164/2, 164/8,
165/12, 165/2, 166/1, 166/12,
168/18, 173/2, 174/10, 174/14,
174/9, 175/8, 186/17, 193/7, 198/3,
199/10, 206/2, 211/16, 213/16,
215/2, 221/10, 225/1, 225/4,
235/10, 238/15, 239/8, 242/17,
A134B61b/14, A134B61b/20,
A80B37b/12, A82B40a/18,
A225B108b/20, B6a/11, B76b/10,
B76b/20, B80b/13, B80b/2,
B80b/3, B81b/7, B81b/9, B82a/5,
B82a/9, B82b/6, B86b/11,
B86b/12, B86b/16.

çıkārt(d)- Çıkartmak 99/7.

çıkın çıkın Çıkıntı çıkıntı 39/18, 142/11.

çınar Çınar 26/9, 66/5, 69/16.

çınla- Çınlamak 60/15.

çınladu Çınlatma işi 59/14, 59/15.

çıplak Çıplak A168B91a/8.

çırıl-da- Cırlıtlı ses çıkarma B86b/19,
B86b/20.

çiyān (Far.) Kırkayak, çiyān 3/14, 167/2,
B79b/12, B79b/13, B79b/5.

çibanlu uyuz Çıbanlı uyuz 150/4.

çiçek(g) Çiçek 29/12, 51/20, 92/5, 96/3, 147/1, 148/14, 149/1, 149/18, 149/9, 180/17, 209/3, 224/17, 224/18, 225/1, 225/2, 225/6, 225/7, 225/10, 225/13, A147B68a/6, A225B108b/21, A225B108b/9, B5b/4, B86b/13, B86b/15, B86b/21, B86b/21, B87a/2.

çiçek zahmeti Çiçek hastalığı A147B67b/21.

çifte Kıskaç, pens 63/11.

çiğ Çiğ 5/5, 114/16, 115/3, 149/8, 162/19, 208/9, 213/8, B79a/17.

çiğ bal Çiğ bal , 79/8, 83/19, 111/5, 112/8, 112/18, 114/2, 123/8, 126/3, 129/15, 184/10, 194/1, A174B95b/18, B87a/16, B87a/5.

çiğdem Çiğdem, ayçiçeği tohumu 83/7.

çiger Ciğer, karaciğer 44/7, 216/2, B77a/4.

çiger bürüdeti Ciğer soğukluğu 106/5.

çigil Elde görülen siğil 190/9.

çigin Dügüm, omuz 231/4.

çigirt(d) Çekirdek B80b/13.

çimā' bkz. cimā' 123/11.

çini (Far.) Seramik 182/18, 185/17, 199/11, 226/14, A174B95a/12, B86b/16.

çircir (Ar.) Su teresi 224/3.

çiriş Çiriş 20/13, 39/12, 95/8, 190/18, A168B90b/14, B85a/7, B88b/1.

çirk(g)(Far.) Vücut atığı 5/15, 110/2, 110/3, 156/15, 188/16, 227/3.

çirk-āb Pis su 111/11.

çirkin Çirkin 61/16, 73/10, 198/19, 239/3.

çirkinlik(g) Çirkinlik 28/14.

çivid tohumı Çivit tohumu 145/9.

çiyān otı Çiyan otu B84a/17.

çiyān şokduğı Çiyan sokması B79b/4.

çiyān şokı Çiyan sokması B79b/3.

çiyne- Çiynelemek 5/10, 5/17, 25/15, 26/14, 31/2, 31/4, 43/15, 44/11, 48/4, 48/5, 48/5, 48/5, 52/14, 69/8, 69/9, 89/6, 96/18, 97/1, 118/13, 122/1, 122/3, 207/12, 210/6, 214/1, 23/8, 23/9, 246/17, B77a/3, B79a/21, B79a/21.

çiz- Çizmek B79b/17, B79b/21, B80a/13.

çoğ Çok 190/10.

çoğan Çöven 62/17.

çok(ğ) Çok 2/11, 2/13, 8/5, 12/13, 14/10, 14/4, 14/5, 15/7, 19/13, 19/6, 27/13, 28/6, 29/11, 36/3, 38/5, 40/11, 40/8, 41/3, 42/1, 46/2, 47/7, 49/3, 49/6, 49/7, 5/17, 50/19, 54/16, 55/17, 55/18, 55/6, 55/7, 55/8, 57/6, 68/19, 68/5, 69/16, 69/4, 69/7, 70/17, 70/18, 70/19, 72/12, 72/18, 72/2, 73/9, 81/18, 81/19, 82/12, 87/7, 88/4, 88/7, 91/10, 91/13, 92/11, 93/11, 94/19, 94/2, 100/8, 101/12, 101/19, 102/3, 102/8, 104/12, 104/16, 105/14, 109/17, 116/13, 118/17, 127/2, 132/13, 135/17, 137/14, 138/14, 138/6, 139/17, 141/2, 144/17, 144/19, 146/10, 148/13, 150/17, 150/6, 154/8, 154/11, 161/6, 168/8, 169/11, 169/12, 169/12, 169/13, 169/14, 169/15, 169/15, 169/7, 170/10, 170/11, 170/7, 174/13, 175/8, 177/2, 179/16, 183/18, 191/8, 194/12, 194/16, 194/18, 196/11, 197/1, 197/15, 197/5, 197/8, 198/13, 198/18, 198/8, 202/14, 204/18, 205/5, 206/17, 207/16, 207/17, 207/18, 207/19, 208/10,

209/10, 209/15, 209/5, 210/12,
210/13, 211/14, 211/7, 212/16,
213/2, 213/5, 215/13, 216/10,
216/10, 216/14, 216/3, 217/2,
217/2, 217/3, 217/5, 217/8, 218/17,
221/4, 224/11, 224/13, 224/16,
225/8, 226/6, 227/19, 229/2,
229/12, 231/17, 233/11, 233/15,
233/5, 234/17, 240/17,
A147B68a/10, A147B68a/11,
A147B68a/2, A147B68a/4,
A147B68a/5, A168B90b/18,
A168B91a/11, A168B91a/12,
A174B95b/7, A217B104a/9,
A84B41a/13, A84B41a/13,
B39b/20, B76a/18, B77a/3, B77a/7,
B78a/21, B78b/17, B78b/2,
B80b/20, B81a/19, B82a/12,
B82a/15, B82a/18, B82a/5,
B83a/14, B83a/15, B83b/16,
B84a/6, B84a/8, B84b/16, B86a/10,
B86a/9, B87a/19

çokdan Çoktan 62/17, 110/2.

çokluk(ğ) Çokluk 65/1, 77/4.

çomak Çomak 159/19, 162/1.

çorağ Çörek 23/16.

çorak Çorak, kurak 194/18.

çorba Çorba 10/1, 28/13, 85/17, 87/18,
118/19, 125/4, 161/19, 165/13,
210/15, 214/11, A82B40a/9,
B79b/6.

çöb Çöp 56/19, 88/19, 210/19.

çök- Çömek 211/2.

çölmek(g) Çömlük 23/16, 23/18, 68/11,
80/4, 82/7, 105/12, 114/7, 126/16,
130/4, 147/3, 151/18, 155/3,
165/19, 186/15, 201/5, 201/9,
201/10, 202/18, 213/13, 218/6,
225/19, B77a/15, B84b/5, B88a/7.

çömlük(g) Çömlük 16/8.

çöp Çöp 21/20.

çörek(g) Çörek 23/17, 23/18.

çörek otu Çörek otu 22/4, 25/10, 27/7, 5/5,
5/7, 50/6, 7/13, 76/3, 95/14, 97/3,
120/6, 122/15, 122/17, 122/19,
123/15, 130/16, 136/19, 143/12,
150/15, 153/1, 177/2, 182/4, 183/6,
184/4, 187/12, 203/2,
A147B67b/17, A174B94b/20,
A174B95a/17, A174B95b/12,
A80B37b/19, B77a/5, B78b/9,
B80a/19, B85a/14, B87a/5.

çörmik(g) (Erm.) Çermik, kaplıca 195/17.

çubuk(ğ) Çubuk 24/7, 36/9.

çukur Çukur 35/1, 35/1, 126/19, 128/2,
149/19, 149/19, 149/2, 194/16,
230/19, 238/13, 248/7,
A82B39a/21, A82B39a/21,
A82B40a/3, A248B112b/9,
B85a/6.

çul Çul 239/5.

çulsuz Çulsuz 248/3, A248B112a/20.

çuvaldız (Far.) Çuvaldız 24/4, 57/16.

çuvalla- Çuvallamak 239/14.

çügündür (Far.) Pancar 41/2, 85/19,
A82B39b/5, B84b/13.

çügündür şuyı Pancar suyu 149/19,
B80b/12.

çügündür yaprağı Pancar yaprağı B80b/8.

çük Erkek cinsiyet organı 104/14.

çülnār bkz. cülnār 23/14.

çün İçin A168B91b/3.

çünd-bi-düster bkz. cünd-bi-destār 61/13.

çünki Çünkü 156/1.

çüri- Çürümek 26/18, 156/18, B78a/7,
B78a/8.

çürüt(d)- Çürütmek 155/14.

çürü- Çürümek 26/17, 155/13, 156/7, 156/12, 157/1.

çürük(g) Çürük 30/6, 36/21, 96/14, 139/10, 145/6, 190/5, B85a/15.

-D-

da Bağlaç 33/19, 38/1, 40/8, 49/6, 55/15, 78/7, 82/11, 83/4, 84/13, 86/15, 89/7, 90/8, 94/4, 95/16, 120/19, 123/18, 125/10, 130/19, 158/4, 167/3, 170/17, 189/19, 207/13, 209/10, 225/2, 240/17, A84B41a/8.

dâfi' (Ar.) Uzaklaştran 71/8, 123/19, 170/6.

dad Tat 199/9.

dağ Yanık 7/11, 7/12, 240/7.

dağı Dahi 4/8, B86a/14.

dağıt(d)- Dağıtmak 70/11, 177/14, 188/2.

dağla- Dağlamak 24/3, 24/8, 57/9, 95/6, 146/1, 160/4, 240/8, 244/1, 248/4.

dağı Dahi 2/1, 7/1, 7/10, 7/6, 9/10, 10/7, 11/7, 12/13, 12/16, 14/4, 17/10, 18/15, 20/3, 20/7, 23/20, 25/11, 30/14, 30/4, 32/2, 33/1, 33/19, 34/10, 34/14, 34/2, 35/8, 36/20, 37/13, 38/7, 40/10, 40/19, 41/9, 44/18, 44/3, 44/9, 45/1, 45/13, 47/10, 47/5, 47/9, 48/13, 48/16, 48/7, 55/9, 57/18, 61/4, 65/3, 67/13, 70/11, 70/14, 71/13, 72/1, 72/12, 73/4, 76/17, 77/8, 79/2, 81/18, 84/17, 87/14, 97/10, 104/3, 104/4, 110/17, 114/1, 114/2, 115/17, 115/6, 115/6, 120/7, 122/17, 123/17, 123/3, 125/18, 127/13, 127/5, 127/7, 128/6, 130/6, 130/19, 133/12, 133/18, 137/10, 137/5, 141/13, 143/2, 143/5, 143/7,

144/17, 144/19, 144/19, 144/5, 144/19, 145/2, 145/3, 145/6, 146/16, 146/17, 146/8, 147/8, 148/2, 148/4, 149/5, 149/9, 150/4, 150/6, 151/8, 151/14, 151/16, 152/5, 152/9, 152/17, 152/18, 153/7, 154/13, 155/11, 156/11, 156/17, 156/5, 157/17, 157/9, 158/1, 158/12, 158/16, 158/4, 158/7, 159/18, 168/14, 170/9, 171/16, 177/1, 177/10, 183/10, 190/16, 195/1, 195/19, 198/14, 198/6, 199/10, 200/13, 200/16, 200/17, 207/17, 209/6, 210/10, 212/16, 213/10, 213/14, 213/16, 213/6, 213/9, 214/12, 214/13, 214/15, 214/3, 214/4, 214/6, 215/1, 215/2, 215/4, 215/6, 215/8, 215/8, 219/10, 219/17, 219/7, 22/18, 221/12, 221/9, 223/2, 223/5, 225/14, 235/18, 235/7, 236/12, 237/17, 238/5, 240/13, 240/14, 240/19, 241/10, 241/13, 241/16, 242/1, 242/15, 242/8, 243/18, 243/19, 247/9, 99/19, A134B61b/17, A134B61b/19, A147B68a/7, A168B90b/11, A168B90b/17, A168B92a/4, A174B95b/1, A248B112b/1, A248B112b/3, A248B112b/4, A248B112b/7, A248B112b/8, A225B108b/21, A225B108b/4, A248B112b/8, A80B37b/15, A82B39a/11, A82B40a/16, A82B40a/3, A82B40a/4, A82B40a/7, B79b/15, B79b/6, B7a/6, B80a/6, B81a/4, B81a/13, B81a/17, B81a/18, B81a/19, B81b/6, B82a/2, B83b/2, B84a/10, B84b/3, B85a/12, B85a/17, B85a/19, B85a/2, B85a/3, B85a/7, B86a/11, B86a/4, B86a/6, B86a/8, B86a/8, B86a/9, B86b/14, B86b/16, B86b/20, B86b/4, B86b/5, B87a/10, B87a/4, B87a/9, B88a/20, B88b/10, B88b/13,

- B88b/16, B88b/6, B89a/1, B89a/20.
- dā'im** (Ar.) Devamlı 13/17, 16/2, 25/9, 29/3, 33/17, 49/18, 5/4, 55/9, 60/18, 74/16, 75/4, 90/8, 101/1, 105/5, 107/1, 115/13, 120/4, 136/1, 159/18, 165/16, 194/5, 210/11, A108B51a/1, A80B37a/14, B82b/5, B86a/18.
- dā'imā** (Ar.) Devamlı 40/9, 240/4.
- dāhıl it(d)-** Dahil etmek, katmak 36/5, 42/15, 54/11, 68/11, 68/6, 109/13, 126/16, 130/9, 133/17, 139/6, 140/18, 174/19, 178/16, 227/4, A225B108b/12, B87a/21, B89b/12.
- dağ-** Takmak 141/5, B84b/12.
- dağı** Dahi 236/15.
- dağın-** Takınmak 167/11.
- dağk** (Ar.) İnce ağrı, erime hastalığı 205/16, 206/3.
- damāğ şişi** Menenjit 32/14.
- damag** Damak 238/15.
- damak(ğ)** 32/11, 32/16.
- damla** Damla 236/5.
- dāne** Tane 22/11, 242/15, 242/19, 243/13, 27/18, 35/10, 35/5, 35/5, 76/16, 76/3, 77/14, 77/16, 78/16, 8/7, 87/1, 87/11, 109/10, 112/11, 113/13, 114/11, 116/8, 122/13, 136/3, 137/8, 137/9, 137/9, 141/7, 141/9, 146/10, 146/2, 147/11, 151/7, 172/12, 173/13, 174/10, 174/4, 174/5, 174/5, 176/1, 178/10, 184/11, 187/14, 19/10, 191/19, 192/7, 193/16, 214/1, 215/17, A168B91a/17, A168B91a/19, A174B95b/18, A225B108b/10, A225B108b/11, A82b39a/4, B77a/11, B77a/11, B84b/4, B85a/18, B86a/17, B87a/2, B89b/3.
- dānecik** Tanecik 168/17.
- dāne'-i maştakī** Sakız tanesi 89/8.
- daral-** Daralmak 138/4.
- dārcin** (Far.) Tarçın 44/3, 48/4, 49/4, 64/18, 66/16, 87/19, 175/1, 177/4, 178/8, 180/8, 181/17, 185/3, 185/8, 201/15, 203/9, 204/19.
- dārcin** (Far.) Tarçın 200/8.
- darçın** Tarçın B80a/5.
- dārçın** (Far.) Tarçın 123/13.
- dārçin** (Far.) Tarçın 28/14, 40/19, 45/13, 45/9, 49/12, 53/12, 71/16, 75/13, 78/18, 106/11, 132/10, 172/14, 184/9, A168B91b/7, A172B93b/13, A174B94b/14, A174B95b/16, A174B96a/11, A174B96a/7, A82B39b/1, B86a/18, B86a/6, B88b/15.
- dār-ı çinī** (Far.) Tarçın B77b/18.
- dār-ı fülful** Pıtrak kökü 25/8, 29/2, 48/13, 48/18, 166/11, 172/5, 177/5, 178/8, 179/8, 180/12, 182/7, 185/4, 204/16, A174B95a/1, A174B96a/7, B76b/11, B86b/5.
- dāru'l-harb** Savaş meydanı 240/18.
- dārū-yı germ** Sıcak tabiatlı ilaç 107/2, 174/19.
- dārū'l-fülful** bkz. dār-ı fülful B86a/2.
- daş** Taş 57/1.
- datsız** Tatsız B88a/18.
- dā'u's-şaleb** (Ar.) Saç ve sakalın dökülmesi B5b/18, b81a/6, b81b/3.
- dā'ü'l-esed** Kol ve bacakların fil derisi gibi şişmesi ve çizgili hâle gelmesi ile beliren hastalık 142/12.

dā`ü'l-ḥayye (Ar.) Yüzün yılan derisi gibi pul pul kabuklanması 142/10, B81a/7.

dā`ü's-şakleb bkz. dā`u' ş- şa'leb 142/10.

da'vā (Ar.) Dava 232/13.

dāyim (Ar.) Devamlı 194/6, 197/6, 207/3, 212/8, 213/17, 221/19, 226/3, B82b/17, B86b/7, B89a/11.

de Bağlaç 41/12, 42/19, 68/1, 112/2, 12/18, 121/11, 122/8, 126/8, 129/19, 130/16, 202/15, 212/7, 245/6, A168B91b/17, A82B39b/2, A84B41a/12, B76a/19.

de- Demek 18/6, 70/19, 201/4.

debelen- Debelenmek 243/9.

debren- Kıpırdamak 118/8, 243/2.

def (Ar.) Giderme 2/17, 3/7, 6/8, 60/7, 81/6, 114/1, 121/18, 170/7, B6a/15, B6a/19, B76b/21, B77a/7, B89a/13.

def a (Ar.) Defa, kere, kez 22/18, 26/14, 34/4, 39/9, 54/14, 56/10, 56/11, 56/4, 61/7, 63/5, 72/5, 8/14, 8/15, 96/6, 99/7, 105/10, 135/10, 142/7, 147/5, 149/4, 150/11, 152/1, 154/8, 17/1, 171/10, 180/6, 185/13, 188/15, 207/15, 211/16, 225/2, 237/4, 237/7, 24/6, 240/1, 244/16, A82B39a/16, A82B39a/21, B79a/15, B79a/16, B79b/5.

def eyle- Gidermek 100/8, 68/18, 139/6, B79b/10, B79b/7.

def -i balgam Balgam giderme 177/4.

def -i maraz Hastalığı giderme 8/17, 12/16.

def -i melāl Sıkıntı, hüzn giderme A174B94b/5.

def -i melāl it(d)- Sıkıntı, hüzn gidermek 181/8.

def -i sevdā Sevdā giderme 165/12, B5b/11.

def -i şafra Safra giderme 165/4, B5b/10.

def it(d)- Def etmek, gidermek 6/3, 10/5, 15/2, 17/5, 19/1, 31/3, 48/14, 49/17, 51/16, 60/3, 71/1, 71/3, 77/15, 79/10, 81/7, 91/19, 98/4, 105/6, 122/10, 131/1, 139/5, 171/19, 173/8, 175/16, 176/18, 177/17, 178/6, 182/11, 196/9, 202/12, 202/13, 204/6, 205/7, 208/12, 210/11, 210/5, 211/7, A174B95a/5, A80B37b/10, A80B37b/18, A82B39a/1, A82B39a/18, B7a/4, B76b/7, B78a/16, B78a/20, B78a/3, B78a/4.

def itdür- Def ettirmek 10/8.

def ne yabrağı Defne yaprağı 171/5.

def ol- Giderilmek, ortadan kalkmak 7/7, 10/3, 20/8, 21/18, 32/4, 52/5, 73/19, 84/9, 85/12, 85/9, 86/3, 111/13, 112/10, 114/3, 131/10, 131/4, 145/4, 150/18, 170/9, 230/17, 245/3, 245/5, B77b/15, B80a/16, B83b/15, B87a/2.

defne ağacı Defne ağacı 38/16.

defne tohumu Defne tohumu 145/13.

deg- Değmek 30/9, 157/11, 168/7, 187/1, 208/6, 236/5, 247/12, A147B67b/19, B6a/6, B78b/10.

degil Değil 43/7, A82B39b/5.

degin Değın 23/17, 34/9, 89/3, 99/2, 146/3, 154/16, 161/1, 183/1, 183/2, A248B112b/6.

degirmi Yuvarlak 163/12, 238/14, 246/11, B84b/10, B84b/11.

degşür- Değıştirmek 22/19, 62/1.

degül Değil 1/8, 24/2, 64/10, 64/10, 91/3, 112/3, 125/7, 144/7, 157/7,

- 204/14, 221/19, B78b/15, B78b/16, B79a/1, B79b/17, B80a/8, B83b/15.
- degür-** Değdirmek 23/10, 27/3, 28/4, 61/8, 156/9, 236/2, B87a/15, B87a/3.
- dek** Dek, değin 16/8, 25/14, 26/17, 36/10, 43/9, 56/16, 67/3, 67/8, 70/15, 92/4, 93/10, 93/17, 95/3, 95/4, 99/3, 110/11, 110/11, 116/19, 123/12, 124/15, 125/9, 129/11, 130/14, 133/16, 133/4, 140/12, 140/3, 146/10, 147/15, 150/3, 155/4, 156/14, 162/6, 162/7, 165/19, 166/6, 171/1, 172/2, 176/11, 177/12, 179/5, 188/17, 190/19, 206/6, 209/12, 216/5, 219/7, A134B62a/3, A134B62a/4, A174B95a/14, A174B95a/14, A82B40a/19, B78b/14, B81a/3, B82b/9, B83a/18, B83a/7, B86b/4, B87a/4.
- del-** Delmek 38/8, 39/11, 63/2, 115/10, 116/9, 22/20, 240/5, B80b/2.
- delâlet** (Ar.) Belirti, işaret, delil 222/6.
- delâlet itt(d)-** Belirti göstermek 198/7, 221/12, 221/13, 221/15, 222/1, 222/2, 223/11, 223/12, 223/13, 223/14, 223/15, 223/16.
- delik(g)** Delik 20/18, 21/2, 21/6, 21/15, 21/16, 38/10, 63/2.
- delîl** (Ar.) Delil 233/16.
- deliksüz** Deliksiz 52/7.
- delin-** Delinmek 40/13, 173/16, A240B109a/13.
- delücek** Küçük delik 160/15, 161/13, 164/14.
- delük(g)** Delik 21/19, 24/6, 64/5, 64/6, 81/8, 82/13, 104/15, 104/17, 106/16, 106/18, 115/13, 157/14, 164/6, 167/9, 188/13, 188/8, 190/1, 228/4, 228/5, 230/15, 230/3, 230/4, B83b/18, B83b/19, B83b/20, B89a/20.
- dem** (Far.) An, zaman; kan 57/13, 84/18, 198/8.
- dem-be-dem** (Far.) Her zaman, daima 148/19, 221/11.
- demirhindi** Demirhindi 92/2, 165/6, 224/4, B82a/20, B82b/7, B82b/8.
- demregü** Temriye hastalığı 142/11, 150/4, 153/17, 153/18, 153/18, 153/19, 154/1, 154/10, 154/14, 154/15, 154/16, 154/2, 154/3, 154/4, 154/5, 154/7, 155/1, B5b/6.
- demren** Temren B5b/9.
- demür** Demir 64/5, 95/6, 98/19, 112/1, 128/18, 160/4, 163/10, 163/11, 163/15, 163/16, 163/9, 196/17, 210/3, 236/1, 236/13, 236/17, 237/3, B78b/6, B83b/2.
- demürci** Demirci 98/19, B78b/6.
- demür dikenî** Çarık dikenî, çoban çökerten, deve çökerten 30/20, 103/12, 103/14, 104/6, 108/2, 108/5, 187/17, A157B90a/7, B79a/13.
- demürhindi** Demirhindi 78/7, 140/5, 147/15, 214/12.
- demür tuvâli** Demirden sıçrayan küçük parçalar A168B90b/14
- demzaban** Bir at hastalığı 248/1.
- deñiz** Deniz 194/17, 195/5.
- deñiz köpügi** Lüle taşı 27/1, 27/7, 57/11, 58/2, A82B40b/1, B80b/7.
- deñiz şuyı** Deniz suyu 61/4, 127/10, 195/13, 195/14, 195/17, A82B39a/10, A82B39a/11, B7a/4.
- deñiz tuzı** Deniz tuzu 89/12.

- defli** Denli 17/9, 76/18, 89/14, 186/11, A168B91b/9, B1b/10.
- deflü** Denli 23/4, 240/18, 245/8, 25/1, 39/10, 43/13, 5/9, 62/8, 64/11, 64/8, 68/10, 76/13, 95/9, 101/19, 108/4, 113/11, 113/6, 113/8, 117/4, 120/15, 121/16, 122/14, 136/5, 136/6, 145/7, 171/2, 177/14, 190/10, 205/12, A134B61b/14, A168B90b/11, A168B92a/9, A174B94b/7, B81a/3, B83a/20, B85a/17.
- denk** Yarı, yük çuvalı 17/5, 36/17, 61/13, 114/7, 116/14, 137/6, 175/13, 175/14, 179/12, 244/2, A168B91b/4, B79a/4, B88a/7.
- dep-** Tepmek A168B91a/2.
- depe** Tepe 34/4, 35/11, 5/7, 6/10, 7/11, 82/19, 101/16, A80B38a/2, B80b/1, B87a/13.
- depredici** Uyarıcı, harekete geçirici 13/16.
- depret(d)-** Hareket ettirmek 157/7.
- der** Ter 138/6.
- derc** (Ar.) Toplama, biriktirme B1b/13.
- derd** (Far.) Dert, hastalık 1/17, 1/18, 67/13, 68/3, 8/4, 88/18, 91/11, 144/19, 150/17, 183/16, A108B51a/9, A174B95b/5, B79b/6, B80a/3, B82a/12.
- derece** Derece 11/7.
- derhāl** (Far.) Hemen, şimdi 6/7, 39/2, 86/2, 106/19, 119/10, 119/9, 126/10, 148/4, 163/8, 207/8, A134B62a/2, A134B62a/5, A168B91a/19, B82a/15, B88a/21,.
- deri** Deri 6/8, 11/18, 14/10, 38/3, 38/11, 53/1, 104/16, 128/4, 145/6, 148/15, 153/4, 160/5, 160/12, 160/13, 160/15, 161/11, 161/12, 161/14, 161/15, 164/13, 165/1, 195/11, B80b/21.
- deril-** Topanmak 46/4, B79a/4.
- derin** Derin 101/8, 164/1, B85a/13.
- derle-** Terlemek 69/5, 76/1, 76/10, 127/14, 128/4, 132/13, 137/4, 147/4, 150/3, 169/13, 170/8, 170/10, 170/11, 170/13, 170/14, 171/10, 185/18, 194/3, 194/8, 239/14, 239/6, A174B95b/2, A80B37a/16, A82B39b/19, B81a/17.
- derleme hasteligi** Terleme hastalığı B87a/6.
- derlet(d)-** Terletmek 140/1.
- derlü** Terli 240/11.
- dermān** (Far.) Çare 1/17, 13/5, 57/19, 144/19, 236/1.
- dermānsız** Çaresiz 215/5.
- dert** (Far.) Dert, hastalık 127/14.
- derūnec** (Ar.) Çiyan otu B84a/17.
- derü** Deri 198/2.
- deryā** (Far.) Deniz 194/12.
- desti** Testi 171/8, A80B38a/1.
- dest-i meryem** Meryem ana otu 98/3.
- destmāl** (Far.) Mendil 5/6.
- deş-** Deşmek 241/12, B85a/6, B85a/9.
- deşil-** Deşilmek 22/11, 22/18, 28/7, 33/15, 40/11, 86/7, 188/11, 188/11, A80B37b/7, B83a/14, B83a/5, B83a/9, B85a/12, B85a/8.
- devā** (Ar.) İlaç, şifa 1/17, 1/18, 3/10, 3/12, 3/13, 3/15, 3/18, 3/29, 3/9, 4/13, 4/17, 4/24, 4/25, 4/27, 23/3, 29/14, 30/19, 32/5, 35/15, 37/12, 38/18, 41/10, 46/5, 54/4, 56/14, 59/3, 65/14, 7/7, 73/12, 75/18, 82/3,

86/11, 88/18, 110/15, 115/14,
122/4, 123/14, 124/13, 126/19,
131/16, 137/14, 168/13, 168/10,
183/16, A108B51a/5,
A174B95b/5, A80B37a/15,
A80B37b/19, B5b/13, B5b/14,
B5b/15, B5b/2, B5b/3, B5b/8,
B6a/16, B6a/19, B6a/3, B6a/4,
B6a/5, B6a/7, B6a/8, B6b/4,
B78b/5, B83b/17.

devā' (Ar.) İlaç, şifa 4/1, 67/13.

devā'-i misk Miskten yapılan ilaç 67/13.

devā'ü'l-fil Fil hastalığı 129/7.

devā'ü'l-misk Miskten yapılan ilaç 13/18.

devāl (Ar.) Baldır damarlarında bir hastalık 125/18.

devā ol- Çare olmak 23/5, B84b/15.

deve Deve 30/15, 111/6, 247/6, 247/8,
B89a/15.

deve diken Deve diken 117/1.

deve dişli Deve dişli A248B112b/11.

deve kanı Deve kanı 167/10.

deve kığı Deve gübresi 205/19.

deve örgücü Deve hörgücü 116/17.

deve örgücü yağı Deve hörgücü yağı 41/8.

deve südi Deve sütü 205/19.

deve tabanlı Deve tabanlı 246/11.

deve yüfi Deve yünü 28/5, 34/13.

devlet Devlet 227/15, 228/2, 228/4,
229/17, 234/13.

devletlü Talihli, bahtlı, yüce, ulu 228/17.

devşür- Devşirmek, toplamak 110/9,
159/17, 28/15, 29/10.

devür- Devirmek 2/2.

dımışkî (Ar.) Sert demir, çelik 83/18.

dırāz (Far.) Uzun 15/9, B88b/10.

dırmağal Bir at hastalığı 248/1.

dış Dış 82/7, 246/10.

di- Demek 1/5, 1/16, 1/7, 2/10, 2/3,
2/4, 2/8, 3/2, 6/8, 7/19, 9/9, 10/16,
11/1, 13/6, 18/7, 21/6, 22/13, 38/9,
39/2, 43/3, 44/18, 46/15, 46/18,
48/16, 48/6, 49/19, 54/2, 54/7, 57/1,
68/6, 74/11, 79/13, 80/4, 86/9, 89/1,
89/15, 96/7, 99/15, 100/11, 105/1,
107/17, 111/16, 111/17, 111/19,
111/9, 112/18, 121/19, 127/6,
127/12, 127/18, 127/5, 131/11,
131/12, 131/13, 135/3, 137/13,
141/1, 142/8, 143/18, 144/17,
144/17, 146/8, 151/19, 152/12,
153/5, 153/6, 154/12, 154/7, 155/6,
157/13, 174/1, 183/19, 188/7,
189/18, 190/13, 190/8, 190/9,
192/8, 192/9, 196/8, 196/9, 201/3,
215/18, 219/13, 219/15, 219/5,
219/6, 219/7, 220/10, 222/19,
233/5, 235/7, 238/1, 243/11, 244/9,
247/12, A134B61b/141/1,
A147B67b/19, A168B91b/15,
A174B95b/8, A248B112b/2,
A248B112b/3, A248B112b/4,
A80B37a/21, A82B39a/20,
A82B39b/2, A82B40a/2,
A82B40a/3, A82B40a/4,
A84B41a/11, B5b/18, B6b/17,
B77a/10, B78b/1, B81a/7, B83a/10,
B83b/14, B84a/10, B85a/7,
B86a/12, B86b/21.

dīb Dip, kök 23/2, 23/8, 25/11, 26/12,
26/7, 38/10, 38/13, 38/3, 42/12, 5/9,
59/18, 60/13, 85/18, 115/10,
119/13, 127/1, 144/11, 145/3,
146/4, 146/5, 163/14, 176/18,
180/17, 185/16, 187/2, 192/5,
192/5, 192/7, 192/8, 211/2, 214/2,
229/18, A248B112b/6,
A248B112b/7, B80a/10, B81b/8,
B87a/10, B88b/5.

dibek Dibek A225B108b/15, B86b/16.

diğer Diğer 35/11, 151/17, 156/4, 169/3, 172/7, 173/14, 173/9, 174/12, 174/4, 174/7, 175/11, 175/15, 175/7, 176/16, 176/5, 177/1, 177/13, 177/7, 178/17, 178/3, 179/14, 179/3, 180/1, 180/11, 180/14, 180/19, 181/15, 181/7, 182/1, 182/11, 182/8, 183/2, 183/5, 183/9, 184/14, 184/7, 185/3, 185/6, 187/13, 195/16, 202/10, 202/15, 203/1, 203/10, 203/14, 203/16, 203/18, 203/5, 204/1, 204/3, 204/5, 204/7, 205/11, 205/16, 205/17, 206/13, 206/18, 206/2, 206/4, 206/8, 211/10, 211/15, 212/10, 212/12, 212/6, 242/18, 244/19, 245/1, A168B91b/7, A168B92a/10, A168B92a/5, A172B93b/12, A174B94a/19, A174B94b/4, A174B94b/11, A174B95a/15, A174N94b/17, A174B95a/21, A174B95a/3, A174B95a/5, A174B95b/15, A174B95b/21, A174B95b/5, A174B96a/7, A174B96a/9, A217B103b/15.

dik Dik 9/14, A248B112b/8.

dik- Dikmek 160/14, 161/13, 164/13, B89b/1.

diken Diken 104/17, 163/16, B5b/9.

dikine Dikine A82B39a/1, A82B39a/3.

dil Dil 3/11, 3/12, 14/1, 18/5, 30/19, 31/11, 31/14, 31/5, 31/5, 31/8, 46/12, 80/9, 138/3, 138/4, 139/10, 229/4, 230/11, 230/13, 232/15, 238/15, 241/11, 241/11, 241/12, 242/13, 242/13, 245/15, A168B91b/3, A168B91b/3, A168B91b/6, A82B40a/14, B78b/20, B79a/5, B82a/7, B87a/15.

dil ağırlığı Dil ağırlığı 176/9, 212/3.

dil altı Dil altı 31/14, 32/17, B87a/11, B87a/18.

dilcik Küçük dil 31/10, B6a/13, B87a/10, B87a/2, B87a/19, B87a/21, B88a/3.

dilçik(g) Küçük dil 33/21, B87a/3, B87a/5, B87a/15, B87a/6, B87a/7.

dile- Dilemek 27/5, 50/15, 68/18, 95/7, 97/3, 101/8, 103/8, 119/11, 125/4, 125/4, 169/11, 183/12, 184/12, 185/5, 201/4, 224/13, 226/9, A174B95b/19, A174B96a/9, A82B39a/20, A82B40a/8, B86b/12.

dilkü Tilki 83/17, 135/12, B85a/20, B89b/12.

dilkü yağı Tilki yağı 130/18, 58/13, B89b/3.

dillü ‘avrat Çok konuşan kadın 208/5.

dil vir- Konuşmak 208/5.

dimāg (Ar.) Beyin 5/11, 5/15, 5/18, 5/18, 7/4, 9/5, 9/7, 9/13, 13/18, 15/16, 17/13, 19/14, 22/13, 28/1, 31/5, 36/1, 40/4, 53/20, 54/3, 57/13, 70/13, 71/9, 73/3, 73/5, 82/13, 82/4, 100/7, 138/7, 166/9, 174/7, 175/2, 181/9, 181/9, 182/12, 182/13, 189/19, 197/8, 202/17, 205/1, 205/12, 206/8, 208/16, 208/19, 211/10, 213/12, 213/7, 214/4, 214/6, 215/2, 218/3, A174B94b/6, A174B94b/6, A174B95a/6, A174B95a/7, A80B38a/2, A80B38a/3, B7a/1, B76a/13, B81a/15, B84a/3, B85a/10, B85a/4, B87a/10, B88a/4.

dimāg huşklığı Beyin damarlarında tıkanma 81/7, 198/5.

diñ- Dinmek 20/9, 21/14, 21/16, 21/8, 95/10, 118/6, 159/10, 159/9.

diñdür- Dindirmek 159/11, 159/12.

difilen- Dinlenmek 230/12, A134B62a/5.

dir- Dermek, toplamak 126/4.

direk(g) Direk 26/1.

direm Dirhem 10/10, 103/7, 103/8, 117/14, 120/12, 120/5, 123/15, 123/15, 124/6, 124/6, 124/8, 124/8, 125/1, 125/1, 126/12, 131/5, 133/3, 133/4, 133/4, 133/4, 133/5, 133/6, 133/6, 134/1, 135/17, 136/19, 136/2, 136/2, 137/1, 137/2, 138/14, 143/16, 144/7, 145/12, 145/8, 145/9, 145/9, 145/9, 149/4, 150/16, 150/6, 151/10, 151/10, 151/10, 151/11, 151/11, 154/18, 165/19, 165/19, 165/8, 165/8, 166/12, 166/2, 166/4, 166/5, 169/2, 170/2, 170/3, 172/1, 172/10, 172/16, 172/16, 172/16, 172/16, 172/19, 172/19, 172/19, 173/10, 173/11, 173/11, 173/14, 173/17, 174/3, 174/5, 174/6, 174/6, 174/7, 175/10, 175/11, 175/13, 175/14, 175/17, 175/19, 175/19, 175/19, 175/4, 175/5, 175/6, 175/7, 175/9, 176/1, 176/12, 176/13, 176/13, 176/14, 176/15, 176/4, 176/4, 177/1, 177/11, 177/12, 177/12, 177/18, 177/19, 177/19, 177/19, 177/3, 177/5, 177/6, 177/6, 177/9, 177/9, 178/1, 178/1, 178/1, 178/14, 178/19, 178/9, 179/16, 179/17, 179/17, 179/18, 179/18, 180/12, 180/13, 180/13, 180/6, 180/8, 180/9, 180/9, 181/11, 181/12, 181/12, 181/13, 181/13, 181/17, 181/17, 181/18, 181/18, 181/18, 181/3, 181/3, 181/3, 181/3, 181/4, 181/4, 181/4, 181/5, 181/5, 181/5, 182/1, 182/10, 182/10, 182/16, 182/17, 182/4, 182/4, 182/5, 182/7, 182/8, 183/1, 183/6, 183/7, 183/7, 184/9, 185/10, 185/4, 185/5, 186/13, 186/14, 186/14, 187/12,

187/15, 187/15, 187/16, 187/18, 187/18, 187/6, 187/6, 187/7, 190/17, 190/17, 191/11, 191/12, 191/12, 200/4, 205/10, 205/10, 207/9, 208/19, 208/19, 224/11, 226/19, 227/1, 242/18, A168B90b/16, A168B91b/19, A168B91b/4, A168B91b/4, A168B91b/7, A168B92a/8, A172B93b/10, A172B93b/10, A172B93b/11, A172B93b/11, A174B94a/21, A174B94a/21, A174B94b/1, A174B94b/1, A174B94b/1, A174B94b/1, A174B94b/10, A174B94b/10, A174B94b/14, A174B94b/15, A174B94b/15, A174B94b/15, A174B94b/16, A174B94b/17, A174B94b/2, A174B94b/2, A174B94b/2, A174B94b/2, A174B94b/20, A174B94b/20, A174B94b/21, A174B94b/8, A174B94b/8, A174B94b/9, A174B94b/9, A174B95a/10, A174B95a/10, A174B95a/14, A174B95a/18, A174B95a/18, A174B95a/19, A174B95a/2, A174B95a/2, A174B95a/4, A174B95a/5, A174B95b/2, A174B95b/17, A174B96a/8, A174B96a/8, A217B103b/16, A225B108b/20, A225B108b/20, A80B37b/10, A80B37b/18, A82B39a/12, A82B39a/5, A82B39b/16, A82B39b/2, A82B39b/3, A82B39b/3, A82B39b/4, A84B41a/7, A84B41a/7, B75b/20, B76b/12, B76b/13, B76b/15, B76b/16, B76b/18, B76b/21, B76b/9, B77a/18, B77a/5, B77a/5, B77a/5, B77a/6, B77a/8, B77a/8, B77b/20, B77b/21, B77b/21, B78a/11, B79a/13, B80a/18, B80a/19, B81b/11, B81b/11, B81b/11, B81b/8, B83a/3, B84b/18,

B86a/11, B86a/19, B86a/19,
B86b/12, B86b/13, B86b/4,
B86b/4, B87a/1, B87a/2, B88a/13,
B88a/6, B89a/12, B89a/5, B89a/6.

dirhem (Ar.) Bir ağırlık birimi 6/17, 6/17,
6/19, 6/1, 7/4, 7/5, 7/5, 10/4, 10/9,
15/17, 15/17, 15/18, 15/18, 15/18,
154/19, 16/17, 16/17, 16/18, 17/10,
17/10, 17/3, 17/6, 17/6, 17/6, 17/7,
17/7, 17/8, 23/14, 23/14, 23/14,
23/14, 24/19, 24/19, 28/9, 30/14,
30/14, 32/2, 32/2, 32/3, 32/3, 32/3,
36/3, 37/5, 39/7, 41/13, 41/13, 41/5,
41/5, 42/9, 43/14, 43/19, 45/9, 45/9,
45/9, 54/8, 54/9, 58/1, 58/2, 58/2,
58/2, 58/3, 58/3, 58/4, 61/1, 61/13,
61/13, 61/14, 61/16, 61/17, 61/17,
62/16, 65/16, 66/14, 67/10, 67/11,
67/6, 67/6, 69/11, 69/11, 70/15,
70/16, 72/8, 78/11, 78/8, 78/8,
80/10, 80/11, 80/11, 80/11, 80/7,
80/7, 80/8, 83/3, 84/11, 84/11,
84/11, 84/12, 84/9, 85/12, 85/16,
86/12, 86/12, 86/13, 86/18, 86/19,
86/19, 87/1, 87/10, 87/10, 87/11,
87/12, 87/2, 88/10, 88/16, 88/17,
88/17, 89/2, 89/8, 89/8, 89/9, 89/9,
91/11, 91/14, 91/16, 91/6, 91/6,
92/12, 92/4, 92/4, 92/5, 92/9, 92/9,
93/15, 93/16, 93/16, 94/10, 94/11,
94/4, 94/5, 94/5, 94/8, 94/8, 94/8,
95/13, 95/8, 96/4, 97/11, 97/11,
97/3, 97/4, 103/5, 103/6, 104/18,
106/5, 106/5, 108/19, 108/19,
111/1, 111/2, 111/5, 112/11,
112/14, 112/14, 113/1, 113/3,
113/6, 117/1, 117/1, 117/15,
120/11, 120/12, 120/12, 120/12,
120/13, 120/13, 121/19, 122/12,
122/13, 124/5, 136/12, 145/11,
147/15, 147/15, 174/17, 177/1,
183/12, 190/17, 191/11, 191/12,
191/13, 195/19, 199/17, 199/19,
200/10, 200/11, 201/1, 201/2,
201/3, 202/5, 203/2, 203/3, 203/3,

203/4, 206/6, 208/17, 208/4, 209/1,
209/6, 209/7, 210/17, 214/11,
214/12, 216/5, 216/5, 216/6,
226/19, 242/19, 244/15, 244/16,
245/4, 245/4, A147B67b/16,
A147B67b/16, A147B67b/17,
A157B90a/5, B76b/12.

diri Diri 77/14, 77/2, 117/17, 120/7,
A168B91a/18, A168B91a/18.

diril- Dirilmek 137/4.

dirsek(g) Dirsek 231/8, 231/9,
A168B90b/19.

diş Diş 3/13, 3/4, 3/5, 3/6, 23/4, 23/7,
23/9, 23/10, 23/12, 23/13, 23/15,
24/2, 24/4, 24/5, 24/6, 24/8, 24/10,
24/11, 24/11, 24/12, 24/13, 24/16,
24/16, 24/18, 25/11, 25/13, 25/15,
25/16, 25/18, 25/20, 25/21, 25/3,
26/4, 26/5, 26/10, 26/11, 26/13,
26/21, 26/7, 27/1, 27/2, 27/3, 27/4,
27/5, 27/8, 31/11, 35/19, 97/7,
176/18, 178/7, 214/2, 222/1,
222/14, 238/13, 238/3, 245/19,
248/4, A134B62a/6,
A248B112b/2, A248B112b/2,
A248B112b/2, A248B112b/3,
A248B112b/3, A248B112b/4,
A248B112b/6, A248B112b/8,
A82B38b/18, B88a/1

diş ağrısı Diş ağrısı 23/3, 23/9, 24/1, 25/2,
25/5, 25/8, 25/9, 82/17, 214/19.

diş dibi Diş kökü 24/14, 26/7, 219/15.

diş dibi Diş kökleri 211/11.

diş eti Diş eti 23/7, 26/3.

diş etleri Diş etleri 26/18, 26/20, 214/16.

dişi Dişi, erkek karşıtı 102/14, 142/2,
163/11, 163/12, 163/13, 192/4,
192/5, 192/6, B77a/18.

dişili Dişili 11/3.

dişi sıracı Dişi ayçiçeği 192/6.

- diş oyulması** Diş çürümesi 32/4.
- ditre-** Titremek 47/7, B86a/5, B86a/6, B86a/9.
- ditreme** Titreme 208/2.
- ditremek(g)** Titremek 197/18.
- dīvāne** (Ar.) Akıllı gitmiş 2/20, 14/13, 14/14.
- dīvānelik(g)** Divanelik 14/16, 198/7.
- dīvār** (Far.) Duvar 141/6, 230/2, A168B91b/14.
- diyār** (Ar.) Ülke, memleket 54/6.
- diye** Diye 13/6.
- diyü** Diye 248/5.
- diz** Diz 2/11, 95/4, 99/3, 103/17, 103/17, 125/10, 125/9, 126/1, 129/11, 131/13, 133/13, 133/18, 134/1, 190/19, 198/12, 234/10, 234/11, 234/8, 234/9, 234/9, 243/13, A134B62a/3, A134B62a/4, A168B90b/19, A168B91a/5, A168B91a/5, A168B91a/6, A82B39b/18.
- diz ağrısı** Diz ağrısı 89/4.
- doğra-** Doğramak 23/12, 23/17, 218/5, 244/17.
- doğran-** Doğranmak 49/10.
- doğur-** Doğurmak 119/6, 119/10.
- doğun-** Dokunmak 56/8, 161/5, 162/10, 162/2, 163/17, 164/9, 235/10, 237/1, 237/12.
- doğun-** Dokunmak 57/1, 161/1, 186/2, A168B90b/12.
- doğundur-** Dokundurmak 23/13, 27/5.
- dolaşık** Dolaşık 125/19.
- doldur-** Doldurmak 23/17, 23/18, 38/6, 127/9, 162/9, 170/19, B87a/4, B88b/4.
- dolu** Dolu 40/12.
- don** Don, giysi A168B91a/20.
- doñ-** Donmak 95/3, 98/19, 190/13.
- doñdur-** Dondurmak 99/6.
- dost** Dost 227/16, 228/13, 228/14, 228/18, 230/11, 230/2, 232/11, 232/17, 234/16, 234/6.
- dög-** Dögmek 5/5, 6/9, 6/17, 7/19, 10/3, 13/9, 14/15, 15/18, 18/19, 19/3, 20/16, 20/17, 20/5, 20/6, 20/8, 21/15, 22/4, 23/15, 23/4, 23/6, 24/16, 24/9, 26/16, 26/19, 26/21, 27/14, 27/2, 27/20, 29/5, 30/17, 31/7, 32/1, 32/10, 32/14, 32/16, 32/3, 33/1, 34/6, 34/7, 35/10, 35/19, 35/6, 36/15, 36/17, 36/8, 37/9, 38/18, 38/19, 39/8, 41/13, 41/8, 43/10, 43/11, 43/16, 43/19, 45/10, 45/12, 45/14, 46/1, 46/9, 48/14, 49/14, 49/17, 50/1, 50/2, 51/14, 51/15, 51/2, 51/20, 52/4, 52/7, 53/12, 53/14, 53/16, 54/10, 56/10, 56/15, 56/15, 56/7, 57/4, 58/9, 59/6, 59/8, 60/1, 60/4, 60/5, 60/9, 61/14, 62/11, 62/15, 62/2, 63/7, 64/18, 65/10, 65/12, 65/19, 67/11, 67/7, 68/11, 70/7, 72/11, 75/13, 78/8, 79/11, 79/5, 79/8, 80/9, 81/6, 82/5, 83/13, 83/14, 83/16, 83/2, 83/8, 83/8, 84/1, 84/15, 84/6, 85/14, 85/4, 86/8, 88/10, 88/17, 89/13, 89/2, 89/9, 91/14, 91/15, 91/7, 91/9, 92/13, 92/18, 92/5, 93/16, 93/2, 94/9, 95/17, 95/18, 96/2, 96/3, 97/12, 97/16, 97/17, 97/19, 98/10, 98/14, 98/3, 98/5, 98/8, 99/4, 101/18, 102/5, 102/7, 103/11, 103/4, 106/17, 108/16, 109/13, 109/19, 110/1, 110/7, 111/1, 111/5, 111/7, 112/14, 112/18, 112/8,

113/15, 114/1, 114/10, 114/14,
114/16, 114/5, 115/11, 115/15,
115/3, 116/10, 116/14, 116/16,
116/17, 116/5, 117/10, 117/2,
117/8, 118/5, 120/18, 121/16,
121/4, 122/13, 122/15, 123/8,
124/1, 124/6, 124/14, 124/16,
126/3, 126/9, 128/11, 128/13,
128/14, 129/10, 129/5, 130/13,
130/16, 131/1, 131/5, 131/6,
133/19, 135/6, 136/12, 136/4,
137/10, 137/2, 138/16, 139/12,
141/12, 143/12, 143/14, 143/9,
145/10, 145/13, 145/18, 145/4,
146/11, 146/12, 146/14, 146/14,
146/19, 150/1, 150/13, 150/15,
151/13, 152/16, 152/19, 153/2,
154/1, 154/15, 157/18, 157/19,
158/10, 158/12, 158/19, 158/5,
158/7, 158/17, 159/1, 159/10,
159/11, 159/18, 159/7, 160/11,
163/10, 163/10, 163/13, 165/3,
165/8, 166/12, 166/4, 167/5, 167/6,
167/15, 169/1, 169/6, 170/12,
172/10, 172/17, 173/18, 174/3,
175/10, 175/14, 176/15, 177/1,
177/11, 177/3, 177/6, 178/10,
178/11, 179/10, 180/13, 180/18,
180/9, 181/13, 182/2, 183/7,
184/10, 184/5, 185/5, 187/12,
187/16, 188/10, 188/14, 189/3,
189/4, 190/3, 190/18, 190/8,
191/16, 191/16, 191/16, 191/6,
191/7, 194/7, 196/1, 201/15,
201/18, 202/15, 202/18, 202/5,
202/8, 203/9, 204/8, 206/16,
208/12, 208/5, 209/6, 211/1,
213/13, 220/4, 223/19, 227/3,
236/15, 239/10, 239/2, 240/18,
242/3, 242/4, 245/12, 245/2,
a108B50b/20, a108B51a/5,
a108B51a/8, a134B61b/16,
a147B67b/17, a168B90b/9,
a168B92a/4, a168B92a/8,
a174B94a/18, a174B94b/10,
a174B94b/18, a174B95a/19,

a174B95b/13, a174B95b/17,
a174B96a/8, a225B108b/15,
a80B37a/16, a80B37b/13,
a80B37b/18, a80B37b/2,
a82B39b/6, a82B39b/7,
a82B39b/9, a82B40a/20,
a82B40a/21, A84B41a/8,
a84B41a/9, B76a/13, B76a/14,
B76b/16, B76b/18, B76b/21,
B77a/21, B77a/6, B77a/8, B78b/5,
B78b/9, B79a/10, B79a/3, B79a/5,
B79a/7, B79a/9, B79b/14, B79b/5,
B79b/8, B80a/15, B80b/11,
B80b/16, B81b/5, B82a/13,
B82a/16, B82a/8, B83a/5, B83a/7,
B83b/20, B84a/13, B84b/7,
B84b/8, B85a/12, B85a/19,
B85a/21, B86a/17, B86b/10,
B86b/17, B87a/13, B87a/14,
B87a/16, B87a/2, B87a/4, B87a/5,
B87a/7, B87a/9, B87b/1, B88a/19,
B88a/3, B88a/7, B88b/1, B88b/13,
B88b/15, B89b/11, B89b/5,
B89b/9.

döğil- Döğülmek A168B91a/7.

döğül- Döğülmek 34/3, 45/5, 47/13, 47/14,
50/6, 69/11, 69/5, 98/9, 99/4, 114/3,
124/6, 126/12, 126/5, 129/16,
136/4, 154/19, 160/13, 177/10,
177/9, 182/16, 194/2, 227/1,
A174B95a/10, B76b/16, B77a/2,
B81b/8, B87a/17, B87a/20.

döğülmüş günlük Dövülmüş günlük 8/8.

döğülmüş mază Dövülmüş mazı 69/15.

döğün Yakı 7/10, 39/13.

dök- Dökmek 24/10, 243/1, 245/4, 27/6,
35/8, 73/16, 8/8, 82/10, 82/4, 82/7,
93/3, 97/5, 98/16, 100/1, 116/5,
141/2, 146/19, 153/12, 164/5,
167/9, 174/9, 23/21, 235/13, 237/9,
239/11, 239/5, A134B62a/3,
A134B62a/5, A168B91a/21,
B86a/20, B88b/5, B89b/11.

döke bil- Dökebilmek 99/2.

dökil- Dökülmek 25/19, 164/9, B5b/18, B80b/10, B80b/10, B80b/11, B80b/15, B80b/15, B80b/16, B80b/16, B80b/5, B80b/6, B80b/7, B81a/14, B81a/5, B81a/7, B84a/10, B84a/11, B84a/3, B85a/8, B87a/17

dökün- Dökünmek 7/8, 24/20, 78/2, 78/10, 171/9, 187/13, 187/18.

dökül- Dökülmek 40/10, 40/4, 57/13, 64/19, 99/16, 116/4, 129/7, 133/13, 135/3, 149/1, 149/7, 187/3, 206/5, 235/14, 236/10, 236/12, 236/2, 236/3, 236/6, 243/1, B76b/15, B80b/4, B80b/6, B80b/8.

dökün- Dökünmek 65/17, 81/3, 137/4, 193/16, 193/9, A147B68a/11.

dön- Dönmek 74/13, 89/5, 110/2, 162/7, 18/7, 191/8, 192/4, 209/10, 209/16, 216/1, 219/4, 221/9, 230/17, 232/19, 241/18, A82B40a/12, B77a/16, B86a/15, B88b/1.

döndür- Döndürmek 27/12, 242/11.

dörd Dört 181/11, A248B112b/6.

dörder Dörder 175/19, 177/18, A174B94b/15, A174B94b/8.

dördünci Dördüncü 14/13, 28/8, 41/10, 64/2, 64/7, 73/9, 82/4, 97/16, 126/19, 150/13, 168/15, 199/5, 217/16, 220/14, 220/16, 220/16, 220/17, 220/18, 232/10, 235/5, A225B108b/18, B76b/3, B77b/16, B85a/1.

dörpile- Törpülemek 203/15.

dört Dört 2/12, 11/9, 19/18, 22/17, 27/18, 32/2, 38/3, 39/12, 41/5, 67/17, 73/7, 80/11, 84/11, 91/11, 91/16, 91/4, 92/15, 92/4, 112/12, 118/8, 120/4, 122/9, 125/10,

140/10, 147/13, 147/7, 151/10, 151/10, 151/11, 153/16, 156/13, 157/4, 161/4, 167/7, 17/8, 173/12, 174/3, 176/1, 177/19, 178/1, 178/1, 179/8, 180/6, 181/17, 182/4, 182/7, 189/13, 189/8, 190/6, 191/11, 193/16, 204/13, 204/13, 218/18, 220/1, 225/17, 225/2, 229/12, 242/8, 244/12, 244/13, 244/15, 247/16, A168B91a/19, A174B94b/20, A174B94b/8, A174B95a/2, A225B108b/14, A225B108b/2, A225B108b/5, A225B108b/7, A248B112b/2, B75b/20, B76b/12, B77a/5, B80a/13, B81b/8, B83b/1, B83b/17, B86b/4.

döşe- Döşemek 127/1, 127/2, 131/7, 131/8, 170/5, 171/8, 185/17, A168B90b/8, B83a/2.

döşek(g) Döşek, yatak 107/1, 107/14, 107/7, 107/9, 128/17, 167/7, 171/7, 171/8, 221/16, 222/14, 76/11.

döşet(d) Döşetmek 127/12, 147/8.

dudak(ğ) 96/9, 138/4, 161/2, 219/14, 245/19, 246/1.

du'ā (Ar.) Dua B1b/14.

dumağı Nezle A80B37b/19.

dur- Durmak 3/10, 20/11, 20/11, 20/15, 20/15, 20/5, 21/1, 21/10, 21/21, 21/3, 21/4, 21/6, 25/14, 25/15, 29/11, 29/20, 29/7, 33/2, 34/9, 35/9, 36/10, 37/7, 39/9, 49/19, 50/10, 56/16, 62/9, 74/5, 76/13, 8/12, 91/8, 94/18, 95/3, 98/14, 102/13, 103/6, 103/9, 104/12, 106/14, 106/8, 107/1, 113/17, 114/19, 115/12, 115/14, 115/6, 116/11, 118/5, 119/9, 126/13, 147/3, 150/5, 154/8, 155/10, 156/11, 156/14, 157/10, 159/3, 159/5, 160/12, 161/7, 164/7, 165/2, 165/3, 171/2, 174/10, 174/9,

183/2, 185/12, 185/13, 185/15,
185/19, 186/10, 186/16, 187/1,
188/11, 190/19, 195/17, 220/3,
236/11, 237/5, 238/19, 240/3,
241/7, 242/11, 242/16, 243/15,
243/16, 243/5, 243/6, 243/6, 243/8,
244/3, 245/3, 245/6, A168B90b/10,
A168B91a/8, A168B91b/9,
A240B109a/10, A84B41a/11,
B81a/11, B81b/12, B81b/15,
B81b/7, B81b/9, B83a/7, B83b/3,
B84b/20, B86a/20, B86b/14,
B89a/16.

dura bil- Durabilmek 128/4.

durul- Durulmak 211/1.

dut- Tutmak 2/15, 5/16, 12/17, 18/5,
18/6, 25/7, 25/9, 25/9, 26/15, 30/21,
31/1, 33/20, 34/13, 35/2, 36/20,
41/2, 43/15, 48/5, 64/5, 65/17, 69/5,
94/12, 99/2, 102/9, 102/11, 102/13,
118/4, 124/12, 124/4, 133/16,
133/9, 139/19, 140/1, 141/10,
141/14, 141/15, 141/9, 142/2,
142/3, 145/7, 146/18, 153/3, 153/3,
160/6, 162/15, 162/7, 169/12,
170/2, 195/11, 201/6, 201/9,
206/18, 209/14, 210/7, 215/14,
219/19, 223/2, 226/10, 226/9,
23/21, 23/6, 235/12, 238/16,
240/12, 242/8, 242/9, 243/10,
243/16, 245/8, A168B91a/18,
A168B91a/2, A168B91b/14,
A168B91b/3, A168B91b/6,
A248B112a/19, A80B37a/19,
B85a/6, B85a/6, B87a/15.

duta gel- Tuta gelmek 148/13.

dutul- Tutulmak 45/8, 106/8, 106/9,
107/16, 107/17, 108/13, 108/14,
108/19, 108/4, 108/8, 108/9, 108/9,
194/5.

dutağ Dudak 3/11.

dutul- Tutulmak 22/7, 77/14, 83/16,
100/12, 193/15, 242/3,
A168B91a/19.

dutuşdur- Tutuşturmak 150/10.

düş ol- Rastlamakı 169/9.

dütiyâ (Ar.) Sürme 158/19.

duya bil- Duyabilmek 113/17, A80B38a/1.

dübdüz Düpdüz A248B112b/9.

dübür (Ar.) Makat 117/7, 239/8.

dügil- Düğümlenmek 39/10.

dügün Düğüm 134/1, B84a/10, B84a/12.

dügün vur- Düğüm atmak 125/11, 125/8,
133/13, 133/8, 191/1.

dühnü'l-buñm Büyük meneviş yağı 106/1.

dükeli Tamamen 107/6, 136/14, 139/3,
182/19, 206/12, 220/13, 227/14,
230/16, 232/18, 233/17,
A174B95a/12, A217B103b/18,
B85a/3.

düken- Tükenmek 30/11.

dülbend Tülbent 55/12, 236/16, 236/2.

dün Dün A82B38b/21.

dürlü Türlü 30/4, 38/7, 70/8, 163/11,
199/15, 199/15, 200/15, 201/3,
210/1, 210/9, 213/8, 213/9, 239/9,
247/16, A225B108b/9,
A80B37a/20, B81a/13, B82b/11.

dürlü dürlü Türlü türlü A168B91b/10.

dürt- Dürtmek, sürmek 84/14, 116/17,
129/6, 142/18, 142/18, 143/11,
143/15, 145/5, 145/5, 146/12,
146/14, 146/2, 146/2, 146/7,
147/19, 147/19, 148/1, 148/18,
149/18, 149/3, 150/14, 153/18,
153/2, 154/15, 154/2, 158/1,
158/15, 158/3, 158/5, A168B91b/8,
A240B109a/13.

dürtün- Dürtünmek, sürünmek 145/15, 153/1.
dürüst Sağlıklı, sağlam 1/12, 138/10, 34/21, B1b/7.
düş Düş, rüya 216/13, 216/15, 216/18, 222/13.
düş- Düşmek 25/16, 33/21, 34/20, 35/13, 35/16, 35/18, 52/9, 53/3, 54/3, 54/4, 56/19, 57/7, 97/12, 115/7, 116/12, 119/9, 144/15, 144/6, 146/7, 149/1, 149/15, 158/15, 160/1, 161/11, 167/1, 167/19, 168/16, 195/9, 216/11, 22/12, 229/4, 230/14, 238/19, 241/18, 242/1, A168B90b/12, A168B90b/19, A168B90b/20, A168B91a/6, B6a/17, B81b/1, B88b/12, B88b/18, B89b/13, B89b/7, B89b/9.
düşenbe (Far.) Pazartesi 11/8, 170/1.
düşmen Düşman 230/6, 230/10, 230/17, 230/18, 231/8, 231/10, 231/19, 234/10.
düşür- Düşürmek 35/18, 37/6, 9/11, 95/12, 95/15, 96/4, 108/12, 112/9, 115/6, 115/7, 117/16, 117/16, 117/18, 118/1, 118/4, 119/5, 119/6, 119/8, 145/18, 146/15, 146/17, B85a/7.
dütün Tütün 146/18.
düz Düz 34/20, 190/8, 238/13, 239/7, 246/12.
düz- Dizmek 25/17, 39/17, 57/14, 129/9, 157/11, 163/7, 226/18, 244/4, B6b/19.
düzdür- Dizdirmek 14/12.
dā'ire (Ar.) Çevre 156/6, 156/16.
dā'irü'l-fil Fil hastalığı 190/13.
def-i nisyān Unutkanlığın giderilmesi 182/8, A174B95a/3.

degirmen Değirmen A147B68a/11.
degme Bulaşma B85a/7.
derviş Derviş 237/18.
deve beyni Deve beyni 28/4.
deve eti Deve eti 215/13.
doğuzuncı Dokuzuncu 32/4.
dut Dut 146/8.

-E-

ebegümeci yabrağı Ebegümeci yabrağı 236/14.
ebengümeci Ebegümeci 52/13, 78/17, 113/16, 171/5, 241/13, B77a/20, B79b/4.
ebengümeci köki Ebegümeci kökü 85/4, B77b/17.
ebengümeci yabrağı Ebegümeci yabrağı 187/15.
ebengümeci yabrağı Ebegümeci yabrağı B85a/5.
ebucehil karbuzu Ebucehil karpuzu 86/1, 167/7.
Ebū Yūsufiye Bir çeşit şurup 201/3.
ecel (Ar.) Ecel B83a/11.
ecil (Ar.) Sebep 111/1.
eczā (Ar.) İlaç yapımında kullanılan maddeler 25/1, 42/14, 57/19, 58/4, 65/2, 117/3, 117/4, 120/14, 133/3, 172/2, 176/15, 177/6, 178/11, 178/12, 178/2, 179/1, 180/14, 180/5, 180/9, 181/16, 181/19, 184/5, 184/6, 185/9, 191/18, 202/6, A172B93b/11, A174B94b/13, A174B94b/16, A174B94b/16, A174B94b/2, A174B95b/13, A174B95b/14, A174B96a/12, B77a/6.

eczā-yı hār Sıcak ilaçlar 201/7, 201/10.

edviye (Ar.) İlaçlar 35/7, 57/3, 64/16, 151/13, 169/1, 178/19, 178/2, 179/10, 179/11, 182/17, 183/8, 185/12, 204/15, 214/11, A172B93b/11, A174B95a/11, A174B95a/20, A225B108b/18, B5b/15, B6b/16, B6b/8, B77b/16, B78a/3.

ef ā yılanı Engerek yılanı 143/2, B80a/1, B80a/20, B80a/7.

efkār (Ar.) Düşünceler 11/17.

efkār-ı fāsīde Kötü fikirler 49/3.

eflāh tuzu Eflak tuzu 153/11.

eflāk tuzu Eflak tuzu 24/19, 35/6, 97/7, 242/10, 245/11, B87a/2.

Eflāṭūn Eski yunan filozofu 183/18, A174B95b/8.

Eflāṭūn hekim Eski yunan filozofu A168B91b/15.

efrād (Ar.) ç. < ferd 198/6.

efsentīn (Grk.) Acı pelin 134/1.

efsentīn (Grk.) Acı pelin 48/16, B76a/1.

efṭīmūn (Grk.) Cin saç, kâfir saç 9/13, 9/6, 10/12, 14/7, 15/14, 15/17, 16/5, 16/9, 142/16, 144/16, 152/15, 154/13, 166/7, 173/14, 176/2, 177/10, 179/14, 179/17, 183/9, 204/3, 216/3, 216/7, A174B95a/11, A80B37b/17, B75b/20, B76b/4, B81a/8, B83b/15.

efṭīmūn-ı maṭbūh Pişmiş eftimun 175/15.

efṭīmūnlu Eftimunlu A134B62a/7.

efzal (Ar.) En iyi 10/14, 169/19, 50/11, B81b/16.

eg- Eğmek 222/4, 222/4, 246/17.

eger Eğir. Bu kelime metnimizde 1867 yerde geçmektedir. Hepsi aynı anlamda geçtiği için geçtiği bütün yerleri yazmayı gerekli görmedik. Birkaç yeri yazmakla yetindik. 5/1, 59/8, 86/4, 145/18, 216/13.

egerçi (Far.) Her ne kadar 12/3, 42/11, 72/12, 73/10, b1b/12, 109/17, 129/2, 210/15, B76a/16, B77a/9, B78a/4, B78b/17, B82a/3.

egil- Eğilmek 15/5, 25/18, 123/5, 183/11, 221/18, A168B91a/6, A174B95b/1, B86a/13, B86a/14, B86a/18.

egir Eğir, ağır otu 42/12, 64/12, 64/18, 65/12, 98/8, 98/9, 122/8, 212/2, B85a/19.

eglen- Eğlenmek, beklemek 64/14.

eglet- Bekletmek 50/7.

egseri kaç- Çivi çakmak B81b/14.

ehemm (Ar.) En önemli 15/4.

ehemm-i mühimmāt Önemlilerin en önemlisi B1b/6.

eḥibbā (Ar.) Dostlar, tanıdıklar B1b/16.

ehl (Ar.) Eş, zevce, zevce 151/12.

ek- Ekmek, 10/3, 23/2, 25/1, 26/17, 32/1, 32/3, 34/3, 35/8, 39/15, 56/11, 57/12, 58/1, 71/2, 72/11, 8/8, 86/6, 98/1, 98/13, 98/9, 99/19, 110/1, 110/3, 111/12, 115/19, 123/13, 123/9, 129/15, 133/19, 155/16, 155/18, 155/19, 156/13, 156/4, 157/3, 157/7, 158/13, 158/17, 158/19, 158/6, 158/8, 158/8, 159/10, 159/18, 159/2, 159/4, 160/8, 160/9, 190/3, 190/4, 191/7, 191/8, 193/18, 194/2, 240/2, 242/10, A80B37b/13, A82B39a/5, B85a/13, B85a/15, B85a/16, B87a/15, B87a/17, B87a/5.

ekḫal (Ar.) Kolun orta damarı 119/17, 219/7.

ekḫal ṭamarı Ekhal damarı 142/15, 148/10, 148/16, 149/7, 85a/5.

ekmek(g) Ekmek 26/12, 74/4.

eksik Eksik 246/19.

eksil- Eksilmek 49/8, 118/10, 183/2, A174B95a/15, A82B39a/9.

ekser (Ar.) Daha çok, daha ziyade 13/17, 19/5, 38/13, 38/14, 49/8, 107/18, 133/10, 135/16, 138/5, 140/1, 149/11, 188/18, 224/10, 235/8, 239/15, A82B40a/2, B84a/20.

ekşerî (Ar.) Çoğunluk 104/5, 107/2, 150/11, 201/6, B78b/14, B86a/13.

eksücek Eksikçe 120/6.

eksük Eksik 75/5, 115/13, 240/17.

eksük eyle- Eksiltmek 169/17.

ekşi Ekşi 16/16, 22/5, 31/6, 33/10, 34/10, 35/5, 37/17, 39/14, 43/1, 45/3, 46/17, 46/17, 47/10, 47/16, 48/9, 49/18, 51/8, 55/7, 65/9, 73/8, 79/4, 80/2, 86/16, 90/15, 92/15, 97/8, 100/17, 107/5, 107/6, 112/16, 114/2, 115/15, 118/5, 122/11, 129/12, 132/19, 137/15, 137/16, 151/17, 151/6, 151/9, 156/13, 160/19, 165/6, 179/13, 180/5, 184/12, 188/9, 189/14, 191/19, 199/12, 200/4, 203/11, 207/12, 209/11, 215/12, 217/10, 226/12, 235/11, 236/17, 237/4, 237/7, 244/6, A168B91a/12, A174B95b/20, A217B104a/7, A84B41a/17, B83a/1, B85a/11, B85a/9.

ekşi- Ekşimek 46/3, 224/9.

ekşice Ekşice 9/3.

ekşi elma Ekşi elma 49/17, 49/18, 118/4.

ekşi enār Ekşi nar 67/13, 77/12.

ekşi enār çekirdegi Ekşi nar çiçeği 60/8.

ekşi enār ḳabı Ekşi nar kabuğu 32/19.

ekşi enār şuyı Ekşi nar suyu 18/8, 31/20, 67/9, 84/5, 139/2, 203/19, 204/6, 209/13, B82b/17, B82b/21.

ekşi erik aşı Ekşi erik yemeği 137/16.

ekşit- Ekşitmek 2/12.

ekşi tut şarābı Ekşi dut şerbeti 32/6.

el El 16/3, 19/11, 19/16, 22/11, 25/12, 28/16, 29/21, 30/15, 37/19, 47/7, 57/10, 69/12, 92/17, 93/10, 95/7, 103/18, 112/1, 112/2, 119/10, 121/1, 126/10, 126/6, 133/2, 133/9, 133/9, 135/12, 135/2, 142/12, 142/12, 148/3, 148/7, 149/14, 152/14, 155/14, 155/14, 161/3, 167/10, 189/19, 191/15, 210/7, 221/12, 221/16, 222/4, 225/1, 227/15, 227/6, 230/19, 231/14, 231/15, 231/17, 231/19, 231/8, 232/12, 232/13, 232/6, 232/7, 232/8, 233/6, 233/9, 238/17, 238/2, 239/7, 239/8, 239/8, A134B62a/1, A134B62a/7, A168B90b/12, A168B90b/16, A168B90b/20, A168B90b/20, A168B90b/7, A168B91a/1, A168B91a/4, A168B91b/14, A168B91b/18, A174B95a/13, A80B37b/5, A82B39a/2, A82B40a/2, A82B40a/3, B1b/5, B79b/16, B85a/8, B86a/9

elbetde Elbette 21/9, 26/2, 73/11, 77/18.

elbette 90/10.

el çek- El çekmek 123/11.

ele- Elemek 32/3, 37/9, 54/9, 13/9, 126/10, 131/6, 138/17, 153/4, 158/19, 158/5, 159/10, 159/18, 175/14, 176/15, 177/1, 177/11,

- 177/7, 179/19, 180/13, 180/7, 184/10, A174B95b/17, B86a/20.
- e.-ve a80b37b/18
- elek** Elek 16/1, 19/3, 24/20, 32/20, 34/6, 53/12, 53/16, 54/10, 54/9, 56/7, 57/19, 58/5, 63/13, 80/15, 97/4, 114/1, 117/9, 120/14, 122/15, 124/1, 131/6, 151/13, 158/12, 158/19, 159/10, 159/11, 169/1, 170/12, 172/10, 173/18, 175/6, 178/10, 180/13, 180/7, 181/14, 181/19, 183/8, 184/5, 184/10, A168B91b/5, A174B94b/10, A174B94b/16, A174B95a/19, A174B95b/13, A174B95b/17.
- elen-** Elenmek 86/5, 151/14, 20/12.
- el-fakr** Bir tür yemiş 184/4, A174B95b/12.
- elli** Elli 97/5, 97/10, 97/16, 99/7, 102/17, 106/7, 110/14, 117/11, 200/19, 203/3, 203/4, 216/6, 96/1, A108B51a/4, A82B39b/2, B88a/17.
- ellinci** Ellinci 95/10.
- elma** Elma 36/21, 46/1, 49/18, 76/10, 76/8, 76/9, 88/2, 102/14, 118/16, 139/14, 19/10, 223/18, A225B108b/14, B85a/17.
- elmās** Elmas 23/10.
- elma aşı** Elma aşı 66/6.
- elma şuyı** Elma suyu 179/2, B78a/13.
- elma řarābı** Elma şerbeti 50/17, 67/10, 160/3.
- em-** Emmek 104/14.
- emāsiyye eruği** Amasya eriuği 91/6, 91/16.
- emcek(g)** Meme 120/3, 233/14, 233/15.
- emek çek-** Emek çekmek, çabalamak 231/18.
- emīn** (Ar.) Emin, güvenilir 212/8, 217/17, 217/18.
- emīn eyle-** Emin eylemek B86b/8.
- emīn ol-** Emin olmak 12/14, 12/3, 123/3, 13/11, 142/4, 142/6, 226/5, 232/15, 233/4, B80a/5, B82b/13, B82b/14, B84b/13, B84b/20, B85a/1.
- emle** (Far.) Amlacotu 112/14.
- emlec** (Far.) Amlacotu 72/6, 175/17, 177/8, 178/8, 179/7, 182/16, 185/8, 209/5, A174B95a/10, A174B96a/11, B81a/16.
- emrāz** (Ar.) Hasalıklar 4/20, 180/4, 180/15, 180/16.
- emrāz-ı muhtelif**e Çeşitli hastalıklar 226/1.
- emrāz-ı sevdā** Sevda ile ilgili hastalık 179/14.
- emrūd** (Far.) Armut 10/5, 118/16, 6/8, 66/6, 66/7, 85/19, 88/2.
- emrūř** (Far.) Armut 19/10, 46/1, 139/14.
- emzūr-** Emzirmek 119/15.
- enām** (Ar.) Bütün varlıklar 28/17.
- enār** (Far.) Nar 22/5, 35/5, 66/6, 118/16, 137/16, 203/11, 223/18, 226/13, A225B108b/9, B81b/20, B82a/21.
- enār kabı** Nar kabuğu 112/3, B84a/18, B89a/17, B89a/19.
- enār şuyı** Nar suyu 9/2, 18/4, 118/15, A225B108b/11, A84B41a/17, B78a/12.
- enār řarābı** Nar şerbeti 30/12.
- encere** Isırgan otu 104/17.
- endām** (Ar.) Endam, boy pos 4/23, 11/2, 121/11, 15/12, 158/16, 176/10, 196/12, 207/6, 214/14, 216/14, 217/15, A174B94b/12.

- endām süstligi** Beden zayıflığı 205/13, A174B95b/1.
- endām süstlik** Beden zayıflığı 183/10.
- endîşe** Üzüntü, kaygı 90/1, 217/19, B76b/2.
- endir-** İndirmek 201/15.
- endür-** İndirmek 5/10, 5/15, 124/10, 202/6, 203/8, 204/9, 207/1, A225B108b/13, A225B108b/17, A225B108b/3, A225B108b/6, A225B108b/8.
- enfa^c** (Ar.) Daha yararlı, en yararlı 70/1.
- engec gözi** Yengeç gözü bitkisi 58/11.
- eñek(g)** Çene 156/8, 246/3, 247/15.
- eñse** Ense 3/15, 6/15, 18/9, 33/13, 34/12, 34/9, 37/12, 38/15, 38/18, 38/2, 39/4, 39/6, 54/18, 73/8, 161/11, 162/13, B85a/21, B87a/9.
- enîsûn** Anason 16/13, 36/17, 41/5, 45/9, 46/5, 46/9, 64/17, 65/10, 87/12, 87/2, 96/12, 97/15, 108/1, 179/18, 180/7, 183/6, 193/13, 200/8, 203/2, 205/11, 206/7, A174B95a/18, B85a/12.
- enîsûn şuyı** Anason suyu 42/2, B82b/2.
- enik(g)** Enik 128/11.
- enisûn** Anason 5/1, 175/5.
- eñşâr** (Ar.) Yardımcılar 2/8.
- envâ^c** (Ar.) Çeşitler 194/17, 4/32, B82b/11.
- er** Adam 54/1, 117/18, 199/3, A168B91b/11, B88b/16, B88b/3, B88b/4, B88b/6, B88b/7, B88b/8.
- er-** Ermek 82/19, A168B92a/5.
- eri-** Erimek 35/12, 131/3, 214/1, A82B39a/9.
- erigin** (?) 155/15.
- erik** Erik 78/7, 139/1, 174/10, 175/19, 217/4.
- erik şuyı** Erik suyu 6/18, 140/6, 171/12, B79b/20.
- erik şarâbı** Erik şerbeti 6/16.
- erin-** Erinmek, üşenmek 27/14.
- eriş-** Erişmek 159/15, 183/16, 229/17.
- erişte** Erişte 51/4, 55/14, 81/11, 81/15, 82/16, 109/1, 109/7, 119/18, 133/15, 139/1, 140/16, 160/19, 217/10, B87a/15.
- erişte çorbası** Erişte çorbası 125/3.
- erişte kurası** Erişte kuru su 79/18.
- erişte müzevviresi** Erişte lapası 132/6.
- erit(d)-** Eritmek 36/4, 60/3, 85/5, 102/19, 103/2, 104/19, 105/13, 105/4, 105/4, 105/5, 107/11, 107/12, 115/11, 116/1, 124/17, 125/14, 126/7, 129/5, 133/17, 143/5, 156/15, 158/13, 163/5, 164/12, 179/11, 185/6, 190/4, 214/9, 226/12, A80B37a/18, B81a/12, B85a/17.
- erkek(g)** Erkek 118/15, 118/8, 151/3, 151/3, 163/12, 163/11, 192/4, 192/5, 233/2, B88a/16, B88b/8.
- erkek sıracı** Erkek ayçiçeği 192/6.
- erlik(g)** Erkeklik, adamlık 169/7, 169/9, 178/16, B85a/9.
- erte** Ertesi gün, yarın 16/15, 141/1, 150/11.
- ertesı** Ertesi 54/7, 86/13, 92/16, 104/2, 115/7, 148/1, B83a/8.
- erük(g)** Erik 92/2, 93/5.
- erük şuyı** Erik suyu 91/17, 128/6.
- esârûn** (Far.) Kedi otu 106/4, 177/5, 180/7, 184/9, 211/4, A174B95b/16.

esbāb Esvap, elbise 137/4, 167/13, 171/11, 237/9, B89b/13, B89b/9.

esirge- Esirgemek B78a/19.

eski Eski 5/9, 7/15, 38/5, 39/16, 52/6, 61/19, 61/2, 73/5, 113/11, 115/16, 116/10, 124/5, 124/7, 128/10, 128/19, 137/5, 141/18, 146/1, 146/15, 153/19, 155/19, 156/14, 156/2, 157/4, 157/4, 157/9, 158/14, 158/9, 162/9, 163/7, 176/7, 177/13, 186/6, 197/19, 207/7, 211/7, 220/5, 239/13, 240/4, 240/7, 240/9, 244/2, A134B61b/15, A82B40a/17, B5b/8, B81a/16, B82a/14, B83b/21, B85a/6.

eski- Eskimek 196/1.

eski ishāl Uzun süren, kronik ishal 210/4.

eski öksürük Uzun süren, kronik öksürük 80/3.

eşnā (Ar.) An, sıra, vakit 1/2, 11/11.

espāb bkz. esbāb 76/14.

esrār Esrar 21/17, 98/13, 102/14, 112/4, 245/14, B78a/17.

esrār-ı hūkemā Hekimlerin sırları B88a/12.

eşer (Ar.) Eser 11/15, 225/19.

eşvāb (Ar.) Giyecek 127/16, 167/19, 235/10.

eşek(g) Eşek 14/12, A80B37a/20.

eşek kanı Eşek palanı B87a/14.

eşek palanı Eşek palanı 13/2.

eşek südi Eşek sütü 42/10, B89a/21.

eşek tezeği Eşek tezeği 69/13.

eşek tırnağı Eşek tırnağı 152/4.

eşik(g) Eşik 21/11, 67/17, 237/19, B89b/6.

eşit(d)- İştirmek 13/6, 228/1, 228/7, 234/11.

eşkāl (Ar.) Şekiller 21/20.

eşribe (Ar.) Şerbetler 30/12, 132/8, 144/13, 199/5, 223/16, B6b/15, B6b/7.

et Et 10/12, 10/14, 22/10, 227/3, 24/12, 25/20, 26/16, 26/4, 26/5, 28/12, 3/5, 44/17, 46/8, 55/14, 55/14, 55/7, 56/17, 56/17, 56/4, 60/17, 68/10, 68/13, 71/1, 71/17, 72/10, 73/1, 85/2, 86/14, 9/15, 91/5, 98/2, 101/13, 102/13, 131/8, 132/8, 133/1, 137/16, 143/7, 144/2, 145/17, 148/15, 155/11, 155/11, 155/17, 156/3, 157/1, 157/3, 158/17, 158/18, 158/18, 158/7, 161/10, 163/10, 165/15, 188/17, 190/3, 190/5, 191/9, 205/5, 207/10, 211/19, 212/1, 215/12, 215/16, 215/3, 215/3, 218/10, 218/5, 218/7, 218/8, A168b91b/2, A168b92a/3, b5b/13, b76a/20, B77a/13, B77a/13, B77a/18, B77b/12, B78a/13, B79b/19, B85a/15, B85a/15, B85a/16, B85a/16, B85a/20, B85a/6.

et(d)- Etmek 13/7, 24/9, 54/14, 7/12, 70/2, 87/8.

etek(g) Etek 238/2.

etli Etli 189/2.

etlü Etli 38/2, 102/4, 109/8, 119/17, 133/14, 157/16, 161/18, 189/17, 190/11, 190/7, 246/12, B87a/15.

etlü çorba Etli çorba 109/1.

etmek(g) Etmek 74/5, 77/13, 84/5, 85/10, 90/15, 91/5, 93/9, 97/9, 140/19, 153/19, 218/11, 237/18, A82B39a/15, A82B39a/18, A82B39b/13, A84B41a/17, B40a/6, B78b/21.

eṭbbā (Ar.) Tabipler, 1/19, 185/16, B88a/12.

eṭrāf (Ar.) Çevre 24/4, 69/2, 69/9, 69/15.

ev Ev 8/11, 12/7, 13/16, 63/12, 63/12, 167/1, 167/2, 167/4, 167/8, 167/12, 168/8, 169/8, 170/18, 195/7, 195/9, 232/12, 237/18, 237/19, B157B90a/6, B157B90a/6, B157B90a/7, B79b/13, B79b/13, B80a/6, B80a/6, B80a/7, B81a/4, B84a/17, B84a/18, B86b/19, B89a/14, B89a/15, B89a/15, B89a/16, B89a/20, B89b/1, B89b/2, B89b/2, B89b/5, B89b/6.

evvel emirde İlk olarak 7/3, 57/9, 86/15, 125/1, 129/8, 145/7, 148/10, 155/15, 222/10, 222/7, B87a/18.

evelek tohumu Evelek tohumu 241/15.

evkāt (Ar.) Vakitle, zamanlar 11/6, 235/8, B1b/8.

evlā (Ar.) Daha iyi 7/9, 45/16, 55/13, 110/13, 182/18, 182/19, 240/10, A174B95a/12, A174B95a/13.

evlād (Ar.) ç. < veled 199/3, 233/2, 234/14.

evvel (Ar.) Önce 5/8, 13/10, 14/16, 16/13, 18/7, 22/9, 26/1, 27/12, 27/15, 28/3, 31/12, 31/15, 33/4, 40/5, 41/16, 47/10, 51/1, 51/6, 53/18, 56/8, 57/13, 61/11, 61/17, 62/6, 64/15, 67/6, 73/6, 74/10, 75/3, 77/19, 78/3, 81/17, 109/17, 119/17, 123/16, 123/5, 125/9, 126/1, 131/17, 132/2, 132/5, 133/10, 133/18, 133/3, 135/4, 140/12, 140/3, 142/15, 142/8, 145/19, 146/13, 148/15, 148/7, 151/11, 152/6, 154/5, 156/7, 160/2, 161/2, 162/3, 162/11, 169/12, 173/1, 174/17, 176/2, 182/17, 188/8, 189/12, 190/1, 191/4, 20/12, 200/13, 204/10, 216/19, 218/18, 22/14, 223/10, 223/6, 237/10, 238/5, 241/3, 247/1, 247/2, 247/6, 84/19, 87/7, 89/12,

A108B51a/12, A134B62a/7, A147B67b/20, A147B68a/8, A168B91b/8, A174B95a/11, A217B103b/15, A248B112b/5, A80B37b/1, A80B37b/4, A80B38a/6, B79a/1, B81a/14, B81a/20, B81a/7, B83a/15, B83b/10, B84a/4, B87a/13

evvelā (Ar.) Öncelikler 7/7, 24/4, 120/1, 14/2, 187/6, 187/8, 204/4, A168B91a/11, A248B112b/1.

evvelki Önceki B83b/6.

evvelü Evveli B84a/17.

evvel yaz İlkbahar 217/2.

eyegü Ege kemiği, kaburga 246/19, 74/8, B77a/19.

eyer Eyer 240/11.

eyi İyi 7/13.

eyit(d)- Söylemek 1/3, 13/5, 127/7, B1b/16, B2a/1.

eyle Öyle 6/12, 12/18, 221/8.

eyle- Eylemek 1/17, 1/6, 1/7, 2/3, 9/11, 10/13, 13/6, 14/3, 28/10, 31/13, 33/15, 33/18, 46/19, 49/9, 53/5, 72/7, 82/2, 87/17, 87/6, 87/7, 87/8, 87/9, 94/13, 100/8, 103/7, 105/15, 112/17, 115/18, 135/6, 143/13, 147/16, 155/2, 156/7, 160/11, 169/8, 189/3, 196/4, 197/16, 197/5, 199/1, 201/5, 209/4, 216/17, 218/11, 220/9, 236/10, A168B91b/5, A168B92a/2, A174B95a/6, B1b/6, B76b/19, B77b/1, B80b/14, B81b/12, B81b/8, B82a/15, B83b/10, B85a/17, B87a/13, B87a/14, B88a/20.

eylük İyilik 227/16, 228/11, 228/17, 228/19, 228/9, 231/4, 233/6, 234/17, 234/5, 235/5.

eyrelti Eyrelti 127/12, 127/5, 171/4.

eyt(d)-Demek, söylemek 12/4, 12/6, 41/2, 47/6, 48/11, 49/13, 68/1, 71/18, 86/15, 91/5, 111/18, 119/11, 120/16, 121/19, 126/14, 126/8, 128/7, 169/3, 173/15, 180/1, 183/18, 187/7, 192/7, 208/14, 209/1, 221/3, A168B91b/15, A174B95b/7, B76b/12, B78b/2, B80a/2.

eyü İyü 7/18, 9/9, 12/16, 14/14, 19/5, 21/17, 21/19, 23/10, 23/15, 23/7, 23/8, 26/17, 26/20, 26/4, 29/20, 30/14, 30/2, 31/3, 32/12, 32/13, 32/15, 32/9, 34/12, 35/13, 35/4, 37/13, 37/13, 37/14, 37/14, 38/1, 39/10, 40/16, 40/17, 40/19, 41/1, 41/11, 41/6, 41/8, 41/9, 42/10, 42/11, 43/19, 44/19, 44/4, 44/5, 44/8, 44/9, 45/13, 46/8, 48/11, 49/2, 50/17, 51/13, 51/7, 52/17, 54/8, 56/10, 56/4, 59/16, 59/18, 59/4, 59/7, 60/1, 60/10, 60/15, 60/18, 60/4, 60/4, 60/8, 61/10, 61/15, 61/2, 61/3, 61/6, 61/8, 62/1, 62/10, 62/12, 62/16, 63/14, 64/12, 64/13, 65/10, 65/19, 66/15, 66/6, 67/14, 67/4, 68/1, 70/14, 71/11, 71/19, 71/8, 72/1, 73/4, 73/4, 73/7, 74/3, 76/5, 76/7, 78/14, 78/17, 78/7, 79/1, 79/2, 79/3, 79/4, 79/4, 79/7, 80/13, 80/14, 80/7, 81/17, 82/18, 82/3, 82/6, 83/4, 84/13, 84/14, 85/17, 85/3, 86/4, 88/10, 88/19, 89/1, 92/16, 94/15, 94/7, 97/6, 99/19, 102/2, 102/4, 112/6, 113/5, 114/6, 118/3, 120/9, 122/8, 122/8, 123/10, 123/18, 124/17, 124/18, 124/18, 125/1, 126/8, 127/5, 128/16, 128/17, 130/19, 131/5, 131/7, 132/19, 133/12, 133/8, 135/11, 135/13, 135/6, 136/14, 136/15, 136/17, 136/19, 137/3, 137/5, 141/14, 141/19, 144/5, 145/17, 147/14, 149/6, 151/16, 153/8, 154/18,

156/17, 157/10, 158/4, 158/4, 165/16, 165/7, 167/16, 168/18, 170/1, 173/19, 174/11, 174/13, 175/3, 180/5, 180/5, 181/16, 181/6, 183/1, 185/11, 187/11, 187/14, 188/1, 189/12, 194/10, 194/8, 195/13, 195/16, 195/3, 195/7, 196/15, 196/6, 197/19, 198/9, 199/10, 200/17, 200/7, 201/11, 201/7, 201/8, 202/3, 203/17, 204/17, 205/1, 205/12, 205/18, 205/2, 205/3, 205/4, 206/15, 206/5, 207/1, 207/2, 207/4, 207/9, 208/3, 209/19, 210/16, 210/6, 210/7, 211/6, 211/6, 212/10, 212/15, 212/15, 212/4, 212/9, 213/10, 213/12, 213/3, 213/8, 214/14, 214/19, 214/4, 214/8, 215/14, 215/19, 215/2, 215/3, 215/7, 215/9, 216/2, 220/17, 221/10, 221/5, 221/6, 222/3, 222/5, 224/16, 225/12, 225/17, 225/8, 226/19, 227/14, 228/1, 228/15, 228/6, 229/13, 229/2, 229/6, 230/7, 231/16, 231/5, 233/16, 240/9, 240/9, 241/10, 241/17, 241/5, 241/6, 242/13, 242/5, 242/9, 243/1, 243/16, 243/5, 244/16, 244/6, 245/16, 245/6, 245/9, 246/19, 247/11, 247/13, 247/15, 247/2, 247/3, a108B51a/7, a134B61b/21, a168B91b/15, a174B94a/18, a174B94b/13, a174B94b/3, a174B95a/13, a217B103b/20, a225B108b/14, a80B37a/19, a80B37b/11, a80B37b/2, a80B37b/21, a80B37b/21, a80B38a/2, a80B38a/3, a80B38a/3, a80B38a/4, a82B39a/10, a82B39a/12, a82B39a/13, a82B39a/14, a82B39a/15, a82B39b/1, a82B39b/1, a82B39b/10, a82B39b/11, a82B39b/19, a82B39b/8, B6b/14, B76b/11, B76b/14, B77b/19, B78b/8, B78b/8, B78b/9, B79a/12,

-F-

B79a/13, B79a/14, B79a/15,
B79a/17, B79a/19, B79a/21,
B79a/9, B79b/4, B79b/5, B81a/21,
B81b/3, B81b/5, B82b/14, B83a/1,
B84b/11, B84b/14, B85a/11,
B85a/16, B85a/17, B85a/17,
B85a/19, B85a/21, B86a/12,
B86b/3, B86b/3, B86b/5, B86b/9,
B87a/8, B88a/4.

eyüce İyice 133/15, 227/2.

eyülik(g) İyilik 221/9.

eyyām (Ar.) Günler 82/8, 82/11, 148/2,
182/3, 217/1, B84a/13, B84a/14.

eyyām-ı t̄ā'ün Veba günleri B84a/12.

eyyām-ı bāhūr Sıcak günler 89/18.

ez- Ezmek 7/18, 8/11, 8/4, 18/12,
22/16, 28/5, 28/5, 28/6, 42/3, 45/19,
51/12, 53/4, 57/4, 59/16, 6/19,
65/19, 66/13, 67/7, 68/2, 69/2,
102/19, 105/2, 106/13, 106/16,
108/11, 108/3, 112/11, 116/14,
119/19, 135/15, 136/13, 136/14,
136/9, 137/19, 137/2, 140/9,
149/13, 149/14, 149/4, 154/19,
166/11, 176/5, 179/3, 180/18,
199/17, 200/12, 200/13, 200/4,
202/3, 204/4, 225/5, 235/12, 236/6,
236/8, 239/4, 241/9, 244/16,
245/10, 86/12, 92/18, 96/17, 96/5,
97/11, 97/6, A108B50b/20,
A168B91a/7, A174B94a/18,
A82B39a/13, B76b/5, B79b/4,
B82b/9, B83a/17, B83a/17,
B83b/1, B84b/3, B84b/7, B87a/14,
B87a/19, B87a/9.

ezber Ezber 72/1.

ezil- Ezilmek 33/20, 93/15,
A80B37a/19.

ezinc Ezinç 180/11.

fağd Bir at hastalığı 247/19.

faḥr-i 'ālem Hz. Muhammed 1/10.

fā'ide (Ar.) Fayda, yarar 24/2, 24/8,
43/10, 43/12, 44/8, 49/3, 50/12,
55/17, 68/7, 91/14, 92/11, 121/10,
130/6, 150/17, 175/8, 177/2,
195/17, 200/18, 210/18, 229/12,
B76b/16, B86b/8.

fā'ide bul- Fayda bulmak 50/8.

fā'ide'-i tām Tam fayda 44/1.

fā'ide it(d)- Fayda etmek 7/12, 23/8, 30/6,
48/18, 65/12, 70/12, 72/16, 72/17,
93/4, 102/1, 106/3, 106/7, 108/3,
111/9, 129/1, 143/6, 153/6, 166/13,
174/13, 181/10, 182/15, 184/13,
188/3, 200/9, 201/13, 202/14,
203/6, 206/10, 207/18, 207/7,
209/8, 210/17, 212/7,
a134B61b/15, a174B94b/7,
a174B95a/9, a174B95b/20,
a80B37a/15, a82B40a/19, B77b/9,
B80a/2, B86a/8, B80a/17, B81a/6,
B84a/14, B85a/18, B85a/19,
B87a/12.

fā'il (Ar.) Yapan A168B91b/10,
A168B91b/13, A168B91b/17.

fākihe (Ar.) Meyve, yemiş 132/2, 137/18,
190/7, A147B67b/21,
A147B68a/9, A217B104a/8.

faḳir (Ar.) Fakir 238/10.

faḳirlik Fakirlik 237/17.

fālic (Ar.) Felç, inme 10/2, 47/8, 73/4,
121/9, 128/19, 180/15, 183/10,
195/15, 195/19, 204/17, 205/11,
207/15, 207/6, 215/10, 216/4,
A174B95A/21, B6a/8, B85a/16,
B85a/17, B85a/18, B85a/18,
B85a/20, B85a/20, B85a/21,

- B85a/21, B85a/8, B86a/11, B86a/2, B86a/3, B86b/8.
- fārs** Fars 247/14.
- fāsīd** (Ar.) Bozuk 11/17, 47/3, 77/13, 181/9, 206/19, 216/17, A174B94b/6, B76b/2, B78b/11.
- fāsīd ol-** Bozulmak 48/1, 48/6, A147B68a/7.
- faşđ** (Ar.) Kan alma 28/3, 89/7.
- faş(ı)l** (Ar.) Mevsim 89/14, 89/15, 196/15, 216/19, 217/3, A217B103b/15.
- faşlu'l-ebyaż** Beyaz lekeler 144/5.
- fāvāniye** Ayı gülü 172/6.
- faйда** bkz. fā'ide 207/18, 211/3.
- fāyide** bkz. fā'ide 202/15.
- fāyiz** Artan karışım 179/11.
- fażalāt** (Ar.) Artıklar, döküntüler 226/2.
- fehм** (Ar.) Anlayış, kavrayış 8/18, 10/15, 71/18, 72/15, 72/2, 72/3, 72/9, 73/7, 205/14, 207/18.
- fehм it(d)-** Fehm etmek, kavramak 10/15.
- fenā** (Ar.) Kötü 234/12, 240/5.
- ferāgat eyle-** Hakkından vazgeçme 168/15.
- ferāgat it(d)-** Hakkından vazgeçme 168/12.
- ferah** (Ar.) Sevinmek, rahatlık 4/1, 49/4, 70/14, 71/2, 71/5, 71/7, 106, 12/9, 136/15, 141/16, 183/5, 209/3, 209/4, 211/11, 214/2, 225/16, 232/18, 234/7, A74B95a/17, B76a/16.
- ferah bul-** Rahatlamak 66/8, 122/1, 122/3, 198/10.
- ferah eyle-** Rahatlatmak B76b/20.
- ferahlık(g)** Ferahlık, rahatlık 29/1.
- ferah vir-** Rahatlık vermek 70/14, 70/15, 70/17, 70/4, 70/4, 70/6, 122/2, 202/12, 214/6.
- ferāmūş** (Far.) Unutmak durumu B1b/14.
- ferāric** (Far.) Küçük horoz 115/8, 118/14, 119/3, 46/7, 49/9, 75/6, A82B39b/16.
- ferāric çorbası** Horoz çorbası 55/15, 68/10, 68/17, 75/5, 218/14.
- ferāric kalyesi** Horoz kavurması 67/9.
- ferāric** (Far.) Küçük horoz 77/12, 88/1.
- ferāsiyūn** Yaban pırasası 127/2, 127/3, 127/5, 127/6.
- ferāsiyūn şuyı** Yaban pırasası suyu 52/6.
- ferāsiyūn yabrağı** Yaban pırasası yaprağı 60/1.
- ferc** (Ar.) Kadın üreme organı 119/7, B88a/14, B88a/20, B89a/3.
- ferfiyūn** Dikenli sütlü bir tür ağaç ve onun zamkı 61/13, 124/8, 125/15, 129/16, 129/6, 172/14, 181/4, A174B94b/1.
- ferfiyūn yağı** Ferfiyon yağı B85a/14.
- ferrūc** (Ar.) Tavuk 92/14, 148/12.
- ferrūc-ı kebīr** Büyük tavuk 51/8.
- ferrūc şorbası** Tavuk çorbası 138/19.
- feryād it(d)-** Feryat etmek 164/8.
- fesād** (Ar.) Bozukluk, fenalık 72/7, 226/4, 27/11.
- feslegen** Fesleğen 171/4, B86a/21.
- feth** (Ar.) Açma 44/4.
- feth it(d)-** Açmak 94/4.
- feth ol-** Açılmak 40/7, 108/10, 132/7, A108B50b/20, A108B51a/3.
- fevāk** (Ar.) Hıçkırık 41/19.

fevh tamarı Fevh damarı 56/13.
feylüniyâ Şifalı bir macun 86/14.
findık Fındık 39/10, 44/4, 64/13, 79/9, 80/9, 97/14, 136/6, 176/11, 212/14, 245/10, B78a/8, B79b/20, B83b/17.
findık ağacı Fındık ağacı 23/11.
findık içi Fındık içi B81a/20.
findık yağı Fındık yağı 40/15.
fırsat Fırsat 228/8.
fısdık Fıstık 212/14.
fıstık Fıstık 212/15.
fıstık içi Fıstık içi B78a/8.
fıstık kapuğu Fıstık kabuğu 69/9.
fişkı At dışkısı 21/16.
fi'1 (Ar.) Fiil, hareket 198/6, 230/6.
fikir (Ar.) 9/11, 11/14, 15/9, 91/12, 15/2, 198/10, 216/17, B76b/14, B78b/11.
fikir it- Düşünmek 10/8.
fil Fil 141/18, B88a/14.
filân Filan 153/6, 153/6, 192/8, 193/18.
fi'l-cümle Sonunda, nihayette 207/12, 225/2, 81/18, A248B112b/4, B83a/1, B89a/4.
fi'l-hâl Şimdi, hemen 21/13, 21/14, 24/14, 27/4, 35/16, 37/9, 5/4, 50/10, 57/1, 76/10, 105/3, 107/11, 107/17, 113/4, 117/13, 117/14, 117/15, 119/7, 127/15, 137/11, 159/12, 169/9, 239/11, 239/3, A134B61b/18, A168B91a/18, B77b/15, B77b/9, B79a/20, B79b/18, B80a/10, B80a/13, B80a/21, B83a/8, B87a/11, B87a/4, B88b/2.
fil kemügi Fil kemiği 38/8.
fil tersi Fil dışkısı 167/16, B88a/12.

filürî Altın para 153/3.
fincân Fincan 27/2.
firâr it(d)- Fırsat etmek 167/8, 168/1.
firûzec (Far.) Firuze taşı 188/5.
fitil Fıtıl 20/11, 22/16, 22/17, 22/20, 22/21, 25/17, 25/18, 38/12, 38/8, 40/8, 60/13, 61/19, 86/1, 111/3, 115/14, 115/16, 115/6, 116/16, 120/2, 133/16, 133/16, 133/16, 146/1, 160/17, 163/7, 164/14, 164/7, 189/16, 189/6, 189/7, B84a/7, B88a/20.
fitil it(d)- Fıtıl yapmak 146/15.
fitil vur- Fıtıl sokmak 162/8.
frengî tihliyün (?) B85a/6.
frenk zahmeti Frenk hastalığı B5b/5.
frenk uyuzı Frengi hastalığı 150/13, 151/17, 151/3, 151/9, 153/3, 191/10.
fucı Fıçı 110/13, 128/8, 170/18, 170/19, 171/3, 171/7, 171/9.
fuçı Fıçı 127/13, 127/8, 127/9, 170/17, 171/1.
furat Fırat nehri 244/15.
furun Fırın 97/9, 193/8, B82b/5.
fustuk Fıstık 66/16.
fülful (Ar.) Biber 14/5, 46/19, 46/8, 92/9, 120/12, 145/12, 152/8, 153/9, 169/1, 176/12, 177/18, 178/8, 180/11, 181/11, 185/7, 242/3, A172B93b/10, A174B94b/8, A174B95b/9, A174B96a/10, B77a/8, B87a/2, B88a/3.
fülful-i ebyaz Beyaz biber 172/5.
fülful-i müye (Ar. / Far.) Biber ağacının kökü 179/9.

-G-

gāh (Far.) Arada bir, zaman zaman 26/4, 26/4, 34/12, 34/12, 41/15, 113/9, 113/9, 193/9, B81a/2, B85a/9.

gāh gāh Ara sıra 67/8, 72/11, 78/9, 93/11, 119/1, 202/14, 225/7, 226/14, 240/14.

gāhī (Far.) Bazen, arasıra 75/12, A80B37a/18.

gāhice Ara sıra, kimi zaman 2/11.

gāv-zebān (Far.) Sığırdili otu 224/10.

gāv-zebān şuyı Sığırdili suyu 13/17, 68/17, 187/8, 199/12, 218/13.

gebece baldır Baldırın arkası 234/14, 234/15.

gebere (Yun.) Kapari 84/11, 111/16, 111/18.

gebere dibi Kapari kökü 84/7, 85/7.

gebere köki Kapari kökü 111/5.

gebere otı Kapari otu 111/14, 111/15.

gebere turşısı Kapari turşusu 85/3.

gebere yimişi Kapari meyvesi 44/2.

geç Geç 46/3, 59/19, 140/11, 179/15, 179/15, 183/17, 209/17, 211/6, 212/11, 212/14, 213/17, 215/9, A147B68a/8, A174B95b/6.

geç- Geçmek 13/3, 101/15, 132/9, 184/12.

gece Gece 12/7, 27/21, 48/8, 52/13, 8/12, 82/4, 87/16, 92/1, 122/14, 184/11, 184/11, 184/12, 245/3, 27/20.

geçür- Geçirmek 51/15, 54/11, 114/1.

geç Geç 29/4, 174/8, 182/14, 191/4.

geç- Geçmek 25/14, 27/16, 49/8, 68/19, 87/16, 137/5, 140/10, 140/15,

161/12, 163/19, 19/12, 194/1, 194/4, 216/11, 220/3, 223/1, 238/13, 246/6, A174B95b/19, A248B112b/10, A80B38a/2, A80B38a/3, B1b/9, B83b/2.

geçe Gece 126/12, 238/9.

geçin- Geçinmek 231/3.

geç kıal- Geç kalmak B85a/5.

geçrek Daha geç 232/1.

geçür- Geçirmek 14/13, 24/20, 24/6, 240/6, 32/20, 34/6, 53/12, 53/16, 56/7, 57/19, 58/5, 63/13, 73/13, 80/15, 97/4, 115/10, 116/9, 117/9, 120/14, 122/15, 124/2, 135/11, 151/13, 158/12, 158/19, 159/11, 16/1, 160/5, 169/1, 170/13, 172/10, 173/18, 175/6, 178/10, 181/14, 181/19, 183/8, 184/5, 19/3, 192/7, A168B91b/5, A174B94b/10, A174B94b/16, A174B95a/19, A174B95b/13.

gedil- Gedilmek, oyulmakı A248B112b/7, A248B112b/8.

gegir- Geçirmek 46/2, 46/17, 47/17, 71/2.

gel- Gelmek 2/5, 21/10, 22/5, 22/8, 31/12, 31/9, 36/20, 37/1, 37/6, 38/5, 40/12, 51/3, 52/5, 52/15, 52/18, 58/12, 58/13, 58/8, 61/3, 62/13, 63/10, 63/8, 67/18, 69/17, 71/13, 74/10, 79/3, 80/3, 97/1, 99/13, 101/1, 102/8, 102/9, 103/10, 103/10, 103/2, 103/3, 104/5, 105/11, 106/8, 107/13, 107/14, 107/18, 107/19, 110/13, 111/18, 113/16, 114/12, 114/12, 115/16, 115/2, 116/17, 116/4, 118/11, 120/5, 123/1, 127/12, 127/9, 132/4, 138/2, 139/6, 139/16, 139/19, 140/1, 140/16, 140/17, 140/2, 140/8, 142/13, 146/6, 147/17, 149/3, 156/3, 157/6, 161/2, 164/1, 164/8, 167/7, 171/18, 174/11,

174/11, 176/15, 178/11, 179/4, 18/6, 181/7, 185/9, 198/10, 198/16, 199/19, 20/12, 20/18, 206/17, 216/10, 216/17, 222/3, 226/13, 227/11, 228/18, 229/11, 229/4, 229/6, 230/1, 230/2, 230/9, 232/12, 232/17, 233/10, 233/6, 234/19, 244/9, 246/5, A108B50b/21, A147B68a/1, A168B91b/17, A168B91b/3, A174B94b/4, A174B96a/12, A225B108b/13, A225B108b/3, A248B112a/18, A80B38a/6, A80B38a/6, A84B41a/14, B1b/15, B78a/18, B78b/10, B82b/10, B84a/1, B84a/8, B89a/11.

gelincik çiçeği Gelincik çiçeği 5/14, 5/9, 59/18, 6/11, 6/9, 20/8, 22/2, 60/5, 143/15, 144/8, 186/13, B81b/5, B81b/5.

gemi Gemi 29/14, 30/10.

genc (Far.) Hazine 229/3.

genc Genç 55/14, 73/1, A82B40a/5, B89a/9.

gendâne (Far.) Pırasa 143/3.

gendene (Far.) Pırasa 51/20, 99/17, 111/7.

gendüme süzmesi Buğday süzmesi A168B91a/15.

geñ(i)z Geniz 5/18, 22/7.

geñşek Gevşek 194/14, B83b/8.

gerçi Gerçi 138/3.

gerek Gerek 6/5, 9/11, 9/6, 10/8, 10/9, 12/16, 12/17, 13/7, 14/2, 19/8, 19/9, 27/4, 27/5, 33/17, 33/18, 37/1, 38/10, 41/16, 42/16, 42/2, 42/2, 43/5, 45/15, 45/15, 46/2, 47/13, 47/18, 47/3, 47/4, 48/8, 48/8, 48/9, 51/8, 52/6, 52/6, 53/3, 53/20, 54/4, 55/14, 63/19, 66/19, 67/1, 67/2, 68/16, 68/19, 69/19, 75/2, 75/4,

76/14, 77/6, 81/13, 81/18, 82/11, 82/8, 85/12, 86/16, 87/15, 87/8, 88/19, 88/6, 88/7, 90/17, 90/6, 91/4, 92/14, 92/16, 93/15, 101/12, 101/12, 101/13, 103/11, 105/15, 105/7, 107/6, 120/7, 120/7, 125/13, 128/7, 129/4, 131/17, 132/7, 137/15, 137/15, 138/17, 139/7, 139/9, 140/12, 140/13, 140/15, 140/15, 140/3, 145/7, 147/9, 151/12, 154/6, 156/1, 159/19, 160/1, 164/2, 164/4, 169/11, 169/18, 169/9, 171/13, 171/7, 172/9, 180/19, 181/16, 187/19, 193/13, 195/7, 197/12, 197/13, 200/6, 203/15, 209/11, 209/17, 217/1, 218/10, 218/18, 218/19, 218/2, 218/3, 218/5, 219/2, 219/4, 219/5, 223/17, 223/19, 223/2, 223/8, 224/12, 224/16, 224/17, 224/2, 224/7, 224/9, 225/16, 226/1, 230/16, 235/13, 240/18, 242/7, 247/16, 247/5, A108B51a/13, A174B94a/19, A174B94b/14, A217B103b/21, A217B104a/1, A217B104a/2, A217B104a/2, A217B104a/2, A217B104a/3, A217B104a/4, A217B104a/7, A80B38a/6, A82B39a/16, B2a/1, B39b/20, B6b/10, B80b/11, B82a/20, B82a/21, B82b/16, B83a/4, B83b/10, B85a/5, B85a/6, B89a/8.

gerek- Gerekmek 37/1, 82/2, 172/9, 184/12, A174B95b/19, B83b/10.

gerekli Gerekli A217B104a/9.

geril- Gerilmek 243/9.

gerin- Gerinmek B81a/9.

germ (Far.) Sıcak 28/19, 184/6, 207/14, 207/17, 214/10, 214/13, 214/15, 214/18, 214/4, 215/1, 215/1, 215/10, 215/13, 216/4, A174B95b/13.

germ ü ter (Far.) Sıcak ve nemli 88/10.

gerü Geri 47/13.

getür- Getürmek 1/3, 11/1, 11/9, 48/2, 48/5, 51/7, 58/7, 58/7, 70/8, 71/2, 77/16, 103/19, 103/4, 104/10, 106, 107/12, 108/15, 120/15, 158/18, 170/2, 174/19, 177/6, 178/2, 18/16, 183/5, 188/4, 196/19, 196/4, 197/16, 198/12, 198/14, 199/10, 199/18, 200/1, 200/14, 201/12, 201/2, 202/17, 203/13, 203/16, 203/6, 205/15, 205/7, 205/9, 206/17, 207/3, 209/9, 210/12, 210/13, 210/14, 210/2, 211/5, 213/12, 213/2, 213/2, 214/14, 214/17, 214/4, 216/8, 219/1, 224/1, 224/5, 225/13, 235/3, 237/17, 238/9, A168B91b/11, A174B95b/5, A82B39b/18, B1b/6, B82b/13.

gey- Geymek 2/12, 233/1.

geyik Geyik 6/8.

geyik eti Geyik eti 215/10, B79b/10.

geyik kayışı Geyik kayışı 244/4.

geyir- Geçirmek 9/5.

gez- Gezme B1b/16.

gezer yıl Bir çeşit kulunç 133/3.

gezin- Gezinmek 45/17.

gezmâzû (Far.) Ilgın meyvesi 31/21.

gibi Gibi 2/4, 8/11, 12/5, 12/8, 14/5, 22/11, 24/13, 27/16, 28/20, 31/15, 31/18, 36/10, 39/13, 39/16, 39/8, 40/4, 43/7, 49/9, 51/4, 52/13, 53/17, 53/20, 53/8, 55/9, 56/7, 58/5, 60/6, 61/6, 67/7, 73/16, 74/1, 76/10, 84/16, 84/6, 88/14, 90/13, 90/15, 90/16, 90/16, 90/16, 97/3, 101/1, 102/11, 102/15, 102/18, 102/19, 104/17, 104/5, 109/17, 109/4, 109/7, 110/1, 110/16, 110/16,

114/5, 115/11, 115/2, 116/16, 116/18, 116/5, 116/8, 116/8, 117/5, 119/1, 119/3, 122/6, 122/7, 124/2, 127/10, 127/13, 127/15, 127/16, 128/12, 128/2, 130/10, 131/7, 133/19, 136/13, 138/6, 144/15, 146/8, 150/10, 150/12, 155/3, 156/6, 16/16, 160/11, 160/13, 160/3, 160/8, 161/3, 164/6, 170/13, 174/10, 179/11, 188/14, 188/7, 189/11, 189/18, 190/1, 191/4, 191/7, 192/2, 205/16, 210/8, 218/5, 219/3, 220/4, 223/10, 223/17, 223/7, 223/7, 224/4, 225/11, 225/3, 226/9, 227/4, 235/17, 236/12, 238/14, 241/11, 242/12, 243/14, 243/17, 244/1, 244/18, 244/2, 245/2, 246/12, 246/6, A108B51a/11, A168B90b/15, A168B90b/8, A168B90b/9, A168B91a/7, A168B91b/17, A168B92a/2, A225B108b/19, A225B108b/20, A240B109a/11, A82B39a/21, A82B40a/1, A82B40a/18, A84B41a/9, B76a/20, B76b/19, B77a/10, B78a/18, B79b/16, B80a/12, B80a/7, B80a/8, B80b/21, B81a/7, B82a/5, B83a/13, B83a/15, B83a/21, B83a/4, B83b/13, B83b/17, B83b/6, B83b/7, B84a/15, B84a/3, B85a/14, B85a/14, B86a/11, B87a/1, B87a/11, B87a/13, B87a/14, B87a/14, B87a/4, B88a/10, B88b/20, B89a/2.

gic Geç A174B95a/8.

gice Gece 12/5, 31/2, 35/9, 36/10, 39/5, 39/9, 40/2, 47/2, 54/13, 56/16, 7/14, 73/19, 78/12, 80/15, 81/16, 91/8, 96/9, 100/2, 101/14, 107/8, 113/4, 113/4, 114/6, 130/14, 140/1, 141/3, 144/12, 144/3, 152/19, 154/8, 170/1, 172/12, 186/12, 188/11, 19/12, 191/19, 217/7, 225/10,

225/18, 225/6, 23/20, 238/19,
240/3, 241/7, 242/11, 242/15,
243/5, 243/6, 244/3, A108B51a/2,
A168B91a/21, A168B91a/8,
A174B95b/18, A174B95b/18,
A174B95b/19, A217B103b/18,
A240B109a/10, A248B112a/21,
A80B37a/15, B81a/11, B82b/9,
B84b/5, B86a/7.

gici Kaşınma, kaşıntı 147/5, 226/14,
A147B67b/18.

gici- Kaşınmak 96/11, 147/2, 15/10,
150/5, 157/15.

gicik(g) Kaşıntı 93/7, 127/19, 147/1,
147/11, 147/2, 147/17, 147/19,
148/3, 150/2, 150/3, 150/8, 150/9,
150/11, 197/18, 195/18, 206/17,
213/15, A147B68a/7, B5b/4,
B76b/15, B76b/19, B80b/3.

gicik(g)- Kaşınmak 93/4, 197/13,
A147B67b/16.

gicime Kaşınma 226/14.

giciş- Kaşınmak 62/17.

gicit(d)- Kaşındırmak 143/19,
A147B67b/19.

giçe Gece 55/12, 81/15, 82/9, 86/17,
99/6, 104/12, 116/11, 118/16,
126/13, 126/13, 126/17, 132/11,
144/7, 146/2, 157/10, 162/12,
169/18, 170/1, 173/19, 173/19,
175/11, 175/7, 220/13, 225/10.

giçik(g) Kaşıntı 147/14, 175/12.

gider- Gidermek 5/1, 5/19, 8/16, 8/6, 8/7,
8/9, 9/7, 10/14, 15/1, 17/7, 18/10,
18/12, 18/13, 18/14, 18/19, 23/9,
24/11, 24/15, 24/16, 24/16, 24/19,
25/10, 25/20, 25/5, 25/8, 25/9, 26/7,
27/10, 28/15, 28/19, 30/15, 30/3,
31/18, 31/2, 32/11, 32/12, 34/2,
39/13, 40/18, 40/19, 41/14, 41/3,
41/4, 42/15, 42/5, 43/1, 44/1, 44/13,

44/3, 44/6, 44/7, 45/13, 46/15,
47/16, 47/17, 47/19, 47/6, 47/7,
48/12, 48/14, 49/1, 49/18, 49/3,
49/5, 50/2, 51/12, 51/19, 51/20,
52/1, 52/15, 52/19, 52/2, 52/4, 52/6,
52/8, 52/9, 53/12, 53/13, 53/14,
53/6, 54/13, 55/18, 56/2, 56/4, 56/6,
58/3, 58/6, 59/10, 59/11, 59/14,
59/15, 59/8, 59/9, 6/12, 61/7, 63/16,
64/13, 65/16, 65/18, 65/18, 65/6,
65/7, 67/1, 67/4, 68/9, 7/15, 70/12,
70/12, 70/19, 70/6, 70/8, 71/1,
71/14, 71/9, 72/10, 72/14, 72/15,
72/7, 76/13, 76/2, 76/3, 78/13,
78/18, 79/5, 83/14, 83/15, 83/18,
83/2, 83/5, 83/8, 84/1, 84/2, 85/10,
85/14, 85/16, 85/15, 86/2, 86/9,
91/13, 91/15, 91/8, 92/18, 93/2,
93/7, 93/8, 94/13, 97/10, 97/3,
98/13, 99/11, 99/15, 102/11, 102/5,
102/8, 102/18, 103/5, 105/13,
106/1, 106/6, 106/6, 113/12, 113/3,
113/5, 113/7, 113/8, 113/8, 113/9,
114/11, 114/12, 116/6, 120/10,
121/1, 121/15, 121/4, 121/7, 121/9,
122/14, 122/5, 123/2, 124/1, 127/2,
128/13, 128/15, 129/17, 130/11,
130/15, 130/2, 136/12, 136/16,
137/6, 138/11, 139/11, 140/9,
143/10, 143/10, 143/12, 143/13,
143/18, 143/3, 144/13, 144/19,
145/5, 146/1, 146/12, 146/14,
146/16, 146/2, 146/2, 146/3,
147/14, 147/17, 150/14, 150/15,
150/17, 150/2, 150/5, 152/12,
153/18, 153/18, 154/10, 154/14,
154/15, 154/2, 154/3, 154/3,
155/11, 158/15, 158/17, 163/4,
165/5, 165/7, 166/10, 166/7, 166/8,
166/9, 170/15, 170/9, 173/7,
175/12, 176/10, 176/19, 176/5,
176/8, 176/9, 177/14, 177/15,
177/18, 178/15, 178/3, 178/7,
179/7, 180/1, 181/10, 181/16,
181/2, 182/12, 182/17, 183/10,
183/14, 183/3, 183/5, 184/13,

186/1, 186/7, 187/16, 188/16,
188/6, 196/11, 196/15, 197/13,
197/18, 197/6, 197/8, 199/6, 199/9,
200/16, 202/12, 204/4, 205/1,
205/3, 205/13, 205/14, 205/19,
206/10, 206/11, 207/16, 207/8,
208/18, 208/3, 209/15, 209/3,
209/8, 209/9, 210/14, 211/9,
211/11, 211/13, 211/14, 211/18,
212/1, 212/2, 212/3, 213/10,
213/13, 213/15, 214/10, 214/13,
214/19, 214/3, 216/5, 22/4, 225/15,
225/16, 226/15, 226/16, 229/12,
235/16, 236/11, 236/19, 237/9,
241/2, 242/12, A108B51a/9,
A134B61b/13, A134B61b/17,
A147B67b/16, A147B67b/18,
A168B91b/3, A174B94a/21,
A174B94b/12, A174B94b/13,
A174B94b/7, A174B95a/11,
A174B95a/15, A174B95a/17,
A174B95a/21, A174B95a/7,
A174B95b/20, A174B95b/4,
A225B108b/15, A80B37b/14,
A80B37b/15, A80B37b/21,
A82B39a/15, A82B39b/11,
A82B39b/21, A82B39b/6,
A82B39b/8, A82B39b/9,
A82B40a/17, B76a/16, B76b/17,
B76b/19, B76b/20, B76b/6,
B77a/1, B77a/3, B77b/3, B77b/7,
B79b/11, B7a/2, B7a/3, B7a/6,
B80a/19, B80b/1, B80b/12,
B80b/3, B80b/4, B80b/9, B81a/16,
B81a/2, B81a/4, B81b/2, B81b/20,
B82a/10, B82a/11, B82a/17,
B82a/18, B82a/6, B82b/2,
B84b/21, B85a/15, B85a/16,
B85a/21, B85a/3, B85a/8, B86a/3,
B86a/7, B86a/8.

giñ Geniş 197/19, 245/19, 246/4, 247/15.

gir- Girmek 7/7, 12/18, 13/1, 29/17,
29/21, 3/14, 34/11, 35/15, 36/14,
36/18, 36/19, 37/10, 43/6, 54/1,
62/5, 62/9, 63/6, 76/11, 78/10, 78/2,

81/11, 82/16, 90/17, 92/16, 104/9,
105/16, 106/10, 110/10, 110/13,
123/11, 123/8, 124/2, 127/11,
127/18, 128/8, 130/6, 132/13,
137/4, 140/10, 141/1, 142/17,
144/17, 145/14, 147/5, 147/8,
148/1, 149/18, 150/12, 150/15,
152/10, 152/8, 154/12, 164/18,
167/2, 170/16, 170/17, 170/17,
170/8, 171/15, 171/16, 171/7,
193/8, 195/14, 195/14, 195/17,
195/17, 197/13, 197/17, 198/2,
208/15, 217/3, 217/6, 217/8,
219/11, 227/15, 227/6, 230/19,
231/8, 232/9, 233/9, A134B62a/3,
A134B62a/4, A147B68a/10,
A168B91a/21, A168B91b/17,
A174B95a/14, A82B39a/11,
A82B39a/2, A82B39a/3,
A82B39b/19, A82B39b/19,
B6a/19, B80a/7, B81a/17, B82b/20,
B84a/18, B88a/14, B88a/18,
B89a/15.

giri Geri 237/15.

girü Geri 20/10, 21/2, 78/10, 100/4,
116/15, 150/11, 153/8, 160/14,
171/18, 174/10, 174/9, 204/9,
224/14, 230/16, 232/12, 233/6,
240/10, 246/18, A134B62a/4,
B76a/20, B83a/13, B86a/20,
B88a/15, B88b/18.

git(d)- Gitmek 5/9, 7/13, 7/17, 8/3, 8/4,
13/12, 15/11, 16/6, 16/12, 27/18,
28/5, 29/1, 36/8, 27/11, 30/5, 35/11,
39/2, 40/15, 41/18, 56/7, 58/11,
58/15, 58/15, 61/6, 62/1, 68/15,
69/3, 73/1, 73/13, 73/14, 73/14,
73/19, 75/6, 77/19, 79/12, 80/12,
84/1, 85/11, 85/7, 86/13, 90/12,
97/3, 98/5, 100/14, 101/11, 101/12,
109/17, 109/4, 110/11, 111/18,
112/19, 115/5, 116/12, 116/19,
116/2, 116/3, 122/16, 123/7,
124/19, 124/4, 127/4, 130/10,

130/17, 131/10, 133/2, 133/7, 133/13, 133/19, 137/13, 137/18, 138/9, 138/16, 140/6, 140/11, 140/12, 141/16, 141/17, 144/2, 145/5, 146/2, 146/13, 146/18, 147/10, 147/19, 148/1, 148/4, 149/18, 151/1, 153/10, 153/19, 156/15, 158/2, 161/15, 161/2, 162/6, 164/18, 167/13, 167/15, 167/17, 168/9, 171/18, 173/1, 183/2, 186/2, 186/5, 187/4, 189/13, 191/1, 191/7, 194/4, 200/3, 201/4, 201/9, 206/11, 217/12, 217/12, 217/14, 217/19, 218/9, 219/2, 222/15, 227/9, 231/7, 233/6, 234/6, 235/15, 235/18, 236/18, 236/3, 236/4, 236/5, 236/6, 236/7, 236/8, 237/14, 237/17, 237/3, 237/5, 237/6, 237/8, 239/13, 241/15, 241/15, 241/4, 241/9, 242/1, 243/4, 246/4, 246/5, 246/18, A147B68a/8, A157B90a/7, A240B109a/12, A80B37b/20, A82B39b/7, B78b/4, B80a/7, B83a/9, B84a/21, B86a/8, B86b/18, B86b/20, B87a/5, B88a/2, B88b/10, B88b/18, B89a/17

giy- Giymek 76/14, 77/9, 127/16, 171/11, 193/10, 195/11, 195/13, 212/8, 226/10, 226/11, 226/11, 226/9, A168B91a/21, B78a/15.

giyecek(g) Giysi 185/19, 193/7.

giz Sır 24/4.

gizlü Gizli 229/8.

göbek(g) Göbek 4/16, 35/5, 87/5, 93/13, 95/17, 96/2, 97/5, 97/12, 97/15, 97/16, 98/13, 99/10, 99/16, 101/1, 116/7, 233/18, B78a/14.

göbek ağrısı Göbek ağrısı 98/7, 113/10.

göbek buruma Karın ağrımaması 100/9.

göbek burusu Karın ağrısı 64/13.

göbek çıktığı Göbek çıkması 97/13.

göbek düşmesi Göbek düşmesi 97/10.

göbek şuyı Göbek suyu 97/10, 97/14, B82a/18.

göcek Köşe 246/7.

gög(ü)s Göğüz 3/17, 40/15, 40/18, 40/19, 41/1, 41/2, 41/4, 41/6, 41/7, 41/8, 48/19, 66/2, 66/7, 72/15, 74/7, 74/13, 74/16, 74/8, 79/17, 80/6, 80/10, 80/12, 114/13, 189/18, 196/17, 203/14, 216/1, 233/11, 233/12, 233/8, 233/9, A168B91a/1, A217B104a/6, A80B37a/18, B77a/2, B82a/14, B82a/18, B87a/9, B89a/3.

göger-Gögermek 157/5, 161/2, 162/3, B80a/13, B85a/4.

gögercin Güvercin 19/13, 20/1, 46/7, 105/11, 105/13, B87a/8.

gögercin boķı Güvercin gübresi 189/14.

gögercin eti Güvercin eti 94/14, 132/9, 144/10, 210/5, B85a/2.

gögercin kanı Güversin kanı 57/15, 159/15.

gögercin tersi Güvercin gübresi 84/15, 84/7, 103/5, 188/9.

gögüs ağrısı Göğüs ağrısı 40/16, 41/5, 41/9, 40/14, 208/17, 226/7.

gök Yeşil 119/14, 125/19, 189/11, 219/17, 55/12, 71/3, 81/4, 82/2, a80b37b/20

gök benefşe Yeşil menekşe 66/5.

gökce Güzel 155/13, 188/7.

gökcek Güzel 28/10, 198/17, 212/3.

gökçe Güzel B83a/18.

gökçek Güzel 44/10.

göklük(g) Günlük bitkisi 119/15.

gök süsen Yeşil süsen 245/1.

gök süsen yağı Gök süsen yağı 66/17.

gölge Gölge 145/11, 169/6, 172/12, 208/4, 211/2, 217/3.

göm- Gömmek 29/11, 76/9, 80/13, 153/7, 167/12, 167/4, 168/7, 174/8, 186/16, 241/17, A80B37b/11, B81b/7, B81b/9, B89b/6, B89b/6.

gömec bal Petek balı 98/8.

göme kıo- Gömerek bırakmak 208/7.

gömlek Gömlek 193/10.

göñ(ü)l Gönül, yürek 3/10, 29/14, 49/16, 50/7, 89/5, 9/5, 96/9, 145/1, 197/16, 198/19, 206/9, 208/2, 213/5, 225/16, A217B103b/19.

göñ(ü)l dön- Mide bulanmak 91/18, 96/10, 138/5, 138/13, 138/16, 196/4.

göñ(ü)l dönmek(g) Mide bulanması 46/12, 46/17, 87/4, 118/11, 203/11.

göñlek Gömlek 193/8.

göñül bulanması Mide bulantısı 47/19.

göñül dönmesi Mide bulantısı 213/19.

göñül ıarlığı İç sıkıntısı 70/7, 121/16.

gör- Görmek 6/10, 22/19, 24/1, 25/2, 29/13, 29/13, 32/17, 52/13, 53/8, 77/7, 82/10, 82/12, 86/7, 90/11, 91/19, 92/11, 97/8, 112/12, 125/6, 136/3, 157/5, 161/2, 164/16, 169/8, 178/14, 181/15, 183/17, 215/18, 216/12, 216/13, 216/13, 216/15, 216/18, 221/15, 222/3, 225/7, 226/6, 227/13, 228/13, 228/14, 230/11, 233/15, 235/5, 242/17, 246/18, 246/3, 246/9, 248/4, A147B68a/5, A174B94b/11, A174B95b/6, A217B103b/19, A217B103b/20, A84B41a/11, B78b/11, B78b/13, B81b/10, B87a/6.

göre Göre 24/1, 47/4, 126/16, 199/12.

göregen Gözü iyi gören 53/9.

göri- Görülmek 128/8, b86a/11.

göri- Görünmek 15/9, 161/4, 234/2, 28/18, 29/1, 36/16, 63/10, 63/8, 63/9, 73/10, 73/11

göri- Görünmek 244/1.

göster- Göstermek 2/1, 152/17, 245/5.

göt Göt, kalça 102/13, A168B91b/13.

götür- Götürmek 12/1, 12/14, 18/10, 29/1, 58/11, 58/13, 58/14, 58/17, 58/18, 71/5, 72/3, 76/5, 86/1, 89/14, 89/7, 100/2, 110/16, 113/12, 113/4, 118/7, 122/14, 123/10, 129/17, 142/5, 167/18, 225/9, 246/13, A108B51a/3, B82b/14, B84b/12, B84b/19, B87a/5, B88a/13.

götürin- Kendine sokmak B88a/10.

gövde Gövde 28/18, 40/5, 69/5, 74/12, 74/9, 78/2, 121/6, 121/8, 127/6, 128/19, 131/1, 141/2, 141/8, 142/11, 142/17, 142/18, 144/14, 144/5, 147/1, 147/19, 147/4, 147/5, 147/6, 149/9, 150/3, 150/5, 150/9, 152/11, 152/11, 155/14, 159/2, 163/13, 163/16, 163/9, 170/10, 170/14, 170/14, 175/7, 176/8, 194/1, 194/6, 197/7, 198/12, 205/3, 205/5, 206/4, 214/18, 215/17, 215/7, 216/11, 216/4, 218/16, 219/7, 222/5, 222/6, 222/9, A147B67b/18, A147B68a/12, A168B91a/8, A82B40a/10, A82B40a/12, A82B40a/19, B5b/9, B77a/18, B77b/10, B78a/15, B79b/1, B83a/14, B84a/4, B85a/14, B85a/2, B85a/20, B86b/9, B89b/13, B89b/7, B89b/8.

gövde gicisi Gövde kaşıntısı 148/2.

gövde süstliği Gövde zayıflığı 121/8.

gövde tamarı Gövde damarı 154/16, 189/1, 219/6, A108B51a/7.

göyün- Yanmak 39/4, 93/3, 97/16, 144/15, 147/14, 148/14, 148/5, 149/9, 152/13, 154/10, 199/14, 204/1, 211/17, A147B67b/20, A147B68a/7.

göyündür- Yakmak 24/14, 52/17, 81/10, 81/9, 151/1, 152/4, A147B67b/19, B77a/20, B81a/4.

göz Göz 2/1, 3/25, 6/14, 7/2, 15/14, 15/5, 15/6, 15/7, 15/9, 17/4, 18/6, 27/16, 28/2, 29/12, 42/5, 44/7, 50/15, 51/12, 51/13, 51/14, 51/15, 51/16, 51/17, 51/18, 51/19, 51/20, 52/1, 52/3, 52/5, 52/6, 52/7, 52/8, 52/9, 52/10, 52/11, 52/13, 52/14, 52/15, 52/16, 52/17, 52/18, 52/19, 53/1, 53/2, 53/5, 53/6, 53/7, 53/8, 53/9, 53/10, 53/12, 53/13, 53/14, 53/15, 53/18, 53/20, 54/2, 54/3, 54/4, 54/6, 54/12, 54/16, 54/18, 54/19, 54/20, 55/2, 55/4, 55/11, 55/16, 55/18, 55/19, 56/1, 56/2, 56/5, 56/7, 56/8, 56/9, 56/10, 56/10, 56/12, 56/18, 56/19, 57/1, 57/2, 57/5, 57/7, 57/12, 57/16, 57/18, 58/1, 58/3, 58/5, 58/12, 58/13, 58/16, 58/17, 65/5, 70/17, 73/1, 77/9, 81/9, 82/12, 82/14, 119/15, 121/2, 121/5, 134/1, 137/14, 137/6, 137/7, 142/13, 148/18, 148/19, 149/13, 149/14, 149/14, 150/14, 152/10, 152/8, 160/2, 161/18, 169/9, 169/10, 173/14, 173/18, 174/13, 175/8, 176/17, 182/14, 183/11, 205/14, 205/4, 206/9, 208/10, 208/16, 208/8, 209/8, 210/11, 211/12, 211/17, 211/18, 212/1, 212/18, 212/2, 213/2, 213/4, 213/6, 213/7, 216/12, 221/15, 228/15, 228/16, 228/16, 228/18, 228/19, 229/1, 229/10, 229/11, 229/12, 229/13, 229/15, 229/15,

229/2, 229/3, 229/4, 229/5, 229/7, 229/9, 232/15, 234/2, 242/6, 245/12, 245/13, A174B95a/8, A174B95b/1, A82B39a/1, A82B39a/3, A82B40a/11, B81b/2, B84b/1, B84b/19, B86a/14, B87a/12.

göz ağrısı Göz ağrısı 51/11, 51/12, 52/20, 53/16, 53/20, 54/15, 55/10, 56/3, 56/11, 196/6.

göz deg- Nazar değmek B84b/16.

göze şu inmek Göze su inmek 15/10, 214/5.

gözgü Ayna B86a/15.

göz kararmak Göz kararmak 198/12.

göz kararması Göz kararması 49/1.

göz kızarması Göz kızarması B82a/17.

gök gözlü Yeşil gözlü 119/14.

göz nürü Göz nuru, görme yeteneği 52/10, 173/7, 176/9, 177/17, 180/16, 217/15, 226/15, A168B91b/16.

göz perdesi Göz perdesi, katarakt 49/5.

göz sancısı Göz sancısı 95/5.

gözsüz Gözsüz 54/7.

gözük- Gözükmek 131/8.

gözündeki Gözde meydana gelen bir hastalık, siğil 245/7, 245/12.

gürände (Far.) Karışık 47/11.

güşiş (Far.) Uğraşma, çalışma B1b/6.

güc Güç 91/1.

kecele Saksığan, karga 122/8.

kecele büken Karga büken bitkisi 180/2, 180/5.

gül Gül 19/1, 52/4, 69/2, 131/18, 139/15, 146/14, 158/2, 170/11, 170/5, 184/9, 185/17, 224/11,

224/12, 224/14, 224/17, 224/3,
225/19, A174B95b/16, B81b/2,
B82a/14, B85a/13, B86b/12.

gül- Gülmek 2/11, B86a/14.

gülâb (Far.) Gülsuyu 19/3, 46/1, 50/16,
136/13, 137/19, 139/12, 139/15,
148/18, 159/13, 172/11, 172/17,
199/19, 200/11, 202/3, 244/16,
A82B39a/13, B78a/14, B87a/13,
B87a/9.

gülbeşeker (Far.) Gülü şeker ile terbiye
ederek yapılan bir tür tatlı 30/14,
46/6, 50/18, 60/16, 64/18, 69/1,
81/16, 107/3, 118/16, 140/19,
185/16, 204/12.

gülbeşeker ma'cûnı Gülbeşeker macunu
55/12.

gül-efsûn Büyülü şarap 124/2, 126/14.

gül-engübîn (Far.) Gülnün bal ile terbiye
edilmesiyle yapılan bir tür tatlı
42/2, 46/6, 64/19, 65/7, 65/8, 67/19,
81/16, 132/11, 144/12, B82b/4,
B85a/13.

gül-engübîn büzûrî Güleğübîn taneleri
A84B41a/15.

gül goncası Gül goncası 69/6.

güllâb bkz. gülâb 29/5, 30/9, 33/5, 42/8,
50/17, 53/17, 66/6, 66/7, 7/18, 78/5,
149/13.

gülnâr Nar çiçeği 32/1, 32/2.

gül şuyı Gül suyu 43/16, 45/15, 45/19,
47/18, 51/12, 51/19, 54/11, 54/2,
65/18, 66/4, 67/12, 68/17, 69/12,
69/14, 69/6, 7/13, 71/14, 77/10,
82/9, 131/18, 163/2, 18/12, 19/4,
211/10, 218/12, 218/13, 218/14,
237/12, 237/15, A217B104a/6,
A80B37b/20, A82B40a/18, B7a/3,
B7a/5, B82a/1, B82a/11, B82a/5,

B82b/4, B83a/17, B83a/2, B83a/3,
B83b/1.

gül şarâbı Gül şerbeti 50/17, 94/6.

gül yağ Gül yağı 189/14.

gül yağı Gül yağı 7/8, 8/4, 8/17,
17/16, 188/15, 19/2, 203/3, 220/1,
26/10, 31/14, 33/15, 39/7, 57/6,
58/7, 59/11, 59/4, 59/7, 6/1, 7/12,
71/18, 78/10, 83/1, 102/14, 104/14,
104/2, 106/12, 109/12, 112/7,
115/7, 116/17, 120/2, 120/4,
130/17, 148/17, 149/18, 153/2,
161/18, A108B51a/10,
A168B90b/18, B77b/14, B77b/2,
B77b/20, B77b/21, B79b/8,
B80a/14, B88a/1.

gümüş Gümüş 182/19, 182/19,
A174B95a/12, A174B95a/12.

gün Gün 8/12, 9/1, 11/9, 10/10, 10/13,
11/8, 12/12, 14/6, 16/13, 16/14,
17/12, 22/17, 22/19, 22/19, 22/21,
23/21, 26/17, 27/5, 28/1, 33/11,
33/12, 33/5, 33/6, 33/6, 35/9, 36/12,
39/13, 39/15, 41/13, 41/8, 42/13,
42/16, 42/9, 43/6, 43/9, 44/5, 45/11,
47/15, 48/8, 51/8, 56/14, 56/19,
58/1, 6/10, 61/19, 63/19, 64/1, 67/3,
72/9, 73/19, 75/16, 75/3, 75/5, 78/2,
79/11, 79/7, 79/9, 85/16, 85/4, 86/8,
87/1, 87/16, 87/9, 89/10, 89/16,
89/16, 89/16, 89/19, 90/18, 91/4,
92/15, 92/5, 93/17, 93/5, 93/9,
94/11, 95/4, 98/1, 98/13, 99/3,
102/17, 102/6, 102/7, 103/12,
103/15, 104/12, 104/18, 104/19,
104/2, 104/7, 106/14, 106/4,
113/13, 113/19, 114/12, 114/15,
115/12, 115/15, 115/15, 115/16,
115/8, 116/19, 117/11, 121/11,
123/1, 123/11, 123/13, 124/15,
131/5, 131/9, 132/4, 132/5, 132/5,
132/8, 133/3, 133/4, 133/4, 133/4,
137/12, 137/15, 138/17, 138/9,

139/8, 140/10, 140/15, 140/6,
141/3, 142/15, 143/16, 143/4,
144/11, 145/11, 146/2, 146/3,
146/10, 146/10, 147/13, 147/17,
147/7, 149/12, 149/17, 150/16,
151/5, 151/5, 151/7, 152/2, 152/5,
152/6, 152/6, 153/15, 154/14,
154/17, 155/17, 155/18, 155/4,
156/11, 156/12, 156/14, 156/17,
157/10, 157/5, 157/7, 158/2,
159/16, 160/16, 161/12, 161/14,
161/7, 161/8, 162/6, 162/7, 162/8,
163/4, 164/4, 166/6, 167/10, 167/5,
170/1, 171/13, 171/16, 174/10,
174/14, 174/17, 174/9, 178/13,
180/5, 185/12, 185/12, 185/13,
185/15, 185/15, 185/19, 186/10,
186/16, 186/16, 186/17, 186/8,
189/13, 189/5, 190/19, 192/6,
200/13, 204/11, 204/13, 204/13,
211/9, 212/5, 215/17, 217/11,
217/12, 217/13, 217/13, 217/14,
217/9, 217/15, 217/16, 217/17,
217/18, 217/19, 218/15, 219/1,
219/18, 220/5, 220/7, 221/3,
222/15, 223/6, 225/18, 238/4,
240/12, 240/13, 242/11, 242/16,
242/18, 243/1, 244/19, 244/5,
245/6, A108B51a/2, A147B68a/2,
A168B91a/8, A217B103b/13,
A217B103b/13, A217B103b/16,
A225B108b/21, A248B112a/20,
A248B112a/20, A80B37b/11,
A82B39a/6, A82B40a/19,
A84B41a/11, B1b/16, B76b/18,
B77b/18, B78b/10, B78b/14,
B78b/16, B79a/2, B79a/3, B81a/11,
B82b/12, B83a/18, B83a/18,
B83a/21, B83a/8, B83b/2,
B83b/21, B85a/13, B86b/14,
B87a/2, B88a/1.

gün çiçeği Ayçiçeği 192/4.

gündüz Gündüz 39/5, 52/13, 96/9, 99/6,
169/19, 183/1, 197/11, 217/7,
243/6, 248/5, A174B95a/13.

gündüzün Gündüzleyin 248/5.

gündüz uykusu Gündüz uykusu 197/9.

güneş Güneş 9/10, 19/15, 29/6, 29/8, 29/8,
3/9, 52/20, 53/1, 106/3, 113/1,
131/4, 143/12, 185/11, 185/15,
185/19, 186/6, 192/4, 195/16,
209/7, 235/12, 235/15, 235/17,
236/17, 236/19, 236/6, 237/14,
237/4, 237/6, 237/7, 240/9,
A225B108b/21, A248B112a/21,
B81b/21, B86b/14, B87a/2.

güneyik çiçeği Hindiba çiçeği 28/15, 29/9.

güneyik dibi Hindiba kökü B82a/16.

güneyik yaprağı Hindiba yaprağı B82a/5.

günlük(g) Günlük bitkisi 64/18, 71/19,
72/14, 72/18, 76/8, 87/12, 109/11,
123/15, 124/8, 126/5, 126/8,
145/13, 151/10, 154/15, 159/14,
172/15, 176/14, 181/11, 181/18,
190/17, 207/17, A172B93b/13,
A174B94b/15, A174B94b/7,
A80B38a/3, B84a/16, B84b/17,
B89b/2.

günlük yağı Günlük yağı 147/2, 147/7.

gün toğusu Gün doğusu 195/2, 195/8.

gürülde- Gürüldemek 60/16, 61/12, 62/6.

gürüldü Gürültü 59/14.

güväriş-i kâkûle Kakuleden yapılan hazm
ettirici bir macun A174b94b/4.

güve Güve 167/14, 167/19, 168/2.

güz Güz 127/8, 140/11, 186/8, 217/1,
B76a/18.

güzel Güzel 28/8.

güzün Güz mevsiminde 217/5, B6b/10.

-G-

gaded (Ar.) Atlarda görülen veba 247/18.

ġāfil (Ar.) (Ar.) Gaflette olan, 230/14.

ġāfil ol- Dalmak, unutmak B78a/10.

ġaflet olun- Gaflet olunmak 43/17, 73/11.

ġaflet olun- Gaflet olunmak 18/16.

ġalebe (Ar.) Yenme, üstün gelme 8/19, 46/13, B76b/6.

ġalebe²-i būrūdet Soğukluk galebesi 45/17.

ġalebe²-i şāfrā Safranın çok olması 77/19.

ġalebe it(d)- Üstün gelmek 48/7, 219/5, 230/17, A217B104a/7.

ġalebe kıl- Üstün yapmak 17/3.

ġālib (Ar.) Üstün 26/10, 32/17, 33/10, 46/16, 209/16, 216/10.

ġālibā (Ar.) Galiba, herhâlde 213/8, B81b/15, B89b/6.

ġālib gel- Üstün gelmek 230/13, 230/15, 231/19, 232/8.

ġālib ol- Üstün olmak 46/12, 46/2, 54/20, 55/2, 66/18, 66/9, 66/9, 138/9, 154/10, 17/5, 220/10, 220/11, 231/10.

ġālīz (Ar.) Kaba, yoğun, kesif 9/3, 14/4, 19/7, 22/15, 39/19, 43/3, 47/11, 55/6, 57/13, 70/10, 84/15, 84/8, 86/10, 104/4, 118/18, 119/4, 129/12, 129/7, 143/1, 145/15, 146/3, 18/1, 175/8, 183/10, 190/13, 196/8, 204/5, 209/19, 216/16, 223/10, 224/9, 226/8, 227/1, A108B51a/12, A174B95a/21, A80B38a/6, A84B41a/12, A84B41a/17, B76a/17, B76a/20, B77a/9, B85a/11.

ġālīz ol- Yoğun olmak 135/5.

ġam (Ar.) Tasa, kaygı, keder 121/15, 121/16, 228/18, 229/3, 229/18.

ġam-ġin ol- Gamlı olmak 228/6, 233/14, 234/19.

ġam-ı bī-ħisāb Hesapsız üzüntü B76b/4.

ġamlu Gamlı 229/1, 232/16, 233/19.

ġamm (Ar.) Tasa, kaygı, keder 121/18.

ġam-nāk Tasalı, kaygılı 2/8, 230/4.

ġam yi- Üzüntü çekmek 233/13.

ġanāyim (Ar.) Ganimetler 227/8.

ġaraġara Gargara 32/6.

ġarġara Gargara 6/7, 32/7, 32/10, 32/15, 32/18, 33/6, 33/15, 33/18, 33/20, 34/18, 35/4, 35/20, 36/15, 37/9, 45/4, 148/19, 210/15, b87a/20, B87b/1.

ġārīkun (Ar.) Katran ağacı 15/17.

ġārīkūn (Ar.) Katran ağacı 43/19, 89/1, 136/14, 15/14, 165/12, 176/4, B86b/4.

ġarġ ol- Batmak 12/1.

ġaṣeyān (Ar.) Mide bulanmak 49/15, 49/16, 49/17.

ġaṣy (Ar.) Örtmek 4/2, 71/10.

ġavġa (Far.) Dövüş, kavga 138/2.

ġayb (Ar.) Kayıp 230/1, 230/9.

ġāyet (Ar.) Son, nihayet; çok, pek çok 5/19, 6/8, 8/5, 8/9, 8/15, 9/13, 16/5, 19/19, 21/18, 23/4, 25/16, 27/5, 28/12, 29/1, 34/19, 37/17, 37/18, 49/11, 54/2, 58/1, 58/10, 58/18, 59/19, 64/1, 67/5, 68/4, 68/9, 73/10, 75/17, 75/7, 76/14, 76/4, 80/14, 84/5, 88/19, 89/1, 92/14, 98/6, 99/6, 110/12, 111/7, 112/13, 112/16, 113/12, 114/4, 116/18, 120/9, 124/1, 124/9, 128/17, 129/19, 130/2, 133/2, 136/11, 136/7, 137/3, 141/14, 145/12, 153/10, 155/4, 158/13, 159/1, 163/10, 163/10,

164/6, 166/6, 169/5, 172/18,
173/13, 173/15, 173/18, 173/19,
174/12, 175/1, 178/18, 179/14,
179/3, 180/5, 183/17, 183/19,
184/7, 192/1, 195/16, 196/14,
199/13, 203/11, 208/2, 209/18,
212/7, 219/9, 221/4, 226/10,
226/17, 230/7, 234/6, 234/7, 237/4,
240/7, 242/16, 242/6, 243/11,
245/14, 246/19, 246/7,
A168B90b/11, A168B92a/3,
A174B95b/15, A174B95b/7,
A174B95b/9, A217B103b/20,
A225B108b/4, A82B38b/19,
A82B39b/1, B76a/2, B77a/19,
B81b/14, B81b/14, B81b/5,
B81b/7, B82a/2, B82b/8, B84a/12,
B84a/14, B85a/16, B88b/16.

ġāyib (Ar.) Kayıp 229/10, 233/10,
234/19.

ġāyib ol- Kaybolmak 233/9.

ġayr (Ar.) Başka

ġayr (Ar.) Başka 24/5, 114/8, 171/17,
174/18, 231/2, 231/5, B76b/13,
B78a/19, B87a/10, B88b/20.

ġayr-ġüne Başka çeşit 210/10.

ġayrı (Ar.) Başka 23/13, 38/2, 74/1, 87/6,
97/13, 111/4, 112/2, 122/12,
124/13, 127/14, 131/10, 162/2,
185/19, 193/9, 197/11, 199/1,
224/17, 225/2, 236/16,
A168B91b/18, A168B92a/5,
A82B40a/7, B77b/10, B83a/9.

ġāzī (Ar.) Gazi 240/16.

ġidā (Ar.) Gıdai, besin 9/2, 18/1, 33/6,
37/1, 40/9, 42/3, 44/16, 45/19, 46/7,
47/11, 49/9, 51/7, 55/6, 55/14,
64/15, 65/1, 66/15, 66/6, 67/8,
75/10, 75/2, 75/4, 77/10, 78/6,
79/18, 84/4, 85/1, 86/14, 87/17,
90/8, 93/9, 101/3, 107/19, 107/3,
109/7, 115/8, 118/14, 118/17,

119/16, 119/3, 125/7, 129/13,
132/3, 132/5, 133/1, 133/14,
137/15, 137/15, 138/17, 139/3,
142/19, 148/12, 149/16, 151/6,
151/17, 152/15, 152/3, 154/4,
156/8, 160/19, 160/19, 161/19,
189/2, 190/16, 197/4, 213/5,
217/10, 217/9, 218/1, 219/9,
222/13, 222/16, 232/14,
A108B51a/13, A168B91a/13,
A217B103b/18, A217B103b/21,
A217B104a/1, A80B37b/2,
A82B39b/16, A82B40a/5,
A84B41a/16, B77a/9, B79b/19,
B82a/20, B82b/2, B82b/20,
B82b/21, B84a/7, B87a/15.

ġidā³-i laṭīf Güzel ve hoş gıda 28/13.

ġidālan- Beslenmek 51/10.

ġinā (Ar.) Zenginlik 238/10.

ġulle (Ar.) Susuzluk harareti 189/18.

ġusl eyle- Gusül abdesti almak 121/4,
238/5.

ġusl it(d)- Gusül abdesti almak 121/6.

ġuşşa (Ar.) Gam, keder 4/24, 8/5, 15/3,
15/8, 66/8, 70/1, 71/1, 89/19, 91/2,
120/17, 121/12, 121/14, 121/15,
121/16, 121/18, 183/5, 197/7,
198/10, 202/12, 210/2, 216/8,
226/4, 232/19, A174B95b/5.

ġuşşalan- Kederlenmek 66/2, 73/8.

ġuşşalandur- Üzmek, gam ve keder
vermek 189/9.

ġuşşalı Kederli 197/16.

ġuşşalık(ġ) Kederlilik hali 196/14.

ġuşşalu Kederli 121/14, 219/10, 229/5,
231/6, 233/11, 234/9.

ġuşşa-nāk Kaygılı, kederli, tasalı 199/4.

ġuşşa-nāk ol- Kaygılı, kederli olmak
232/10.

ğuşşelen- Kederlenmek 67/5.

220/11, 220/8, 239/3, B80a/2,
B80a/20, B80a/8, B89b/4.

-H-

hafta Hafta 13/10, 84/12, 100/12, 144/11,
147/9, 169/3, 176/11, 243/15,
B81b/7, B81b/9.

hava Hava 30/8, 66/3, 82/1, 185/11,
194/10, 194/11, 194/12, 194/14,
195/1, 195/3, 195/5, 213/9,
A147B68a/2.

havan Havan 6/9, 6/17, 32/20, 34/7, 36/4,
51/2, 79/8, 83/16, 91/7, 94/9, 117/8,
125/14, 128/11, 129/5, 135/6,
159/18, 16/18, 165/8, 180/6,
188/14, 210/19, A108B51a/10,
B77a/8, B86b/10.

havıc Havuç 169/4.

havuc tohumı Havuç tohumu 86/3.

hāzım (Ar.) Hazmettiren B76b/11.

hāzā (Ar.) Bu, şu, o B1b/9.

hāzm eyle- Sindirmek A174B95a/6

hāzmı kâbil Hāzmı mümkün olan 226/3.

hāzm it(d)- Sindirmek A174B95a/15

hāzm ol- Sindirilmek 209/12, 209/12,
209/17, 209/18, 209/18, 211/6,
212/11, 212/14, 212/9, 215/7,
215/9.

heb Hep 76/16, 96/11, 196/12.

hebt-i verd (?) 190/4.

heft-mīve Kuş üzümü, üzüm, incir, kayısı,
şeftali, hurma ve erikten ibaret yedi
tür meyve. 43/7, 148/7, 189/12.

helāk (Ar.) Yok olma, tükenme 196/12.

helāk eyle- Helak eylemek 208/1.

helāk it(d)- Helak etmek 10/4, 62/4, 70/16,
89/12, 90/13, 137/1, 196/13,

helāk ol- Helak olmak 34/11, 77/2, 11/12,
234/10, B78a/21, B89a/18, B89b/5,
B89b/11.

helāklik(g) Helak olma 223/15.

helīle (Far.) Helile otu 71/17, 112/13,
15/14, 180/1, 189/1.

helīlec (Ar.) Helile otu 184/2,
A174B95b/10.

helīlec-i aşfar Sarı helile 172/3.

helīlec-i esved Kara helile 172/3.

helīle²-i esved Kara helile 179/7.

helīme (Ar.) Helme A80B37b/8.

helyün tohumı Kuşkonmaz tohumu 108/2.

hem Hem 5/15, 8/17, 19/13, 21/18, 24/2,
26/14, 37/14, 38/19, 40/7, 42/5,
47/6, 48/14, 54/16, 59/15, 64/10,
64/9, 64/9, 68/7, 71/8, 72/9, 76/1,
76/5, 86/15, 88/5, 93/7, 106/2,
107/1, 114/11, 117/12, 121/11,
125/18, 133/16, 138/11, 141/14,
143/11, 15/16, 15/6, 151/5, 153/10,
153/10, 154/4, 159/8, 159/8, 163/7,
166/13, 167/3, 167/6, 170/14,
179/13, 179/15, 179/16, 182/14,
187/11, 194/16, 207/18, 208/11,
209/4, 226/14, 227/18, 238/7,
241/6, 246/10, 246/3, 248/5,
A168B91a/20, A174B95a/8,
B79a/3, B80a/15, B81b/20,
B81b/8, B82a/1, B82b/10,
B82b/10, B83b/5, B83b/6, B83b/9,
B86b/3.

hemān (Far.) Hemen 1/7, 2/4, 11/4, 30/6,
39/16, 63/3, 66/19, 91/5, 114/8,
140/19, 150/12, 159/4, 171/15,
181/16, 193/8, 200/5, 209/17,
224/12, 225/1, 236/3, 240/10,

241/3, A174B94b/13, A82B39a/5,
B82b/10, B88a/11, B89b/3.

henüre (?) 75/7.

hep Hep 145/4, 163/3.

her Her 1/17, 2/1, 2/3, 9/1, 17/19, 25/2,
3/14, 30/9, 34/13, 35/15, 36/12,
37/7, 38/10, 39/7, 41/13, 42/13,
42/14, 42/16, 42/9, 43/14, 43/9,
48/11, 51/8, 55/12, 63/18, 71/4,
72/2, 78/15, 79/9, 79/9, 80/15, 81/7,
82/12, 84/1, 88/18, 101/19, 102/1,
122/9, 130/7, 132/11, 133/7, 136/8,
14/6, 141/10, 141/3, 141/9, 142/18,
144/12, 144/7, 145/11, 150/16,
151/7, 152/6, 153/2, 153/5, 154/17,
155/3, 159/19, 160/5, 162/12,
162/2, 163/16, 172/2, 173/5,
176/11, 179/12, 179/12, 182/10,
182/2, 184/6, 186/16, 19/10,
194/12, 196/3, 199/11, 223/17,
223/17, 231/16, 238/1, 238/9,
244/19, 246/3, 90/8, 98/5, 99/12,
A134B61b/15, A168B91b/2,
A174B94b/18, A174B95a/4,
A174B95b/14, A225B108b/11,
A225B108b/19, A225B108b/9,
A82B39a/7, A82B39b/1, B1b/10,
B1b/7, B76a/18, B78b/10,
B78b/18, B80b/19, B81a/1,
B82a/9, B82b/12, B86a/20,
B89a/11.

her bir Her bir 146/2, 174/10, 179/2.

her biri Her biri 44/4, 78/19, 80/17, 80/8,
87/2, 89/13, 94/7, 94/9, 95/8,
112/14, 171/6, 172/10, 172/14,
172/15, 172/5, 172/6, 173/10,
173/11, 175/10, 175/13, 175/17,
175/18, 175/5, 175/6, 175/9,
176/13, 176/14, 176/19, 177/18,
177/2, 177/5, 177/8, 178/19, 178/9,
179/16, 179/17, 179/18, 179/7,
179/8, 179/9, 179/9, 180/12, 180/8,
180/8, 180/9, 181/11, 181/12,

181/12, 181/13, 181/17, 181/17,
182/16, 182/2, 182/5, 182/7, 182/9,
183/6, 183/6, 183/7, 184/4, 184/9,
185/4, 185/5, 185/7, 185/8, 185/9,
187/14, 202/5, 203/2, 244/14,
A80B37b/18, A168B91b/7,
A168B92a/8, A172B93b/10,
A174B94b/14, A174B94b/15,
A174B94b/18, A174B94b/20,
A174B94b/8, A174B94b/8,
A174B94b/9, A174B94b/9,
A174B95a/10, A174B95a/18,
A174B95a/18, A174B95a/19,
A174B95a/2, A174B95a/4,
A174B95b/12, A174B95b/17,
A174B96a/10, A174B96a/11,
A174B96a/11, A174B96a/8,
A174B96a/8, B86a/19, B88a/6,
B88b/15.

her dem Her zaman 76/15, 221/16.

hergiz (Far.) Asla 58/17, 107/9, 208/13,
A168B91b/10, B87a/6, B88a/14.

her gün Her gün 18/13, 121/3, 23/21,
72/14, 138/11, 142/16, 151/4,
154/19, 158/12, 159/8, 166/5,
169/3, 190/16, 213/8,
A217B103b/16, A80B37b/9,
B78b/9.

herise (Ar.) Keşkek 217/9, A168B91a/15.

herkes Herkes B1b/5.

her kim Her kim 5/9, 6/11, 7/13, 10/10,
21/19, 30/14, 30/15, 30/20, 47/5,
47/6, 58/8, 59/2, 65/6, 68/2, 86/8,
94/13, 99/10, 103/1, 114/12,
121/19, 137/6, 145/5, 165/7, 179/4,
183/16, 208/12, 208/14, 208/15,
208/9, 215/17, 219/2,
A134B61b/14, A168B91b/19,
A174B95b/5, A82B40a/16,
B39b/20, B79b/12, B80a/6,
B81a/4, B82b/12, B87a/5.

her kaçan Her ne zaman 68/15.

her ƙanƙı Her hangi 75/9.

her ne Her ne 33/18, 121/16, 122/14, 177/14, 181/10, 240/18, 247/12, A174B94b/7, B78b/11, B81a/3.

herze (Far.) Saçma sapan söz 11/16.

heyza (Ar.) Kolera 49/6.

hezeyān (Ar.) Hezeyan 11/16.

hızlu Hızlı 246/19, 246/7, 247/12.

hic Hiç 57/18, 104/13, 127/6, 222/2.

hiç Hiç 1/17, 30/6, 59/3, 89/17, 138/8, 140/19, 150/5, 165/2, 171/11, 248/3, A168B91a/17, A82B40a/16, B40a/6, B81a/4, B82b/9, B89b/10.

hiçbir Hiçbir 200/18.

hindî tuzı Hint tuzu 188/2.

Hindistan cevzi Hindistan cevizi 96/13.

Hindistan ƙozi Hindistan cevizi A168B2a/8.

hüdhüd (Ar.) Hüthüt kuşu 72/19, 72/2.

hüdhüd eti Hüthüt eti 85/17.

hüdhüd gözi Hüdhüd gözü otu, sıçan kulağı otu 142/5, 18/10

hüdhüd ibigi Hüthüt ibiği bitkisi 14/15.

hüdhüd ƙanı Hüthüt kanı 56/2.

hünerlü Hünerli 247/13.

-H-

hab (Ar.) Hap 88/17, 126/10, 132/7, 145/10, 16/1, 17/9, 172/1, 172/11, 172/17, 172/2, 173/12, 175/10, 175/15, 175/7, 184/11, 191/10, 220/11, 93/15, A168B91b/2, A168B91b/5, A174B95b/18.

habb (Ar.) Hap 93/14, 145/8, 151/13, 172/7, B87a/7.

habb-1 āzeryūn Ayçiçeği tanesi A82B40a/4.

habb-1 belesān Pelesenk tohumu 177/5.

habb-1 bisyār Şifalı bir hap karışımı 7/3, 22/15.

habb-1 cāmī Şifalı bir hap karışımı 175/2.

habb-1 eflūmūn Cin saç tanesi B76b/5, B81a/15.

habb-1 eyāric Müshil etkili bir hap karışımı 15/16.

habb-1 ƙūkiyā Kunduz hayası tanesi 7/4, 175/7, 57/13.

habb-1 lācüverd Lacivert taşı tanesi B76b/5.

habb-1 nāfi Yararlı hap karışımı 175/11.

habb-1 nīl Çivit tanesi 36/17.

habb-1 şabır Sabır otu tanesi 15/16, 148/1.

habb-1 su Öksürük hapı A80B37a/19.

habb-1 sūrincān Yaban safranı tanesi 129/11, 133/12.

habbu'l-mülūk Mahudane bitkisi B77a/10.

habbu'n-nizā ƙamarı Ellerde bulunan damar 152/14.

habbu'r-rummān Nar tanesi 77/11.

hablu'n-nīl Çivit tanesi 145/9.

hablu'z-zirā ƙamarı Baş parmak üstündeki damar 148/7.

habrūmān Nar tanesi 139/1.

habs it(d)- Hapsetmek 121/11.

hacāmat (Ar.) Hacamat 5/3, 6/15, 26/8, 27/12, 28/3, 30/4, 32/18, 33/14, 36/2, 39/6, 26/6, 54/18, 89/17, 109/10, 157/16, A217B104a/9, B79b/17.

hacāmat eyle- Hacamat yapmak 81/10.

ḥacāmat it(d)- 82/15, 117/5, 162/14, 190/15, A217B104a/10, A217B104a/3, B77b/12, B78b/17, B78b/19, B79a/1, B80a/14.

ḥacerü'l-yehūd Beni israil zeytini taşı 105/1.

ḥācet (Ar.) İhtiyaç 100/19, 169/2, 232/1, A168B91b/6, B84b/8, B88a/9.

ḥācet ol- İhtiyaç olmak 199/10.

ḥacılar kükürdi Hacılar kükürtü 147/10.

ḥaç Haç 160/3.

ḥad (Ar.) Sınır 30/11, 68/19, 101/15, 101/15, 205/15, 215/2.

ḥadd (Ar.) Sınır 11/12.

ḥadd-i zātında Aslında B1b/4.

ḥadiş-i resül Hz. Peygamberin sözü 88/16.

ḥafakān (Ar.) 12/9, 65/14, 65/16, 65/18, 65/18, 65/19, 66/1, 66/1, 67/14, 70/13, 72/16, 177/15, 178/17, 197/15, 198/13, 210/17, 211/11, 211/9, 213/19, B76a/16, B76b/7.

ḥafazā it(d)- Korumak 131/3.

ḥafif (Ar.) Hafif 88/1.

ḥafif eyle- Hafifleştirmek 139/7.

ḥā'il (Ar.) Engel 38/15.

ḥākim (Ar.) Hükmeden 227/7, 231/3, 231/11, 231/16.

ḥāl (Ar.) Durum 2/2, 244/9, B88b/10.

ḥaḳ (Ar.) Doğru olan, gerçek 1/18, 1/3, 101/10, 101/8, 112/3, B2a/1.

ḥaḳḳ (Ar.) Doğru olan, gerçek 24/3.

ḥaḳḳā (Ar.) Gerçekten, doğrusu 1/12.

ḥal (Ar.) Çözülme, erime 223/5, A225B108b/15

ḥalāvet (Ar.) Sevimlilik, tatlılık, şirinlilik 1/13.

ḥālet (Ar.) Durum 3/1.

ḥal eyle- Çözmek, eritmek 37/9.

ḥalīm aşı Muharrem ayında yiyilen bir yiyecek B77a/16.

ḥal it(d)- Çözmek, eritmek 83/7, 178/11, 182/5, 244/1.

ḥalḳa eyle- Halka yapmak 73/12.

ḥall (Ar.) Çözülme, erime 10/7, 117/12, A174B95a/10.

ḥall it(d)- Çözmek, eritmek A174B94b/21, B77b/7.

ḥall ol- Çözülmek, erimek 80/5, 182/16.

ḥal ol- Çözülme, erimek 178/12, 186/11.

ḥalvet (Ar.) Yalnız kalmak 186/18.

ḥamāl (Ar.) Hamal 201/10.

ḥamām (Ar.) Hamam 78/10, 193/7, 194/1, 194/8, 217/8.

ḥamel burcu Koç burcu 11/6.

ḥamır Hamur 63/2, 102/15, 172/17.

ḥāmīle(Ar.) Hamile 4/22, 117/12, 118/3, 118/7, 118/11, 120/4, B6a/14, B88a/12, B88a/14, B88a/15, B88a/21, B88a/5, B88b/12, B88b/2.

ḥāmīle ol- Hamile olmak B88b/2, B89a/6, B89a/7.

ḥammām Hamam 5/11, 5/6, 7/7, 7/8, 8/13, 9/14, 14/4, 24/20, 34/11, 37/3, 43/6, 50/10, 50/11, 51/2, 54/1, 62/5, 75/7, 76/10, 77/8, 77/9, 78/14, 78/2, 81/1, 81/3, 81/11, 81/17, 82/16, 82/3, 90/16, 92/16, 101/7, 106/3, 111/11, 118/19, 123/11, 123/6, 123/8, 124/2, 129/14, 130/6, 132/12, 132/13, 133/1, 135/15, 135/15,

137/4, 140/10, 141/1, 142/16,
142/17, 144/16, 144/18, 144/5,
145/14, 145/15, 147/19, 147/3,
147/4, 147/5, 148/1, 149/1, 149/18,
150/12, 150/2, 150/3, 150/8,
152/16, 152/18, 152/6, 152/9,
153/1, 154/12, 160/17, 161/17,
162/18, 169/13, 17/12, 170/17,
186/12, 186/17, 186/18, 189/9,
193/15, 197/13, 197/15, 197/19,
197/2, 197/2, 198/17, 198/3,
208/15, 217/3, 218/17, 219/11,
30/18, A147B67b/18,
A147B68a/10, A147B68a/12,
A168B90b/21, A82B39a/3,
A82B39a/6, A82B39a/6,
A82B39b/17, A82B39b/18,
B80b/11, B81a/1, B81a/16, B81a/3,
B81b/16, B82b/20, B85a/13,
B85a/20, B89b/13, B89b/7.

hanāzīr (Ar.) Sıraca hastalığı 38/17, 38/19,
38/20, 39/11, 39/14.

hanāzīr çibanı Sıraca hastalığı 39/3.

hār (Ar.) Sıcak 123/7, A82B39a/17.

harāmī (Ar.) Haram yiyen, haramcı 12/3.

harāret (Ar.) Sıcaklık 24/4, 44/13, 45/2,
46/15, 56/4, 67/5, 75/6, 79/13, 93/7,
103/9, 130/10, 132/16, 136/16,
136/16, 138/2, 138/3, 138/3,
139/11, 139/17, 170/6, 187/13,
199/17, 211/7, 213/10, 214/4,
217/16, 223/16, 225/15, 226/15,
A147B68a/3, A82B40a/13, B7a/3,
B80b/1, B82a/11, B82a/6, B82a/7,
B82a/18, B82b/10, B82b/3,
B84a/21, B87a/10.

hareket (Ar.) Hareket 2/14, 2/5, 93/11,
133/2, 197/1, 197/3, A147B68a/1,
B85a/8, B85a/9, B86a/13.

hareket eyle- Hareket etmek 46/4, 197/3,
197/4, 197/5.

hareket it(d)- Hareket etmek 70/1, 93/12,
97/2, 119/2, 197/7, 209/19, 217/2,
217/3, 223/4, A82B39a/7.

harīr (Ar.) İpek, ibrişim 51/15, 173/18.

harīre (Ar.) Bulamaç 66/12.

harnüb (Ar.) Keçiboynuzu 31/21.

hārr-ı fāsīd Kötü sıcak 208/1.

haşba (Ar.) Kızamık, benekli ateş 148/14,
149/5, 149/6, A147B68a/4,
A147B68a/6.

hasenāt (Ar.) İyilikler 2/9.

hāşıl (Ar.) Olan, meydana gelen 12/10,
31/6.

hāşıl ol- Ortaya çıkmak 6/13, 175/16,
190/10, 198/10, 210/1, 217/8,
227/15, 232/1, 234/4, 239/15,
240/11, A168B91b/12, B76a/18,
B77a/1, B77a/10.

hāşıl eyle- Ortaya çıkarmak 47/12.

hāşıl it(d)- Ortaya çıkarmak 196/2, 209/10,
209/19, 231/18, B88b/20, B88b/21.

haşır (Ar.) Hasır 63/12.

hāşşiyet (Ar.) Özellik 204/15.

hasta (Far.) Hasta 2/10, 137/3, 137/5,
149/6.

hastelik Hastalık 149/5, 149/6.

hāşā (Ar.) Haşa B2a/1.

haşerāt (Ar.) Haşarat A157B90a/7.

haşerāt sokı Haşarat sokması 209/5.

haşhāş kabı Haşhaş kabuğu 100/13.

hatmi yabrağı Hatmi yaprağı 24/17.

hatı it(d)- İnmek, düşmek 24/1.

havās (Ar.) Duygular 15/12, 216/12,

hāyize (Ar.) Âdet gören kadın B88a/17,
B89a/16.

- havlıncān** (Far.) Havlıcan otu 45/9, 170/2, 180/12, 183/5, A174B95a/17.
- havr ol-** Geri dönmek 230/10.
- hayā** (< Ar. hāya) Er bezi 69/15, A108B51a/5, A108B51a/6, A108B51a/7, A108B51a/8.
- hayālāt** (Ar.) Hayaller 72/10.
- hayāt** (Ar.) Hayat 178/7.
- haykır-** Haykırmak 45/1, 45/3.
- hayli** (Far.) Çok sayıda 182/4.
- hayret** (Ar.) Şaşkınlık 197/15.
- hayy-ı ʿālem** Kayakoruğu bitkisi 53/13.
- hayy-ı ʿālem** yabrağı Kayakoruğu yaprağı 128/13.
- hayz** (Ar.) Âdet görme, ay başı 117/13, 120/6, 202/11.
- hayz gör-** Adet görmek 118/11.
- hayz kanı** Hayız kanı 118/4, 118/6.
- haz** (Ar.) Zevk 2/13.
- hazān** (Far.) Sonbahar A248B112a/19.
- hazer** (Ar.) Sakınma, çekinme 81/17.
- hazer eyle-** Sakınmak 34/14, 62/10, 85/6.
- hazer it(d)-** Sakınmak 27/5, 64/15, 90/3, 91/1, 110/14, 112/17, 113/14, 118/18, 118/19, 123/3, 124/11, 127/15, 130/11, 149/16, 165/15, 171/11, 192/1, 193/19, 199/2, 200/5, 207/12, 217/11, 218/19, 222/17, A217B103b/13, A82B39a/2, B89a/8.
- hāzım** (Ar.) Hazm ettirici 71/3, 206/15.
- hāzır** (Ar.) Hazır 70/2, 128/7, 160/11, 171/13, 171/2, 171/7, 220/2, B86b/21.
- hāzır eyle-** Hazırlamak 170/18.
- hazîne** (Ar.) Hazine B88b/19.
- hazm** (Far.) Perhiz; uyanıklık; zekilik 3/23, 46/14, 46/3, 47/16, 48/10, 48/16, 48/3, 49/5, 139/5, 216/14.
- hazm etdür-** Hazmettirmek 176/8.
- hazm eyle-** Sindirmek 182/11.
- hazm-ı taʿām** Yiyeyeğin sindirilmesi 48/4.
- hazm it(d)-** Sindirmek 18/14, 47/13, 48/18, 51/6, 70/17, 72/17, 90/6, 178/4, 183/3, 197/9.
- hazm itdür-** Hazmettirmek 48/4, 48/5, 70/11, 121/2, 205/15, 213/9.
- hazm ol-** Hazmolmak 75/17, 87/4, 138/4, 197/4, 198/6, 198/8, 215/13, 215/15, B85b/1.
- heft-mīve** Kuş üzümü, üzüm, incir, kayısı, şeftali, hurma ve erikten ibaret yedi tür meyve. 152/14.
- hekīm** (Ar.) Hekim 8/3, 12/4, 12/6, 41/2, 47/6, 68/1, 155/2, 208/13, 48/11, B78b/2, B80a/2.
- hekīm Behmen** Hekim Behmen 120/16.
- hekīm yaʿkūb** Hekim Yakup 137/7, 180/2.
- helāl** (Ar.) Helal B88a/21, B88b/2.
- helvā** (Ar.) Helva 105/16, 225/11, B82b/19.
- helvācı** Helvacı 225/11.
- helyūn**(Ar.) Kuşkonmaz 184/3, A174B95b/11.
- hereze** (Ar.) Sığır ödünden çıkan bir taş, panzehir 67/6, 135/14, 135/17.
- hıfz** (Ar.) Ezberleme, akılda tutma 14/3, 18/13, 29/4, 72/8, 207/17, 213/17.
- hıfz eyle-** Ezberlemek 178/2.
- hıfz it(d)-** Ezberlemek 177/12.

- ḥunnā** (Ar.) Kına 88/11, 88/12, 95/8, 126/12, 126/17, 130/5, 130/8, 130/9, 147/16, 149/14, 153/13, 154/5, 154/7, 157/17, A82B38b/21, A82B39a/2, B77b/6.
- ḥızır ilyas** Hıdırellez 171/15.
- ḥīn** (Ar.) Zaman, an 137/8, 240/2, B89a/17.
- ḥikāye** (Ar.) Hikāye B1b/13.
- ḥikāyet** bkz. ḥikāye 244/7.
- ḥikmet**(Ar.) Bilgelik, öğüt verici söz 1/5, 1/8, 169/19.
- ḥarre it(d)**- Isıtmak 73/14.
- ḥizmet** (Ar.) Hizmet 233/8.
- ḥokḫa** (Ar.) Okka 126/12, 182/19, 182/19, 201/19, 201/19, A174B95a/12, A174b95a/12.
- ḥoros** (Far.) Horoz 57/2.
- ḥoş** bkz. ḥoş 2/2, 2/4.
- ḥuḫne** (Ar.) Lavman 55/9, 74/15, 75/10, 87/10, 87/7, 87/8, 87/9, 89/7, 116/5, 132/18, 137/14, 16/2, 187/11, 187/13, 187/16, 187/18, 187/19, 187/5, 187/7, 187/7, B85a/9.
- ḥuḫne eyle-** Lavman yapmak 138/9, 66/18, B77a/14, B78a/14.
- ḥuḫne²-i ḥārr** Sıcak lavman 87/7.
- ḥuḫne²-i leyyine** Yumuşak lavman 33/16, 77/7, 88/5, 123/16, 131/16, 138/13, 140/4, 187/4.
- ḥuḫne it(d)**- Lavman yapmak 64/15, 68/5, 93/12, 125/18, B78a/21.
- ḥulbe** (Ar.) Boy otu A168B92a/10.
- ḥulv** (Ar.) Tatlı, leziz 42/18.
- ḥummā** (Ar.) Sıtma 102/10, 138/19, 138/8, 139/3, 139/6, 139/7, 140/2.
- ḥummā²-i balgamī** Balgamlı sıtma 139/16.
- ḥummā²-i ḫavī** Kuvvetli sıtma 137/13.
- ḥummā²-i sevdāyī** Karasevda 132/15.
- ḥummā²-i şafrāvī** Öd sıtması 138/1, 138/5, 139/9.
- ḥumret** (Ar.) Kızıl 28/11, 28/13, 28/15, 29/3, 29/5.
- ḥunāk** (Ar.) Boğaz şişmek, boğaz ağrısı 32/12, 32/13, 32/15, 32/17, 32/4, 35/3, 35/4, 203/17, B87a/19.
- ḥunāḫa** bkz. ḥunāk 33/15.
- ḥunnāk** bkz. ḥunāk B87a/16, 87a/17, B88a/4.
- ḥurma** Hurma 83/13.
- ḥurmāyī** Hurma renkli 247/12.
- ḥurrem** bkz. ḥurrem 230/8.
- ḥuşıyyetü's-şā'leb** şuyı Tilki hayası suyu 31/20.
- ḥuşıyyetü's-şā'leb** Tilki hayası otu 178/9.
- ḥavlān** (Far.) Topalak 215/1.
- ḥavlān-ı hindī** Hint topalağı 28/5, 119/19, 125/13, 129/4, B83a/21.
- ḥūza** (Ar.) Yenir baş hastalığı 155/5, 155/5, 155/7, 158/6, B5b/7.
- ḥuzūr** (Ar.) Huzur 231/3, B1b/3.
- ḥücre** (Ar.) Hücre 160/9.
- ḥükemā** (Ar.) Hekimler 24/3, 49/19, 54/15, 78/3, 209/1, 215/18, 235/7, B83b/12, B85a/6.
- ḥükkām** (Ar.) Hakimler 28/17.
- ḥükm** (Ar.) Hüküm 201/6.
- ḥükm eyle-** Hükmetmek 233/15.
- ḥükm it(d)**- Hükmetmek 10/18, 11/1, 24/3.
- ḥüsn-i ḫaḫ** Güzel yazı 121/17.

hüs-n-i yüsuf Hüsnüyusuf otu, kır karanfili 29/4.

hüs-n-i zindegâne Dinç ve sağlıklı olanların güzelliği 233/12.

hüzün (Ar.) Hüzün, üzüntü B76b/7.

hüzün (Ar.) Hüzün, üzüntü 226/5.

-H-

haber (Ar.) Haber 229/13, 229/4, 229/6, 230/2, 232/17, B1b/15.

hafî (Ar.) Gizli B1b/3.

hafîf (Ar.) Hafif 89/8, 93/15, 197/5, 199/19, 215/3, 221/7.

halâş (Ar.) Kurtuluş 11/18, 127/14, 189/17, 193/10, 231/15, 238/4, B85a/12.

halâş ol- Kurtulmak 33/2, 43/8, 63/11, 77/17, 82/10, 83/17, 88/11, 97/15, 98/15, 99/8, 100/3, 114/15, 117/10, 117/11, 126/15, 128/12, 142/2, 145/2, 147/13, 150/4, 154/8, 150/10, 150/12, 150/8, 153/16, 155/1, 155/5, B78a/2, B78a/2, B78b/6, B78b/7, B79a/18, B83a/9, B85a/7.

halâş bul- Kurtulmak 35/20, 74/2, 105/10, 137/12, 137/12, 14/15, 143/12.

halâş it(d)- Kurtarmak 238/5.

halel gel- Bozulmak, zarar görmek 169/10.

hâlî (Ar.) Boş 14/2, 24/2, 9/16, B86a/15.

hâliş (Ar.) Saf 206/8.

halk (Ar.) Yaratma 29/1, 167/4.

halkalan- Halkalanmak 142/13.

hall-i ‘unşul Ada soğanı sirkesi 96/13.

halt (Ar.) Karışma, karıştırma 24/9.

halt-ı kelâm it- Konuşmayı karıştırmak 9/5, 17/14.

halvet (Ar.) Yalnız kalmak 193/8, 24/21, B78b/11.

hâm (Ar.) Olgunlaşmamış, işlenmemiş 53/10, 90/18, 94/16, 122/7, 122/8, 237/8, A168B91b/8, A248B112a/19, B78b/5, B85a/9.

hamır Hamur 24/13, 24/4, 39/12, 39/14, 62/19, 68/12, 115/15, 130/4, 132/19, 152/17, 156/13, 17/9, 179/11, 188/9, 189/14, 218/7, 241/16, A147B68a/12, B80a/4, B85a/17, B85a/9.

hamır it(d)- Hamur yapmak 95/9.

hamırla- Hamurlamak 23/19.

hamırlı erişte Hamurlu erişte 143/1.

hamırsız Hamursuz 125/3.

hamırsız etmek Hamursuz ekmek 112/16.

hâmîre-i benefşe Menekşe hamuru 68/6.

hanâzîr (Ar.) Sıraca hastalığı, domuz başı 3/16, 39/1, B83b/16, B83b/18.

hande-rû Güler yüz 2/1.

harâb (Ar.) Harap 147/6, 147/9, 147/9, 66/10, 66/11, B78a/8.

harâb it(d)- Harap etmek 116/13, 155/14, 213/5, B88b/19.

harâb ol- Harap olmak A82B40a/15.

harbağ (Ar.) Kara ot, çöpleme otu 163/3, B83b/19.

hardâl-ı ebyaz Ak hardal, üzerlik otu 23/3.

hardal (Ar.) Hardal otu 14/5, 36/15, 51/18, 59/13, 72/1, 83/13, 124/16, 150/13, 154/1, 167/14, 201/17, 201/18, 202/7, 202/8, 27/13, B89b/10.

harîk-i esved Marulcuk, karçiceği 9/18.

- h arr** (Ar.) Sıcak 213/5.
- h aş** (Ar.)  zg  91/6, 91/8, 94/4, 94/5, 239/3, A225B108b/7, B1b/11.
- h aş aş** (Ar.)  zellikle 199/13.
- h aş yis** (Ar.)  zellikler 48/15.
- h aşiyyet** (Ar.)  zellik 11/12, 210/3, A174B95b/7, B85a/2.
- h aşşa** (Ar.)  zellikle, hususan 12/3, 71/13, 71/4, 180/1, 196/10, 205/15, 205/5, 209/5, 209/6, 210/10.
- h aşşeten** (Ar.)  zellikle 178/17.
- h aşşiyet** (Ar.)  zellik 180/15, 183/17.
- h asta** (Far.) Hasta 2/13, 2/14, 2/6, 2/7, 2/9, 3/30, 58/19, 59/1, 67/15, 68/14, 68/4, 68/9, 127/2, 193/15, 193/7, 203/1, 221/5, 222/3, 229/4, 230/1, 230/5, 230/5, 231/6, 232/5, 233/16, 233/5, 235/4, A147B68a/5, A217B103b/17, A248B112a/21, B1b/16, B6b/14, B82b/3, B82b/7.
- h astalan-** Hatalanmak 244/12, 244/6.
- h astalık** Hastalık 136/3, 194/18.
- h astelik(g)** 41/1, 42/3, 170/2, 207/7, 208/3, 215/5, 216/9, 247/16, 248/2, B2a/1, B6b/9, B84a/20, B84b/6, B88b/21.
- h aşh aş** (Ar.) Haşhaş 224/3, A80B37b/6.
- h aşh aş tohumu** Haşhaş tohumu 80/8.
- h aşh aş** (Ar.) Haşhaş 43/5.
- h aşh aş kabu** Haşhaş kabuğu 58/8.
- h aşla-** Haşlamak 165/18, 243/5.
- h aş a** (Ar.) Hata 38/14, 149/15, 219/16, A217B104a/9, A217B104a/9, B78a/5.
- h aşaş** (Ar.) S t kaymağı B81a/10.
- h aşır** (Ar.) Bellek, hafıza 2/2, 217/19.
- h atmi** (Ar.) Hatmi  i eği 17/18, 37/15.
- h atmi ağacı** Hatmi ağacı 34/15.
- h atmi tohumu** Hatmi tohumu 19/1, 38/18.
- h atmi** (Ar.) Hatmi  i eği 42/11, 60/10, 74/18, 88/10, 103/14, 104/7, 106/10, 131/19, 143/10, 187/15, 189/3, B80b/6, B81b/20.
- h atmi dibi** Hatmi k k  B86a/5.
- h atmi kabu** Hatmi kabuğu 100/13.
- h atmi şuyu** Hatmi suyu 42/17, 170/8.
- h atmi tohumu** Hatmi tohumu 110/7, B79b/8, B81b/19.
- h atmi yabrağı** Hatmi yabrağı 135/1, 243/3.
- h atmi yabrağ(g)** Hatmi yabrağı 188/13.
- h atmi yağı** Hatmi yağı B86b/14.
- h atmi yabrağı** Hatmi yabrağı B77b/7
- h atun** (Ar.) Kadın 111/17.
- h at n** (Ar.) Kadın 111/17, 111/19, 111/19, 135/16, 215/6, B88b/19.
- h av aş** (Ar.) Nitelikler,  zellikler 72/12, 111/14, 112/3, 112/3, 178/16, 179/16, 215/2, B76b/8.
- h av aşş-ı eşy a** Nesnelerin  zellikleri B1b/12.
- h av aşş-ı h ukne** Lavmanın  zellikleri 127/18.
- h avf** (Ar.) Korku 2/2, 15/10, 68/7, 68/9, 70/6, 178/15.
- h avf it(d)-** Korkmak 100/11, 142/5.
- h avlınc n** (Far.) Havlıcan otu 49/1.
- h aya** (Ar.) Er bezi 103/19, 109/3, 109/6, 124/19, 133/6, 133/7, 234/3, 246/2, A108B51a/12, B81a/18, B81b/15.
- h ay l** (Ar.) Hayal 10/14.
- h ay l t** (Ar.) Hayaller, r yalar 15/9.
- h aya şişi** Haya şişi 109/2, 110/9.

hāya yarılması Haya yarılması 73/6.

hayırlu Hayırlı 157/6.

hāyize (Ar.) Adet gören kadın 199/2.

hayli (Ar.) Çok sayıda 1/11, 40/3, 41/9, 50/12, 65/11, 68/7, 114/19, 122/2, 206/10, 214/5, A174B94b/19, A82B39a/21.

hay(ı)r(Ar.) Hayır, iyi 228/10, 229/11, 229/11, 230/9, 231/17, 232/2, 232/9, 232/11, 232/19, 233/15, 233/15, B1b/14.

hazān (Far.) Sonbahar 195/12.

hıl̄t (Ar.) Karışım, alaşım; insanda bulunan safra, balgam, kan ve sevda unsurlarının her biri 13/17, 33/10, 39/4, 48/19, 81/13, 81/7, 81/9, 90/18, 90/7, 144/13, 17/12, 175/2, 175/8, 188/19, 202/16, 204/16, 204/2, 205/1, 209/16, 211/6, 213/11, 213/16, 223/11, 235/8, A134B61b/14, A134B61b/17, B76a/18, B76b/13, B76b/20.

hal̄t it(d)- Karıştırmak B82b/15.

hınzır (Ar.) Domuz 128/11, 21/6, B79b/10.

hınzır dişi Hınzır dişi bitkisi 58/3.

hınzır ödi Hınzır ödü 12/16, 150/19.

hırd Yansıma kelime 35/2.

hırhır it(d)- Hırhır etmek B87a/18.

hırızma Hırızma 241/4.

hışm it- Hışm etmek 232/6.

hıyār (Ar.) Hıyar 31/8, 77/12, 88/2, 139/12, 139/14, 141/3, 217/4, 218/12, B77b/1, B82a/8.

hıyār şuyı Hıyar suyu 31/8.

hıyār-şenbe (Ar. - Far.) Hint hıyarı 10/10, 76/2, 86/12, 130/16, 154/18, 165/5, 166/5, 204/3, 204/4.

hıyārşenbe balı Hıyarşenbe balı 176/4.

hıyār tohumı Hıyar tohumu 178/18.

hıyar çekirdegi Hıyar çekirdeği 108/15.

hidām (Ar.) Ayaklarda görülen at hastalığı 247/18.

hıffet (Ar.) Hafiflik 198/9, A168B91b/12.

hıffet bul- Hafif olmak 87/6.

hıffet-i ‘aḳ(ı)l Hoppalık 73/2.

hıl‘ at (Ar.) Kaftan 233/1.

hiṭāb (Ar.) Hitap 1/7.

hiyārek (Ar.) Hıyarcık hastalığı 40/1.

horasānī Horasana ait 96/17.

hurda (Far.) Atın bacağına pranganın geçtiği kısmı 246/13.

horla- Horlamak 58/19.

horos (Far.) Horoz 87/17, 107/7, 107/8, 165/13, 165/17, 165/19, 212/10, A168B92a/3, B79a/13, B84b/9, B88b/20.

horos boḳı Horoz dışkısı B79a/7.

horos eti Horoz eti 88/8.

horos şorbası Horoz çorbası 132/10.

hoş (Far.) Hoş 2/15, 9/7, 26/15, 31/12, 36/13, 36/7, 37/16, 53/18, 54/1, 66/10, 66/11, 68/16, 73/19, 116/18, 118/13, 126/10, 132/4, 140/10, 143/8, 148/4, 159/14, 160/7, 161/1, 169/17, 188/17, 189/17, 195/5, 207/5, 214/16, 221/7, 221/9, 230/15, A134B62a/2, A217B103b/19, A217B103b/19, A225B108b/10, B77b/4, B78a/15, B79a/8, B79b/1, B80a/1, B87a/8, B87a/9.

hoşāb (Far.) Hoşaf 113/6, 155/3.

hoş eyle- Hoş eylemek 159/17.

hoş gel- İyi gelmek 66/3.

hoş-hulķ İyi yaratılış 120/5.

hoş-kemend Yaraları sarmada kullanılan ip 156/4.

hoş kı1- İyileştirmek 118/9.

hoşluk(ġ) Hoşluk 18/7.

hoş ol- Hoş olmak, iyi olmak B77a/17.

hamdān (Far.) Kil 236/18.

hudā (Far.) Allah 232/6.

hukne²-i mutavassıt Orta halli lavman 87/6.

hulfü'l-üzn Kulak arkasındaki damar 219/13.

hulķ (Ar.) Yaratılış, huy, tabiat 233/12.

hummāş (?) A217B104a/4, B82b/18.

hummāz (Ar.) Kuzu kulağı otu 223/19.

humre²-i āteşperes Yılcancık hastalığı A147B67b/18.

hunāk (Ar.) Boğaz şişmek, boğaz ağrısı 3/13.

hunnāk (Ar.) Boğaz şişmek, boğaz ağrısı 210/16.

hurde (Far.) Küçük 68/10, 77/16, 114/14, B88b/10, B88b/11.

hurma Hurma 34/5, 34/7, 86/8.

hurmā Hurma B86b/10.

hurmā koruġı Hurma koruġu B88a/6.

hurma çekirdegi Hurma çekirdeği 110/6.

hurrem (Far.) Gönül açıcı, güler yüzlü 231/11.

huşümet (Ar.) Düşmanlık 230/13.

huşümet eyle- Düşmanlık etmek 232/8.

huşümet it(d)- Düşmanlık etmek 234/16.

huşümet kı1- Düşmanlık etmek 230/5, 232/13.

huşūş (Ar.) Konu 98/15, 156/5, B88b/19.

huşūşā(Ar.) Özellikle 89/18, 194/16, 195/2, 196/15, 204/2, 207/8, 221/12, A82B39b/11.

huşyü's-şā'leb Tilki hayası otu 210/7.

huşķ (Far.) Huşķ 16/15, 207/14, 207/17, 214/10, 214/12, 214/5, 215/1.

huşķ-vār (Far.) Kuru 90/9.

huşnī şarābı Bir tür şerbet 200/19.

huşūnet (Ar.) Sertlik 28/19, 41/1.

hüb (Far.) Güzel, iyi 18/3, 28/10, 29/3, 29/3, 31/14, 31/5, 32/16, 34/18, 37/19, 38/16, 41/1, 41/12, 79/2, 110/6, 126/6, 131/9, 136/16, 147/15, 164/19, 168/19, 172/18, 180/3, 181/7, 182/14, 184/7, 191/18, 195/4, 201/11, 202/7, 213/17, 214/15, 22/7, 241/9, 244/7, 247/7, A168B91b/11, A174B94b/4, A174B95b/15, A80B37b/3, B7a/6, B7a/9, B85a/20.

hüb it(d)- İyi etmek 208/8, A174B95a/8.

hübrek Daha iyi 72/10.

hüb şüretlü Güzel yüzlü 245/18.

hünbend (Far.) Kanamayı durdurucu kuşak 38/5, 164/3.

hürde (Far.) Küçük 109/17, 110/2.

hürī Bir çeşit kumaş 191/8.

hūşķ (Far.) Kuru 214/13, 214/16, 214/18, 215/1, 215/10, 216/4.

hūşķ-bend (Far.) Kuru bant 120/3.

huy (Far.) Huy, mizaç 222/19, 228/15, 228/15, 244/5.

-I-

ılıcağ Ilıkça 7/8, 27/15, 34/3, 36/6, 37/3, 40/2, 42/10, 43/10, 50/5, 50/9, 51/10, 51/5, 53/20, 57/10, 57/5, 59/4, 64/4, 71/19, 78/10, 78/2, 80/16, 92/4, 97/7, 113/14, 138/6, 139/7, 148/8, 152/2, 154/18, 154/5, 164/12, 164/12, 171/12, 174/9, 175/6, 186/16, 189/15, 189/5, 194/10, 196/3, 209/7, 220/6, 235/11, 239/4, A108B50b/20, A168B90b/21, A80B37b/2, A80B37b/5, A84B41a/15, B76a/1, B81a/17, B87a/13.

ılıcağ Ilıkça 16/18, 235/19, 239/11.

ılıt(d)- ılıtmak, ılıklaştırmak B81a/12.

mçkırık(ğ) Hıçkırık 3/18, 41/10, 41/11, 41/14, 41/19, 42/5, 46/5, 71/9, 176/9, 203/11.

mçkırık(ğ) Hıçkırık 206/17.

ırağ Uzak 195/5.

‘**irakî sabun** Irak sabunu 89/13, 168/19, 241/1, 241/7.

‘**ırk-ı süsen** Süsen kökü 44/15.

‘**irakî şarâb** Irak şarabı 244/11.

‘**ırku'n-nisâ**’ (Ar.) Vücutun yan başından topuğa kadar giden bir damar 4/29, 124/12, 124/15, 124/16, 124/17, 124/18, 125/9, 126/9, 131/13, B76b/14.

‘**ırku's-şakika ağrısı** Şakak damarı ağrısı 57/8.

‘**ırku's-şefeteyn** Alt ve üst dudaklardaki iki damar 219/15.

ırmak(ğ) Irmak 244/13.

ısfanağ (Ar.) Ispanak 213/3, 33/12, 44/16, B85a/11.

ısfanağ müzevviresi Ispanak lapası 148/12.

ısfanağ şorbası Ispanak çorbası A174B95b/3.

ısfanağ tohumu Ispanak tohumu B80a/6.

ısfanağ şorbası Ispanak çorbası 183/13.

ısıcağ Sıcak 7/17, 25/4, 29/15, 32/10, 34/1, 34/12, 34/13, 35/10, 35/13, 35/4, 35/8, 36/7, 43/14, 46/10, 57/2, 59/13, 60/18, 60/7, 63/18, 63/3, 64/12, 65/8, 73/17, 74/5, 75/11, 79/17, 80/13, 80/19, 82/19, 86/7, 89/14, 93/13, 93/14, 96/4, 97/9, 97/9, 98/7, 99/12, 99/13, 99/13, 99/5, 101/14, 101/8, 102/3, 104/11, 105/2, 107/10, 108/16, 108/5, 108/7, 108/7, 109/11, 109/8, 110/10, 110/16, 112/17, 110/18, 112/5, 116/4, 117/3, 123/9, 124/2, 124/4, 125/4, 125/5, 126/6, 128/5, 128/7, 129/1, 129/15, 143/11, 147/4, 147/8, 151/8, 152/18, 16/11, 162/14, 162/5, 163/5, 164/13, 169/16, 193/7, 220/2, 226/10, 226/9, 23/12, 241/17, 242/9, 243/12, 243/4, 243/6, A80B37a/16, A80B37b/10, A80B37b/12, B78a/10, B79a/14, B80a/3, B83a/11, B83a/16, B87a/19, B87a/20, B87a/7, B87a/8.

ısıcağ dut- Sıcak tutmak 123/10, 126/15, 217/7, 217/9.

ısıcağ eyle- Isıtmak 186/3.

ısıcağ it(d)- Isıtmak 56/9, 124/10, 128/11, 128/12, 151/2, 155/7.

ısıcağ tüt- Sıcak tutmak 76/15.

ısıcağ Sıcak 8/18, 124/12, 187/7.

ısırgan diken Isırgan diken 243/3, 32/10.

ısırcı Isırcı 167/3.

ısıt(d)- Isıtmak 8/15, 15/15, 62/8, 122/7, 130/1, 163/6, 195/12, 241/2, 241/5.

ısıtma Sıtma 4/32, 18/15, 34/19, 40/5, 44/8, 72/17, 73/5, 73/6, 85/6, 93/8, 125/12, 129/3, 136/10, 136/12, 136/13, 136/14, 136/15, 136/17, 136/19, 136/7, 136/7, 136/8, 137/1, 137/2, 137/3, 137/5, 137/6, 137/11, 137/13, 140/11, 141/5, 141/6, 141/8, 141/10, 141/13, 141/16, 141/17, 141/18, 142/1, 142/2, 148/15, 175/3, 188/7, 189/10, 203/18, 204/6, 209/10, 209/14, 211/7, 211/10, 214/12, 218/17, 221/10, 225/15, A80B37a/21, A80B37b/4, B83a/14, B83a/19, B84a/4.

ıssı Sahip 231/1.

ısrıcak(ğ) Sıcak 49/10, 105/9.

ışın- Isınmak 8/10.

ısr- Isırmak 167/11, 167/16, B79a/10, B79a/11, B79a/8, B79a/9, B79b/2, B79b/7, B80a/13.

ısrırgan Isırgan 104/17, 171/5.

ısrırgan dikeni Isırgan diken i B87a/4.

ısrırgu Yılcancık hastalığı B6a/12, B87a/10, B87a/12, B87a/12, B87a/16, B87a/16, B87a/18, B87a/4, B87a/6, B87a/6, B87a/7, B87a/8, B87a/9.

ısrıcı Isırıcı B79b/2.

ışla- Islatmak 25/13, 148/19.

ışlâh (Ar.) İyileştirme, yeniden düzenleme 142/13, 158/18, 204/19, 205/11, 206/13, 206/18, 206/7, 207/17, 208/1, 212/18, 216/8.

ışlâh-ı mi' de Midenin iyileşmesi 45/16.

ışlâh it(d)- Düzeltmek, iyileştirmek 196/6, 208/8.

ışlan- Islanmak 74/19, 76/9, 82/9, 85/3, 99/11, 241/8, A108B51a/10.

ışlat(d)- Islatmak 6/2, 12/6, 16/8, 18/13, 20/12, 21/17, 24/13, 25/7, 25/8, 30/9, 43/15, 44/5, 47/18, 65/2, 72/14, 76/16, 76/4, 84/10, 84/15, 84/6, 90/15, 91/11, 91/9, 92/1, 107/10, 112/10, 113/6, 114/19, 138/14, 141/12, 158/3, 159/4, 161/8, 164/7, 166/8, 168/13, 189/3, 191/16, 201/1, 201/14, 237/10, 238/18, 241/7, A108B51a/2, B82a/10, B82a/11, B82a/13, B82b/9, B84a/14, B86b/17, B87a/20, B87a/8, B89a/14.

ışıla- Işılamak, parlamak 12/5, 12/6.

ışıl-da- Işıldamak 12/6.

ıtrifil (Ar.) Beş maddeden yapılan şifalı bir macun 162/12, 179/14.

ıtrifil-i şağir Karışık bir macun 60/17.

ıztırâb (Ar.) Sıkıntı; çalkanmak, dalgalanmak A80B37b/4.

-İ-

i- İmek, ek fiil 10/7, 10/17, 127/6, 127/7, 147/6.

ib İp 202/8.

ibâ olun- Sakınılmak 209/5.

‘ibâdet (Ar.) İbadet 235/6.

ibik(g) İbik 33/1.

iblis dırnağı Tırnak buhuru otu B85a/15.

iblis tırnak Tırnak buhuru otu 13/12.

İbn-i Mün'im Endülüslü bir bilim adamı A168B91b/10.

İbn-i Sina İbn-i Sina 71/18.

İbrâhîm Eserimizde adı geçen bir tıp bilgini 169/3.

ibrişim (Far.) İpekten yapılmış iplik
22/12, 28/21, 115/10, 116/12,
116/9, 146/16, 160/14, 160/5,
161/13, 195/12.

ibrüşim bkz. ibrişim 70/15.

ibtidā (Ar.) Kurmak, ortaya çıkarmak
17/14, 9/12, 109/18, 142/15,
B86a/15.

ibtidā²-i inbāt İlk ortaya çıkan
A248B112b/2.

ic İç 4/17, 21/11, 41/15, 41/18, 64/2,
82/9, 86/10, 97/18, 101/8, 106/7,
114/4, 115/17, 131/6.

ic- İçmek 100/3, 102/1, 102/3, 102/3,
102/6, 107/12, 107/441/12, 43/11,
43/14, 44/2, 48/17, 49/12, 50/3,
50/5, 51/10, 55/14, 58/15, 65/11,
65/17, 65/18, 65/8, 72/14, 76/1,
76/15, 76/6, 78/7, 79/10, 82/16,
83/3, 90/19, 91/10, 91/18, 93/10,
93/8, 94/16, 95/13, 95/18, 97/12,
98/19, 98/4, 99/5, 99/8,, 107/8,
108/13, 109/5, 117/11, 193/10.

icābet (Ar.) Cevap vermek 43/8.

icābet eyle- Cevap vermek 78/9.

icābet it(d)- Cevap vermek 93/12, 126/10,
165/10.

ic ağırsı İç ağırsı 67/3, 97/17, 98/1, 98/11,
98/11, 99/14, 101/11, 101/19,
102/14, 102/2, 102/4, 102/6.

icerü İçeri 238/17.

ictināb(Ar.) Bir şeyden uzaklaşmak 51/8.

ictināb it(d)- Bir şeyden uzaklaşmak 19/7,
23/12, 217/5, 226/1.

ictür- İçirmek 66/9, 67/8, 76/7, 78/4,
78/9, 84/4, 97/6, 97/7, 100/14,
101/17, 102/19, 103/8, 105/3,
108/10, 118/9.

ic yağı İç yağı 27/3, 40/1.

iç İç 3/3, 6/6, 7/5, 21/1, 21/6, 22/1, ,
22/2, 22/3, 22/12, 24/5, 24/7, 30/2,
30/3, 30/5, 35/12, 35/7, 37/8, 38/11,
38/11, 40/12, 40/13, 41/18, 49/11,
5/12, 53/4, 58/4, 60/6, 61/15, 61/3,
61/5, 62/6, 63/15, 63/17, 63/4, 65/4,
65/9, 67/17, 68/6, 25/3, 29/1, 29/11,
29/20, 73/16, 74/19, 74/7, 76/17,
76/19, 76/8, 82/19, 86/1, 86/2, 86/3,
86/3, 91/9, 95/17, 95/18, 96/1, 96/7,
98/10, 98/14, 98/2, 98/4, 99/16,
100/4, 101/11, 101/12, 103/10,
105/10, 105/16, 105/7, 106/10,
106/18, 107/16, 107/19, 108/3,
110/10, 110/10, 110/11, 110/13,
112/4, 113/18, 113/19, 114/7,
116/3, 116/5, 120/6, 121/14,
122/10, 124/9, 127/11, 127/2,
127/9, 128/2, 128/8, 133/10,
135/10, 135/15, 135/9, 136/18,
136/4, 141/8, 145/8, 147/19, 147/3,
148/7, 148/8, 149/10, 149/6,
152/14, 152/16, 153/4, 154/18,
155/10, 161/3, 162/9, 164/10,
164/13, 164/18, 165/17, 165/18,
165/19, 167/14, 167/8, 168/6,
168/7, 169/3, 170/17, 170/18,
173/2, 173/2, 174/14, 174/17,
174/19, 174/8, 176/5, 177/7,
180/18, 183/2, 186/15, 186/18,
186/19, 186/9, 188/3, 189/1, 19/12,
190/15, 190/7, 191/2, 191/2,
193/17, 195/9, 197/19, 197/2,
198/17, 20/10, 20/11, 20/17, 20/4,
200/12, 200/17, 200/8, 202/19,
202/6, 206/16, 208/6, 208/7, 208/9,
209/4, 211/16, 216/6, 222/11,
228/15, 228/16, 239/10, 242/16,
242/8, A157B90a/6, A157B90a/7,
A168B91a/10, A174B94a/18,
A174B95a/14, A225B108b/12,
A225B108b/15, A225B108b/21,
A80B37b/6, A82B39a/11,
A82B39b/4, A84B41a/15, B40a/6,
B76b/10, B77a/15, B78b/2,
B80a/11, B81b/15, B81b/20,

B81b/7, B81b/9, B82a/5, B82b/3, B82b/5, B82b/5, B83a/17, B84a/9, B84b/8, B85a/10, B86a/2, B86b/13, B86b/21, B87a/2, B87a/5, B88a/8, B88b/17, B88b/20, B88b/4, B88b/4, B89a/1, B89a/2.

iç-

İçmek 6/5, 6/16, 6/19, 7/6, 7/9, 7/10, 9/2, 9/7, 10/11, 10/4, 10/9, 12/12, 12/15, 12/16, 14/8, 16/11, 16/15, 17/1, 17/2, 17/3, 17/11, 17/12, 17/5, 27/6, 28/10, 28/12, 30/12, 31/16, 31/8, 32/1, 33/18, 33/9, 35/20, 36/14, 36/17, 37/15, 37/4, 40/15, 40/19, 41/13, 41/16, 42/10, 42/11, 42/15, 42/16, 42/18, 42/19, 42/2, 42/3, 42/5, 42/6, 42/8, 42/9, 43/10, 43/17, 43/18, 43/5, 43/7, 44/6, 44/8, 45/11, 45/15, 45/16, 45/19, 46/11, 46/3, 46/6, 47/1, 47/12, 48/9, 49/14, 49/17, 50/1, 50/10, 50/10, 50/12, 50/17, 50/3, 50/7, 50/9, 50/9, 51/3, 51/5, 64/17, 65/1, 65/15, 65/3, 65/5, 65/7, 66/5, 67/3, 67/9, 68/2, 71/14, 71/6, 72/5, 72/8, 73/14, 75/11, 75/12, 75/14, 75/15, 75/19, 75/19, 75/19, 76/15, 76/3, 76/8, 77/7, 78/10, 78/13, 78/16, 78/17, 78/19, 78/6, 78/9, 79/14, 79/2, 79/4, 79/5, 79/7, 79/7, 80/16, 80/19, 80/5, 81/11, 81/13, 81/14, 81/17, 81/2, 83/11, 83/15, 83/17, 83/5, 85/1, 85/12, 85/16, 85/17, 85/19, 85/9, 86/4, 87/13, 87/3, 87/5, 89/15, 89/4, 89/5, 90/16, 90/17, 90/5, 91/1, 91/12, 91/14, 91/18, 91/2, 91/3, 91/3, 91/4, 91/4, 91/5, 91/6, 91/6, 92/1, 92/13, 92/18, 92/3, 92/4, 92/5, 93/1, 93/10, 93/12, 93/13, 93/14, 93/3, 93/5, 93/9, 94/1, 94/19, 95/5, 95/6, 96/14, 96/17, 96/17, 96/4, 96/4, 96/6, 97/2, 98/1, 98/15, 98/18, 98/6, 98/7, 100/3, 100/6, 102/2, 102/7, 103/3, 103/7, 104/7, 105/16, 105/18,

105/4, 106/1, 106/11, 106/13, 106/14, 106/16, 106/4, 107/10, 108/1, 108/4, 110/14, 112/12, 113/14, 113/16, 113/19, 113/2, 113/7, 113/7, 114/1, 114/17, 115/18, 115/4, 118/18, 118/3, 118/5, 119/19, 120/11, 120/6, 121/15, 121/19, 122/11, 122/4, 124/4, 125/2, 125/5, 125/6, 128/5, 128/6, 128/6, 131/17, 132/2, 133/2, 135/15, 135/16, 135/17, 135/4, 136/11, 136/13, 136/17, 136/19, 136/7, 136/9, 137/12, 137/12, 137/17, 137/3, 137/6, 138/15, 138/15, 139/7, 140/5, 140/9, 141/12, 141/13, 141/3, 142/19, 142/4, 142/9, 143/10, 143/17, 143/2, 144/12, 144/16, 144/18, 144/4, 144/8, 145/1, 147/15, 147/17, 148/11, 150/16, 150/7, 151/4, 151/4, 151/4, 151/7, 152/18, 154/13, 154/18, 155/1, 155/4, 156/8, 165/16, 165/7, 166/13, 166/3, 166/4, 166/6, 166/8, 167/6, 168/18, 169/15, 169/16, 170/4, 170/5, 171/11, 171/12, 176/5, 18/12, 18/13, 18/14, 180/18, 187/10, 187/10, 187/9, 189/12, 190/13, 193/11, 193/12, 196/2, 196/3, 196/9, 196/11, 196/14, 197/2, 197/3, 198/15, 198/4, 198/4, 200/12, 200/4, 202/14, 202/15, 202/3, 203/10, 204/3, 205/19, 206/1, 206/16, 206/6, 207/19, 208/14, 208/17, 209/11, 209/13, 209/7, 210/11, 210/17, 210/4, 210/8, 211/13, 211/8, 212/2, 212/4, 213/14, 213/9, 217/2, 217/4, 217/6, 219/9, 219/19, 22/10, 223/6, 226/16, 226/7, 242/2, 242/3, 99/8, 99/9, a108B50b/20, a108B51a/13, a134B61b/16, a168B91a/11, a168B92a/3, a174B94a/18, a80B37a/16, a80B37b/11, a80B37b/14, a80B37b/16, a80B37b/18, a80B37b/2,

a80B37b/2, a80B37b/6, a80B37b/7, a80B37b/9, a82B39a/14, a82B39a/17, a82B39b/3, a82B40a/16, a82B40a/9, a84B41a/14, B75b/21, B75b/21, B76a/13, B76a/13, B76a/2, B76b/13, B76b/16, B76b/17, B76b/18, B76b/6, B76b/9, B77a/1, B77a/12, B77a/13, B77b/13, B77b/19, B78a/12, B78a/13, B78a/20, B78a/3, B78a/4, B78a/5, B78b/9, B79a/19, B79b/6, B80a/17, B80a/19, B80a/20, B80a/21, B80a/4, B81a/2, B81b/19, B81a/20, B81b/21, B82a/1, B82a/10, B82a/11, B82a/12, B82a/15, B82a/16, B82a/19, B82a/2, B82a/20, B82a/3, B82b/1, B82b/10, B82b/16, B82b/17, B82b/19, B82b/2, B82b/2, B83a/2, B84a/13, B84a/14, B84b/11, B84b/21, B85a/18, B85a/19, B86a/10, B86a/2, B86b/2, B86b/3, B88a/15, B88b/2, B89a/10, B89a/12.

ıç ağrısı ıç ağrısı 209/8, 212/3.

ıç donu ıç donu A168B91a/21.

ıçebil- ıçebilmek 113/15.

ıçeri ıçeri 72/11.

ıçerü ıçeri 15/14, 206/2, 26/19, 33/14, 41/2, 61/6, 115/19, 115/5, 116/13, 116/6, 116/8, 118/2, 147/12, A168B91a/21, A217B104a/1, A80B37a/17.

ıç harâreti ıç yanması 141/13, B6a/3, B82a/10, B82a/4.

ıçil- ıçilmek 131/17.

ıç kabzı ıç kabuzlđđı 187/14.

ıçre ıçeri 64/14.

ıçün ıçin 19/1, 40/13, 44/9, 45/5, 45/8, 55/15, 6/8, 74/4, 75/11, 75/13, 77/1, 77/14, 77/15, 77/17, 78/11, 78/15, 79/16, 80/6, 80/7, 81/6, 82/18, 82/2, 84/3, 84/9, 85/7, 86/4, 88/9, 97/14, 97/15, 97/19, 99/4, 114/4, 131/2, 131/5, 136/13, 136/3, 141/10, 141/5, 141/5, 141/6, 141/9, 145/1, 145/2, 146/15, 147/10, 150/19, 150/8, 151/14, 152/4, 152/7, 153/14, 165/17, 165/17, 165/8, 168/13, 172/18, 173/15, 173/19, 177/4, 178/15, 178/16, 182/3, 182/4, 182/9, 183/1, 188/5, 191/11, 192/3, 203/2, 244/15, A168B92a/6, A174B94b/18, A174B94b/19, A174B95a/13, A174B95a/3, A80B37a/16, A80B37b/9, A82B38b/18, A82B38b/18, A82B38b/21, B1b/11, B76b/19, B77a/7, B80b/1, B80b/12, B81a/2, B82b/14, B83a/10, B87a/16, B88b/1.

ıçür- ıçirmek 9/6, 10/1, 26/5, 31/19, 32/9, 33/11, 33/9, 37/11, 37/6, 43/9, 44/16, 44/19, 56/17, 66/14, 67/1, 68/14, 68/17, 68/18, 69/16, 75/1, 77/18, 77/6, 77/7, 86/13, 86/14, 88/7, 90/1, 95/1, 100/13, 103/12, 103/2, 103/6, 108/11, 108/17, 114/15, 116/14, 121/14, 125/4, 128/15, 137/18, 138/1, 138/11, 14/14, 140/14, 140/16, 140/18, 140/19, 143/8, 148/14, 149/13, 149/17, 149/4, 149/4, 149/8, 149/8, 16/13, 160/18, 160/19, 160/2, 160/3, 162/13, 166/11, 168/12, 168/14, 168/3, 17/18, 178/18, 188/6, 203/1, 205/17, 218/14, 218/14, 218/8, 22/9, 222/15, 222/16, 244/10, 244/12, 244/16,

- 244/6, 244/7, 244/9, 245/11, A168B90b/16, A168B91a/7, A217B104a/1, A217B104a/4, A217B104a/5, A217B104a/6, A82B39b/1, A82B39b/13, A82B39b/13, A82B39b/14, A82B40a/16, A82B40a/19, B76a/15, B77a/18, B77b/17, B77b/20, B77b/21, B78a/1, B78a/18, B78a/19, B78a/2, B78a/2, B78b/1, B78b/1, B78b/7, B79a/12, B79a/13, B79a/18, B79a/4, B79a/5, B79a/6, B79b/18, B79b/19, B79b/21, B80a/16, B80a/20, B81b/18, B81b/19, B82b/8, B83a/18, B83a/3, B84b/10, B84b/17, B84b/18, B84b/2, B84b/4, B84b/6, B85a/13, B86a/5, B87a/15, B87a/20.
- iç yağı** İç yağı 135/12, 242/5, B77b/1, B79b/10, B80b/13, B80b/9, B85a/18, B89a/4, B89b/12.
- iç yanuğu** İç yanması, hararet B82a/5.
- idhāl** (Ar.) Bir şeyi bir şeyin içine koymak 9/3.
- idhāl it(d)-** İdhāl etmek, katmak 16/10, 26/4, 33/1, 33/5, 52/5, 62/14, 62/3, 65/4, 67/12, 172/11, 177/7, 178/2, 179/1, 183/8, 188/15, 194/7, 202/3, A174B95a/19, A82B40a/18.
- idrār it(d)-** İdrar oluşturmak 213/11, 213/16, 213/6.
- idrār yol** İdrar yolu 220/13.
- idrār** (Ar.) İdrar, sidik 202/16.
- ifāde** (Ar.) İfade B1b/10.
- ifşāk** (Ar.) Hırslanma, sinirlenme 198/16.
- iftār it-** İftar etmek 176/12.
- igin-** Midesi bulanmak, öğürmek 99/16.
- igne** İğne 63/2, 115/10, 116/9, 12/18, 160/14, A168B91a/19, B85a/6, B85a/6.
- ihlāk ol-** Helak edilmek 96/14.
- ihmāl it-** İhmal etmek 19/17, 240/15.
- ihmāl olun-** İhmal olunmak 165/11.
- iḥdās id-** Tesis etmek, kurmak B76a/21.
- iḥrāk** (Ar.) Yakma 19/14.
- iḥrāk it(d)-** Yakmak 105/14.
- iḥtikān**(Ar.) Lavman yapma 125/8, 187/9.
- iḥtikān-ı leyyine** Yumuşak lavman 86/16.
- iḥtikān it(d)-** Lavman yapmak 86/15, 123/6, 133/11, 164/19.
- iḥtilāl-nāme** Yüz ve göz seğirmesi üzerine yazılmış kitap 227/5, B6b/20.
- iḥtirāz** (Ar.) Bir şeyden sakınma B78a/5.
- iḥtirāz it(d)-** Sakınmak 45/3, 88/5, 92/15, 165/14, 169/18, 173/4, B82b/19.
- iḥtiyāc** (Ar.) İhtiyaç 111/5, 132/17.
- iḥtiyāt it(d)-** Tedbirli olmak 162/16.
- iḥtişār** (Ar.) Kısaltma, sözü kısa tutma 238/11.
- iḥvān** Kardeşler, samimi dostlar 135/13.
- iḥtişār olun-** Kısaltılmak 12/4, 221/4.
- iken** İken 51/13, 56/19, 61/6, 90/12, 93/2, 95/2, 101/15, 111/8, 129/1, 169/16, 198/15, 240/11, 244/10, 244/9.
- iki** İki 5/12, 7/9, 8/14, 10/10, 11/8, 14/6, 14/8, 16/5, 16/7, 16/18, 17/5, 17/7, 19/12, 22/19, 22/21, 24/19, 24/19, 24/6, 29/11, 30/14, 30/14, 30/2, 32/3, 33/6, 34/20, 34/4, 36/12, 36/9, 37/5, 41/13, 41/5, 43/14, 43/19, 43/9, 47/12, 47/14, 51/7, 54/11, 54/12, 61/17, 62/1, 62/16,

63/5, 65/16, 70/8, 74/14, 74/4, 75/16, 78/12, 78/8, 79/17, 81/18, 84/11, 85/12, 86/17, 88/10, 88/11, 89/2, 90/15, 92/5, 93/18, 96/6, 97/10, 100/12, 100/3, 102/16, 106/13, 106/5, 112/11, 112/19, 113/18, 113/4, 115/15, 115/16, 115/2, 115/8, 116/14, 117/14, 117/15, 120/12, 120/12, 120/12, 120/13, 121/19, 122/12, 122/16, 122/17, 122/17, 123/1, 123/1, 123/15, 124/15, 124/6, 126/12, 130/14, 130/3, 130/3, 130/3, 130/7, 130/8, 131/5, 131/9, 132/17, 133/4, 135/14, 137/15, 137/6, 137/9, 138/13, 138/17, 139/12, 143/1, 143/4, 144/11, 144/5, 145/8, 147/10, 148/5, 148/7, 149/4, 149/4, 151/11, 152/14, 152/15, 154/17, 154/8, 155/1, 156/14, 156/17, 157/15, 160/16, 161/13, 161/14, 161/9, 162/5, 162/7, 162/8, 163/11, 163/4, 164/17, 166/5, 166/7, 172/6, 175/11, 175/19, 175/7, 178/11, 178/2, 179/12, 179/2, 181/4, 182/4, 183/5, 186/18, 187/9, 189/5, 190/16, 191/13, 191/19, 198/4, 201/13, 201/2, 201/4, 201/5, 201/9, 203/12, 203/19, 203/3, 203/3, 203/4, 203/7, 204/12, 208/19, 208/4, 210/17, 211/4, 211/4, 211/9, 214/12, 216/5, 219/14, 219/14, 219/18, 221/2, 227/1, 228/12, 228/13, 228/6, 230/10, 231/1, 231/11, 231/18, 232/17, 234/2, 234/5, 235/6, 237/4, 238/17, 239/2, 239/6, 240/5, 243/1, 243/2, 245/18, 245/7, 246/16, 246/19, 246/4, 246/5, 247/3, 247/5, A168B90b/21, A168B91a/1, A168B91a/20, A168B91a/20, A168B91a/3, A168B91a/3, A168B91b/13, A168B91b/19, A172B93b/11, A174B94b/1, A174B94b/20, A174B95b/5, A174B96a/12, A225B108b/11, A240B109a/12,

A248B112b/1, A248B112b/2, A248B112b/3, A248B112b/3, A248B112b/4, A248B112b/4, A80B37b/10, A84B41a/7, A84B41a/9, B76b/18, B76b/21, B77a/17, B77a/5, B77a/8, B79a/13, B79a/16, B79a/4, B81b/11, B81b/7, B81b/8, B83a/8, B84b/11, B85a/9, B86a/13, B87a/17, B88a/13.

iki **ķarındaķ** **ķanı** Palmiye ve zambakgillerden birkaç tūr aĝaçtan elde edilen, eskiden tıpta, gūnūmūzde ise cila sanayiinde kullanılan bir tūr reĝine 98/3.

ikinci İkinci 8/13, 26/20, 33/5, 38/17, 58/6, 73/8, 78/15, 97/5, 99/8, 122/3, 133/3, 137/8, 138/9, 145/17, 193/6, 223/16, 234/19, 235/3, B76b/2, B77a/13, B77b/20, B84a/19, B89a/12.

ikindi İkindi 173/5.

ikindū İkindi 16/8, 240/13, 240/14, B83a/7.

ikiķer İkiķer 58/4, 113/1, 134/1, 145/11, 145/11, 171/6, 172/1, 175/10, 175/6, 179/18, 179/9, 181/12, 184/9, 185/9, A174B94b/9, A174B95b/17.

ik̄tizā (Ar.) Gerekli olma, gerekme 1/9.

ilāc (Ar.) İlaĝ 1/19, 2/3, 2/18, 2/19, 2/20, 2/21, 2/22, 3/4, 3/5, 3/7, 3/14, 3/16, 3/19, 3/20, 3/21, 3/27, 3/28, 3/30, 4/2, 4/10, 4/12, 4/26, 4/29, 5/3, 6/1, 7/1, 7/2, 7/12, 8/5, 12/11, 13/14, 13/15, 14/14, 15/4, 15/14, 22/1, 22/14, 26/10, 26/5, 27/12, 27/9, 28/3, 30/6, 31/7, 32/2, 33/19, 33/19, 33/3, 34/20, 35/11, 35/14, 36/15, 36/2, 37/8, 38/7, 39/11, 39/19, 39/5, 40/10, 40/14, 41/10, 41/16, 42/7, 42/8, 43/4, 44/18,

45/12, 45/18, 45/2, 45/2, 46/14, 46/18, 47/3, 50/1, 51/11, 53/2, 54/5, 54/6, 54/7, 54/17, 55/1, 55/3, 61/12, 61/16, 62/6, 62/14, 63/18, 63/19, 64/8, 64/15, 66/3, 66/12, 67/15, 74/14, 74/15, 78/3, 78/19, 79/13, 79/16, 79/16, 81/10, 81/13, 82/5, 82/14, 84/19, 85/15, 87/6, 87/9, 88/5, 89/12, 95/11, 96/2, 96/11, 97/6, 97/17, 99/17, 101/3, 100/9, 101/19, 101/4, 102/1, 104/6, 106/8, 107/2, 109/18, 109/4, 110/8, 111/4, 114/7, 115/11, 115/14, 115/2, 116/9, 120/8, 121/12, 123/5, 125/19, 130/12, 130/2, 132/15, 132/15, 132/16, 132/16, 132/17, 132/17, 132/2, 133/1, 133/14, 133/8, 133/9, 135/14, 135/8, 136/7, 138/8, 140/2, 142/13, 142/14, 142/3, 144/1, 144/15, 144/4, 144/6, 144/7, 144/7, 145/17, 146/4, 147/1, 147/9, 148/9, 149/12, 150/6, 151/17, 152/14, 153/1, 154/11, 154/12, 154/6, 154/9, 155/2, 156/7, 157/15, 157/2, 158/9, 160/2, 162/3, 163/9, 165/3, 168/16, 18/7, 188/5, 188/8, 189/1, 189/11, 190/1, 190/11, 190/15, 191/4, 193/6, 196/7, 219/18, 221/9, 222/15, 23/16, 238/16, 238/17, 239/3, 239/9, 241/3, 241/6, 242/15, 243/10, 243/19, 243/2, 244/17, A134B61b/19, A134B62a/1, A147B67b/20, A147B68a/8, A168B90b/13, A168B90b/21, A168B91a/9, A80B37a/17, A82B39a/7, A82B39b/12, A82B40a/13, A82B40a/15, A82B40a/16, A82B40a/4, A82B40a/7, A82B40b/1, A84B41a/14, B1b/11, B5b/1, B5b/12, B5b/16, B5b/17, B5b/4, B5b/6, B6a/1, B6a/10, B6a/12, B6a/14, B6a/17, B6a/9, B6b/5, B76b/4, B77a/20, B77b/16, B77b/20, B78a/21, B78b/13,

B78b/16, B7a/1, B80a/1, B80a/2, B80b/21, B81a/13, B81a/9, B81b/17, B82a/12, B82a/19, B82b/1, B83b/14, B84a/10, B84b/1, B85a/18, B85a/2, B85a/9, B86a/11, B86a/11, B86b/1, B87a/20, B87a/4, B88a/10, B88a/5.

‘ilāc eyle- İlaç yapmak 154/4.

‘ilāc-ı aşl Asıl ilaç 77/4.

‘ilāc olun- İlaç olunmak 43/1.

‘ilāc-pezir Çaresi bulunabilen A82b40a/8.

ile İle 1/12, 5/1, 5/17, 5/18, 6/7, 7/3, 7/4, 7/18, 9/12, 9/18, 12/7, 12/8, 15/15, 15/16, 16/2, 16/3, 18/3, 18/11, 19/3, 19/9, 19/12, 19/12, 20/3, 21/7, 21/8, 21/20, 22/15, 22/15, 22/19, 22/20, 22/20, 23/1, 23/6, 23/11, 23/20, 24/4, 25/3, 26/3, 27/21, 30/12, 31/12, 31/13, 32/13, 32/6, 32/7, 32/9, 33/11, 33/14, 33/16, 33/17, 34/13, 34/21, 35/5, 36/17, 38/11, 38/7, 38/8, 39/12, 39/12, 39/19, 40/8, 41/13, 42/15, 42/16, 43/5, 43/5, 44/12, 46/6, 49/14, 50/1, 50/3, 50/4, 51/14, 52/12, 52/7, 53/19, 54/13, 54/3, 55/10, 55/9, 56/14, 56/9, 57/14, 57/14, 57/16, 59/13, 60/13, 60/19, 61/2, 61/11, 61/17, 61/19, 62/18, 62/19, 62/19, 63/3, 63/8, 63/11, 65/8, 69/3, 69/8, 74/15, 76/2, 76/9, 78/5, 78/6, 83/1, 86/17, 89/13, 89/7, 90/4, 90/5, 90/6, 92/3, 92/9, 94/15, 95/6, 98/3, 98/3, 99/7, 100/2, 100/5, 100/9, 102/12, 102/16, 104/1, 104/11, 104/15, 109/1, 109/15, 112/2, 112/10, 113/4, 115/6, 115/12, 116/14, 117/5, 118/15, 120/1, 127/14, 128/18, 129/17, 131/16, 134/2, 132/14, 137/14, 138/13, 139/5, 139/13, 139/16, 139/19, 140/4, 140/7, 140/8, 140/9, 141/4, 143/3, 143/4, 144/11,

144/12, 144/13, 145/13, 145/14,
146/4, 146/9, 146/17, 147/4, 147/8,
147/11, 147/19, 148/7, 148/12,
148/15, 149/13, 152/2, 152/7,
152/8, 152/14, 152/15, 152/17,
152/19, 153/3, 153/13, 154/5,
155/15, 155/7, 156/13, 156/15,
158/6, 159/14, 160/14, 160/16,
160/4, 160/6, 161/4, 162/1, 162/6,
162/10, 163/18, 163/19, 164/3,
164/4, 164/7, 164/15, 165/6,
167/15, 172/12, 174/11, 174/19,
175/11, 176/4, 182/6, 183/13,
183/19, 184/11, 185/18, 189/8,
189/12, 189/16, 190/3, 190/4,
190/6, 190/7, 191/5, 191/6, 193/8,
196/9, 198/17, 203/4, 204/7,
204/14, 205/11, 206/13, 206/18,
207/19, 208/8, 208/15, 208/17,
208/19, 209/12, 210/19, 215/12,
216/3, 216/8, 218/1, 218/7, 220/12,
220/2, 220/6, 220/6, 220/9, 224/10,
224/5, 225/10, 225/10, 225/12,
225/6, 227/1, 228/8, 229/11, 231/8,
232/9, 235/15, 235/19, 236/13,
236/7, 236/8, 236/9, 236/9, 237/11,
240/1, 240/3, 240/17, 241/12,
241/12, 241/19, 241/8, 242/14,
243/11, 244/2, 246/12,
A108B51a/6, A134B61b/16,
A168B90b/17, A168B91a/2,
A174B94b/21, A174B95b/18,
A217B104a/6, A225B108b/2,
A225B108b/5, A225B108b/7,
A240B109a/11, A240B109a/13,
A248B112a/21, A80B37b/13,
A80B37b/17, A80B37b/18,
A80B37b/7, A80B38a/1,
A82B39a/2, A82B39b/17,
A84B41a/7, B76a/1, B76a/15,
B76b/17, B76b/5, B77a/1, B77b/2,
B78a/12, B78a/14, B78b/1, B79a/4,
B79a/5, B79a/9, B79b/19, B80a/18,
B80a/5, B80b/10, B80b/10,
B80b/2, B80b/6, B81a/1, B82a/20,
B82b/4, B82b/5, B83a/1, B83a/20,

B83b/2, B83b/20, B84a/1,
B84a/11, B84a/2, B84a/6, B84a/7,
B84b/13, B84b/5, B85a/10,
B85a/10, B85a/3, B85a/4, B87a/11,
B87a/16, B87a/18, B88a/3, B88a/9,
B88b/13, B89a/3, B89b/11.

ilik(g) İlik 38/8, 38/9, 39/14.

‘**ilim** (Ar.) İlim 1/12, B1b/4.

ilk İlk A147B68a/2.

illā İlle, mutlaka 1/18.

‘**illet** (Ar.) Hastalık 1/16, 22/13, 22/3,
22/8, 231/15, 243/9, 28/2, 39/17,
56/11, 61/10, 75/8, 103/8, 113/8,
125/19, 129/7, 13/15, 13/16, 135/3,
14/13, 14/18, 148/6, 149/5, 156/1,
17/13, 17/14, 17/15, 175/16,
189/10, 189/18, 194/4, 195/19,
198/3, A174B94b/13, B83b/13,
B85a/4, B85a/8, B86a/12, B86a/9,
B88b/10, B88b/5, B88b/6, B88b/6,
B88b/8, B88b/9, B88b/9.

‘**illet-i bevāşır** Basur hastalığı 179/6.

‘**ilm-i tıbb** Tıp ilmi 1/11, 1/9, B1b/4.

‘**izzet** (Ar.) Büyüklük, yücelik 231/1,
231/5, 231/14.

iltifat (Ar.) İltifat, övgü 232/2, B1b/13.

imdi Şimdi 1/6.

imtilā (Ar.) Dolu olma 183/4, 197/14,
226/1, A174B95a/16, B83b/11.

imtilā it(d)- Doldurmak 207/3.

imtilā ol- Dolmak 48/12, A168B91a/11.

in Vahşi hayvan barınağı 29/10.

in- İnmek 28/2, 28/8, 31/10, 34/15,
35/17, 35/17, 39/18, 40/4, 51/18,
53/3, 56/12, 57/18, 63/10, 81/10,
81/13, 81/7, 81/8, 81/9, 82/12,
82/13, 82/14, 100/7, 103/16, 103/9,
104/15, 104/9, 109/4, 109/4, 109/6,

- 114/10, 119/13, 131/13, 160/8, 174/13, 189/19, 190/13, 22/13, 239/16, 243/10, A108B51a/12, A168B90b/13, A82B39a/3, B78a/14, B84a/3, B85a/4, B85a/8, B87a/11, B87a/17, B87a/6, B88b/5.
- ince** İnce 25/16, 54/9, 120/14, 131/6, 178/10, 181/13, 184/10, 243/13, 246/11, 246/9, A174B94b/10, A174B95b/17.
- ince** **ağrı** Verem, kalp hastalığı A82B40a/4.
- incel-** İncelmek 146/5.
- inci** İnci 52/7.
- incir** İncir 16/14, 41/1, 42/12, 59/12, 78/16, 80/1, 84/6, 85/3, 87/1, 87/11, 88/2, 122/10, 135/5, 189/3, 216/3, 241/6, 241/8, 242/19, A80B37b/9, A82B39a/15, A82B39a/18, B78b/5, B80a/5, B85a/3.
- incir yabrağı** İncir yaprağı 26/14, 95/2, 99/1, 143/9.
- incik(g)** İncik 234/12, 234/13.
- incin-** İncinmek 15/7.
- incir ağacı** İncir ağacı 20/14.
- incit-** İncitmek 2/14, 126/11.
- incü** İnci 173/17, 208/8, B78a/6.
- incük(g)** incik 156/17, 157/12.
- indür-** İndirmek 5/14, 5/18, 63/2, 114/17, 115/4, 116/15, 126/17, 191/17, 200/3.
- inek(g)** İnek 38/20, 39/2, 43/6, 151/7.
- inek südi** İnek sütü 91/5, 170/3, 180/6, 205/16.
- iñen** Çok, pek fazla 65/15, 108/17, 224/8.
- inkār** (Ar.) Kabul etmeme 112/3.
- inķılāb** (Ar.) Değişme, dönüşüm 68/3.
- ins** (Ar.) İnsan 10/18.
- insan** (Ar.) İnsan 202/7, B83b/4.
- intiķāb** (Ar.) Seçme B1b/11.
- intiķār ol-** Yayılmak, dağılmak 243/8.
- inzāl ol-** Dışarı vermek, fıķkırmaq 169/10.
- ip** İp 11/10, 141/5, 141/5, 164/7, B87a/14.
- ipek kurdı** İpek böceğı 141/17.
- ir-** Ermek 7/16, 25/19, 219/17, 231/13, 234/15, 240/19.
- iri** İri 59/8, 143/19, 195/10.
- irin** İrin 31/19, 40/18, 60/19, 60/6, 61/3, 61/16, 62/1, 74/11, 159/1, 162/7, 163/18, 164/14, 164/4, 190/1, 190/5, 212/1, 226/19, 240/6, B78b/15, B85a/4.
- iriñ** İrin 80/3, 115/13, 160/15.
- iriñilen-** İrinlenmek 148/6, 149/10, 158/16.
- iriñsiz** İrinsiz 152/13.
- irinlen-** İrinlenmek 243/17.
- iriş-** Erişmek 2/10, 22/11, 65/13, 227/17, 228/17, 228/19, 229/10, 230/7, 230/9, 232/11, 232/11, 233/3, 233/7, 233/18, 234/13, 234/16, A174B95b/6.
- irkeklı** Erkeğı olan 11/3.
- irkil-** İrkilmek 160/15, 246/6.
- irte** Erte, ertesi A80B38a/6.
- irteki** Ertesi, sonraki 226/5.
- irüce** İrice, büyükçe 155/9.
- is(i)m** İsim 21/12, 244/13.
- ise** İse 2/3, 5/10, 18/1, 19/17, 21/4, 22/19, 24/18, 26/11, 31/18, 32/17, 33/10, 34/13, 35/1, 35/17, 36/2,

36/8, 37/2, 38/2, 43/4, 43/7, 44/14, 49/7, 50/4, 54/14, 54/5, 57/7, 61/8, 63/5, 63/5, 63/8, 63/9, 64/11, 64/9, 69/10, 70/2, 70/2, 70/5, 77/19, 77/19, 78/1, 78/1, 79/13, 79/3, 91/6, 92/10, 95/5, 99/11, 103/5, 103/7, 104/16, 113/9, 114/7, 115/4, 118/2, 120/1, 121/17, 122/14, 125/8, 132/1, 132/16, 132/3, 139/14, 142/13, 142/6, 148/3, 150/11, 151/3, 153/16, 159/19, 160/7, 160/7, 160/8, 163/18, 164/1, 164/10, 164/11, 164/2, 165/10, 165/11, 169/19, 172/1, 172/1, 173/13, 173/7, 175/16, 177/14, 179/5, 189/14, 189/7, 191/8, 194/4, 199/10, 205/13, 208/3, 209/16, 219/18, 219/18, 224/2, 227/7, 230/5, 231/3, 231/8, 233/10, 238/16, 238/17, 239/13, 240/18, 240/7, 243/18, 244/1, 245/16, A108B51a/6, A168B90b/11, A168B90b/18, A168B91b/9, A82B40/5, B39b/20, B77a/4, B78b/3, B79b/16, B79b/7, B80a/11, B80a/11, B80a/7, B86a/8.

isfanāh (Ar.) Ispanak 40/16, B78a/13.

isfanāk (Ar.) Ispanak 18/7.

isfanāh (Ar.) Ispanak 75/3, 140/16.

isfenger Sünger 22/18, 22/19, 38/12.

isfidāc (Ar.) Boyacılıkta kullanılan, zehirli, bazik kurşun karbonat, üstübeç 157/18, 40/1, B77b/11, B78a/6, B87a/11.

isfidāc merhemi Üstübeç merhemi B77b/15.

ishāl (Ar.) İshal, çıkarma 10/5, 100/12, 100/16, 100/5, 101/10, 102/7, 187/19, 199/16, 200/18, 221/12, 33/10, 48/7, 49/14, 60/19, 66/18, 68/19, 75/1, 75/2, 88/15, 94/12, 94/13, 94/18, 95/1, 95/3, 95/7,

95/10, 98/4, 98/17, 98/19, 99/3, 99/6, A82B40a/7, B83a/15, B86b/4.

ishāl eyle- Çıkarmak 26/8, 49/7, 92/11, 92/3, 138/10, 140/3, B76b/4.

ishāl-i şafrāvī Safralı ishal 100/11.

ishāl it(d)- İshal etmek, çıkarmak 42/19, 44/19, 55/2, 55/4, 77/8, 81/14, 88/18, 89/11, 91/6, 91/10, 91/8, 92/18, 92/2, 92/5, 93/1, 93/6, 94/3, 114/17, 132/7, 148/7, 151/5, 165/14, 165/6, 166/13, 166/4, 170/7, 172/8, 174/1, 177/8, 180/19, 188/1, 188/2, 188/2, 196/3, 204/2, 208/18, 209/9, 213/15, 213/16, 214/12, 214/7, 216/5, 226/12, A134B61b/17, A134B62a/7, A174B94a/19, A80B37b/16, B75b/21, B76b/13, B76b/17, B76b/9, B77a/12, B77a/7, B77a/9.

ishāl itdür- İshal ettirmek 145/8.

ishāl ol- İshal olmak, çıkmak 49/8, 88/15, 95/5, 151/8, 219/11, A217B104a/5.

ishāl olm- Çıkarılmak 200/15.

isilik(g) İsilik 204/4.

isit(d)- Isıtmak 60/4, 193/14, A80B38a/2, B84b/3.

İskender-i zülkarneyn Büyük İskender 10/18.

issi Sıcak 5/6, 5/12, 6/1, 6/6, 6/13, 6/14, 8/3, 14/2, 10/13, 10/13, 19/12, 19/12, 24/1, 24/21, 241/1, 241/7, 26/12, 26/12, 28/3, 29/17, 29/17, 30/18, 30/5, 31/11, 31/12, 31/17, 31/19, 34/14, 41/4, 41/6, 45/18, 46/5, 47/1, 47/4, 48/7, 51/1, 55/1, 55/5, 56/3, 56/16, 59/4, 59/9, 61/12, 63/13, 63/14, 63/18, 64/16, 66/1, 66/10, 66/11, 66/2, 67/1, 69/9, 71/14, 74/11, 74/7, 77/13, 79/5, 79/7, 81/19, 81/3, 81/9, 82/4, 82/4,

82/4, 83/7, 87/13, 89/14, 89/15, 90/14, 95/2, 99/1, 101/11, 101/7, 102/8, 108/17, 108/17, 111/8, 125/16, 127/1, 127/15, 127/17, 127/18, 129/6, 132/13, 132/4, 133/11, 135/4, 135/4, 136/15, 137/4, 139/13, 144/1, 144/10, 148/3, 149/10, 150/16, 152/15, 156/10, 156/9, 16/4, 162/4, 163/14, 164/5, 164/6, 169/18, 171/1, 171/2, 171/2, 171/9, 185/11, 186/18, 186/4, 186/5, 193/11, 193/15, 193/8, 194/1, 194/15, 194/5, 194/8, 196/4, 197/17, 199/16, 201/12, 201/7, 203/5, 204/11, 204/16, 204/19, 205/11, 205/4, 206/13, 206/19, 206/4, 206/8, 207/1, 207/9, 211/12, 214/18, 214/6, 214/8, 215/12, 216/13, 216/13, 217/5, 218/11, 22/8, 221/12, 222/13, 222/6, 224/5, 236/13, 236/2, 236/8, 236/9, 237/10, A108B51a/9, A134B61b/13, A134B62a/3, A147B68a/2, A217B103b/20, A217B103b/21, A217B104a/1, A80B38a/1, A80B38a/2, A80B38a/3, A80B38a/5, A80B38a/5, A82B39a/12, A82B39b/19, B76a/17, B76b/21, B77b/10, B77b/4, B77b/5, B7a/9, B80b/14, B82b/5, B83b/5, B85a/2, B87a/10, B87a/18, B87a/2.

issi dimāġlu Sıcak dimaġlı 206/12.

issi dut- Sıcak tutmak 194/5, 205/3, A80B37a/15.

issi eyle- Isıtmak A80B37b/20.

issi ısıtma Ateşli sıtma A84B41a/12

issi issi Sıcak sıcak 72/9.

issi it(d)- Isıtmak 215/7.

issilik(g) Sıcaklık 127/4, B83b/6.

issi mizāclu Sıcak mizaçlı 12/9.

issi tüt- Sıcak tutmak 80/17, 81/15.

iste- İstemek 1/6, 50/4, 70/2, 70/3, 88/4, 91/4, 93/9, 99/15, 123/13, 149/4, 166/10, 17/11, 198/19, 199/7, 201/10, 202/4, 216/11, 222/15, 235/16, A134B62a/2, A225B108b/9.

istifrāġ (Ar.) Kusma 42/1, 47/10, 50/13, 50/17, 51/7, 51/9, 140/9, A217B104a/8, B83a/14, B83a/15.

istifrāġ eyle- Kusmak 140/13.

istifrāġ it(d)- Kusmak 96/11, 123/7, 125/1, 125/5, 133/12, 136/18, 144/4, B77b/18, B77b/20, B77b/21, B83b/11.

istifrāġ ol- Çıkmak 132/9.

istiftāc Bu kelime yanlış yazılmış olup doğrusu “isfanah” olması gerekiyor 82/16.

istiftāh Bu kelime yanlış yazılmış olup doğrusu “isfanah” olması gerekiyor 79/19, 79/4, 81/12, 122/8.

istiftāh aşı Bu kelime yanlış yazılmış olup doğrusu “isfanah aşı” olması gerekiyor 101/3.

istiftāh Bu kelime yanlış yazılmış olup doğrusu “isfanah” olması gerekiyor 86/17, 165/13.

istiġfār eyle- Af dilemek 232/7, 238/8.

isti‘māl (Ar.) Kullanma 2/4, 115/17, 129/12, B6b/10.

isti‘māl eyle- Kullanmak 94/18, 118/17.

isti‘māl it(d)- Kullanmak 18/16, 29/2, 35/18, 41/5, 47/15, 67/19, 73/3, 73/6, 83/19, 88/18, 89/10, 93/18, 94/11, 106/5, 108/18, 112/15, 116/19, 117/12, 117/3, 123/17, 124/15, 124/17, 130/14, 133/5, 135/16, 135/7, 138/17, 145/14,

152/2, 174/16, 177/7, 179/13, 179/4, 179/5, 179/19, 180/14, 181/7, 182/1, 182/6, 183/9, 184/11, 199/11, 203/13, 204/1, 208/19, 210/18, 211/17, 211/3, 212/5, 212/2, 217/1, 224/2, 227/4, A147B68a/9, A174B94b/17, A174B94b/4, A174B95a/1, A174B95a/20, A174B95b/19, A225B108b/18, A225B108b/3, A225B108b/9, B81b/3, B84a/7, B86b/2.

isti'māl olun- Kullanılmak 182/3, 183/1, 201/16, 202/14, 204/11, A174B94b/19, A174B95a/13.

istihāza (Ar.) Aybaşı kanaması, adet 56/1.

istihkāk (Ar.) Hak ediş 227/7, 231/3.

istikā (Ar.) Su istemek, gövde şişmek, ödem 195/15, 195/18.

istikāmet (Ar.) İzlenen yol B88a/11.

istimrār it(d)- Devam etmek 126/13.

istiridye kabları İstridye kabukları 117/8.

istiskā (Ar.) Su istemek, gövde şişmek, ödem, siroz 4/8, 84/19, 109/6, 119/4, 121/10, 177/15, 205/1, 206/1, 207/15, 210/15, 213/18, 215/7, A82B39a/10, A82B39a/14, A82B39a/18, A82B39a/21, A82B39a/7, A82B39b/1, A82B39b/10, A82B39b/11, A82B39b/2, A82B39b/21, A82B39b/21, A82B39b/3, A82B39b/6, A82B39b/7, A82B40a/10, A82B40a/12, B85b/1.

istiskā-yı tablī Aşırı gazdan kaynaklanan siroz türü A82B40a/8.

istiskā-yı zıkkī Sirozun bir çeşidi A82B40a/7.

istiskā'-i lahmī Etten dolayı oluşan ödem A82B39a/20.

istiskā renci Siroz hastalığı A82B39a/12.

istridye kabı İstridye kabuğu 126/3.

iş İş 91/1, 120/7, 169/11, 209/19, 229/8, 231/13, 232/10, 232/3, 233/10, 235/2, 235/4, 238/1, A134B61b/21, A248B112b/11.

işāret (Ar.) İşaret 15/10, 42/4, 246/5.

işe- İşemek 49/3, 103/11, 104/5, 107/14, 107/16, 107/2, 107/7, 107/9, 108/11, 145/3, 240/2, 242/10, A168B91a/18, B88b/8.

işet(d)- İşetmek 168/18.

işiddür- İşittirmek, duyurmak 61/10.

işit(d)- İşitmek 59/19, 61/10, 62/16, 63/15, 63/16, 63/5, 221/15, 230/12, A217B103b/20.

işitmez ol- İşitmez olmak 62/13.

işle- İşlemek 109/14, 125/11, 125/8, 163/18, 200/10, 209/19, 232/3, 235/2, 235/4, 240/7, B84a/11, B84a/12, B85a/4.

işlet(d)- İşletmek 106/16, 189/2, 189/12.

iştibāh (Ar.) Şüphelenme B1b/9.

iştihā (Ar.) İştah 46/14, 46/16, 48/2, 48/5, 48/17, 87/19, 87/4, 101/2, 118/12, 138/19, 140/2, 188/4, 196/19, 197/10, 197/5, 201/12, 203/6, 209/9, 211/5, 214/14, 214/17, 216/17, 221/13, 221/7, 224/16, A82B40a/13, A84B41a/13.

it Köpek 11/9, 30/8, 76/6, 167/16, B78b/7, B78b/7, B78b/8, B79a/10, B79a/9.

it(d)- Etmek 1/5, 1/9, 2/2, 2/3, 2/5, /12, 2/14, 3/9, 3/23, 3/25, 3/26, 4/11, 4/20, 4/21, 4/4, 5/4, 5/16, 5/18, 6/5,

6/7, 6/15, 7/10, 8/15, 8/19, 9/3, 9/4,
 9/7, 9/14, 10/12, 10/15, 11/12, 12/8,
 12/16, 14/15, 14/17, 15/9, 15/16,
 16/1, 16/12, 17/13, 17/2, 17/3, 17/9,
 17/9, 18/14, 18/15, 19/14, 20/7,
 20/12, 21/19, 22/4, 23/4, 23/8, 24/6,
 24/9, 24/15, 25/3, 25/4, 25/5, 25/6,
 25/10, 25/20, 25/11, 25/21, 26/6,
 26/8, 26/10, 27/13, 27/16, 28/10,
 28/11, 28/19, 28/4, 29/3, 29/3, 29/5,
 30/14, 30/5, 31/3, 31/3, 32/1, 32/7,
 32/11, 32/18, 32/19, 32/6, 33/10,
 33/20, 33/6, 34/10, 34/18, 34/4,
 35/2, 35/4, 35/10, 35/11, 35/13,
 35/20, 36/16, 36/2, 37/19, 37/9,
 38/3, 38/12, 38/13, 38/14, 39/10,
 39/11, 39/6, 41/7, 43/12, 43/12,
 43/8, 44/7, 44/7, 44/8, 45/4, 45/6,
 45/8, 46/8, 46/16, 47/1, 47/3, 48/19,
 51/11, 51/6, 52/9, 53/10, 53/11,
 53/9, 53/9, 54/7, 54/14, 54/18,
 55/11, 55/17, 56/14, 56/9, 57/15,
 57/5, 58/5, 59/16, 59/4, 60/13, 60/7,
 61/19, 61/7, 61/8, 63/6, 65/13, 65/6,
 67/17, 67/18, 67/4, 68/7, 70/13,
 70/16, 70/18, 70/2, 71/5, 71/5, 72/6,
 72/13, 74/1, 74/16, 74/2, 74/4, 74/7,
 75/10, 75/15, 77/8, 79/13, 79/17,
 88/6, 89/17, 95/14, 95/15, 97/13,
 97/16, 91/14, 92/10, 93/11, 94/6,
 96/7, 97/10, 97/5, 98/11, 98/9,
 100/1, 101/14, 101/19, 102/15,
 103/5, 105/10, 105/15, 106, 106/13,
 108/9, 109/10, 110/1, 110/12,
 110/8, 110/18, 111/12, 111/3,
 111/13, 112/12, 112/15, 112/9,
 113/4, 113/9, 113/18, 114/3, 114/5,
 115/14, 115/16, 115/16, 116/1,
 116/18, 117/18, 118/5, 120/2,
 120/15, 121/3, 121/5, 122/14,
 122/17, 122/17, 122/6, 122/7,
 122/9, 123/3, 123/16, 123/17,
 123/18, 124/16, 126/10, 126/4,
 128/15, 128/17, 131/10, 131/4,
 133/12, 133/19, 133/3, 133/5,
 133/6, 135/10, 135/19, 135/5,
 138/11, 141/2, 142/13, 143/11,
 143/14, 145/10, 146/1, 146/3,
 146/12, 146/15, 147/10, 147/17,
 149/14, 150/4, 150/11, 151/3,
 151/14, 151/15, 152/1, 153/14,
 153/16, 154/6, 154/9, 154/13,
 157/16, 158/14, 160/8, 162/5,
 165/3, 167/11, 167/17, 168/9,
 169/11, 170/13, 172/1, 172/12,
 172/17, 172/17, 173/12, 175/10,
 175/15, 175/7, 176/16, 176/6,
 177/1, 177/12, 177/3, 179/12,
 179/2, 180/10, 180/3, 181/6,
 181/10, 182/14, 182/18, 182/6,
 182/8, 183/4, 183/9, 184/11,
 185/13, 185/16, 185/5, 185/6,
 186/13, 187/10, 187/7, 187/9,
 189/16, 191/17, 191/19, 191/7,
 195/10, 195/8, 195/8, 195/9,
 196/18, 196/19, 197/10, 197/3,
 197/5, 198/8, 198/9, 198/14,
 198/16, 199/4, 199/5, 199/9, 200/2,
 201/1, 201/18, 202/16, 202/17,
 203/10, 204/4, 204/7, 205/5,
 207/17, 209/2, 210/9, 210/16,
 211/16, 211/18, 211/6, 211/6,
 212/1, 212/3, 212/9, 213/17,
 213/18, 213/2, 214/14, 214/16,
 214/17, 214/17, 214/18, 214/18,
 214/4, 217/15, 217/16, 22/18,
 22/19, 22/21, 220/4, 222/7, 222/19,
 223/1, 224/15, 224/16, 225/14,
 225/16, 225/2, 225/9, 228/8,
 231/17, 233/10, 235/17, 236/12,
 239/11, 239/4, 239/9, 241/9,
 242/15, 242/18, 242/9, 243/14,
 244/17, 244/2, 245/2, 246/5, 246/5,
 A108B51a/11, A108B51a/6,
 A147B68a/12, A168B90b/10,
 A168B90b/15, A168B90b/17,
 A168B90b/9, A174B94b/7,
 A174B94b/21, A174B94b/5,
 A174B95a/12, A174B95a/2,
 A174B95a/20, A174B95b/18,
 A174B96a/9, A174B96a/9,
 A225B108b/15, A225B108b/16,

A240B109a/10, A80B37a/17,
A82B38b/21, A82B39a/13,
A82B39a/7, A82B39a/16,
A82B39b/17, A82B39b/8,
A82B39b/9, A82B40a/16,
A82B40a/21, A84B41a/16,
A84B41a/9, B1b/10, B1b/8,
B6a/20, B6b/10, B6b/18, B6b/20,
B6b/9, B40a/6, B76b/8, B77a/17,
B77a/21, B77b/15, B77b/18,
B78b/15, B78a/18, B78b/11,
B80a/1, B80b/18, B80b/9,
B81a/13, B81a/18, B81a/9, B81b/2,
B81b/16, B81b/3, B82a/7,
B83a/11, B83a/8, B83a/9, B84a/16,
B85a/4, B85a/10, B85a/15,
B86a/19, B86a/21, B86b/15,
B87a/3, B87a/5, B87a/7, B87a/9,
B87a/18, B87a/20, B87b/1.

it boķı Köpek boku B87a/5.

it burnı İt burnu dikenı 11/4.

it dirseği Gözün kenarında çıkan çıban
53/15, 55/16.

itdür- Ettirmek 148/19, 94/2,
A168B92a/7.

it ışırduğı Köpek ısırması 210/7.

ı'tibār (Ar.) İtibar 221/3, 232/14.

ı'tibār olun- İtibar olunmak 235/9.

ı'tidāl (Ar.) Ölçülü olma, ılımlılık 195/1,
197/4.

ı'timād it- Güvenmek 90/6.

itvir- İtivermek 35/1.

itmelü Etmeli 2/3.

it necsi Köpek pisliği 33/20, B87a/3.

ittifāk (Ar.) Anlaşma, 183/19,
A174B95b/8.

ittifākā (Ar.) Tesadüfen B78a/5.

it üzümü İt üzümü bitkisi 53/14,
76/5, 146/2, 146/2.

it üzümü yabrağı İt üzümü yaprağı 60/9,
157/17.

iv- İvmek, acele etmek 40/12, B84a/9.

iyāric (Grk.) Müshil bir macun 22/15,
175/4.

iyāric-i fayķara Bir tür müshil karışımı
14/6, 39/19.

iyāric-i fayķarā Bir tür müshil karışımı 6/7,
9/12, 61/11, 86/12, 173/10, 184/7,
A174B95b/15, B81a/8, B85a/10.

iyilük İyilik 227/12.

izāle'-i balđam Balgam giderilmesi
B77a/4.

izā vaķa'a sūresi Vakıa suresi 238/10.

izin (Ar.) İzin B85a/6.

-J-

jemc-i cibādil (?) 172/6.

jengār (Far.) Bakır sülfat, göz taşı 61/17,
61/18.

jengār merhemi Jengar merhemi 22/18.

jīve (Far.) Cıva 36/3, 191/11, 191/13,
191/15.

-K-

kābile (Ar.) Kara helile 179/3, 182/15.

kābile **ķabı** Kara helile kabuğu
A174B95a/9.

kābilı (Ar.) Helile otu, amlac otu 73/3,
29/3, 112/13, 175/12, 175/17,
179/16, 213/16, 213/19, 30/1.

kābūs (Ar.) Kābus, ađırbasamak,
karabasan B6b/17.

- kāfi** (Ar.) Yeterli 5/16, 68/3.
- kāfūr** (Ar.) Hekimlikte kullanılan, yarı saydam ve beyaz zambak 21/14, 32/3, 66/6, 69/13, 69/6, 138/17, 139/15, 139/16, 179/1, 206/13, B77b/12, B78a/14, B83b/1, B84b/17.
- kāfūrī** (Ar.) Beyazlığın simgesi 136/5, 179/1.
- kāfūrī** merhem Kāfur bulunan merhem 104/3.
- kāfūrlu** Kāfurlu 218/11.
- kāfūr merhemi** Kāfur merhemi 61/3.
- kağıd** (Far.) Kağıt 136/8, 21/12, 236/11, 236/12.
- kāhil** (Ar.) Olgun; zayıf; iki kürek arası; yorgun 216/15, 222/12, 246/8.
- kāhillik** Yorgunluk 139/19.
- kāmīl** (Ar.) Tam, eksiksiz 54/10, 65/3.
- kāmīl it(d)-** Tamamlamak, olgunlaştırmak 72/4.
- kārger** (Far.) İşleme, etki etme 120/1.
- kār it-** İşlemek, etki etmek 12/2, 208/13, B78a/2.
- kār kıl-** Etkilemek 167/4, B79a/20, B79b/12.
- kāse** (Far.) Çanak, kâse 59/11.
- kāsni** (Far.) Acı marul 46/1, 57/4, 77/13, 86/18, 131/18, 139/11, 223/18, A82B40a/17.
- kāsni şuyı** Acı marul suyu 32/1, A82B39b/13.
- kāsni tohumı** Acı marul tohumu 146/19.
- kāt-ı hindī** Ateşi düşürmede kullanılan bir ot 98/6.
- ki' āb** (Ar.) Atlarda görülen bir eklem hastalığı 247/17.
- kebāb** (Ar.) Kebap 94/14, 96/18, 97/2, 144/10, 19/13, 218/10, 225/9, A168B91a/15.
- kebābe** (Ar.) Kebabe otu, hint biberi, kuyruklu biber 172/4, 175/1, 178/1, 179/9, A168B92a/7.
- kebe** (Far.) Hacamat kupası 127/14, 127/3, 128/4.
- kebüter tersi** Güvercin gübresi 106/9.
- keci boynuzu** Keçi boynuzu 98/2, 99/4.
- keci boynuzu cegirdegi** Keçi boynuzu çekirdeği 101/9.
- keci ödi** Keçi ödü 135/18.
- keçe** Keçe 101/7, 161/7, 162/4, 240/2.
- keçi** Keçi 167/11.
- keçi eti** Keçi eti 16/16, 215/9, B76a/19.
- keçi ödi** Keçi ödü 57/15, 59/17, B81a/1.
- keçi südi** Keçi sütü 59/9, 149/12, 149/8, A80B37b/3.
- keder** (Ar.) Üzüntü A168B91a/10.
- kedi** Kedi 136/1.
- kedi otı** Kedi otu 114/10.
- kefare**(Ar.) Kefaret 13/6, 91/11, 106/13, B82a/13.
- keffaret** bkz. kefare 13/6.
- kehl** (Ar.) Sürme 173/14.
- kehlī** (Ar.) Sürme rengi, siyah 71/4.
- kehl-i isfahānī** İsfahan sürmesi 173/16.
- kehrībār** (Far.) Kehribar 77/9.
- keklik(g)** Keklik B85a/21.
- keklik beyni** Keklik beyni 76/6.
- keklik eti** Keklik eti 142/7, 215/6.
- keklik otu** Keklik otu 52/7, 114/1, 114/3, 130/3, 171/4.

keklik ödi Keklik ödü 52/12, B80b/19.

keklik yağı Keklik yağı 132/12.

kel Kel 150/13, 151/1, 151/2, 153/10.

kelb (Ar.) Köpek 11/10, 11/11, 11/12, 110/19, B78b/14, B78b/15, B78b/18.

kel baş Kel baş 150/18, 150/19, 152/3, 152/7, 152/8, 153/9, 153/14, B5b/5.

kelebek Kelebek 111/10, 115/9.

kelebek kafası Kelebek kafası A84B41a/8.

kelem tohumu Lahana tohumu 44/11.

kelem yabrağı Lahana yaprağı 120/2.

keler Kertenkele 163/10.

kelim (Ar.) Söz söyleyen 1/3.

kellā (Ar.) Hayır! B2a/1.

kelp bkz. kelb 167/4.

kelpeden (Far.) Kerpeten 160/7.

kem Kötü 12/11, 37/18, 81/17, A134B61b/18, B76a/21.

kemendsiz Kementsiz 164/15.

kemhā (Far.) İpekli bir tür kumaş 235/13, 236/13.

kemik Kemik B87a/5.

kem it(d)- Kötüleştirmek 170/6.

kemmün (Ar.) Kimyon 43/11, 50/1, 66/1, 75/11, 75/13, 87/12, 87/2, 89/13, 101/7, 108/2, 109/11, 109/13, 128/14, 18/12, 193/13, 194/2, 20/17, 207/14, 207/8, 212/6, A168B91a/12, B89a/21.

kemüçik Kemikçik 153/7.

kemük(g) Kemik 129/17, 141/6, 155/14, 155/17, 155/18, 155/19, 156/1, 156/1, 157/5, 157/6, 157/10, 157/11, 157/6, 157/7, 160/5, 160/6,

160/10, 161/5, 161/6, 161/17, 164/2, 167/6, 20/7, b77a/17, 190/3, 190/5, 246/1, B84a/19, B87a/5.

kenār (Far.) Kenar 14/3, 23/19, 29/17, 29/18, 30/3, 36/1, 66/8, 93/18, 139/14.

kendi Kendi 90/17, 111/16, 141/5, 141/7, 173/15, 191/5.

kendir Kendir 172/5.

kendir tohumu Kendir tohumu 24/9.

kendü Kendi 10/17, 30/11, 76/14, 76/7, 108/12, 109/18, 123/9, 124/4, 125/5, 14/3, 142/5, 146/7, 154/5, 168/11, 168/14, 194/5, 195/7, 211/6, 230/13, 246/5, 29/17, A168B91b/13, A168B91b/14, A168B91b/18, B1b/5, B78b/12, B85a/4, B88a/15, B89a/10.

kendü kendüye Kendi kendine 22/12.

kene tohumu Kene tohumu 145/18, B85a/18.

kenevir Kenevir 7/4.

kenger Kenger B86b/5.

kenger tohumu Kenger tohumu 112/17.

kepek(g) Kepek 16/3, 17/18, 81/3, 101/5, 103/15, 135/1, 144/15, 239/18, 243/3, A240B109a/10, A82B39b/17, B80b/21.

kepek harresi Kepek bulamacı 33/11

kepek harresi Kepek bulamacı 75/10.

kepek şuyı Kepek suyu 27/21, 36/6.

kerdeme tohumu Tere otu tohumu B79a/12, B85a/3.

kere Kere, kez 62/1, 97/10, 153/8, 165/10, 19/18, 223/1.

kerefis(Ar.) Kereviz 13/16, 13/16, 44/9, 45/4, 48/10, 51/14, 64/17, 87/2, 150/1, 174/2, 193/13, 206/18.

kerefis dibi Kereviz kökü 103/13, 104/7.

kerefis şuyı Kereviz suyu 173/12, 175/10, 184/10, A174B95b/17.

kerefis tohumı Kereviz tohumu 46/19, 108/2, 136/11, 180/13, 184/3, A174B95b/11, B85a/11.

kereviz tohumı Kereviz tohumu 103/4.

kere yağı Tere yağı 44/17.

kerrāt (Ar.) Çok defa A82B39a/18.

kerre (Ar.) Kere, defa, kez 13/3, 13/4, 17/2, 22/19, 24/8, 25/2, 36/13, 36/7, 40/6, 54/14, 63/5, 65/11, 65/5, 74/2, 84/2, 103/15, 109/14, 110/18, 111/13, 111/7, 112/12, 113/18, 114/3, 115/15, 115/8, 122/16, 131/4, 146/12, 147/10, 153/16, 154/17, 154/9, 162/8, 224/15, 224/16, 236/17, 240/13, 241/10, A108B51a/1, B77a/17, B77b/21, B79a/14, B80b/17, B81a/18, B81a/3, B82b/12, B83a/11, B87b/1.

kertenkele Kertenkele 36/13.

kes- Kesmek 12/2, 22/5, 23/2, 30/13, 31/8, 52/18, 52/18, 76/18, 93/19, 95/7, 99/5, 99/17, 102/12, 108/18, 110/16, 115/11, 116/10, 116/13, 121/1, 126/11, 136/17, 147/12, 147/12, 159/1, 159/2, 159/5, 161/12, 163/8, 165/1, 165/4, 168/10, 171/18, 174/14, 176/17, 178/4, 181/1, 181/8, 183/4, 186/9, 188/3, 191/14, 192/7, 197/11, 197/16, 203/18, 203/19, 204/6, 206/17, 207/2, 211/9, 225/15, 238/3, 244/5, 245/15, 245/8, A174B94a/20, A174B95a/16, A225B108b/10, B39b/20, B76b/6,

B79b/15, B79b/17, B79b/17, B80a/11, B80a/11, B82a/16, B82b/5, B82b/6, B86b/4, B87a/16.

kesb olun- Alınmak 238/12.

kesdâne (Yun.) Kestane 241/16.

keser Keser A174B94b/5.

kesil- Kesilmek 16/10, 16/7, 16/7, 131/19, 160/3, 164/11, 164/3, 222/19, B5b/13, B6a/16, B77a/13, B77a/18, B89a/10, B89a/11.

keskin Keskin 199/7, 21/17, 242/16, 245/14.

keskin esrār Keskin esrar A84B41a/9.

kesr (Ar.) Bozma 235/11.

keşir (Ar.) Çok 207/17.

keşire (Ar.) Kitre sakızı 149/2.

keşret (Ar.) Çokluk 70/3, 209/5.

keşret-i fazalāt Fazlalık ve pisliğin çokluğu 226/2.

keşret-i harāret Aşırı sıcaklık 45/16, 107/4.

keşir (Far.) Havuç A108B51a/10.

keşnec(Far.) Bir tür mantar, yaban mantarı, tomalan mantarı, kişniş otu, yer elması 30/15, 117/14, 131/18, 133/18, 138/16, 157/17, 165/16, 213/4, A82B39b/7, B85a/3.

keşnec şuyı Kişniş suyu 105/6.

keşnīc (Far.) Kişniş 19/9, 19/11.

keşür (Far.) Havuç 45/7, 64/16, 115/17, 169/4, A168B91a/9.

keşür tohumı Havuç tohumu 119/9.

keşür yabrağı Havuç yaprağı 28/18.

ketān (Ar.) Keten 6/1, 195/12.

ketān bez Keten bezi B82a/13.

ketān bezi Katen bezi 158/1, 176/2, 186/1, 203/15, A80B38a/2.

ketān tohumu Keten tohumu 45/5, 79/10, 80/14, 88/6, 103/2, 107/13, 189/3, A168B92a/10.

ketir (Ar.) Kitre sakızı 208/19.

keyf (Ar.) Keyif 214/15.

keyif vir- Keyif vermek 172/18.

kez Kere, defa 34/17, 51/13, 53/5, 77/10, 113/5, 144/16, 150/1, 152/15, 156/17, 159/15, 159/7, 159/9, 160/16, 161/14, 161/9, 186/7, 189/5, 197/12, 222/19, A82B39a/13, B84a/5, B85a/12, B88b/7.

kezālik (Ar.) Keza bu, bu da öyle 37/18, 41/7, 70/4, 74/6, 79/1, 175/5, 234/12, B7a/6.

kızışdır- Kızıştırmak 227/2.

ki Ki bağlacı metnimizde 451 yerde geçmiştir. Bunlardan birkaç tanesini yazmakla yetiniyoruz. 34/2, 86/10, 117/10, 209/1, 212/19.

kibrīt (Ar.) Kükürt 129/1, 152/16, 158/3.

kifāyet(Ar.) Yetecek miktar nesne 177/11, B1b/5.

kifāyet it(d)- Yeterli gelmek 29/21.

kīse (Far.) Kese, torba 101/6, 200/9.

kīşe (Far.) Kese, torba 200/8.

kil Kil 242/9, A240B109a/11, B80b/11.

kil-i ermeni Ermeni kili 28/4, 39/6, 67/11, 69/11, 149/4, 157/18, 236/8, 237/13, B83a/17, B83a/2.

kim Kim 1/5, 1/7, 4/5, 9/5, 9/18, 10/15, 11/6, 13/5, 13/7, 13/14, 15/10, 17/16, 18/3, 19/4, 19/19, 20/10, 23/8, 23/13, 24/3, 24/4, 24/16, 28/2,

28/7, 28/15, 30/13, 31/8, 33/12, 33/18, 35/17, 35/18, 36/1, 36/19, 39/1, 39/15, 40/4, 40/7, 48/2, 48/11, 51/9, 56/3, 56/11, 57/1, 57/6, 58/16, 61/12, 61/18, 62/1, 63/1, 63/3, 63/4, 64/6, 64/10, 64/12, 65/14, 67/4, 68/6, 68/15, 68/18, 69/4, 70/19, 71/18, 72/2, 72/10, 72/13, 75/8, 75/17, 76/1, 78/3, 80/3, 82/4, 82/6, 82/10, 84/1, 86/7, 87/15, 88/14, 88/15, 89/19, 90/14, 95/6, 96/18, 98/6, 102/9, 102/18, 103/8, 104/15, 104/16, 104/17, 105/9, 107/9, 107/14, 107/18, 108/6, 108/12, 110/1, 110/3, 111/16, 111/18, 112/4, 112/13, 112/17, 114/11, 114/14, 115/1, 115/6, 115/9, 117/5, 118/11, 121/13, 123/3, 123/19, 127/1, 128/12, 129/7, 131/8, 131/12, 135/2, 135/3, 135/7, 138/11, 138/7, 138/8, 146/5, 148/5, 148/9, 148/17, 148/19, 149/3, 149/4, 152/12, 154/6, 155/19, 156/3, 156/14, 157/3, 157/11, 158/16, 160/13, 160/15, 160/5, 160/9, 160/16, 161/10, 162/19, 164/14, 166/1, 166/2, 171/4, 173/1, 173/3, 173/14, 177/13, 186/19, 187/2, 188/9, 189/6, 189/16, 190/3, 190/5, 191/6, 191/9, 192/7, 194/9, 194/10, 202/19, 203/7, 204/2, 206/19, 207/10, 211/17, 215/12, 216/9, 218/4, 218/9, 219/13, 221/12, 223/8, 226/9, 226/15, 233/10, 238/12, 239/14, 241/13, 241/14, 241/16, 245/5, 247/13, A134B62a/1, A134B62a/2, A134B62a/4, A134B62a/6, A147B68a/6, A168B91a/5, A168B91b/3, A168B91b/9, A174B95b/13, A217B103b/20, A248B112b/10, A248B112b/9, A80B38a/1, A80B38a/4, A82B39a/16, A82B39a/19, A82B39a/20, A82B39a/3, A82B39a/8, A82B40a/1,

A82B40a/2, B1b/15, B1b/16,
B76a/18, B78b/10, B80b/20,
B80b/21, B81a/5, B81a/9, B82a/15,
B83a/18, B83b/14, B83b/18,
B83b/4, B84a/11, B85a/13,
B85a/14, B85a/4, B86a/10,
B86a/17, B86a/18, B87a/11,
B88a/19, B88a/8, B88b/10,
B88b/16, B89a/1.

kimesne Kimse 11/17, 12/15, 13/7, 13/8,
15/5, 29/16, 30/21, 41/11, 43/1,
45/2, 50/13, 72/6, 73/9, 77/17, 8/14,
8/18, 83/5, 88/8, 95/1, 95/4, 98/2,
99/12, 105/9, 106/9, 107/16,
108/11, 111/15, 111/9, 114/15,
126/2, 127/6, 128/1, 128/15,
135/12, 135/19, 141/14, 142/5,
155/1, 168/17, 168/7, 169/11,
169/8, 170/11, 170/15, 171/2,
180/10, 193/12, 199/12, 213/19,
217/11, 225/6, 228/11,
A168B91a/6, A168B91a/8,
A82B39a/3, B1b/10, B76a/19,
B78a/1, B78a/4, B78b/18, B79a/8,
B79b/12, B79b/9, B7a/7, B80a/2,
B82a/18, B83a/4, B85a/15, B85a/2,
B85a/8.

kimi Bazısı 90/3, 149/11, 171/15.

kimse Kimse 2/6, 4/23, 5/5, 5/16, 8/9,
9/16, 12/9, 13/12, 13/13, 14/11,
14/16, 15/4, 18/2, 19/15, 20/9,
21/10, 21/12, 21/14, 22/2, 22/5,
222/13, 226/9, 228/7, 229/8, 23/15,
231/2, 232/9, 24/11, 25/21, 25/3,
26/4, 27/4, 30/10, 32/12, 32/16,
32/5, 34/15, 35/3, 37/10, 37/5,
39/17, 40/15, 41/14, 41/19, 41/7,
45/8, 49/15, 51/1, 53/18, 55/4, 64/8,
65/4, 67/1, 76/10, 76/5, 85/19,
89/19, 90/5, 91/18, 91/3, 95/3,
98/14, 99/9, 105/7, 107/13, 108/9,
109/15, 117/7, 117/9, 121/14,
124/19, 129/13, 142/1, 152/10,
154/16, 16/12, 163/13, 169/7,

170/8, 183/14, 191/3, 193/7,
193/14, 193/19, 194/4, 195/7,
199/13, 206/1, 206/10, 207/9,
210/1, 215/14, 215/8, 216/8,
219/10, A168B91a/19,
A174B95b/4, A82B39b/7,
B78a/18, B85a/7, B86a/15, B87a/6.

kimsene Kimse 167/9, 226/6, 47/12,
A168B91a/16.

kine³-i ebyaz Beyaz mastaki sakızı 184/3,
A174B95b/11.

kir Kir 27/1, 27/2, 235/18.

kirbi eti Kirpi eti 141/19.

kirbik Kirpik 246/3.

kirec Kireç 133/19, 159/11, 236/10,
B77b/19.

kireç Kireç B78a/6, B83a/20.

kiremid Kiremit, kiremit çamuru 98/16,
98/16, 100/1, 101/11, 101/6,
186/19, 237/10, 237/9, B86a/16.

kiremid yağı Kiremit yağı 18/9, 22/7.

kirlen- Kirlenmek 236/7.

kirlü Kirli 2/12.

kirpi Kirpi 153/3, 153/8.

kirpik(g) Kirpik 198/14, 229/10, 229/11,
229/9, 247/8, 247/14, B80b/15,
B80b/16, B81b/2.

kişi Kişi 13/2, 13/4, 26/13, 29/19, 29/9,
30/7, 32/8, 35/1, 36/18, 40/3, 49/18,
51/14, 54/7, 73/4, 77/18, 82/11,
89/11, 90/14, 93/14, 94/18, 96/16,
101/12, 104/10, 107/1, 108/14,
118/9, 126/4, 129/18, 130/7, 133/6,
137/7, 141/15, 143/6, 143/8, 147/6,
150/3, 159/15, 161/1, 166/9,
166/14, 167/11, 167/18, 168/3,
168/16, 171/17, 191/1, 192/6,
195/18, 196/19, 197/11, 199/11,
199/6, 202/18, 206/12, 210/16,

- 214/2, 215/11, 215/4, 216/7, 219/8, 219/12, 222/17, 222/18, 223/1, 223/2, 226/12, 229/4, 233/8, 235/7, 239/6, A134B61b/21, A168B90b/21, A168B91a/1, A168B91a/17, A168B91a/2, A168B91a/3, A217B103b/16, A217B103b/19, B6b/18, B75b/21, B76a/14, B77b/17, B78a/17, B78a/20, B78a/9, B78b/14, B78b/7, B79a/1, B79b/11, B79b/15, B80a/14, B80a/17, B81a/13, B81a/5, B81b/19, B82b/7, B84b/15, B84b/9, B85a/19, B85a/4, B86a/1, B86a/5, B87a/7, B88b/10, B88b/17.
- kişne-** Kişnemek 246/9.
- kişnic** Kişniş 10/3, 10/4, 71/1.
- kişnic şuyı** Kişniş suyu 51/19.
- kişre** (Ar.) Kitre sakızı 78/5.
- kitāb** (Ar.) Kitap 24/3, 54/14, 104/3, 111/13, 120/16, 123/16, 135/8, 156/5, B78b/17.
- kitre** Keven kökü zamkı 216/8.
- köbük(g)** Köpük 201/14.
- köfte** (Far.) Köfte B87a/14.
- köhne** (Far.) Köhne, bakımsız, eski 59/10.
- köhne ısıtma** Eski, kronik sıtma 141/19.
- köhne öksürük(g)** Kronik öksürük 205/18.
- kök** Kök 11/2, 11/9, 11/10, 11/12, 11/15, 17/8, 24/17, 26/16, 28/20, 43/12, 82/6, 93/18, 93/19, 94/2, 98/5, 113/1, 113/6, 113/15, 114/14, 115/10, 116/9, 186/9, 186/11, 206/16, 245/1, B77a/15, B83b/16, B86b/16.
- köknār içi** Köknar içi 44/19, 45/6, 80/1, 88/2, 178/9.
- kök şüsen** Kök süsen 42/12.
- kömür** Kömür 200/2, 200/5, 204/8, 204/9.
- köpek** Köpek 58/18.
- köpek enügi** Köpek yavrusu B83a/10.
- köpricük(g)** Köprücük kemiği A168B90b/11, A168B90b/13, A168B90b/15.
- köpük(g)** Köpük 19/12, 72/4, 78/18, 139/13, 169/2, 202/9, 203/8.
- köpürt(d)-** Köpürtmek 239/7.
- kör** Kör 142/12.
- kör ol-** Kör olmak 169/10.
- körpük(g)** Köpük 236/6.
- köşe** Köşe 229/15, 229/16.
- kötürüm** Kötürüm 4/26, 126/19, 127/19, 197/18.
- kurtul-** Kurtulmak 119/4.
- kuru-** Kurumak 39/5.
- küb** Küp 201/8, 201/11, 201/16, 202/2, 202/7, 202/9, 203/10.
- küçük** Küçük 91/9.
- küçük** Küçük 12/17, 23/16, 104/13, 108/13, 147/3, 164/15, 246/2, B87a/4, B88b/16.
- küf** Küf 45/10, 80/15, 112/15, 117/2, 120/14, 120/18, 173/3, 177/11, 179/19, 180/10, 181/14, 182/18, 183/8, 184/5, 187/6, 199/18, 199/9, 200/11, 204/9, 224/1, 225/13, 225/5, 226/11, A174B94b/10, A174B95a/11, A174B95a/20, A174B95b/13, A225B108b/12, A225B108b/8.
- küflen-** Küflenmek 96/13.
- kükürd** Kükürt 39/6, 143/17, 147/12, 194/19, 195/19, 241/4, A147B67b/16, B80b/2.

kükürlü Kükürtlü 158/4.

kül Kül 20/3, 20/10, 36/9, 86/3, 96/5, 99/12, 152/5, 153/11, 153/13, 153/13, 154/2, 155/6, 155/9, 155/10, 155/11, 159/13, 162/5, 164/6.

küllü Küllü, kül olan 54/3.

küllü (Ar.) Tamamen 11/18, 43/11, 64/11, 70/14, 78/9, 106/3, 121/10, 127/19, 129/18, 181/10, 182/15, 198/16, 206/3, A168B91a/13, A174B94b/7, A174B95a/9, A82B40a/7, B85a/18, B86a/1, B86b/8, B88a/19.

külliyet (Ar.) Bütünlük 4/9, B1b/4.

künd (Far.) Kör 139/18.

künd eyle- Köreltmek 197/11.

kündür şerbeti Pancar şerbeti B86b/4.

kündüs (Ar.) Aksırık otu, saksagan 38/19.

künh (Ar.) Bir şeyin özü 3/24, 4/7, 186/1.

kürek(g) Kürek 102/16.

kürk Kürk 122/17, 126/7, 195/13, 226/14.

kürkci iğnesi Kürkçü iğnesi 161/12.

kütüb-i mu‘tebere Güvenilir kitaplar B1b/10.

küyegü oti- Güveyi otu 78/14.

-K-

kab Kap, kabuk 10/17, 12/8, 16/10, 20/15, 27/20, 58/3, 62/18, 62/19, 67/16, 8/10, 83/16, 86/3, 93/19, 98/18, 113/17, 117/3, 121/13, 122/9, 124/5, 124/10, 128/18, 146/17, 155/8, 165/18, 182/15, 182/15, 186/8, 186/9, 200/6, 225/17, 225/4, 238/1, 238/3,

240/13, 242/14, A225B108b/8, A82B39a/8, B77a/15, B77b/1, B81b/6, B81b/8, B82b/5, B82b/8, B83a/6, B85a/4, B86a/17, B88b/17.

qaba Kaba, kalın 240/13, A82B40a/12.

qabağ Kapak 54/12.

qabağ(ğ) Kapak, kabak 41/7, 53/6, 53/7, 54/17, 55/1, 55/3, 55/14, 56/12, 57/13, 77/10, 81/12, 82/16, 139/1, 219/19, 229/3, 229/5, 229/6, 229/7, A82B40a/21, A82B40a/11, B81b/14, B81b/15, B87a/12.

qabağ çekirdegi Kabak çekirdeği 242/1, B82a/8.

qabağ kurusu Kabak kurusu 79/19.

qabağ suyu Kabak suyu 59/9.

qabağ yağı Kabak yağı 8/16, 9/6, 9/14, 15/1, 142/18, 162/14, 171/7, B7a/3.

qabar- Kabarmak 157/8, A147B67b/20, B82b/3.

qabara Atın ön bacaklarındaki şişlik 241/16, 241/17, 245/5.

qabarcık Kabarcık 157/14, 191/4, A147B67b/19, B6a/4, B82b/11, B82b/14, B84a/15.

qabarçık Kabarcık 109/17, 143/19.

qabart- Kabartmak B77b/4.

qabız (Ar.) Kabız yapan 48/9, 94/15, 95/1, 100/16, 100/17, 121/9, B82a/3, B85a/14.

qabil (Ar.) Yetenekli 144/6, 144/7, 225/9, B79b/15.

qabil-i ‘ilac İlacın etkili olması B78b/13.

qabiliyet (Ar.) Yetenek 151/13.

qabil ol- Etkili ve yeterli olmak 43/4.

qabkara Kapkara 20/10, 39/13, B80a/9, B81b/16.

ḳabla- Kaplamak 9/10, 9/10, 11/18, 14/10, 27/11, 35/9, 56/12, 74/2, 86/6, 186/10, b83b/21, B89a/1.

ḳablubağa Kaplumbağa 109/4, 130/15, 146/17.

ḳablubağa eti Kaplumbağa eti 106/19.

ḳabu Kapı 234/13, B84a/17, B84a/18.

ḳabuk(ğ) Kabuk 12/5, 14/17, 213/13, 42/17, 71/13, 79/8, 94/8.

ḳabül it- Kabul etmek 13/14, B89a/2.

ḳabül ol- Kabul olmak 235/7.

ḳabz (Ar.) Peklik 4/12, 16/3, 33/16, 66/2, 69/10, 95/4, 100/18, 109/3, 119/2, 222/11.

ḳabza (Ar.) Tutam, tutamak 74/10, 87/11.

ḳabz eyle- Kabız yapmak 215/5, 224/6.

ḳabz it(d)- Kabız yapmak 95/10, 98/17, 98/18, 207/3.

ḳabz ol- Kabız olmak 55/10, 77/6, 86/11, 89/11, 94/4, 99/3, 138/5, 140/4, A82B39b/15.

ḳac Kaç 26/14, 103/15.

ḳac- Kaçmak 113/19.

ḳacak(ğ) Kaçak 238/1.

ḳacan Ne zaman 38/10, 68/18, 79/14, 94/18, 101/15, 118/11, 136/2.

ḳaç Kaç A168B92a/9.

ḳaç- Kaçmak 167/12, 167/3, 167/4, 167/17, 168/8, B78b/11, B78b/12, B78b/13, B89a/16, B89a/19, B89a/21, B89b/11, B89b/2, B89b/6.

ḳaçan Ne zaman 5/11, 31/8, 37/7, 138/19, 143/7, 15/5, 218/4, 218/9, 221/13, 221/15, A147B68a/5, A217B103b/20, B78a/9, B78b/14, B78b/2.

ḳad (Ar.) Boy, pos B88b/11.

ḳadar (Ar.) Kadar 6/18, 13/10, 13/14, 224/7, 241/16, 29/7, 35/11, 80/16, 82/18, 89/14, 97/8, 99/2, 102/14, 113/16, 113/17, 121/13, 126/15, 127/11, 128/4, 166/1, 169/2, 171/3, 178/13, 178/2, 180/14, 181/10, 184/7, 194/3, 195/17, 196/13, 199/7, 211/4, 211/4, 211/5, 212/6, 223/15, 223/16, A134B62a/3, A174B95b/14, A80B38a/1, B77a/16, B81a/9.

ḳadarı Kadarı 79/9, 101/2, 102/6, 105/2, 116/19, 131/5, 143/16, 157/11, 173/12, 176/11, 182/18, 183/8, 185/12, 200/14, A168B91b/5, A172B93b/12, A174B95a/11, A174B95a/20, A174B96a/12, B78a/2, B80b/14.

ḳadarınca Kadarınca 201/15.

ḳadeh (Ar.) Kadeh 7/9, 47/12, 51/3, 143/1, 168/14, 198/4.

ḳādir ol- Gücü yetmek 169/5.

ḳadr (Ar.) Kadir, kıymet 229/4.

ḳafa Kafa 6/15, 6/4, 7/3, 26/8, 28/3, 39/5, 40/6, 54/17, 56/8, 159/19, 160/12, 160/5, 161/11, 161/12, 161/14, 161/16, 227/17.

ḳafa ṭamarı Kafa damarı 9/12, 17/14, 19/6, 62/7.

ḳaftan Kaftan 186/2, 186/4, 186/6, 236/16, 237/11, B6a/21, B89b/7.

ḳā'ide (Ar.) Kural 2/10, 31/15, 100/12, 12/10, 139/3, 170/17, 223/18.

ḳā'ide'-i-iḥtikān Lavman kuralı 187/4, B6b/1.

ḳā'ide'-i-şāf Fital uygulama guralı B6b/2.

ḳā'ide-i-şāk Kesip yarma kuralı 188/4.

- ķā'im it(d)-** Kıvama getirmek, sertleştirmek 169/6. 211/6, 214/2, 218/3, A168B91b/16, B76a/16.
- ķā'im ol-** Kıvama gelmek 169/7, A168B92a/1. **ķaldur-** Kaldırmak 18/6, 34/21, 56/12, 63/12, 84/13, 156/1, 164/17, 239/5, A82B40a/1, B88a/2.
- ķak-** Kakmak 21/11, 26/1, 26/2, 63/10, B81b/14. **ķalem** (Ar.) Kalem 27/6.
- ķakı-** Azarlamak 91/1, 198/10, 219/10, 223/2, 223/9. **ķalem-i zenķār** Göz taşı kalemi 153/17, 245/13.
- ķakıl-** Kakılmak, gōmılmek 20/19. **ķalın** Kalın 54/5, 116/1, 122/7, 127/16, 239/5.
- ķākūle** (Ar.) Kakule 172/4, 176/13, 178/1, 180/12, 181/11, 181/8, 185/7, A174B94b/8, A174B96a/10. **ķalınca** Kalınca 136/14.
- ķākūle-i řaķīr** Kūçük kakule 185/4, A174B96a/8. **ķalk-** Kalkmak 55/8, 90/15, 128/5, 186/12, 215/5, 239/2, 245/2, A168B91b/21.
- ķākūm** (Far.) Ermin ve as denen hayvan 195/13. **ķalye** (Ar.) Taze kebab ve kavrulmuş nesne 64/16, 125/7, 144/10, A84B41a/16, B40a/6.
- ķal-** Kalmak 21/2, 23/20, 38/11, 39/1, 47/3, 58/16, 58/16, 63/2, 7/6, 90/13, 94/11, 99/17, 108/6, 11/16, 110/8, 111/5, 116/5, 119/14, 124/7, 124/8, 133/13, 139/6, 147/5, 149/19, 151/19, 160/5, 160/9, 167/13, 169/11, 174/6, 176/2, 176/3, 180/1, 190/5, 201/14, 201/19, 201/19, 203/1, 203/4, 203/8, 204/6, 213/14, 215/12, 221/18, 222/1, 225/19, 225/4, 227/5, 235/18, A134B62a/1, A168B90b/20, A225B108b/16, A225B108b/2, A225B108b/6, A248B112b/11, A248B112b/6, A248B112b/6, A82B39a/21, A82B39b/18, A82B40a/3, B76a/20, B78b/2, B85a/9, B85a/9, B88a/14, B88b/6, B89a/2, B89b/10. **ķalye şuyı** Kavrulmuş yemek suyu 236/19.
- ķalanca** Kalan kısım, bakiye 153/6. **ķamıř** Kamış 20/3, 20/6, 24/5, 163/14, B87b/1.
- ķalb** (Ar.) Kalp 49/3, 49/4, 66/8, 68/3, 68/7, 70/6, 70/15, 70/16, 70/18, 71/5, 71/7, 71/13, 106, 12/9, 136/15, 166/13, 177/16, 178/14, 188/3, 198/10, 200/1, 206/9, 209/3, **ķamıř kulaklı** Kamış kulaklı 245/18.
- ķamıřlık** Kamışlık 195/1.
- ķamu** Kamu, bütin B89b/1.
- ķan** Kan 3/2, 5/3, 6/13, 6/15, 7/3, 8/19, 9/1, 17/3, 17/4, 17/15, 17/15, 17/16, 19/14, 19/6, 20/1, 20/1, 20/11, 20/12, 20/14, 20/15, 20/16, 20/18, 20/19, 20/2, 20/5, 20/6, 20/8, 20/9, 21/10, 21/12, 21/14, 21/16, 21/20, 21/3, 21/4, 21/6, 21/7, 21/9, 22/9, 26/5, 26/7, 26/8, 27/11, 27/12, 27/13, 27/18, 30/5, 30/15, 31/15, 32/17, 32/18, 33/4, 36/2, 37/8, 38/5, 38/6, 39/5, 39/19, 40/6, 40/12, 41/16, 41/17, 52/3, 53/6, 54/3, 54/18, 54/20, 56/1, 56/4, 56/5, 56/8, 56/11, 56/13, 57/1, 57/2, 57/6, 57/7, 57/7, 60/11, 66/8, 69/3, 69/10, 72/13, 74/11, 74/12, 74/8, 75/10,

78/1, 78/4, 79/3, 89/17, 89/18, 93/4, 95/7, 98/5, 99/17, 100/14, 101/11, 101/12, 101/14, 101/15, 102/8, 102/10, 103/2, 103/3, 103/10, 105/14, 106/8, 107/13, 107/13, 109/5, 110/5, 114/12, 116/8, 117/6, 118/18, 129/9, 130/15, 131/14, 131/16, 137/14, 138/9, 138/10, 140/12, 142/8, 146/5, 148/9, 149/9, 152/12, 155/18, 157/6, 157/8, 158/18, 159/1, 159/2, 159/3, 159/5, 159/9, 159/10, 159/11, 159/12, 160/4, 160/5, 160/8, 160/9, 160/13, 161/6, 161/7, 162/6, 162/11, 165/2, 165/3, 165/4, 166/8, 167/11, 168/12, 168/18, 190/13, 190/9, 196/12, 206/17, 207/19, 209/19, 210/6, 213/1, 213/4, 213/7, 214/2, 214/3, 216/9, 219/1, 220/3, 220/8, 225/15, 242/6, 242/8, 243/13, a108B51a/12, a108B51a/7, a108B51a/9, a134B62a/7, a147B67b/21, a147B68a/4, a147B68a/7, a217B104a/2, a80B37b/1, a80B38a/6, a82B40a/12, B6a/2, B6a/2, B76b/6, B78b/15, B78b/20, B79a/1, B80a/13, B80a/9, B81b/17, B81b/17, B81b/18, B81b/19, B81b/19, B81b/20, B81b/21, B82a/1, B82a/2, B82a/3, B83a/15, B83b/4, B83b/5, B83b/9, B84a/9, B84b/9, B88b/18, B89a/11.

kana- Kanamak 20/7, 26/18, 26/7, 36/2, 69/12, 115/10, 138/7, 146/8, 216/11, 219/15.

kan al-Kan almak 9/12, 62/7, 67/6, 74/15, 81/10, 82/14, 84/3, 119/17, 123/6, 125/8, 125/10, 125/13, 126/1, 129/4, 132/2, 138/8, 140/3, 140/12, 142/15, 144/1, 144/2, 144/16, 145/17, 148/8, 148/11, 148/17, 149/7, 152/14, 154/11, 154/17, 156/7, 157/16, 188/8, 189/1, 189/12, 190/11, 190/15, 198/15,

216/11, 218/15, 218/16, 218/18, 218/19, 219/2, 219/4, 219/8, 219/12, 219/13, 219/16, 219/18, 222/10, 222/12, 222/7, 242/14, 243/3, 243/13, A147B67b/20, A147B68a/8, A168B91a/12, A217B104a/2, A217B104a/8, A84B41a/15, B6b/12, B78b/20, B79a/5, B81a/15, B81a/19, B82b/16, B83a/15, B84a/5, B85a/5, B85a/6, B87a/12, B87a/13, B87a/18, B89a/8.

kan aldur- Kan aldirmek 217/11, 220/7.

kan alın- Kan alınmak 219/15.

kanama Kanama 25/20.

kanat(d) Kanat 115/9, 209/17.

kan çokluğu Kan çokluğu 5/3, 137/13.

kan çürüğü Kan toplanması 157/13.

kandır- Kandırmak (suya) 212/17.

kan galebeliği Kan fazlalığı 223/12.

kan galebesi Kan fazlalığı 54/15, 210/14, 222/6.

kanı Hangi 33/10, 71/4, 209/16, 245/15, A134B62a/2, B88a/15, B88b/9.

kan giden Kanama 200/16, 98/8,

kankı Hangi 162/2, 224/19.

kanlı Kanlı 21/2, 21/5, 54/6, 61/16, 67/4, 115/2.

kan tükürmek(g) Kan tükürmek 211/13.

kap- Kapmak 101/4.

kap- Kapamak 80/5, 218/6, B80b/3, B89b/3.

kapak(g) Kapak 57/14, A248B112b/5.

kapanuk Kapanık 58/16.

kapla- Kaplamak 73/18.

kapu Kapı 21/11, 195/8, 195/10.

kar Kar 30/1, 30/2, 135/9.

kar(ı)n Karın 4/13, 4/14, 4/17, 16/10, 36/21, 37/5, 43/13, 45/11, 45/6, 45/7, 48/9, 48/12, 50/7, 50/10, 59/2, 69/2, 70/9, 77/15, 78/9, 78/12, 80/14, 83/17, 85/5, 86/18, 95/6, 95/7, 95/9, 95/12, 95/13, 95/14, 95/15, 95/16, 96/6, 97/3, 97/15, 99/9, 101/1, 106/11, 112/18, 114/17, 115/3, 117/16, 119/8, 120/19, 121/13, 136/6, 136/11, 139/6, 143/5, 164/9, 169/2, 170/5, 180/18, 187/8, 196/13, 198/1, 198/14, 205/18, 206/14, 207/4, 209/13, 215/17, 221/19, 223/6, 233/16, 233/17, 239/1, 239/6, 239/13, 244/6, A174B94a/18, A240B109a/12, A82B39a/19, A82B40a/2, B79a/20, B82a/5, B82a/9, B83a/10, B84b/10, B84b/16, B87a/8, B87a/10, B88b/21.

kar- Karmak, karıştırmak 85/8.

kara Kara 8/19, 15/14, 23/20, 36/2, 53/3, 57/18, 76/18, 78/1, 83/11, 119/14, 149/8, 155/15, 156/7, 162/6, 165/13, 165/17, 167/11, 216/16, 219/4, 223/13, 246/18, A147B68a/3, B81b/4, B81b/7, B83b/13, B83b/7.

kara ağac Kara ağac 113/5, B77a/15.

karār (Ar.) Ölçü A168B91b/3.

karabaş Karabaş 204/12, 209/1, 209/2, 209/9.

karabaş çiçeği Karabaş çiçeği 204/7.

karabaşlu Karabaş otu 130/3, 171/4, 204/14.

kara behağ Siyah lekeli deri hastalığı 145/5.

kara boya Kara boya B89a/6.

karaca 1. Esmer, 2. Üst kol 68/10, 101/16, 144/9, 218/5.

karaca ot Karaca ot 9/18, 163/3.

kara çalı Kara çalı 103/11, 104/6.

kara çalı tohumu Kara çalı tohumu 108/2.

kara çörekotu Kara çörekotu 82/2, 82/8, 131/5, 182/1, A174B94b/17.

kara eşek tersi Kara eşek gübresi B84b/4.

kara gārīkūn Siyah katran ağacı B78a/7.

kara helile Kara helile otu 145/12, 175/12, 175/16, 175/4, 177/8, 182/15, A174B95a/9, B81a/15.

kara kırūfi Siyah bir mumlu merhem 156/16.

karalık(ğ) Siyahlık 15/3, 119/15, 144/14, 182/17, 186/5, A147B67b/20, A174B95a/11.

karanfil Karanfil 25/14, 46/8, 47/14, 80/17, 122/1, 123/15, 172/14, 176/12, 176/19, 177/19, 179/8, 180/9, 181/17, 182/9, 184/1, 185/3, 185/8, 201/15, 202/4, 203/9, 214/4, A168B91b/4, A172B93b/12, A174B94b/14, A174B95a/3, A174B95b/10, A174B96a/11, A174B96a/7, A82B39b/2, B76a/14, B89a/12.

karanfül Karanfıl 66/16, 96/13, 120/12.

karanfül şuyı Karanfıl suyu 66/13.

karañu Karanlık 18/2, 52/16, 55/12.

karañuluk Karanlık 12/7, 213/2.

karañuluk Karanlık 216/18.

kara nohūd Kara nohut 44/8.

kara nohud Kara nohut 87/18.

kara oğlak Kara oğlak 215/3.

kara ot Kara ot 124/1.

karar- Kararmak 54/16, 135/2, 138/4, 160/2, B87a/16.

karart(d)- Karartmak 70/18, 172/1, 208/11, 213/5.

karā sevdā Malihulya 166/4.

karā şığır Kara sığır A168B91b/1.

karātoḅ otı Karatopalak otu 150/8.

karā tuz Kara tuz 188/1.

karā tut Kara dut 237/8.

karā üzüm Kara üzüm 50/11, 81/5, 144/18, 153/11, 153/13, 155/2, 192/7, 242/19, B79a/4.

karā zırnîḥ Kara zırnık 129/15.

karbuz Karpuz 69/16, 112/16, 141/13.

karbuz kabı Karpuz kabuğu 69/14.

karbuz şuyı Karpuz suyu 137/19, 138/11, 141/3, 212/16.

karḡu Kamış 190/6.

karı Yaşlı kadın 198/17.

karın ağrısı Karın ağrısı 65/6, 65/7, 97/17, 98/4, 98/7.

karınca Karınca 29/10, 29/11, 167/13, 167/9, 167/9, 190/1, B6a/15, B89a/13, B89a/20.

karınca yumurtaşı Karınca yumurtası B80b/17.

karış- Karışmak 13/17, 196/12, 42/14, 95/6, B88b/18.

karışdır- Karıştırmak 168/17, 182/1, 182/2, 184/6, 185/13, 185/15, 185/9, 188/10, 189/15, 190/9, 196/11, 196/7, 220/4, 225/11, 225/14, 225/7, 236/9, 241/19, 242/5, 243/7.

karışdur- Karıştırmak 5/1, 7/13, 9/14, 23/6, 27/14, 27/20, 30/20, 32/11, 32/21, 34/1, 34/8, 35/10, 35/19, 36/5, 36/9,

36/11, 42/10, 43/11, 45/10, 46/10, 50/18, 51/17, 53/17, 53/19, 55/19, 57/4, 59/13, 59/17, 60/12, 61/8, 61/9, 61/18, 64/19, 67/14, 71/12, 79/8, 79/11, 83/1, 83/9, 83/14, 83/19, 85/5, 85/14, 86/3, 86/5, 88/12, 89/13, 91/10, 93/6, 94/9, 97/13, 98/1, 98/8, 108/3, 109/12, 109/14, 110/7, 111/5, 111/7, 111/10, 112/7, 112/18, 113/3, 115/3, 117/3, 117/19, 121/4, 121/6, 121/8, 122/6, 124/2, 124/9, 126/13, 127/10, 129/1, 130/18, 131/5, 131/7, 136/5, 142/17, 143/7, 143/13, 143/14, 143/17, 145/3, 145/19, 146/13, 149/3, 150/3, 150/9, 150/18, 152/5, 152/8, 152/18, 152/19, 153/2, 153/9, 153/19, 154/2, 154/5, 157/9, 158/1, 158/6, 159/8, 161/9, 163/1, 165/6, 166/12, 167/16, 173/4, 174/11, 178/12, 179/2, 181/7, 181/14, 189/4, 191/15, 199/8, 199/9, 202/6, 203/7, 204/12, 208/19, 209/2, 210/15, 211/19, 225/11, 235/19, 236/8, 241/12, 241/2, 241/3, 242/9, 244/11, A108B51a/8, A134B61b/13, A147B67b/17, A168B90b/14, A168B91b/8, A168B92a/4, A168B92a/9, A174B94b/11, A174B94b/17, A174B94b/18, A174B94b/4, A174B95b/14, A174B96a/12, A225B108b/21, A225B108b/8, A82B39b/10, A82B40a/10, A82B40a/20, A82B40a/9, A84B41a/10, A84B41a/7, B75b/20, B76a/1, B77b/15, B77b/8, B79b/3, B79b/8, B80a/18, B80b/7, B81a/20, B81a/5, B82b/4, B82b/9, B83a/20, B83b/20, B84b/14, B84b/18, B85a/13, B85a/17, B85a/7, B86b/13, B87a/11, B87a/13, B87a/2, B87a/21, B87a/4, B87a/6, B88a/2,

- B88a/4, B88b/1, B88b/14, B88b/15, B89a/21.
- karışık** Karışık 37/8.
- karīb** (Ar.) Yakın 63/8, 121/11.
- karlanıkcı** Kırlangıç 14/8.
- karlı** Karlı 196/16.
- karpuz** Karpuz 103/11, 106/15, 217/4, B82b/5.
- karpuz çekirdeği** Karpuz çekirdeği B82a/8.
- karşu** Karşı 9/17, 14/3, 19/15, 19/16, 26/1, 68/13, 76/13, 78/12, 116/18, 124/18, 126/14, 131/4, 147/7, 155/19, 157/7, 162/12, 163/6, 186/18, 192/4, 193/8, 195/3, 195/8, 218/7, 235/12, 235/17, 236/6, 236/19, 237/6, 237/7, 237/14, 240/9, A248B112a/20, A248B112a/21, B81a/18, B87a/2, B88a/2.
- kārūre** (Ar.) Hastanın hekime idrarını gösterdiği kap 138/6, 138/7, 139/17, 221/5, 223/10, 223/14, 223/15, 223/5, 223/7, 223/8, 223/9, A82B40a/14, A82B40a/14, B6b/14.
- kāsni** (Far.) Acı marul 98/10, 153/18.
- kāşni** (Far.) Acı marul 51/17.
- kāyim it(d)-** Gıvama getirmek A168B91b/3.
- ka'tāk** (?) Bir at hastalığı 248/1.
- kasāvet** (Ar.) Sertlik, katılık 70/18.
- kasık** Kasık B87a/10.
- kasık ağrısı** Kasık ağrısı 113/10, 206/11.
- kasık kılı** Kasık kılı 238/6.
- kasık yarıldığı** Kasık yarılması 212/4.
- kasni** Kasni otu, şeytantesi otu, çadıruşağı 167/12, B78b/7.
- kasrışdur-** Karıştırmak B86a/21.
- kaşık(ğ)** Kaşık 108/7, 109/3, 234/12.
- kaşıl-** Kasılmak 3/13, 34/5, 34/18.
- kaşni** bks. Kaşni 32/11, 76/1, 87/15, B79b/7.
- kaşık(ğ)** Kasık 103/15, 104/10, 108/5, 123/1, A108B51a/11, A168B91a/16.
- kaşık(ğ)** Kasık 20/7, 86/18, 103/9, 208/13, B82a/13, B84b/20.
- kaş** Kaş 71/5, 198/14, 228/11, 228/12, 228/13, 228/19, 228/9, 229/1, 229/12, 239/11, 239/6, B80b/14, B80b/16, B81a/14, B82b/12.
- kaşık(ğ)** Kaşık 34/7, 34/17, 35/12, 45/7, 50/6, 53/4, 73/16, 75/12, 78/11, 82/18, 85/9, 88/11, 88/12, 92/19, 94/1, 96/6, 98/11, 98/6, 98/7, 105/2, 107/10, 112/11, 113/19, 117/11, 125/2, 130/7, 130/8, 130/8, 137/11, 147/17, 152/2, 155/3, 155/4, 166/1, 173/6, 202/2, B86a/20.
- kaşın-** Kaşınmak 150/5, 150/7.
- kaşındur-** Kaşındırmak 239/12.
- kat** Kat 39/11, 64/2, 162/15, 185/17, 185/17, 189/7, B88a/19.
- kat-** Katmak 6/10, 6/11, 8/1, 8/17, 19/11, 245/4, 25/12, 30/17, 37/3, 38/20, 39/8, 46/2, 47/14, 49/11, 49/12, 50/7, 50/14, 51/19, 54/3, 55/13, 56/15, 60/6, 61/1, 61/15, 65/11, 67/7, 67/19, 68/8, 69/4, 69/11, 71/17, 72/4, 72/11, 73/14, 75/4, 77/18, 78/6, 84/2, 84/8, 84/16, 85/8, 86/13, 87/3, 88/11, 92/19, 93/8, 93/17, 95/9, 100/15, 103/1, 103/6, 103/12, 106/12, 106/12, 107/15, 108/1, 108/4, 108/7, 108/16, 114/1, 115/3, 115/15, 116/5, 125/2, 128/12, 128/14,

129/18, 131/19, 132/2, 133/7,
133/18, 135/9, 136/4, 139/12,
147/15, 147/18, 151/14, 153/14,
154/19, 158/1, 158/3, 158/13,
159/12, 162/18, 166/4, 173/14,
174/4, 175/1, 176/4, 178/14,
179/11, 180/14, 182/10, 185/11,
185/12, 187/3, 187/7, 187/9,
187/13, 187/18, 188/11, 188/15,
193/14, 195/16, 199/8, 199/10,
199/13, 199/17, 201/2, 201/4,
201/6, 201/7, 201/8, 201/10,
201/13, 201/17, 202/1, 202/2,
203/9, 203/12, 203/13, 204/3,
204/5, 204/7, 205/12, 206/1,
207/11, 209/6, 214/11, 218/6,
220/4, 239/4, 239/10, 239/11,
239/18, 241/10, 241/14, 241/15,
242/1, 242/14, 243/11, 244/2,
244/18, 245/1, A108B50b/20,
A108B51a/10, A108B51a/6,
A174B95a/4, A225B108b/2,
A240B109a/11, A82B39b/15,
A82B39b/16, A82B39b/3, B40a/6,
B77a/21, B77b/4, B78a/4, B79a/15,
B80b/13, B80b/14, B80b/17,
B81b/12, B81b/15, B81b/18,
B81b/21, B82a/8, B82a/9,
B82b/10, B82b/7, B83a/2, B84b/3,
B84b/6, B86a/20, B86b/18,
B87a/3, B88a/16, B89b/5.

katı Katı, çok, şiddetli 7/2, 16/14, 23/4,
30/1, 30/18, 31/11, 31/15, 34/13,
34/19, 37/15, 41/15, 43/3, 50/15,
57/8, 62/10, 63/18, 64/19, 66/18,
74/12, 75/1, 81/19, 87/5, 88/3,
89/11, 89/14, 89/17, 90/14, 90/7,
94/12, 94/14, 95/1, 95/4, 101/13,
108/17, 109/3, 128/8, 132/1,
132/15, 133/14, 142/17, 144/4,
147/9, 149/5, 154/9, 158/14, 160/1,
161/17, 162/11, 162/16, 184/6,
193/8, 194/14, 196/4, 211/19,
215/13, 217/6, 218/16, 218/2,
221/14, 221/18, 222/8, 223/12,

223/13, 223/14, 238/17, 239/1,
242/9, A147B68a/12, A147B68a/6,
A168B90b/12, A168B90b/19,
A174B95b/13, A248B112a/19,
A248B112b/9, A80B37a/19,
A80B38a/1, A82B39b/10,
A82B39b/15, A82B39b/8,
A84B41a/12, B75b/21, B76a/17,
B79b/20, B7a/2, B83a/14,
B83b/17, B83b/7, B84a/11,
B84a/21, B88b/14.

katı katı Katı katı, sert sert 239/2.

katıl- Katılmak 132/18, 132/7, B78b/4,
B88b/17.

katılan- Katılaşmak, sertleşmek 239/2.

katı ol- Katı olmak 139/11.

katır arkalı Katır sırtlı 247/11.

katır kulaklı Katır kulaklı 247/10.

katır kuyruklu Katır kuyruklu 247/11.

kattāl (Ar.) Öldürücü B5b/15, B77b/16.

kattāl edviye Öldürücü ilaçlar B77b/17,
B77b/18, B77b/19, B78a/1.

kaṭ' ā (Ar.) Asla, hiç 94/11, 102/2, 147/5,
151/16.

kaṭ' eyle- Kesmek, durdurmak 100/10.

kaṭ' it(d)- Kesmek, durdurmak 49/14,
51/4, 102/7, 106, 141/18, 170/6,
177/17, 180/11, 181/9, 183/4,
202/16, 211/8, 212/17, 213/1,
213/11, 213/4, 213/7, 213/9,
A174B94b/6, A174B95a/16,
B7a/3.

kaṭ' ol- Kesilmek, durmak 99/3, B86a/10.

katır Katır 247/6, 247/10.

katır tırnağı Katır tırnağı bitkisi 168/8.

katife (Ar.) Kadife 235/13, 236/13.

katmer katmer Kat kat, üst üste 147/6.

- kaṭrān** (Ar.) Katran 24/9, 24/10, 35/16, 63/14, 76/12, 76/12, 98/12, 122/15, 122/16, 122/19, 159/8, 186/3, 235/14, 237/1, A82B39a/13, B80a/18, B89a/19.
- kaṭrān köpügi** Katran köpüğü 89/1.
- kaṭre** (Ar.) Damla 92/10, 139/12.
- kaṭunṭuzluğı** Kadın tuzluğu, sarı çalı, cavşir 31/16, 222/11.
- kaṭūnā** (Ar.) Bağa yaprağı 19/9.
- kavıḳ(ğ)** Mesane 4/18, 102/17, 102/19, 103/1, 103/5, 103/9, 104/3, 104/18, 104/19, 105/3, 105/4, 105/5, 105/7, 105/13, 105/14, 105/17, 105/18, 105/19, 106/1, 107/11, 177/15, 195/18, 196/2, 209/15.
- kavım** Kavun 226/16.
- kavın çekirdegi** Kavun çekirdeği 108/16, 141/11.
- kavın tohumı** Kavun tohumu 105/18.
- kavır-** Kavurmak 49/11.
- kavī** (Ar.) Kuvvetli 29/4, 31/3, 44/7, 46/14, 47/7, 49/5, 70/13, 70/16, 71/5, 72/5, 88/1, 92/10, 106, 165/11, 194/13, 216/17, 218/1, 243/11, A168B91b/20, A174B95a/5.
- kavī dut-** Güçlü tutmak 207/6.
- kavī eyle-** Kuvvetlendirmek 47/16, 48/12, 72/6, 93/2, 120/19, 170/2, 170/4, 178/5, 182/11, 182/13, 182/14, 187/19, 206/8, 207/18, 211/6, 212/2, 214/10, 214/14, A168B92a/2, A174B95a/7, A174B95a/8.
- kavī it(d)-** 48/17, 52/12, 45/14, 49/2, 49/3, 68/7, 71/13, 72/16, 72/2, 91/13, 118/3, 166/13, 176/6, 178/14, 206/4, 209/3, 209/9, 210/8, 211/10, 211/5, 212/12, 213/6, a134b61b/14, a168b91b/12, A80B37b/10, B77a/4, B85b/1.
- kaṭvīlik** Güçlülük, sağlamlık 227/12.
- kaṭvī ol-** Güçlü olmak, sağlam olmak 47/5.
- kaṭv(i)l** (Ar.) Söz 180/4, 227/18, 230/7, 230/11, 230/17, 230/19, 231/16, 232/1, 247/14.
- kaṭvim** (Ar.) Kavim 227/6.
- kaṭvla-** Kabuklanmak, soyulmak B81a/7
- kaṭvandur-** Kabuklandırmak 150/10.
- kaṭvl-i eṣaḥḥ** En doğru söz 34/15.
- kaṭvl-i hūkemā** Hekimlerin sözü 53/18, 93/8.
- kaṭvrul-** Kavrulmak 45/6, 90/4, 196/10.
- kaṭvuḳ(ğ)** Mesane 59/2.
- kaṭvun** Kavun 77/13, 82/12, 88/3, 103/11, 209/10, 209/13, 209/14, 209/15, B82a/7, B88a/18.
- kaṭvun çekirdegi** Kavun çekirdeği 104/19.
- kaṭvun tohumı** Kavun tohumu 209/14.
- kaṭvur-** Kavurmak 46/8, 54/10, 54/9, 80/14, 81/4, 94/14, 99/18, 101/6, 103/3, 121/3, 141/17, 165/3, A168B91b/21.
- kaṭvurma** Kavurma 75/14.
- kaṭy** (Ar.) Kusma 217/8, 217/10.
- kaṭy-** Kaymak 238/19.
- kaṭyd it-** Kaydetmek 120/17
- kaṭyğana** Kaygana 73/16, 73/18, 74/2, 97/18, 220/2.
- kaṭyğu** Kaygı 70/7, 90/19.
- kaṭyḥ** (Ar.) Kusma 6/5, 51/4.
- kaṭy' it(d)-** Kusmak 41/6, 48/7, 50/4, 50/5, 50/10, 50/12, 51/1, 51/2, 51/3, 51/5,

51/7, 51/9, 51/10, 69/7, 132/18,
169/15.

ıayın Kayın ağacı 25/6.

ıayın ağacı Kayın ağacı 20/15.

ıaymak Kaymak 80/8, 80/11.

ıayna- Kaynamak 42/17, 91/17, 105/8,
111/2, 114/5, 193/11, 200/2, 202/9,
202/19, 203/9, 210/19, 216/6,
224/11, 224/12, 224/16, 224/17,
224/19, 225/18, A147B68a/1,
A225B108b/17, B77a/16, B88a/8,
B88a/8.

ıaynat(d)- Kaynatmak 7/6, 8/11, 16/7,
16/9, 16/14, 17/18, 23/19, 25/4,
25/5, 25/6, 25/20, 26/9, 26/11, 27/7,
28/16, 28/18, 29/19, 29/20, 31/21,
32/21, 33/5, 34/17, 35/7, 36/18,
37/2, 38/16, 39/1, 40/2, 42/13,
43/12, 45/10, 46/11, 48/17, 49/10,
50/11, 52/2, 52/13, 53/8, 59/18,
60/4, 61/4, 61/17, 62/12, 63/1, 64/4,
65/11, 65/5, 65/8, 67/2, 67/18, 72/4,
72/5, 73/15, 75/12, 75/14, 78/14,
80/5, 80/18, 82/7, 83/16, 84/7, 84/8,
84/15, 85/8, 85/10, 85/11, 85/13,
86/4, 87/2, 87/12, 88/9, 91/7, 91/12,
91/16, 92/1, 92/17, 94/1, 95/2,
96/17, 97/16, 98/12, 98/15, 99/1,
99/10, 100/13, 101/7, 102/7,
103/15, 104/6, 104/8, 105/16,
105/17, 106/9, 106/11, 108/3,
108/6, 108/14, 110/1, 110/10,
115/17, 116/16, 120/14, 120/19,
124/7, 125/2, 126/16, 130/5, 135/2,
135/5, 136/11, 139/6, 140/8,
140/17, 144/11, 144/18, 145/15,
150/1, 151/19, 155/3, 161/8,
163/15, 164/12, 166/1, 167/8,
168/6, 170/19, 170/8, 171/6, 173/1,
173/2, 174/6, 174/11, 174/15,
174/18, 176/2, 176/3, 183/13,
186/5, 187/6, 187/12, 187/15,
187/17, 188/14, 191/2, 191/6,

193/13, 195/16, 196/1, 196/7,
199/9, 200/7, 200/9, 200/11,
200/13, 201/1, 201/2, 201/11,
201/13, 201/18, 202/1, 202/5,
203/4, 203/5, 203/7, 203/12,
203/16, 203/17, 204/5, 204/6,
204/8, 204/10, 208/6, 213/14,
214/9, 220/1, 224/1, 224/4, 224/13,
224/18, 225/3, 225/5, 225/13,
225/19, 226/11, 226/13, 227/1,
237/12, 237/15, 238/19, 239/13,
239/18, 240/3, 242/19, 243/4,
243/11, 244/18, A157B90a/6,
A157B90a/7, A168B91b/20,
A168B90b/7, A168B92a/1,
A174B95b/3, A225B108b/12,
A225B108b/13, A225B108b/16,
A225B108b/3, A225B108b/5,
A225B108b/7, A240B109a/10,
A80B37a/16, A80B37b/8,
A80B37b/9, A82B39a/11,
A82B39a/14, A82B39a/15,
A82B39a/16, A82B39a/8,
A82B39b/2, A82B39b/4,
A82B39b/6, A84B41a/17, B7a/2,
B40a/6, B76b/13, B79a/12,
B79a/16, B79b/1, B80b/8,
B81a/10, B81b/1, B85a/12,
B86a/16, B86a/2, B86a/5, B86b/17,
B86b/18, B86b/3, B87a/1,
B87a/19, B87a/6, B88a/8, B89a/17,
B89b/10, B89b/8.

ıayrũfi Bir tũr merhem, mumlu bez, kefen
bezi 189/7, 189/17.

ıaz Kaz 38/19, 209/18.

ıaz- Kazmak 11/9, 126/19, 128/2,
192/7, 192/9, A168B91a/5.

ıazan Kazan 36/18, 95/2, 99/1, 110/10,
170/19, 171/2, 201/18, 202/6.

ıaz bokı Kaz dışkısı B87a/17.

ıaz eti Kaz eti 192/2, 209/17.

kazı- Kazımak 20/14, 98/6, 122/9, 142/4, 145/19, 146/11, 155/18, 157/6, 160/5, 161/4, 161/15, 162/4, B81a/21.

kazık(ğ) Kazık 21/4.

kazın- Kazınmak 96/9.

kazıt(d)- Kazıtmak 19/15, 152/9, B81a/8.

kaz ödi Kaz ödü 77/1.

kazuk(ğ) Kazık 20/19.

kaz yağı Kaz yağı 36/4, 37/16, 125/14, 129/4, 133/17, 191/1, A80B37a/17.

kazâ'en (Ar.) Kaza ile, kazara B1b/16.

kible (Ar.) Kible 194/17.

kıç Kıç 238/12, 243/2.

kıçıldat- Gıçıldatmak (yansıma) 222/2, 222/14.

kıç Kıç 246/3, 246/4, 246/14.

kıç ayağı Arka ayağı 243/19.

kıçın kıçın Arka arka 246/18.

kıdıkla- Gıdıklamak 164/17.

kıl Kıl 20/7, 30/21, 53/6, 53/7, 56/2, 56/3, 57/12, 57/15, 57/16, 57/17, 57/18, 151/1, 153/10, 172/1, 187/2, 205/19, B5b/18, B76b/15, B78a/15, B80b/11, B80b/12, B80b/17, B80b/17, B80b/18, B80b/19, B80b/20, B89a/15.

kıl- Kılmak 14/16, 22/12, 32/15, 235/11, 235/7, B1b/15.

kılğın Kenger tohumu 112/17.

kılıc Kılıç 12/2, 161/3, 161/5, 163/17, 164/9.

kılorı (?) 76/17.

kına Kına 27/15, 39/6, 124/2, B81b/15.

kına yak- Kına yakmak 135/10.

kınnâb (Ar.) Kenevir 38/3.

kır- Kırmak 24/18, 34/6, 8/2, 95/13, 95/14, 95/16, 95/16, 95/17, 95/18, 96/3, 96/6, 97/5, 116/6, 146/19, 167/14, 168/2, 206/14, A157B90a/6, A157B90a/7, B89b/12.

kırât (Ar.) Bir ölçü birimi 129/16, 173/17, 206/12, 206/5.

kıra'at olun- Okunmak 51/16.

kırfe (Ar.) Tarçın, karanfil A174B95a/1.

kırık Kırık B77a/14.

kırıl- Kırılmak 97/3, 244/8, B77a/14, B89b/10.

Kırım Kırım 54/6.

kırında Kırıntı 83/18.

kırık Kırık 6/17, 10/3, 75/17, 76/16, 78/15, 82/4, 85/15, 88/14, 94/12, 95/4, 99/6, 146/10, 155/4, 174/4, 174/5, 181/2, 185/15, 185/18, 186/10, 186/16, 186/17, 221/3, A174B94a/21, A225B108b/20, A225B108b/21, A80B37b/19, A82B39a/7, A82B40a/21, B78b/14, B78b/16, B79a/1, B86b/12, B87a/1, B87a/2.

kırık- Kırmak 122/19.

kırkıncı Kırkıncı 73/11, 220/17, 220/18.

kırlangıç başı Kırlangıç başı A82B39a/8.

kırlangıç kanı Kırlangıç kanı 118/9.

kırlangıç beynisi Kırlangıç beyni 52/1.

kırmızı Kırmızı 27/11, 236/1, 236/3, 236/4, 237/3, 241/11.

kıs(ı)m Kısım, bölüm 28/20, 81/18, 100/9, 144/5, 71/3, B84b/11.

kışa Kısa 246/1.

kışır Kısır 4/22, 198/18, B88a/14.

- kışrak** Kışrak 246/9.
- kışrak südi** Kışrak sütü B89a/10.
- kış** Kış 132/4, 140/11, 148/3, 169/18, 204/11, 217/9, 224/8, A134B62a/3.
- kışım** Kışım 30/16, 82/11, 131/4, 172/9, 219/1, A134B62a/3.
- kışr** (Ar.) Kabuk 7/15, A82B39b/13.
- kışr-ı aşı-ı hindibā** Hindiba kökü kabuğu 77/5.
- kışr-ı enār** Nar kabuğu 31/16.
- kıvām** (Ar.) Kıvam 67/18, 108/15, 120/15, 174/11, 174/11, 174/15, 174/19, 176/15, 177/6, 178/11, 178/2, 181/7, 185/14, 185/9, 199/10, 199/18, 199/18, 199/19, 200/14, 201/2, 203/13, 203/16, 224/1, 224/5, 224/9, 225/13, 225/5, 226/13, A168B91b/6, A174B94b/4, A174B96a/12, A225B108b/13, A225B108b/17, A225B108b/3.
- kıvāma gel-** Kıvama gelmek 199/19, 200/3, 202/1
- kıvāma gelmelü ol-** Kıvama gelmek 200/14.
- kıvāma getir-** Kıvama getirmek 200/11, 203/18, 204/1, 204/10.
- kıvām bul-** Kıvam bulmak 120/18, A225B108b/8.
- kıvām vir-** Kıvam vermek 180/14, 181/19, 204/15, A174B94b/16.
- kıvrıl-** Kıvrılmak 133/9.
- kıyās** (Ar.) Kıyas, karşılaştırma 220/12.
- kıymet** (Ar.) Kıymet, değer 247/12.
- kıymetlü** Kıymetli, değerli 246/7.
- kız** Kız 20/7, 227/16, 95/6, 118/7, 118/9, 119/13, 198/17, B88a/15, B88a/17, B88a/17.
- kız-** Kızmak 74/12, 74/5, 74/9, 98/16, 101/6, 101/6, 132/1, 135/10, 211/16.
- kızamık** Kızamık 147/1, 148/9, 149/9, 149/10, B5b/4.
- kızarmak** Kızarmak 135/3, 144/6, 144/7, 173/2, 241/11.
- kızart(d)-** Kızartmak 94/10, 176/7, 181/2, A174B94a/20.
- kızdur-** Kızdırmak 100/1, 120/3, 124/11, 166/13, 210/3, 212/7, 217/3, 237/10, 24/4, 24/7, 41/15, 54/9, 74/4, 76/13, 98/16, B80b/21, B86a/16.
- kızgın** Kızgın 164/6.
- kızıl** Kızıl 15/6, 17/4, 22/8, 27/13, 28/3, 28/10, 31/11, 38/20, 39/2, 39/18, 43/6, 54/8, 54/20, 61/18, 67/2, 69/16, 7/5, 71/3, 78/1, 81/9, 82/14, 106/17, 119/16, 120/10, 131/15, 133/14, 133/15, 138/6, 144/1, 149/7, 162/6, 188/7, 189/11, 190/10, 197/5, 198/19, 210/9, 216/11, 218/10, 219/17, 222/6, 223/12, 223/14, 223/15, 241/2, 241/3, A108B51a/6, A225B108b/10, A80B38a/5, B80a/6, B83b/5.
- kızıl ağaç** Kızıl ağaç 51/12.
- kızıl behmen** Kırmızı behmen 97/19, A82B39a/14, A82B39a/16.
- kızıl boya** Kırmızı boya 143/13, 145/15.
- kızılca** Kızılca 11/4, 149/10, 149/11, 149/11, 155/12, 157/14, B82b/4.
- kızıl gül** Kırmızı gül 27/19, 31/20, 67/10.

kızıl gül yabrağı Kırmızı gül yabrağı
172/9, 225/17.

kızıl kâh Kırmızı saman 178/19.

kızılılık(ğ) Kızılık 143/18.

kızıl ol- Kızıl olmak 154/6.

kızıl şarımşak(ğ) Kırmızı sarımsak 14/17.

kızıl üzüm Kırmızı üzüm 40/16, 45/6,
76/2, 87/1, 87/11, 88/2, 102/4,
128/13, 141/8, 176/1, 178/10,
215/17, A108B51a/6.

kızınışla Kızgınken 248/2.

kızınış şarâb Isınmış şarap 15/18.

kız oğlan Bakire kız 53/19.

kız südi Kız sütü 9/14, B87a/14.

kifâl (Ar.) Baş damarı 56/13, 219/5,
B85a/5, B87a/18.

kifâl tamar Baş damarı 74/15.

kifâl tamarı Baş damarı B84a/4, B87a/11,
B87a/13.

kifâl tamarı Baş damarı A80B38a/6.

ko- Koymak, bırakmak 8/2, 9/9, 12/6,
12/7, 13/16, 14/10, 16/3, 24/15,
24/17, 30/3, 30/2, 33/16, 43/7,
47/18, 50/15, 55/10, 58/19, 59/1,
59/2, 76/18, 76/19, 108/8, 119/2,
147/16, 153/16, 160/10, 164/15,
164/19, 165/4, 167/14, 167/19,
168/2, 168/6, 199/14, 202/17,
208/7, 213/4, 213/12, 232/7,
237/19, 238/1, 240/13, 248/3,
A134B61b/20, A174B95a/6,
A248B112a/21, B76a/14, B77a/3,
B78b/17, B79a/2, B80a/1, B81a/4,
B81a/20, B82b/6, B88a/21, B89a/9.

koça Yaşlı adam 163/10, 216/7, 219/7,
226/12, 248/5, A147B68a/2,
A248B112b/8, B6b/18.

koça- Kocamak, yaşlanmak 214/2.

kocalık Yaşlılık B86b/7.

koçalt(d)- İhtiyarlatmak 29/4, 179/15,
182/14, 213/17, A174B95a/8.

koç Koç 60/4.

koç boynuzu Koç boynuzu 167/10.

koç derisi Koç derisi A168b91a/7.

koç- Kokmak 26/13, 26/18, 26/19,
28/20, 30/16, 127/6, 127/12,
128/10, 155/13, 163/18, 167/10,
180/1, 221/14.

koçar ol- Sürekli kokmak 61/16.

koçla- Koklamak 53/1, 68/15, 91/19,
118/13, A217B103b/19,
A80B37b/20, A80B38a/4,
B84a/12, B85a/17.

koçu Koku 3/12, 68/13, 118/13, 13/18,
207/1, 218/10, 218/11, 218/8,
224/8, A217B103b/19, B78a/15,
B7a/6, B85a/4, B89a/18, B89a/8.

koçula- Koklamak 21/14, 22/4, 5/4, 6/3,
65/15, 66/6, 66/15, 68/1, 68/16,
69/13, 71/13, 72/2, 81/16, 82/3,
118/16, 120/5, 206/10, 208/12,
218/12, B78a/15.

koçulat(d)- Koklatmak 139/15, 139/16.

koçulu Kokulu 242/2.

kol Kol 6/14, 50/16, 54/19, 77/9, 123/6,
141/16, 153/5, 153/5, 154/16,
162/11, 219/17, 219/18, 219/18,
219/19, 231/16, 231/17, 242/9,
243/2, A168B91a/1, A168B91a/3,
A84B41a/14.

kolun yiri Kayış yeri 246/9.

koltuk(ğ) Koltuk 232/16, 232/16, 232/17,
A168B90b/15, A168B91a/2,
B83a/12.

konak(ğ) Saç diplerinde olan kepek 154/9,
B80b/4.

koñağ(ğ) Saç diplerinde olan kepek
B5b/18, B80b/12, B80b/20,
B81a/2, B81a/3.

konuk Misafir 232/12, 247/19.

konul- Konulmak 195/6, 195/7.

kop- Kopmak 19/4, 39/15, 57/18, 115/1,
156/14.

kopar- Koparmak 11/11, 13/15, 26/16,
27/17, 112/1, 112/1, 112/1, 112/2,
112/2, 113/15, 115/1, 141/8, 151/2,
220/6, 224/18.

kor Kor, ateş 24/7, 54/3, 102/15,
106/13.

korķ- Korkmak 160/7, 223/3, 67/5, 87/8,
197/7, B78a/9, B85a/1.

korķu Korku 15/11, 15/6, 138/8, B83a/18.

korķulu Korkulu 216/18, 231/13.

korķusuz Korkusuz 89/4.

korķut(d)- Korkutmak 9/17, 18/2, B89a/9.

koruķ Koruk 66/6, 77/10, 107/5.

koruķ aşı Koruk yemeği 45/19, B82a/21.

koruķ bestili Koruk pestili 165/5.

koruķlı Koruklu 107/3.

koruķ suyu Koruk suyu 18/8, 27/20, 30/13,
60/11, 67/9, 84/4, 209/12, 210/14,
236/1, 236/4, 237/16, A84B41a/16,
B7a/8, B82b/21, B85a/3.

koruķ şarābı Koruk şerbeti 45/18, 90/16,
118/3.

koş- Koşmak 240/15.

kovān Kovan B88a/18.

koymak 5/12, 9/16, 11/9, 13/2,
16/4, 16/8, 17/1, 18/2, 19/4, 20/4,
20/17, 21/6, 22/4, 23/18, 23/19,
23/20, 24/14, 25/17, 29/10, 29/20,
30/5, 30/8, 30/10, 34/16, 35/12,

36/4, 36/19, 38/5, 38/12, 39/12,
54/3, 56/5, 56/19, 60/6, 61/2, 61/5,
61/10, 61/18, 62/7, 62/18, 63/13,
67/18, 68/5, 68/12, 69/10, 69/13,
72/5, 73/15, 73/17, 74/6, 75/7,
75/12, 76/15, 76/16, 76/17, 76/19,
77/2, 78/11, 78/12, 78/16, 80/4,
81/4, 82/19, 84/10, 84/13, 85/8,
85/10, 95/3, 96/5, 97/18, 98/10,
99/3, 101/16, 101/6, 101/8, 105/10,
105/12, 105/8, 106/17, 107/17,
110/10, 111/2, 111/2, 114/18,
114/5, 114/8, 115/1, 115/5, 116/11,
117/3, 119/12, 120/19, 122/10,
124/10, 124/14, 124/8, 124/9,
125/16, 126/16, 126/7, 127/10,
127/10, 128/3, 129/14, 129/6,
130/13, 130/4, 131/3, 131/6, 131/7,
135/4, 135/4, 137/6, 141/8, 143/15,
147/3, 147/12, 148/17, 149/4,
151/12, 151/18, 152/1, 152/16,
153/7, 155/3, 155/19, 156/14,
157/11, 160/14, 160/15, 161/12,
161/13, 161/14, 162/16, 163/8,
164/6, 164/10, 164/14, 164/17,
165/19, 166/2, 166/5, 167/1, 168/6,
168/7, 171/3, 173/4, 173/5, 174/7,
174/10, 174/14, 174/18, 176/2,
177/7, 177/12, 178/13, 181/7,
181/14, 182/12, 182/18, 184/6,
185/14, 186/7, 186/8, 186/9,
186/15, 186/19, 187/18, 187/19,
189/9, 190/6, 191/13, 191/14,
199/7, 199/8, 199/11, 199/12,
200/4, 200/8, 200/12, 200/14,
200/15, 201/8, 201/10, 201/11,
201/16, 202/2, 202/7, 202/8,
202/18, 202/19, 203/10, 203/13,
203/15, 204/1, 204/10, 208/6,
208/7, 208/9, 211/1, 211/16,
211/16, 211/2, 213/13, 218/6,
218/7, 224/5, 224/18, 225/2, 225/4,
225/7, 225/10, 225/12, 225/14,
225/17, 225/18, 225/19, 226/14,
227/2, 235/15, 236/12, 237/10,
239/13, 242/4, 242/9, 242/11,

242/16, 242/17, 245/12, 245/13,
A168B90b/19, A168B90b/9,
A168B91a/3, A168B91b/13,
A174B94b/11, A174B94b/4,
A174B95a/12, A174B95b/14,
A225B108b/12, A225B108b/13,
A225B108b/17, A225B108b/18,
A225B108b/21, A225B108b/5,
A225B108b/7, A225B108b/7,
A225B108b/8, A80B38a/1,
A82B39a/9, A82B39b/19, B77a/2,
B77b/11, B77b/15, B79a/18,
B79a/20, B80a/12, B80b/2,
B81b/6, B81b/8, B81b/9, B82b/8,
B82b/9, B83b/18, B83b/21,
B84b/12, B84b/5, B84b/5, B84b/5,
B85a/14, B86a/15, B86b/13,
B86b/16, B87a/2, B87a/3, B88a/7,
B88a/9, B89a/20, B89b/3.

koşıl- Koyulmak 63/1.

koşuvir- Koyuvermek 241/13.

koşu Koyu 127/10, 220/12,
A225B108b/3.

koşul- Bırakılmak 185/10, 225/8.

koşun Koyun 94/12, 110/15, 167/6,
B89b/7.

koşun bıtırağı Koyun pıtırağı 113/15,
114/14.

koşun derisi Koyun derisi 242/9.

koşun dili Koyun dili 208/4.

koşun eti Koyun eti 84/4, 144/9, 215/4,
A84B41a/16, A168B91a/13.

koşun kığı Koyun gübresi 71/10.

koşun ödi Koyun ödü 60/4, 61/8, 62/14,
135/11, 235/18, B81a/1.

koşun öykeni Koyun akciğeri 116/3.

koşun yüñi Koyun yünü 161/8.

koş Ceviz 13/10, 24/7, 39/11, 82/18,
96/13, 96/14, 102/6, 116/19,

126/15, 129/9, 136/3, 136/5, 184/7,
189/11, 212/13, A174B95b/14,
B78a/7, B83a/13.

koş ağacı Koz ağacı 186/9.

koş içi Koz içi A147B67b/17, B78b/21.

koş kabı Ceviz kabuğu 186/14,
A168B92a/9, B81b/6, B83b/21.

koş yaprağı Ceviz yaprağı B79b/11.

kubbe (Ar.) Kubbe 198/1.

kuc- Kucaklamak 232/18.

kudret (Ar.) Kudret, güc 68/4, 231/1.

kuduz Kuduz B5b/16.

kufāk (?) Bir at hastalığı 248/1.

kufāş (Ar.) Atın bacaklarının büzüşmesi
ile oluşın bir hastalık 248/1.

kulağ Kulak 60/4, 60/6.

kulağa giren Kulağa kaçın böcek 63/6,
63/9.

kulağ(đ) Kulak 3/27, 9/6, 14/11, 59/4,
59/5, 59/7, 59/8, 59/11, 59/12,
59/13, 59/14, 59/17, 59/18, 59/19,
60/1, 60/2, 60/3, 60/4, 60/7, 60/8,
60/11, 60/12, 60/14, 60/15, 60/17,
60/19, 61/2, 61/3, 61/4, 61/5, 61/7,
61/8, 61/9, 61/10, 61/10, 61/12,
61/15, 61/19, 62/1, 62/3, 62/4, 62/8,
62/9, 62/12, 62/15, 62/16, 63/3,
63/4, 63/6, 63/7, 63/9, 63/10, 63/14,
63/15, 63/18, 64/2, 64/5, 64/6,
161/11, 161/2, 162/13, 175/3,
176/17, 197/10, 221/15, 226/18,
227/19, 228/1, 228/2, 228/3, 228/4,
228/5, 228/6, 228/7, 228/8, 245/18,
246/5, B86a/14, B83b/16, B87a/12.

kulağ ağrısı Kulak ağrısı 59/10, 59/3, 59/4,
59/6, 59/9, 61/10, 63/11.

kulağ ağzı Kulak ağzı 63/7, 63/10.

- kulak ardı** Kulak arkası 40/4, 60/10, 219/12, B83a/12, B84a/3.
- kulak dibi** Kulak dibi 60/9.
- kulak gürüldüsü** Kulak gürültüsü 59/15, 59/16.
- kulak renci** Kulak sıkıntısı 63/16.
- kulak tutul-** Kulak tutulmak 60/12.
- kulķās** (Ar.) Yıllanyastığıgillerden bir ot 88/3.
- kullan-** Kullanmak 57/17.
- kullanıl-** Kullanılmak 25/21.
- kulun** At veya eşek yavrusu A248B112b/1, B88b/20.
- kulunc** (Ar.) Kulunç 4/10, 10/7, 41/3, 73/5, 85/15, 85/16, 85/17, 85/18, 85/19, 86/2, 86/4, 86/6, 86/9, 86/10, 87/3, 87/15, 88/7, 88/8, 88/9, 88/13, 106/2, 11/14, 136/12, 173/6, 187/16, 207/3, 213/18, 215/1, 215/10.
- kulunclu** Kulunçlu 196/5.
- kulun dişi** Tay dişi A248B112b/5, A248B112b/6.
- kum** Kum 103/5, 127/1, 127/1, 174/8, A108B50b/21.
- kumaş** Kumaş 187/2, 235/11, 236/1, 236/2, 236/3, 236/4, 236/5, 237/6, 236/10, 236/11, 236/18.
- kunduz hāyası** Kunduz hayası bitkisi 210/2.
- kunduz şaşağı** bkz. kunduz hāyası B84b/7.
- ķurb** (Ar.) Yakın 38/13.
- ķurbađa** Kurbağa 27/3, 142/2, 165/1, 245/5, B83b/3.
- ķurbađa boğı** Kurbağa dışkısı 129/19.
- ķurd** Kurt 4/13, 4/15, 24/9, 24/10, 24/18, 25/16, 25/19, 25/19, 32/9, 37/8, 58/12, 60/3, 62/1, 62/3, 63/6, 63/15, 85/15, 93/3, 95/11, 95/12, 95/13, 95/14, 95/15, 95/16, 95/17, 95/18, 96/7, 96/11, 108/13, 112/9, 116/6, 137/5, 158/15, 167/6, 167/7, 206/14, A134B62a/5, A225B108b/14, B78b/20, B82a/4.
- ķurdeřen** Kurdeşen, ürtiker B5b/2.
- ķurdeřeni** bkz. ķurdeřen 143/18, 143/9, 145/1, 145/2, 145/3, 145/16.
- ķurd gözi** Kurt gözü 12/14.
- ķurd iligi** Kurt iliğı 124/17.
- ķurdlu** Kurtlu 128/10.
- ķurdluđaz** Kūçük kurtçuk 116/3.
- ķurd yağı** Kurt yağı B81a/12.
- ķurħa** (Ar.) Yara 191/13.
- ķurı** Kuru 8/3, 9/4, 10/2, 17/11, 19/14, 22/16, 33/13, 41/5, 47/13, 56/17, 66/1, 74/10, 79/7, 83/7, 85/2, 86/2, 96/9, 110/6, 128/3, 138/3, 148/5, 152/15, 153/11, 156/12, 159/16, 163/14, 165/14, 165/15, 170/11, 181/6, 189/6, 204/16, 204/19, 205/11, 205/4, 206/3, 206/4, 206/8, 214/6, 214/8, 236/11, 242/9, A147B68a/8, A174B94b/3, A82B39a/12, A82B39a/12, B76a/17.
- ķurı-** Kurumak 29/7, 78/4, 146/17, 162/19, 171/12, 192/8, 192/8, 235/18.
- ķurıca** Kuruca, kuru gibi 35/6.
- ķurı gül** Kuru gül 46/9, 46/19.
- ķurı incir** Kuru incir 76/1.
- ķurı kafa** Kuru kafa 111/10.
- ķurılık** Kuruluk 31/5.

ķurı öksürük(g) Kuru ksrk 78/18, A80B37a/21.

ķurt(d)- Kurutmak 28/21, 42/8, 97/12, 155/7, 158/12, 158/5, 159/17, 159/9, 172/12, 241/8, A108B51a/2.

ķurı zm Kuru zm 42/11, 80/1, 16/13, 202/10.

ķurķur it(d)- Guruldamak (yansıma) 64/14.

ķurluġan Et yaran hastalıġı 3/18, 41/10, 41/14, 135/3, 135/8, 135/11, A134B61b/19.

ķurna Hamamlarda bulunan yuvarlak su teknesi 5/12.

ķursak(g) Kursak 14/8, 99/11, 103/18, 107/7.

ķurş (Ar.) Hap 39/15, 65/4, 179/2, 179/12, 179/12, B84b/17.

ķurş-1 ‘anberbris rvendi Karamuk hapı raventi 140/7, 141/4.

ķurş-1 kfr Kafur hapı 178/17.

ķurş-1 zırnġ Zırnık hapı 146/9, 155/16, 157/2, B83b/2.

ķurş-1 bezr-i benc Ban tohumu hapı 36/11.

ķurş-1 gherpre Cevher parçası hapı 49/13.

ķurşun Kurşun 83/18, 135/19.

ķurtar- Kurtarmak B78a/19.

ķurtub (Ar.) Sırt st 144/16.

ķurtul- Kurtulmak 99/13, 239/14.

ķuru Kuru 41/7, 91/19, 93/7, 98/2, 121/16, 135/6, 212/11, A225B108b/4.

ķuru- Kurumak 12/5, 22/2, B82b/3, B84a/15, B88b/8, B88b/9.

ķuruca Kuruca A84B41a/16.

ķuru et Kuru et 37/18.

ķurulda- Guruldamak 46/4, 84/17.

ķurulık(g) Kuruluk 16/6.

ķurum Kurum, is 153/12, 156/19, 244/18.

ķurut(d)- Kurutmak 20/9, 41/8, 56/6, 85/4, 107/13, 113/1, 115/6, 130/17, 145/11, 146/12, 158/3, 161/17, 169/6, 173/17, 206/16, 208/4, 211/2, 213/5, 236/18, 237/4, A168B92a/2, A168B92a/4, A84B41a/8, B81b/21, B84a/16, B84b/8.

ķuru zm Kuru zm 41/9, 44/19, 215/16.

ķuşdur- Kusturmak 37/1, 37/4, 50/4, 94/3, 145/2, 145/7, B76a/1, B78a/18, B78a/21, B79b/18.

ķuş- Kusmak 6/6, 6/7, 47/13, 49/15, 138/16, 138/6, 139/7, 140/9, 140/18, 144/12, 144/19, 147/18, 209/17, 217/5, 30/11, 45/17, 46/13, 46/17, 47/4, 47/17, 47/19, 48/7, 49/15, 49/16, 50/8, 50/18, 69/10, B6a/2, B78a/3, B78a/4, B78a/11, B81b/17, B81b/19, B84b/1, B84b/1.

ķuşar ol- Kusar olmak 49/19.

ķuşmak(g) 3/24, 30/10, 46/14, 50/1, 50/2, 50/5, 50/15, 138/14, 177/16, 199/16, 200/16, 203/11, 211/9, 213/19, 214/13, 217/5, B82b/2.

ķuş Kuş 10/14.

ķuşak Kuşak 233/8.

ķuşak(g) Kuşak 103/13, A168B91a/20.

ķuşak yiri Kuşak yeri 233/6.

ķuşan- Kuşanmak 233/8, 246/15, 246/16, 246/17.

ķuş dili Kuş dili A168B92a/7.

ķuşluk Kuşluk 173/5.

kuşluk vakti Kuşluk vakti 219/2, 240/13.

kuşuz Kuduz B78b/10, B78b/14, B78b/16, B78b/18, B78b/19, B78b/20, B78b/4, B78b/5, B78b/6, B78b/7, B78b/8, B78b/9, B79a/1, b79a/1, B79a/10, B79a/6, B79a/7, B79a/8, B79a/8.

kuşuz böcegi Kuduz böcegi B79a/4.

kūkiyā (Ar.) Kunduz hayası bitkisi 173/9.

kūt (Ar.) Yiyecek, rızık 55/15.

kuvvet(Ar.) 3/30, 5/19, 6/18, 35/2, 49/5, 49/8, 52/2, 55/15, 67/14, 75/5, 91/17, 99/17, 100/11, 116/13, 120/17, 121/2, 139/6, 169/5, 176/8, 177/14, 183/2, 197/6, 198/13, 202/7, 202/9, 207/2, 210/8, 218/4, 218/16, 221/6, 221/13, 224/4, 226/15, A168B90b/21, A168B91b/9, A174B95a/14, A217B103b/18, A217B104a/2, A217B104a/3, A225B108b/6, B82a/16, B88a/10, B88a/8, B89a/4.

kuvvet bul- Kuvvet bulmak 47/9, 67/15, A82B39b/18.

kuvvet-i cāzibe Çekim kuvveti B88a/10.

kuvvet-i gāliz Kaba kuvvet B86a/10.

kuvvet-i za'f Zayıf kuvvet 3/22, 45/12, 132/8.

kuvvet-i za'if Zayıf kuvvet 138/18.

kuvvetlendür- Kuvvetlendirmek 172/7, 173/8, 178/4, 203/14, 214/5.

kuvvetli Kuvvetli 196/18.

kuvvetlü Kuvvetli 56/1, 77/19, 86/15, 90/5, 195/3, 214/17, B76b/8, B83a/13.

kuvvet vir- Kuvvet vermek 45/15, 47/19, 65/9, 67/19, 68/1, 71/7, 114/13, 121/1, 151/16, 170/4, 174/8, 174/16, 176/18, 177/16, 181/8,

183/4, 188/3, 200/1, 201/12, 202/12, 203/5, 204/18, 205/4, 205/6, 205/9, 206/9, 206/13, 210/18, 212/16, 214/5, 214/7, 214/8, 214/14, 215/1, 215/7, 215/18, 216/2, 225/16, A168B92a/3, A174B94b/5, A168B92a/6, A174B95a/16, A217B103b/12, B85a/2.

kuymak Kuymak 162/5.

kuyruk(ğ) Kuyruk 143/2, 228/17, 228/18, 241/19, 242/7, 245/7, 246/13, 246/17, 247/7, 247/14, B89a/15.

kuyruk yağı Kuyruk yağı 34/7, 34/8, 133/15, 160/17, A147B67b/17.

kuyu Kuyu 127/4.

kuzı Kuzu 87/17.

kuzı eti Kuzu eti 142/19, 148/12.

kuzla- Kuzulamak, yavrulamak B83b/17.

-L-

labada (Yun.) Karabuğdaygillerden, su kıyılarında, sulak yerlerde kendiliğinden biten, yaprakları sebze gibi pişirilip yenen, kök ve yapraklarından tıpta yararlanan, kazık köklü, çok yıllık otsu bitki 80/12, 85/11.

labada köki Labada kökü 76/17, 143/14.

labada yabrağı Labada yabrağı 188/13.

lācüverd (Far.) Lacivert taşı 10/9, 16/17, 17/10, 17/6, 92/12,

lāden (Far.) Laden otu 35/11, 81/16, 82/18.

la'den (Ar.) Laden otu 117/17, 133/17.

lahana turşısı Lahana turşusu A80B37b/14.

- laḥmī** (Ar.) Etili, et ile ilgili A82B39a/20, A82B40a/1, A82B40a/3.
- laḥūd** (?) Bir at hastalığı 247/19.
- laḥza** (Ar.) An 82/7, 236/11, B86a/20.
- lākin** (Ar.) Ama, fakat 12/4, 40/11, 91/14, 129/13, 132/17, 178/16, 229/2.
- laḳve** (Ar.) Ağız çarpılması 7/15, 10/2, 11/14, 106/2, 121/10, 183/10, 204/17, 205/11, 207/6, 207/15, 216/4, A174B95b/1, B6a/9, B85a/16, B85a/17, B85a/20, B85a/21, B85a/21, B85a/21, B86a/12, B86a/21, B86a/3, B86a/4, B86b/8.
- lapa** Lapa 102/4.
- lapad toḡumu** Labada tohumu 241/14.
- laṭīf** (Ar.) Latif, güzel, ince, hoş 42/3, 47/11, 51/7, 9/17, 92/14, 93/9, 119/3, 120/5, 129/13, 145/16, 174/12, 18/1, 189/2, 190/16, 195/6, 201/4, 214/4, 215/8, B1b/4, B82b/20.
- la'ūḳ** (Ar.) Yalanarak yenilen macun 32/18.
- la'ūḳ-ı ḥıyarşembe** Hıyarşembe macunu 204/3.
- lā-yu'ad** (Ar.) Sayısız 207/18.
- lāzım** (Ar.) Gerekli 102/1, 2/14, 217/5, A82B39b/5, B1b/4, B78a/5, B88b/9.
- lāzıme** (Ar.) Gerekli 1/19.
- lāzım ol-** Gerekmek 203/10, 203/13.
- leblebü** (Far.) Leblebi 102/2.
- leblebü unı** Leblebi unu 185/4, A174B96a/7.
- legleg zili** Leylek gübresi 12/14.
- leglek ödi** Leylek ödü B80b/19.
- leke** Leke 186/6, 186/7, 235/10, 236/1, 236/4, 236/14, 236/17, 236/18, 237/2, 237/3, 237/7, 237/8, 237/9, 237/16, B6a/21.
- lerze-nāk** (Far.) Titremeli 176/10.
- leṭāfet** (Ar.) Letafet, incelik, güzellik 28/15.
- levn** (Ar.) Renk 48/19, 142/9.
- leyyin** (Ar.) Yumuşak 55/9.
- leżiz** (Ar.) Lezzetli 215/3.
- lezzet** (Ar.) Lezzet, tat 225/7, A168B91b/6, A168B91b/9.
- lezzet i dünyā** Dünya lezzeti B1b/7.
- lezzet-i tām** Tam bir lezzet B168B91b/18.
- libās** (Ar.) Giysi 77/9, 236/19, 237/5, B6b/6, B78a/15.
- līnet** (Ar.) Yumuşaklık 141/2, B82b/10.
- līnet vir-** Yumuşaklık vermek 177/3.
- līnūfer şarābı** Nilüfer şerbeti 136/10.
- limon** Limon 77/10, 81/13, 145/5, 201/5, 211/5, 223/19.
- limon şuyı** Limon suyu 89/2, 151/12, 199/19, 200/1, 208/8, 237/2, A147B68a/11.
- limon şarābı** Limon şerbeti 90/16, 139/2, 187/10, B76b/5, B84b/3.
- lisān-ı 'aşāfir** Serçe dili otu 176/14.
- lisān-ı 'uşfür** Serçe dili otu 184/2, A174B95b/10.
- lisān-ı sevr** Sığır dili bitkisi 33/9, 44/1, 208/1.
- lisān-ı sevr şuyı** Sığır dili duyu 165/15.
- lisān-ı Türki** Türk dili B1b/11.

lisānu's-sevr Sığır dili bitkisi 42/19, 70/6, 71/6, 175/17.

lisānu's-sevr şuyı Sığır dili suyu 66/12, 74/18, B84b/2.

lisānu's-sevr tohumı Sığır dili tohumu 65/2.

lisānū'l-ḥamel Kuzu dili bitkisi 94/16.

loḳma Lokma 90/15, 97/1.

lök (Far.) Kara sakız 210/16.

lu'āb (Ar.) Koyu şurup 29/8, 41/17, 44/15, 66/7, 74/19, 88/6, 222/7, B82a/10, B82a/11.

lüle (Ar.) Testi veya çaydanlık ağzı 27/6.

-M-

ma'ā (Ar.) Birlikte 138/15.

ma'ācin (Ar.) Macunlar 178/15.

ma'ācin-i müfid Yararlı macunlar 171/17.

mā'adā (Ar.) -den başka 12/9, 12/13, 28/13, 28/17, 107/6, 198/7.

mābeyn (Ar.) Ara B88a/12.

mac'ūn (Ar.) Macun 145/11.

ma'cūn (Ar.) Macun 8/6, 45/6, 46/5, 65/13, 68/8, 72/11, 79/14, 80/9, 87/13, 94/6, 103/4, 107/2, 112/13, 112/15, 118/17, 120/15, 121/3, 133/3, 133/6, 172/18, 176/5, 176/16, 177/1, 177/2, 177/3, 177/11, 179/5, 179/13, 180/2, 180/10, 180/15, 181/6, 181/15, 182/6, 182/8, 182/11, 182/18, 182/19, 183/3, 183/9, 183/17, 184/1, 184/14, 185/6, 243/14, A168B92a/5, A168B92a/6, A174B94b/21, A174B95a/12, A174B95a/12, A174B95a/2, A174B95a/20, A174B95b/7,

A174B95b/9, A174B96a/9, B6a/20.

ma'cūn-ı belādurū'l-kebir Büyük beladur macunu A174B95b/21.

ma'cūn-ı benefşe Menekşe macunu 81/16.

ma'cūn-ı eftimūn Cin saçı macunu A174B95a/21.

ma'cūn-ı ekber Şifalı bir macun karışımı 183/5, 183/19, A174B95b/5, A174B95b/8.

ma'cūn-ı felāsife Şifalı bir macun 132/11, 178/3.

ma'cūn-ı ıtrıfil-i şağır Şifalı bir tür macun A174B95a/5.

ma'cūn-ı misk Misk macunu 119/1, A168B91a/10.

ma'cūn-ı misk-i kebir Bir tür misk macunu 87/14.

ma'cūn-ı muḳavvī Bir kuvvet macunu A168B92a/10.

ma'cūn-ı nān Şifalı bir macun A174B95a/15.

ma'cūn-ı necāḥ Balgam giderici bir macun 177/8.

ma'cūn-ı nigūn Mide için faydalı bir macun 47/9.

ma'cūn-ı sefūf Safra ve balgam giderici macun 185/6.

ma'cūn-ı surincān Sürincan macunu 125/6, 125/17.

ma'cūn-ı şifā Şifalı macun 177/13.

ma'cūn-ı tevekkūli Balgam, safra ve sevdâ sıvılarını akıtan bir macun 174/1.

ma'cūn-ı usḳūf Safra ve balgamı temizleyen bir macun A174B96a/9.

ma'cūn-ı zencebīl Zencefil macunu A174B94b/12.

- ma'cūn it(d)**- Macun yapmak 148/14, 174/4, A174B94b/3.
- ma'cūnū'l-mülūk** Saç ve sakal ağarmasını önleyen bir macun 179/3.
- ma'cūn** (Ar.) Macun 43/12, 179/14.
- ma'cūn-ı misk** Misk macunu 66/18.
- mādām** (Ar.) Medem 198/8, 218/1, B78b/13.
- ma'danūz tohumı** Maydanoz tohumu 136/12, 137/2.
- mādde** (Ar.) Bir yara veya çibandan akan cerahat; irin 24/4, 39/4, 40/7, 40/10, 40/18, 51/16, 66/1, 68/18, 99/16, 15/16, 104/4, 107/2, 114/10, 129/7, 132/9, 133/13, 178/3, 178/7, 189/19, 196/5, 209/16, 220/10, 220/9, 243/1, 243/2, 243/7, A108B51a/12, A84B41a/11, B84a/10, B84a/11, B84a/3, B84a/6, B85a/11, B85a/8, B87a/17.
- mādde²-i kulunc** Kulunç maddesi 86/9.
- mādem** (Ar.) Medem 29/2.
- ma'den** (Ar.) Maden 194/19, 196/17.
- mafāşıl** (Ar.) Eklemler 130/15, 130/18, A134B61b/21.
- mafşal** (Ar.) Eklem 7/11, 10/2, 121/11, 133/8, 166/14, A134B61b/17.
- mafşallar ağırsı** Eklem ağırları B76b/14.
- mafşallar sızısı** Eklem sızıları 202/13.
- mağfürün-leh** (Ar.) Bağışlanmış olan 180/2.
- mağlāb** (Ar.) Ezme, ezilmiş, şurup 16/15, 91/4, 91/5, 91/6, 93/10, 203/5.
- mağrib** (Ar.) Batı 11/1.
- maḥal** (Ar.) Yer 7/16, 22/14, A82B40a/12.
- maḥall** (Ar.) Yer 195/12, 200/12, B86a/11.
- maḥbūb** (Ar.) Sevgili 29/1, 120/5, A217B103b/20.
- maḥlūḳ** (Ar.) Yaratılmış olan 21/6.
- maḥmūde** (Ar.) Mahmude otu veya zamkı 16/18, 17/5, 17/7, 17/10, 17/11, 62/2, 91/6, 92/12, 165/8, 206/4.
- maḥmūde ağacı** Mahmude ağacı 92/10.
- maḥmūdiye** bkz. maḥmūde 145/9, 17/3, 174/2.
- maḥmūdiyye** bkz. maḥmūde 173/11.
- maḥmūm** (Ar.) Hummalı, ateşli 213/10.
- mahrūru'l-mizāc** Sıcak mizaçlı B7a/6.
- maḥv it(d)**- Mahvetmek 103/1, 105/19, 120/17.
- maḥv ol-** Mahvolmak 83/11, 112/3, 146/11, 146/18, 237/13.
- maḥzā** (Ar.) Yalnız, ancak, sadece A80B37b/11.
- maḥzūn** (Ar.) Hüzünlü 2/7.
- maḥzūnlik** Hüzünlü olma durumu 227/11.
- mā'il** (Ar.) Eğilimli olan 15/13, 46/18, 55/1, 144/3, 143/18.
- mā'²-i lisānū'ş-gevr** Sığır dili suyu A80B37b/16.
- mā'²il ol-** Eğilimli olmak 15/3.
- maḳ'ad** (Ar.) Makat, anüs 96/11, 100/2, 101/5, 110/15, 110/16, 110/17, 111/4, 111/7, 111/9, 111/10, 111/12, 112/4, 112/5, 113/4, 113/7, 113/8, 112/10, 113/11, 114/18, 114/2, 114/6, 114/8, 114/9, 114/19, 115/19, 116/1, 116/6, 116/15, 117/9.
- maḳām** (Ar.) Makam B88a/11, B88b/12.
- maḳbere** (Ar.) Kabir, mezar 128/2, 166/10.

- maḳūle** (Ar.) Çeşit, tür 2/3, 15/4, 102/12, 168/17, 247/11, A217B104a/5. B5b/1, B76a/18, B76a/21, B82a/12, B85a/7.
- mal** Mal 227/6, 227/15, 228/3, 229/8, 230/8, 231/1, 231/5, 231/9, 231/14, 232/4, 232/12, 234/9. **marāzlu** Hastalıklı 43/1.
- mala** (Far.) Mala 189/15. **marīz** (Ar.) Hasta, sayrı 1/19.
- mālīḫulyā** Kuruntu, karasevda B76b/17. **marīz ol-** Hasta olmak B89a/1.
- māl-i firāvān** Çok fazla mal 230/19. **marsama** (Lat.) Yemeklere konan bitkilerin ortak adı 7/16, 117/10.
- māl-i ḫulyā** Kuruntu, karasevda 2/18, 8/13, 8/16, 8/19, 9/9, 10/1, 10/7, 10/9, 10/11, 11/13, 14/2, 19/18, 102/10, 166/13, 166/6, 180/16, 181/2, 183/11, 196/6, 202/13, 208/18, 216/5, A174B94a/20, A174B95b/2, B76a/1, B76a/2, B85a/20. **marşama yabrağı** Marsama yabrağı 21/15.
- ma' lūm** (Ar.) Bilinen 1/11, 248/5, A168B90b/13. **ma' rūf** (Ar.) Bilinen 38/9, A168B92a/10.
- ma' lūm ol-** Bilinmek 7/10, 43/2, 101/9, 111/13, 131/10, 223/5, 235/9, 248/3, 274/6, B84b/12. **marul** Marul 58/19, 59/1, 77/10, 77/12, 141/3, 213/1, A168B91a/13, B82a/21, B86b/6.
- ma' nā** (Ar.) Anlam 16/13. **marul şuyı** Marul suyu B7a/9.
- mānend** (Far.) Benzer, eş B78a/8. **maşara** (Yun.) Makara 20/10, 20/17.
- mānīz** (?) Bu kelime yanlış yazıldığı için bir anlam veremedik. 179/10. **maşlık** Esrar B78a/17.
- mañşib** (Ar.) Makam, mevki 231/11. **maşrū'c** (Ar.) Sara hastası 13/1, 13/11, 13/18, 14/1, 14/2, 14/12.
- maraz** (Ar.) Hastalık 17/4, 34/4, 37/14, 40/4, 47/10, 47/2, 64/7, 73/10, 74/14, 75/1, 76/13, 76/13, 85/18, 87/9, 91/13, 102/1, 102/8, 102/10, 102/11, 102/12, 110/6, 112/12, 12/14, 123/10, 123/19, 128/8, 132/19, 138/17, 139/5, 139/6, 142/9, 148/17, 151/6, 171/18, 173/13, 182/13, 184/13, 200/16, 205/17, 206/11, 206/17, 208/12, 213/1, 215/10, 215/17, 218/1, 221/12, 224/6, 239/3, A174B95a/7, A174B95b/20, A217B104a/1, A217B104a/11, A82B40a/11, **maştakī** (Yun.) Sakız 26/19, 31/4, 49/11, 50/18, 61/14, 64/18, 69/9, 88/10, 91/6, 93/16, 94/5, 94/8, 109/11, 120/13, 145/13, 151/10, 160/4, 160/11, 172/9, 172/15, 175/5, 215/1, A168B90b/14, A168B91b/4, A172B3b/13, B174B94b/15, A174B94b/9, A174B95b/15, A80B37a/18, B82a/1, B86a/18.
- maştakī şakızı** Mastika sakızı B77a/3.
- maştakī** yağı Mastaki yağı 86/18.
- māşūre** (Ar.) Bir tür kamış boru B87b/4.
- maşrıḳ** (Ar.) Doğu 11/1.
- maṭbūḫ** (Ar.) Pişmiş 137/18, 142/16, 189/1, 190/7.
- maṭbū'c ol-** Güzelleşmek 90/12.
- maṭbūḫ** (Ar.) Pişmiş 9/6, 9/13, 14/6, 132/2, 144/16, 152/15, 154/13,

- A134B62a/7, A147B67b/21, 40/13, 41/17, 107/8, 112/5, 129/9,
A147B68a/9, A217B104a/7, 170/12, B81a/15.
- mā`u`l-cübn** Peynir suyu 204/1,
A80B37b/18.
- mā`u`l-cinn** Cin suyu 148/11.
- mā`u`l-ğusl** Gusül suyu 200/7.
- mā`u`l-laḥm** Et suyu 218/5.
- mā`u`r-rummān** Nar suyu 69/8.
- mā`u`r-rummānīn** Nar suyu 77/5.
- mā`u`ş-şarā** Safran suyu 77/6.
- maya** Maya 12/12.
- mayḥoş** (Far.) Tatlı ekşi ortası 9/2, 18/4,
B82a/21.
- mayıs** Mayıs ayı, tezek, dışkı 127/7,
127/9, 127/11, 128/8, 170/15,
B84b/18.
- māyi** (Ar.) Sıvı 227/17.
- māyil** (Ar.) Eğilimli A147B67b/20.
- māyil ol-** Eğilimli olmak 222/9.
- maẓarrat** (Ar.) Zarar, kayıp 194/13,
A217B103b/14, B78a/16, B78b/3,
B79b/10.
- maẓarrat it-** Zarar vermek B89a/19.
- maẓarratlu** Zararlı 90/7.
- maẓhar düş-** Mazhar olmak 232/2.
- maẓı** Mazı 186/8.
- māẓī** (Ar.) Geçmiş 186/9, 186/11.
- maẓmaẓa** (Ar.) Gargara 25/4, 25/5, 25/6,
25/10, 25/20, 26/10, 31/13, 32/1,
B82a/7.
- maẓmaẓa it(d)-** Gargara etmek 23/7, 26/11,
211/11.
- māzū** (Ar.) Meşe ağacının yemişi, kumaş
boyamada kullanılır 20/5, 35/5,
- māzū unı** Mazı unu 135/9.
- mecāl** (Ar.) Kuvvet, güç, dinçlik 222/9.
- meclis** (Ar.) Meclis 89/3, 138/13.
- mecmū`** (Ar.) Toplanmış olan 15/18,
A84B41a/9, B89b/4.
- mecnūn** (Ar.) Çıldırılmış; deli; çılgın 10/2.
- meczūm** (Ar.) Cüzzamlı 199/3.
- mef`ūl** (Ar.) Yapılan, etkilenen
A168B91b/11, A168B91b/12,
A168B91b/17, A168B91b/17,
A168B91b/9.
- meflūc** (Ar.) Felçli 200/9, 212/5, B85a/19.
- meflūc ol-** Felçli olmak 217/13.
- meflūç** (Ar.) Felçli 127/19.
- meger** (Far.) Meğer 17/15, 35/17, 55/14,
68/19, 69/18, 79/5, 89/17, 100/10,
102/3, 102/8, 128/5, 133/16, 138/7,
138/8, 138/18, 139/18, 171/11,
219/5, 222/1, 240/19,
A217B103b/18, A82B39a/19,
A82B39a/19, A82B39b/18,
B82b/17.
- me`ku`l-`ayn** Göz pınarı damarı 56/13.
- mekān** (Ar.) Mekan 167/3, 167/15, 194/9,
B6b/6.
- mekr** (Ar.) Hile, aldatma B84b/19.
- mektūb** (Ar.) Mektup 228/18.
- melālet** (Ar.) Üzüntü, sıkıntı 226/5,
228/14.
- melhem** (Ar.) Merhem 8/11, 53/17, 80/11,
153/14, 245/2, B87a/18.
- melḥ** (?) Bir at hastalığı 247/19.
- melik** (Ar.) Hükümdar 231/14.
- melūl** (Ar.) Üzgün, kırgın 2/10.

melül ol- Üzölmek 29/9, 230/15, 230/17.
meme Meme 117/5, 118/10, 119/11, 119/15, A80B37a/21, B89a/3.
memzüc it(d)- Karıştırmak 42/14, 45/4, 57/6, 51/18.
memzüc ol- Karışmak 143/2.
menāfi (Ar.) Menfaatler 68/8, B84b/20.
menfa'at (Ar.) Fayda, yarar 1/6, 50/19, 128/1, 173/16, 200/17, 202/3, 215/3, A225B108b/10.
menfa'at it(d)- Fayda vermek 47/8, 48/13, 106/4, 142/7, 180/19, A174B94a/19, B80b/8.
men' eyle- Engellemek 68/18.
men' it(d)- Engellemek 19/9, 30/10, 31/6, 44/6, 47/19, 51/18, 170/14, 214/6, 219/13, B84a/13, B84a/16.
menī (Ar.) Sperm 42/6, 170/6, 181/1, 183/4, 204/18, 207/2, 210/6, 212/15, 213/6, 213/5, 215/1, 215/6, 215/8, 216/1, 216/3, A174B94a/20, A174B95a/16, B85b/1, B88a/11, B89a/2.
menkül (Ar.) Aktarılmış, nakledilmiş 136/1, 5/10, A217B103b/15.
menzil (Ar.) Varılacak yer, konak yeri 29/16.
mercimek Mercimek 10/1, 30/13, 33/4, 34/16, 35/3, 55/6, 67/8, 85/2, 97/8, 109/1, 116/8, 119/18, 137/15, 144/2, 190/12, 210/11, 241/11, A134B61b/14, A168B91a/12, A82B40a/8, B84b/13, B86a/7, B87a/19.
merg-i müfācā Ani ölüm 217/18.
merg-i müfācāt Ani ölüm B85a/7.
merhem (Ar.) Merhem 22/19, 22/21, 23/2, 27/15, 30/6, 36/10, 39/16, 39/8,

60/6, 84/6, 114/5, 115/1, 115/11, 116/16, 116/18, 128/12, 146/9, 156/16, 157/11, 158/14, 161/9, 161/10, 161/14, 161/16, 162/7, 162/10, 163/6, 164/4, 164/15, 188/14, 189/3, 189/7, 190/6, 220/4, 220/6, 226/18, 227/4, 244/2, A108B51a/11, A108B51a/6, A168B90b/8, A168B90b/9, B6b/19, B77b/14, B80b/18, B83a/21, B83b/15.

merhem-i āhek Kireç merhemi B77b/14.

merhem-i bāsīlikün Yürek damarı merhemi 156/2, 157/12, 161/9, 220/3, B84a/2, B84a/7.

merhem-i bāsīlikün Yürek damarı merhemi 133/16.

merhem-i basīlikün Yürek damarı merhemi 188/16, 188/12.

merhem-i cīvāriyün Bir tür şifalı merhem B84a/1.

merhem-i havāriyün Bir tür şifalı merhem 115/17.

merhem-i kāfurī Kâfur merhemi 27/17, 36/12, 109/15, 110/6, 115/12, 115/8, 116/11, 135/2, 155/15, 156/17, 158/4, 220/3, B83b/3.

merhem-i kayrūt Bir tür merhem 190/5.

merhem-i Mısrī Mısır merhemi 38/6, 109/15, 110/4, 160/16, 162/1, 188/16, 191/10, 226/18.

merhem-i muql Günlük merhemi 23/1, 36/12, 104/13, 158/3.

merhem-i pāsīlikün Yürek damarı merhemi 135/7.

merhem-i rūsöl Bir tür merhem 38/7.

merhem-i selīkün Yanmış kurşun merhemi 40/8, 110/4, 191/9.

merhem-i zencār Bakır sülfat merhemi 157/12.
merhem-i zenkār bk. merhem-i zencār 156/15, 190/4.
merhem-i zincefre Cıva sülfür merhemi B84a/2.
merhemlü Merhemli 133/16.
merhamet (Ar.) Merhamet 2/15.
merhūm (Ar.) Merhum 130/2, 180/2.
merkeb tırnağı Eşek tırnağı 167/2.
mermer Mermer 101/7, 166/10, A168B90b/10, A168B90b/9.
mersin (Ar.) Mersin 26/9, 31/21, 34/7, 49/13, 66/5, 69/2, 139/15, 224/4.
mersin şuyı Mersin suyu 44/5.
mersin şarābı Mersin şerbeti 40/15, 43/18, 200/19.
mersin tohumı Mersin tohumu 49/10.
mersin yabrağı Mersin yabrağı 34/6, 69/5, 73/12, 155/2, 170/12, 170/9.
mersin yağı Mersin yağı 112/6, 18/17.
mersin yabrağı Mersin yabrağı B7a/2.
mersin yimişi Mersin meyvesi 200/19.
mersin (Ar.) Mersin B83a/2.
mersin şuyı Mersin suyu B81a/11.
mersin şarābı Mersin şerbeti 78/17.
mersin tohumı Mersin tohumu 98/17.
mersin yağı Mersin yağı B81a/11.
mersin yabrağı Mersin yabrağı B81a/16.
mertebe (Ar.) Seviye 125/9, 225/5, 231/1, 47/9, 57/13, 67/19, 75/9, 77/19, 77/2, A80B38a/6.
mertebe²-i evvel İlk seviye A84B41a/14.
mervārīd-i nā-sufte Delinmemiş inci 58/1.

mervī (Ar.) Rivayet edilmiş olan 137/8.
merzencūş (Ar.) Tatlı mercanköşk bitkisi B81a/10, B87a/12.
merzencūş yağı Tatlı mercanköşk yağı 120/8.
meşhūk (Ar.) Ezilmiş, dövülmüş 5/7, 111/11.
mesken (Ar.) Mesken 167/12, 194/9, 194/16, 194/18, 195/2, 195/4, 195/6, 195/7, B6b/6.
meslūka (Ar.) Haşlama 101/3.
mesmūmāt (Ar.) Zehirlenmeler 106/7, B78a/5.
mesrūr (Ar.) Sevinçli 206/18.
mesrūr eyle- Sevindirmek 206/9.
mesrūrī (Ar.) Sevinçli A168B91b/10.
meşelā (Ar.) Söz gelimi 90/13, 94/16, 111/16, 16/17, 186/8, 199/17, 199/7, 201/9, 203/7, 217/9, A217B103b/20, A225B108b/20, B78a/5, B81a/13.
meştūr (Ar.) Yazılmış 123/16, B78b/18.
mestūr (Ar.) Saklı, gizli, örtülü B88a/12.
meşāyih (Ar.) Şeyhler 5/10.
meşgūl ol- Meşgul olmak 10/8, 139/5, A168B91b/1.
meşhūr (Ar.) Meşhur 210/16, 245/14, B75b/20, B86b/5.
meşin (Far.) Meşin 84/12, 84/16, 98/12, 189/8.
meşreb (Ar.) Huy, karakter 70/1.
mevcūd ol- Var olmak 247/4.
mevīzec (Far.) Yabani kuru üzüm 7/19, B86a/18.
mevīzek (Far.) Frenk asmaı A168B91b/7.

- mevîz** (Far.) Kuru üzüm 13/9. 212/11, 212/15, 212/16, 213/4, 213/9, 213/16, 214/5, 214/10, 214/14, 214/17, 214/19, 215/1, 215/7, 215/19, 225/4, 233/13, 245/8, A134B61b/13, A174B94b/5, A174B95a/5, A82B39b/12, A84B41a/14, A84B41a/16, B76b/8, B76b/9, B77a/3, B78b/2, B82a/12, B82a/21, B85a/2.
- mevt** (Ar.) Ölüm 1/18, 196/11, 198/17, 221/11, 221/13, 221/14, 222/2, A147B68a/6.
- meydan** Meydan 103/19.
- meyl eyle-** Eğilim göstermek 118/7.
- meyl it-** Eğilim göstermek 168/15, 246/8, A82B39b/14.
- meyl itdür-** Meyl ettirmek 206/14, 207/5.
- mezdegî** Bu kelimenin A nüshasında yanlış yazıldığını doğrusunun maştakî olduğunu düşünüyoruz. 16/18, 165/8, 17/6, 17/8, 129/10, 175/9, 177/2, 177/4, 180/9, 181/12, 181/18, 184/8, 190/18, 191/11, 191/15, 201/15, 202/4, 203/9.
- mezkül** (Ar.) Adı geçen, zikredilen 135/17, 155/9, 179/10, 225/9.
- mıh** (Far.) Büyük çivi, mih 21/9, 21/11, 26/1, 156/14.
- mıknâtîs** (Ar.) Mıknatız 37/19
- mıknâtîs taşı** Mıknatıs taşı 119/10.
- mışır** Mısır 135/16.
- mi' de** (Ar.) Mide 3/22, 4/21, 31/3, 35/17, 36/14, 36/16, 44/7, 45/12, 45/15, 45/17, 45/18, 46/3, 46/4, 46/9, 47/3, 47/5, 47/6, 47/7, 47/10, 47/17, 47/18, 47/19, 48/1, 48/1, 48/6, 48/12, 48/16, 49/2, 49/8, 49/19, 50/4, 70/9, 72/16, 75/17, 90/14, 92/1, 93/2, 100/6, 100/7, 107/10, 108/10, 112/19, 118/3, 118/12, 130/5, 136/15, 140/1, 143/3, 161/15, 166/13, 176/6, 177/11, 177/14, 178/11, 181/5, 181/8, 181/19, 182/11, 184/5, 185/11, 185/9, 187/1, 196/3, 196/4, 198/8, 196/19, 201/4, 204/4, 204/8, 205/4, 205/6, 206/6, 206/13, 207/14, 209/16, 210/12, 211/5, 211/7, 212/11, 212/15, 212/16, 213/4, 213/9, 213/16, 214/5, 214/10, 214/14, 214/17, 214/19, 215/1, 215/7, 215/19, 225/4, 233/13, 245/8, A134B61b/13, A174B94b/5, A174B95a/5, A82B39b/12, A84B41a/14, A84B41a/16, B76b/8, B76b/9, B77a/3, B78b/2, B82a/12, B82a/21, B85a/2.
- mi' de ağrısı** Mide ağrısı 45/11, 47/3, 48/17.
- mi' de ağzı** Mide ağzı 30/13, 97/1.
- mi' de-nüvâz** Maydanoz 108/4.
- mi' de-nüvâz yaprağı** Maydanoz yaprağı 24/16.
- mi' de-nüvis** Maydanoz B79a/18, B79b/1.
- mi' de sovuğu** Mide soğukluğu 106/5.
- mi' de süstliği** Mide zayıflığı 210/5.
- mi' de yeli** Mide gazı 176/18.
- mi' de za' fi** Mide hassasiyeti 47/8.
- mıkdâr** (Ar.) Miktar 8/10, 19/2, 19/4, 26/14, 32/19, 32/20, 33/21, 34/5, 34/6, 40/18, 42/15, 44/11, 50/6, 56/9, 58/1, 64/2, 65/10, 67/11, 68/5, 79/5, 79/6, 80/9, 82/8, 86/6, 88/10, 91/6, 91/7, 91/8, 91/17, 92/3, 92/16, 93/11, 97/14, 98/7, 98/8, 98/13, 111/11, 113/19, 114/1, 114/18, 120/14, 124/1, 126/16, 127/13, 141/19, 151/14, 153/12, 153/13, 153/14, 163/3, 167/7, 171/3, 174/3, 175/1, 183/9, 191/13, 191/14, 193/11, 194/4, 196/1, 200/13, 204/7, 224/11, 238/11, 241/6, 242/12, A108B51a/2, A168B90b/11, A174B94b/16, A174B94b/3, A174B95a/20, A80B37b/14, A84B41a/9, B1b/5, B82b/8, B85a/9, B82b/9, B85a/10, B85a/9, B86b/17, B87a/3.

- mil** (Ar.) Uzun metal çubuk 104/11, 161/4, 161/5, 163/18.
- milh** (Ar.) Tuz 205/4.
- melhac** (Ar.) Akıntı yeri 240/6.
- milh-i hindî** Hint tuzu 179/18.
- mim** (Ar.) Mim harfi 26/1.
- münib** (Ar.) Bol 156/16.
- minvâl** (Ar.) Usul, tarz 16/12.
- mir'at** (Ar.) Ayna B78b/12.
- mirrih** (Ar.) Merih 11/6, 11/7.
- misk** (Ar.) Misk 42/7, 52/7, 66/14, 67/19, 68/6, 81/16, 113/7, 118/13, 172/16, 173/17, 178/14, 206/8, 218/11, B88a/7.
- misk-i hâlis** Saf misk A168B91b/4
- misklü** Miskli 66/12.
- mişirtîüş** Mesir macunu 14/7.
- mişirtîüş** Mesir macunu B79b/19.
- mişkâl** (Ar.) 4,2237 gram gelen ağırlık ölçüsü birimi 14/6, 17/10, 18/12, 18/15, 28/12, 40/17, 49/13, 70/14, 72/14, 72/17, 75/19, 86/13, 88/18, 92/12, 106/14, 107/14, 121/3, 124/13, 130/13, 162/12, 166/8, 170/3, 172/3, 172/4, 172/5, 172/6, 172/14, 173/16, 174/1, 174/2, 174/3, 179/2, 179/7, 179/8, 179/9, 179/10, 179/12, 179/19, 180/17, 182/1, 184/4, 185/7, 185/8, 185/9, A134B61b/16, A174B94a/18, A174B94b/11, A174B94b/17, A174B95b/12, A174B96a/10, A174B96a/11, A174B96a/12, A80B37b/13, B84b/9.
- misvāk** (Ar.) Misvak 238/9.
- miyāne** (Ar.) Ara, orta 198/2.
- mizāc** (Ar.) Mizaç 2/4, 10/11, 17/2, 17/3, 31/19, 47/4, 68/14, 69/5, 92/10, 165/10, 194/15, 199/12, 202/18, 213/11, 214/4, 215/11, 218/9, A82B39a/17, B83a/13, B83b/15, B85a/3.
- mizāclı** Mizaçlı 50/19, 51/1.
- mizāclu** Mizaçlı 136/17, 166/14, 207/9, 218/16.
- mağlāb-ı minfaḥ** Isıtıcı bir şurup 81/14.
- mu'ālece** (Ar.) İlaç yapma 1/7, 3/17, 4/15, 4/23, 4/30, 4/31, 8/14, 14/18, 20/1, 24/3, 133/12, A217B103b/17, A217B104a/11, B2a/1, B6b/11.
- mu'ālece eyle-** İlaç yapmak 218/1.
- mu'ālece** (Ar.) İlaç yapma 18/9.
- mu'allak** (Ar.) Boşluk 11/9.
- mu'tād** (Ar.) Alışılmış 64/10, 64/9, 91/3.
- mu'tād ol-** Alışılmış olmak 90/8, 90/10, 90/13.
- mu'tedil** (Ar.) Ilımlı 41/3, 75/7, 81/11, 82/16, 141/1, 141/2, 195/5, 198/1, 212/8, 215/9, 217/8, 223/11, 224/9, A147B68a/11.
- muḥāṭara** (Ar.) Tehlike 149/9, 219/12.
- muḥabbet** (Ar.) Sevgi A168B91b/11.
- muḥallil** (Ar.) İyileştirici merhem 40/6, 188/9, B84a/5.
- muḥarrā** (Ar.) Kaynamış, haşlanmış 8/11, 86/14, 88/9, 128/18, 147/13, 166/1, 169/8.
- muḥarrā ol-** Haşlanmak 170/19.
- muḥarrık** (Ar.) Hareket ettiren 215/10.
- muḥrika** (Ar.) Yakıcı, ateşli 136/17.
- muḥarrir** (Ar.) Yazan, yazıya geçiren B1b/14.

- muḥaṣṣal** (Ar.) Üretilmiş, elde edilmiş 34/13, 112/19, 133/4.
- muḥālefe** it- Muhalefet etmek 70/3.
- muḥālif** (Ar.) Aykırı, uymayan 4/4, 9/3, 34/10, 73/10, 97/9, 119/16, 127/17, 151/17, 151/6, 152/3, 154/4, 171/13, 196/9, 199/2, 213/2, 235/2, 235/4, 244/7, 244/8, B80a/11.
- muḥāṭar** (Ar.) Tehlike 42/3.
- muḥāṭara** (Ar.) Tehlike 133/16, 162/16, 199/4, B87a/16.
- muḥaffef** (Ar.) Hafifletilmiş 132/13.
- muḥbeṭ** (Ar.) Az kalma 221/11.
- muḥtaṣar** (Ar.) Kısaltılmış olan B1b/10, B6b/22.
- muḥtelif** (Ar.) Farklı 47/5.
- muḥkem** (Ar.) İyi, sağlam 3/5, 5/7, 6/17, 8/11, 16/6, 16/9, 19/15, 24/15, 24/19, 24/20, 25/21, 26/3, 27/2, 27/7, 29/10, 32/20, 34/9, 36/5, 45/10, 50/6, 53/16, 54/11, 63/13, 68/14, 73/18, 79/8, 80/14, 88/9, 91/7, 91/9, 94/5, 102/15, 106/17, 117/2, 117/5, 117/8, 118/4, 121/5, 124/1, 124/11, 127/10, 128/14, 129/11, 130/5, 131/6, 136/4, 137/10, 145/16, 146/7, 147/4, 147/7, 151/12, 152/17, 154/5, 157/18, 159/18, 165/3, 165/9, 170/3, 173/4, 173/11, 173/17, 176/15, 178/11, 179/1, 179/18, 180/6, 181/6, 183/4, 184/5, 185/5, 185/18, 186/10, 186/12, 193/9, 193/11, 196/19, 205/5, 214/2, 217/15, 238/18, 239/5, 239/6, 239/14, 241/1, 241/19, 241/8, 242/11, A168B90b/8, A168B91a/3, A168B91b/14, A168B91b/4, A174B94b/3, A174B95b/13, A174B96a/8, A225B108b/14, A225B108b/6,
- A80B38a/2, A82B39a/2, A82B39a/8, A82B39b/4, B81b/3, B83a/5, B86b/10, B87a/9, B88a/10, B89b/9.
- muḥkem it(d)**- Sağlamlaştırmak 205/14, 211/12, A174B95a/16.
- muḥtemel** (Ar.) Muhtemel 169/10, 220/8.
- muḥābele** (Ar.) Karşılık A82B40a/16.
- muḥārin** (Ar.) Yaklaşmış, uygun 11/7.
- muḥaddem** (Ar.) Önce 17/12, 219/2, A82B39a/2.
- muḥaddemā** (Ar.) Bundan önce 13/7, 191/16.
- muḥaddeme** (Ar.) Başlangıç 15/12, 154/11.
- muḥarrer** (Ar.) Kesin 68/8, 71/14, 120/17, 121/18, B76b/16, B87a/10.
- muḥavvī** (Ar.) Kuvvet veren 174/13, 180/4, 183/17, 214/5, 222/13, A168B91a/10, A168B91a/9, A168B91b/7, A174B95b/7, B76b/11.
- muḥavviyāt** (Ar.) Kuvvet vericiler B6a/18.
- muḥayyed ol-** Bağlanmak 240/17.
- muḥayyed** (Ar.) Bağlı olma 1/8.
- muḥīm** (Ar.) İkamet eden B1b/7.
- muḥīm ol-** İkamet etmek A168B91b/2.
- muḥl** (Ar.) Günlük ağacı 133/16, 175/13.
- muḥl-ı ezrak** Günlük ağacı ve zamkı 112/14.
- muḥtezā** (Ar.) Gereken, gerekli olan 169/19.
- mum** Mum 25/17, 56/9, 79/17, 83/1, 125/14, 157/11, 161/16, 163/19, 226/11.
- mum rūḡan** Cila mumu 74/16, 101/5.

mum yağı Mum yağı 163/5.

murād (Ar.) İstek, arzu, amaç 2/14, 17/2, 49/7, 70/5, 91/18, 91/6, 92/3, 100/18, 114/7, 127/14, 193/18, 194/2, 227/14, 228/16, 229/1, 229/17, 229/7, 231/13, 234/4, 234/13, 235/3, 240/15, B77a/4.

murād idin- Amaç edinmek 24/12, 50/2, 50/5, 51/4, 70/3, A225B108b/20.

murād it(d)- İstemek 17/7, 31/10, 51/9, 67/16, 82/3, 84/9, 88/16, 90/17, 91/15, 91/8, 93/15, 123/14, 223/2, 224/19, 225/9, B83a/5.

murād ol- Amaçlanmak 240/12.

murād olun- Amaçlanmak 45/16.

murabbā (Ar.) Terbiyelenmiş; şerbet içinde kaynatılıp özel olarak terbiye olunmuş meyve suyu veya tatlı 44/2, 72/6, 79/2, 209/4, 210/9, A168B91b/5, B76b/10, B76b/19, B76b/19.

murabbā²-ı helile Helile murabbası 174/7.

murabbā²-ı şakākul Yabani havuç murabbası 174/16.

murabbā²-i zencebīl Zencefil murabbası 174/12.

murabbā² bk. murabbā 12/8.

murattīb (Ar.) Rutubetli, nemli A147B68a/10.

murdār (Far.) Kirli, pis, iğrenç 39/14, 110/1, 110/3, 155/17, 191/8, B6b/3.

murdāriliği Omurilik 156/13, B83a/11.

murdārilik Omurilik 38/9, 115/14, 190/2.

murdārīk(ğ) Pislik, iğrençlik 56/6, 109/15, 109/16, 110/4, 191/3.

murd yaprağı Mersin yaprağı 26/13, B88a/6.

mushīk it(d)- Dövmek, ezmek 32/20.

muşāḥabet (Ar.) Sohbet etme 10/8.

muşaffā (Ar.) Saflaştırılmış 3/8.

muşırr (Ar.) İsrar eden 1/1.

muşırr ol- İsrar etmek 235/6.

mutavassıṭ (Ar.) Orta halli 16/2, 33/17, 123/17.

muttaşıl (Ar.) Devamlı, bitişik 15/2, 15/7, 147/2, A147B68a/4.

muttaşıl ol- Bitişik olmak 86/11.

mutlak (Ar.) Kesin 17/6.

mūmiyā (Far.) İran'da İstahri şehrinde bir mağaranın damından damlayan berrak ve rengi siyaha yakın, tedavi edici özelliği olan doğal bir zamk 108/11, A168B91a/7, B77a/13, B82a/2.

mūmiyā²-i hindī Hint zamkı A168B90b/16.

mūriş-i fakr Fakirlik getiren 238/4.

mūziyāt (Ar.) Zararlı böcekler B79b/13.

muwāfiḳ (Ar.) Uygun 41/10, 199/16, 207/9, 215/8, 216/7, B85a/3.

muẓır (Ar.) Zararlı 54/2, 70/2, 133/2, 234/15, 236/18.

muẓırr (Ar.) Zararlı 90/10.

mübārek (Ar.) Kutlu, kutsal 13/6, 68/6, 247/3.

mübāşeret (Ar.) Başlama, girişme 170/1.

mübāşeret eyle- Girişmek, birleşmek 232/10.

mübāşeret it(d)- Girişmek, birleşmek A168B91b/14.

mübeddel ol- Değişmek, dönüşmek 228/15.

müberrā ol- Arınmak, temize çıkmak
90/19.

mübtelā (Ar.) Düşkün, müptela 11/17,
72/13.

mübtelā ol- Müptela olmak 13/8, 88/8,
110/9, 111/8, 123/4, 180/10,
208/15.

mücāmaʿat (Ar.) Cinsel ilişkide bulunma
169/8.

mücellā (Ar.) Parlak 3/8, 28/11, 28/16,
28/9, 29/5.

mücerreb (Ar.) Denenmiş olan 7/19, 8/6,
8/9, 8/13, 19/19, 21/9, 23/21, 25/3,
25/4, 25/11, 25/14, 30/10, 33/2,
33/21, 34/2, 34/10, 35/9, 35/17,
43/10, 43/17, 45/11, 47/15, 52/5,
53/18, 54/8, 54/14, 58/1, 58/6,
65/13, 76/19, 77/1, 79/5, 79/10,
79/18, 80/17, 80/19, 84/5, 85/5,
88/14, 94/11, 94/14, 97/19, 98/1,
98/4, 98/6, 98/8, 98/10, 98/14,
101/18, 102/17, 103/3, 105/4,
105/13, 107/14, 108/5, 108/10,
110/12, 111/4, 111/7, 111/13,
113/14, 113/16, 114/4, 114/15,
115/1, 116/3, 116/19, 117/6, 117/7,
117/11, 122/8, 123/3, 123/14,
124/12, 126/8, 127/4, 128/7, 129/7,
130/2, 130/7, 131/5, 131/10, 136/9,
136/13, 137/13, 141/5, 141/7,
141/8, 141/9, 141/11, 142/3, 143/2,
145/1, 145/2, 146/17, 147/6, 147/9,
148/4, 150/5, 152/8, 153/10,
153/14, 154/4, 155/1, 155/4, 159/9,
163/8, 165/11, 168/2, 168/9, 170/4,
179/12, 181/16, 182/9, 184/14,
186/13, 187/2, 191/11, 192/9,
193/10, 193/14, 193/19, 200/10,
227/5, 242/6, 242/9, 242/15,
242/17, 244/12, 244/17, 245/1,
245/8, 245/16, A108B50b/20,
A147B67b/18, A168B91a/19,
A168B91b/1, A168B92a/10,

A168B92a/7, A174B94b/13,
A174B95a/3, A174B95b/21,
A80B37b/12, A82B38b/18,
A82B39a/6, A82B39a/7, B77a/12,
B77a/14, B78a/16, B79b/10,
B80b/1, B80b/13, B82a/14,
B82b/11, B83a/10, B83a/11,
B83b/19, B84b/6, B85a/20,
B85a/3, B86a/21, B87a/21,
B89a/12.

mücerrebāt (Ar.) Denenmiş olanlar 184/1,
A174B95b/9.

mücerred (Ar.) Soyut, yalnız 102/1.

müdāvemēt eyle- Gayret etmek,
çabalamak 214/1.

müdāvemēt it(d)- Gayret etmek,
çabalamak 42/5, 49/6, 53/11, 71/16,
72/1, 136/2, 180/3, 180/10, 238/10.

müdmīn-i ḥamr İçki müptelası 168/10.

müfācāt (Ar.) Ansızın meydana gelme
196/11.

müfāraḳat (Ar.) Ayrılık 42/4.

müferriḥ (Ar.) Ferahlatıcı 13/17, 28/12,
180/3, 183/3, 185/3, 204/19, 205/6,
208/1, A174B95a/1, A174B95a/15,
A174B96a/7, B6a/20.

müferriḥāt (Ar.) Ferahlatıcılar 9/5, 171/16.

müferriḥāt-ı yāḳūtī Yakutlu ferahlatıcı
119/1.

müferriḥül-ḳalb Kalbi rahatlatan 121/19.

müfid (Ar.) Faydalı 8/15, 9/13, 10/2, 10/8,
10/9, 10/11, 11/15, 12/13, 13/13,
18/15, 18/18, 19/19, 25/11, 29/20,
30/1, 31/9, 32/6, 32/14, 37/17,
38/17, 38/20, 43/9, 43/13, 43/14,
47/9, 59/5, 59/6, 59/19, 60/9, 63/18,
64/10, 65/16, 67/13, 67/16, 70/10,
71/9, 71/17, 73/2, 73/5, 74/3, 75/16,
75/17, 83/4, 83/10, 83/12, 84/13,
84/17, 85/19, 88/9, 89/5, 94/7, 97/7,

97/12, 97/13, 98/17, 99/6, 108/14,
112/6, 113/10, 113/13, 117/6,
120/4, 120/16, 121/12, 122/5,
122/12, 124/15, 125/8, 125/18,
129/2, 129/12, 130/15, 130/16,
130/18, 130/19, 135/12, 137/1,
141/12, 141/13, 141/15, 143/14,
151/3, 153/2, 158/6, 158/7, 158/8,
158/17, 159/1, 159/13, 166/3,
166/7, 175/3, 179/6, 182/4, 182/13,
183/12, 184/7, 195/18, 196/5,
197/18, 199/13, 199/17, 200/16,
202/11, 202/17, 203/11, 203/15,
203/18, 205/17, 206/1, 206/19,
207/15, 208/2, 208/17, 209/5,
209/10, 210/5, 210/15, 211/8,
211/10, 211/13, 212/5, 212/8,
213/16, 213/19, 214/3, 214/13,
215/1, 215/4, 215/10, 215/14,
216/1, 219/14, 219/16, 226/8,
226/12, 226/17, 226/18,
A168B90b/11, A168B91a/10,
A168B91a/7, A174B94b/13,
A174B94b/19, A174B95a/7,
A174B95b/15, A174B95b/2,
A217B104a/10, A82B39b/1,
A82B39b/2, A82B40a/10,
A82B40a/21, A82B40a/9, B1b/10,
B6b/7, B76a/2, B76b/7, B77a/14,
B77b/6, B79b/14, B79b/15, B7a/7,
B7a/8, B80a/18, B81a/2, B81b/2,
B81b/20, B81b/21, B82a/2,
B84a/12, B84a/16, B84a/19,
B84b/10, B84b/17, B85a/16,
B85a/19, B85a/19, B85a/3,
B85a/21, B85b/1, B86a/2, B86a/6,
B86b/2, B86b/5, B86b/6, B86b/7,
B88a/3.

müfid ol- Faydalı olmak 17/19, 22/2, 68/3,
78/3, 102/6, 108/12, 108/19,
114/10, 115/18, 128/16, 200/12,
200/18, A108B51a/11,
A82B39a/11, A82B39a/13,
B76b/15, B77b/1, B77b/1,

B77b/18, B79a/7, B84b/19,
B86b/1, B87a/19, B87a/7, B87b/1.

müfredât (Ar.) Ayrıntılar 204/15, B6b/8.

mü'ellif (Ar.) Yazar B1b/14.

mühimm (Ar.) Önemli 90/1.

mühimmât (Ar.) Önemli olanlar 15/4.

mühlik (Ar.) Helak eden, yok eden 90/11.

mühmel (Ar.) İhmal edilmiş olan 148/6.

mükâleme eyle- Karşılıklı konuşmak 18/3.

mükedder (Ar.) Üzüntülü, kederli 216/12.

mükerrer (Ar.) Tekrarlanmış olan 136/15,
224/13, A217B104a/5.

mülâhaza it(d)- Düşünmek 97/2.

mülâyim (Ar.) Halim selim, uysal,
yumuşak, ılıman 41/7, 62/8, 89/7,
133/16.

mülâyim it(d)- Yumuşatmak 195/11.

mülâyim ol- Yumuşamak 208/5.

mülâzemet it- Kendini bir işe vermek
183/16, A174B95b/6.

mülk (Ar.) Mülk 227/17.

mülûhiye (Ar.) Muhliye 39/7.

mülûkiyye bk. mülûhiye 56/18.

mümkin (Ar.) Mümkün 218/1,
A82B40a/7, B78b/13.

mümkün (Ar.) Mümkün 104/12, 139/14,
77/16, B1b/4, B79b/17.

münâsib (Ar.) Uygun 3/27, 14/18, 59/3,
64/7, 68/14, 187/8, 218/9,
A82B39b/3.

müncemid ol- Donmak 100/19.

münfetiḥ (Ar.) Açılmış olan 41/18.

mürdesenc (Far.) Doğal kurşun oksit
157/18.

- mürdeseng** (Far.) Doğal kurşun oksit B77b/2, B78a/6, B85a/15, B89b/4.
- mürekkeb** (Ar.) Mürekkep; -den oluşan 131/14, 186/4, 236/3, 236/5, 237/2.
- mürr** (Ar.) Bir tür Yemen sumacı 133/16.
- mürr-i şâfi** Saf Yemen sumacı 84/11.
- mürür it-** Geçmek 13/13.
- mürver** (Far.) Mürver 153/13.
- mürver ağacı** Mürver ağacı 93/18, 153/10.
- müsebbib** (Ar.) Sebep olan 199/14.
- müsemeyât** (Ar.) Zehirli maddeler B78a/12.
- müşhil** (Ar.) İshal edici madde 4/11, 16/17, 17/5, 26/5, 26/11, 31/12, 31/16, 41/16, 42/15, 46/15, 54/3, 69/3, 82/8, 89/5, 89/11, 89/15, 89/17, 90/1, 90/17, 90/19, 91/18, 91/2, 91/4, 92/14, 92/16, 93/12, 93/14, 94/4, 94/19, 100/5, 118/18, 132/17, 132/18, 133/10, 137/18, 139/8, 140/13, 144/4, 145/17, 169/15, 182/19, 198/15, 218/2, 224/13, 228/6, A174B95a/13, A217B104a/8, B81a/2, B82b/1, B82b/16, B82b/17, B89a/8.
- müşhil dut-** Müşhil tutmak 74/14.
- müşhil eyle-** Müşhil yapmak 154/11.
- müşhil şamğı** Müşhil zamkı 89/5.
- müşhil şerbet** Müşhil şerbet 217/2.
- müşhil şerbeti** Müşhil şerbeti 100/4.
- müşelles** (Ar.) Üç kere kaynatılarak koyulaştırılmış, baharat ve şeker karışımı şurup 201/3, 201/4, 201/16, 201/18.
- müsteski ol-** Karnı su toplamak A82B39b/5.
- müstevli ol-** Yayılmak, genişlemek 181/10, A174B94b/7.
- müşâhede it(d)-** Gözlemek 24/8, 50/19, 68/8, 91/8, 130/6, 136/6, 169/3, 173/16.
- müşâhede ol-** Gözlenmek 178/16.
- müşfi' ol-** Yardımsever olmak 235/5.
- müşg** (Far.) Misk 66/17, 143/7.
- müşkil** (Ar.) Güç, zor 74/14, 129/13, 188/19, B83b/14.
- müştedd** (Ar.) Şiddetlenmiş 17/4, 17/15.
- müştedd it(d)-** Şiddetlendirmek 102/12.
- mütegayyir** (Ar.) Değişmiş, başkalaşmış B84a/4.
- mütegayyir ol-** Değişmek, başkalaşmak B81a/14.
- müte' affin** (Ar.) Kokuşan, pis kokulu 96/7.
- müte' affin ol-** Kokuşmak 217/4, A147B68a/1.
- müte' allik** (Ar.) İlgili 2/17, 2/19, 2/20, 2/21, 4/16, 4/22, 4/29, 8/13, 12/11, 14/14, B5b/8, B83b/12.
- müterettib ol-** Düzenlenmiş olmak A168B91b/19.
- mütevâtir** (Ar.) Yaygın bir şekilde 142/19, 155/1, 221/11, 240/1, A82B40a/5, B85a/15.
- mütevellid ol-** Ortaya çıkmak 90/7.
- müttefik ol-** Birleşmiş olmak 188/19.
- müvecceh** (Ar.) Herkesin beğendiği 3/8.
- müyesser** (Ar.) Kolay olan 1/13, 2/4, 14/12.
- müyesser ol-** Kolay elde edilmek 127/15, 234/14.
- müzevvere** (Ar.) Çeşitli sebze ve meyvelerin pişirilmesi ile yapılan

etsiz bir tür çorba 9/15, 18/7, 33/13, 75/4, 77/11, 81/12, 81/15, 101/14, 137/15, 139/1, 139/2, 140/16, 141/1, B77b/12, B77b/13, B78a/13, B85a/11.

-N-

nabz (Ar.) Nabız 221/5, 221/14, 222/5, 222/8, 222/12, 223/2, 223/4.

nacağ (Far.) Bir tür odun baltası 161/3.

nadasī Dinlendirilmiş 85/14.

nāfi^c (Ar.) Faydalı 5/2, 12/10, 16/5, 19/17, 101/12, 110/12, 111/6, 112/7, 112/13, 113/2, 120/11, 127/18, 128/8, 131/9, 136/7, 136/11, 136/15, 137/3, 137/9, 151/5, 158/13, 158/14, 170/16, 172/18, 173/13, 173/18, 175/1, 178/18, 179/3, 179/14, 179/15, 180/4, 180/16, 187/11, 194/7, 195/19, 197/18, 199/6, 203/1, 203/10, 204/11, 204/12, 205/2, 205/6, 206/3, 206/11, 206/17, 210/3, 212/2, 215/2, 215/4, 215/5, 216/4, 219/9, 30/18, 31/2, 32/8, 38/1, 39/3, 40/3, 41/12, 41/6, 42/9, 49/16, 62/17, 65/4, 65/8, 68/6, 70/13, 75/19, 76/5, 79/6, 80/13, 82/6, 85/18, 89/10, 97/8, 98/11, 98/2, 99/5, A225B108b/13, A225B108b/4, A80B37b/16, A80B37b/3, A82B39b/3, A82B40a/20, B7a/5, B76a/1, B77a/19, B77b/5, B77b/6, B79a/10, B81b/19, B82a/1, B82a/2, B82b/8.

nāfi^c ol- Faydalı olmak 137/7, 155/11, 152/3, 152/7, 154/1, 155/8, 158/2, 171/19, 172/2, 190/9, 201/8, 216/7, A82B39a/10, A168B91a/13, A80B37b/9, B76a/14, B79b/3, B81b/18, B84b/4.

nāgāh (Far.) Ansızın 56/19, 229/9, 246/18.

nākış (Ar.) Eksik olan 220/19.

nağl (Ar.) Aktarma, taşıma 6/12.

nağl it(d)- Aktarmak, taşımak 67/4.

namāz (Far.) Namaz 111/15, 235/6.

namāz kııl- Namaz kılmak 238/6.

na^c na (Ar.) Nane 42/6, 45/12, 47/14, 47/15, 48/5, 48/10, 48/15, 69/7, 95/16, 118/15, 167/15, 203/12, 204/7, 206/13, 207/10, A225B108b/12, B79a/21, B79a/9.

na^c nā (Ar.) Nane 23/9, 71/2, 206/16, A108B51a/5, B82a/3.

na^c nā şuyı Nane suyu B7a/7.

na^c ne şarābı Nane şerbeti 49/12.

na^c ne ma^c cūmı Nane macunu 42/1.

nar Nar 114/11, 114/13, 190/8, A225B108b/10, B80b/13.

nārdenk (Far.) Nar, erik, kayısı, vişne gibi meyvelerden yapılan pekmez 69/3.

nārdenk aşı Nardenk yemeği 78/6.

nārdin (Far.) Rum sümbülü denen çiçek 227/3.

nārdin aşı Nardin yemeği 46/1.

nārenc (Far.) Turunç, portakal 71/13.

nāreside (Far.) Büluğ çağına ermemiş 159/13.

nār-ı fāris Veba günlerinde ortaya çıkan kabarcık ve şişlik yangısı veya acısı 157/13.

nār-ı misk Nara benzer kokulu bir Hint meyvesi 172/4, 174/3.

nar kabı Nar kabuğu 31/21.

nar kabuğı Nar kabuğı 27/7.

- nar şarābı** Nar şerbeti 90/16.
- naşır** (Ar.) Nasır 110/3.
- nāşır** (Ar.) Nasır 129/13, 155/16, 158/18.
- nāşır eti** Nasır eti 115/16, 163/4, 52/15.
- naşiret** (Ar.) Çok yardım eden 227/9.
- nāşūr** (Ar.) Nasır 28/2, 179/6, 190/2.
- nā-sufte** (Far.) Delinmemiş 58/1.
- nāsūr** (Ar.) Gözün bir köşesinde veya sürekli koştuktan dolayı dirsekte görülen bir at hastalığı .247/18
- nazar** (Ar.) Bakma 2/12, B6a/6.
- nazar it(d)-** Bakmak 121/18, 241/11.
- nāzik** (Ar.) Nazik 16/17, 21/19, 22/20, 169/6, 177/3, 182/16, 182/8, 226/10, 247/7, A168B91b/7, A174B95a/10, A174B95a/2.
- nāzile** (Ar.) Nezle 4/7, 5/10, 26/18, 82/5, 100/7, 127/19, 174/8, 181/2, 181/10, 197/10, 197/17, 217/8, 79/16, 81/7, 81/9, 81/18, 82/5, 82/12, 82/13, 82/14, 82/18, A174B94a/21, A174B94b/6, A82B38b/18, A82B38b/21, A82B38b/21, A82B39a/3.
- nāzil ol-** İnmek B86a/12.
- naẓīr** (Ar.) Benzer, eş, örnek 247/5.
- ne** Ne soru kelimesi 1/12, 1/13, 2/3, 2/12, 5/9, 9/11, 19/10, 29/7, 34/13, 82/10, 86/9, 99/15, 100/17, 101/19, 113/8, 115/4, 123/2, 133/15, 142/8, 147/2, 159/19, 163/16, 194/4, 194/6, 198/1, 205/12, 215/3, 215/4, 216/9, 217/1, 223/10, 223/15, 246/4, 246/5, A82B40a/8, A168B90b/11, A168B91b/9, A225B108b/19, B6b/10, B6b/9, B80b/18, B88a/2.
- nebāt** (Far.) Nöbet şekeri 86/13, 172/16.
- nebāt şekeri** Nöbet şekeri 43/10, 56/10, 57/12, 74/19, 80/2, B82b/7, B83a/17.
- nebī** (Ar.) Peygamber 10/17.
- neden** Sebep 96/7.
- ne deflü** Ne kadar 5/10, 5/13, 50/3, 63/5, 175/15, 208/2, B79b/2, B79b/6.
- nefes** Nefes 18/3, 43/3, 66/3, 74/9, 87/3, 194/11, 202/12, 209/4, 211/11, 221/8, 221/11, 221/14. B76b/20.
- nefes yolu** Nefes yolu 178/5.
- nef** (Ar.) Menfaat 7/16, 8/19, 12/13, 16/12, 28/7, 43/15, 71/6, 91/13, 91/8, 94/2, 136/6, 147/16, 154/7, 169/3, 169/8, 202/4, 202/7, 205/16, 206/10, 207/5, 211/7, 212/16, 234/16, B77a/7.
- nef bul-** Menfaat bulmak 231/8.
- nef it(d)-** Menfaat etmek 23/6, 31/1, 50/13, 64/11, 96/15, 129/18, A82B38b/21, B86a/1.
- nef -i şerbet** Şerbetin faydası 200/9.
- nef -i tamm** Tam menfaat 28/14.
- nef ol-** Menfaati olmak 53/15, 180/5.
- nefha** (Ar.) Soluk, nefes 247/19.
- nefh bul-** Şişmek 140/13.
- nefis** (Ar.) Çok güzel, mükemmel B78a/15.
- nefs** (Ar.) Öz, iç, ruh 173/15.
- neft** (Far.) Neft yağı 194/19, 237/17, B79a/15.
- nefti** (Far.) Siyaha çalan koyu yeşil 235/11.
- ne' üzübillāh** (Ar.) Allah'a sığındık 10/4.
- ne kim** Ne ki 99/11.
- nemek-i hindī** Hint tuzu A80B37b/17.

nemle (Ar.) Karıncalanma 247/19.

nefidür Neyin var? Ne oldu? 2/8.

nere Nereye 130/7, B80b/19, B80b/20.

nergis (Far.) Nergis 66/15, 72/2, 169/9, 169/9, 208/12, A168B92a/1, A225B108b/20, B87a/1.

nergis şuyı Nergis suyu 52/16, A168B91a/16.

nerm (Far.) Yumuşak, gevşek 28/19, B84a/6.

nesne Nesne 6/3, 9/3, 9/4, 12/13, 14/5, 16/15, 16/16, 30/1, 30/2, 31/6, 31/15, 38/15, 41/18, 43/2, 45/3, 46/11, 46/18, 55/5, 55/7, 63/19, 66/10, 66/11, 68/4, 68/7, 69/16, 73/7, 77/13, 79/10, 80/2, 85/1, 85/2, 85/13, 96/12, 100/6, 100/16, 102/16, 102/18, 105/15, 112/2, 118/18, 119/4, 122/12, 123/7, 127/14, 132/4, 132/19, 141/5, 144/17, 154/3, 156/9, 156/10, 156/19, 160/1, 162/2, 163/13, 169/12, 171/14, 176/12, 179/13, 180/5, 184/8, 186/1, 197/2, 197/12, 200/4, 200/5, 212/2, 216/13, 218/9, 218/19, 223/6, 223/7, 223/17, 224/2, 224/8, 228/6, 229/5, 231/7, 231/18, 232/4, 232/16, 233/6, 233/9, 236/16, 237/17, 238/5, 238/17, 246/3, A168B90b/12, A168B91a/12, A168B91a/12, A168B91a/12, A174B95b/15, A225B108b/19, B76a/17, B76b/3, B77a/6, B77b/10, B78a/10, B78a/16, B78a/9, B79b/7, B81a/13, B83a/1, B83a/16, B85a/14, B88b/21, B89a/8.

neşter (Far.) Neşter 40/8, 120/1, 162/6, 162/17, 188/12, 189/6, 189/16, 219/16, 220/3, 241/12, 242/14, A240B109a/12, B84a/6.

nevbet (Ar.) Nöbet 138/4, 138/6, 139/6, 139/7, 139/19, 140/1, 140/7, 140/15, 140/17, 141/1, 218/17.

nevbetlü Nöbetli 139/3.

ne vech Ne yön B6b/16, B6b/18.

nev^c (Ar.) Tür, çeşit 34/2, 148/5, A82B39b/21, A82B40a/3, B76b/1.

nev^c-i diğer Öteki tür 89/1.

nışf (Ar.) Yarım 23/17, 23/20, 27/11, 74/6, 169/1, 176/2, A225B108b/1, A225B108b/16.

nice Nice 9/10, 17/2, 29/13, 51/13, 56/3, 75/3, 84/2, 96/6, 101/9, 102/17, 110/18, 111/7, 114/3, 132/8, 135/10, 136/2, 171/10, 184/11, 186/7, 207/15, 211/16, 212/5, 221/8, 225/14, 229/4, 237/7, 240/7, 242/13, 242/15, 243/1, 244/8, 244/10.

niçe Nice 102/6, 102/7, 104/19, 105/10, 109/14, 111/13, 113/18, 113/19, 114/15, 137/12, 142/7, 188/15, 223/16, 36/7, 39/9, 45/11, 53/5, 54/14, 56/10, 59/16, 61/7, 65/5, 72/5, 73/15, 74/2, 76/17, 77/1, 77/10, 79/7, 79/9, 79/11, 86/4, 86/7, 90/7, 90/17, 98/1, 98/11, A174B95b/18, A80B37b/11, A80B37b/11, A82B39a/13, A82B39a/16, A82B39a/21, B79a/15, B79b/5, B81a/18, B81b/14, B85a/12.

nidügin Ne olduğunu 70/5, A82B39a/20.

ni^c met (Ar.) Nimet 222/16, 234/9.

ni^c met-i ‘uzmā Çok büyük nimet B1b/6.

nihād (Far.) Huy, tabiat 195/6, 195/7.

nihāyet (Ar.) Son, 12/3, 48/15, 154/8, B76b/8, B84b/20.

nīkest nīkest (Far.) Bol bol 144/14.

nġk nġk (Far.) Bol bol 144/5.

nġl Nil nehri 244/15.

nġlŭfer (Far.) Nilŭfer 6/3, 19/1, 27/19, 33/7, 37/19, 57/3, 139/15, 206/18, 224/17, 224/3, A217B104a/6, B82a/19, B86b/12.

nġlŭfer ŧuyı Nilŭfer suyu 224/10.

nġlŭfer ŧarābı Nilŭfer ŧerbeti 33/7, 74/17, 136/15.

nġlŭfer yabraġı Nilŭfer yabraġı 69/13.

nġm (Far.) Yarı 181/14.

nġm-biriŧ (Far.) Yarı kızarmıŧ 33/13, 44/16, 55/16, 64/15.

nġm-kŭft (Far.) Yarı ezilmiŧ 175/18, 182/15, 200/8, 201/1, A174B95a/9.

nġm-kıvām Yarı kıvamlı 173/3, 191/17, A174B94b/11.

nġm-piriŧ (Far.) Yarı kızarmıŧ 79/19.

nġm-puġt (Far.) Yarı piŧmiŧ 49/9, 75/6.

nġm-puġte (Far.) Yarı piŧmiŧ A80B37b/13.

nġm-puġt yumurta Yarı piŧmiŧ yumurta A168B91a/15.

nġŧ (Far.) Zehir 90/14.

nġkrġs (Ar.) Gut hastalıġı 4/27, 4/29, 124/12, 125/11, 128/9, 128/12, 128/13, 128/14, 128/15, 128/16, 128/17, 128/19, 129/2, 129/17, 129/18, 129/19, 130/2, 131/12, 180/4, 195/15, 207/5, 208/15, A134B61b/17, B76b/13.

nġsyān (Ar.) Unutma, untkanlık 18/8, 2/22, 11/14, 18/9, 18/10, 18/12, 18/14, 73/1, 176/19, 176/5, 178/3, 179/6, 182/11, 182/12, 183/3, 184/13, 219/13, A174B95a/5, A174B95a/6, A174B95a/16, A174B95b/20.

nġŧān (Far.) Belirti, iŧ, alamet 28/2, 36/1, 39/5, 62/6, 64/14, 99/16, 104/5, 109/3, 109/7, 109/16, 116/7, 118/7, 118/8, 118/9, 123/5, 149/10, 152/13, 156/6, 157/1, 160/1, 163/17, 190/14, 191/4, 219/17, 232/3, 238/15, 238/19, 243/9, 243/17, 247/3, 247/4, 247/5, 247/7, 247/8, 247/9, 247/10. 189/19, 190/10, A168B90b/20.

nġŧasta (Far.) Niŧasta 33/21, 34/2, 44/12, 52/18, 149/2, 149/19, 172/15, 206/7, A108B51a/10, A108B51a/13.

nġtekim Nitekim 1/9, 215/18.

nġyet (Ar.) Niyet 192/7.

nġyyet (Ar.) Niyet 21/5, 21/10.

nġyyet eyle- Niyet etmek 21/3.

nġyyet it(d)- Niyet etmek 58/8.

nġzā' it(d)- Karŧılıklı kavga etmek 232/9.

noġud Nohut 17/9, 23/4, 25/7, 27/19, 54/8, 64/11, 64/8, 68/10, 83/11, 107/19, 113/11, 120/15, 132/6, 132/10, 172/11, 173/12, 218/5, A168B91a/13, A168B91b/5, A82B39b/3.

noġud-āb Nohut suyu 86/15.

noġud ŧuyı Nohut suyu 76/15, A82B39b/3,

noġud umı Nohut unu 57/3, 142/17.

noġud Nohut 76/16, 76/17, 101/2, 105/2, 107/10.

noġud ŧuyı Nohut suyu 78/13.

noġŧān (Ar.) Eksik 13/14, 132/5.

nuġā' (Ar.) Omurilik 155/17.

nuġre (Ar.) Gŭmŧŧ B89a/11.

naġŧ' (Ar.) Suda ozŧnmŧŧ ilaç 137/18.

nuķū' müşhil Suda çözünmüş müşhil A147B67b/21.
nurlan- Nurlanmak 56/1, 209/8.
nurlandır- Nurlandırmak 29/2.
nuşādır (Far.) Amonyak tuzu 31/18, 45/4, 114/7, 150/17, 208/8, 243/11, B87a/20.
nūr (Ar.) Nur 44/7, 52/11, 53/10, 55/18, 205/2.
nūş (Far.) Bal, tatlı 90/13.
nūşādır (Far.) Amonyak tuzu 32/3.
nūşeril (?) 172/6.
nūfūs zahmeti İhtiyarlıkta bükülmek B86b/7.
nūşha (Ar.) Nūsha 178/13, 178/17.

-O-

o O zamiri 11/11, 13/3, 15/4, 20/10, 36/8, 105/10, 111/3, 160/10, 224/15, 244/5.
ocak(ğ) Ocak 23/19, 32/21, 54/3, 54/9, 62/7, 63/1, 74/4, 76/13, 76/9, 91/11, 94/9, 126/14, 146/17, 163/5, 203/8, 204/9, 225/12, A80B37b/11, A80B37b/12, A225B108b/6, B88a/8.
oçak(ğ) Ocak 16/6, 35/12, 50/6, 80/13, 92/17, 102/15, 114/5, 120/18, 124/17, 191/17, 225/5.
od Ateş 12/2, 12/5, 19/15, 19/16, 20/9, 29/17, 29/18, 62/8, 63/2, 68/12, 84/10, 119/9, 120/3, 124/8, 125/6, 126/5, 127/1, 127/2, 138/6, 163/6, 174/10, 185/14, 200/2, 200/5, 201/14, 204/9, 211/16, 218/7, 241/16, A168B91a/9, A225B108b/2, B83a/14, B83b/6, B85a/20.
oda Oda 9/16, B84a/18.
od yanuğı Ateş yanđı B5b/14, B77b/1, B77b/10, B77b/14, B77b/2, B77b/3, B77b/4, B77b/5, B77b/6, B77b/7, B77b/8, B77b/9.
oğ(u)l Oğul 111/17, 111/19, 228/10, 229/16, B88a/16, B88a/17, B88a/19.
oğlak Oğlak 9/15, 46/7, B84b/18.
oğlak derisi Oğlak derisi B80a/3.
oğlak eti Oğlak eti 118/14, 142/19, 148/12, 215/2.
oğlan Oğlan 20/7, 43/8, 56/6, 76/7, 107/14, 107/15, 107/7, 117/16, 117/17, 118/1, 118/2, 118/3, 119/14, 119/3, 119/5, 119/8, 120/7, 143/7, 159/13, 191/3, 227/16, A147B68a/1, B84b/20, B88b/19.
oğlan aşı Bir tür zamlık; kudret helvası B79a/2.
oğlancık Küçük erkek çocuk 19/6, 40/11, 80/6, 96/14, 103/7, 104/5, 104/14, 112/4, 148/13, 149/3, 149/11, 149/15, 162/15, 200/16, 219/8, B6a/6, B84a/8, B84a/20, B84b/16, B84b/2, B84b/21, B84b/6, B89a/10, B89a/9.
oğlan hazinesi Anne rahmi B89a/1, B89a/5.
oğlanlık Çocukluk çağı 29/12.
oğlan soğı Plasenta 117/18.
oğlan yatağı Anne rahmi 117/16.
oğul balı Oğul balı 173/3.
oğul otu Oğul otu 28/19, 45/13, 48/3, 65/15, 70/8, 167/1, B79b/12.
oķ Ok 12/2, 163/16, 164/4, 164/6, 246/6.
oķķa Okka, ölçü birimi 201/13.

- okı-** Okumak 9/18.
- oku-** Okumak 58/8, 238/10, B78b/3.
- ol** O işaret zamiri ve işaret sıfatı. Bu kelime metnimizde 447 yerde geçmektedir. Birkaç tanesini yazmakla yetiniyoruz. 14/1, 109/4, 160/12, 223/15.
- ol-** Olmak fiili metnimizde 1662 yerde geçmektedir. Birkaç tanesini yazmakla yetiniyoruz. 14/17, 32/19, 89/16, 149/2, 194/16.
- olın-** Olunmak 3/23, 48/3, 48/3, 133/9, 244/8, B1b/11, B1b/12, B1b/13, B1b/13, B6a/13, B86b/21.
- oluğ** Oluk 168/4.
- olun-** Olunmak 6/12.
- oluş-** Oluşmak B6b/3.
- omuz** Omuz 121/5, 231/1, 231/2, 231/3, 240/1, 240/5, 242/10, 246/12, A168B90b/13, A168B90b/19, A168B91a/1, A168B91a/4, A168B91b/13, A168B91b/14.
- on** On 7/5, 26/17, 42/9, 43/9, 45/9, 50/12, 6/17, 6/19, 67/11, 80/10, 80/10, 80/7, 86/11, 89/3, 89/8, 89/8, 93/15, 93/16, 93/16, 94/11, 96/4, 97/11, 109/9, 112/14, 113/13, 124/15, 124/6, 125/1, 130/14, 133/5, 133/5, 133/6, 137/8, 138/14, 140/2, 143/4, 144/19, 147/15, 151/11, 154/18, 155/1, 155/17, 16/14, 165/10, 165/19, 165/19, 169/4, 172/12, 172/16, 172/6, 173/10, 174/10, 175/4, 176/1, 176/12, 176/13, 177/18, 177/9, 180/8, 181/13, 182/4, 185/12, 185/12, 186/14, 186/14, 187/15, 187/16, 187/18, 190/19, 200/4, 201/3, 202/19, 213/13, 217/11, 217/12, 217/13, 218/18, 220/15, 220/15, 220/15, 220/15, 220/19,
- 221/1, 221/2, 221/2, 221/2, 221/2, 221/2, 224/16, 225/18, 247/5, A172B93b/10, A174B94b/10, A174B94b/20, A217B103b/14, A248B112b/9, A248B112b/9, A82B39b/2, B76b/18, B77a/4, B77b/20, B85a/18, B86a/19.
- onar** Onar 172/10, 176/19, 177/9, 178/9, 179/16, 180/12, 182/16, 184/4, 185/4, A174B95a/10, A174B95b/12, A174B96a/8.
- oñalt(d-)** İyileştirmek 30/7, 38/19, 158/15, 163/6, 207/8, B80a/21.
- oñatlık(ğ)** İyilik 160/6.
- oñul-** İyileşmek 23/1, 163/18, 188/9, B78b/17, B79a/2, B85a/12, B85a/13.
- oñurğa iligi** Omurga iliği 157/3.
- onuncı** Onuncu 23/3, 188/4, 220/15.
- on** On 192/3, 193/6, 194/8, 199/5, 204/15, 216/19, 216/9, 218/14, 26/3, 26/20, 27/8, 28/8, 29/6, 29/13, 30/19, 32/4, A217B103b/17.
- ora** Ora 104/16.
- oraya** Oraya 186/3.
- orta** Orta 63/2, 156/2, 156/3, 190/6, 202/9, 228/10, 228/12, 233/2, 233/7, B83b/18, B89b/1.
- orta barmak(ğ)** Orta parmak 232/3, 232/10.
- orta boylu** Orta boylu 245/17.
- oruc dut-** Oruç tutmak 140/15.
- orun yavşanı** Yavşan otu 96/16.
- ot** Ot 11/11, 31/17, 31/18, 35/18, 36/7, 37/14, 42/4, 91/3, 110/14, 127/12, 127/6, 128/8, 144/10, 158/1, 160/13, 170/15, 170/18, 170/7, 171/3, 172/1, 201/8, 206/6, 218/2, 240/9, 244/7, 244/8, B6a/19,

- B77a/21, B78a/20, B78a/4, B79b/7, B80a/17, B81a/9, B86a/19, B88a/8.
- otur-** Oturmak 2/11, 2/13, 5/6, 5/8, 6/6, 14/3, 14/4, 25/1, 53/2, 55/12, 66/8, 82/1, 93/11, 98/17, 99/13, 100/1, 101/6, 101/7, 101/8, 101/12, 103/15, 103/16, 103/17, 104/9, 105/17, 106/10, 110/10, 110/11, 110/13, 111/11, 112/5, 113/17, 116/2, 123/13, 127/11, 127/9, 127/16, 128/1, 129/15, 137/4, 141/2, 142/14, 143/12, 147/4, 152/18, 159/19, 171/1, 171/3, 193/8, 193/18, 194/2, 194/3, 197/6, 197/15, 198/2, 214/9, 217/3, 218/17, 237/19, 238/8, A147B68a/11, A82B39a/11, A82B39a/15.
- oturak** Oturak 30/7.
- oturak yiri** Oturak yeri, kalça 233/19, 234/1, 234/2.
- otuz** Otuz 43/9, 51/11, 58/6, 59/3, 64/7, 65/14, 67/14, 70/4, 71/10, 71/15, 95/4, 99/3, 111/2, 112/14, 177/6, 179/7, 187/12, 220/16, 220/17, 220/18, A248B112b/4, A248N112b/5.
- otuzuncu** Otuzuncu 49/14, 238/11.
- ov-** Ovmak 5/13, 6/18, 16/4, 16/6, 19/11, 31/14, 31/8, 31/9, 33/18, 38/17, 69/3, 69/18, 95/7, 103/16, 114/18, 124/11, 132/14, 135/13, 135/9, 177/10, 219/19, 236/18, A147B68a/12, A172B93b/11, B78b/21, B83a/2, B85a/20, B89a/3.
- ovala-** Ovalamak 103/19, 137/14.
- ovdur-** Ovdurmak 90/17, A82B38b/19, A82B38b/20.
- ovuşdur-** Ovuşturmak 208/9.
- oy-** Oymak 76/8, 105/8, 114/4, B80a/11
- oyna- Oynamak 3/29, 62/5, 67/1, 131/9, 140/2, 160/16, 198/17, B83b/21, B89a/3, B89a/4.
- oyul-** Oyulmak 3/13.
- Ö-**
- öbür** Öbür 74/6.
- öd** Öd 60/4, 112/9, 137/5, 151/4, 151/7, 152/10, 236/9, B89b/7.
- ökce** Topuk 35/2, 129/14, 234/15, 234/16, 246/11.
- ökçe** Topuk 223/1, A168B91a/2.
- öksür-** Öksürmek 41/7, 74/10, 74/11, 241/14.
- öksürt(d)**- Ösürtmek A80B37b/4.
- öksürük(g)** Öksürük 4/6, 41/4, 43/4, 43/13, 43/19, 44/13, 78/15, 78/17, 79/3, 79/4, 79/5, 79/6, 79/10, 79/11, 79/12, 79/14, 79/16, 80/3, 80/7, 80/9, 80/12, 80/19, 176/7, 196/5, 200/15, 200/17, 200/18, 202/17, 207/2, 208/3, 212/15, 213/12, 213/3, 216/1, 216/2, 241/15, 241/15, 242/14, A134B61b/15, A80B37a/17, A80B37b/12, A80B37b/14A217B104a/7, A80B37a/20, A80B37a/20, A80B37b/15, A80B37b/9.
- öl-** Ölmek 58/16, 118/2, 119/5, 222/17, 238/13.
- öldür-** Öldürmek 36/3, 63/7, 101/15, 112/8, 117/17, 151/12, 152/16, 191/15, A147B68a/4, B78b/18, B79a/6, B82a/4.
- öldürücü** Öldürücü 206/6.
- öli** Öli 120/7.
- ölmelü** Ölmek üzere olmak 2/1.
- ölmüş jive** Ölmüş cıva 36/4.

ölü Ölü 234/2.
‘ömr (Ar.) Ömür 112/12, 183/16, 183/16, 195/4, 228/12, 238/7, 238/9, A174B95b/6, A174B95b/6, B88a/14, B89a/7.
‘ömren (Ar.) Ömür boyu 167/11, 20/7, 29/8, 8/2, B89b/8.
‘ömr-i nāzenīn Nazik ömür B1b/8.
öñ Ön 238/12, 238/17, 240/15, 242/6, 246/15, 246/16, 246/5, 246/6, B88b/11.
öñdin Önce 89/16.
öp- Öpmek 230/11.
ördek(g) Ördek 38/19, B79b/6, B85a/18, B85a/19.
ördek eti Ördek eti B76a/20.
ördek kanı Ördek kanı B80a/4.
ördek yağı Ördek yağı 37/15.
örgüc Hörgüç 111/6.
ört- Örtmek 62/10, 126/15, 127/3, 127/4, 127/13, 127/14, 128/4, 186/10, 239/5, A80B37a/15, A84B41a/14, B84b/5, B87a/9.
örtin- Örtünmek 193/11, B81a/17.
örtün- Örtünmek 76/11, 80/19, 171/10, 76/1, A80B37a/16.
örümcek(g) Örümcek 59/7, 141/16.
örümcek ağı Örümcek ağı 237/18, B84a/14.
örümcek evi Örümcek ağı 159/2.
öt- Ötmek 212/10.
öte Öte 220/3, 223/1.
öyken Akciğer 3/20, 43/17, 74/12, 110/16, 110/19, 116/4, 207/18.
öyken ağırsı Zatürre 43/18, 44/1, 205/1.

öyle Öyle 2/2, 29/13, 66/11, 67/8, 93/10, 173/5, 225/14, A82B39a/21.
öz Öz 38/11, 243/7, A80B37b/10.
özek(g) İç, öz 43/16.

-P-

pābūnec (Far.) Papatya 104/7.
pādišāh (Far.) Hükümdar 179/4, 227/7, 233/5.
pāk (Far.) Temiz 5/8, 5/16, 5/18, 18/14, 36/11, 59/11, 68/2, 68/2, 76/12, 76/16, 161/15, B81a/21.
pāk eyle- Temizlemek 47/7, 139/11.
pāk idici Temizleyici B85a/14.
pāk it(d)- Temizlemek 47/10, 48/19, 67/17, 72/16, 153/4, 165/17, 172/7, 172/8, 173/8, 185/7, 188/16, A174B95a/17, A174B95a/21, A174B96a/10, B76b/10.
pālūze (Far.) Dondurulmuş şerbet veya katı ve sıvı olarak un ve nişastadan yapılmış tatlı veya soğuk yenilen pelte 9/15, 9/17,
par dut- Pas tutmak, küf bağlamak 18/5, .
pāre (Far.) 8/7, 14/10, 24/7, 24/10, 24/16, 25/12, 27/2, 30/9, 32/14, 34/8, 35/6, 37/11, 38/11, 39/11, 47/17, 50/8, 54/12, 67/17, 74/4, 91/7, 103/2, 103/2, 103/6, 103/7, 106/13, 110/17, 110/19, 114/2, 117/7, 122/9, 122/10, 126/7, 141/6, 142/1, 143/7, 151/5, 153/11, 153/12, 155/10, 159/4, 163/1, 163/5, 163/9, 163/10, 163/15, 163/17, 167/18, 168/2, 193/14, 204/11, 204/12, 237/3, 239/8, 240/2, 243/14, A168B90b/17, A225B108b/14, A225B108b/15, A80B38a/2, B82b/4, B83a/6,

- B83b/18, B86b/19, B88a/9, B89a/14.
- pārele-** Parçalamak 23/17, 122/17, 193/16, 211/15.
- paça** Paça 80/1, 102/4, A168B91a/21, A168B91a/21.
- paça yağı** Paça yağı 149/2.
- pağla** Bakla 37/8.
- panbuk(ğ)** Pamuk 50/16, 53/17, 57/9, 89/6, 146/15, 155/19, 156/3, 156/14, 157/4, 160/5, 160/9, 168/12.
- papadya** (Yun.) Papatya 7/6, 105/16, 171/4, 214/7, 243/3, A225B108b/20, A82B38b/21, A82B39b/9, B87a/1.
- papadya yağı** Papatya yağı 37/18, 101/5, 34/11.
- parmak(ğ)** Parmak 103/19, 104/9, 110/16, 131/12.
- pazu yabrağı şuyı** Pazı yabrağı suyu 187/5.
- pehlü** (Far.) Böğür, yan 233/3.
- pek** Pek 6/1, 17/11, 34/14, 61/11, 69/18, 74/9, 127/7, 151/8, 180/1, A168B90b/18, A168B91a/3, B77a/9.
- pekmez** Pekmez 73/15.
- pelid** (Far.) Palamut 105/2, 107/9.
- pelin** (Yun.) Suyu sıtma hastalığı için kullanılan acı ve güzel kokulu bir bitki, yavşan 48/16, 85/6, 99/11, 134/1, 167/13, 175/6, A157B90a/5, A157B90a/6.
- pelte** Nişasta, şeker ve su ile yapılan tatlı B87a/7.
- penbe** Pamuk 20/11, 21/7, 21/8, 23/11, 38/6, 39/16, 53/19, 53/4, 54/12, 56/15, 57/5, 60/13, 61/2, 61/19, 110/5, 112/10, 113/3, 114/19, 115/1, 115/4, 115/5, 115/12, 115/16, 116/10, 126/8, 146/1, 162/9, 163/1, 163/2, 195/12, 220/5, 220/6, 244/2, B83a/6, B83b/20, B83b/21, B84a/1, B86b/19, B87a/18.
- perc** (Far.) Beş 157/7.
- percere** Pencere 195/10, B89b/3.
- perçenbe** (Far.) Perşembe 170/1.
- penir** (Far.) Peynir 88/7, 226/17.
- peräkende** (Far.) Dağınık 9/11.
- percem** (Far.) Tepede bırakılan saç, perçem 34/4.
- perde** Perde, zar gib doku, ince deri 58/3, 176/17, 211/18.
- perde in-** Perde inmek 210/11.
- perg-i mürt** Mersin yaprağı 23/14.
- perhiz** (Far.) Sakınma, uzak durma 9/4, 101/19, 102/1, 107/6, A82B40a/8.
- perhiz eyle-** Perhiz eylemek 43/2, 90/18, 93/9, 144/9, 154/4.
- perhiz it(d)-** Perhiz etmek 18/1, 22/15, 26/6, 31/7, 33/10, 46/11, 55/8, 56/18, 60/17, 64/11, 80/2, 85/1, 96/12, 98/2, 122/11, 125/16, 151/6, 152/2, 169/12, 171/14, 179/13, 184/13, 192/2, A174B95b/20, A82B39b/5.
- perhiz itdür-** Perhiz yaptırmak 149/16.
- perişan** (Far.) Dağınık, dağılmış 11/16.
- perk** Berk 22/12, 50/4, 101/17, 126/1, 126/11, 161/13.
- perkit(d)-** Sağlamlaştırarak 23/19, 29/10, 63/1.
- perverde** (Far.) Marmelat 47/9, 205/15, B86b/15, B86b/21.

pes (Far.) Şimdi, öyle ise 1/6, 129/8, 138/9, 140/16, 203/15, 218/4, 223/9, 226/5, B81b/10, B88b/18, B89a/2.

peyān dibi Meyan kökü 74/18, 140/17, 140/8.

peyān köki Meyan kökü 42/13.

peydā ol- Peyda olmak 116/7.

peygamber (Far.) Peygamber, elçi 136/1, B1b/15.

peygamber çiçeği Peygamber çiçeği 26/16, 112/19.

peyk-i rabb-i celil Hz. Cebrail ½.

peynir (Far.) Peynir 16/16, 128/10, 128/12, B89b/5.

peynir şuyı Peynir suyu 17/1.

peynir tulumı Peynir tulumu 243/5.

pīr (Far.) Yaşlı 29/9, 203/10, 206/10, B86a/9.

pīrlık(g) Yaşlılık 73/11, B76b/11.

piz Delme aracı, biz 22/20.

piliç Piliç B83a/16.

piliç eti Piliç eti B82b/21.

pilic Piliç B80a/16.

pire Pire 167/8, A157B90a/6, A157B90a/7, B6a/15, B89a/13, B89b/1, B89b/4.

pirinc Pirinç 88/3, 99/14, 99/18, 118/5.

pirinc hariresi Pirinç bulamacı 125/17.

piş- Pişmek 205/13, B79a/8, B81b/20.

piyāde (Far.) Yaya A134B61b/19.

porsuk yağı Porsuk yağı 131/2.

puhūr it- Tütsü yapmak 21/8.

puṭ But 90/2.

pūşide (Far.) Örtülmüş, örtü B1b/3.

pūzīdān (Far.) Semizlik A174B94b/1.

pūzīne (Far.) Yarpuz 121/15.

pūzīnek kұrusı Yarpuz kurusu 70/7.

pūfkūr- Püskürtmek 20/3, 20/5, 20/6, 20/11, B87a/4.

-R-

rafadan Rafadan 7/9, 19/7, 49/14, 79/3.

rafadan yumurta Rafadan yumurta 198/3, 207/1.

rafadan yumurta Rafadan yumurta 22/10, 40/9, 97/19, 98/3, 99/7, 99/8, 125/7, 129/16, 147/11, 161/19, 219/8, A108B51a/14, A168B92a/2, B84a/7.

raḫat (Ar.) Rahat 59/2, 228/7.

rāḫat (Ar.) Rahat 226/5, 231/12.

rāḫatlık Rahatlık 229/8.

rāḫat ol- Rahat olmak B77a/7.

raḫatlık vir- Rahatlık vermek 64/14.

raḫat ol- Rahat olmak A134B62a/5.

raḫm (Ar.) Rahim B88a/10.

raḫīḫ (Ar.) İnce 223/11, 223/13, 223/14.

rām ol- Boyun eğmek A168B92a/5.

ra' nā (Ar.) Çok güzel; hoş; latif 123/12, 92/14, A82B40a/7.

rast gel- Rast gelmek 199/15, 220/8.

rastıḫ (Far.) Kaşa sürülen madeni boya 191/6.

rastıḫ (Far.) Kaşa sürülen madeni boya 109/19, B81b/9.

rastıḫ daşı Rastık taşı 131/5.

rast ol- Düzgün olmak 171/14.

- ra'şe** (Ar.) Titremek 128/19, 180/16, B6a/9, B85a/16, B85a/17, B86a/4, B86a/9.
- raıfb** (Ar.) Taze, yeşil, yaş, nemli 124/6, 202/15, 212/19, 213/3, 213/5.
- rāvend** (Far.) Kökü hekimlikte kullanılan ve Çin'den gelen, karabuğdaygillerden bir bitki 41/11, 78/8, 210/19, 211/4, 244/15, B85a/19.
- rāvend-i çini** Çin ravendi 67/6, 73/2, 79/3, 85/12, 91/8, 94/4, 180/18, 212/6, A174B94a/18, A82B39b/16, A82B40a/20.
- rāyiha** (Ar.) Güzel koku 11/4, 11/5, 26/15, 31/4, 68/15, 68/16, 70/9, 70/9, 97/1, 201/9, 206/12, 214/14.
- rāziyāne** (Far.) Rezene 16/13, 42/12, 44/3, 46/5, 46/10, 46/19, 53/9, 57/10, 62/18, 65/7, 65/10, 65/12, 87/12, 87/2, 88/17, 108/1, 108/14, 120/12, 136/2, 136/5, 178/14, 193/13, 200/8, 226/6, B40a/6, B78b/8, B79a/8.
- rāziyāne şuyı** Rezene suyu 16/1, 53/7.
- rāziyāne tohumı** Rezene tohumu 64/17, A217B103b/16, B85a/12.
- rāziyāne yaprağı** Rezene yaprağı B86a/16.
- rāzi eyle-** Razi etmek 169/4.
- rebve** (Ar.) Astım hastalığı B84b/14.
- redd** (Ar.) Reddetme 10/12.
- redd it(d)-** Reddetmek 92/13.
- re's şarābı** Gelicink şerbeti 121/15.
- remed** (Ar.) Göz ağrısı 56/11.
- renc** (Far.) Zahmet, meşakkat 4/21, 11/14, 72/13, 88/11, 97/8, 99/11, 99/13, 110/15, 116/6, 142/4, 142/6, 142/6, 143/2, 152/12, 155/5, 155/8, 176/10, 182/14, 183/10, 183/11, 183/14, 183/17, 187/13, 189/1, 203/14, 205/12, 206/5, 207/15, 208/11, 210/13, 213/18, 215/16, 217/16, 219/14, 230/9, A174B95a/21, A174B95a/9, A174B95b/1, A174B95b/1, A174B95b/4, A174B95b/6, B85a/7, B88b/20.
- rencide it(d)-** Kırmak incitmek 36/14.
- renclü** Sıkıntılı 215/14.
- renk(g)** Renk 14/9, 15/13, 28/11, 28/16, 29/3, 30/4, 39/18, 40/5, 55/2, 125/15, 129/5, 131/15, 132/1, 132/3, 133/16, 189/11, 190/14, 192/4, 208/8, 216/19, 219/4, 222/6, 222/8, 223/10, 223/7, 223/8, 224/12, 224/14, 225/1, 237/12, 237/14, 237/15, A108B51a/6, A147B67b/20, A147B68a/3, A80B38a/5, B81a/14, B81b/11, B81b/13, B83b/7, B83b/8, B84a/4.
- renklü** Renki 144/8.
- resm** (Ar.) Yol, tarz, üslup 21/3, 110/18.
- revāk** (Far.) Akıcı ve süzölmüş nesne 189/13, 227/1, 227/3, B80b/17.
- revān** (Far.) Ruh, can; giden, yürüyen 246/8.
- revnağ** (Far.) Göz alıcılık; parlaklık; güzellik 15/3.
- reyhān çiçeği** Reyhan çiçeği 186/13.
- reyhān şarābı** Reyhan şerbeti 67/10.
- reyhān tohumı** Reyhan tohumu 62/15, 65/1, 184/3, 66/13, 90/5, A174B95b/11.
- reyhān** (Ar.) Reyhan 55/18, B86a/21, B87a/6.
- reyhānn** (Ar.) Reyhan A82B39b/6.
- reyhān şuyı** Reyhan suyu 107/8, 124/19.

rıfık (Ar.) Yumuşaklık, iyilik 2/15.

rıtl (Ar.) Yüz otuz dirhem ağırlığında arpa ve buğday alan bir ölçek 124/7, 176/1, 203/12, 203/13, 203/17, 203/19, 204/1, 204/4, 204/5, 225/17, 225/18, A225B108b/2, A225B108b/5, A225B108b/5, A225B108b/7, B81b/6, B81b/6, B81b/8.

rız(ı)k (Ar.) Azık, nafaka, maişet 227/19, 232/8, 233/13.

rîş (Far.) Yara 32/19, 33/19.

rişte (Far.) Erişte 33/12, 44/16, A168B91a/14, B87a/21.

rişte şorbası Erişte çorbası 125/17.

rivâyet (Ar.) Haber nakletme 135/17, 227/7, 228/2, 230/12, 231/6.

rivâyet it(d)- Haber nakletmek A82B39a/16.

riyâ'ıyyât (Ar.) Atın arka dişleri A248B112b/4.

riyâzet(Ar.) Yeme ve içmeyi terk etmek 51/1.

rubbu'r-rummân Nar suyu 204/5.

rub' ısıtma Üç günde bir gelen sıtma nöbeti 136/12, 137/7, 137/8, 141/7, 141/14, 210/1.

ru'âf (Ar.) Burundan akan kan 3/2, 19/19, 220/12.

ruḫbet (Ar.) (Ar.) Yaşlık, nem, çih 75/8, 81/3, 100/9, 187/11.

rūḡan (Ar.) Yağ 79/17, 80/10.

rūḫ (Ar.) Ruh, can 42/4, 70/16, 71/5, 71/7, 141/15, A168B91b/15, B76a/16.

rūşenây (Far.) Markazit, demir sülfür 211/15.

rūşen eyle- Aydınlatmak, parlatmak 55/19.

rūşen it(d)- Aydınlatmak, parlatmak 205/14.

rūzgār (Far.) Rüzgar 90/6, B1b/9.

-S-

sa'âdet (Ar.) Mutluluk 227/19, 232/3, 233/7.

sā'at (Ar.) Saat 19/12, 30/9, 33/2, 57/2, 60/14, 76/3, 120/17, 138/4, 140/3, 163/16, 187/1, 187/9, 220/7, 220/8, 223/9, A168B91b/8, B81b/12, B82a/16, B88a/11.

sac Saç B80b/4.

sacak(ğ) Saçak 191/14.

saç Saç 152/7, B80b/12, B80b/5, B80b/5, B80b/6, B80b/8, B80b/9, B81a/14, B81a/5, B81a/6, B81a/6, B81a/8, B81b/10, B81b/5, B81b/7.

saç- Saçmak 160/14.

sāde (Far.) Düz, basit, yalın 199/6, 200/10.

sāde yağı Sade yağı 113/3, 172/19.

sāfi (Ar.) Duru, temiz, katkısız 212/9.

safra (Ar.) Safra, öd A174B96a/9.

safra-yı yemāni Yemen safrası 89/15.

sağ Sağ, bütün 228/16, 231/8, 233/3.

saḡc eyle- Yürütmek, soymak 100/11.

saḡc it(d)- Yürütmek, soymak 100/12.

saḡc ol- Yürütmek, akmak 100/16.

saḡk it(d)- Ezmek 7/12, 7/14, 16/18, 17/10, 17/8, 24/19, 30/20, 31/17, 35/11, 36/5, 39/7, 40/1, 42/14, 52/11, 53/1, 57/12, 57/19, 58/4, 59/13, 61/14, 62/3, 80/15, 80/18, 82/2, 94/5, 97/4, 111/11, 120/13, 121/7, 125/14,

- 130/17, 133/17, 153/17, 170/3, 173/11, 175/6, 179/1, 179/18, 180/7, 181/6, 182/8, 182/10, 188/6, 211/1, A108B51a/11, A168B91b/5, A168B91b/8, A174B94b/3, A174B95a/2, A174B95a/4, B77b/2, B81a/20, B83a/20.
- saħk ol-** Ezilmek 16/17, 123/12, 124/9, 180/1, A82B39a/5.
- sā'ir** (Ar.) Başka, diğer 3/13, 28/17, 32/4, 91/13, 128/9, 151/13, 154/4, 180/4, A134B62a/6, B6a/7.
- saħaġu** At, eşek ve katırlarda görülen, insanlara da geçebilen bir basilin yol açtığı, bulaşıcı bir salgın hastalık; ruam 242/4.
- saħankūr** (Ar.) Mısır'da yaşayan bir tür kertenkele, kum kertenkelesi 210/8.
- saħf** (Ar.) Çatı; tavan; dam 195/9.
- saħın-** Sakınmak 217/8.
- saħız** Sakız 46/5, 46/8, 46/19, 48/5, 68/11, 87/19, 102/7, A134B61b/20, A168B92a/8.
- saħil ol-** Ağır olmak 198/12.
- sākin** (Ar.) Sakin 6/7, 6/9, 38/6, 109/9, 13/15, 163/2.
- sākin eyle-** Sakinleştirmek 139/9, A108B51a/9, A134B61b/18.
- sākin it(d)-** Sakinleştirmek 8/1, 20/2, 20/18, 24/17, 42/5, 48/2, 59/5, 59/12, 59/17, 60/7, 83/1, 106/6, 124/16, 136/16, 181/2, 211/12, A134B61b/15, A174B94a/21, B82a/7, B87a/11.
- sākin ol-** Sakin olmak 5/4, 20/3, 20/5, 20/6, 20/7, 20/16, 21/13, 21/14, 24/6, 25/4, 25/7, 26/2, 53/19, 58/14, 75/13, 84/18, 88/14, 99/10, 114/9, 125/8, 129/17, 135/4, 135/5, 135/9, 138/19, 163/3, 163/3, 170/10, 176/11, 208/8, 21/3, B79b/6, B87a/14.
- sākıř ol-** Düşmek, geçersiz olmak 68/9, 140/2, 221/13.
- saħmūniyā** Gr.) Mahmud otu, bingöz otu, kara sütleġen 175/13, 175/9, 185/7, 206/4, A174B96a/10.
- saħmūniyā** Gr.) Mahmud otu, bingöz otu, kara sütleġen 175/13, 175/9, 185/7, 206/4, A174B96a/10.
- saman** Saman 29/21.
- sam yili** Sam yeli 208/12.
- sanc-** Sañçmak 54/17, 55/1, 56/12, 61/10, 62/6, 64/14, 64/19, 74/10, 119/17, 188/7, 190/10, 219/18, A168B91a/20, B84a/3.
- sancı-** Sancımak 61/4, 131/15.
- sancu** Sancı 102/11, 173/6, 176/7, 178/6, 193/12, 47/2, 57/8, 65/13, 73/11, 73/17, 74/1, 74/4, 74/6, 75/8, 75/11, 75/12, 75/13, 95/5, A80B37a/21.
- sancu-** Sancımak 40/5, 41/15, 133/14, 135/4, A80B37b/4.
- sanculan-** Sancılanmak 238/19, 242/6, 244/12, 245/4.
- sañç-** Sañçmak 124/19.
- sañña** Sen zamirinin yönelme hâli 1/3.
- sar-** Sarmak A80B38a/4.
- sarımsaħ(ġ)** Sarımsak 24/15, 47/6, 60/4, 55/6, 124/5, 169/7, 173/3, 173/4, A168B91b/21, A80B37b/11, A82B39b/21, B79a/2, B79b/20, B80a/15, B79b/17, B79b/5, B83b/19, B87a/14.
- sarımsaħ kabı** Sarımsak kabuġu B81a/4.
- sarımsaħlı** Sarımsaklı B80a/11.

sāyir bkz. sā'ir 3/25, 3/27, 4/27, 4/4, 130/19, 217/10, 226/19, A168B91b/15, B79a/11, B79a/17, B79b/13, B80a/8.

sāy yağı Sade yağı 237/1.

saz Saz 70/3.

saz çal- Saz çalmak 9/18, 18/3.

sazlık Sazlık 194/19.

se'at (Ar.) İmkân 201/19.

sebeb (Ar.) Sebep 13/15, 26/18, 26/19, 27/10, 31/10, 34/19, 36/1, 36/14, 41/19, 45/16, 54/15, 57/7, 57/13, 62/4, 62/13, 64/13, 74/8, 74/12, 84/19, 101/4, 103/8, 104/4, 109/6, 109/16, 116/7, 119/16, 123/4, 137/13, 142/9, 143/19, 144/6, 144/15, 152/12, 156/19, 157/13, 179/4, 188/19, 189/19, 190/13, 191/3, 216/9, 238/10, 239/16, 240/11, A147B67b/20, A168B90b/19, A248B112b/1, A84B41a/11, B6b/9, B82a/18, B83b/4.

sebeb ol- Sebep olmak 51/9.

sedd it(d)- Kesmek, engellemek 78/2.

sefer (Ar.) Sefer 225/9, 227/8.

sefer it(d)- Sefer etmek 227/10, 227/11, 227/14, 227/18, 232/1, 233/6, 233/7, 234/18.

sefil eyle- Sefil eylemek 197/8.

segir- Seğirmek 15/6, 15/12, 227/6, 227/10, 227/11, 227/12, 227/13, 227/14, 227/15, 227/16, 227/17, 227/19, 228/3, 228/4, 228/4, 228/5, 228/5, 228/6, 228/7, 228/9, 228/1, 228/10, 228/11, 228/12, 228/13, 228/14, 228/15, 228/16, 228/17, 228/18, 228/19, 229/1, 229/2, 229/3, 229/5, 229/6, 229/7, 229/9, 229/10, 229/11, 229/13, 229/15,

229/16, 229/18, 229/19, 230/1, 230/2, 230/3, 230/4, 230/5, 230/6, 230/7, 230/8, 230/9, 230/10, 230/11, 230/12, 230/13, 230/14, 230/15, 230/16, 230/18, 231/1, 231/2, 231/3, 231/4, 231/5, 231/6, 231/7, 231/8, 231/9, 231/10, 231/12, 231/14, 231/15, 231/16, 231/17, 231/18, 231/19, 232/1, 232/2, 232/3, 232/4, 232/5, 232/6, 232/8, 232/9, 232/10, 232/11, 232/12, 232/13, 232/14, 232/15, 232/16, 232/17, 232/18, 233/1, 233/2, 233/3, 233/4, 233/5, 233/7, 233/8, 233/9, 233/11, 233/12, 233/13, 233/14, 233/15, 233/16, 233/17, 233/18, 233/19, 234/1, 234/2, 234/3, 234/4, 234/5, 234/6, 234/7, 234/8, 234/9, 234/10, 234/11, 234/12, 234/13, 234/14, 234/15, 234/16, 234/17, 234/18, 234/19, 235/1, 235/2, 235/3, 235/4, 235/5, 235/6, 235/8.

segirt(d)- Seğırtmek 14/4, 119/2, 227/8, 240/16, 240/17.

seher (Ar.) Sabahın öncesindeki vakit 111/18.

sehil-i yemānī Yemen iklimi 89/15.

sehl (Ar.) Kolay, yallın, sade 25/15, 124/10, B81b/1.

sehlce Kolayca 98/12, 131/7, 171/13, 187/12, A134B61b/16, A225B108b/7.

sekiz Sekiz 10/4, 32/2, 61/17, 89/8, 89/9, 93/15, 140/2, 174/5, 179/7, 180/8, 181/12, 186/12, 186/14, 196/1, 221/1, 226/19, 238/14, A248B112b/8, B77a/11, B78a/2, B83b/21.

sekizer Sekizer A174B94b/9.

sekizinci Sekizinci 19/19, 45/11, 71/10, 88/14, 110/15, 135/13, 163/8,

- 185/19, 217/19, 220/15, 227/5, A217B103b/17, B81b/4, B86b/11.
- seksan** Seksen 124/6, B76b/20, B77a/12, B77a/19, B77b/16, B78b/4, B79a/10, B80b/4, B81b/16, B81b/4.
- seksāncı** Sekseninci 165/11.
- sekte** (Ar.) Kanın durması, inme, felç 15/12, 180/15, B6a/8, B85a/15, B85a/17, B85a/18, B85a/20, B85a/3.
- selāmet** (Ar.) Güven, eminlik 227/10, 234/18, 240/19.
- selam it(d)**- Selam etmek 1/3.
- selesü'l-bevl** (Ar.) İdrarı tutamama, rüyada işeme 107/1, 177/16, 181/15, A174B94b/12.
- selīḥa** (Ar.) Burçak kökü 177/4, A174B95b/16.
- selīḥā** (Ar.) Burçak kökü 184/9.
- selikūn** (Sür.) Yanmış kurşun B81b/11.
- sem** (Ar.) Zehir B78b/2, B79b/16.
- sem^c** (Ar.) İştirmek 240/17.
- semirt(d)**- Semirtmek 41/4, 216/2.
- semirme** Semirme 4/30, 4/31, 135/14.
- semiz** Semiz 28/12, 44/17, A168B91a/14, B79b/6, B85a/10, B89a/1, B89a/4.
- semiz otı** Semiz otu B82a/20.
- semmūr** (Ar.) Samur, samur kürkü 226/9.
- semt** (Ar.) Yan, taraf, bölge B6b/19.
- semūr-** Semirmek 241/13.
- semürt(d)**- Semirtmek 135/16, 135/18, 176/9, 212/13, 213/6, 241/14.
- semüz** Semiz 68/4, 86/16, 87/17, 135/15, 144/10, 207/10, 210/16, 215/4, b77b/12, B78a/13, B79b/19.
- semüz ot** Semiz otu 81/12, 82/17, 212/19.
- sen** Sen zamiri 1/7, 111/16, 111/18.
- sene** (Ar.) Yıl 237/16.
- sengbār** (Far.) Taşlık yer 236/8, 236/9.
- sep-** Serpmek 16/7, 68/16, 186/16, A168B90b/10.
- sepi-** Sepilemek 122/19.
- ser** (Far.) Baş 190/1.
- serāpā** (Far.) Baştan ayağa B89b/10.
- serāsım** (Far.) Sersem 2/21.
- serce** Serçe 46/7.
- serce barmağı** Serçe parmağı 73/13.
- serçe** Serçe 159/16, A168B91a/14.
- serçe eti** Serçe eti 121/9, 215/8.
- serd** (Far.) Katı, soğuk 214/12.
- seretān**(Ar.) Yengeç, kanser 155/6, 247/19, B83b/13.
- serḥoş** (Far.) Sarhoş 222/16.
- seri^f it(d)**- Çabuklaştırmak 49/5.
- seri^f ü'l-ḥazm** Hazmı çabuk olan 48/14.
- sersām**(Far.) Sersem; menenjit; sayılama hastalığı 8/18, 15/7, 16/2, 17/13, 172/18, 221/9.
- sersemlik(g)** Sersemlik 14/18, 15/1.
- serv** (Far.) Servi 129/9.
- serv ḳozı** Servi cevizi 190/17.
- serv ḳoz içi** Servi cevizi içi B87a/12.
- setr-i mi^c de** Midenin gıda kabul etmemesi 49/19.
- setr it(d)**- Örtmek 114/8.
- sev-** Sevmek 138/2, 232/18, 56/13, A217B103b/19, B78b/11.

- sevdā** (Ar.) Melankoli, bedende bulunduğuna inanılan dört unsurdan biri, kara safra maddesi 2/21, 8/19, 13/17, 15/13, 15/16, 16/4, 16/11, 16/12, 17/5, 17/7, 42/18, 42/19, 46/13, 46/15, 48/19, 59/6, 65/16, 71/8, 74/9, 77/4, 77/8, 84/19, 85/1, 89/3, 92/13, 93/4, 116/7, 131/14, 132/14, 144/15, 154/10, 154/11, 165/12, 165/13, 165/14, 165/17, 166/8, 166/11, 166/13, 173/13, 174/1, 175/2, 175/11, 175/16, 177/8, 181/8, 183/14, 195/19, 204/2, 205/13, 206/2, 206/10, 207/6, 208/11, 208/18, 209/3, 210/1, 212/18, 212/19, 213/15, 214/11, 215/9, 215/13, 216/4, 216/16, A134B62a/7, A147B68a/7, A147B68a/8, A174B94b/5, A174B95b/4, A80B37b/15, A80B37b/16, A80B37b/18, A82B39b/11, B75b/21, B76a/15, B76a/16, B76a/19, B76a/20, B76b/1, B76b/1, B76b/10, B76b/17, B76b/20, B76b/4, B76b/6, B76b/9, B7a/5, B83b/11, B83b/12, B83b/5, B83b/6.
- sevdālī** Sevdalı 8/14.
- sevdā ol-** Sevda olmak B76a/18.
- sevdāvi** (Ar.) Kara safra ile ilgili 123/18.
- sevdāyi** (Ar.) Kara safra ile ilgili 10/11, 14/18, 15/10, 70/12, 71/7, 91/12, 102/10, 140/13, 15/2, 166/7, 198/10, 199/13, 208/2, 214/8, 215/1, 215/4, B76a/14, B76a/18, B76a/19, B76a/21, B76b/14, B83b/13.
- sevin-** Sevinmek 222/3, 228/1, 228/4, 228/11, 228/14, 229/11, 230/2, 230/4, 231/12, 231/15, 232/5, 232/17, 233/2, 233/14, 234/6, 234/19, 235/1, A217B103b/19.
- seyāhat** (Ar.) Seyahat 135/13.
- seyhūn** Seyhun nehri 244/14.
- seyl** (Ar.) Sel 168/5, 198/11.
- seyrek** Seyrek 91/8.
- seyyāh** (Ar.) Seyahat eden 127/7.
- sezāb** (Ar.) Sedef otu 42/8, 85/16, B79b/18, B79b/20.
- sezāb şuyı** Sedef otu suyu B89b/8.
- sezāb tohumı** Sedef otu suyu 121/2, 41/12.
- sıçan** Sıçan 167/3, 168/8, B6a/15, B89a/13, B89b/5, B89b/6.
- sıçan boķı** Sıçan dışkısı 106/16.
- sıçan otı** Sıçan otu 143/17, B5b/15, B78a/18, B78a/6.
- sıçra-** Sıçramak 109/2.
- sıgır** Sığır 213/8.
- sıhhat bul-** Sıhhat bulmak 23/9.
- sık-** Sıkılmak 238/14.
- sıraca** Müzmin ve akıntılı bir lenf düğümü şişkinliğiyle beliren deri ve mukoza tüberkülozu 192/8, 192/3, 192/3, 243/17, 245/1, B6b/4.
- sırça** Cam 124/10, 188/10.
- sırçalı** Camlı 117/3.
- sızı** Sızı 4/28, 113/10, 131/5, 131/5, 131/9, 133/8, 163/3, A174B94b/12, B83b/7, B83b/9.
- sızla-** Sızlamak 23/13, 125/12, 129/3, 130/7, 133/9, 162/19, 163/2.
- sızladu** Sızlama 24/15.
- sidik** Sidik, idrar 4/19, 162/4.
- sidik yolu** İdrar yolu 203/6, A174B95a/17.
- sidük(g)** Sidik 242/9, A82B39a/1, B88a/15, B88b/8, B88b/8.

- sifeng** (Far.) Sünger 156/15.
- sigil** Siğil 22/13, 116/2, 145/17, 145/18, 145/19, 146/1, 146/2, 146/3, 146/7, 146/11, 146/12, 146/13, 146/14, 146/15, 146/16, 146/17, 146/18, 146/19, B5b/3.
- sikencübün** (Far.) Sirkeli bal şerbeti 41/13, 44/4, 132/19, 138/11, 139/6, 140/5, 140/8, 144/4, 148/11, A217B104a/5, B82a/20, B82b/18.
- sikencübün büzürü** Sikencübün mayası 77/5, 84/4, A82B39b/15.
- sikencübün-i sükker** Şekerli sikencübün 77/5.
- sil-** Silmek 27/15, 157/2, 160/12, 235/19, 236/8, 236/9, 238/2, A225B108b/14.
- silām** (Ar.) Taşlar 138/8.
- silin-** Silinmek 193/9.
- silk-** Silmek 235/18.
- sinā²-i mekkī** Sinameki 12/15, A174B94b/17, a174B94b/19, B76b/12, B77a/4, B86b/2.
- sināmekī** (Ar.) Sinameki 41/1, 87/10, 88/16, 89/8, 91/10, 91/16, 91/7, 93/16, 124/17, 126/12, 126/15, 126/18, 177/2, 179/16, 182/2, 182/4, 187/17.
- sināmekī yabrağı** Sinameki yabrağı 88/19, 94/5, 94/7.
- sincāb** (Far.) Sincap 195/13.
- siñ-** Nüfuz etmek, tesir etmek 187/1.
- siñek** Sinek B6a/15, B89a/13, B89a/14, B89a/20, B89b/2.
- siñür** Sinir 3/15, 37/12, 37/14, 37/18, 38/1, 38/15, 38/16, 133/16, 135/12, 146/3, 182/12, 196/18, 208/14, 214/8, 240/19, 243/9, 243/10, 247/9, A174B95a/7, A217B104a/6, B85a/18, B86a/13, B86b/10, B86b/6, B86b/9.
- siñür-** Sindirmek 48/13.
- siñür ağrısı** Sinir ağrısı 37/16, 37/16, 210/3.
- siñür çekilmek** Sinir çekilmek B6a/10, B86b/1.
- siñürler ağrısı** Sinir ağrısı 177/13.
- siñürlüce otı** Sinir otu 32/6, 98/5.
- siñürlüce yabrağı** Sinirli yaprak otu 39/3, 59/8, 82/5, 157/17.
- siñürlüce yabrağı** Sinirli yaprak otu B77b/3, B79a/9, B82a/1, B82b/3, B84b/13.
- siñürlü yabrağı** Sinirli yaprak 113/18.
- siñürlü yabrağ(ğ)** Sinirli yaprak 23/8, 99/5, 99/7, 188/13.
- siñürlü yabrağ(ğ)** Sinirli yaprak B87a/11.
- seğir-nāme** Seğirmenin anlamlarını anlatan kitap B6b/20.
- sirācü'l-kuṭrub** Süleyman Peygamber ağacı 10/15.
- sirāyet eyle-** Bulaşmak, yayılmak B80a/10.
- sirāyet it-** Bulaşmak, yayılmak 149/1, B79b/16.
- sirengübün** (Far.) Sirkeli bal şerbeti B76b/17, B78b/1, B86b/2.
- sirke** Sirke 2/17, 5/1, 6/11, 7/14, 8/2, 8/3, 8/17, 12/12, 16/7, 17/16, 20/4, 20/12, 20/13, 20/16, 21/16, 23/5, 23/6, 23/18, 23/19, 25/8, 25/10, 26/4, 26/9, 27/20, 31/13, 32/21, 34/1, 34/2, 35/19, 36/11, 36/15, 37/9, 41/17, 43/11, 43/14, 44/2, 45/12, 46/2, 50/9, 50/14, 59/14, 59/19, 60/7, 61/17, 62/2, 71/11, 71/12, 78/9, 83/6, 83/7, 83/10,

- 83/12, 83/14, 84/6, 84/10, 84/14, 85/3, 85/7, 85/10, 85/11, 96/17, 97/9, 97/16, 98/16, 100/1, 101/11, 106/19, 110/1, 110/7, 111/9, 129/1, 129/10, 131/7, 131/18, 135/9, 137/19, 139/3, 139/12, 139/15, 139/16, 143/11, 143/13, 143/15, 143/17, 144/2, 145/1, 147/19, 150/2, 150/9, 150/14, 150/15, 152/11, 153/12, 153/17, 153/18, 154/1, 154/2, 154/15, 157/19, 158/2, 159/4, 186/2, 186/6, 190/12, 191/6, 196/10, 199/7, 199/10, 199/12, 199/14, 199/15, 203/19, 207/19, 210/14, 210/17, 215/15, 226/19, 227/1, 237/16, 239/18, 241/3, 241/7, 241/18, 242/16, 243/4, 244/1, 245/4, 98/18, A108B51a/10, A147B68a/12, A240B109a/10, A240B109a/11, A82B38b/19, A82B39a/15, A82B39b/10, A84B41a/17, B75b/20, B76a/21, B77b/9, B79a/7, B79b/2, B79b/3, B79b/8, B80b/7, B80b/9, B81a/12, B81b/1, B81b/2, B82a/14, B82a/21, B82a/3, B82b/21, B83a/2, B83a/3, B84a/15, B85a/4, B86a/21, B87a/6, B87a/7, B87a/8, B87a/9, B89a/14, B89b/9.
- sirkelü** Sirkeli 132/19, 152/3.
- sirke merhemi** Sirke merhemi 27/17, 36/12, 109/19, 156/4, 191/5.
- sirkencübin** (Far.) Sirkeli bal şerbeti 199/5.
- sirkencübin sükkeri** Sikencübin şekeri 217/4.
- sirkengübün** (Far.) Sirkeli bal şerbeti 78/9, 208/17, 209/11.
- sirkengübün büzüri** Sikencübin mayası 203/18.
- sirkesiz** Sirkesiz 51/4, 210/13.
- sivilce** Sivilce 148/6, 156/6, 221/10.
- sivilci** Sivilce 152/13, A147B67b/19.
- sivilcük** Sivilce 19/5, 27/9.
- sivrice** Sivrice 63/17.
- sivrisiñek(g)** Sivrisinek 167/17, B89a/16.
- siyâh** (Far.) Siyah 55/11, 186/7, 187/2, 187/2, 216/19, 246/10, 247/15, A147B68a/6, B81b/12, B81b/14.
- siyeh** (Far.) Siyah 246/3.
- siz** Siz zamiri 142/8, B2a/1.
- soğ-** Sokmak 164/11.
- Sokraç** Sokrat 183/18, A174B95b/8.
- sor-** Sormak 2/7.
- sovuk** Sovuk 3/10.
- söğülme** Söğülme, kebab 49/9, 99/19.
- söğüt(d)** Söğüt 86/2, 218/13.
- söğüt ağacı** Söğüt ağacı 139/10, 154/1, 164/5.
- söğüt çubuğu** Söğüt çubuğu 155/8.
- söğüt köki** Söğüt kökü A84B41a/8.
- söğüt kömürü** Söğüt kömürü 106/13.
- söğüt yabrağı** Söğüt yaprağı 66/5, 83/2, 137/10, 171/8.
- söğüt yaprağı** Söğüt yaprağı B81b/1.
- sön-** Sönmek 223/3.
- söyle-** Söylemek 2/13, 9/11, 11/16, 69/18, 136/8, 161/17, 226/4, 240/16.
- söyleş-** Söyleşmek 18/2.
- söylet-** Söyletmek 9/16.
- söylice** Söyleyince 18/2.
- söyün-** Sönmek 150/10, B83b/1.
- söyündür-** Söndürmek 72/13, B77b/10, B82b/14.

söyünmiş kirec Sönmüş kireç 159/10, B81b/11.

söz Söz 2/13, 136/8, 228/1, 228/6, 230/12, 234/11, 240/16, 240/17.

su'âl (Ar.) Soru 80/6, 248/1, A80B37a/15, A80B37b/13.

su'âl olun- Sorulmak 57/7.

su'd (Ar.) Topalak bitkisi 72/10, 92/12, 158/7, 172/4, B86a/17.

sull (Ar.) Akciğer veremi 205/16, 206/3.

sultân (Ar.) Sultan, hükümdar 130/2, 232/2.

sultân otı Sultan otu, akça ot A80b37b/7.

sumâklı Sumaklı 102/4.

sumâk şuyı Sumak suyu 31/20.

südmend (Far.) Yararlı; kârlı; kazançlı B1b/11.

sû'u'l-kıyye Alaca hastalığı A82B40a/11.

sûre (Ar.) Sure 58/8, B78b/3.

sûre'-i fâtiha Fatiha suresi 18/11, 59/11, 68/2.

sûretü'l-münâfikûn Münafikun suresi 51/16.

sürincân (Far.) Eğri kestane, yund dişi ve göz çiçeği dibinin soğanı da derler. Surincandan murat köküdür. Bunun çiçeğine çiğdem derler 113/2, 132/2, 132/7, 132/18, 133/5, 181/4, A174B94b/1.

sürincân-ı germ Bir sürincan türü 207/4.

süsen (Far.) Süsen 190/8.

süci İçki, şarap 56/18, 62/19, 135/1, 157/2, 161/7, 164/12, 168/10, 207/19, 220/6, 241/18, B6a/16, B81a/16.

süd Süt 4/22, 16/6, 16/7, 16/8, 16/10, 28/4, 28/6, 31/13, 36/17, 36/18, 38/20, 43/6, 50/3, 50/6, 50/8, 50/9, 52/12, 53/19, 59/13, 59/16, 76/4, 83/13, 85/6, 91/6, 92/11, 97/8, 108/16, 108/17, 115/3, 116/14, 117/12, 118/10, 118/11, 119/11, 119/12, 119/13, 119/19, 135/5, 142/17, 183/13, 186/3, 190/16, 193/11, 206/1, 208/14, 208/15, 215/6, 219/19, 243/11, 244/7, A108B50b/21, A168B91a/15, A174B95b/3, A80B37a/20, A80B37b/2, A80B37b/8, B78a/8, B79a/4, B79b/18, B82a/9, B84b/18, B89a/10, B89a/10.

süd çürüğü Süt çürüğü 78/8, 92/19, 142/19.

südde (Ar.) Vücudun bir bölümünde görülen tutukluk 3/20, 32/7, 43/18, 44/2, 44/3, 44/4, 44/6, 44/8, 44/9, 49/6, 71/9, 90/18, 105/15, 106/3, 106/4, 142/9, 166/14, 170/7, 180/16, 199/6, 202/13, 205/3, 205/13, 207/14, 208/16, 210/17, 212/16, 216/3, 226/8, B88a/11.

südlü birinc Sütlü pirinç A168B91a/14.

südü(g) Sidik 43/8, 76/7, 76/8, 93/1, 103/6, 103/9, 103/10, 104/10, 105/3, 105/6, 106/8, 106/9, 106/10, 106/11, 106/14, 106/15, 106/17, 106/19, 107/1, 107/11, 107/16, 107/17, 108/4, 108/7, 108/8, 108/8, 108/9, 108/13, 108/14, 108/19, 109/18, 141/14, 154/5, 159/14, 169/12, 191/5, 202/11, 236/14, 239/10, 240/12, 242/3, A108B50b/20, A108B51a/1.

südü(g) yolu İdrar yolu 103/3, 107/12, 183/5, 201/12, 205/9, 205/18, 226/8.

süglin Sülün 10/12.

süglün eti Sülün eti 215/8.

sühām (Ar.) Zayıflık, solukluk 187/13.

süleymān peygamber ağacı Peygamber ağacı 10/16.

sülük(g) Sülük 3/14, 27/18, 35/14, 35/15, 35/18, 36/13, 37/6, 37/7, 37/10, 113/12, 238/15.

sülük ur- Sülük vurmak 154/12.

sülük vur- Sülük vurmak 113/13.

sümüklü böcek Sümüklü böcek 58/2, 245/6, 242/14, B83a/5.

sünbül (Far.) Sümbül 176/13, 202/4, 214/6, A174B94b/9.

sünbüle bkz. sünbül 172/13.

sünbül ḥabbı Sümbül tohumu 184/8, A174B95b/15.

sünbül-i hind Hint sümbülü 181/12.

sünbül-i hindī Hint sümbülü 177/4, 181/5, 184/2, A174B94b/2, A174B95b/10.

sünger Sünger B84a/1.

süngir Sünger 160/6, 235/19.

süffük Kemik B77a/14, B77a/16.

sünnet eyle- Sünnet etmek 143/7.

sünnet it(d)- Sünnet etmek 104/17.

süpür- Süpürmek 63/12.

süpürdi Süprüntü 63/12.

sür- Sürmek 5/1, 5/7, 6/3, 6/11, 7/7, 7/13, 7/18, 7/19, 8/1, 8/2, 8/3, 8/4, 8/12, 8/15, 8/16, 8/17, 8/18, 15/1, 15/15, 16/4, 18/9, 18/19, 19/12, 19/16, 19/19, 20/8, 21/1, 21/5, 21/16, 22/2, 22/3, 22/6, 22/16, 23/7, 23/12, 23/15, 24/10, 24/16, 24/18, 26/4, 26/10, 26/12, 26/21, 27/1, 27/2, 27/8, 27/10, 27/16, 28/5, 28/18, 29/5, 29/7, 29/8, 30/16, 30/18, 31/9, 32/11, 32/16, 34/12,

35/16, 36/11, 36/12, 37/16, 37/17, 38/12, 38/16, 38/19, 38/20, 40/2, 47/6, 48/10, 51/13, 52/1, 52/3, 52/19, 53/1, 54/12, 55/7, 56/15, 57/10, 58/9, 58/13, 60/10, 62/12, 66/17, 67/12, 71/19, 74/16, 76/12, 78/3, 79/18, 80/7, 80/10, 80/12, 83/3, 84/8, 84/12, 84/16, 86/6, 88/13, 89/3, 91/13, 98/12, 106/3, 106/4, 106/13, 109/12, 109/14, 110/5, 110/8, 112/6, 112/7, 111/10, 114/2, 116/1, 116/18, 121/7, 121/8, 122/5, 122/7, 122/19, 123/12, 123/19, 124/3, 124/18, 124/19, 126/3, 126/17, 129/1, 129/2, 129/5, 129/11, 129/15, 130/15, 131/1, 133/7, 133/11, 133/18, 135/2, 135/18, 135/18, 136/14, 143/6, 143/18, 145/2, 145/4, 146/6, 147/4, 147/7, 148/9, 150/2, 150/3, 150/4, 150/9, 150/12, 150/15, 150/18, 151/1, 152/5, 152/6, 152/9, 152/10, 152/12, 153/10, 153/15, 153/18, 153/19, 154/6, 154/7, 154/8, 154/9, 158/1, 158/4, 163/1, 163/4, 163/5, 165/9, 167/10, 169/6, 170/9, 170/10, 170/14, 175/2, 175/11, 178/6, 183/14, 185/6, 186/2, 186/3, 186/6, 186/12, 187/2, 187/6, 187/15, 190/19, 193/17, 194/1, 194/8, 204/3, 206/2, 206/4, 206/15, 207/6, 207/16, 211/12, 211/14, 214/10, 214/11, 214/14, 214/17, 214/19, 220/1, 220/5, 235/12, 235/15, 235/19, 236/2, 236/5, 236/6, 236/8, 236/10, 236/15, 236/17, 237/1, 237/3, 237/4, 237/7, 237/8, 237/11, 237/12, 237/14, 237/15, 237/16, 237/17, 239/8, 238/12, 238/17, 238/18, 238/19, 241/2, 241/3, 241/4, 241/6, 241/12, 242/1, 242/3, 242/14, 243/14, 244/3, 244/19, 245/3, A134B61b/14, A134B61b/20, A147B67b/18, A147B68a/12, A168B90b/15, A168B90b/18,

A168B91a/16, A168B91b/20,
A168B92a/1, A168B92a/1,
A168B92a/5, A174B95b/4,
A174B96a/10, A240B109a/13,
A80B37b/21, A82B39a/1,
A82B39a/2, A82B39a/4,
A82B39b/7, A82B39b/8,
A82B40a/10, A82B40a/20,
A84B41a/10, B77a/21, B77a/9,
B77b/12, B77b/6, B77b/9,
B79b/11, B79b/2, B79b/3, B79b/6,
B7a/3, B7a/4, B7a/5, B7a/6, B7a/7,
B7a/8, B7a/9, B80a/15, B80a/20,
B80b/10, B80b/11, B80b/12,
B80b/14, B80b/15, B80b/16,
B80b/17, B80b/19, B80b/20,
B80b/3, B80b/6, B80b/8, B80b/9,
B81a/10, B81a/11, B81a/12,
B81a/18, B81a/21, B81a/3, B81a/9,
B81b/10, B81b/12, B81b/14,
B81b/3, B81b/5, B81b/7, B82b/5,
B83a/6, B83b/1, B83b/10,
B85a/15, B85a/18, B85a/19,
B85a/2, B85a/20, B86a/3, B86b/7,
B86b/9, B87a/10, B87a/14,
B87a/14, B87a/17, B87a/5, B88a/1,
B88a/3, B88b/14, B88b/16,
B89a/21, B89a/3, B89b/10,
B89b/13, B89b/3, B89b/7, B89b/8.

sür'at (Ar.) Sürat 66/9.

sürin- Sürünmek 5/8, 78/10, 78/14, 111/7,
131/4, 152/18, B77a/14, B81a/17,
B85a/20.

sürme Sürme 58/5, 211/18, B81b/2.

sürme çek- Sürme çekmek 56/7.

sürme'-i işfahānī İsfahan sürmesi 148/18,
149/13.

sürt- Sürtmek 9/15, 17/19, 17/17, 27/16,
27/17, 27/21, 28/6, 36/7, 39/9, 40/2,
43/6, 57/16, 61/19, 69/18, 81/2,
86/19, 101/5, 104/3, 109/9, 109/11,
111/8, 115/4, 115/7, 119/19, 120/9,
123/8, 125/15, 125/16, 130/17,

132/12, 161/17, 161/18, 162/14,
A108B51a/11, A80B37a/19,
A82B39a/10, B81a/12, B81a/21,
B81a/5, B83b/18, B84b/8.

sürtün- Sürtünmek 145/14.

sürün- Sürünmek 7/8, 7/13, 58/7, 121/11,
123/7, 145/15, 150/12, 170/13,
211/14, B80a/14, B86a/6.

süst (Far.) Zayıf 4/23, 15/12, 37/3, 88/4,
120/9, 121/5, 169/7, 169/16, 196/3,
198/5, 216/14, 222/12,
A168B91b/19, A168B91b/20,
A168B91b/6.

süste endām Zayıf vücut 120/8.

süst endām Zayıf vücut 47/8, 199/1, 199/4,
204/17, 214/19, B85a/19, B85a/21.

süst endāmlik(ğ) Beden zayıflığı 121/3,
214/10.

süst eyle- Zayıflatmak 197/14.

süstlik(g) Zayıflık 37/12, 37/14,
120/10, 121/10, 121/7, 217/12.

süz- Süzmek 6/18, 7/1, 7/6, 16/14, 25/8,
34/17, 37/2, 42/13, 65/3, 76/4, 78/5,
93/3, 93/6, 96/17, 103/11, 108/3,
111/3, 124/7, 125/2, 128/12,
128/19, 144/12, 174/6, 176/3,
180/17, 187/12, 187/17, 188/14,
196/2, 196/8, 201/2, 201/17, 203/1,
203/4, 203/12, 203/16, 203/17,
211/1, 211/2, 213/14, 224/5,
226/13, 235/18, A225B108b/11,
A82B39a/9, B81a/10, B84b/6,
B85a/11, B85a/12, B86b/14,
B86b/15, B86b/17, B87a/1,
B88a/9.

süzül- Süzülmek 107/5, 199/19, 202/7.

-Ş-

şā'at (Ar.) Saat 139/5.

şabah (Ar.) Sabah 7/14, 8/5, 16/8, 16/9, 16/15, 23/15, 26/14, 36/10, 42/10, 42/10, 42/15, 43/11, 43/14, 45/11, 48/17, 49/14, 54/13, 56/16, 65/11, 65/17, 65/17, 67/8, 76/19, 78/8, 78/12, 78/15, 79/9, 79/11, 80/5, 82/9, 83/17, 83/19, 84/3, 85/5, 85/8, 86/7, 88/18, 89/10, 90/14, 91/12, 91/18, 93/1, 93/10, 93/17, 94/6, 94/10, 96/17, 97/14, 97/19, 98/3, 98/4, 98/5, 98/7, 98/11, 98/15, 99/7, 99/8, 101/14, 102/5, 108/18, 112/18, 112/19, 113/1, 115/3, 115/18, 116/14, 117/1, 117/7, 119/18, 122/9, 125/3, 125/6, 126/13, 136/6, 142/19, 143/16, 147/11, 147/16, 148/11, 150/7, 150/16, 151/4, 151/7, 151/15, 153/1, 155/3, 158/16, 159/8, 159/16, 162/12, 165/16, 166/12, 167/5, 171/7, 172/2, 173/5, 176/11, 177/3, 179/12, 180/18, 182/2, 182/6, 182/10, 184/6, 186/12, 187/8, 191/19, 192/6, 193/14, 210/17, 219/1, 222/15, 223/6, 241/7, A108B51a/13, A108B51a/13, A174B94a/18, A174B94b/18, A174B94b/21, A174B95a/5, A174B95b/14, A80B37b/8, A80B37b/8, A84B41a/15, B76a/2, B77a/6, B77a/6, B82a/9, B82b/9, B83a/7, B84b/6, B85a/13, B85a/13, B86a/20, B87a/14.

şabahın Sabahleyin 50/7, 136/5, A82B40/5.

şabır Sabır otu 8/3, 97/4, 116/5, 150/16, 166/12, B87a/7.

şablı Saplı 76/19.

şablu Saplı 23/20.

şabr (Ar.) Sabır 232/5.

şabr-ı şukūtrī Sabır otunu en iyisi 129/10, 145/8.

şabr-ı şukūtrī Sabır otunu en iyisi 126/9.

şabr-ı şukūtrī Sabır otunu en iyisi 61/13.

şabr-ı uskūtrī Sabır otunu en iyisi 184/9, A174B95b/16.

şabr-ı uskūtrī Sabır otunu en iyisi 57/15, 62/2, 175/13.

şabr-ı uskūtrī Sabır otunu en iyisi 175/8.

şabr-ı uskūtrī Sabır otunu en iyisi 172/9.

şabr-ı uskūtrī Sabır otunu en iyisi 177/5.

şabr it(d)- Sabretmek 93/11.

şabru's-sukūtrī Sabır otunu en iyisi 28/6.

şabşarı Sapsarı 77/2.

şabşaru Sapsarı 122/16.

şabun Sabun 147/4, 147/18, 152/9, 186/2, 186/4, 186/7, 236/5, 236/7, 236/10, 236/15, 239/9, B77b/19, B78a/7, B81b/11, B83a/20.

şabunla- Sabunlamak 239/7.

şac Saç 27/21.

şac- Saçmak 48/15, 69/6.

şaclu Saçlı 8/1.

şaç Saç 117/18, 117/19, 179/15, 206/5, 247/7, B5b/18, B6a/1, B81a/13, B81a/21, B81b/4.

şaç- Saçmak 47/16, 48/14, 48/18, 49/1, 49/4, 70/16, 87/13, 167/7, 167/8, 170/4, 207/10, 218/10, A157B90a/6, A157B90a/7, B76a/14, B77b/11, B83a/3, B85a/13, B85a/14, B89a/18.

şaç dibi Saç kökü B80b/7.

şaçıl- Saçılmak 218/12.

şaçlu Saçlı 153/15.

şadağa (Ar.) Sadaka 230/16, 238/7.

şābir (Ar.) Sabırlı 221/6.

- şāf** (Ar.) Saf 28/9, 28/11, 28/17, 45/8, 53/10, B86b/15, B87a/3. 143/19, 183/14, 199/6, 216/7, 221/10, A147B68a/1.
- şāfi** (Ar.) Saf, halis 124/7, 200/7, 213/2, 223/11, 223/13, A225B108b/16, A82B38b/19. **şāfrāyī** bkz. safrāvi 91/12, 123/18, 213/3, A174B95b/4.
- şāfi eyle-** Saflaştırmak 166/9, 166/14. **şāfrāyī hūmmā** Safranın hakim olduğu sitma 139/8.
- şāfi ol-** Saflaşmak A225B108b/11. **şāfran** (Far.) Safran 162/19.
- şāfin tamarı** İç aşık kemiğinden topuğa kadar giden büyük damar 157/15. **şāğ** Sağ 14/12, 26/19, 38/5, 52/13, 54/18, 54/19, 58/12, 75/8, 103/18, 115/11, 116/10, 125/12, 129/3, 147/1, 153/8, 155/11, 160/7, 209/11, 219/18, 222/3, 227/6, 227/9, 227/11, 227/15, 227/19, 228/2, 228/4, 228/7, 228/9, 228/14, 228/16, 228/19, 229/3, 229/4, 229/9, 229/12, 229/13, 229/18, 229/19, 230/2, 230/3, 230/4, 230/7, 230/17, 231/2, 231/4, 231/6, 231/9, 231/12, 231/14, 231/15, 231/16, 231/19, 232/6, 232/14, 232/16, 232/19, 233/9, 233/14, 233/16, 233/18, 234/1, 234/3, 234/5, 234/7, 234/8, 234/9, 234/10, 234/12, 234/14, 234/15, 234/17, 234/18, 239/18, 240/2, 243/10, 246/19, 247/1, A168B91a/20, A168B91a/21, A80B37b/5, B86a/13.
- şāf ol-** Saf olmak A84B41a/16. **şāfā** (Ar.) Gönül şenliği; neşe 1/12, 51/10, 71/7, B1b/8. **şāfā vir-** Neşe vermek A168B91b/16. **şāf eyle-** Saflaştırmak 65/9.
- şāfrā** (Ar.) Safra, öd 5/1, 5/19, 6/3, 7/1, 12/10, 17/5, 17/7, 18/1, 18/4, 41/3, 46/12, 46/13, 46/14, 48/2, 49/18, 54/20, 55/2, 64/19, 74/8, 77/3, 77/8, 88/5, 89/3, 89/10, 91/6, 92/2, 92/13, 93/1, 93/6, 93/8, 94/2, 131/13, 132/1, 133/14, 138/5, 138/7, 138/9, 138/10, 142/8, 144/15, 147/14, 148/5, 148/14, 152/13, 165/5, 165/6, 165/7, 165/9, 174/1, 175/2, 181/9, 185/6, 188/1, 199/14, 202/16, 203/2, 203/18, 204/3, 206/4, 209/10, 211/8, 212/12, 212/13, 212/14, 212/17, 213/1, 213/7, 213/11, 213/15, 214/3, 215/19, 216/12, 225/15, A147B67b/20, A174B94b/5, A217B104a/7, B75b/21, B76b/10, B76b/13, B76b/6, B77a/12, B7a/5, B7a/8, B83b/4, B83b/5, B83b/9, B84a/20, B84a/21, B84b/1.
- şāfrā galebese** Safranın artması 223/14. **şāfrā** (Ar.) Safra, öd 26/8. **şāfrāvi** (Ar.) Safranın hakim olduğu 11/13, 87/6, 131/17, 132/17, 132/3, 143/19, 183/14, 199/6, 216/7, 221/10, A147B68a/1.
- şāğ-** Sağmak 43/7, 119/12, 239/6. **şāğal-** İyileşmek 86/8, 159/16, A240B109a/10. **şāğalt(d)-** İyileştirmek 23/11, 29/16. **şāğıl-** Sağılmak A80B37b/3. **şāğır** Sağır 60/3, 60/4, 60/11, 61/7. **şāğırılık(ğ)** Sağırılık 3/27, 59/3, 60/3, 61/7, 63/16, 64/2, 175/3. **şāğız** Sakız 201/11. **şāğla-** Sağlamak 104/14. **şāğlık(ğ)** Sağlık 55/9, 221/8.

- şag ol-** Sağ olmak 54/7. A217B104a/7, B78b/20, B83a/20, B89a/8.
- şagra** İnsanda leğenin son ve alt kısmı 104/9, 115/5, 115/9, 115/13, 116/3, 116/5.
- şagrağ** Sürahi, kâse, kap 238/14.
- şagri** İnsanda leğenin son ve alt kısmı 103/18, 115/4.
- şag tuz** Kaya tuzu 146/5.
- şag yağı** Sade yağı 188/11.
- şahib** (Ar.) Sahip 76/14, 227/8, 231/16, 240/19.
- şahib-i kitâb** Kitap sahibi 173/14.
- şahitiyân** (Far.) Boyanmış ve cilalanmış deri 237/3.
- şahihü'l-mizâc** Mizacı sağlam olan 226/1.
- şakeyn tamarı** İki topuk üzerinde bulunan damarlar 125/7, 129/8.
- şak tamarı** bkz. şakeyn tamarı 129/3.
- şakağı** bkz. şakağı 244/11.
- şaka kuşu yağı** Saka kuşu yağı 131/2.
- şakal** Sakal 27/21, 171/19, 17117, 174/8, 179/5, 179/15, 183/17, 186/1, 186/8, 186/11, 186/12, 187/1, 206/5, 211/14, A174B95b/6, B5b/18, B6a/1, B6a/21, B80b/10, B80b/11, B80b/11, B80b/12, B80b/4, B81a/14, B81a/5, B81a/6, B81a/7, B81a/8, B81b/1, B81b/10, B81b/13, B81b/16, B81b/4, B81b/5.
- şakın-** Sakınmak 34/11, 34/14, 37/15, 45/1, 46/10, 55/5, 75/8, 76/14, 109/1, 110/2, 117/17, 118/19, 119/2, 127/17, 128/5, 129/12, 135/11, 140/4, 143/1, 145/16, 156/9, 160/16, 160/17, 161/1, 161/17, 162/18, 171/15, 186/19, 189/9, 191/7, 194/4, 217/7,
- şakız** Sakız 5/17, 87/13, 118/13, 218/6, 235/14, B76a/13.
- şakız çürüğü** Sakız çürüğü 163/4.
- şakla-** Saklamak 21/7, 40/13, 53/4, 58/12, 70/1, 153/6, 159/3, 159/5, 168/13, 183/2, 201/8, A174B95a/14, B80b/15.
- şaksagan beyni** Saksagan beyni 61/9.
- şaksakan beyni** Saksagan beyni 108/10.
- şal-** Salmak 74/10, 238/16.
- şalata** Salata 110/12.
- şalavât** Salavat B82b/12.
- şalın-** Salılmak 161/11.
- şalvir-** Salıvermek A168B91a/18.
- şalya** Salya 96/8.
- şalyar** Salya 173/8.
- şaman** Saman 29/20, 239/13.
- şamk-ı 'arabî** Mısıır'da yetişen dikenli bir ağacın zamk 172/15.
- şan-** Sanmak B78b/12.
- şanc-** Sancmak 12/18, 13/1, 164/2, 61/15, B80a/13.
- şancu** Sancı 4/4.
- şancu-** Sancımak 26/8.
- şancula-** Sancılamak 28/3.
- şanculan-** Sancılanmak 85/18.
- şandal** (Ar.) Sandal ağacı 7/17, 68/11, 69/14, 70/6, 131/18, 136/13, 137/19, 218/6, 235/14, B78a/14, B84b/17.
- şandal şarâbı** Sandal şerbeti 67/10.
- şandık** (Ar.) Sandık 167/13.

- şanduk** (Ar.) Sandık 168/2.
- şan'at** (Ar.) Sanat B6a/11.
- şapla-** Saplamak B87a/14.
- şar-** Sarmak 12/6, 28/5, 28/21, 34/9, 63/19, 76/9, 99/12, 113/3, 119/5, 123/13, 129/11, 161/7, 163/6, 164/7, 190/19, 238/17, 239/14, 242/11, 243/6, A168B91a/8, A82B39a/2, B86b/19.
- şara^c** (Ar.) Sara hastalığı 12/11, 12/12, 12/17, 13/8, 13/11, 13/16, 15/13, 102/10, 180/15, B85a/20.
- şarar-** Sararmak 198/7, B88b/21.
- şarart(d)-** Sarartmak 116/13, 197/9, 237/5.
- şarb** Sert 7/13, 20/3, 20/12, 20/13, 20/16, 23/18, 32/21, 36/20, 37/9, 76/6, 84/10, 84/14, 109/19, 129/1, 131/7, 143/15, 150/8, 152/11, 153/12, 191/6, 241/7, 243/4, B88a/7, B89a/14.
- şarça barmağı** Serçe parmak A80B37b/5.
- şarça barmağ** Serçe parmak 76/17.
- şar'ca** (Ar.) Sara hastalığı 2/19, 11/13, 183/11, A174B95b/1, B85a/1.
- şarı** Sarı 71/3, 79/17, 191/2, 208/8, 216/12, 216/13, A82B40a/14.
- şarı helile** Sarı halile 126/9.
- şarılık** Sarılık 4/5, 77/1, 78/11.
- şarımşak(ğ)** Sarımsak 35/19, 37/6, 81/5, 84/1, 85/9, 95/15, 97/7, 97/17, 113/9, 116/10, 148/2, 172/19, 173/1, 207/11, 213/6, 238/3, 242/4.
- şarımşak şabı** Sarımsak sapı 243/3.
- şarımşak şapı** Sarımsak sapı 118/6.
- şarın-** Sarınmak 64/6.
- şarı şu** Sarı su 212/1, A240B109a/13, A82B39a/19.
- şark-** Sarkmak 115/2, 117/4, B89a/4.
- şarplan-** Doğumda güçlük çekmek 119/10.
- şaru** Sarı 14/1, 14/9, 15/13, 18/5, 57/17, 65/5, 77/9, 95/8, 109/6, 109/10, 132/1, 157/1, 157/14, 222/8, 223/14, 223/15, 235/11, A168B92a/3, A82B40a/11, B80b/2, B84b/1.
- şaru helile** Sarı halile ağacı 6/17, 31/14, 175/4, 175/12, 175/16, 182/15, B89b/11.
- şaru helile kabı** Sarı halile kabuğu A174B95a/9.
- şaru hıyar** Sarı hıyar B88b/1.
- şaru kükürd** Sarı kükürt B88b/13.
- şaruluk(ğ)** Sarılık 28/14, 54/20, 75/18, 77/15, 77/17, 77/19, 78/3, 139/18, 205/3.
- şaru şabır** Sarı şabır otu 39/6, B86a/7.
- şaru şu** Sarı su 62/13, 188/2, 206/2.
- şaru zâc** Demir sülfat 159/3.
- şatun al-** Sarın almak 237/18.
- şavaş-** Savaşmak 160/1, 169/16.
- şavu-** Soğumak 106/3, 110/17.
- şayha** (Ar.) Bağırma; nara atma; haykıрма; çığlık 11/12.
- şayıkla-** Sayıklamak 222/14, 222/18, 223/1.
- şayru** Hasta 68/15, 69/17, 69/19, 139/6, 155/11, 198/18, 203/6, 218/4, 218/9, 220/11, 221/11, A217B103b/18, A217B103b/18.
- şayruluk(ğ)** Hastalık 201/12, 205/17, 206/3, 206/10, 214/8, 220/13, 221/6, 221/8, A84B41a/12.
- şây yağı** Sade yağı B80a/20.

- şerçe barmak(ğ)** Serçe parmak 232/5, 232/11, 235/1, 235/5.
- şifat-ı cevāriş-i müferrih** Ferahlatıcı cevāriş macununun niteliği 182/6.
- şı-** Kırmak 73/16.
- şıçan** Şıçan 13/11.
- şıçan otu** Şıçan otu 244/2, B78a/17.
- şıçra-** Şıçramak 221/11, 246/6.
- şifat** (Ar.) Nitelik 245/16.
- şifat-ı cevārişi** Cevārişin niteliği A174B95a/1.
- şifat-ı cülāb** Gül suyunun niteliği 200/10.
- şifat-ı hab** Hap niteliği 173/9.
- şifat-ı habb-ı muqavvī** Kuvvet verici hap niteliği A168B91b/2.
- şifat-ı müşhil** Müşhil niteliği 89/7.
- şığ-** Şıgmak A168B91a/5, A248B112b/9.
- şığa-** Sıvamak 35/1.
- şığın derisi** Alageyik derisi 167/18.
- şığır** Şığır 6/19, 52/8, 56/4, 59/2, 99/18, 151/4, 151/4, 247/6, 247/9, B80a/20.
- şığır boķı** Şığır dışkısı 125/16, 129/6.
- şığırıcık eti** Şığırıcık eti 121/11.
- şığır dili** Şığır dili otu 79/2, B82a/12.
- şığır dili şuyı** Şığır dili suyu B76a/15.
- şığır eti** Şığır eti 85/2, 165/15, 209/18, B76a/19, B76a/20.
- şığır eti pişimi** Şığır eti pişimi 130/5.
- şığır kaburğalu** Şığır kaburgalı 247/10.
- şığır kanı** Şığır kanı 103/3, 107/12.
- şığır karınlı** Şığır karınlı 247/10.
- şığır mizāclu** Şığır mizacılı 247/10.
- şığır öd** Şığır ödü B81a/1.
- şığır ödi** Şığır ödü 37/10, 61/14, 86/8, 97/4, 126/12, 130/4, 135/14, 167/9.
- şığır südi** Şığır sütü 148/13, 149/4, 149/12, B78a/20.
- şığır tezeği** Şığır tezeği 127/8, 128/3, A82B40a/17, B79b/3.
- şığır yağı** Şığır yağı 97/11, 98/15, 163/7, 163/15, 173/1.
- şıhhat** (Ar.) Sağlık 136/3, 220/10, 226/3, 233/18.
- şıhhat bul-** Sağlıklı olmak 56/8, 231/7, 244/10.
- şıhhat-i beden** Beden sağlığı 182/3, A174B94b/18.
- şık** Sık 66/3, 196/8, B81a/1, B81a/1.
- şık-** Sıkmak 16/9, 35/7, 52/4, 52/5, 59/6, 68/14, 91/8, 91/9, 92/19, 95/18, 96/3, 98/5, 109/10, 113/15, 114/16, 120/18, 130/5, 137/10, 140/6, 167/5, 168/14, 202/15, 218/8, 224/14, 225/1, 225/19, 226/7, 239/10, A225B108b/11, A225B108b/16, A225B108b/6, B82a/3, B82a/9, B82b/6.
- şıkıl-** Sıkılmak B85a/5.
- şın-** Kırılmak A168B90b/12, A168B90b/12, A168B90b/13, A168B90b/13, B77a/16.
- şındı** Makas 23/1.
- şındu** Makas B87a/16.
- şırca** Cam 26/21, 131/3, 202/2, 204/1, 204/10, 224/5, 225/4, 225/17.
- şırcalı** Camlı 186/15.
- şırcalu** Camlı 178/13.

şırça Cam 18/11, 173/5, 174/7, 177/7, 177/12, 184/6, 185/10, 211/2, A174B95b/14, A225B108b/17, A225B108b/8, B81b/6, B81b/8.

şırçalı Camlı 147/3.

şırça zibili Cam kırıntıları 145/18.

şıva- Sıvamak 68/12, 218/7.

şıyrıl- Şıyrılmak 221/17.

şu inmek Su inmek 51/15.

şoğan Soğan 55/6, 64/2, 64/4, 80/13, 91/19, 107/19, 109/7, 116/10, 133/6, 146/12, 152/16, 191/14, 196/9, 196/10, 208/9, 208/11, 238/3, 239/10, A168B91a/14, B79a/2, B80b/10, B80b/16.

şoğan şuyı Soğan suyu 37/11, 55/17, 143/16, 152/11.

şoğan tohumı Soğan tohumu 184/4, A174B95b/12.

şoğulcan Solucan 4/14, 35/17, 96/1, 96/3, 96/4, 96/6, 96/7, 96/15, 96/18, 97/2, 97/3, 97/5, 169/5, B86b/10.

şoğulcan otı Solucan otu 96/15.

şok Isırıcı hayvan sokması 20/13, B79a/17.

şok- Sokmak 13/5, 20/15, 21/2, 21/15, 21/19, 22/17, 22/20, 22/21, 24/6, 25/15, 38/8, 41/18, 60/14, 61/7, 61/19, 63/15, 63/18, 99/2, 99/3, 101/16, 103/18, 104/1, 104/9, 104/11, 106/18, 115/6, 115/14, 116/16, 120/2, 133/16, 135/10, 146/9, 164/6, 164/13, 186/19, 189/6, 189/8, 190/2, 202/6, 238/18, 239/8, 239/9, 239/12, B5b/17, B77b/9, B79a/15, B79a/16, B79a/21, B79b/1, B79b/12, B79b/14, B79b/15, B79b/16, B79b/21, B79b/9, B79b/9,

B80a/10, B80a/2, B80a/4, B80a/8, B80a/9.

şokul- Sokulmak 95/4.

şol Sol 54/19, 58/13, 103/18, 125/12, 129/3, 141/16, 219/18, 222/4, 227/8, 227/10, 227/13, 227/16, 228/1, 228/3, 228/5, 228/8, 228/11, 228/15, 228/18, 229/1, 229/5, 229/7, 229/10, 229/11, 229/15, 230/1, 230/3, 230/4, 230/6, 230/8, 230/19, 231/3, 231/5, 231/7, 231/9, 231/10, 231/13, 231/17, 232/7, 232/13, 232/15, 232/16, 233/1, 233/5, 233/10, 233/15, 233/17, 233/19, 234/1, 234/4, 234/6, 234/7, 234/9, 234/11, 234/13, 234/15, 234/16, 234/17, 235/2, 246/19, 247/2, A168B91a/21, A80B37a/21, A84B41a/14.

şol- Solmak A84B41a/13.

şolak Solmak 247/2.

şolu- Solumak 239/2.

şoluğ Soluk 43/3.

şoñ Son 103/10, 151/8, 202/5, 228/10, 230/9.

şoñra Sonra 6/5, 6/10, 8/11, 10/5, 13/4, 23/21, 33/11, 33/12, 40/7, 41/15, 45/10, 47/4, 50/13, 50/17, 50/18, 51/2, 51/5, 51/7, 56/14, 57/10, 62/5, 62/8, 63/19, 74/6, 74/11, 75/5, 76/1, 78/17, 87/7, 87/10, 87/16, 89/17, 90/7, 91/2, 91/8, 92/14, 93/13, 96/5, 98/12, 98/13, 102/13, 104/13, 108/6, 110/14, 113/13, 115/12, 117/2, 117/10, 119/3, 123/11, 123/13, 124/3, 128/3, 128/5, 130/10, 131/3, 132/9, 138/9, 139/5, 140/18, 141/3, 142/15, 145/14, 147/4, 149/17, 151/2, 153/9, 153/15, 154/6, 155/3, 157/5, 165/18, 174/18, 184/12, 185/12, 186/7, 186/17, 187/9, 189/9,

189/13, 190/4, 196/1, 196/8, 197/1, 197/2, 198/8, 198/9, 198/15, 198/16, 204/13, 207/13, 209/11, 217/4, 218/18, 218/19, 219/18, 221/3, 221/7, 221/9, 221/10, 223/9, 224/1, 226/6, 229/3, 235/18, 236/11, 237/1, 237/12, 238/9, 241/4, A147B68a/12, A147B68a/3, A168B92a/4, A174B95b/19, A217B104a/8, A248B112b/10, A80B37a/17, A82B39a/4, A82B39b/12, B78b/10, B79a/3, B80a/1, B82b/17, B83a/12, B87a/3.

şor- Sormak 2/6, 2/9, 61/10, 104/14, 151/12.

şovu- Soğumak 95/3, 99/2, 126/7, 128/4, 164/11, 204/9, 221/12.

şovuk(ğ) Soğuk 6/13, 7/2, 14/3, 22/5, 24/1, 29/16, 29/18, 30/8, 32/15, 34/10, 34/11, 34/14, 41/18, 42/1, 46/10, 46/11, 49/2, 50/1, 50/13, 56/5, 59/10, 59/17, 60/15, 61/11, 62/4, 62/10, 62/13, 64/1, 64/11, 64/15, 65/1, 65/9, 66/2, 67/2, 68/15, 69/5, 69/12, 73/3, 73/5, 75/7, 76/14, 79/12, 79/7, 81/2, 81/13, 81/17, 81/19, 89/14, 93/5, 94/15, 100/6, 101/4, 101/16, 101/17, 106/15, 110/14, 113/14, 121/9, 124/4, 124/5, 124/11, 127/15, 127/17, 128/5, 130/11, 136/16, 136/17, 137/5, 144/18, 149/16, 156/8, 160/18, 164/17, 169/18, 171/11, 171/14, 176/7, 176/10, 177/13, 179/13, 182/13, 187/19, 192/1, 193/10, 193/12, 193/19, 194/3, 194/4, 195/12, 197/2, 197/15, 200/3, 200/12, 201/12, 203/6, 204/13, 205/7, 206/11, 214/3, 215/11, 215/14, 216/15, 217/6, 218/10, 218/15, 222/10, 224/9, 224/10, 236/3, 236/7, 236/15, 239/15, 240/4, A248B112a/21, A134B62a/4, A168B91a/11,

A174B95a/7, A217B103b/21, A217B103b/21, A217B103b/21, A217B104a/1, A217B104a/3, A80B38a/4, A82B39a/12, B76a/17, B76b/5, B77a/12, B77b/11, B82a/19, B83a/16, B83b/7, B83b/9, B86b/9.

şovuk al- Soğuk almak 30/1.

şovuk dut- Soğuk tutmak B82a/12.

şovuk geç- Soğuk geçmek 193/6, 193/7, 193/10, 193/15, 194/7, B78b/20.

şovuk geçme Soğuk geçme B6b/5.

şovukluk(ğ) Soğukluk 30/8, 47/2, 70/10, 166/9, 181/15, 205/11, 216/8, A174B94b/12.

şovuk vur- Soğuk vurmak 29/13, 29/15, 30/4, 30/17.

şovut(d)- Soğutmak 65/11, 92/17, 105/9, 117/2, 140/3, 152/2, 191/18, 203/19, 213/11, B82b/6.

şoy- Soymak 8/10, 38/4, 67/17, 93/19, 94/2, 94/3, 153/4, 155/8, 164/1, 165/1.

şoyul- Soyulmak 42/17.

şārī ol- Bulaşıcı olmak 47/17.

şakīl ol- Ağırlaşmak 118/17, 223/4.

şevāb (Ar.) Sevap 2/6, 2/9.

şıql (Ar.) Ağır 100/18, 101/2.

şülüş (Ar.) Üçte bir 108/6, 173/1.

şu Su 4/16, 5/12, 5/14, 6/5, 6/6, 6/11, 6/18, 7/5, 7/8, 8/10, 10/4, 10/10, 14/3, 16/15, 17/1, 17/8, 17/11, 18/13, 19/12, 20/8, 22/3, 22/4, 23/11, 25/3, 25/5, 25/6, 25/7, 26/9, 25/17, 25/19, 27/5, 27/7, 28/4, 28/16, 28/18, 29/12, 29/19, 30/2, 30/5, 30/8, 31/9, 31/13, 32/1, 32/7, 32/10, 33/9, 33/20, 34/17, 35/4,

36/14, 37/3, 39/9, 41/6, 41/12, 41/18, 42/1, 42/10, 42/16, 42/19, 43/10, 43/11, 43/16, 44/1, 44/6, 44/7, 44/8, 44/11, 44/15, 44/18, 45/4, 45/10, 46/3, 46/10, 46/11, 47/1, 47/4, 48/7, 49/10, 49/17, 50/1, 50/3, 50/5, 50/11, 50/13, 51/2, 51/3, 51/5, 51/10, 51/18, 52/2, 52/3, 52/4, 52/5, 52/14, 53/3, 53/5, 53/9, 53/20, 57/4, 57/10, 57/18, 58/7, 58/9, 58/15, 58/16, 59/1, 59/10, 59/18, 60/1, 60/4, 60/5, 61/8, 61/16, 62/2, 62/5, 62/19, 63/1, 63/7, 63/13, 63/14, 64/17, 65/1, 65/2, 65/3, 65/5, 65/7, 65/10, 65/15, 65/17, 67/2, 67/7, 67/17, 68/2, 68/14, 68/16, 69/6, 69/8, 69/9, 69/12, 71/1, 72/14, 75/14, 75/18, 76/2, 76/15, 77/2, 77/3, 78/2, 78/6, 78/7, 78/10, 78/14, 79/5, 79/7, 79/10, 80/4, 80/16, 81/3, 81/17, 82/4, 83/3, 83/11, 85/19, 86/4, 86/7, 86/12, 87/3, 87/5, 88/8, 88/12, 89/6, 91/7, 91/10, 91/11, 91/16, 91/17, 92/1, 92/4, 92/10, 92/13, 92/17, 92/19, 93/2, 93/5, 93/13, 93/14, 94/1, 95/3, 95/18, 96/3, 96/4, 96/5, 97/7, 97/16, 98/5, 98/7, 98/18, 98/19, 99/1, 99/5, 99/9, 100/14, 100/2, 101/7, 101/16, 101/17, 102/1, 102/2, 102/3, 102/6, 102/7, 103/11, 103/12, 103/15, 104/2, 104/4, 104/7, 104/8, 104/12, 105/2, 105/16, 105/18, 106/9, 106/13, 106/15, 107/6, 107/10, 108/1, 108/6, 109/6, 109/8, 109/9, 109/10, 110/2, 110/10, 110/11, 110/14, 110/19, 112/4, 112/11, 112/17, 113/14, 113/15, 113/16, 113/17, 113/18, 114/14, 114/16, 114/18, 115/13, 115/18, 117/11, 118/4, 119/12, 121/4, 121/14, 124/4, 122/11, 122/16, 126/16, 127/15, 127/17, 127/18, 128/3, 128/5, 128/6, 128/12, 128/16, 129/14, 130/5, 130/8, 130/14, 131/1, 133/2, 135/4, 135/11, 136/9, 136/11, 136/13, 136/17, 137/2, 137/4, 137/10, 137/11, 139/13, 141/2, 141/12, 141/13, 143/1, 143/3, 145/4, 145/10, 146/2, 147/15, 147/16, 147/17, 148/3, 148/8, 149/4, 149/17, 150/7, 150/16, 151/19, 152/1, 152/17, 153/19, 154/5, 155/3, 155/4, 156/7, 156/9, 156/19, 157/1, 157/15, 158/4, 159/7, 160/3, 160/8, 160/15, 160/18, 164/14, 164/17, 165/9, 166/1, 166/6, 166/8, 166/12, 167/5, 167/6, 167/8, 168/11, 168/4, 168/5, 169/16, 170/13, 170/19, 171/11, 171/12, 171/2, 171/3, 171/6, 171/9, 174/6, 174/9, 174/14, 174/17, 175/6, 176/1, 176/3, 186/4, 186/5, 186/11, 186/16, 187/10, 188/14, 189/5, 189/15, 190/12, 191/7, 191/13, 192/1, 193/9, 193/12, 193/14, 193/16, 194/9, 196/1, 196/2, 196/3, 196/4, 196/7, 196/8, 196/10, 196/14, 196/15, 196/16, 196/17, 196/18, 197/2, 197/17, 198/1, 198/4, 199/8, 199/12, 200/2, 200/7, 200/12, 200/13, 200/14, 201/1, 201/5, 201/13, 202/2, 202/15, 202/19, 203/1, 203/3, 203/7, 203/9, 203/10, 203/12, 203/16, 203/17, 204/4, 204/5, 204/8, 204/14, 206/16, 209/7, 210/4, 210/19, 211/1, 211/8, 212/2, 212/4, 213/9, 213/13, 213/14, 214/9, 216/15, 217/6, 218/8, 218/10, 218/12, 218/13, 223/19, 224/4, 224/10, 224/13, 224/14, 224/18, 224/19, 225/3, 225/4, 225/5, 225/6, 225/10, 225/13, 225/18, 225/19, 226/13, 235/12, 235/19, 236/3, 236/4, 236/7, 236/8, 236/9, 236/16, 237/1, 239/10, 239/15, 239/16, 240/4, 240/6, 240/13, 240/14, 241/1, 241/7, 241/8, 242/2, 242/3, 243/16, 245/4, 246/8, 247/1, 248/2, A82B40a/18, A108B50b/20, A108B51a/2,

A134B62a/3, A134B62a/3,
A134B62a/5, A147B67b/19,
A147B68a/11, A157B90a/6,
A157B90a/7, A168B90b/21,
A168B91a/11, A168B91a/18,
A225B108b/10, A225B108b/11,
A225B108b/16, A225B108b/17,
A225B108b/2, A225B108b/5,
A225B108b/6, A225B108b/6,
A80B37b/10, A80B37b/14,
A80B37b/6, A80B37b/9,
A80B38a/1, A82B39a/14,
A82B39a/16, A82B39b/13,
A82B39b/14, A82B39b/17,
A82B39b/19, A82B39b/19,
A82B39b/4, A82B39b/5,
A82B40a/16, A82B40a/17,
A82B40a/20, A84B41a/13,
A84B41a/13, A84B41a/15,
A84B41a/17, B6b/6, B76b/5,
B77a/1, B77a/12, B77a/16,
B77a/18, B77a/8, B77b/10,
B77b/11, B77b/20, B77b/5,
B77b/6, B78a/10, B78a/17,
B78b/13, B78b/6, B79a/12,
B79a/12, B79a/19, B79a/16,
B79a/19, B81a/17, B81b/1,
B81b/1, B81b/10, B81b/10,
B81b/20, B82a/1, B82a/10,
B82a/12, B82a/15, B82a/16,
B82a/3, B82a/5, B82a/6, B82a/6,
B82a/8, B82b/1, B82b/10, B82b/4,
B82b/6, B82b/6, B82b/9, B83a/16,
B83a/20, B84a/14, B84b/10,
B84b/17, B84b/5, B85a/21,
B86a/16, B86b/17, B86b/18,
B86b/18, B86b/20, B86b/20,
B86b/3, B87a/15, B87a/18,
B88a/19, B88b/17, B88b/4,
B88b/4, B88b/5, B88b/5, B89a/17,
B89a/18, B89b/12, B89b/8,
B88b/6.

şubüh (Ar.) Sabah kahvaltısı 140/16.

şucağız Az miktarda su B79a/5.

şuçuk Sucuk 191/17.

şudâ' (Ar.) Baş ağrısı 10/1, 139/9,
208/18.

şufuf (Ar.) Toz haline getirilmiş ilaçlar
100/5.

şu inmek Su inmek 15/11.

şula- Sulamak 139/14.

şulan- Sulanmak 39/5, 115/10, 216/15.

şulı Sulu 141/1, 148/5.

şuliça Biraz sulu, suluca 7/9.

şulu Suluca 75/7, 96/18, 118/19, 197/1,
223/18, A147B68a/10.

şumāk (Ar.) Sumak 48/1, 50/1, 51/12,
52/2, 94/13, 94/14, 95/10, 99/5,
99/14, 99/18, 99/19, 107/5, 115/11,
138/16, 148/18, 149/14, 206/7,
B83a/1.

şumāk aşı Sumak yemeği 69/3.

şumāklı Sumaklı 107/3.

şurat (Ar.) Surat B81a/10.

şusahlık(ğ) Susuzluk 3/15, 148/16.

şusızlık Susuzluk 69/19.

şusızlık Susuzluk 138/4.

şuşa- Susamak 33/3, 33/9, 42/16, 66/2,
67/3, 87/5, 138/1, A82B40a/15,
A147B68a/5, A82B39b/4,
A82B40a/13, B82a/18, B86a/1.

şu şığırı Su şığırı A168B91b/1.

şusuz Susuz 198/15, 223/8, 224/2,
B78a/10, B79b/20, B82b/20.

şusuzlık(ğ) Susuzluk 181/1, 183/5, 199/6,
225/15.

şusuzluk(ğ) Susuzluk 47/19, 136/17,
138/11, 196/11, 196/14, 203/19,
204/5, 208/13, 214/13, 212/17,

A174B94a/20, A174B95b/5,
B82a/16.

şu teresi Su teresi 110/9, 171/5, 171/15.

şūf (Ar.) Yün 235/13, 236/7, 236/13.

şūmāk (Ar.) Sumak 46/1.

şūret (Ar.) Dış görünüş; biçim; şekil
11/2, 247/7, B78b/13.

şūsen (Ar.) Kök zambak, susam 52/4.

şuva- Sıvamak 130/4, 151/18.

şuvar- Sulamak 98/19, B78b/6.

şu yolu İdrar yolu 106/16, 168/18.

-Ş-

şab (Far.) Şap 23/14, 32/14, 79/5,
97/16, 131/6, 190/3, B78a/7,
B85a/16, B87a/21, B87b/1.

şāb (Far.) Şap 245/11.

şab şuyı Şap suyu 170/9.

şād Kutluluk; bahtiyarlık; uğur 228/9,
229/19, 230/7, 231/11, 231/6.

şād-revānī Gönlü hoş olan 169/14.

şādlik(ğ) Kutluluk, hoşluk 70/8, 90/1,
91/1, 121/17, 227/13, 228/5, 229/9,
231/4, 232/11, 233/18.

şād ol- Sevinmek; mutlu olmak 228/13,
229/13, 231/2, 231/8, 231/9, 232/4,
233/11, 233/19, 234/3, 234/5,
234/8, 234/12.

şāf (Far.) Şap 16/2, 33/16, 38/10, 55/9,
89/12, 89/7, 122/14, 123/10,
138/13, 140/4, 146/8, 190/2, 239/9.

şāf-ı zaḥīr Bir tür şap 100/2.

şāf idin- Şap uygulamak 111/3.

şāhtere şuyı Şahtere suyu 147/13.

şāh-ı siperḡam (Far.) Tatlı fesleḡen, sultani
fesleḡen A108B51a/7.

şāhin ödi Şahin ödü 60/2.

şāhtere(Far.) Şahtere 92/18, 92/2, 93/2,
150/7, 213/15, B82a/6, B89b/11.

şāhterec (Far.) Şahtere 9/1, 175/19,
223/19.

şāhterec şuyı Sahtere suyu 175/14,
A147B68a/9.

şāhtere³-i müdebbere Bir tür şahtere 150/6.

şāḡm-ı ḡanzal Ebucihil karpuzunun içi
17/8, 175/9.

şāḡmu'l-ḡanzal (Ar.) Ebucihil karpuzunun
içi 145/9.

şāḡm-ı ḡanzal Ebucihil karpuzunun içi
173/11.

şāk (Ar.) Kıрма, yarma 38/3, 161/6.

şākāk Şakak 3/14, 5/6, 57/9.

şākāk aḡrısı Şakak aḡrısı 208/10.

şākākīl (Far.) Yaban havucu 181/4.

şākākul (Far.) Yaban havucu 174/17,
184/2, A174B94b/2,
A174B95b/10.

şākāyık (Ar.) Şakayık, gelincik çiçeḡi
B81b/10.

şākāyıkū'n-nu' mān (Ar.) Daḡ lalesi, deniz
şakayıkı 144/8, 186/14.

şākīka (Ar.) Yarım baş ve yüz aḡrısı 6/12,
6/14, 227/10, 227/11, B7a/1.

şal (Far.) Şal A225B108b/14.

şalḡam Şalgam 8/10, 29/15, 29/19, 29/21,
41/7, 80/14, 107/19, 128/16, 213/5.

şalḡamlu Şalgamlı 53/2.

şalḡam şorbası Şalgam çorbası 64/16.

şalḡam yabraḡı Şalgam yapraḡı 135/1.

- şām** (Ar.) Şam A134B61b/19.
- şam şabunu** Şam sabunu 188/15, 189/14.
- şarāb** (Ar.) Şarap, şerbet 7/10, 8/17, 36/20, 42/16, 49/12, 51/2, 52/11, 71/6, 74/5, 74/17, 76/6, 77/6, 81/13, 87/16, 95/1, 95/13, 106/10, 108/13, 108/16, 114/2, 143/1, 196/9, 196/11, 200/5, 200/17, 208/14, 209/10, 211/7, 222/13, 222/16, 224/11, 239/3, 239/13, 242/19, 243/5, 243/12, A225B108b/9, A82B39b/16, B78b/1, B7a/2, B82a/19, B83a/16, B86a/10, B86a/5, B87a/12, B88a/7, B88a/9.
- şarāb-ḥor** Şaraptan sarhoş olmuş 168/3.
- şarāb-1 ās** Mersin şerbeti 75/2, 94/17, 100/2.
- şarāb-1 aşl-1 hindibā** Hindiba kökü şerbeti 140/6.
- şarāb-1 benefşec** Menekşe şerbeti 55/13.
- şarāb-1 benefşe** Menekşe şerbeti 6/16, 17/18, 33/6, 43/4, 56/17, 60/16, 64/17, 75/11, 79/14, 81/11, 81/14, 81/2, 82/15, 88/6, 101/3, 119/18, 125/18, 129/12, 131/16, 138/11, A225B108b/4, A80B37b/1, A80B37b/7, B84b/2, B87a/20.
- şarāb-1 benefşec** Menekşe şerbeti 77/7.
- şarāb-1 demirhindī** Demirhindi şerbeti A217B104a/4.
- şarāb-1 ebte** (?) B82a/19.
- şarāb-1 gül** Gül şerbeti 225/14.
- şarāb-1 ‘unnāb** Hünnap şerbeti 6/16, 56/17, 148/11, 149/7, 156/8, 190/12, 22/9, 222/7, A80B37b/1, A80B37b/7.
- şarāb-1 ‘ūd** Öd şerbeti 66/12, 94/17, 118/14.
- şarāb-1 ḥaşḥāş** Haşhaş şerbeti 75/1.
- şarāb-1 ḥaşḥāş** Haşhaş şerbeti 79/15, 81/10, 82/15.
- şarāb-1 ḥummās** Kuzukulağı şerbeti 66/3, 138/15.
- şarāb-1 ḥummāş** Kuzukulağı şerbeti B78a/12, B79b/19, B83a/17, B83a/3.
- şarāb-1 ḥuşrim** Koruk şerbeti 69/7.
- şarāb-1 ḥulv** Tatlı şerbet 44/14.
- şarāb-1 ḥummāz** Kuzukulağı şerbeti 94/17, 198/4.
- şarāb-1 hindibā** Hindiba şerbeti 45/18.
- şarāb-1 icās** Erik şerbeti 137/17, 33/7, B77b/13.
- şarāb-1 kāsnī** Acı marul şerbeti 77/7.
- şarāb-1 kışr-1 aşl-1 hindibā** Hindiba kökü kabuğu şerbeti 141/4, A82B40a/15.
- şarāb-1 kışr-1 hindibā** Hindiba kabuğu şerbeti A82B39b/14.
- şarāb-1 limon** Limon şerbeti 9/1, 45/14, 45/18, 81/11, 82/15, 137/17, 138/11, 140/19, 140/5, 199/16, 200/3, A217B104a/4, B82a/19, B82b/18, B84b/1.
- şarāb-1 lisānu’l-ḥamel** Sinirli yaprak şerbeti 69/4, 100/15.
- şarāb-1 mersin** Mersin şerbeti 200/15.
- şarāb-1 na’ne** Nane şerbeti 203/11.
- şarāb-1 nīlüfer** Nilüfer şerbeti 6/15, 17/18, 22/9, 41/12, 42/19, 44/14, 55/13, 56/16, 65/3, 66/4, 79/14, 81/2, 137/17, 138/11, 140/14, 140/16, 149/17, 190/12, A80B37b/16, B77b/13, B84b/2, B87a/14.
- şarāb-1 rāsin** Andız şerbeti 202/10.
- şarāb-1 rāvend** Ravent şerbeti 78/4.
- şarāb-1 reyḥān** Reyhan şerbeti 47/12.

- şarāb-ı ribās** Kuzukulağı şerbeti 69/1.
- şarāb-ı rummān** Nar şerbeti 42/18, 48/8, 66/4, 79/15, 137/16, 138/15, 219/3.
- şarāb-ı rummān-ı hūlv** Tatlı nar şerbeti 74/17, A80B37b/15.
- şarāb-ı sāzic-i hindī** Hint sümbülü şerbeti 140/14.
- şarāb-ı sefercel** Ayva şerbeti 69/1, 90/4, 94/16, 118/14, 219/3.
- şarāb-ı şandal** Sandal şerbeti 69/4, 75/2, 90/3, 94/16, 100/14, 198/4, 203/14, B82b/18.
- şarāb-ı tuffāh** Elma şerbeti 45/18, 66/12, 66/3, 68/17, 69/1, 90/4, 94/16, 118/12, 218/13, 219/3, A225B108b/13, B82b/18.
- şarāb-ı tut** Dut şerbeti 33/7, 203/16, B87a/19.
- şarāb-ı uşūl** Kök şerbetleri 46/6, 84/3, 108/1, 109/8, A82B39b/14, A82B39b/15, A82B40a/5, A84B41a/15.
- şarāb-ı ustuhdūs** Karabaş şerbeti 60/16, 81/13.
- şarāb-ı verd** Gül şerbeti 66/4, 136/15, A217B104a/5.
- şarāb-ı verd-i tarī** Taze gül şerbeti 45/19, 48/8, 107/4, 218/12, 219/3, A217B104a/4.
- şarāb-ı verd ü tarī** Taze gül şerbeti 68/16, 94/17, 100/13.
- şarāb-ı zūfā** Çördük şerbeti 43/4, 44/17.
- şarāb-ı zūfā** Çördük şerbeti A80B37b/1.
- şarāb sirkesi** Şarap sirkesi 24/13.
- şarābu'l-ḥumār** Sarhoş edici şarap 69/4.
- şarābu'l-ḥiyār** Hıyar şerbeti 100/15.
- şart** (Ar.) Şart 96/18.
- şāyed** (Far.) Ola ki; belki; eğer 38/13, 40/12, B84a/9.
- şeyterec** (Far.) Siyah boya yapımında kullanılan bir ot 27/13, 152/19, 178/8.
- şebistān** (Far.) Turak otu 187/14, 187/17.
- şeb-i yemenī** Göz taşı, Yemen şapı 32/2.
- şebkürlük(ğ)** Gece körlüğü 55/18.
- şeb-yār** (Far.) Baş ağrısı için kullanılan bir macun 172/7.
- şeftālū** (Far.) Şeftali 77/12.
- şeftālū yabrağı** Şeftali yaprağı 62/2, 63/6, 95/16, 96/2, 116/5.
- şeftālū çekirdeği içi** Şeftali çekirdeği içi 62/11.
- şeftālū çiçeği** Şeftali çiçeği 95/17.
- şehādet barmağı** Şehadet parmağı 232/2, 232/9.
- şehdāne** (Far.) Büyük ince; keten tohumu ve sakızı 131/5, 181/18, A174B94b/15.
- şeh(i)r** (Ar.) Şehir 194/9, 195/6.
- şehvet** (Ar.) Cinsel istek, sperm 27/10, 169/17, 174/12, 174/16, 178/5, 198/8, 206/14, B85b/1, B88b/12, B88b/5, B88b/5, B89a/2, B89a/5.
- şek(i)l** (Ar.) Şekil 25/21, 26/2, A108B51a/3, B78b/12.
- şeker** Şeker 5/18, 9/17, 17/1, 18/11, 19/9, 22/19, 28/10, 31/13, 33/11, 41/6, 42/2, 42/9, 42/13, 42/18, 43/5, 44/17, 53/13, 65/11, 65/3, 67/18, 67/7, 70/7, 75/3, 77/11, 78/6, 79/18, 81/6, 81/15, 85/8, 87/3, 88/11, 92/1, 92/4, 93/6, 93/7, 94/7, 97/11, 100/1, 103/6, 104/11, 106/5, 106/15, 108/1, 108/4, 108/7, 108/15, 113/19, 114/11, 115/3, 121/16,

132/6, 133/6, 133/7, 136/2, 137/19,
138/11, 138/14, 139/6, 140/8,
140/18, 148/14, 151/10, 155/15,
155/18, 155/19, 156/10, 156/11,
157/7, 157/8, 160/8, 160/9, 164/3,
165/7, 165/16, 166/2, 166/4,
176/19, 177/2, 182/8, 182/9,
185/17, 185/5, 187/3, 187/6, 187/9,
187/16, 188/14, 189/2, 190/3,
193/14, 199/7, 199/17, 199/19,
200/1, 200/6, 200/11, 200/13,
200/14, 201/2, 202/1, 203/4,
203/13, 203/16, 203/18, 203/19,
204/5, 204/7, 208/3, 209/4, 209/6,
224/1, 224/5, 224/6, 225/4, 225/8,
225/10, 225/12, 225/14, 241/12,
244/1, A108B50b/19,
A134B61b/16, A174B95a/3,
A174B95a/4, A174B96a/9,
A217B103b/16, A225B108b/12,
A225B108b/16, A225B108b/7,
A80B37b/10, A80B37b/15,
A80B37b/21, A80B38a/3,
A82B39a/17, A82B39b/3,
A82B40a/18, B76b/19, B79b/21,
B82a/11, B82a/11, B82a/9,
B82b/10, B82b/18, B83b/3,
B84b/6, B87a/21, B87a/21.

şeker-i nebât Nöbet şekeri 58/1.

şeker peyniri Şeker peyniri 78/18, 80/8.

şeker şerbeti Şeker şerbeti 33/9, 160/18,
160/2, 166/2, 219/9, 222/15.

şemes (Ar.) Bir at hastalığı 247/18.

şem^c (Ar.) Mum 186/18.

şem^c-i kâfûrî Kafurlu mum 80/11.

şenbe (Far.) Cumartesi 170/1.

şer (Ar.) Kötü B79b/7.

şerâkî Kurdeşen 143/18.

şerbet (Ar.) Şerbet 4/11, 7/15, 15/15, 16/1,
17/6, 17/10, 17/12, 100/5, 120/11,
125/5, 131/17, 132/3, 137/16,

138/10, 140/5, 140/13, 145/11,
147/15, 154/18, 174/7, 175/7,
175/11, 176/5, 177/1, 177/12,
180/19, 182/3, 183/1, 185/10,
190/16, 200/17, 200/18, 201/3,
203/10, 208/4, 218/1, 222/10,
223/17, 224/6, 224/7, 224/8, 224/9,
224/10, 244/10, 28/9, 31/19, 44/2,
50/3, 67/18, 69/11, 75/4, 82/11,
90/15, 91/1, 91/3, 91/6, 91/15, 92/3,
92/9, 93/8, 93/10, 93/15, 94/15,
97/1, A174B94a/19, A174B95a/13,
A217B103b/21, A217B104a/2,
A217B104a/3, A80B37b/17,
A82B39b/13, B77a/8, B77b/13,
B82a/19, B85a/13, B86a/19,
B87a/21.

şerbet eyyâmları Şerbet günleri
A174B94b/19.

şerbet-i müshil Müshil şerbeti 174/4.

şerbet it(d)- Şerbet yapmak 150/7.

şerbet vakti Şerbet vakti 172/8.

şerîf (Ar.) Şereflî 1/12, B1b/4.

şerî^c at (Ar.) Şeriat 169/19.

şermsâr ol- Utanmak 230/6, 233/10.

şerr (Ar.) Kötü B84b/13.

şey (Ar.) Şey 13/17, 14/5, 51/8, 51/9,
51/10, 106/18, 192/2, 200/15,
207/11, 207/12, 216/12, 216/13,
217/4, 236/18.

şey³ (Ar.) Şey 55/14, 227/17.

şîrec yağ Susam yağı 56/15.

şeytân (Ar.) Şeytan 2/7, 11/15.

şeyterec-i hindî Hindistan'dan gelen şifalı
bir kök 176/13, 179/17.

şırlığan yağı Susam yağı 105/12, 186/15.

şifâ (Ar.) Şifa 1/1, 1/8, 2/4, 14/11, 43/14, 74/7, 111/13, 152/2, 215/16, A168B91a/8.

şifâ bul- Şifa bulmak 14/16, 28/1, 51/14, 51/17, 53/5, 56/19, 60/12, 64/7, 65/6, 76/11, 76/19, 77/1, 77/3, 78/13, 78/17, 80/5, 80/17, 81/6, 82/4, 83/11, 109/6, 110/8, 112/5, 112/13, 112/15, 113/2, 113/11, 113/16, 113/18, 123/14, 124/12, 126/3, 126/14, 127/4, 137/5, 142/3, 143/4, 143/17, 151/5, 155/6, 191/2, 192/2, 193/11, 230/5, 244/11, A80B37a/17, A84B41a/8, B86b/11, B87a/17, B87a/7.

şifâ ol- Şifa olmak 57/7, 101/18, 110/17, 151/15, 153/7, 244/14, 245/12, 245/13, A108B51a/3, A82B38b/20, B78a/1, B78b/19, B79b/9, B80a/6, B82b/15, B87a/3, B87a/6.

şiryân (Ar.) Atardamar 190/10.

şire (Far.) Şıra, meyve suyu 201/5, 201/6, 201/10, 201/17, 201/18, 202/7, 202/9.

şirin (Far.) Şirin 28/17, 234/2.

şirluğan (Far.) Susam yağı, haşhaş yağı B89b/9.

şirluğan yağı Susam yağı, haşhaş yağı B78a/11.

şirūğan (Far.) Susam yağı, haşhaş yağı B77b/11, B86b/13, B86b/18.

şirūğan yağı Susam yağı, haşhaş yağı 153/12, 187/3, 242/14, B78a/4.

şikestelik Mağlubiyet 231/10.

şikāk (Ar.) Ayrıklık; anlaşmazlık 35/14, 36/1, A134B62a/6.

şikāk-ı hamr Keskin kırık 247/18.

şimāl (Ar.) Kuzey 195/8.

şirs (Ar.) Ilgın B83b/18.

şiryân tamarı Atardamar 38/13.

şiş Şiş 22/8, 32/6, 32/8, 32/12, 33/14, 34/15, 35/5, 42/19, 43/1, 52/1, 56/5, 83/5, 83/8, 91/13, 110/8, 110/11, 119/19, 124/19, 126/2, 126/3, 126/11, 127/7, 128/19, 132/4, 132/15, 136/11, 158/9, 162/6, 197/14, 210/13, 211/19, 212/5, 217/16, 245/3, A108B51a/5, A108B51a/7, A108B51a/8, A168B90b/11, A82B39a/14, A82B39a/17, A82B39b/10, A82B39b/10, A82B39b/11, A82B39b/17, A82B39b/18, A82B39b/6, A82B39b/7, A82B39b/7, A82B39b/8, A82B39b/9, A82B40a/1, A82B40a/10, A82B40a/17, A82B40a/20, A82B40a/21, A82B40a/3, B39b/20, B6a/7, B79b/11, B82b/12, B83a/4, B83a/5, B83a/6, B83b/11, B83b/4, B83b/9, B87a/10, B87a/11, B87a/13.

şiş- Şişmek 51/20, 54/16, 56/12, 83/5, 84/17, 119/4, 119/16, 124/19, 125/12, 126/2, 129/3, 131/15, 133/10, 133/14, 155/13, 156/7, 159/3, 159/5, 160/2, 161/18, 162/3, 162/8, 162/11, 219/18, 238/17, 239/1, 243/2, 242/13, 243/19, 244/6, A108B51a/12, A108B51a/9, A168B90b/18, A82B39b/12, A82B39b/7, A82B40a/12, A82B40a/12, A82B40a/13, A82B40a/19, A82B40a/21, A84B41a/13, B79b/10, B83a/19, B84a/5, B86a/3, B87a/13, B87a/18, B88b/21.

şişe Şişe 29/10, 33/14, 40/6, 117/5, 185/17, A225B108b/21, B86b/13, B86b/15, B87a/10, B87a/2, B87a/3, B88a/9.

şışe çek- Şişe çekmek 113/13, B80a/14.

şışek eti Şişek eti 87/18, 92/15, 118/15, 219/9, A82B40a/5.

şışe vur- Şişe vurmak 115/4, 116/15.

şiyāf-ı māşiyā Solucan otu fitili B87a/13.

şol Şu 6/18, 29/12, 61/12, 89/19, 91/3, 11/6, 115/1, 115/9, 137/3, 147/14, 15/4, 166/1, 179/3, 195/1, 197/3, 200/2, 216/9, 219/7, 224/7, 238/12, A147B68a/4, A248B112b/10, B77a/15, B77a/16, B80a/12, B81a/5, B81a/9, B82b/7, B83b/10, B84a/11.

şorba (Ar.) Çorba 47/14, 75/15, 151/9, B84a/8, B87a/15.

şöyle Şöyle 1/11, 7/10, 9/10, 10/15, 20/10, 24/4, 43/2, 48/6, 57/6, 63/1, 63/3, 99/2, 102/5, 102/9, 105/9, 111/13, 123/16, 127/9, 128/1, 131/8, 160/13, 166/2, 187/2, 191/6, 195/9, 203/7, 207/11, 213/14, 235/7, 235/9, A134B62a/1, A134B62a/2, A134B62a/4, A248B112b/6, A248B112b/9, B84a/11, B88a/13.

şu Şu 13/14.

şu‘ā’-ı şems Güneş ışığı 195/9.

şu‘le (Ar.) Alev, parıltı 12/8.

şüniz (Ar.) Kara çörekotu 172/4, 179/7.

şürbāc (Ar.) Çorba 157/17.

şühelü Şüheli B78a/9.

-T-

tā Ta, ne zaman ki; vaktaki; ta ki 1/8, 6/5, 6/18, 7/6, 16/11, 17/16, 18/3, 19/8, 23/19, 24/13, 25/14, 30/5, 30/8, 30/11, 34/4, 36/19, 38/6, 39/1, 39/15, 40/7, 43/8, 52/2, 54/4, 56/11,

61/18, 62/1, 62/9, 63/1, 63/4, 64/6, 66/8, 67/18, 76/1, 80/5, 82/4, 88/14, 95/3, 95/6, 104/15, 110/1, 110/3, 116/19, 123/3, 124/7, 127/1, 127/3, 127/4, 128/12, 135/5, 138/4, 146/5, 146/7, 148/19, 149/14, 154/6, 156/14, 157/3, 157/11, 160/9, 161/1, 161/10, 172/2, 173/1, 174/6, 174/11, 187/1, 188/9, 188/17, 189/6, 189/16, 190/3, 191/9, 202/1, 202/6, 202/9, 202/19, 209/12, 211/16, 214/1, 223/4, 225/3, 226/13, 227/1, 239/14, 244/18, A168B90b/8, A225B108b/1, A225B108b/17, A225B108b/5, A80B37a/15, A80B38a/1, A82B39a/3, A84B41a/17, B81a/9, B84a/6, B86a/17, B88a/8, B88b/10, B89a/9.

tāba (Far.) Tava 208/6.

tabī‘at (Ar.) Tabiat, fitrat, yaratılış B76a/16.

ta‘bīr it(d)- Anlatmak, yorumlamak 228/2.

ta‘cīl it- Çabuklaştırma; hızlandırma 40/7, B84a/5.

ta‘dīl-i mizāc Mizacın düzeltilmesi 7/10.

tafşīl (Ar.) Ayrıntı 4/6, 221/4, B78b/17.

tağyīr it(d)- Değiştirmek 223/8.

tağyīr ol- Değişmek, başkalaşmak 224/14.

taḥammül (Ar.) Dayanma 77/7.

taḥammül it(d)- Dayanmak 25/1, 62/8, 105/9, 127/11, 171/1.

taḥallūf ol- Geri kalmak; gecikmek 74/10.

taḥta Tahta 26/1, 236/12.

taḥlīl (Ar.) Çözme 18/14.

taḥlīl eyle- Çözmek 127/19.

taḥlīl it(d)- Çözmek 5/14, 124/1, 175/3, 177/17, 178/5, 181/9, 182/13,

- 197/17, 204/18, 213/7, 214/9, 226/8, A174B94b/6, A174B95a/8.
- taḥrīr it-** Yazıya geçirmek 54/15.
- taḥrīr olun-** Yazıya geçirilmek 111/14, 170/16, 209/5.
- taḥta** Tahta A168B90b/17.
- taḫzā it(d)-** Sıkıntı vermek 27/6.
- taḫayyūd (Ar.)** Bağlılık 133/9.
- taḫayyūd it-** Bağlanmak 217/7.
- taḫdīr (Ar.)** Değer, miktar, gerek 84/19.
- taḫdīrce** Gibi, olduğunda 240/10.
- taḫviyet vir-** Kuvvet vermek 136/15, 181/1, A174B94a/20, B76a/16, B76b/9.
- taḫviyet eyle-** Kuvvet vermek 218/3.
- ta' līm (Ar.)** Eğitme, öğretme 13/7.
- tamām** Tamam 5/7, 12/13, 16/11, 17/9, 23/12, 27/11, 47/9, 53/15, 53/20, 58/4, 62/8, 67/19, 68/13, 68/19, 75/6, 77/1, 82/9, 87/15, 99/2, 102/9, 103/10, 106/13, 110/7, 115/7, 115/16, 127/7, 132/6, 140/9, 148/17, 155/4, 161/10, 168/18, 174/15, 179/13, 185/18, 186/10, 186/17, 188/4, 190/4, 197/4, 198/11, 203/5, 218/7, A168B91b/6, A248B112b/9, A82B39b/18, B78b/16, B79a/2, B86b/15.
- tamām ol-** Tamam olmak 152/6.
- ta' rīf (Ar.)** Tarif 2/3.
- tarḥān (Ar.)** Ejderha otu 192/2.
- tarḥana** (Far.) Tarhana 88/3.
- tarḥūn (Far.)** Tarhun otu, dereotu 26/6.
- tarḥūn (Far.)** Tarhun otu, dereotu 48/10.
- tatar** Tatar, moğol 244/9, .
- tatar ḫurdı** Karında şiddetli ağrı yapan bir çeşit at hastalığı 4/15, 97/6.
- tatlu** Tatlı 203/11.
- tava (Far.)** Tava 168/5.
- tavuk(ğ)** Tavuk 212/9.
- tavuk eti** Tavuk eti 212/8.
- tavuk yağı** Tavuk yağı 8/14, 36/4.
- tāze (Far.)** 5/16, 44/9, 48/19, 56/4, 56/4, 56/6, 61/6, 62/16, 71/5, 80/8, 85/9, 125/16, 127/8, 139/15, 153/19, 170/3, 171/5, 174/12, 180/6, 186/3, 205/19, 208/15, 212/1, 213/17, 218/12, 225/17, 226/7, 242/19, A225B108b/4, A240B109a/11, A80B37b/2, A82B40a/17, B78a/20, B85a/16, B87a/18, B87a/18, B89b/8.
- tāze çınar ḫabı** Taze çınar kabuğu 69/14.
- tāze it(d)-** Gençleştirmek 141/15, B77a/4.
- tebāşīr (Far.)** Külçe şeker, tebeşir 65/4, 235/17, 236/12.
- tebāşīr-i badana** Badana kireci 235/16.
- tebdīl (Ar.)** Değiştirme 240/11.
- tebdīl ol-** Değişmek 119/15, 121/17.
- tebe** Tepe 20/16, 227/18, 35/16, B87a/7, B87a/8.
- tecāvüz it-** Aşmak, ileri gitmek 101/15.
- tecrübe it(d)-** Denemek 24/1, 170/16, 173/15.
- tecrübe olun-** Denenmek 106/13, 113/2, A82B39a/18, A82B39a/3.
- tedbīr (Ar.)** Tedbir, önlem 46/15, 197/3, 218/15, 220/9, A217B103b/17, B6b/11, B6b/13, B78a/5, B86b/16.
- tedbīr eyle-** Önlem almak 139/9, 47/5.

tedric (Ar.) Yavaş yavaş, azar azar 197/12.

tefrîh it(d)- Rahatlatmak, ferahlatmak 9/5.

teğayyür it(d)- Değişmek, başkalaşmak 223/7.

teğayyür bul- Değişmek, başkalaşmak B76b/2.

teğayyür ol- Değişmek, başkalaşmak 224/12, 225/1.

te'ħîr (Ar.) Erteleme 232/7.

te'ħîr eyle- Ertelemek 138/18.

te'sîr it(d)- Etkilemek 24/5, 29/8, 54/4, A82B39a/19.

teħmîl it- Yükleme 194/3.

tekmîl (Ar.) Tamamlama, bitirme B1b/4.

tekrâr (Ar.) Tekrar 19/4, 35/4, 35/4, 49/10, 73/19, 126/7, 144/2, 152/1, 153/6, 168/9, 202/1, 203/4, B83a/7, B83a/9.

tekrâr it(d)- Tekrar etmek 25/12, 111/4, 130/1, 163/6, A82B38b/20.

tel Tel 60/5.

telyîn (Ar.) Yumuşatma 19/8, 33/17, 66/19, 137/14, 204/3.

telyîn eyle- Yumuşatmak 16/2, 55/10, 60/18, 74/15, 105/19, 131/16, 138/13, 140/4, 187/5.

telyîn-i ħuħne eyle- Lavman ile yumuşatmak A80B37b/6.

telyîn it(d)- Yumuşatmak 87/3, 190/7.

temevvüc it- Çalkalamak 194/10.

temmetü'l-kitâb Kitabın bitişi 248/7.

temren Okun metal ucu 164/1, 164/5, 164/7, 164/8, 165/1, 165/2.

temren-keş Temren çeken 163/19.

temr-i hind Demirhindi 189/12.

temr-i hindî Demirhindi 6/16.

temrîne (Ar.) Egzersiz 190/7.

temürhindî şuyı Demirhindi suyu 69/10.

ten Ten 40/5, 121/1, 125/15, 129/5, 133/16, 190/14, 195/11, 235/7, B84a/4.

tenâvül it- Bir şeyler yemek 97/2.

tencere (Ar.) Tencere 111/2, 179/11, 199/7, B79a/18.

tendürüst (Far.) Vücudu sağlam ve düzgün; sağlıklı 195/3, 215/11, 227/9, 235/2, B1b/16.

tendürüstlük(g) Sağlamlık, sağlıklılık B1b/6.

tendürüstlük(g) Sağlamlık, sağlıklılık 203/14.

tenhâlîħ Tenhâlık, yalnızlık 70/3.

tenħiye'-idimâħ it(d)- Beyni temizleme 22/14, 57/14, 61/11.

tenħiye it(d)- Temizlemek, lavman yapmak 9/13, 28/1, 31/12, 39/19, 54/4, 60/19, 123/17, 209/1, 209/2, B76a/13, B81a/14, B82b/16, B85a/10.

tenħiye'-i dimâħ Beyin temizliği 9/7, 173/18,

tenħiye-i beden Beden temizliği A217B104a/8.

tepe Tepe 229/17.

ter Ter 9/5, 15/16, 41/6, 48/19, 50/16, 194/12, 202/17, 208/1, 220/13, 221/14, 222/16.

terâzûla- Dengelemek 246/5.

terakħi et- Yükselmek 142/6.

terakħi it(d)- Yükselmek 13/14, 142/10.

- terbiye eyle-** Terbiye etmek A225B108b/21.
- terbiyet it(d)-** Terbiye etmek B87a/3.
- tere** Tere 223/7.
- terencübün** (Far.) Kudret helvası B84b/3.
- terengübün** (Far.) Kudret helvası 6/4, 6/19.
- terengübün şekeri** Kudret helvası şekeri 136/7.
- tere tohumu** Tere tohumu 184/3, A174B95b/11.
- tereyağı** Tereyağı 36/3, 59/5, 73/14, 119/18, 135/18, 149/17, A168B91b/19.
- ter eyle-** Tazeleştirmek A134B62a/2.
- terkīb** (Ar.) Terkip, karışım 47/1, 54/8, 57/15, 123/17, 133/5, 15/17, 178/7, 201/13, 203/7, A80B37b/17.
- terkīb-i habb-ı müferrih** Ferahlatıcı hap karışımı A172B93b/12.
- terkīb-i müferrih** Ferahlatıcı karışım 172/13.
- terkīb-i sufūf** İlaç karışımı 176/16.
- terk it(d)-** Terk etmek 168/3, 197/12, A147B68a/10, A168B91b/10.
- terle-** Terlemek 5/8, 34/14, 62/10, 62/5, 77/8, 120/10, 123/11, 124/3, 193/9, 193/18, 195/14, 198/2, 207/13, B6a/19.
- terlemişle** Terlemişken 248/3.
- terlet(d)-** Terletmek 30/18.
- terlik(g)** Tazelik, nemlilik 194/14.
- terlü** Terli 239/15, 239/16.
- ter mizāclu** Taze veya nemli mizaçlı 206/10.
- ters** Ters 61/6, 85/15, 141/18, 141/5, 186/17, 239/8, 240/12.
- tersle-** Dışkılamak 239/6.
- terfīb** (Ar.) Düzen, usul B1b/12.
- tesbīh böceği** Tespih böceği 142/1, B88a/2.
- tesbīh kurdı** Tespih böceği 108/12.
- teselli** (Ar.) Avunma 2/3.
- teshīl** (Ar.) Kolaylaştırma A82B40a/10.
- tesmiye olın-** Adlandırılmak 179/3.
- teşennüc** (Ar.) Buruşma 15/6, 210/3, 212/4, B6a/10, B76b/14, B86b/1, B86b/2, B86b/3, B86b/3, B86b/5, B86b/7.
- teşennüc it(d)-** Buruşmak 70/19.
- teşviş** (Ar.) Karışık, bulanık 10/12, 12/10, 70/12, 166/7, 210/2.
- tevbe** (Ar.) Tövbe 232/6.
- tevbe it(d)-** Tövbe etmek 232/7.
- tevbekār** Tövbe eden 229/7.
- tevekkül** (Ar.) Tevekkül 1/6, 1/8.
- tevellüd it(d)-** Ortaya çıkmak 41/3, 72/19, 73/10, 75/9, 207/19, 213/1, 215/13.
- tezerv eti** Sülün eti 72/8.
- tıraş** Tıraş 5/8, 9/14.
- tıraş eyle-** Tıraş etmek 238/6.
- tıraş it(d)-** Tıraş etmek 17/16, 24/20, 81/1, 146/13, 153/15, 154/9, A82B38b/19, A82B39a/1.
- tıraş ol-** Tıraş olmak 152/6, 153/9, A80B38a/1, A82B39a/4.
- tīmār** (Far.) Tedavi etme 13/5, 240/15, 243/18.
- tīmār et(d)-** Tedavi etmek 57/9, 161/1,
- tīmār it-** Tedavi etmek B83a/12, B83b/21, B84a/2, B88b/9.

tīmār ol- Tedavi olmak 57/9, 129/8.

tīz (Far.) Çabuk; ince, keskin 6/15, 7/16, 15/8, 38/8, 48/18, 57/8, 75/17, 79/10, 80/2, 87/8, 90/6, 108/11, 115/14, 117/14, 117/19, 119/3, 129/8, 128/10, 140/11, 146/8, 154/10, 156/12, 163/6, 190/2, 205/14, 209/17, 209/18, 211/14, 212/9, 215/6, 215/13, 215/15, 222/6, 222/8, 231/7, 232/6, 239/6, 246/3, 246/6, 246/8, 246/9, 246/14, A147B67B/20, A168B91a/12, A248B112a/19, B76a/17, B78a/2, B81a/6, B85a/16, B85b/1, B87a/20, B87a/20, B88b/8, B88b/9.

tūzce Çabucak 9/4, 9/4.

tūzcek Çabucak, hemen 29/18, 33/4, 47/4, 78/2, 133/1, 144/1, 160/10, 162/3, 162/7, 164/10, 164/16, 243/18, B77b/11, B78a/10, B79b/16, B85a/5.

tūzlik Çabukluk 228/8.

tīz tīz Çabuk çabuk 246/17.

tūzye Hemen 29/16, 73/10, B87a/8.

tīlāvet (Ar.) Kur'an okumak 70/2.

tīryāk İlaç 22/16, 38/14, 39/13, 115/6, 196/10, 206/12, 239/3, B80a/8, B83b/1, B83b/19.

tīryāk-ı erba'a Bir tür panzehir 14/7, 86/14, 87/14, 132/12, B78a/11, B79a/5, B79b/18, B80a/15.

tīryāk-ı fārūk Bir tür panzehir 26/12, 66/14, 74/3, 87/13, 118/19, 132/11, B77b/21, B78a/11, B86a/11.

tīryāki Bağımlı 64/10.

tīryāk-i ekber Bir tür panzehir 14/7.

tīryāk İlaç 146/7, 146/9.

tīryāk-ı fārūk Bir tür panzehir B79b/18, B83a/3.

tīryāki Bağımlı 84/13.

titreme Titreme 239/12.

tobrağ Toprak 131/6, 186/10.

toğum Doğum 117/12.

toğum Tohum 28/20, 65/6, 70/14, 80/12, 99/6, 99/8, 103/11, 104/6, 104/18, 106/10, 112/18, 117/1, 130/4, 143/10, 143/11, 143/16, 144/8, 153/4, 224/16, 226/7, 241/13, B86b/16, B88b/1.

toğuzuncı Dokuzuncu B6a/13.

toz Toz 20/14, 45/3.

tök- Dökmek 64/5.

tuğfe ol- Hoş ve güzel olmak 210/9.

tuğme (Ar.) Hazımsızlık, şişkinlik 48/6, 100/6, 209/15, B83b/14.

tuğm-ı şāhterec Şahtere tohumu 175/14.

tuğmugān (Far.) Semizotu 66/5, 178/19.

turac eti Turaç eti 215/9.

turb Turp 6/4, 31/2, 50/4, 51/2, 51/3, 51/5, 65/6, 78/19, 105/7, 120/18, 136/18, 167/5, 213/9, A108B50b/21.

turb şuyı Turp suyu 59/17, 60/2, 61/7, 62/14.

turb toğumu Turp tohumu 37/2, 50/2, 50/9, 83/6, 99/10, 125/1, 184/3, A168B91b/19, A174B95b/11.

turb toğumu Turp tohumu 47/5.

turb yabrağı Turp yaprağı 145/4.

tuşı Tuşu 169/15.

turunc (Far.) Turunç 14/9, 28/10, 28/20, 70/5, 70/9, 79/7, 85/14, 222/8, 236/1, 236/4, B84a/12, B89b/13.

turunc ağacı Turunç ağacı 12/8.

turunc kabı Turunç kabuğu 46/19, 118/17, 151/11, 223/10.

turunc kabı şarābı Turunç kabuğu şerbeti 46/6.

turunc şuyı Turunç suyu 186/6, B83a/1.

turunc yabrağı Turunç yaprağı 66/15.

tut Dut 203/17, 237/8.

tut şarābı Dut şerbeti 33/5, 33/20.

tutul- Tutulmak 55/18.

tut yabrağı Dut yaprağı B77b/7.

tūtiyā (Far.) Sürme 56/18, 212/1.

tūtiyā -i hindī Hint sürmesi 58/2.

tuz Tuz 84/1, 187/13.

tükürük(g) Tükürük 36/3, 37/7, 112/9, 154/13, 159/16, B87a/17, B87a/20.

tükür- Tükürmek 26/15, 97/1, 155/10, 238/4, B6a/2, B81b/17, B81b/18, B81b/19, B81b/20, B81b/21, B82a/1, B82a/2, B82a/3, B86a/18.

tül Tül 158/19.

türbūd (Far.) Türbit otu 17/6, 17/10, 92/9, 92/12, 174/1, 177/10, 179/17, 185/7, A174B96a/10, B77a/8.

türbūd-i ebyaž Ak türbit 173/10, 184/8, A174B95b/16.

Türkce Türkçe A82B40a/4.

Türki dili Türk dili 127/5.

tütsi Tütsü 13/12, 14/15, 14/16, 14/17, 108/9, 117/15, 117/18, 126/8, 141/5, 141/6, 167/17, A82B38b/21, B84a/16, B85a/15.

tütsi eyle- Tütsülemek 63/14.

tütsi it- Tütsü yapmak 81/6, B80a/6.

tütün Tütün 6/8, 25/18, 45/1, 45/3, 52/17, 55/4, 81/5, 119/9, B88a/13.

tütüz- Tütürmek, tütsülemek, yakmak 6/8, 118/1, 141/10, A80B37b/21.

tütüzdür- Tütürmek, tütsülemek 5/2, 11/15, 11/17, 113/5, 113/10, 114/9, 117/19, 118/1, 119/7, 119/8, 141/18, 167/3, 167/13, 167/14, 168/1, 168/8, A157B90a/6, A80B38a/3, B88a/13, B89a/20, B89b/2.

tüy Tüy 58/14, 122/19, 241/4, 241/6, 246/2, 246/9, B81a/20, B81b/16.

tüysüz Tüysüz 122/19.

tüy ürpermek(g) Tüy ürpermesi 121/8.

-T-

ta'ām (Ar.) Yemek 3/23, 10/3, 10/5, 14/4, 18/1, 18/14, 19/7, 19/9, 19/10, 22/16, 32/9, 33/12, 34/10, 39/19, 45/17, 46/3, 47/3, 47/11, 47/13, 48/3, 48/4, 48/5, 48/6, 48/13, 48/14, 48/15, 49/8, 49/19, 51/1, 51/5, 51/6, 55/5, 55/6, 67/8, 70/10, 70/17, 71/2, 72/11, 72/16, 81/19, 86/16, 87/4, 87/16, 88/4, 90/7, 90/9, 101/14, 107/15, 109/8, 121/2, 127/17, 129/12, 133/1, 138/4, 143/1, 145/16, 152/3, 176/8, 178/4, 182/11, 183/3, 187/19, 190/11, 192/1, 196/4, 197/9, 197/16, 198/6, 198/7, 203/5, 205/14, 213/9, 216/5, 216/7, 216/17, 217/5, 221/7, 221/13, 222/3, 226/3, 230/15, A147B68a/10, A174B95a/15, A174B95a/6, A84B41a/12, B76a/14, B78b/3, B78b/3, B85a/11, B87a/20, B89a/7.

tā'at (Ar.) Allah'a itaat etme, ibadet etme 1/13, 235/6.

taban Taban 6/2, 35/1, 76/12, 222/18.

tabāşir (Far.) Külçe şeker, tebeşir 138/16, 178/18, 211/5.

- tabî' at** (Ar.) Tabiat 16/2, 19/8, 100/18, 100/8, 106/6, 119/1, 131/16, 138/4, 138/5, 138/11, 138/15, 139/18, 140/4, 141/2, 187/5, 204/3, 213/12, 215/5, 220/9, 220/10, 223/17, 225/16, 33/16, 60/18, 64/10, 66/19, 68/18, 77/6, 77/4, 88/3, 90/5, 90/10, 90/12, 90/19, A217B104a/5, A225B108b/19, A82B39b/15, B77a/9, B88a/1.
- tabîb** (Ar.) Tabip, hekim 116/1.
- tabî'î** (Ar.) Doğal 55/9.
- tabî' atlu** Tabiatlı A82B39a/17.
- tablî** (Ar.) Siroz hastalığının karnın şişmesi ile ortaya çıkan biçimi A82B39b/21, A82B40a/2, A82b40a/4.
- tağ** Dağ 11/5, 194/12, 194/14, 195/2, 195/5, B85a/20.
- tağıl-** Dağılmak 124/4, 167/15, 189/13, 189/13.
- tağıt(d)-** Dağıtmak 72/17, 10/7, 105/1, 105/17, 105/18, 166/13, 196/6, 209/15.
- tağla-** Dağlamak 100/14, 23/9, 57/16, B83b/2.
- tağlan-** Dağlanmak 102/2.
- tağ üzümü** Dağ üzümü 7/19.
- taĥâret** (Ar.) Temizlik 112/17.
- taĥammül it(d)-** Dayanmak, katlanmak A217B104a/3.
- tâĥin** (Ar.) Tahin 109/11.
- taĥ-** Takmak 13/11, 73/1, 76/5, 142/2.
- tâĥat** (Ar.) Güç, kuvvet 31/11.
- taĥın-** Takınmak 52/9, 135/19, B89a/11.
- taĥ-** Dalmak B83b/12.
- tala-** (Hayvan için) bir insan ya da hayvanın üzerine atılarak ısırarak, dişle koparmak; yırtmak B78b/14, B78b/18, B78b/19, B78b/21, B78b/4, B78b/5, B78b/7, B78b/7, B78b/8, B78b/9, B79a/7.
- talak(ġ)** Dalak 4/9, 140/11, 210/2, 213/18, 216/2, 219/14, 83/1, 83/2, 83/5, 83/8, 83/9, 83/11, 83/12, 83/13, 83/15, 83/17, 83/18, 83/19, 84/1, 84/2, 84/8, 84/9, 84/12, 84/16, 84/17, 85/5, 85/7, 85/10, 85/11, 85/13, 85/14, A82B39b/12, A82B40b/1, A84B41a/10, A84B41a/11, A84B41a/12.
- talak ağrısı** Dalak ağrısı 83/4, 85/11, 205/6.
- talaklı adam** Dalağı şişmiş adam 210/2.
- talak sancısı** Dalak sancısı 83/4.
- talak şişi** Dalak şişi 73/6, 83/6, 83/7, 84/14, 210/5, A84B41a/7.
- talak üstü** Dalak üstü 125/12.
- talak üstü** Dalak üstü 129/3.
- talama** Isırma ve kaşındırma eylemi B5b/16.
- taleb it-** Talep etmek 227/17.
- taĥm** Dam A168B91a/6.
- ta' m** (Ar.) Yemek yeme 224/8, 225/8.
- tamar** Tamar 6/15, 17/4, 17/15, 32/17, 38/14, 40/6, 54/16, 104/5, 120/19, 125/19, 126/1, 14/1, 142/16, 142/9, 160/3, 164/3, 196/12, 219/7, 219/13, 219/14, 219/17, 220/1, 220/2, 242/6, 242/8, 243/13, 243/15, B81a/19, B81a/9, B82a/17.
- taĥla** Damla 5/16, 16/7, 59/16, 64/6, 82/9, 103/10.
- taĥla-** Damlamak A108B50b/21, A108B51a/1.

- taṃlat(d)-** Damlatmak 7/14, 64/6, B84a/15, B86a/1.
- taṃzur-** Damlatmak 5/15, 8/16, 9/7, 19/17, 20/2, 22/7, 52/14, 53/5, 57/2, 57/11, 59/4, 59/5, 59/7, 59/8, 59/9, 59/10, 59/11, 59/12, 59/13, 59/15, 59/16, 59/18, 59/19, 60/2, 60/3, 60/4, 60/5, 60/7, 60/15, 60/18, 61/2, 61/8, 61/10, 61/15, 62/3, 62/12, 62/15, 62/16, 63/7, 71/12, 76/4, 82/10, 92/11, 119/13, 120/10, 139/12, 148/19, 149/14, 159/15, 209/2, 236/19, 237/6, 242/5, 245/9, B86b/8.
- tar** Dar 62/18, 104/17, 246/4, B86b/20.
- tura-** Taramak B82b/12, B82b/12.
- taraf** (Ar.) Taraf 54/19, 54/19, 74/15, 122/19, 143/3, 154/17, 194/12, 194/17, 194/17, 195/8, 227/13, 227/18, 230/7, 230/8, 233/10, 234/4, 242/12, 242/8, 245/15, A168B91a/1, A80B37b/4, B86a/18.
- tarafeyn** (Ar.) İki taraf A168B91b/18.
- taral-** Daralmak 74/9.
- taralmaḡ(ġ)** Daralmak 211/8.
- tarḥūn** (Ar.) Tarhun otu 118/15.
- tarḥūn** (Ar.) Tarhun otu 48/5, B79a/21.
- tarḥūn şuyı** Tarhun suyu B84a/13.
- tarḥūn yabraġı** Tarhun yapraġı 89/6.
- tarı** Darı, mısır 101/5.
- tarı etmegi** Mısır ekmeġi A82B39a/11.
- tarılġan-** Tedirgin olmak; kederlenmek 221/11, 96/10, A147B68a/6, B82b/8, B84a/21.
- tarılġandur-** Kederlendirmek 143/19.
- tarī** (Ar.) Taze 66/4.
- tarīḡ** (Ar.) Yol 11/8, 205/10, B88b/3.
- tarla** Tarla B89a/18.
- tarlıḡ(ġ)** Darlık B76b/6.
- tart-** Tartmak 136/4.
- taru** Darı, mısır 81/3.
- tarū** (Far.) İlaç, çare 122/1.
- ṭā'ūn** (Ar.) Veba 71/6, 149/5, 156/6, 178/18, 194/18, B6a/4, B82b/11, B82b/13, B82b/15, B83a/12, B84a/10, B84a/18.
- ṭāvuk** Tavuk 71/17.
- tarz** (Ar.) Tarz, usul 47/15, 87/1.
- taş** Tas 16486/2, /13, 193/16.
- taş** Taş 4/18, 7/18, 16/4, 33/18, 102/17, 102/18, 102/19, 103/1, 103/2, 103/4, 103/6, 103/8, 103/16, 103/19, 104/3, 104/9, 104/15, 104/19, 105/1, 105/3, 105/4, 105/5, 105/7, 105/11, 105/13, 105/15, 105/17, 105/18, 105/19, 106/1, 106/6, 107/11, 107/12, 121/13, 128/11, 159/19, 162/1, 166/10, 194/15, 196/2, 196/13, 207/4, 209/15, 211/15, 214/9, 225/19, A168B90b/9, A225B108b/15, B83a/4, B83b/7, B84b/12, B84b/20.
- taş** Dış 211/17.
- taşak(ġ)** Haya, erbezi 38/13, A168B91b/1, A168B92a/4.
- taşcuġaz** Küçük taş 14/9.
- taşlu** Taşlı 149/15.
- taşra** Dışarı 21/1, 21/2, 99/7, 99/12, 110/17, 111/4, 115/9, 115/18, 116/7, 116/8, 116/9, 116/17, 117/8, 125/11, 149/7, 170/17, 234/7, 234/8, 40/10, 52/15, A168B91a/21, A217B104a/1, B6a/6.

- tatlu** Tatlı 14/5, 16/14, 26/6, 49/18, 75/6, 93/5, 118/18, 128/6, 141/1, 196/17, 201/16, 207/11, 215/3, 216/11, 222/16, 224/8, 226/13, 230/12, A147B68a/10, B82b/19.
- tatlu bādem** Tatlı badem 8/2, 41/3.
- tatlu bādem yağı** Tatlı badem yağı 32/8, 33/8, 44/17, 61/1, 79/16, 216/2, A147B68a/13, B81b/3, B86b/6.
- tatlu elma** Tatlı elma 49/17, 67/16.
- tatlu enār** Tatlı nar 165/6, 67/13.
- tatlılık(ġ)** Tatlılık 200/17.
- tatlu nār** Tatlı nar 215/19.
- tatlu ū** Tatlı su 195/16.
- tatlu yağı** Tatlı yağı 212/19.
- tatsız** Tatsız 33/3.
- tava** (Far.) Tava 73/15, 126/5.
- tavşan** Tavşan 12/12, 75/16.
- tavşan bağırsağı** Tavşan bağırsağı 83/10.
- tavşan eti** Tavşan eti 75/14
- tavşan kanı** Tavşan kanı 53/7.
- tavşan mayası** Tavşan mayası B81b/17.
- tavşan yağı** Tavşan yağı 60/13, B81a/2.
- tavuk(ġ)** Tavuk 28/12, 46/7, 68/5, 73/1, 87/17, 94/13, 98/10, 104/2, 104/11, 143/4, 160/19, 242/15, A82B39b/8, A168B91a/14, A240B109a/11, B78b/21, B79a/14, B79a/17, B82b/21, B85a/10, B85a/19.
- tavuk bokı** Tavuk dışkısı B79a/3, B80a/12, B80a/15, B82b/14.
- tavuk çorbası** Tavuk çorbası 44/17, 86/17, 128/7, 171/13.
- tavuk eti çorbası** Tavuk eti çorbası 135/15.
- tavuk kavurması** Tavuk kavurması 66/15.
- tavuk ödi** Tavuk ödü 52/11.
- tavuk şorbası** Tavuk çorbası 151/8, 187/9.
- tavuk yağ** Tavuk yağı 19/18, 80/10.
- tavuk yağı** Tavuk yağı A80B37a/18.
- tavuk yumurçası** Tavuk yumurtası B81b/18.
- taaya** (Far.) Sütanne 149/16.
- taaya** Değnek 13/10.
- tencere** (Ar.) Tencere 224/18, 225/3, 225/12.
- tıb** (Ar.) Tıp 54/14, 123/16, B78b/17.
- tıbā‘at vir-** Düzenlemek 48/1.
- tıbb-ı nebī** Peygamber tıbbı 73/7.
- tıka-** Tıkamak 21/9.
- tılā** (Ar.) Merhem 162/13, 189/13, B83b/10.
- tılā eyle-** Merhem uygulamak 137/19, 144/17, 152/8, A108B51a/8.
- tılā it(d)-** Merhem uygulamak 82/12, 124/18, A108B51a/7.
- tırfıl** (Yun.) Yabani yonca 190/17.
- tırnak(ġ)** Tırnak 14/12, 41/14, 41/16, 72/3, 119/6, 119/7, 126/11, 126/18, 142/11, 146/4, 146/6, 156/9, 167/4, 232/6, 232/13, 236/11, 238/3, 244/13, 244/14, 246/10, 247/14, A134B61b/18, A134B61b/20, A134B62a/2, B83a/19, B89b/5, B89b/6.
- tırnak dibi** Tırnak dibi 135/3, 135/8.
- tıū** Dış B84a/9.
- tın-i ermeni** Kilermeni denen kırmızı toprak B87a/9.
- tın-i mahtüm** Limni Adası’nda bulunan kırmızı bir toprak 159/1, B84a/13.

- ob** Top A168B90b/15, A168B91b/17.
- obrak()** Toprak 29/11, 104/4, 194/13, 195/4, 196/7, 235/11.
- obolu** Dopdolu 196/12, B84a/9.
- obu()** Topuk 99/2.
- o-** Domak 11/8, 56/6, 119/3, 127/16, 192/6, 229/16, 233/2, 238/4.
- ora-** Doramak 34/16, 68/10, 76/18, 99/17, 128/10, B77a/15.
- orı** Doru 222/5.
- orul-** Dorulmak 123/5.
- oum** Doum 89/16, 89/16.
- our-** Dourmak 4/22, 117/14, 117/15, 117/19, 118/2, 119/7.
- o** Tok 67/3, 198/1, 198/14.
- oın-** Dokunmak 237/13, 237/16.
- olu** Tokluk 223/4.
- osan** Doksan 95/13, B82b/11, B84a/19, B84b/15, B85a/1, B85a/17, B86a/3, B86b/1, B86b/11, B87a/3.
- osanıncı** Doksanıncı B82a/4.
- oun-** Dokunmak 159/19.
- oundur-** Dokundurmak 85/4.
- ouz** Dokuz 178/1, 220/19, 221/2, 236/17, 238/14, 242/15, A248B112b/8.
- ouzıncı** Dokuzuncu 235/10, B81b/17
- ouzuncı** Dokuzuncu 21/21, 48/3, 71/15, 94/12, 117/11, 136/7, 165/4, 187/4, 217/13, 218/15, 220/14, B87a/3.
- ol-** Dolmak 40/11, 54/16, 56/8, 57/1, 148/17, 161/10, 162/17, 188/17, 189/6, 191/9, A82B40a/2, B83a/14.
- ola-** Dolamak B84a/1.
- olak()** Barts, tlbent, yazma 126/1.
- ola-** Dolamamak 221/19.
- oldur-** Doldurmak 39/13, 39/16, 62/19, 63/9, 76/8, 78/16, 105/8, 114/5, 117/9, 126/16, 137/11, 146/6, 152/1, 155/10, 164/3, 165/19, B80b/2.
- olu** Dolu 16/5, 222/8, 246/1, B89a/17.
- omal-** Domalmak 243/7.
- omalan** Domalan mantarı 97/12, 212/19.
- on** Giyisi 2/12, 2/13, 40/13, 110/5.
- ouz baı** Sıracı hastalıı, domuz baı 39/1, B83b/14.
- ouz derisi** Domuz derisi B89a/20.
- ouz dii** Domuz dii B84b/19.
- ouz di** Domuz d 152/7, 153/9.
- ouz yaı** Domuz yaı 161/9, 241/5.
- onlu** Grnml, giysili 247/13.
- onuk** Donuk 15/3, 53/3, b88a/18.
- opalak()** Yermiski, havlıcan 72/11, 105/4, 109/13, 158/7, 214/15, B85a/12.
- oprak()** Toprak 85/14, B78b/12, B88b/7.
- opuk()** Topuk 5/13, 34/18, 34/21, 95/3, 125/9, 125/10, 126/1, 129/11, 131/13, 244/4, 244/4, 244/5, A168B90b/19.
- opuz** Topuz 57/17.
- orba** Torba 176/2, 202/8.
- orı** Doru 247/12.
- oy** Toy kuu 58/10.
- udak()** Dudak 36/1, 36/6, 30/19, 219/16, 230/9, 230/10, A82B40a/14.
- ulun** akak 6/8, 7/17.
- uluı** akak 58/9, 162/15, 232/14, 232/15.

ulu ağrısı Şakak ağrısı 206/19.

ur- Durmak 4/19, 6/9, 6/10, 13/13, 16/9, 20/14, 21/5, 21/9, 21/12, 22/17, 39/13, 44/5, 60/14, 60/14, 73/19, 84/13, 88/13, 98/13, 102/17, 105/10, 106/18, 123/2, 123/9, 130/10, 131/9, 143/15, 150/9, 164/4, 202/9, 220/5, 220/8, 222/14, 225/7, 225/18, 242/12, 243/7, 246/6, A108B51a/1, A82B39a/10, A82B39a/6, B83a/21, B84a/15.

urac corbası Tura kuu orbası 218/4.

ura otı Dereotu 6/5, 42/4, 37/2, 37/13, 41/4, 42/9, 50/11, 59/5, 62/18, 65/6, 85/18, 87/18, 99/9, 103/13, 104/7, 125/1, 132/9, 140/8, 144/11, 144/18, 165/13, 187/17, B77b/20.

ura otı Şuyı Dereotu suyu 107/15.

ura otı toumu Dereotu tohumu 112/8.

ura otı yağı Dereotu yağı 122/5, B86a/6.

urđur-Doğrultmak, ayağa kaldırmak 159/4, 248/2.

arfe (Ar.) Yabancı cisim değmesinden dolayı gzn kanlanması 57/1.

urna telı Turna Őaı 63/15.

urrac (Ar.) Tura kuu 215/4.

uru gel- Kalkıp gelmek 223/1.

urul- Durulmak 96/5.

ut- Tutmak 2/2, 2/15, 13/10, 13/13, 19/12, 20/4, 26/7, 31/4, 31/8, 34/20, 38/1, 40/8, 40/11, 40/18, 52/17, 59/14, 60/1, 61/5, 62/9, 63/3, 63/14, 63/19, 64/1, 66/19, 75/2, 80/3, 80/9, 82/7, 91/7, 101/15, 102/8, 104/10, 119/10, 128/2, 136/8, 136/13, 137/2, 137/8, 137/11, 140/11, 141/7, 161/7, 189/10, 211/10, 222/9, A168B91b/18, B83a/10,

B84a/8, B84b/9, B85a/2, B86a/18, B86b/19, B87a/11, B89a/9.

ut ağacı Dut ağacı 25/6.

utam Tutam 130/3, 171/6.

utıl- Tutulmak 44/14, 45/2, 59/17, 61/5, B84b/5, B85a/8, B85a/9.

u- Tutmak 19/8.

utul- Tutulmak 4/19, 61/4, 62/13, 62/17, 194/17.

l (Ar.) Uzun 15/8.

Őe (Ar.) Bir tr Őiđil 146/8.

uyr (Ar.) Kuşlar 72/10.

uz Tuz 6/2, 16/3, 17/18, 19/11, 25/3, 25/12, 26/3, 32/14, 33/17, 37/3, 38/5, 39/3, 45/1, 48/11, 60/9, 81/4, 101/5, 103/14, 115/11, 116/10, 121/6, 125/2, 129/18, 132/14, 136/4, 143/3, 146/13, 147/18, 148/3, 149/19, 150/1, 150/2, 157/9, 162/4, 162/5, 162/9, 164/3, 167/7, 167/15, 187/19, 193/18, 195/16, 220/4, 238/17, 239/11, 239/18, 240/1, 240/2, 240/3, 240/14, 241/12, 243/10, 244/18, A240B109a/10, A80B37b/13, A82B38b/19, A82B40a/9, B77b/3, B77b/11, B77b/4, B78a/16, B78b/1, B79a/10, B79a/15, B79a/2, B79a/9, B79b/2, B80a/12, B80a/18, B80b/10, B85a/13, B85a/17, B85a/3, B85a/4.

uzlu Tuzlu 9/4, 22/15, 26/11, 31/6, 33/3, 45/3, A82B39b/17, B76a/17.

uzlu Şu Tuzlu su 27/15.

uzlu Tuzlu 43/2, 55/7, 74/12, 80/2, 85/2, 88/8, 102/3, 107/6, 139/13, 139/19, 144/3, 153/19, 212/11, 218/19, 226/15, 243/5, A147B68a/11, A147B68a/7, A168B91a/12, B82a/21.

tuзlu balık Tuzlu balık 210/10.
tuзlu şu Tuzlu su 195/13, 238/17.
tuзsuz Tuzsuz 51/4, 51/9, 99/14, 105/12,
125/3.

-U-

uc Uç 11/10, 12/18, 13/1, 21/1, 21/2,
21/11, 22/10, 60/13, 64/5, 86/11,
123/1, 131/12, 146/1, 146/16,
160/5, 191/14, 233/18, 233/19,
245/15, A248B112b/8, B77a/11,
B87a/14.

ucuk(ğ) Uçuk 12/15, 13/13, B6a/5,
B84a/20, B84b/12.

uçuk(ğ) Uçuk 14/11, B76b/15, B84b/15.

uçuk dut- Uçuk çıkmak 10/7, 12/15, 13/12,
B84b/14.

uçuklu Uçuklu B84b/9.

uçuk tüt- Uçuk çıkmak B84b/10, B84b/11.

‘ūd (Ar.) Öd ağacı 46/5, 46/9, 47/1,
66/14, 68/1, 68/11, 118/13, 218/6,
A82B39a/12.

‘ūd-ı belesān Pelesenk öd ağacı 177/4,
184/8, 180/7, A174B95b/16.

‘ūd-ı hindī Hint öd ağacı 138/14, 181/13,
185/4, 202/4, A174B94b/9,
A174B96a/8, B88a/6.

‘ūdu’l-kahr (Ar.) Üdül kahr bitkisi 30/16,
181/5, 184/1, 194/7, 214/18,
A168B92a/7, A174B94b/2,
A174B95b/9, B88b/14.

‘ūdu’s-şalīb (Ar.) Ayı gülü, bir şakayık
türü 14/14, 184/2, A174B95b/10.

ufacık Ufacık 246/10.

ufak Ufak 23/17, 34/16, 76/18, 128/10,
218/5, 245/19, B85a/2.

ufan- Ufanmak 105/11.

‘ufūnet (Ar.) Kokuşma, pis koku 148/10,
156/6, 194/15, 208/8.

uğra- Uğramak 29/16, 196/17, 234/1,
247/1.

uğrı Yol kesen, hırsız 12/3.

uğun- Uğunmak 68/9.

uğunmağ(ğ) Uğunmak 71/9, 71/14, 71/15,
211/13.

ulaş- Ulaşmak 149/11, B88b/17.

ulaşdur- Ulaştırmak 19/14, 105/14.

ulu Ulu, büyük 229/9, 231/19.

ululuk Ululuk, büyüklük 227/6, 228/3,
230/8, 231/14, 232/15, 233/3.

um- Ummak 232/8.

umşun- Ummak, canı çekmek 119/16.

un Un 27/19, 84/16, 86/5, 86/6, 110/1,
116/16, 122/6, 133/19, 151/14,
162/18, 191/7, 236/12, 243/7,
A147B68a/11.

‘unnāb (Ar.) Hünnap 56/14, 57/3, 155/7,
174/5, 187/14, 190/12, 224/3,
B77b/12, B87a/19.

‘unnāb şarābı Hünnap şerbeti 40/16,
74/17.

‘unnāb yabrağı Hünnap yaprağı 158/5.

uñ Un 160/11, 160/13, 67/7,
A168B90b/10, A168B90b/9,
A168B92a/2, A84B41a/9,
B81b/18, B87a/4.

ur Ur, tümör 38/2.

ur- Vurmak 6/10, 12/2, 23/1, 39/15,
40/12, 53/19, 56/10, 84/12, 92/17,
110/17, 112/10, 134/1, 143/10,
145/18, 146/1, 146/16, 148/1,
155/8, 155/15, 155/16, 155/17,
156/2, 156/3, 156/15, 156/16,
157/5, 157/9, 158/3, 158/10,

- 158/16, 159/5, 159/6, 159/13, 159/17, 160/15, 160/17, 161/9, 187/4, 188/12, 189/16, 211/19, 220/2, 220/3, 220/5, 220/7, 222/19, 237/2, A168B91a/4, B77b/14, B81b/16, B83b/20, B84a/1, B84a/12, B84a/5, B84a/11.
- uş** Şu 68/15, 72/3.
- ‘**uşāre**’-i **efsenti**n Efsentin öz suyu 175/5.
- ‘**uşāş** (Ar.) Atın kuyruk sokumunda olan bir hastalık 248/1.
- useylem tamarı** Baselik damarının altındaki damar A84B41a/15.
- üseylem tamarı** Baselik altındaki damar 84/3, 123/6, A80B37b/5.
- üsfenger** Sünger 135/7.
- ‘**uşfür çiçeği**’ Yalancı safran çiçeği 189/4.
- ‘**uşfür tohumu**’ Yalancı safran tohumu 143/4, 65/19, A82B39b/2.
- uşş** Akıl, bilinç 219/2.
- uşül** (Ar.) Usul, tarz, üslup 237/11.
- uşūhdūs** (Yun.) Karabaş çiçeği, karakan çiçeği, karabörklü çiçeği 13/9
- ustūhdūs** (Yun.) Karabaş çiçeği, karakan çiçeği, karabörklü çiçeği 173/10, 175/18, 180/15, B76b/16, B85a/12.
- ustūhlūs yabrağı** Karabaş çiçeği yaprağı 185/14.
- ustūhdūs** bkz. uşūhdūs 8/6, 15/15, 15/18, 96/16, 208/16.
- ustūhdūdis** bkz. uşūhdūs 209/1.
- ustūhdūdis** bkz. uşūhdūs 224/3.
- ustura** (Far.) Ustura 102/12, 117/5.
- uşak(ğ)** Çocuk 229/2.
- uşak** Amonyak sakızı 84/14, 179/8, 244/1.
- uşak çadırı** Çadır uşağı, amonyak sakızı 97/14.
- ūšnān** (Ar.) Çöğen otu 148/1.
- uvacık** Ufacık 144/15, 144/6, 146/10, 191/4, 242/14, B77a/15.
- uvak** Ufak 96/10, 101/17, 151/15, 163/9.
- uval-** Ufalmak 161/6.
- uvan-** Ufanmak 160/6.
- uvat(d)-** Ufaltmak A248B112b/10.
- uyanık** Uyanık 223/1.
- uyanıklık** Uyanıklık 70/1.
- uyan** Gem, dizgin, yular 240/13.
- uyhu** Uyku 216/17, 222/2.
- uyi-** Uyumak 127/3.
- uyku** Uyku 138/2, 139/16, 139/9, 139/19, 198/10, 202/16, 205/9, 213/2, 213/11, 214/4, 216/10, 221/7, 48/11, 58/7, 58/8, 58/10, 58/11, 58/12, 58/13, 58/14, 58/15, 69/17, 96/10.
- uykusuz** Uykusuz 18/5.
- uykusuz** Uykusuz 223/9, B89a/9.
- uykusuzluk** Uykusuzluk 91/2, 198/5, B76b/2.
- uyluk(ğ)** Uyluk 117/13, 117/14, 234/5, 234/6, 234/7, 234/8, 246/1, 247/15, A168b91b/18.
- uyu-** Uyumak 3/26, 197/8, 197/11, 222/18, 226/4, 238/4, 36/14, 55/8, 58/6, 58/9, 58/11, 58/17, 59/2, 59/3, 81/19, A82B38b/18.
- uyuğan** Çok uyuyan 58/18.
- uyuş-** Uyuşmak 88/14, 130/10, 133/9, 142/11.
- uyuz** Uyuz 71/8, 93/4, 127/19, 147/2, 147/6, 148/5, 148/8, 150/2, 150/13,

150/14, 150/15, 150/17, 150/18,
152/11, 153/2, 152/12, 175/12,
195/18, 197/13, 197/18, 213/15,
217/11, 219/1, 244/15,
A147B68a/7, A147B68a/8, B5b/5,
B76b/15.

uzak Uzak 1/10, 44/7.

uzan- Uzanmak 146/4, B87a/15.

uzat- Uzatmak 221/16.

uzun Uzun 117/5, 141/14, 163/12, 195/4,
222/5, 228/12, 238/12, 246/1,
246/16, 247/8, B80b/9, B82a/4,
B84b/11, B88b/16.

uzunluk(ğ) Uzunluk 13/2.

‘**uzv** (Ar.) Organ 11/18, 15/5, 30/4, 148/4.

-Ü-

üç Üç 10/13, 12/12, 13/3, 13/4, 14/6,
17/10, 19/18, 22/17, 27/12, 33/11,
34/17, 35/5, 38/7, 39/11, 43/6, 44/5,
48/17, 54/8, 54/9, 56/14, 61/1, 63/5,
70/15, 72/9, 75/16, 75/19, 77/14,
77/16, 78/12, 78/2, 80/5, 80/11,
83/16, 84/11, 85/5, 85/8, 87/1,
87/12, 87/15, 88/9, 91/14, 92/4,
92/5, 92/12, 92/15, 92/19, 93/9,
93/10, 93/17, 94/10, 97/14, 97/18,
98/7, 98/13, 103/12, 103/15, 104/7,
105/2, 106/14, 107/8, 107/10,
108/11, 112/12, 113/4, 113/5,
114/11, 115/3, 117/4, 117/7,
117/11, 118/8, 120/12, 120/14,
123/1, 123/13, 126/12, 126/13,
126/17, 131/3, 131/4, 131/9, 133/4,
136/8, 141/7, 237/4, 238/5, 240/13,
241/10, 244/15, 244/19, 245/7.

üçinci Üçüncü 133/4.

üç Üç 6/10, 33/6, 34/4, 121/11, 137/9,
141/9, 142/15, 145/10, 146/3,
147/5, 147/13, 149/4, 150/16,

151/4, 151/7, 152/5, 152/6, 153/16,
154/17, 154/19, 155/10, 155/18,
161/7, 162/6, 163/4, 163/7, 164/4,
167/5, 169/1, 172/1, 172/16,
173/11, 176/15, 177/1, 179/17,
180/6, 180/9, 180/14, 181/19,
182/17, 183/2, 183/8, 184/5,
184/11, 185/9, 185/13, 185/15,
187/1, 189/13, 191/1, 199/17,
200/11, 200/14, 201/3, 201/5,
201/13, 201/18, 202/2, 203/4,
203/5, 203/7, 203/17, 203/19,
204/13, 204/8, 208/17, 211/3,
211/4, 212/6, 214/10, 220/5,
220/19, 222/19, 223/1, 223/9,
242/11, 242/16, 242/18, 244/16,
247/6, A108B51a/1, A108B51a/1,
A108B51a/2, A168B91a/17,
A168B91a/6, A174B94b/16,
A174B94b/2, A174B95a/11,
A174B95a/14, A174B95a/20,
A174B95a/5, A174B95b/13,
A174B95b/18, A174B96a/12,
A248B112b/5, A82B39a/4,
A82B39a/5, A82B39a/6,
A82B39b/21, A82B40a/19,
B76b/15, B76b/16, B76b/8,
B77a/17, B81b/9, B82a/2, B83a/18,
B84b/4, B85a/13, B87a/2.

üçer Üçer 39/7, 78/15, 87/2, 98/6, 177/5,
182/9, 182/10, 185/8, 242/18,
A174B95a/4, A174B96a/11,
B77a/11, B86a/19.

üçün İçin 114/7.

üçüncü Üçüncü 12/11, 27/8, 40/14, 59/3,
73/8, 97/10, 124/12, 137/9, 139/8,
146/19, 151/5, 168/10, 194/8,
217/15, 220/14, 220/15, 235/1,
235/4, A80B37b/19, B76b/2,
B77a/20, B84b/15.

üfür- Üfürmek 20/14, 20/17, B87a/2.

ümîd (Far.) Ümit 235/7.

ümîz (Far.) Ümit B39b/20.

ümiz (Far.) Ümit B1b/14.

ümmü'ş-şibyān (Ar.) Bebeklerde olan havale B6a/5, B84a/19, B84b/4, B84b/7.

ürü- Köpeğin ürümesi 76/6.

üryān (Ar.) Çıplak 238/3.

üsküre (Far.) Ağzı yayvan toprak kap 10/10, 67/7, 91/9, 92/19, 114/16, 125/2, 125/4, 166/5, 173/2, A80B37b/8, A80B37b/14, A82B40a/18.

üslüb (Ar.) Tarz, usul 16/11, 153/6, 171/7, 185/16, 211/16, A217B103b/14.

üslüb-ı sâbık Önceki usul 224/15.

üst Üst 12/10, 18/5, 19/4, 19/9, 35/8, 60/6, 99/13, 101/6, 101/7, 115/13, 122/9, 125/10, 127/1, 127/13, 135/15, 139/11, 143/15, 146/4, 148/7, 157/3, 163/1, 163/14, 186/9, 190/11, 195/2, 209/14, 218/9, 218/10, 218/11, 225/18, 237/11, 240/8, 243/13, 246/8, A80B37a/21, A80B37b/5, A84B41a/14, B79b/17, B81a/10, B83b/20, B87a/14.

üstād (Far.) Bilgili, usta olan 38/15, 103/16, 103/17.

üstād-ı hāzık İşinin ehli usta A217B104a/9.

üstübi (Ar.) Ketenin işe yaramayan çözü 8/12, 21/7, 34/3, 34/8, 35/6, 35/7, 73/17, 73/18, 76/9, 86/6, 99/12, 126/4, 126/5, 131/7, 131/7, 131/8, 245/2, A168B90b/8, A168B90b/9, A82B39a/5, B83a/6.

üşdür- Bir araya getirmek 7/16.

üşen- Üşenmek 63/9, 138/3.

üş- Üşümek 29/19, 73/4, 139/17.

üşü- Üşümek 30/3, 5/11, 30/16.

üşük(g) Donmuş kısım A225B108b/15.

üşügen Çok üşüyen 8/9.

üşümek(g) Üşümek 30/15.

üşüt(d)- Üşütmek 137/3.

üyürtle- Seçmek, tercih yapmak 30/6.

üzengi Üzengi 240/17.

üzer Üst, üst yan 1/19, 7/18, 8/7, 8/8, 8/12, 10/3, 10/5, 11/1, 11/3, 13/2, 13/3, 13/4, 18/10, 21/13, 21/16, 23/18, 23/20, 24/14, 24/17, 25/13, 25/18, 27/6, 28/21, 29/10, 30/9, 31/9, 31/17, 32/3, 34/1, 34/3, 34/8, 35/8, 38/8, 38/12, 38/15, 38/19, 39/2, 39/12, 39/14, 39/15, 45/12, 46/9, 47/11, 58/14, 102/15, 127/13, 166/10, 170/5, 174/10, 199/19, 200/2, 200/6, 204/8, 204/9, 240/16, 243/8, A108B51a/3, B87a/15

üzere Üzere 11/2, 11/3, 16/11, 16/12, 17/2, 19/8, 30/1, 33/16, 33/17, 47/15, 47/18, 66/19, 67/12, 87/1, 91/18, 92/3, 127/14, 137/7, 141/2, 153/7, 165/11, 169/14, 171/7, 185/16, 193/18, 195/1, 195/7, 199/18, 200/10, 201/14, 211/16, 214/2, 221/19, 224/15, 233/12, 240/15, 244/9, 247/14, A108B51a/11, A217B103b/14, A82B39b/15, B1b/12, B85a/4, B87a/5.

üzere Üzerine 8/16, 50/5, 50/16, 51/14, 51/16, 53/17, 53/19, 54/12, 54/3, 55/11, 57/5, 61/2, 61/18, 61/19, 62/9, 63/3, 63/13, 64/9, 68/12, 73/8, 73/9, 73/17, 73/18, 74/2, 74/6, 76/18, 78/16, 79/9, 80/16, 83/2, 83/8, 83/9, 83/12, 83/18, 84/2, 84/8, 84/10, 84/12, 84/16, 85/10, 85/11, 85/12, 85/13, 86/6, 86/9, 87/12, 93/14, 95/9, 96/4, 97/10, 97/18,

98/1, 98/9, 98/12, 102/6, 103/17, 104/2, 105/8, 105/15, 109/10, 109/12, 109/18, 110/5, 111/2, 111/12, 112/10, 114/3, 114/6, 114/8, 115/5, 115/12, 116/2, 116/4, 116/11, 119/12, 120/3, 122/7, 122/11, 122/19, 123/9, 123/12, 124/8, 125/4, 125/6, 126/6, 127/3, 128/3, 128/4, 128/16, 129/15, 131/7, 131/8, 133/8, 133/18, 135/10, 136/14, 137/19, 141/9, 143/10, 143/11, 143/17, 144/12, 145/18, 145/19, 146/2, 146/6, 146/11, 146/16, 147/16, 148/8, 155/9, 155/16, 156/10, 156/13, 156/16, 157/3, 157/4, 157/7, 157/11, 158/1, 158/13, 158/17, 159/1, 160/14, 160/17, 161/12, 161/16, 162/9, 162/17, 162/18, 163/1, 163/2, 163/8, 163/10, 164/8, 165/2, 171/8, 171/10, 173/3, 174/9, 185/14, 186/16, 187/3, 187/6, 187/10, 188/11, 188/9, 189/6, 189/17, 190/2, 190/4, 191/5, 193/9, 194/2, 196/4, 199/3, 199/7, 207/10, 208/14, 209/11, 209/14, 210/10, 218/7, 220/1, 220/2, 220/5, 226/16, 227/7, 231/11, 231/16, 231/18, 235/12, 236/10, 236/12, 236/15, 237/10, 239/5, 239/18, 240/2, 240/6, 241/4, 241/5, 241/9, 242/4, 242/10, 242/11, 243/12, 243/15, 244/13, 244/3, 245/3, 245/5, A134B62a/1, A168B90b/10, A168B90b/16, A168B90b/8, A168B90b/9, A225B108b/5, A225B108b/7, A240B109a/11, A240B109a/12, A240B109a/13, A240B109a/9, A82B39a/5, A82B39b/6, A82B39b/8, A84B41a/10, A84B41a/10, B77a/12, B77a/17, B77a/6, B77b/11, B78a/13, B78b/3, B79a/3, B79a/6, B79a/9, B80b/3, B82a/14, B82b/10, B83a/11, B83a/16, B83a/21, B83a/6, B83a/6,

B83a/8, B83b/3, B84b/5, B85a/11, B85a/5, B87a/16, B87a/17, B88b/4, B88b/6, B88b/7, B89b/1.

üzerlik(g) Üzerlik 166/8, 203/2.

üzerlik tohumu Üzerlik tohumu 182/9, A74B95a/3.

üzül- Kırılmak, parçalanmak B77a/19.

üzüm Üzüm 7/5, 22/10, 88/3, 115/17, 116/8, 122/10, 122/13, 178/12, 201/16.

üzüm dânesi Üzüm tanesi 115/2, B87a/11.

üzüm yabrağı Üzüm yabrağı 55/17.

-V-

vâfir (Ar.) Fazla, çok, bol 8/11, 16/11, 19/16, 23/16, 50/9, 50/12, 50/18, 51/10, 65/8, 76/11, 77/2, 80/18, 80/19, 81/5, 91/7, 91/8, 92/11, 94/1, 98/1, 102/7, 108/5, 110/9, 110/10, 113/17, 124/3, 126/5, 127/3, 127/8, 128/3, 128/4, 129/15, 144/18, 145/1, 147/4, 147/11, 165/4, 171/1, 171/8, 171/10, 193/18, 194/2, 194/8, 225/11, A80B37a/16, A80B37b/20, B78a/17, B78a/19, B82a/10, B83a/5, B89a/3.

vâfirce Bolca 224/19, 25/12, 25/4, B89a/3.

vâh Vah B1b/9.

vahy (Ar.) İlahi mesaj 1/2.

vâkı^c (Ar.) Meydana gelen, olmuş 231/10.

vâkı^c ol- Meydana gelmek, olmak 30/10, 34/19, 40/3, 58/3, 123/5, 126/2, 230/5, 236/14, 236/17, 236/18, 237/3, 237/7, 237/8, A134B62a/3, A134B62a/4, B83b/14.

vak(i)t (Ar.) Vakiy, zaman 3/10, 11/5, 12/7, 12/17, 17/19, 26/14, 26/17,

26/20, 28/15, 29/18, 36/1, 39/10, 76/12, 80/19, 82/1, 82/12, 87/15, 87/17, 89/18, 94/10, 94/3, 100/19, 111/15, 111/18, 117/19, 118/16, 123/2, 131/15, 137/2, 138/4, 139/6, 140/7, 140/17, 169/17, 173/12, 188/12, 192/8, 197/3, 197/4, 210/8, 211/17, 216/11, 218/17, 220/11, 248/4, A108B51a/2, A108B51a/2, A168B91b/6, A80B37a/19, A248B112a/20, B79a/4, B82b/13, B84b/8, B86b/20, B88a/9, B89a/2.

vakitsiz Zamansız 102/9, 102/11, 171/17.

vaqt-i hâcet İhtiyaç zamanı 53/4, 112/9, 124/10, 172/12, 176/16, 200/4, 201/16, 202/2, 224/1, A225B108b/3.

var Var 2/7, 5/10, 11/13, 12/13, 13/14, 15/10, 16/12, 24/18, 28/14, 37/1, 42/6, 43/4, 44/1, 44/6, 46/4, 50/12, 53/6, 68/7, 69/10, 71/6, 72/18, 90/8, 90/18, 91/13, 94/2, 95/5, 96/1, 99/11, 103/5, 113/9, 115/4, 121/10, 121/17, 122/14, 127/6, 127/7, 128/1, 150/17, 153/7, 160/7, 172/1, 173/7, 173/13, 175/16, 175/8, 177/14, 189/18, 194/4, 194/6, 200/17, 205/13, 205/16, 206/10, 207/5, 208/3, 210/12, 214/15, 219/14, 220/8, 221/17, 227/7, 231/3, 231/7, 233/10, 240/12, 240/17, 243/13, 247/16, A108B51a/6, A168B91b/9, B77a/7, B78b/3, B80a/7, B81a/3, B83b/11, B83b/18, B84a/11, B86b/20, B86b/8, B88b/10.

var- Varmak, gitmek, ulaşmak 2/1, 2/9, 2/11, 2/13, 5/12, 5/6, 8/13, 11/11, 17/12, 24/20, 25/1, 29/16, 29/17, 29/18, 29/19, 30/4, 33/6, 34/4, 34/21, 35/3, 37/3, 63/4, 74/1, 76/10, 81/1, 81/3, 82/3, 111/10, 111/15, 115/19, 121/6, 126/2, 126/14, 129/14, 145/7, 147/3, 149/1, 150/8,

152/6, 153/1, 186/12, 186/17, 192/6, 193/7, 193/15, 194/1, 194/6, 207/8, 225/6, 225/7, 225/11, 227/8, 227/12, A168B90b/20, A168B90b/21, A168B91a/4, A168B91a/4, A168B91a/4, A168B91a/6, A82B39a/6, A82B39b/17, B76b/12, B78a/10, B78a/9, B79b/2, B81a/1, B81a/3, B82a/14, B83b/16, B84b/16, B86a/14, B88a/11, B88a/16, B88a/17, B88a/19, B88a/2, B88b/17, B89a/5.

varanaca Varana kadar 190/3.

varduğca Vardıkça 155/13.

vaşat (Ar.) Orta 79/15.

vâsîât (Ar.) Ortadaki dişler A248B112b/3.

vâşıl ol- Ulaşmak 227/13.

vaşak kürki Vaşak kürkü 212/6.

vaţar (Ar.) Bir at hastalığı 247/18.

ve Ve bağlacı (Metinde “ve” bağlacı 4292 yerde geçmektedir. Çok fazla olduğu için hepsini teker teker yazmaya gerek duymadık.) 1/10, 124/13, 138/11, 177/14.

vebâ (Ar.) Veba 149/5, 178/18, B82b/13, B82b/14, B82b/16, B83a/18, B84a/13, B84a/14, B84a/16.

veca' (Ar.) Ağrı 4/27, 5/1, 6/9, 8/1, 23/10, 24/15, 24/17, 43/17, 46/15, 51/20, 59/5, 59/12, 60/7, B87a/5.

veca'-ı mafâşıl Eklem ağırları 4/28, 124/15, 130/12, 130/15, 131/11, 132/17.

vec(i)h(Ar.) Yön 35/15, 49/4, 130/14, 147/5, 153/8, A225B108b/19, B78a/19, B83a/8, B86b/14, B88b/12.

velhâşıl (Ar.) Sözü'n kısıtı; kısacası; 226/11.

velî (Far.) Ancak, ama 156/4, 238/7.

velikin Velakin 248/5.

ver- Vermek 56/4, 133/15, B86b/6.

verem (Ar.) Yumru, şiş 74/11, 74/7, 83/15, 188/4, 188/5, 188/6, 188/18, 189/10, 190/9, 194/5, A80B37b/3, B6b/3, B84a/11.

veremlü Veremli 196/19.

vesvās (Ar.) Şeytan, iblis 72/10.

vesvāsî (Ar.) Şeytani B76b/1.

vesvese (Ar.) Kuruntu, şüphe 10/13.

veşt (Far.) Güzel 106.

veyâ Veya 5/11, 5/17, 6/3, 6/8, 6/13, 6/17, 7/3, 7/4, 8/16, 9/2, 9/3, 9/4, 9/6, 9/13, 12/1, 14/11, 14/16, 15/5, 17/18, 18/8, 19/10, 20/11, 20/12, 21/8, 21/15, 22/9, 23/11, 26/1, 26/5, 26/8, 26/9, 26/14, 26/16, 27/6, 27/11, 27/17, 27/19, 28/1, 28/16, 28/20, 30/7, 32/9, 30/12, 33/9, 33/12, 33/20, 33/21, 34/18, 36/1, 36/12, 37/15, 38/2, 38/19, 39/12, 39/19, 40/9, 41/13, 41/17, 41/18, 42/1, 42/13, 42/18, 44/13, 44/17, 45/17, 46/2, 46/7, 46/13, 47/11, 50/3, 50/9, 52/19, 53/3, 54/20, 55/2, 55/11, 55/15, 56/5, 56/16, 56/17, 56/18, 57/1, 58/14, 60/15, 61/11, 61/12, 62/4, 62/5, 62/13, 62/19, 63/6, 63/8, 63/11, 64/18, 67/5, 68/3, 69/14, 74/12, 77/4, 79/18, 79/19, 80/1, 80/3, 81/15, 83/3, 83/18, 85/6, 86/18, 87/13, 87/17, 89/19, 90/1, 91/11, 92/9, 93/6, 94/14, 96/13, 100/3, 100/8, 100/10, 101/3, 101/4, 101/7, 101/9, 106/3, 107/3, 108/1, 109/2, 109/3, 116/12, 118/15, 124/5, 126/4, 126/7, 127/8, 128/18, 132/10, 132/12, 132/14, 133/2,

133/14, 135/15, 138/13, 139/2, 139/3, 139/8, 139/10, 139/18, 140/8, 140/9, 140/16, 145/2, 149/5, 157/12, 163/1, 163/17, 164/7, 164/9, 167/12, 168/16, 171/12, 182/1, 183/13, 184/10, 185/17, 187/3, 188/16, 191/10, 194/19, 195/6, 195/16, 196/9, 197/11, 198/14, 198/18, 198/19, 207/19, 209/4, 209/13, 218/11, 219/10, 219/11, 219/12, 220/3, 220/19, 221/1, 221/18, 222/15, 223/3, 223/4, 223/8, 223/9, 223/12, 223/14, 223/15, 224/5, 224/10, 224/14, 224/15, 226/7, 227/16, 228/11, 228/12, 228/17, 234/14, 235/8, 235/14, 236/2, 236/13, 236/14, 236/16, 236/18, 237/1, 237/2, 237/3, 239/7, 239/8, 244/12, 248/2, A108B51a/14, A134B62a/3, A147B68a/2, A147B68a/6, A168B90b/12, A168B91b/1, A174B94b/17, A174B95b/18, A174B95b/3, A217B103b/20, A217B104a/6, A217B104a/6, A225B108b/4, A240B109a/11, A248B112a/18, A248B112a/19, A248B112a/20, A248B112a/21, A80B37b/15, A82B39a/19, A82B39b/18, B6a/17, B76b/9, B77a/19, B77a/19, B77a/8, B77b/8, B78a/11, B78b/15, B79a/14, B81a/1, B81a/1, B82a/11, B82b/16, B83a/17, B83a/18, B84b/12, B84b/13, B86b/16, B87a/10, B87a/7, B88a/1, B88b/20, B88b/20, B89b/2.

veyâhüd Veyahut 6/2, 26/5, 29/8, 33/7, 35/20, 50/3, 57/11, 62/15, 65/7, 76/7, 76/12, 106/18, 109/5, 136/19, 144/2, 156/18, 167/7, 221/19, 222/14, 223/1, 237/13, 241/2, 245/17, A168B91a/2, A248B112a/20, B88b/18.

vez(i)n (Ar.) Tartı, ölçü 10/12, 27/14, 65/12, 131/3, 165/11, 170/12, 199/14, 199/15.

vezn it(d)- Ölçmek, tartmak 108/6.

vidāceyn tamarı Boynun iki yanında bulunan büyük damarlar 142/16.

vilāyet (Ar.) İl 194/15.

vir- Vermek 1/1, 1/7, 1/18, 2/5, 2/9, 2/10, 3/30, 4/1, 5/19, 9/13, 12/8, 12/9, 13/6, 13/7, 13/18, 14/6, 14/7, 15/15, 16/17, 18/4, 18/8, 18/14, 22/10, 23/5, 26/11, 28/11, 28/13, 28/15, 29/3, 29/5, 33/6, 33/7, 33/13, 43/7, 44/18, 64/15, 65/1, 66/18, 67/9, 67/10, 67/15, 69/1, 69/8, 69/10, 69/11, 69/14, 71/7, 75/4, 75/5, 75/6, 77/11, 77/12, 78/7, 81/5, 82/5, 87/16, 88/4, 89/11, 91/3, 94/4, 100/4, 100/15, 100/16, 100/17, 101/3, 101/14, 102/13, 104/12, 104/13, 104/2, 109/8, 110/19, 117/16, 118/12, 118/14, 119/17, 126/8, 132/8, 132/11, 133/10, 133/14, 133/16, 138/4, 138/19, 139/6, 139/8, 140/7, 141/4, 141/5, 141/6, 142/16, 149/17, 152/15, 154/19, 156/9, 157/16, 157/17, 162/1, 175/8, 177/15, 183/5, 185/14, 189/2, 189/17, 190/7, 190/8, 190/9, 190/11, 190/16, 191/17, 194/11, 207/3, 209/3, 209/4, 209/16, 211/3, 211/11, 213/6, 218/2, 218/9, 219/4, 222/10, 222/11, 222/13, 222/7, 226/4, 228/14, 230/16, 238/7, 239/15, 239/16, 240/13, 240/14, 240/14, 244/10, 248/2, A147B67b/21, A147B68a/9, A168B91a/11, A168B91b/10, A168B91b/14, A168B91b/18, A168B91b/6, A168B91b/9, A174B95a/13, A174B95a/17, A217B103b/18, A217B104a/1, A217B104a/2, A217B104a/8, A217B104a/8,

A80B37a/20, A82B39b/15, A82B39b/16, A82B40a/4, A82B40a/5, A84B41a/15, B81a/8, B81a/8, B81b/11, B82a/17, B82b/10, B83a/16, B83b/15, B84b/17, B85a/11, B85a/16, B85a/6, B86a/12.

viril- Verilmek 1/17.

vuşak Uşak otu 84/10, A84B41a/17.

vukıyye (Ar.) Okka 123/16, 196/1, 200/7, 227/3, 227/3, A225B108b/11, A225B108b/12, A225B108b/16, A225B108b/17.

vur- Vurmak 6/2, 7/10, 7/11, 18/18, 22/18, 29/15, 29/17, 30/8, 31/18, 32/14, 33/2, 36/10, 38/9, 39/2, 39/3, 40/6, 40/9, 41/17, 41/19, 45/13, 45/14, 46/2, 46/10, 51/14, 53/14, 53/15, 55/17, 56/16, 57/5, 60/9, 60/11, 60/12, 61/3, 66/7, 67/13, 69/2, 69/14, 69/15, 81/4, 83/1, 83/8, 83/10, 83/12, 83/15, 83/18, 84/2, 84/9, 84/17, 85/10, 85/11, 85/13, 85/14, 86/9, 95/10, 96/2, 97/10, 104/2, 104/3, 104/12, 104/16, 108/5, 108/7, 109/13, 109/14, 109/19, 110/4, 110/6, 110/18, 112/6, 114/10, 115/5, 115/8, 115/12, 115/15116/2, 116/4,, 116/11, 117/9, 118/10, 120/1, 120/3, 124/16, 126/13, 128/12, 128/13, 128/16, 129/18, 130/1, 130/6, 130/9, 130/18, 131/18, 131/19, 133/15, 133/16, 135/7, 139/11, 139/13, 146/9, 146/13, 146/15, 154/1, 154/14, 155/6, 156/10, 156/11, 156/12, 156/13, 157/3, 158/2, 158/7, 158/11, 158/12, 159/14, 159/3, 159/8, 159/9, 160/17, 161/3, 161/10, 161/14, 161/16, 162/4, 162/5, 162/10, 162/13, 162/18, 163/2, 163/3, 163/10, 163/11, 163/14, 163/15, 163/16, 164/1, 164/17,

165/2, 167/16, 188/11, 188/15, 188/17, 188/9, 189/5, 189/7, 189/9, 189/13, 189/16, 189/17, 190/2, 190/5, 190/6, 191/5, 191/9, 191/10, 210/7, 220/1, 240/1, 240/2, 240/3, 240/4, 240/6, 240/7, 240/9, 241/17, 242/12, 243/8, 243/12, 243/15, 244/3, 245/3, 245/7, A108B51a/13, A134B61b/18, A168B90b/16, A240B109a/11, A240B109a/11, A240B109a/12, A80B38a/3, A82B38b/18, A82B39b/11, A82B39b/6, A82B39b/8, A82B40a/17, A84B41a/8, B77a/17, B77b/3, B77b/3, B77b/4, B77b/6, B77b/7, B77b/8, B77b/9, B78a/14, B78b/8, B78b/8, B79a/10, B79a/15, B79a/17, B79a/20, B79a/21, B79a/3, B79a/7, B79a/7, B79a/8, B79a/9, B79b/1, B79b/14, B79b/18, B79b/4, B79b/7, B79b/9, B7a/2, B80a/15, B80a/16, B80a/18, B80a/4, B81b/15, B82a/14, B82b/15, B83a/12, B83a/16, B83a/21, B83a/8, B83b/1, B83b/12, B83b/12, B83b/15, B83b/19, B83b/3, B83b/3, B84a/1, B84a/15, B84a/9, B85a/12, B85a/17, B85a/20, B85a/3, B85a/4, B85a/5, B85a/6, B85a/7, B86a/21, B87a/10, B87a/12, B87a/13, B87a/18, B87a/19, B87a/6, B87a/7, B87a/7, B87a/8, B87a/9, B87a/9.

vuşul bul- Ulaşmak, varmak B76b/3.

vüçüd (Ar.) Vücut 120/5.

-Y-

ya Ya 5/3, 6/16, 9/1, 9/15, 11/8, 11/18, 12/1, 21/7, 22/12, 22/15, 23/11, 33/13, 33/17, 36/12, 36/13, 38/7, 39/6, 39/12, 41/13, 41/17, 42/17, 45/16, 46/6, 46/7, 46/11, 46/16,

47/2, 52/11, 53/3, 55/11, 56/13, 57/1, 60/15, 60/16, 67/5, 67/10, 69/5, 69/9, 72/11, 75/15, 78/7, 79/9, 79/19, 81/1, 81/2, 81/12, 81/16, 94/1, 94/14, 95/15, 99/9, 100/5, 100/6, 100/7, 100/8, 101/6, 104/4, 107/3, 108/15, 109/15, 109/16, 110/4, 110/11, 116/6, 116/7, 118/14, 119/16, 119/17, 119/18, 122/10, 125/7, 125/15, 128/2, 128/6, 132/6, 137/18, 139/1, 139/2, 139/8, 140/8, 140/19, 142/18, 144/1, 145/2, 146/9, 148/11, 148/12, 149/5, 149/8, 149/13, 150/6, 150/16, 151/7, 155/15, 156/19, 157/1, 157/13, 157/16, 158/3, 158/19, 159/9, 160/2, 160/5, 160/14, 160/18, 161/7, 161/11, 162/1, 162/2, 162/3, 162/4, 162/13, 162/15, 162/16, 163/3, 170/1, 171/6, 185/19, 190/5, 190/12, 190/15, 190/19, 191/3, 194/15, 194/19, 196/7, 198/4, 198/15, 198/16, 198/17, 203/11, 212/2, 212/6, 219/11, 220/19, 221/1, 221/2, 222/2, 224/1, 224/3, 224/10, 227/6, 227/9, 228/4, 228/5, 228/14, 228/18, 228/19, 229/4, 229/8, 230/15, 230/5, 230/5, 230/6, 230/9, 231/5, 231/6, 231/10, 231/13, 232/4, 232/5, 232/9, 232/11, 232/12, 233/3, 233/6, 233/8, 235/4, 235/14, 236/4, 236/5, 237/7, 237/9, 237/16, 237/17, 248/3, A147B67b/21, A147B68a/12, A147B68a/6, A168B90b/12, A168B90b/12, A168B90b/20, A240B109a/11, A80B37b/7, A80B38a/4, A80B38a/4, A82B39b/15, A84B41a/16, A84B41a/16, B76b/12, B76b/19, B77a/14, B77a/14, B77b/10, B77b/10, B78a/19, B79a/4, B79b/11, B79b/18, B79b/19, B80a/20, B81a/12, B81a/8, B82a/18, B82b/21, B82b/21,

B82b/21, B83a/1, B83a/1, B83a/6, B83a/9, B83b/2, B83b/2, B83b/4, B83b/4, B84a/2, B84a/2, B85a/5, B86b/12, B86b/12, B86b/18, B87a/11, B87a/14, B87a/18, B88a/1, B88a/13, B88b/20, B88b/6.

yā (Ar.) Ya, ey 1/3, 1/5, 101/6, 111/16, 111/18, 26/3.

yābis (Ar.) Kuru 212/11, 212/13, 212/18, 213/10, B76a/17.

yābislik(g) Kuruluk 9/7.

yād it(d)- Hatırlamak, anmak 229/4.

yāhūd (Far.) Veya, ya da 8/5, 11/6, 36/14, 60/16, 78/8, 83/15, 101/2, 101/16, 121/5, 135/10, 146/7, 148/18, 151/9, 152/9, 152/19, 162/2, 162/5, 199/8, 227/12, 238/19, 240/8, A82B40a/9, B81a/12.

yākūt (Ar.) Yakut 23/10, 71/3, B82b/13.

yāsemen yağı Yasemin yağı 66/17, B7a/5.

yaban Yaban 23/21, 112/1, 225/2, B84b/16.

yaban kurbacağı Yaban kurbacağı 27/4.

yaban marulu Yaban marulu A82B40a/17.

yaban soğanı Yaban soğanı 163/14.

yabış- Yapışmak 35/2, 238/1.

yabışdur- Yapıştırmak 24/11.

yabrak(g) Yaprak 7/16, 11/3, 11/4, 23/5, 25/6, 28/20, 32/10, 36/8, 37/13, 38/16, 39/7, 45/14, 48/4, 51/13, 51/20, 53/14, 53/15, 65/15, 83/3, 85/9, 85/13, 91/15, 96/3, 98/5, 113/16, 114/14, 150/1, 163/12, 163/12, 171/10, 180/17, 185/10, 210/9, 218/13, 224/17, 224/19, 226/7.

yab yab Yavaş yavaş 69/18, 199/19.

yağ Yağ 7/6, 8/2, 16/6, 27/18, 35/1, 35/7, 38/20, 55/7, 60/3, 63/9, 75/14, 78/17, 97/18, 99/18, 105/10, 111/3, 111/6, 111/8, 115/11, 121/3, 124/8, 124/9, 124/11, 125/17, 128/18, 130/19, 133/7, 133/11, 135/4, 135/10, 143/5, 152/18, 153/16, 161/16, 164/5, 164/11, 173/1, 173/2, 185/19, 186/2, 187/1, 194/5, 209/7, 215/11, 236/6, 236/11, 236/13, 237/2, 237/9, 237/13, 237/14, 238/8, 244/3, A134B62a/2, A134B62a/3, A168B91b/20, A168B91b/21, A168B91b/21, A168B92a/1, A168B92a/1, A225B108b/19, A225B108b/19, A225B108b/19, A225B108b/20, A80B37b/20, A82B39a/9, A82B39a/9, A82B39a/9, B6a/11, B6b/16, B77b/12, B77b/5, B78a/21, B80b/14, B81a/17, B81a/20, B81a/5, B84a/7, B85a/19, B86b/11, B86b/12, B86b/13, B86b/14, B86b/15, B86b/16, B86b/19, B86b/21, B86b/21, B89a/1, B89a/2, B89b/8.

yağ- Yağmak 168/4, 208/6, B89a/17.

yağı alınmış ayran Yağı alınmış ayran 69/15.

yağır Atlarda semerden dolayı oluşan yara 240/1, 240/3, 246/12.

yağız Kara 119/14.

yağla- Yağlamak 194/5, 194/6, A82B38b/20.

yağlı birinc çorbası Yağlı pirinç çorbası 161/19.

yağlı birinc çorbası Yağlı pirinç çorbası 40/9.

yağlu Yağlı 36/7, 105/15.

yağluca Biraz yağlı 23/16, 151/9.

yağmur Yağmur 168/4, 168/7, 194/12, 208/5, 216/15, A248B112a/20, B6a/15.

yağmur şuyı Yağmur suyu 196/15, B81b/21.

yağrın Sırt, kürek kemiği 79/17.

ya'ni (Ar.) Yani 1/2, 10/16, 31/16, 35/3, 41/19, 41/9, 49/16, 61/6, 71/10, 100/5, 123/6, 128/10, 129/14, 131/11, 144/4, 145/9, 146/2, 158/1, 169/4, 170/5, 182/15, 187/5, 188/18, 243/8, 246/10, 246/11, 247/3, A174B95a/9, A82B40a/17, B76a/15, B76a/17, B78a/17, B83b/10.

yağni (Far.) Soğanlı et yemeği A82B39b/16.

yahtemil (Ar.) İhtimal 15/7.

yağ- Yakmak 7/12, 13/12, 19/5, 20/2, 20/10, 22/19, 23/11, 25/18, 36/9, 51/6, 81/5, 86/2, 95/17, 96/5, 111/11, 112/8, 114/6, 115/18, 117/8, 127/1, 128/3, 135/4, 146/1, 146/16, 150/10, 152/4, 153/10, 153/11, 155/9, 161/7, 211/15, 238/3, B77a/21, B77b/2, B81b/2, B84a/19, B85a/16.

yağa kiri Yaka kiri 235/16.

yağı Yakı 84/5, 84/9, 129/9, 198/16.

yağın Yakın 37/4, 38/10, 38/14, 74/8, 139/6, 140/15, 140/17, 163/18, 237/5, 238/16, 246/16, A147B68a/6.

yağın gel- Yakın gelmek 167/18.

yağınlık(ğ) Yakınlık 221/15.

yağı Yakı 19/4, 35/11, 35/13, 40/6, 40/10, 40/12, 84/14, 95/14, 95/15, 97/5, 97/13, 97/16, 98/9, 110/7, 112/9, 116/1, 120/1, 123/1, 123/18, 124/16, 128/14, 129/9, 131/8,

131/10, 133/15, 135/6, 143/13, 143/14, 151/2, 188/9, 241/9, A168B90b/10, A168B90b/11, A168B90b/16, A168B91a/4, A240B109a/10, A82B39a/13, A82B39b/9, A82B39b/9, A82B40a/21, B77b/1, B77b/15, B82a/15, B83b/12, B84a/11, B84a/5, B84a/8, B85a/4, B87a/7, B87a/9.

yağı eyle- Yakı yapmak 64/9, 71/11, 83/7, B77b/8.

yağı it(d)- Yakı yapmak 19/3, 32/13, 83/14, 85/7, 95/9, 135/12, 20/16, A84B41a/10, B86b/10.

yal- Yalamak 12/13, 32/12, 45/15, 65/19, B84b/15.

yalama tuz Yalama tuzu 188/1.

yalan- Yalanmak 238/15.

yalıncağ Yalnız, tek 34/5.

yalıñuz Yalnız 91/14, 131/14.

yalıñız Yalnız 204/13.

yalıñuz Yalnız 89/4, 112/5, 132/6, 140/5, 140/6.

yalıñuzlık Yalnızlık 70/1.

yan Yan 2/10, 2/12, 2/14, 9/16, 9/18, 11/9, 18/3, 21/4, 21/5, 21/11, 39/12, 39/16, 63/10, 69/18, 73/9, 99/16, 120/1, 123/1, 125/12, 129/3, 136/1, 156/2, 157/4, 161/4, 161/13, 164/14, 188/19, 189/8, 190/6, 194/12, 194/19, 209/12, 219/17, 219/18, 220/1, 222/3, 222/4, 227/6, 227/8, 227/12, 227/15, 227/16, 229/12, 229/18, 229/19, 230/1, 230/2, 230/3, 230/18, 230/19, 232/19, 233/1, 233/9, 233/16, 233/17, 234/1, 234/2, 234/7, 234/8, 239/2, 240/5, 243/13, 243/18, A168B91a/20, A168B91a/20,

- A168B91a/3, A168B91a/3, A248B112b/3, A248B112b/3, A248B112b/7, B83b/1, B83b/17, B84a/1, B84b/8, B85a/8, B85a/9, B87a/17.
- yan-** Yanmak 12/2, 23/14, 30/21, 40/5, 133/16, 142/8, 173/4, 222/9, A134B62a/7, A80B37b/12, B76a/18, B76b/6, B77b/5, B82a/15, B82b/8, B83a/15, B83b/6, B84a/4, B86a/9.
- yan ağrısı** Yan ağrısı 202/13.
- yan başı** Kalça kemiğinin üst başı, uca 124/19, 126/4, 131/12.
- yandır-** Yandırmak 60/13, 159/12, 213/7.
- yanđun** Yangın 88/14.
- yañ** Yan 6/4, 161/15.
- yaña** Yana 13/3, 64/5, 75/9, 227/12, 227/13, B86a/14.
- yañak(đ)** Yanak 230/4, 230/6.
- yañ başı ağrısı** Siyatik ağrısı 106/2.
- yanık(đ)** Yanık B82a/15.
- yanıkara** Karakabarcık; şarbon B6a/4, B82b/11, B83a/10.
- yanık(đ)** Yanık B77b/10.
- yap-** Yapmak 191/15.
- yapıcı** Yapıcı 191/15.
- yapış-** Yapışmak 35/19, 36/13, 54/17, 55/1, 55/3, 108/12, 164/19, 238/15, A168B91a/1, A168B91a/3.
- yapışdur-** Yapıştırmak 8/9, 8/12, 25/13, 26/20, 27/18, 34/4, 39/12, 54/13, 7/17, 86/6, 98/9, 98/13, 102/16, 110/5, 113/12, 114/3, 114/6, 114/19, 123/1, 123/2, 126/6, 126/8, 131/9, A82B39a/5, A84B41a/11, B83a/7, B83b/18.
- yaprak(đ)** Yaprak A225B108b/4, A80B38a/4, B77a/11, B86b/6, 23/14, B76b/15, B77a/21, B77b/17, B79a/18, B81b/13, B86b/6.
- yapu** Yapı 141/6.
- yap yap** Yavaş yavaş 61/18, 64/4, 204/9, 225/3, 225/5, 225/6, A225B108b/12, A225B108b/2, A225B108b/3.
- yar-** Yarmak 14/8, 31/19, 33/14, 38/4, 78/16, 104/1, 104/11, 104/16, 116/4, 143/5, 156/10, 156/11, 160/3, 162/6, 164/2, 164/8, 164/18, 245/5, A240B109a/12, A82B39b/8, B79a/14, B83a/10, B83a/16, B83b/3, B87a/8.
- yara** Yara 145/4, 147/8, 158/12, 159/4, 159/8, 159/10, 159/18, 161/10, 162/8, 162/18, 163/10, 163/13, 163/18, 164/10, 164/15, 165/4, 195/18, 202/3, 219/16, 226/19, 227/2, 227/4, A168B90b/18, B78b/5, B78b/5.
- yara-** Yaramak 180/15.
- yarakān** (Ar.) Sarılık hastalığı 4/5, 48/17, 72/19, 75/18, 76/2, 76/3, 76/9, 77/14, 77/16, 77/19, 78/13, 171/19, 206/5, 206/17.
- yarakān-ı aşfar** Sarı sarılık 77/3.
- yarakān-ı esved** Siyah sarılık 77/3.
- yarakān zağmeti** Sarılık hastalığı 78/13.
- yaramaz** Yaramaz, kötü 9/4, 13/18, 24/12, 37/15, 57/9, 64/1, 66/19, 70/19, 75/1, 82/1, 82/11, 83/13, 86/1, 90/6, 93/4, 96/14, 102/3, 102/9, 102/12, 110/18, 136/17, 152/17, 155/19, 170/6, 183/14, 194/11, 194/16, 195/6, 196/6, 196/7, 196/16, 196/17, 196/19, 197/3, 197/7, 197/9, 198/11, 199/1, 207/3, 208/1, 211/6, 212/18, 213/1, 213/12,

- 213/16, 214/2, 215/9, 215/11, 216/8, 218/19, 221/5, 221/14, 221/16, 222/2, 222/3, 223/14, 228/15, 232/15, 234/11, 240/10, A134B61b/14, A134B61b/20, A147B68a/3, A174B95b/4, A217B103b/13, B76a/19, B76a/21, B78a/8, B82b/17, B85a/16, B85a/7.
- yaramazlık(ğ)** Yaramazlık 228/2, 229/4.
- yarasa başı** Yarasa başı 128/17.
- yarasa kanı** Yarasa kanı 52/19, 57/11.
- yara taşı** Yara taşı 110/1, 191/7.
- yarık** Yarık 36/10.
- yarıl-** Yarılmak 31/5, 31/6, 36/1, 46/12, 124/14, 138/4, 142/12, 146/4, 146/8, 159/9, 160/12, 162/2, 164/19.
- yarım** Yarım 92/12, 122/2, 124/7, 151/19, A168B91b/4.
- yarındası** Ertesi gün 130/6, 244/3.
- yarpuz** Yarpuz 147/19.
- yarpuz şuyı** Yarpuz suyu 71/11.
- yarı** Yarı 63/2, 74/5, 147/12, 211/4, 224/18, 233/1, B87a/4.
- yasduk(ğ)** Yastık 55/10, 59/1, 82/1.
- yaşdıķ** Yastık 161/13, A168B90b/15, A168B91b/13.
- yaşşı** Yassı 56/9, 143/18, 143/18, 185/17.
- yaşşıla-** Yassılamak 102/15.
- yaşşılık(ğ)** Yassılık 242/8.
- yaş** Yaş 10/4, 15/7, 18/6, 22/5, 39/8, 41/17, 48/4, 51/5, 51/13, 52/18, 61/3, 91/19, 93/2, 96/9, 106/15, 117/14, 158/16, 174/13, 179/13, 217/4, 218/18, 242/9, A248B112b/1, A248B112b/10, a248B112b/10, B77a/10, B81b/14, B81b/6, B88a/16, B88a/17.
- yaşar-** 7/2, 52/19, A248B112b/5.
- yaş beynir** Yaş peynir 212/10.
- yaş** Yaş 248/3.
- yaşıl** Yeşil 14/1, 237/6.
- yaşlık(ğ)** Yaşlık 72/15.
- yaş öksürük** Balgamlı öksürük 79/1.
- yaş turunc** Yaş turunç 27/19.
- yat-** Yatmak 13/2, 26/17, 26/20, 27/6, 27/16, 31/3, 54/13, 55/5, 55/11, 64/7, 73/8, 73/9, 74/13, 76/11, 80/16, 80/18, 80/19, 82/1, 87/15, 94/10, 100/2, 104/2, 109/4, 111/12, 114/6, 118/16, 124/3, 127/4, 127/13, 131/7, 147/8, 153/1, 170/5, 171/10, 173/12, 193/9, 193/11, 209/12, 209/13, 221/8, 221/16, 221/18, 221/19, 222/4, 238/4, 239/1, A168B91b/12, A80B37b/4, A80B37a/15, A82B38b/18, A82B38b/20, B78b/12, B80b/21, B88b/2.
- yatak(ğ)** Yatak 246/10.
- yatsu** Yatsı 111/15, 173/5.
- yatsu namazı** Yatsı namazı 238/9.
- yatur-** Yatırmak 7/14, 97/9, 127/3, 139/14, A168B90b/21, A168B91a/5, B87a/15.
- yavan** Yavan 125/3.
- yavaş** Yavaş B89a/9.
- yavru** Yavru 19/13, 46/7, 105/11, 105/13.
- yavru** Yavru 14/8, 210/6, B87a/8.
- yavuz** Yavuz, kötü 149/5, 156/4, 205/17, 221/1, 221/10, A147B68a/5, B6b/14, B79b/15, B80a/1, B80a/7, B84b/19.

- yay** Yay 216/19, 217/3, 220/18, 226/17, A108B51a/4, A134B61b/18, B80b/4, B86b/1.
- yay-** Yaymak 34/1, 34/3, 34/8, 57/5, B87a/18. **yedür-** Yedirmek 9/3, 9/15, 9/17, 36/21, 66/14, 69/3, 142/7, A82B39b/13.
- yayak** Yayan, piyade 30/7. **yeg** İyi 24/3, 106/3, 107/8, 132/18, 150/7, 202/10, 218/1.
- yayan** Atsız, piyade 3/10, 29/14, 135/12, 169/12, A134B61b/21. **yegrek** Daha iyi B83b/12.
- yayıl-** Yayılmak 145/7, 148/15, 148/6, 152/13, 157/15, 243/18, B83b/16. **ye's** (Ar.) Ümitsizlik 2/5.
- yaz** Yaz mevsimi 132/5, 140/12, 167/10, 169/18, 196/15, 217/1, 219/1, 244/13, A248B112a/20. **yekbünî** Tatlı fesleğen B84b/17.
- yaz-** Yazmak 18/11, 21/12, 21/20, 24/3, 25/21, 59/11, 68/2, 78/3, 104/3, 135/8, 136/8, 141/9, 244/14, A108B51a/3. **yel** Yel, rüzgar 4/28, 10/7, 14/3, 46/4, 56/5, 87/3, 105/17, 123/19, 124/5, 133/6.
- yazıl-** Yazılmak 100/16, 128/8, 133/12, 148/9. **yeldire-** Hafifletmek 109/7.
- yazılı** Yazılı 166/10. **yeldür-** Koşturmak 212/12.
- yazın** Yazın 30/16, 82/7, 85/12, 131/4, 140/10, 180/19, 204/11, 224/9, A134B62a/4, A147B68a/2, a174B94a/19, B6b/10. **yele** Yele 247/14.
- ye-** Yemek 12/11, 47/13, 64/12, 94/15, 133/1, 133/1, 205/9, 215/15. **yelek** Yelek B88a/3.
- yedi** Yedi 10/12, 10/9, 39/15, 61/16, 76/3, 80/7, 86/19, 87/10, 91/11, 92/4, 122/16, 152/1, 159/7, 174/2, 175/5, 175/19, 177/6, 177/12, 177/19, 178/14, 186/16, 190/19, 221/1, 226/19, A157B90a/5, A172B93b/11, A248B112b/7, A82B39b/4, A84B41a/11, B76b/12, B76b/9, B77a/11, B78b/10, B81a/3, B82b/12, B83b/21, B86b/4. **yelmeşik** Yapışkan, sulu, bozuk 51/6.
- yedinci** Yedinci 18/17, 30/19, 44/10, 70/4, 85/15, 139/8, 149/17, 158/9, 171/16, 216/19, 217/12, 217/18, 220/14, 220/15, 220/16, 220/17, **yem** Yem 240/12, 241/10, 241/13, 241/14, 241/15, 242/14, 245/1.
- yemək(g)** Yemek 12/11, 70/16. **yemiş** Yemiş, meyve 11/4, 26/9, 197/1.
- yenfa'** (Ar.) Faydalı 180/17. **yengeç** Yengeç 155/6.
- yeñi** Yeni 2/12, 23/16, 52/6, 53/17, 68/11, 80/4, 130/4, 147/14, 148/16, 150/11, 151/18, 158/9, 158/14, 233/8, 240/8, B5b/8, B85a/15. **yeñice** Yeni yapılmış 218/6.
- yeñi öksürük(g)** Yeni öksürük 78/19. **yer** Yer 6/2, 76/18, 191/1, 194/1, 194/11.
- yerbū' u'ş-šanem** (Ar.) Adamotu, hacı otu 10/16. **yeşil** Yeşil 76/16, 158/18, 235/11, 237/14, 237/15, A147B68a/6.

yet- Yetmek 36/16, 117/19, 126/18, 174/3, 214/12, B86b/17.

yetiş- Yetişmek 140/11, 227/17.

yetişdür- Yetiştirmek B80a/21

yetmiş Yetmiş 91/15, 143/8, 145/17, 146/19, 150/12, 153/17, 155/5, 158/8, 163/8, 165/4, 179/5, 183/5, A174B95b/5, B88a/16.

yetmişinci Yetmişinci 142/3.

yevmen fe yevmen Günden güne; gittikçe 142/10.

yıka- Yıkamak 28/16.

yıkan- Yıkanmak 8/13, 25/2, 123/14, 124/4, 193/18, 194/3, B81a/17.

yıl Yıl 13/13, 62/17, 153/8, 155/1, 169/3, 172/2, 179/5, 183/1, 183/2, 183/16, 226/10, 226/11, A174B95a/14, A174B95a/14, A174B95b/6, A217B103b/16, B89a/6.

yılan Yılan 3/14, 13/5, 35/14, 36/13, 36/18, 37/5, 37/10, 95/11, 95/18, 167/2, 167/15, 167/18, 168/12, 209/4, B5b/17, B79a/11, B79a/15, B79b/11, B79b/13, B79b/15, B79b/21, B79b/5, B80a/12, B80a/12, B80a/2, B80a/7, B80a/7, B80a/7, B80a/8, B89a/13, B89b/11.

yılan bıçağı Yılan bıçağı 116/17.

yılan derisi Yılan derisi 167/18, B81a/7.

yılan ini Yılan ini B89b/10.

yılan kabı Yılan derisi 117/15.

yılanlı Yılanlı 167/14.

yılan şokduğı Yılan sokması B79a/12, B79a/14, B79a/20, B80a/17.

yılan şoku Yılan sokması 106/7, B79a/13, B79a/17, B80a/18.

yılan şokmuşu Yılan sokması B79a/19.

yılan yağı Yılan yağı 37/14.

yılan yaşadığı Yılan yastığı bitkisi 43/12.

yıldırım Yıldırım 12/2.

yıldırımlu Yıldırımlı 196/16.

yıldızsız Yıldızsız 12/17.

yılğün köki Ilgın kökü 113/5.

yıllaşmış ol- Eskimiş olmak 79/8.

yıllık Yıllık 50/12, 120/17, 144/19, 163/7.

yırtıcı Yırtıcı 168/1.

yırtmac Yırtmaç A168B91a/20.

yi- Yemek 5/18, 6/3, 6/8, 8/6, 10/3, 10/5, 10/13, 12/9, 13/10, 14/5, 18/1, 19/7, 19/9, 19/10, 19/11, 19/13, 19/14, 24/12, 26/12, 28/1, 28/10, 28/11, 28/14, 29/3, 30/13, 30/15, 31/3, 31/6, 31/7, 33/13, 34/10, 40/1, 40/16, 40/19, 41/1, 41/2, 41/3, 41/8, 42/1, 42/2, 42/3, 43/5, 43/13, 44/12, 44/19, 44/5, 44/5, 44/9, 44/9, 45/7, 45/13, 46/6, 46/9, 47/2, 47/5, 47/7, 47/9, 47/11, 47/15, 47/16, 48/8, 48/12, 48/14, 48/16, 48/18, 49/4, 49/7, 49/12, 49/16, 49/18, 50/19, 50/5, 51/4, 51/5, 51/5, 51/6, 51/7, 51/8, 53/2, 53/9, 55/5, 55/6, 55/13, 55/14, 55/15, 55/16, 56/17, 60/17, 62/17, 64/8, 64/9, 64/11, 64/12, 64/13, 64/17, 64/19, 65/6, 65/7, 65/8, 65/13, 65/15, 66/7, 67/8, 67/14, 67/16, 68/4, 68/8, 70/7, 70/9, 70/14, 70/16, 70/17, 70/18, 70/19, 71/1, 71/2, 71/17, 71/19, 72/6, 72/7, 72/9, 72/11, 72/12, 72/13, 72/18, 72/19, 73/8, 73/9, 73/14, 74/3, 75/10, 75/11, 75/15, 75/16, 75/17, 76/2, 76/11, 77/11, 77/14, 77/15, 78/13, 78/17, 78/18, 78/19, 79/1, 79/4, 79/6, 79/9, 79/10, 79/11, 80/2,

80/13, 80/14, 80/16, 81/15, 81/16,
81/18, 81/19, 82/17, 83/10, 83/13,
84/1, 84/5, 85/1, 85/13, 85/16,
85/17, 85/2, 85/3, 85/5, 85/6, 86/1,
86/16, 86/17, 87/1, 87/13, 87/14,
88/4, 88/7, 88/9, 88/10, 90/6, 90/8,
90/9, 90/12, 90/16, 91/5, 92/15,
93/9, 93/10, 94/7, 94/11, 94/13,
94/15, 95/10, 95/12, 95/14, 95/15,
95/16, 96/10, 96/13, 96/14, 97/8,
97/9, 97/15, 97/19, 98/2, 98/11,
99/6, 99/9, 99/10, 99/14, 99/18,
99/19, 100/1, 101/18, 101/19,
102/2, 102/3, 102/6, 103/3, 103/5,
104/18, 104/19, 104/4, 105/5,
105/12, 105/14, 105/16, 105/19,
106/19, 107/3, 107/5, 107/13,
108/1, 108/19, 109/1, 109/5, 110/2,
110/3, 110/12, 111/1, 111/6, 112/8,
112/19, 113/2, 113/9, 114/11,
114/12, 114/13, 117/1, 117/7,
117/14, 117/15, 118/16, 118/17,
119/1, 119/3, 119/4, 119/18, 120/4,
120/15, 120/19, 121/3, 121/11,
121/16, 122/8, 122/11, 125/6,
125/17, 128/7, 129/13, 129/17,
131/5, 132/6, 132/10, 132/11,
132/12, 133/1, 133/3, 133/6, 133/7,
136/2, 136/5, 136/6, 136/18,
136/19, 137/1, 137/15, 137/16,
140/19, 141/1, 141/3, 141/9,
141/13, 141/19, 143/1, 143/4,
144/2, 144/9, 144/10, 144/13,
145/12, 145/16, 145/17, 146/11,
146/19, 147/11, 147/13, 148/2,
150/16, 151/9, 151/15, 153/5,
153/6, 153/7, 153/8, 155/11, 156/8,
156/15, 157/3, 165/5, 165/6,
165/10, 165/11, 165/13, 165/15,
165/16, 167/6, 169/2, 169/4, 169/7,
169/8, 169/14, 169/15, 171/13,
172/2, 173/19, 173/6, 176/11,
176/12, 176/16, 177/3, 178/13,
179/13, 180/4, 180/5, 181/15,
182/3, 182/8, 182/10, 183/13,
184/7, 184/12, 190/12, 190/17,

197/16, 198/3, 198/6, 204/11,
204/12, 204/13, 204/14, 205/10,
205/12, 206/6, 206/12, 206/17,
207/2, 207/3, 207/4, 207/9, 207/10,
207/11, 207/13, 207/15, 207/16,
207/18, 208/3, 208/10, 208/14,
208/15, 208/16, 209/3, 209/4,
209/10, 209/11, 209/13, 209/14,
209/15, 210/1, 210/2, 210/10,
210/11, 210/13, 210/15, 210/16,
213/2, 213/8, 213/17, 214/11,
215/12, 215/13, 215/14, 215/17,
216/3, 216/5, 216/7, 217/4, 217/8,
217/9, 217/10, 218/1, 218/19,
219/9, 223/6, 223/7, 226/4, 226/5,
226/6, 226/12, 226/16, 226/17,
230/15, 241/10, 241/14, 242/1,
242/14, 244/7, A108B51a/10,
A108B51a/3, A134B61b/13,
A134B61b/15, A147B68a/10,
A168B91a/10, A168B91a/10,
A168B91b/2, A168B91b/21,
A168B92a/3, A168B92a/9,
A174B94b/11, A174B94b/18,
A174B95a/3, A174B95a/5,
A174B95b/14, A174B95b/19,
A174B95b/3, A217B103b/16,
A80B37b/12, A80B37b/13,
A80B37b/9, A82B39a/15,
A82B39a/18, A82B39b/21,
A82B40a/7, A82B40a/8,
A82B40a/9, A84B41a/17, B40a/6,
B40a/6, B5b/15, B76a/19, B76a/21,
B76b/10, B76b/20, B77a/10,
B77a/6, B77a/7, B77b/16,
B77b/17, B77b/19, B77b/19,
B78a/1, B78a/13, B78a/16,
B78a/21, B78a/4, B78b/16,
B78b/21, B79a/1, B79b/10,
B79b/15, B79b/7, B80a/17,
B82a/21, B82b/3, B83a/1, B83a/1,
B84b/14, B85a/19, B85a/20,
B85a/3, B88a/16, B89a/6, B89a/7.

yidi

Yedi 75/5, 97/4, 151/19, 166/6,
B79a/3, B83a/18.

yidür- Yedirmek 9/15, 32/9, 48/10, 48/9, 60/17, 66/16, 69/16, 77/13, 81/6, 87/19, 88/1, 88/2, 96/15, 98/17, 98/18, 100/3, 101/13, 101/14, 107/7, 107/15, 139/3, 140/17, 141/8, 149/15, 160/19, 161/19, 162/12, 199/19, 200/2, 208/5, 245/1, 245/14, A108B51a/1, A217B103b/21, A80B37b/7, B77b/13, B78a/10, B78a/17, B78a/9, B78b/19, B79a/3, B79b/12, B79b/20, B80a/5, B84b/9, B85a/11, B87a/15, B89b/5.

yigirm Yirmi 174/14, 174/17, 181/3.

yigirmi Yirmi 7/5, 13/13, 37/11, 38/17, 40/14, 41/10, 42/6, 43/17, 44/10, 45/11, 48/2, 58/1, 58/5, 84/9, 86/13, 89/16, 94/8, 95/8, 97/3, 97/11, 113/6, 117/1, 122/13, 123/15, 124/5, 137/9, 140/6, 140/10, 141/3, 151/10, 165/10, 166/2, 172/3, 172/19, 174/5, 174/17, 175/19, 176/4, 179/8, 179/9, 180/13, 181/3, 181/17, 186/13, 187/6, 187/14, 191/11, 191/12, 191/19, 201/19, 215/17, 217/14, 217/16, 217/17, 217/18, 217/19, 220/15, 220/16, 221/5, 223/16, 224/11, 226/17, 227/5, 235/9, 242/18, 242/19, 247/16, A172B93b/10, A174B94a/21, A174B94a/21, A174B94b/1, A174B94b/14, A225B108b/18, B86b/13, B86b/14.

yigirminci Yirminci 35/13, 217/13, 220/9.

yigit Yiğit, genç 248/4, A147B68a/2.

yigrek Daha iyi 30/1, 79/15, 128/6.

yil Yel, yel ağrısı 47/2, 47/6, 55/4, 61/11, 61/12, 62/4, 62/13, 64/14, 70/11, 72/17, 86/10, 113/7, 113/8, 130/11, 132/16, 133/7, 166/13, 171/15, 178/5, 181/9, 188/2, 196/6,

202/12, 204/17, 205/14, 206/15, 207/6, 207/16, 210/12, 213/3, 213/7, 214/10, 214/13, 214/17, 215/14, 226/8, 232/14, 235/8, A174B94b/6.

yil ağrısı Yel ağrısı 70/11.

yil almak Soğuk almak 62/6.

yillen- Yellenmek A84B41a/12.

yillü Yelli 196/16.

yirmek(g) Yemek 26/6, 48/18, 49/1, 49/4, 51/4, 55/5, 90/6, 90/8, 102/4, 119/16, 122/11, 226/3.

yimiş Yemiş, meyve 118/16, 118/19, 125/16, 149/15, 184/4, 207/12, 217/4, 217/8, 223/18, 244/8, 48/9, 77/12, 86/16, 88/1, A174B95b/12, B77a/10, B82b/19.

yin- Yenmek 155/13.

yine Yine 1/1, 1/13, 20/13, 25/12, 61/2, 63/5, 72/5, 74/2, 87/8, 98/9, 103/19, 111/18, 123/2, 124/8, 133/19, 137/12, 168/9, 174/10, 175/14, 184/12, 204/14, 205/19, 211/16, 225/10, 225/14, 230/4, 232/19, 233/14, 233/16, 237/8, 246/14, A134B62a/2, A168B91a/18, A174B95b/19, B76b/16, B79b/21, B80b/15, B83a/8, B86a/8, B87a/3, B88a/16.

yinür baş Yenirce, rem hastalığı 155/12, 155/5, 156/5.

yinür çiban Yenirce hastalığı 155/6, B5b/7.

yir Yer 1/8, 5/6, 11/2, 11/3, 11/11, 12/18, 13/1, 14/4, 14/10, 20/18, 20/19, 21/1, 21/4, 22/18, 22/19, 22/20, 23/2, 24/21, 27/12, 28/7, 29/15, 29/17, 30/9, 34/21, 35/1, 35/2, 38/2, 38/4, 38/8, 39/8, 42/14, 42/16, 43/7, 46/4, 46/11, 55/12, 57/4, 57/16, 57/18, 63/2, 63/8,

64/17, 65/3, 73/18, 74/1, 76/19, 78/6, 87/3, 88/13, 91/5, 100/2, 103/16, 104/1, 104/12, 108/1, 109/8, 111/10, 111/12, 111/15, 112/2, 114/8, 114/10, 116/10, 124/3, 124/11, 125/11, 126/3, 126/6, 127/5, 127/17, 127/18, 128/12, 129/14, 130/1, 130/7, 130/9, 131/7, 131/9, 131/10, 131/17, 132/14, 133/15, 143/1, 146/5, 146/9, 146/18, 147/8, 149/1, 149/17, 149/18, 150/18, 153/7, 155/9, 156/2, 156/7, 160/3, 160/4, 160/7, 160/9, 160/10, 160/14, 160/15, 160/18, 162/2, 162/4, 164/2, 164/5, 164/8, 164/13, 164/18, 167/14, 167/16, 167/17, 168/1, 168/5, 168/6, 168/7, 168/8, 168/16, 168/19, 171/18, 188/12, 190/12, 194/8, 194/9, 194/10, 194/13, 194/16, 194/17, 194/19, 195/1, 196/8, 197/17, 199/12, 208/6, 208/7, 216/18, 227/12, 228/14, 231/18, 232/8, 232/17, 233/15, 234/2, 234/5, 235/3, 235/6, 236/4, 239/2, 240/12, 240/7, 241/11, 242/7, 242/13, 243/7, 245/3, 246/2, 246/7, 248/2, A134B61b/20, A134B62a/3, A134B62a/5, A147B67b/19, A168B90b/10, A168B90b/11, A168B90b/15, A168B91a/4, A168B91a/5, A168B91a/6, A168B91b/17, A240B109a/12, A80B37b/13, A82B39a/14, A82B39a/15, A82B39a/18, A82B39b/13, A82B39b/19, A82B40a/1, A82B40a/12, A82B40a/3, B6a/17, B77a/21, B77b/5, B78a/9, B78b/15, B78b/19, B78b/21, B78b/8, B78b/8, B79a/21, B79a/8, B79b/1, B79b/14, B79b/15, B79b/16, B79b/21, B79b/3, B79b/7, B79b/9, B80a/11, B80a/11, B80a/13, B80a/13, B80a/4, B80a/9, B80b/12,

B80b/17, B80b/18, B81a/9, B83a/16, B83a/9, B83a/9, B83b/18, B84a/1, B86a/15, B86a/3, B87a/10, B87a/13, B87a/2, B87a/21, B88a/3, B88b/18, B88b/8, B88b/9, B89a/17, B89a/17, B89a/18, B89a/18, B89a/5, B89b/1.

yir bağırsağı Solucan 220/3.

yırlü Yerli 160/14.

yitiş- Yetişmek 228/16, 229/1, 229/3, 229/7, 229/17, 229/18, 231/5, 231/11, 232/19.

yiyecek Yiyecek 53/2.

yiyl- Yemeğin yenmesi 26/4, 26/5.

yoğrul- Yoğrulmak 130/9.

yoğun Yoğun, kalın, dolgun 125/19, 195/10, 246/10, 246/13, 246/14, 247/9, B89a/21.

yoğun inciklü Dolgun baldırlı 245/17.

yoğunlan- Dolgunlaşmak, şişmek A248B112b/7.

yoğur- Yoğurmak 5/5, 13/10, 16/1, 19/3, 19/4, 21/18, 23/425/12, 25/13, 25/17, 31/1, 54/11, 58/9, 80/15, 83/12, 88/12, 97/5, 97/16,, 102/15, 106/17, 106/18, 124/2, 126/14, 126/17, 129/10, 130/8, 145/10, 145/13, 159/13, 159/14, 159/16, 169/2, 172/11, 173/3, 176/4, 179/2, 179/11, 179/19, 189/8, 190/18, 243/14, 245/14, A82B39a/1, B82a/14, B87a/18.

yoğurd Yoğurt 6/19, 37/18, 56/18, 77/13, 78/11, 78/12, 144/9, 152/3, 152/19, 154/3, 236/17, 237/4, 237/7, B77a/10, B85a/7.

yoğurt Yoğurt 16/16, 107/5, 184/12, 206/7, 207/9, 244/6, A168B91a/16, A174B95b/19, B82b/19.

yoğurt ayranı Yoğurt ayranı 101/18.

yol Yok 157/5.

yol Yoksa B87a/16.

yok(ğ) Yok 1/18, 1/19, 2/2, 12/4, 30/1, 48/11, 48/15, 79/15, 87/9, 95/5, 102/14, 117/6, 150/6, 194/5, 200/18, 221/3, 232/14, A217B104a/10, B1b/9, B76b/8, B83a/11, B83b/12, B84b/20.

yol Yol 29/7, 29/16, 103/6, 104/10, 107/18, 214/7, 227/9, 240/6, 246/18, A108B50b/20, A108B51a/1, A134b62a/3, A248B112a/18.

yol- Yolmak 57/17, B78a/15.

yolcu Yolcu 242/7.

yon- Yontmak 164/6.

yorgan Yorgan 127/3.

yorul- Yorulmak 135/13, 29/14, A134B61b/19.

yöre Yöre 162/16.

yu- Yıkamak 17/19, 19/12, 27/15, 27/21, 28/16, 33/17, 36/6, 36/11, 37/3, 38/12, 39/9, 40/3, 50/14, 53/20, 54/2, 57/10, 59/2, 59/12, 69/12, 77/10, 85/4, 86/7, 93/11, 99/14, 109/18, 114/2, 114/18, 121/14, 122/16, 126/13, 135/2, 137/10, 139/13, 147/5, 150/1, 152/9, 153/14, 154/5, 157/2, 158/4, 159/7, 164/12, 164/18, 170/9, 173/17, 174/10, 176/3, 186/2, 186/4, 186/5, 186/7, 186/12, 189/5, 189/15, 191/5, 196/5, 204/14, 210/18, 220/6, 236/3, 236/4, 236/7, 236/16, 237/19, 240/4, 240/9, 241/1, 241/8, 244/19, A168B90b/21, A82B39a/6, A82B39b/17, B80b/13, B80b/20,

B80b/6, B81a/10, B81a/11, B81a/2, B81b/12, B81b/2, B89b/12.

yübüset (Ar.) Kuruluk 31/5, 36/1, 42/18, 44/13, 45/2, 79/13, 88/5, 107/18, 215/11, A80B37b/15.

yud- Yutmak 16/1, 17/9, 33/21, 40/18, 43/15, 44/11, 65/18, 69/9, 7/13, 77/1, 77/16, 77/17, 80/12, 86/18, 87/15, 89/2, 89/6, 91/7, 92/10, 93/14, 122/1, 122/3, 122/10, 124/14, 126/10, 130/14, 151/7, 165/9, 172/12, 173/13, 175/7, 175/11, 184/11, 191/19, 211/17, 214/1, 242/17, A174B95b/18, A80B37a/19, B77a/11, B77a/2, B77a/9, B86a/8, B86a/8.

yuddur- Yutturmak 101/10, 242/18.

yudum Yudum 7/13.

yufka Yufka 54/5, 57/11, 84/12.

yufkacık Yufkacık 131/8.

yukarı Yukarı 21/4, 229/6.

yukarı Yukarı 5/13, 56/12, 73/18, 93/19, 94/3, 100/16, 125/10, 133/12, 148/9, 154/12, 164/17, 219/6, 219/19, 229/3, 229/9, 230/8, 239/4, 246/1, 246/13, A248B112b/2, B79b/16, B80a/10.

yum- Yummak 54/12, 121/5.

yumrı Yumru 31/14, 57/17, 188/18, 238/17, 246/14, 246/6.

yumrılan- Yumrulanmak 157/1.

yumruça Yumruca 146/3.

yumruk(ğ) Yumruk 103/18.

yumrula- Yumrulamak 149/6.

yumrulan- Yumrulanmak 104/1.

yumşat(d) Yumuşatmak 20/10.

yumul- Yumulmak 34/20.

yumur- Yumurmak 87/5.
yumurda Yumurta 19/7.
yumurda ağı Yumurta akı 8/8, 29/7.
yumurda şarusı Yumurta sarısı 8/7.
yumurlan- Yumurlanmak 22/11, 52/15, 103/9.
yumurta Yumurtlamak 208/7.
yumurtla- Yumurtlamak 212/10.
yumurta Yumurta 7/9, 20/6, 33/13, 39/16, 40/4, 44/16, 49/11, 49/14, 53/18, 55/16, 64/16, 73/15, 75/6, 79/3, 80/1, 86/5, 88/3, 88/13, 94/14, 95/8, 97/18, 99/18, 108/19, 109/3, 109/5, 109/10, 168/7, 168/17, 168/19, 220/2, 242/16, 242/18, A80B37b/13, B79a/18, B80b/1, B84a/3.
yumurta ağı Yumurta akı 115/7, 129/10, 157/19, 199/17, 225/13, 225/5, A108B51a/10, A168B90b/14, A84B41a/9, B77b/14, B77b/5, B82b/15.
yumurta biçimi Yumurta biçimi süresi 130/9.
yumurta kab Yumurta kabuğu 245/2.
yumurta kabı Yumurta kabuğu 193/16.
yumurta sarusu Yumurta sarısı 159/7.
yumurta şarusı Yumurta sarısı 26/12, 35/10, 57/5, 109/12, 120/2, 122/6, 157/8, 162/9, 162/17, 162/19, 189/5, 189/8, 189/15, 220/4, 243/13, A108B51a/8, A168B92a/8, A82B39a/4, B85a/9, B87a/13, B88b/1.
yumurta yağı Yumurta yağı 120/3, 124/18.
yumurtla- Yumurtlamak 71/18.
yumuşa- Yumuşamak 133/16, B86b/17, B88a/1.

yumuşaducu Yumuşatıcı 120/1.
yumuşak(ğ) Yumuşak 14/15, 20/5, 20/17, 26/16, 30/17, 32/1, 37/9, 37/19, 38/2, 41/2, 50/1, 51/15, 65/19, 72/11, 75/10, 92/5, 97/12, 97/16, 114/9, 124/6, 126/4, 130/16, 143/14, 145/10, 146/14, 153/19, 158/7, 160/11, 162/17, 177/9, 179/10, 187/5, 188/12, 195/11, 202/8, 228/3, 242/17, 245/12, A168B92a/4, A82B38b/19, B76b/18, B77a/21, B83b/8, B84b/7, B85a/12, B87a/16, B88b/7, B89b/4.
yumuşan- Yumuşanmak A240B109a/12.
yumuşat(d)- Yumuşatmak 41/4, 41/6, 90/19, 106/6, 114/13, 170/15, 188/3, 189/16, 202/16, 205/18, 208/4, 216/1, 225/16, A82B39b/9, B86b/9.
yun- Yıkanmak 123/9, 127/15, 129/16, 148/2, 152/18, 152/19, 153/1, B81a/17.
yunul- Yıkanmak 177/9.
yunus balığı Yunus balığı 117/6.
yut- Yutmak 33/12, B86a/7.
yutğün- Yutkunmak B87a/18.
yuva Yuva 167/9.
yuvalak Yuvarlak 151/14, 151/15, 191/19.
yuvalan- Yuvarlanmak 239/1, B78b/12.
yüce Yüce 195/8.
yüce boylu Yüce boylu 245/16.
yügrü- At hamile kalmak A134B62a/6.
yük Yük 109/2, B89a/8.
yükce Yük olarak 246/4.
yüklü Yüklü, gebe 119/11, B88b/18, B89a/12, B89a/5, B89a/7.

yüklü ol- Yüklü olmak B88a/21.

yüksek Yüksek 14/3, 55/11, 103/16, 168/16, 194/9, 195/9, 216/18, B6a/17.

yüñ Yün B88a/9.

yürek(g) Yürek 3/28, 3/29, 3/30, 4/1, 49/8, 58/10, 63/17, 64/8, 64/9, 65/8, 67/1, 67/12, 67/14, 67/15, 67/19, 68/1, 70/4, 91/13, 95/10, 95/11, 96/8, 99/18, 105/5, 137/18, 139/11, 139/12, 140/2, 172/7, 173/7, 178/4, 178/6, 193/12, 198/13, 202/12, 203/14, 205/9, 206/6, 207/2, 207/17, 212/15, 214/6, 233/13, B79a/6, B80a/21, B82a/14, B82a/15, B82a/16, B82b/7, B84b/8, B85a/4, B85a/8.

yürek ağrısı Yürek ağrısı, sıkıntı, keder 64/7, 64/12, 65/13, 205/6, 208/2.

yürek ditremesi Yürek titremesi 206/9.

yürek harâreti Yürek harareti B82a/18.

yürek oyn- Çarpıntı olmak 217/14.

yürek oynamak(ğ) Kalp çarpıntısı 71/15.

yürek oynaması Yürek oynaması 65/14, 65/15, 67/1, 67/3, 67/4, 173/8, B82a/17.

yürek sürmek İshal olmak 100/5.

yürek taşası İç sıkıntısı; üzüntü 178/17.

yürek titremesi Yürek titremesi 65/9.

yürek yili Kalp romatizması 65/10.

yürek za' fı Kalp yetmezliği 66/1, 70/10.

yüri- Yürümek 3/10, 8/5, 29/8, 29/14, 30/7, 43/3, 52/20, 93/12, 93/13, 127/6, 135/12, 169/13, 209/11, 243/9, 246/8, 246/17, A134B61b/21, A134B62a/3, A84B41a/13.

yürüt(d)- Yürütmek 30/1, 37/1, 93/1, 105/3, 105/6, 106/12, 106/15, 120/6, 202/11.

yürü- Yürümek 246/8, 246/15.

yürüt(d)- Yürütmek 141/14, 239/5, 240/7.

yüz Yüz 2/1, 2/11, 2/12, 3/7, 3/8, 3/9, 6/17, 15/5, 15/6, 15/13, 27/8, 27/9, 27/11, 27/15, 28/1, 28/2, 28/4, 28/8, 28/10, 28/14, 28/16, 29/2, 29/5, 29/6, 29/7, 37/5, 39/18, 40/3, 40/10, 50/14, 59/1, 68/15, 69/12, 71/4, 81/8, 82/14, 93/11, 119/14, 124/6, 125/11, 128/8, 150/6, 154/2, 161/18, 168/10, 168/15, 170/7, 171/16, 172/1, 172/19, 174/6, 177/6, 178/10, 179/10, 180/6, 183/16, 185/19, 187/4, 187/5, 188/4, 192/3, 193/6, 194/8, 199/5, 199/17, 199/19, 200/10, 200/11, 201/2, 203/3, 204/15, 205/2, 208/8, 216/8, 216/19, 218/14, 220/9, 221/5, 223/16, 226/17, 227/5, 228/13, 235/9, 238/2, 238/11, 245/4, A168B91a/8, A174B95b/6, A217B103b/17, A217B103b/20, A225B108b/18, A225B108b/20, A80B38a/5, A82B39b/3, A82B39b/4, A82B40a/11, B81a/14, B81a/7, B84a/10, B84b/7, B87a/1, B87a/12, B88a/4, B89a/12.

yüz- Yüzmek A168B91a/7.

yüzerlik(g) Üzerlik 52/10, 122/4, 122/12, 130/3, 177/2, 182/5, A174B94b/20, B77a/5, B89b/9.

yüzerlik tohumı Üzerlik tohumu 40/17, 54/10, 56/14, 57/3, 124/13, 130/13, 241/10, B77a/1.

yüzerlik yaprağı Üzerlik yaprağı B79b/11.

yüziqoy Yüz üstü 111/12.

yüziqoyı Yüz üstü A168B91a/5.

yüziqoyu Yüz üstü 124/3.

yüzük(g) Yüzük 14/12, 52/8,
135/19, B84b/12, B89a/11.

yüzük barmağı Yüzük parmağı 232/4.

yüzül- Yüzülmek 161/11.

yüzüm Üzüm 212/12.

yüzünci Yüzüncü B87a/19.

-Z-

zâc (Ar.) Bakır sülfat 23/2, 31/18, 121/4.

za'ferân (Ar.) Safran 49/4, 66/13, 66/16,
66/17, 70/15, 78/11, 84/11, 106/14,
106/16, 109/11, 117/14, 117/15,
120/11, 121/19, 125/13, 129/4,
133/16, 172/16, 174/19, 176/14,
177/4, 178/1, 180/11, 181/3,
181/13, 181/18, 183/7, 184/8,
201/15, 202/4, 203/9, 205/5,
218/11, 222/9, 223/7, 237/6,
A134B61b/16, A172B93b/11,
A174B94b/1, A174B94b/10,
A174B94b/15, A174B95a/18,
A174B95b/15, A80B37b/21,
A82B39a/5, A84B41a/7, B82b/15,
B89a/5.

zağferân (Ar.) Safran 28/11, 32/2, 115/15.

zağter (Ar.) Sahter 31/16.

zağîr (Ar.) İç ağrısı, kabızlık 99/15,
101/8.

zağîr-i bâtıl Yalancı kabızlık 100/17,
100/18.

zağm (Far.) Yara B79b/5.

zağmkeş (Far.) Neşter 104/1, 104/11.

zağîr (Ar.) Kabızlık 101/4.

zağm (Far.) Yara 112/10, 158/17, 159/5.

zağmet (Ar.) Sıkıntı, eziyet 3/3, 3/11, 3/12,
5/13, 10/11, 22/1, 11/17, 30/8,
43/10, 70/12, 71/8, 71/8, 73/5,

85/17, 99/15, 102/13, 107/18,
116/13, 116/18, 121/9, 124/10,
125/9, 128/9, 129/19, 138/3,
155/12, 158/6, 158/15, 158/16,
166/6, 170/15, 173/6, 177/14,
177/15, 182/3, 188/5, 189/10,
206/3, 207/7, 211/8, 212/7, 212/8,
231/15, 232/19, 240/18,
A174B94b/19, A217B104a/10,
B5b/5, B6b/3, B78a/14, B78a/19,
B80a/4, B80a/5, B84b/14, B86a/9,
B86b/7.

zağmet çek- Zahmet çekmek 148/16,
235/3, B85a/8.

zağmet çekil- Zahmet çekilmek 54/5.

zağmet it(d)- Zahmet etmek 62/11.

zağmet vir- Zahmet vermek 28/8, 63/6,
123/4, 129/19, 135/4, 151/16,
207/18, A168B90b/18, B39b/20.

zağmetlü Zahmetli, sıkıntılı 24/13, 114/10,
148/4.

zâ'il (Ar.) Yok olan; ortadan kalkan 4/2,
4/24.

zâ'il eyle- Yok etmek, ortadan kaldırmak
177/15.

zâ'il it(d)- Yok etmek, ortadan kaldırmak
48/1, 52/16, 66/1, 68/8, 71/15,
173/9, 176/9, 176/18, 177/15,
198/13, B87a/11.

zâ'il ol- Yok olmak, ortadan kalkmak
12/15, 14/13, 14/18, 30/21, 31/1,
34/5, 64/10, 66/8, 71/10, 71/11,
71/12, 76/6, 121/12, 121/14,
166/11, 198/11, 218/2, B80a/9,
B84b/8, B88a/15.

zamân (Ar.) Zaman 29/20, 32/18, 63/4,
74/6, 90/8, 105/10, 114/19, 115/5,
117/9, 123/13, 123/9, 150/9,
163/19, 164/7, 173/6, 185/11,
196/3, 233/5, 243/16, B87a/15.

zamk (Ar.) Akasya, sütleğen, kitre gibi bazı ağaçların gövdesinde açılan yarıdan sızarak donan ve eriyiği yapıştırıcı olarak kullanılan yapışkan, camsı, sarımsı, amorf doğal madde 204/19.

zamk-ı ‘arabî şuyı Arap zamkı suyu B88b/15.

zanbak (Ar.) Zambak 194/6, B78a/6.

zanbak yağı Zambak yağı 120/9, 121/11, 128/18, A82B39a/8, B7a/4.

za‘ter (Ar.) Sahter 78/14.

zāyil eyle- Yok etmek, ortadan kaldırmak B82a/6.

zāyil ol- Yok olmak, ortadan kalkmak A217B104a/11.

zeberced (Ar.) Yeşil renkli bir süs taşı; doğal magnezyum ve demir oksit; krizolit 142/4, B78a/1.

zebūn (Far.) Güçsüz, zayıf, çaresiz 46/14.

zebūn it(d)- Güçten düşürmek 226/10.

zebūn ol- Güçten düşmek B83a/9.

zeh(i)r (Far.) Zehir 90/11, B78b/4, B79b/10, B80a/3, B80a/5, B80a/10, B80a/19, B80a/21.

zehirlü Zehirli B79b/8, B80a/17.

zehr-i hayvānī Hayvansal zehir B83a/17.

zehr-nāk Zehirli B78a/3, B78a/10, B80a/19.

zekā (Ar.) Zekā 18/11.

zencebīl (Ar.) Zencefil 24/19, 44/4, 46/8, 47/8, 53/10, 65/12, 71/19, 80/17, 87/19, 92/9, 102/5, 108/18, 120/13, 123/7, 137/3, 172/5, 172/14, 174/2, 174/14, 176/12, 178/8, 179/8, 180/7, 181/11, 181/15, 181/16, 182/2, 182/7, 184/1, 185/3, 185/8, 190/17, 202/4, 205/11, 207/4,

207/8, 207/11, A168B91b/5, A172B93b/12, A174B94b/14, A174B94b/18, A174B94b/8, A174B95a/1, A174B95b/10, A174B96a/11, A174B96a/7, B76b/21, B76b/9, B77a/8, B88b/14.

zencebil şarāb Zencefil şerbeti 47/1.

zencefre (Far.) Kırmızı renkli doğal cıva sülfür 191/11, B78a/6.

zenhđān (Far.) Alt çene 230/14.

zenkār (Far.) Bakır sülfat; göztaşı 135/7.

zerāvend (Far.) Loğusa otu; kaba kulak otu; kara asma; kurtluca 145/13, 163/10, 163/11, B77a/18, B84b/10, B84b/11.

zerāvend-i mudahrac Erkuratran otunun kökü 178/8.

zerāvend-i tavīl Erkek zeravend, boru elması, karga düleği kökü 158/6, 28/9, 41/11, 83/11, 128/15, 158/10, B86b/2.

zerdālū (Far.) Zerdali 67/7, 78/7, 187/14.

zerdālū içi Zerdali içi B81a/19.

zerdālū şuyı Zerdali suyu 77/17, B82a/20.

zerdālū (Far.) Zerdali 92/16, 136/16, 174/4.

zerdeçüb (Far.) Zerdeçöp 78/8, 158/3, 159/7.

zerkele Yabani tere 151/18.

zerre (Ar.) Zerre 143/3, 160/9.

zeyl (Ar.) Bir şeye sonradan eklenen kısım; o şeyin devamı 128/8.

zeyrek (Far.) Anlayışlı; uyanık; zeki; akıllı 18/10, 72/7, 176/6, 217/17.

zeyreklik Uyanıklık, zekilik 238/9.

- zeyt** (Ar.) Zeytin yağı 22/20, 22/21, 121/7, 129/18, 143/3, 150/2, 187/3, 194/7, 239/7, B77a/21, B77b/4, B77b/7, B77b/8, B78a/11, B86a/2, B86a/3, B86b/18.
- zeytūn** (Ar.) Zeytin 25/3, 26/11, 95/12, 135/11, B76a/21, B87a/8.
- zeytūn yağı** Zeytin yağı 244/11.
- zeyt yağı** Zeytin yağı 30/17, 35/12, 38/16, 46/9, 54/3, 54/3, 59/10, 6/9, 62/12, 62/19, 7/19, 82/19, 110/12, 111/2, 121/6, 124/7, 152/5, 161/8, 164/12, 170/14, 187/18, 191/14, 194/6, 220/2, 220/6, 239/4, 241/18, A168B92a/4, A82B40a/9, B78a/3, B79b/20, B80b/14, B80b/18, B81a/4, B85a/10, B87a/1.
- zibun** Eskiden kaftan altına giyilen kısa gömlek 193/8.
- zıkkī** (Ar.) Su ile ilgili A82B40a/1, A82B40a/4.
- zırnıḡ** (Ar.) Zırnık, sıçan otu, kükürt ile sıçan otundan oluşan karışım 25/16, 27/13, 39/15, 110/2, 112/7, 158/16, 191/8, B78a/6, B89b/2.
- zibil** (Ar.) Gübre, dışkı B81b/6, B81b/9.
- zift** (Ar.) (Ar.) Zift, katran 32/12, 5/17, 52/17, 79/6, 102/14, 126/15, 135/6, 151/2, 167/12, 235/14, 237/1.
- zih(i)n** (Ar.) Zihin 18/13, 72/1, 72/5, 72/15, 72/7, 73/1, 73/3, 73/7, 114/13, 166/14, 176/6, 178/3, 182/12, 197/11, 207/18, 214/18, 215/1, 215/5, A174B95a/6.
- zībā** (Far.) Güzel 183/19, A174B95b/9.
- zīrā** (Far.) Çünkü, şundan dolayı 1/9, 9/9, 10/14, 10/16, 13/16, 17/12, 19/14, 24/2, 34/19, 49/7, 55/8, 63/19, 64/10, 73/10, 75/17, 90/10, 90/11, 90/6, 91/1, 101/15, 102/13, 102/9, 108/17, 110/13, 112/3, 133/10, 133/16, 138/4, 148/13, 156/1, 161/17, 162/16, 169/9, 183/5, 196/12, 199/2, 200/1, 201/6, 209/10, 213/8, 218/3, 219/1, 223/7, 226/2, 226/4, 240/16, 244/14, 246/7, 274/6, A168B91b/11, A174B95b/4, A82B40a/7, A84B41a/12, B1b/6, B76a/19, B85a/4, B86a/10, B88b/12.
- zīrbāc** (Far.) Zerdali, sarımsaklı paça 139/1, 46/1, 77/11, B82b/2.
- zīrnıḡ** bkz. zırnıḡ 156/13.
- zīve** bkz. jīve 151/10, 151/11, 152/16, 152/17.
- zil** Dışkı 159/16.
- zincār merhemi** Bakır sülfat merhemi 38/12.
- zindegānī** (Far.) Dirilik, canlılık 1/13.
- zinhār** (Far.) Aman, sakın 30/3, 119/3, 220/7, 226/17.
- ziyāde** (Ar.) Fazla, çok 4/3, 8/18, 10/15, 11/12, 14/17, 15/6, 16/12, 17/3, 18/11, 18/13, 18/15, 18/16, 19/17, 22/14, 28/12, 29/4, 30/11, 41/15, 43/15, 44/7, 53/8, 53/11, 60/14, 70/18, 71/15, 71/17, 72/5, 72/12, 72/18, 75/19, 76/14, 79/9, 80/19, 85/18, 88/13, 103/7, 117/17, 127/11, 128/1, 132/5, 133/4, 137/1, 138/2, 138/4, 161/10, 170/16, 171/11, 171/14, 172/18, 174/8, 179/6, 179/6, 180/19, 184/11, 184/13, 187/13, 193/19, 194/18, 198/4, 199/9, 200/1, 202/3, 204/12, 205/10, 205/16, 210/3, 210/19, 213/18, 214/15, 214/18, 215/1, 215/2, 215/3, 215/4, 217/15, 220/13, 226/10, 239/14, 240/18, 245/6, A174B94a/19, A174B95b/19, A174B95b/20, A217B103b/14, A225B108b/13,

A80B37a/16, A82B39a/11,
B80a/19, B80b/1, B82b/1, B83b/6,
B84a/16, B86a/10.

ziyādece Çokça, fazlaca 94/1, 130/10.

ziyāde eyle- Çoğaltmak 52/10, 52/12,
169/5, 226/15, 238/9.

ziyāde it(d)- Çoğaltmak 17/12, 48/16,
71/16, 71/17, 71/19, 72/3, 72/7,
72/8, 72/9, 72/12, 72/15, 73/2, 73/3,
121/2, 121/10, 176/8, 176/10,
178/4, 181/1, 182/12, 196/18,
204/18, 205/2, 206/14, 207/2,
210/2, 210/6, 210/8, 212/15, 215/6,
215/8, 216/1, 226/2, A168B91b/11,
A168B91b/15, A174B94a/20,
A174B95a/6.

ziyāde-kār Çok faydalı 194/14.

ziyāde kııl- Çoğaltmak 173/7, 174/12.

ziyāde ol- Artmak, çoğalmak 227/15,
228/1, 229/4, 229/8.

ziyān (Ar.) Kayıp, zarar 55/9, 79/4,
94/15, 102/14, 197/6, 207/14,
207/16, 227/18, 233/3, B78a/18,
B88a/19.

ziyān eyle- Zarar etmek, zarar vermek
90/7, 90/9, 91/1, 133/16, 206/13,
215/12.

ziyān it(d)- Zarar etmek, zarar vermek
132/19, 155/11, 197/15, 202/18,
206/6, 212/12, 212/13, 212/18,
A168B91a/11, B76b/1, B78b/2.

ziyānlu Zararlı B78a/16.

ziyānsız Zararsız 15/17.

ziyāret it- Ziyaret etmek 238/7.

zor Zor, değer, kıymet 97/19, 98/4,
99/4, 99/5, 99/12, 99/15, 101/18,
A174B95a/15, A248B112a/19.

zor eyle- Zorlaştırmak 101/2.

zurunbāt (Ar.) Zerdeçal gibi aromatik bir
Hint bitkisi kökü 25/9, 70/5.

zūfā (Ar.) Çördük otu 32/13, 40/16,
42/16, 95/12.

zūfā şarābı Çördük şerbeti 82/6.

zūkām (Ar.) Nezle olmak 4/8, 81/18, 81/6,
81/7, 81/8, 82/13, 82/2, 82/3,
180/16, 205/3, A80B37b/21.

zūkām bkz. zūkām 7/3, 217/7,
A80B37b/19, A80B37b/20,
A80B38a/4.

zümürūd (Ar.) Zümürüt B78a/1, B84b/12.

-Z-

zāfer (Ar.) Savaşta kazanılan başarı;
utku; yengi 229/6, 231/2.

zāhir ol- Ortaya çıkmak 15/5, 142/6, 143/6,
225/8, B83a/13, B84a/15.

zārf (Ar.) Kap 68/2, 101/8, 120/19,
131/3, 173/5, 174/7, 177/7, 177/12,
178/13, 181/7, 181/14, 182/18,
184/6, 185/10, 185/17, 185/18,
199/11, 200/3, 200/12, 200/15,
203/13, 204/1, 204/10, 211/2,
224/5, 226/14, 227/2,
A174B94b/11, A174B94b/4,
A174B95a/12, A174B95b/14,
A225B108b/13, A225B108b/17,
A225B108b/3, B86b/16.

zūhūr (Ar.) Ortaya çıkma, belirme 27/10.

zūhūr it(d)- Ortaya çıkmak, belirme 7/17,
9/12, 31/15, 59/6, 64/13, 168/9,
208/10, B83b/13, B85a/8.

zūlmet (Ar.) Karanlık 53/12, 53/13.

zurunbāt (Ar.) Zerdeçal gibi aromatik bir
Hint bitkisi kökü 65/16.

-Z-

ẓa' f (Ar.) Zayıflık 47/17, 127/12, 165/10, 181/10, 183/3, 209/8, 219/5, 221/14, A174B94b/7, A174B95a/15.

ẓa' f getir- Zayıflık göstermek 90/2.

ẓa' f-ı dimāğ Beyin zayıflığı 214/5.

ẓa' f-ı mi'de Mide zayıflığı 45/14, 47/12, 47/15.

ẓa' f vir- Zayıflık vermek 198/13, 199/1.

ẓa' if (Ar.) Zayıf 3/30, 43/7, 46/16, 52/10, 55/19, 67/15, 68/4, 68/9, 100/7, 100/11, 102/9, 125/7, 140/1, 166/14, 197/8, 215/5, 216/14, 218/3, 218/4, 218/16, 219/12, A217B103b/18, A217B104a/3, A217B104a/6, A82B39b/12, A82B40a/5, B83b/15.

ẓa' if eyle- Zayıflatmak 68/19, 101/13, 101/13, 197/14, 197/6.

ẓa' if mizāclu Zayıf mizaçlı 199/16.

ẓa' if ol- Zayıflamak 223/3.

ẓāku'n-nefes (Ar.) Nefes darlığı 3/19.

ẓamīre bkz. nār-ı fāris 157/12.

ẓamḳ bkz. zamḳ A80B37b/13.

ẓarar (Ar.) Zarar 3/9, 13/18, 14/5, 27/16, 30/3, 42/6, 53/11, 71/1, 72/18, 105/6, 105/14, 159/18, 178/16, 187/11, 196/9, 196/17, 197/1, 197/8, 198/4, 198/16, 205/10, 210/11, 210/12, 213/8, 218/16, 226/16, 240/19, 245/6, a168b91a/13, A168B91b/18, A217B103b/13, B78a/20, B80b/1.

ẓarar çek- Zarar görmek 233/13.

ẓarar it(d)- Zarar etmek 29/6, 73/7, 90/10, 213/7, 23/13, B79b/13.

ẓararsız Zararsız 90/9.

ẓarar vir- Zarar vermek 29/9, 88/7.

ẓarb (Ar.) Vurma 7/12, 56/8, 161/1, 162/2, 162/10, A168B90b/20.

ẓarūret (Ar.) Zorunluluk 48/14, 89/17, A82B39b/4, A82B39b/5, B82b/20.

ẓarūret ol- Zorunlu olmak 132/7, B82b/17.

ẓıyḳu'n-nefes Nefes darlığı 42/7, 42/8, 42/11, 43/2, 43/8, 43/13, 44/18, 79/12, 202/11,

-Z-

ẓāhib ol- Kapılmak, uymak 122/2.

ẓātu'l-cenb (Ar.) Plevra iltihabı ve plevra boşluğuna sıvı dolması ile kendini gösteren hastalık; plörezi; satlıcan 4/4, 74/3, 73/12, 73/13, 73/14, 74/7, 75/15, A80B37b/3.

ẓātu'r-re'e (Ar.) Akciğer hastalığı 74/11.

ẓātu'r-reye bkz. zātu'r-re'e 75/15.

ẓebīb (Ar.) Kuru üzüm 41/9.

ẓeker (Ar.) Erkek, erkeklik organı 4/20, 20/4, 103/2, 105/10, 106/17, 106/18, 107/13, 107/16, 108/8, 109/15, 110/8, 169/6, 169/7, 169/16, 170/4, 178/5, 187/1, 191/3, 234/3, 239/12, A108B51a/5, A108B51a/9, A168B91a/17, A168B91b/19, A168B91b/20, A168B91b/20, A168B91b/21, A168B91b/3, A168B91b/8, A168B92a/1, A168B92a/1, A168B92a/2, A168B92a/4, B81b/15, B88a/5, B88b/10, B88b/11, B88b/14, B88b/16, B88b/19, B89a/3.

ẓekerli Zekerli B88b/17.

ẓerdāli çekirdegi Zerdali çekirdeği 111/6.

ẓerre (Ar.) Zerre B1b/8

ẓihn (Ar.) Zihin 209/9.

ẓik(i)r (Ar.) Zikir 70/2, B6a/13.

ẓikr ol- Sözü edilmek 25/1, 57/3, 132/3,
171/6, 183/12, 184/4,
A174B95b/12, A174B95b/2,
A82B39b/9.

ẓikr olun- Sözü edilmek 30/12, 58/4, 65/2,
68/8, 70/5, 74/1, 86/11, 95/1, 111/8,
170/18, 171/4, 211/3, 247/17,
247/3, A80B37b/17.

ẓikr olun- Sözü edilmek 242/12.

ẓirişk (Far.) Kadın tuzluğu otu 31/17.

ẓü'l-efhām (Ar.) Anlayış ve idrak sahipleri
B1b/3.

ẓülqarneyn (Ar.) Büyük İskender 227/5.

KAYNAKÇA

- Adivar, Adnan (1970). Osmanlı Türklerinde İlim, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ahmet Vefik Paşa (2000). Lehce-i Osmânî (Haz. Reçep Toparlı), Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları.
- Ahterî Mustafa Efendi (2009). Ahterî-i Kebîr (Haz. Ahmet Kırkkılıç, Yusuf Sancak), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Ayverdi, İlhan (2011). Misalli Büyük Türkçe Sözlük, İstanbul: Kubbealtı Yayınları.
- Babinger, Franz (1992). Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri, Çev. Coşkun Uçok, İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Bayat, Ali Haydar (2010). Tıp Tarihi, İstanbul: Merkezefendi Geleneksel Tıp Tarihi Yayınları.
- Baytop, Turhan (2007). Türkçe Bitki Adları Sözlüğü, Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları.
- Böler, Tuncay (2014). Tercüme-i Kâmilü's-Sınâ'a (İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım), İstanbul: Kesit yayınları.
- Bursalı Mehmed Tahir (2000). Osmanlı Müellifleri, Ankara: Bizim Büro Basımevi Yayın Dağıtım.
- Canpolat, Mustafa – Önler, Zafer (2007). İshâk bin Murâd Edviye-i Müfrede, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Çağbayır, Yaşar (2007). Ötüken Türkçe Sözlük, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Çelgin, Güler (2011). Eski Yunanca – Türkçe Sözlük, İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Demir, Ekrem (2011). Hezârfen Hüseyin b. Ca'fer İstanköyî'nin Lisânü'l-Etibbâ Adlı Tıp Lügati Üzerinde Dil İncelemesi (İNCELEME-METİN-SÖZLÜK), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi.
- Devellioğlu, Ferit (1997). Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Ankara: Aydın Yayınları.
- Dilçin, Cem (2009). Yeni Tarama Sözlüğü, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Doğan, Şaban (2012). Ebulfeyz Mustafa Efendi Risâle-i Feyziyye fî Lügâtî'l-Müfredâtî't-Tıbbiyye, İstanbul: Değişim Yayınları.
- Galland, Antoine (1987). İstanbul'a Ait Günlük Hatıralar (Çev. Nahid Sırrı Örik), Ankara.
- İbrahim Cûdî Efendi (2006). Lügat-ı Cûdî (Haz. İsmail Parlatır, Belgin Tezcan Aksu, Nicolai Tufar), Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları.
- İlgürel, Mücteba (1998). TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt: 18, İstanbul: TDV Yayınları.
- Johnson, Francis (1852). Dictionary Persian, Arabic and English, London: Honourable East – India Company.
- Kanar, Mehmet (2009). Arapça Türkçe Sözlük, İstanbul: Say Yayınları.
- Kanar, Mehmet (2015). Farsça Türkçe Sözlük, İstanbul: Say Yayınları.
- Köktekin, Kâzım (2007). Hazâinü's-Saadât'da Geçen Tıp Terimleri, *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 35, s. 13-27.
- Küçükler, Paki (2010). Mücerreb-nâme, Ankara: Kültür Ajans Yayınları.
- Lütfullah b. Ebu Yusuf el-Halîmî (2013). Lügat-ı Halîmî (Haz. Adem Uzun), Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları.
- Meninski, Franciscus à Mesgnien (2000). Thesaurus Linguarium Orientalium Turcicae – Arabicae – Persicae Lexicon Turcico – Arabico – Persicum, İstanbul: Simurg Yayınları.
- Muallim Nâcî (2009). Lügat-ı Naci (Haz. Ahmet Kartal), Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları.
- Murad, Sibel (2009). Lugât-i Müşkilât-ı Eczâ Derviş Siyâhî Lârendevî (Giriş – İnceleme – Metin – Dizinler), Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Mutçalı, Serdar (1995). Arapça – Türkçe Sözlük, İstanbul: Dağarcık Yayınları.
- Mütercim Âsım Efendi (2000). Burhân-ı Katı (Haz. Mürsel Öztürk, Derya Örs), Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları.
- Olgun, İbrahim – Draşan, Cemşit (1967). Farsça – Türkçe Sözlük, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

- Önler, Zafer (1990). Celâlüddin Hızır (Hacı Paşa) Müntahab-ı Şifâ I Giriş-Metin, Ankara: TDK Yayınları.
- Paçacıoğlu, Cihan (2014). İlaç ve Bitki Adları Sözlüğü, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.
- Parlatır, İsmail (2009). Osmanlı Türkçesi Sözlüğü, Ankara: Yargı Yayınları.
- Redhouse, Sir James W. (2006). Turkish And English Lexicon Nev Edition, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Redhouse, Sir James W. (2009). Müntahabât-ı Lügât-ı Osmâniyye (Haz. Recep Toparlı, Betül Eyövgü Yılmaz, Yaşar Yılmaz), Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları.
- Steingass, Francis Joseph (2005). A Comprehensive Persian – English Dictionary, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Şemseddin Sami (1996). Kâmûs-ı Türkî, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Tokat, Feyza – Uygur, Ceyhun Vedat (2013). Tuhfetü'l-Erîbi'n-Nâfi'a Li'r-Rûhânî ve't-Tabîb'in Ses, Şekil ve İmlâ Özellikleri ile Söz Varlığı, **Turkish Studies** - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/1 Winter 2013, p.2605-2615, ANKARA-TURKEY.
- Tulum, Mertol (2011). 17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı, Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (2005). Yazım Kılavuzu, Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (2011). Türkçe Sözlük, Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları.
- Unat, Ekrem Kadri – İhsanoğlu, Ekmeleddin – Vural, Suat (2004). Osmanlıca Tıp Terimleri Sözlüğü, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Yelten, Muhammet (1993). Şirvanlı Mahmud Kemâliyye (Giriş-İnceleme-Cümle Bilgisi-Metin-Sözlük), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Yılmaz, Büşra Seda (2021). Mîr Salih b. Havabın'ın *Risâle fi't-Tıbb* Adlı Eseri (DEĞERLENDİRME VE METİN NEŞRİ), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

KISALTMALAR

Ar.	: Arapça
Ber.	: Berberice
bkz.	: Bakınız
Far.	: Farsça
Fr.	: Farsça
gr.	: Gramer
Gr.	: Grekçe
Lat.	: Latince
Peh.	: Pehlevice
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
Sür.	: Süryanice
Yun.	: Yunanca
zf.	: Zarf